

T.C.

İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

**YENİLEŞME DÖNEMİ TÜRK HİKÂyecİLİĞİNDE ÖĞRETMEN
KONULU HİKÂyelerde Değer Eğitimi**

Hazırlayan

Mustafa EMEK

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Hasan KAVRUK

Yüksek Lisans Tezi

Malatya, 2010

YENİLEŞME DÖNEMİ TÜRK HİKÂYECİLİĞİNDE ÖĞRETMEN
KONULU HİKÂYELERDE DEĞER EĞİTİMİ

Hazırlayan

Mustafa EMEK

T.C.

İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Hasan KAVRUK

Yüksek Lisans Tezi

Malatya, 2010

KABUL VE ONAY

Mustafa EMEK tarafından hazırlanan “**Yenileşme Dönemi Türk Hikâyeciliğinde Öğretmen Konulu Hikâyelerde Değer Eğitimi**” başlıklı bu çalışma, 16.07.2010 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

[İ m z a] _____

[Unvanı, Adı ve Soyadı] (Başkan)

[İ m z a]

[Unvanı, Adı ve Soyadı] (Danışman)

[İ m z a]

[Unvanı, Adı ve Soyadı] [(İkinci Danışman)]

[İ m z a]

[Unvanı, Adı ve Soyadı]

[İ m z a]

[Unvanı, Adı ve Soyadı]

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

[İ m z a]

[Unvanı, Adı ve Soyadı]

Enstitü Müdürü

ONUR SÖZÜ

“Prof. Dr. Hasan KAVRUK’un danışmanlığında yüksek lisans tezi olarak hazırladığım YENİLEŞME DÖNEMİ TÜRK HİKÂyecİLİĞİNDE ÖĞRETMEN KONULU HİKÂyelerde Değer Eğitimi başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım bütün yapıtların hem metin içinde hem de kaynakçada yöntemine uygun biçimde gösterilenlerden oluştuğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.”

Mustafa EMEK

ÖN SÖZ

Değerler, bireye ve topluma yön veren, doğru ile yanlışın sınırının ve derecesinin ölçüsü, anahtar niteliğinde kavramlardır. İnsanların giderek bireyselleşmeye, bir arada yaşamaktan uzaklaşmaya başladığı günümüzde toplumlar tarafından bu yapı taşlarının önemi daha da iyi anlaşılmaktadır. Her toplum bir yandan çağa ayak uydurmaya çalışırken bir yandan da kendi değerlerini korumanın ve gelecek nesillere aktarmanın çabası içindedir. Yaşanılan devir her ne kadar kültürel öğeler üzerinde etkisini gösterse de bu öğelerin aktarımında kullanılan sağlam kaynaklar onları bozulmadan geleceğe taşımaktadır.

Değerlerin aktarımında kullanılan öğelerin başında dil gelir. Toplumlar ana dillerinde birtakım edebî eserler ortaya koyarlar. Bu eserler okuyucuda sanatsal ve estetik bir beğeni oluştururken aynı zamanda ona doğduğu toplum hakkında bilgi verir. Eserlerdeki kahramanlar özlenen insan tipinden izler taşır. Edebiyatımıza baktığımızda birçok türde bu durumun sayısız örneği ile karşılaşırız. Çağa ve ihtiyaçlara göre edebî türlerde verilen iletiler ve işlenen tipler değişme göstermiştir. Her dönemde birtakım değişikliklerle işlenen kalıcı tipler de vardır.

Kalıcı tiplerden biri de öğretmen, eğitimci tipidir. Bu tip edebiyatımızın her döneminde bazı değişikliklere uğrayarak var olmuştur. Özellikle Cumhuriyetin ilanıyla birlikte eserlerde geniş yer bulmuş ve ona yazarlar tarafından büyük sorumluluklar yüklenmiştir. O, bir yandan toplumun değerlerine sahip çıkmak bir yandan da toplumu medeniyetle tanıştırmak zorundadır. Bu çalışmada Tanzimat'tan günümüze uzanan bir süreç içerisinde hikâye türündeki eserlerde öğretmen tipi, hikâyeciler tarafından bu tipe yüklenen değer eğitimi rolü üzerinde durulacaktır.

Çalışmanın birinci bölümünde araştırmanın amacı, önemi ve sınırlılıkları belirlenmiş alanla ilgili edebî bilgilere yer verilmiştir. İkinci bölümde ise çalışmanın yöntemi ve işleyişi hakkında açıklamalar yapılmıştır. Üçüncü bölümde söz konusu türde ve dönemde yazılmış, içerisinde öğretmen kahramanı olan hikâyelerdeki öğretmen odaklı değerler tespit edilmeye çalışılmıştır. Elde edilen bulgular öğretmen tipi dikkate alınarak belirlenmiştir. Çalışmanın dördüncü bölümü sonuç kısmıdır. Konuyla ilgili bulgulardan hareketle birtakım sonuçlar çıkarılmıştır.

Araştırma süresince görüş ve tecrübelerinden yararlandığım, maddî ve manevî anlamda desteğini esirgemeyen kıymetli hocam Sayın Prof. Dr. Hasan KAVRUK'a ve çalışmanın her anında her anlamda yanımda olan hocalarım Yrd. Doç. Dr. Mehmet Akif ÇEÇEN ve Yrd. Doç. Dr. İlhan ERDEM'e ayrıca meslektaşım Bülent SONGUR'a teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

EMEK, Mustafa. Yenileşme Dönemi Türk Hikâyeciliğinde Öğretmen Konulu Hikâyelerde Değer Eğitimi, Yüksek Lisans Tezi, Malatya, 2010.

Bu çalışmada hikâye türü eserlerdeki öğretmen tipleri üzerinde durulmuştur. Tanzimat ile başlayan yenileşme döneminin günümüze kadar uzanan gelişim çizgisi içerisindeki hikâye türü eserler dikkate alınmıştır. Bu eserlerdeki öğretmenlerin şahsında yazarlar tarafından verilmek istenen değerler tespit edilmiştir. Bu tespitten hareketle söz konusu dönem içerisinde hikâye türü eserlerde öğretmen tipinde görülen değişimler, toplum ve öğretmen kavramlarının karşılıklı etkileşimi konularında bir sonuca gidilmiştir.

“Hikâyeciliğimizin modern döneminde öğretmenin yeri nedir, ona hangi değerler yüklenilmiştir ve toplumda hangi roller verilmiştir?” gibi başlıca sorulara cevap aranmıştır. Cevaplardan hareketle eğitim, toplum ve öğretmen arasındaki bağlantının boyutu, niteliği ve sınırlılıkları üzerine farklı aynı zamanda yeni fikirlerin ortaya konulması amaçlanmıştır.

Zaman aralığının geniş tutulması nedeniyle hikâye taramasında antolojilere ve toplu hikâye kitaplarına ağırlık verilmiştir. Araştırma kapsamında tespit edilen 500 öğretmen konulu hikâye arasından çalışma aracını oluşturan 330 hikâye, seçkisiz olarak belirlenmiştir. Bu eserlerdeki değerlerin tespitinde Milli Eğitim Bakanlığının eğitim programında bireylere kazandırılması hedeflenen olumlu değerler ölçüt alınmıştır. Dil eğitimi ve bireylere dil bilinci kazandırılması konusunda hikâyelerdeki iletiler ayrıca tespit edilmiştir.

Eklene tablolar ve grafikler yardımıyla elde edilen bulguların sistemli bir dökümü yapılmıştır. Ayrıca bahsedilen araçlar bulguların bilimsel bir zeminde değerlendirilerek sağlıklı bir sonuca ulaşılmasını da kolaylaştırmıştır.

Öğretmenin değerlerin aktarımında, kültürel öğelerin devamının sağlanmasında köprü görevi gördüğü fikrini destekleyen sonuçlar elde edilmiştir. Yine öğretmenin toplum yapımızdaki saygın kişiliğinin ve lider rolünün eserlerde vurgulandığı, yazarların değerlerin aktarımında öğretmenin bu konumundan ağırlıklı olarak yararlandıkları görülmüştür. Değişen şartlara paralel olarak değerlerde de birtakım güncellemeler yapılmıştır. Türkçenin kullanımına, hikâye türünün gelişimine ve değer, toplum, öğretmen ilişkisine yönelik sonuçlar da elde edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Değer eğitimi, Türkçe eğitimi, Türk edebiyatı, öğretmen, hikâye.

ABSTRACT

EMEK, Mustafa. Value Education in Teacher Subjected Short Stories in Turkish Short Story of Modernization Period

In this study, it has been focused on teacher types in short stories. It has been considered the works which are regarded as short story type on the basis of evolution line of modernization period from Tanzimat to today. It has been determined educational values which are desired to be given on behalf of teachers in these stories by authors. According to that determining, it has been tried to reach the results about the changes seen in teacher types of these short stories in the said period and the mutual interaction between the concepts of the society and the teacher.

It has been looked for answers about those main questions: "What is the position of the teacher in the modern period of our short stories? Which values have been loaded and which roles have been given to it?". As based on these answers, it has been aimed to put forward different and new thoughts on the dimension, quality and restraints of the link between the education, the society and the teacher.

Due to the fact that time period has been hold on widely, it has been concentrated on anthologies and collective short story books in short story survey. 330 short stories stated as sample of the study have been randomly selected from among 500 short stories which have theme of the teacher. In the determining of values in these stories, the values that are desired to be earned by education program of National Education Ministry has been taken as criteria. The prompts in these

stories about language teaching and language consciousness have been additionally stated.

It has been made a systematical inventory of the indications acquired by adding tables and graphics. Besides, the said tools have simplified to reach a right result by evaluating the indications on a scientific base.

The results, support the idea of that the teacher has a bridge role in transference of values and providing the continuity of cultural elements, have been acquired. In addition to this, they have been seen that respectable position and leading role of the teacher in our social structure were focused and that the authors utilized from the teachers on transference of values. In parallel with varying conditions, they have been made some updates in the values. They have been acquired some results directed to using of Turkish language, evolution of short story genre and the relationship of the value, the society and the teacher.

Key Words: Value education, Turkish language education, Turkish literature, teacher, short story.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	5
ÖZET.....	7
ABSTRACT	9
TABLolar LİSTESİ.....	13
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	14
I. GİRİŞ	15
1.1.PROBLEM DURUMU.....	16
1.2.EDEBİ TÜR OLARAK HİKÂYE	17
1.2.1. Hikâyenin Tanımı ve Unsurları	17
1.2.2. Hikâye Türleri ve Anlatım Teknikleri.....	23
1.2.3. Hikâyenin Geçmişi	26
1.2.3.1. Dünya Edebiyatında Hikâyenin Gelişimine Genel Bakış.....	26
1.2.3.2. Ana Hatlarıyla Türk Edebiyatında Hikâyenin Tarihi	29
1.2.4. Hikâye Türünün Eğitim ve Öğrenme Üzerindeki Etkisi	36
1.2.5. Eğitici-Öğretici Hikâyeler ve Değer Eğitimi.....	37
1.2.6. Türkçenin Öğretiminde Hikâye Türünün Etkisi	40
1.3. TİP KAVRAMI.....	42
1.3.1. Türk Edebiyatında İşlenen Tipler	43
1.3.2. Edebiyatımızda Öğretmen Tipi ve Öğretmen Tipinden Hareketle Verilmek İstenen İletiler	45
1.3.3. Öğretmen Tipinin Etkileyiciliği ve Değerler Eğitimi	47
1.4. DEĞER KAVRAMI VE DEĞERLER.....	50
1.4.1. Yapılan Başlıca Değer Sınıflamaları ve Değerlerin İşlevleri	52
1.4.2. Değerlerin Aktarımı ve Önemi	54
1.4.3. Eğitim-Öğretim Programında Değerler ve Değerlerin Aktarımında Öğretmenin Rolü.....	55
1.5. TEZİN AMACI.....	58
1.6. TEZİN ÖNEMİ	61
1.6.1. İlgili Araştırmalar	61
1.7. VARSAYIMLAR	64
1.8. SINIRLILIKLAR.....	65
1.9. TANIMLAR.....	67
II.YÖNTEM	68
2.1. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	68
2.2. ÇALIŞMA ARACI.....	68
2.2. VERİ TOPLAMA TEKNİĞİ	73
2.3. TOPLANAN VERİLERİN ANALİZİ.....	73
III. BULGULAR VE YORUMLAR	74
3.1. Alçak Gönüllülük Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar	74
3.2. Azim ve Kararlılık Değerleri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar	81
3.3. Bilimsellik Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar	93
3.4. Çalışkanlık Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar.....	99
3.5. Dayanışma Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar	113
3.6. Ana Dili Bilinci Kazanma Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar	123

3.7. Doğruluk Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar.....	133
3.8. Dostluk Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar.....	137
3.9. Empati Kurabilme Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar	153
3.10. Güvenilir Olma Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar.....	157
3.11. Hoşgörü Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar	173
3.12. İdealistlik Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar	184
3.13. Merhamet Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar	205
3.14. Misafirperverlik Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar	214
3.15. Nezaket ve Görgü Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar	219
3.16. Olumlu Düşünme Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar	232
3.17. Örnek Olma Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar.....	241
3.18. Özgünlük Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar	248
3.19. Öz Güven Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar	254
3.20. Sabırlı Olma Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar	263
3.21. Sağlıklı Olmaya Önem Verme Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar	271
3.22. Samimiyet Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar	280
3.23. Saygı Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar.....	288
3.24. Sevgi Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar.....	304
3.25. Sorumluluk Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar.....	330
3.26. Şefkat Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar	365
3.27. Titizlik Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar.....	373
3.28. Toplumsallık Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar.....	384
3.29. Tutumluluk Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar.....	398
3.30. Vefa Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar	405
3.31. Yardımseverlik Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar	418
IV.SONUÇ VE ÖNERİLER.....	441
KAYNAKÇA.....	445
EKLER.....	473
BİLDİRİM	507

TABLÖLÄR LİSTESİ

Tablo-1: Değerlerin Hikâyelere Göre Dağılımı.....	432
Tablo-2: Hikâyelerdeki Öğretmenlerin Branşlara Göre Dağılımı.....	441
Tablo-3: Hikâyelerdeki Öğretmenlerin Cinsiyete, İdari Yapıya, Eğitim Kademesine ve Konuma Göre Dağılımı.....	450

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Değerlerin Hikâyelerdeki İşlenme Sıklıkları.....	460
Şekil 2: 10 ve Üzeri Değer Tespit Edilen Hikâyelerin Dağılımı.....	461
Şekil 3: En Az Bir (1) Değer Tespit Edilen İlk 20 Hikâyenin Dağılımı.....	462
Şekil 4: Hikâyelerdeki Öğretmenlerin Branşlarının İşlenme Sıklıklarına Göre Dağılımı.....	463
Şekil 5: Hikâyelerdeki Öğretmen Tiplerinin Cinsiyete, İdari Yapıya, Eğitim Kademesine ve Konumlarına Göre Dağılımı.....	464

I. GİRİŞ

Değer kavramı uzun yıllar başta sosyoloji ve felsefe olmak üzere birçok bilim dalı için çalışma konusu olmuştur. Teknolojinin geliştiği ve insanlığın ileri bir medeniyet seviyesini yakalamak için çaba harcadığı günümüzde toplumsal yapıda meydana gelen bozulmalar değer kavramını eğitim bilimlerinin de ağırlıklı çalışma alanına almıştır. Kültürlere ve genel olarak insanlığa ait olan olumlu değerler okul sıralarında kişilere kazandırılmaya çalışılmaktadır. Bu amaca yönelik birtakım çalışmalar yapılmaktadır.

Başta öğrenim çağındaki çocuklar olmak üzere genel olarak toplumu oluşturan bireylere değer eğitimi vermek üzere bazı yöntemler belirlenmiştir. İçerisinde kültürel, ahlakî ve evrensel değerler barındıran edebî eserlerin okutulması bunlardan birisidir. Her seviyedeki okuyucuya rahatlıkla hitap etmesi, etkileyici bir anlatım için uygun bir tür olması hikâyenin değer eğitiminde kullanılan bir edebî tür olmasını sağlamıştır. Hikâye türü eserlerde her ne kadar bilinçli ve kasıtlı bir değer eğitimi söz konusu değilse de okuyucuya birtakım değerlere sahip olunmasının gerekliliği ile ilgili mesajlar verilir. Böylelikle insanların doğal yoldan birtakım değerlerin farkına varması amaçlanmıştır.

Değer eğitimi konusunda okul çağındaki kişilere rehberlik etmesi için öğretmen görevli kılınmıştır. Öğretmen ders kitaplarındaki değer eğitimiyle ilgili bilgileri öğrencilerine aktarmakla ve kendisi de öğrencilere bu değerler için örnek bir kişilik oluşturmakla yükümlüdür. Öğretmenin bu konudaki rolünün farkında olan yazarlar onu söz konusu çerçevede eserlerinde işlemişlerdir. Araştırma

kapsamındaki hikâye türünde öğretmenlerin toplumsal ve evrensel birtakım değerleri kendisinde barındıran tipler olarak ele alındığı pek çok örnek bulunmaktadır.

Bu çalışma, öğretmen tipinin yer aldığı hikâye türü eserlerde işlenen değerlerin tespitini, söz konusu değerlerin aktarılmasında öğretmenin rolünü belirlemeyi ve bu tespitten hareketle değer kavramıyla ilgili bir sonuca ulaşmayı amaçlamaktadır. Çalışmanın “Giriş” başlığını taşıyan bu bölümünde konu bilimsel bir zemine oturtulmaya çalışılacaktır. Bölümün belirlenen alt başlıkları yoluyla araştırmaya kuramsal bir çerçeve oluşturulacaktır.

1.1. PROBLEM DURUMU

Millet kavramıyla ilgili birçok tanım yapılmakla birlikte bu kavramı ortak bir kültürü paylaşan insanlar topluluğu olarak da açıklayabiliriz. Bir topluluğu millet yapan kültür unsurlarının o milletin sahip olduğu değerler olduğunu düşünürsek çalışmanın önemi biraz daha ortaya çıkacaktır.

Değerler bir arada yaşayan insan topluluklarının başkalarının etkisi altında kalmadan doğruluğunu tasdik ettikleri ve kişisel olarak da kıymet verdikleri hükümlerdir. Milleti millet yapan her şey değerlere göre şekillenmektedir (Kurtkan, 2000).

Bu bağlamda dil, bir milleti oluşturan kültürel değerlerin başında gelir. Yine edebiyatımız yıllardan beri kültürümüzü, mizacımızı, hayat görüşümüzü yansıtan örneklerle doludur. Sait Faik’in eserlerinde kullandığı kelimelerin anlamlarını bilmeyen onun hikâyelerini anlayamaz ve onlardan zevk alamaz. Bu nedenle

öğretmenler öğrencilerine yazarların kullandıkları kelimelerin anlamlarını öğretmeli ve onların düşünce ufuklarını genişletmelidirler (Kaplan, 2001).

Millet olarak devamlılığın sağlanmasında geçmişten beri süregelen değerlere sahip çıkmak ve onu gelecek nesillere aktarmak önemlidir. Değer aktarımında önemli kurumlardan biri de okuldur. Çocuk aileden sonra okulda kişiliğini şekillendirir. Öğretmenler ona zihinsel, fiziksel ve ahlakî gelişiminde yol gösterirler, yardımcı olurlar. Görüldüğü gibi öğretmen insanların değerler konusunda bilgi sahibi olmasında öncelikle okul çağındakiler olmak üzere sorumlu tutulmuştur. Ondan bu konuda örnek kişi olması istenmiştir.

Öğretmenden sahip olması istenen bu değerler nelerdir ve edebiyatımıza onun bu durumu ne kadar yansıtılmıştır? Dil ve edebiyatı da birer değer olarak kabul edersek yazarlarımız bu iki değeri kullanarak öğretmen tipini hikâyeye türündeki eserlerinde nasıl yansıtmışlardır? Yazarların kurgularında bilinçli veya bilinçsiz olarak öğretmen kahramanlarına yükledikleri değerler toplumla ve toplumsal yaşamla ne kadar ilişkilidir?

Bütün bu sorular araştırmanın şekillenmesinde etkili olmuştur. İlerleyen bölümlerde verilen bilgilerle bütün bu sorulara cevaplar bulunmaya çalışılacaktır. Elde edilen bulgular konuya farklı bir boyut kazandırmada yol gösterici olacaktır.

1.2. EDEBİ TÜR OLARAK HİKÂYE

1.2.1. Hikâyenin Tanımı ve Unsurları

İnsanoğlu ilk çağlardan bu yana duygu ve düşüncelerini kullandığı birtakım yöntemler, araç ve gereçlerle dışa vurmuştur. Bazen mağara duvarına çizilen bir

şekil, bazen de karşılaşılan durum ve olaylardan etkilenecek söylenen bir söz insanoğlunun kendini ifade etmesine yardımcı olmuştur. Nasıl ki barınma, beslenme başta olmak üzere birtakım fiziki ihtiyaçlar birlikte yaşama, kültür oluşturma, araç gereç geliştirme gibi sonuçlar doğurmuşsa kendini ifade etme isteği de sanat, edebiyat gibi sonuçlar ortaya çıkarmıştır. İnsanlar sanat çerçevesinde yazıyla, şekille veya sözlü olarak iç dünyalarındaki dışı yansıtmışlardır.

Hikâye de yine bu bağlamda ortaya çıkmış binlerce yıllık bir geçmişe sahip edebî türdür. Türk kültür ve tarihine bakıldığında da en az bin yıllık bir geçmişe sahip olduğu görülen hikâye, kelime ve kavram olarak asırlarca işlenip, zenginleşerek günümüze kadar gelmiştir. Kelimenin kökünün Arapça “*hakave*” den geldiği düşünülürse İslamiyet sonrası dilimize girdiğini söylemek mümkündür. Her ne kadar son zamanlarda hikâye “*öykü*” kelimesiyle karşılanmaya çalışılsa da bu karşılığın aynı derinliği ve zenginliği yakaladığını söylemek güçtür (Çetişli, 2004).

Yukarıda da belirtildiği gibi kelimenin sözlük anlamı ile karşıladığı edebî tür olarak ifade ettiği anlam birbirinden ayrıdır. Kelime sözlük anlamı olarak “bir şeyi anlatma, nakletme” ifadelerini karşılamakla birlikte edebî tür olarak “gerçek veya gerçek olabilecek uydurma bir olayı anlatan eser” anlamına gelmektedir. Bu anlamda genel olarak bir edebî türü karşılar (Ercilasun, 1997).

Kelime anlamı olarak düşündüğümüzde hikâye etme belirli bir birikim ve yetenek istemeyen, her insanın kendince yapabildiği aktarım olarak düşünülebilir. Teknik anlamda ise hikâye işin ehli, yetenek ve birikim sahibi kişiler tarafından ele alınan bir terim olarak karşımıza çıkar. Burada hikâye ve hikâyeci yeni, edebî bir şekle bürünür:

“Hikâyenin benim hikâyeci sözlüğümdeki karşılığı; insanı anlatan, insan yaşamından bir kesiti o insanın (yani o kahramanın) dışında, yine o insana yabancı, başka insanlara (okurlara) aktarmak, örneklemek; o insanın varlığından haberdar etmektir.

Hikâye, insanlar arasında dünyaya bakmak ve dünyayı göstermek açısından (bence) bir iletişim aracıdır. O nedenle söz ile birlikte hikâye de doğmuştur; çünkü konuşmak; bizim dışımızda kalan bir başka kişiye bizimle ya da çevreyle ilgili (bizce önemsenmesi kaçınılmaz) bir olguyu (olayı) anlatmak gereğinden kaynaklanmamış mıdır?

İnsanlar her gün, her saat, her dakika birbirlerine hikâye anlatırlarda bunun farkında olmazlar. Hikâyeci, işte bunun farkına varan, onu alıp yoğuran, yazıya döken, bu arada da onu yeni baştan biçimlendiren kişidir. Yani Çehov’dur; Gorki’dir, O. Henry’dir, Maupassant’tır, Hemingway’dir, Saroyan’dır, Stainbeck’tir, Faulkner’dir: Memduh Şevket Esendal’dır, Sait Faik’tir, Orhan Kemal’dır, Kemal Tahir’dır, Sabahattin Ali’dir...” (K. , 2005: 365).

Hikâye türünün genel özelliklerine bakıldığında masal ve roman ile karıştırıldığı bu üç tür arasında kesin bir ayrımın yapılamadığı görülür. Hikâye ile roman arasındaki ilişkiyi, hikâyenin penceresinden bakarak değerlendiren bir edebiyatçının sözlerinden hareketle şöyle açıklayabiliriz:

“İyi bir romanı, uzun süren bir doğum sancısı gibi düşünürsek, öykü onun yanında bir baş dönmesi’dir. (...) Roman okuru sabırlıdır. İlk on sayfa, yirmi sayfa, otuz sayfa ilgisini çekmeyebilir; okur sabreder. (...) Öykü’nün böyle bir şansı yoktur. Öykü, daha ilk bir iki cümlede okurun ilgisini çekmek zorundadır. İlk cümle çok önemlidir öyküde. Diyelim, okur kitaptaki ilk öyküyü okudu. Bir yürek buruntusu, bir baş dönmesi yaşadı. Bir öykü, bir bütündür; bir roman kadar bütündür. Okurun hemen ikinci öyküye geçmesi, öykünün şanssızlığıdır. Okur, daha ilk öykünün baş dönmesini atlatmadan ikinci öyküye geçerse, o öykü kitabına yazık olacaktır. Okur, okumasına ara vermelidir; ... o ilk öykünün sarsıntısından kurtulmalıdır. Çünkü ikinci öykü, okuru yeni bir baş dönmesine götürecek büyüklü yeni bir ortamdır...” (Öz, 2007: 10).

Hikâyeyi oluşturan öğelere bakıldığında ilk olarak kurgu kavramı karşımıza çıkar. Bir edebî eseri meydana getiren öğelerin bir araya gelmesiyle oluşan ön tasarım, eserin yapısı, inşası olarak tanımlanabilir. Kurgu ögesi hikâyenin temelidir. Diğer öğeler kurgunun üzerine inşa edilir. Kurgu hayal gücüne dayanan bir öge olmakla birlikte gerçekle olan ilişkisi onun vazgeçilmez yönünü oluşturur. Hikâyeyi oluşturan unsurların birleşimi kurgu için yeterli değildir. Aynı zamanda bu unsurların tematik uyumu ve birbirleriyle ilişkisi de önemlidir.

Olay ve olay örgüsü bir diğer hikâye unsurudur. Maupassant tarzı hikâyeler için olay, hikâye içerisinde geçen her şeyin genel adıdır. Yazarın takip etmemizi istediği aksiyondur. Çehov tarzı hikâyelerde olayın yerini herhangi bir “insanî durum” alır. Bir konu etrafındaki birden fazla olayın sebep sonuç ilişkisi içerisinde oluşturduğu bütünlük ise olay örgüsünü meydana getirir. Tek bir olaya ya da karaktere bağlı bir olay akışının görüldüğü hikâyelerde tek halkalı olay örgüsü görülür. Birden fazla olayın ya da karakterin bulunduğu hikâyeler çok halkalı olay örgüsü dikkate alınarak yazılmışlardır. İç içe ya da üst üste istiflenmiş olaylar ise helezonik olay örgüsünü meydana getirir.

Anlatıcı ise metindeki olayı nakleden unsurdur. Anlatıcı insan olabileceği gibi başka bir varlık da olabilir. Anlatıcı hikâyede yazarın sözünü teslim ettiği kişidir, yazarın kendisi değildir. Hikâye kurmacası içindeki anlatıcının nitelikleri, ona yüklenen vasıflar anlatılan şeyin rengini, karakterini ve dilini belirler. Anlatıcının bir çocuk veya kadın olması, esnaf veya memur olması farklı ifade ediş şartlarını gerektirir.

Olaylar, durumlar, insanlar ya da nesnelere karşısında sahip olunan donanımla varılan yargılama ve algılama gücü bakış açısı olarak adlandırılabilir. Bu kavram da

hikâyenin bir diğer unsurudur. Farklı algılama seviyeleri ya da farklı birikimler farklı bakış açılarını ortaya koyar. Aktaş'ın (Aktaş 2000'den aktaran Kolcu, 2006: 22) tarifiyle bakış açısı anlatma esasına bağlı metinlerde vak'a zincirinin ve bu zincirin meydana gelmesinde kullanılan mekân, zaman, şahıs kadrosu gibi unsurların kim tarafından görüldüğü, idrâk edildiği ve kim tarafından kime nakledilmekte olduğu sorularına verilen cevaptan başka bir şey değildir. Anlatıcı yazar tarafından tayin edilir. Dolayısıyla neyin ne kadarının anlatılacağı kimin gözünden ve nasıl anlatılacağı yazar tarafından belirlenir. Bu bakımdan bakış açısı kendi içerisinde çeşitlenir. Her şeyi gören, bilen, olayların öncesinden ve sonrasında haberdar olan bakış açısı tanrısal bakış açısıdır. Yazarın sınırlı seviyede bakma izni verdiği örneğin evinin penceresinden dışarıdaki bir olayı seyreden anlatıcı ise müşahit bakış açısına sahiptir. Aynı zamanda 3. şahıs anlatıcı olarak da nitelenebilir. Yazarın hikâyede yarattığı kahramanın gözünden olayların anlatılması ise kahraman bakış açısını oluşturur. Dolayısıyla yazar tarafından yaratılan kahraman bakış açısının niteliğini oluşturur. Bir diğer bakış açısı ise "ben" anlatıcıdır. Hem anlatan hem de anlatılan olarak otobiyografik bir yapıya sahiptir. Yeterli donanıma sahip olmayan yazarları çıkmaza sürükleyebilecek olması nedeniyle yazarlar bu durumda daha çok tanrısal bakış açısını kullanırlar.

Hikâyelerde olayın geçtiği gerçek ya da muhayyel yerler mekân unsurunu oluşturur. Hikâyelerde mekân ile olaylar, kişiler ve diğer unsurlar arasında bir ilişki vardır. Özellikle hikâyeyi insansızlaştıran yeni anlayışta mekân biraz daha önem kazanmaktadır. Kapalı ve açık mekânlar bir diğer mekân sınıflamasını oluşturur. Açık mekânlar hareketi gerekli kılarken kapalı mekânlar daha çok ruh çözümlemelerinde kullanılır.

Zaman kavramı hikâyelerde iki yönlü olarak karşımıza çıkan bir unsurdur. Bu unsurda gerçek zaman ve kurmaca zaman olarak bir ayrım yapılmaktadır. Gerçek zaman, yazarın eserini yazdığı, eserin okuyucu tarafından okunduğu gerçek dünyaya ait zamandır. Eserde kullanılan zaman ise kurmaca zamandır. Takvimde kullanılan zamana tekabül etse de kurmacadır. Bir de eserde olay zamanı ile anlatma zamanı vardır. Eserde geçen olayın cereyan ettiği zaman dilimi olay zamanıdır. Dolayısıyla kurmacadır. Anlatma zamanı ise olayın anlatıcı tarafından ne zaman anlatıldığını gösteren zamandır. Bir hikâyede geçen olaylar kısa bir zaman dilimi içerisinde gerçekleşmiş olabilir; ama yazar bunu sayfalarca anlatabilir. Bu durumdan hareketle olay zamanı ile anlatma zamanı arasında doğru bir orantı olmadığını söyleyebiliriz.

Bir hikâyede anlatılan olayla doğrudan ya da dolaylı ilişkisi olan varlıkların bütünü şahıs kadrosunu oluşturur. Maupassant tarzı hikâyelerde genellikle şahıs kadrosunu insanlar oluştururken Çehov tarzı hikâyelerde soyutlanmış şahıslar karşımıza çıkar. Bir hikâyeyi oluşturan şahıslar insan olabileceği gibi insan dışı varlık da olabilir. Ayrıca insan ya da başka bir varlık olmaları fark etmeksizin bile hikâyelerdeki şahısların hepsi kurmacadır.

Hikâyelerde olayın gerçekleşmesine ya da ana karaktere çok fazla etki etmeyen; fakat katkıda bulunan dekoratif unsurlar da vardır. Niteliği, yapısı ne olursa olsun herhangi bir nesne hikâyede dekoratif unsur olarak kullanılabilir (Kolcu, 2006: 19–26).

1.2.2. Hikâye Türleri ve Anlatım Teknikleri

Dünya edebiyatında hikâye türü gelişme gösterdikçe anlatım teknikleri ile birlikte hikâye tarzlarında da bir zenginleşme görülmüştür. Tür olarak baktığımızda genel olarak iki ismin oluşturduğu iki ayrı tarzın hikâyeye egemen olduğunu söyleyebiliriz. Birincisi Fransız Guy de Maupassant'ın olaya dayanan hikâye türü diğeri ise Rus yazar Anton Pavloviç Çehov'un durum merkezli hikâyeciliğidir.

Maupassant'ın olay öykücülüğüne giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinden oluşan klasik yapı hâkimdir. Olay temelli bu öykülerde kişiler özellikle seçilmiş, nitelik sahibi unsurlardır. Olayla mekân ve kişiler arasında da güçlü bir ilişki mevcuttur. Bu tarz öykülerde her türlü mekân ve bu mekânlara uygun tipler yer alabilir. Anlatımda tahlillere, açıklamalara, yorumlamalara kadar uzanan bir ayrıntıya yer veriş vardır. Edebiyatımızda Halit Ziya, Ömer Seyfettin, Refik Halit, Yakup Kadri ve Reşat Nuri bu türün temsilcileridir.

Öyküdeki klasik yapının bozulması durum öykücülüğünü ortaya çıkarır. Bu öykü türünde giriş ya da sonuç bölümü ihmal edilir. Eksik bırakılan kısmın tamamlanması okuyucuya bırakılarak bir bakıma okuyucu da öyküye dâhil edilir. Her hangi bir konu ya da temadan hareketle işlenen durumlar ayrıntıya inilmeden verilir. Yine bu tarz öykülerde hareket yerini durgunluğa bırakır ve mekân olmazsa olmaz bir unsur değildir. Kişiler her zaman her yerde görülebilecek sıradan insanlardır. Anlatmadan çok gösterme ön plandadır. Bu nedenle anlatıcıya ait uzun nutuk ve açıklamalardan ziyade durumlar bir pencereden ya da fotoğraf makinesinden görülüyormuş gibi nakledilir.

Metnin hacminde ve işlenen temanın anlatımında tasarrufa gidilmesi kısa öykü türünü ortaya çıkarır. Bazen bir cümleye kadar düşen bu tasarruf modern öykünün dağınıklığa karşı gösterdiği bir tepkidir denilebilir. Yabancılaşma, köleleşme, umutsuzluk, çöküntü gibi konular etrafında şekillenen kısa öyküler geleneksel ya da ulusal öğelerden çok bireysel öğeleri ön plana çıkarırlar. Hacimde küçülmeye rağmen kısa öykülerin niteliklerinde diğer öykü türlerinden eksik kalan bir yan yoktur. Kısa diğer adıyla küçürek öykülerde sadece olay genel hatlarıyla verilir, ayrıntıya inilmez. Bu öykü türünde yazılanları anlamlandırma okuyucunun algı ve yorum kabiliyetine bağlıdır.

Tür olarak üç bölümde ele aldığımız öykünün anlatım teknikleri bakımından çeşitliliğine baktığımızda on bir farklı yapının kullanıldığını görüyoruz. Bunlardan bilinç akışı tekniği, kahramanın kafasının içini, düşüncelerini okuyucuya doğrudan doğruya gösteren bir tekniktir. Bilincin bağımsız bir şekilde okuyucuya sunulduğu bilinç akışı anlatım tekniğinde okur, karakterin iç dünyasına nüfuz etme fırsatını yakalamış olur. Bilincin sunulmasındaki bağımsız tavır anlatıma doğallık da katar. Ayrıca bu bağımsız tavır derin psikolojik çözümlere ve çağımız insanının karmaşık iç dünyasının ele verilmesine kapı açar.

Diyalog tekniği öykü türü eserlerde kullanılan bir başka anlatım tarzıdır. Bu tekniğin kullanıldığı öyküler kişilerin karşılıklı konuşmalarına dayanır. Edebiyatımızda sık sık kullanılan bir öykü anlatım tekniğidir.

Öykü karakterinin karşısında biri varmış gibi kendi kendisiyle konuşması iç diyalog tekniğini oluşturur. Konuşmalar dil bilgisi kurallarına uygundur ve her hangi bir bilinç akışı da görülmez. Anlatıma sohbet havası hâkimdir.

Monolog diğer adıyla iç monolog tekniğinde ise öykü karakteri kendi iç sesiyle baş başa kalır, bir bakıma hesaplaşır. İç dünyasıyla karşı karşıya gelen karakter diğer beninin taraf olmasını kabul eder. Bu bakımdan iç monolog tekniğini bilinçli bir sayıklama olarak da niteleyebiliriz.

Edebiyatımızda çok kullanılan tekniklerden biri de mektup tekniğidir. Karakterlerin tek taraflı ya da başka karakterlerle yaptığı mektup türündeki yazışmalar bu anlatım tekniğini oluşturur. Bu türdeki öyküler bir mektuptan oluşabildiği gibi birden başka mektuptan da oluşabilirler. İletişim araçlarındaki gelişmeye paralel olarak telgraf hatta elektronik posta bile bu tür öykülerde kullanılabilmektedir.

Geriye dönüş tekniği öykü türünde kullanılan bir başka anlatım tarzıdır. Bu teknik kullanılarak eserde anlatılan olayın geçmişine belki gerçekleştiği ana ya da karakterin geçmişine gidilir. Hatırlama sağlanır. Anlatımda geriye dönülse bile ifade biçiminde şimdiki zaman kullanılır. Bu bakımdan geriye dönüşlerde yaşanan zamanla olan bağlantı koparılmaz.

Her hangi bir sözün ya da hareketin birden fazla tekrarlanması ile oluşan anlatım tekniğine ise leitmotiv adı verilir. Kalıplaşmış bir ya da birkaç sözcük ile leitmotiv anlatım tarzı oluşturulabileceği gibi bir durum ya da durumu ifade eden değişik ifadeler de oluşturabilir. Bu anlatım tekniği ile söz veya söz grubunun sık sık tekrarı olay ya da karakterin durumuna vurgu yapılmasını sağlar. Böylece anlatımda bir canlılık sağlanır.

Yazarın başkasına ait bir metni kendi eseri ile ilişkilendirerek eserine aktarmasıyla oluşan anlatım tekniğine montaj adı verilir. Bu aktarımda uyum aranır, monte edilen metinle asıl metnin uyum içerisinde olması gerekmektedir. Savunulan

düşüncenin ya da dile getirilen duygunun daha etkili bir biçimde ifade edilmesi için bu tekniğe başvurulur. Amaç esere bir zenginlik ve derinlik katmaktır.

Bir başka anlatım tekniği olan açıklama ya da yorumlama tekniğinde ise yazarın kendisi ya da karakterlerden birisi her hangi bir konu, durum veya olay hakkında gerekli gördüğü bir açıklama, yorum yapar. Metnin okur tarafından daha iyi anlaşılmasına yönelik bu çaba aynı zamanda okuyucuyu asıl konuya da hazırlar.

Tasvir, metnin daha iyi anlaşılması için genellikle olayın geçtiği yer ile ilgili ayrıntıların verildiği bir anlatım tekniğidir. Çok başvurulan bu anlatım tekniği kelimelerle resim yapma anlamını öyküde gerçekleştirir.

Özellikle insan tasvirinin yapıldığı anlatım tekniğine ise insan tasviri ya da portre tekniği adı verilir. Öykü kahramanının portresi olayların akışına yön verecek nitelikte bu teknikle okuyucuya verilir (Kolcu, 2006).

1.2.3. Hikâyenin Geçmişi

1.2.3.1. Dünya Edebiyatında Hikâyenin Gelişimine Genel Bakış

Duygu ve düşüncelerini başkalarıyla paylaşma ihtiyacı duyan insan söz konusu anlatma eylemini çeşitli şekillerde gerçekleştirmiştir. Bu paylaşımda bazen sadece eğlenme amaçlanmış bazen de ders verme maksadıyla diğer insanlara birtakım aktarımlar yapılmıştır. İnsanlar arasındaki aktarımlar zamanla düzenli bir hale gelmiş ve edebî türlerin kaynağını oluşturmuştur. Bu nedenle hikâyenin tür olarak ortaya çıkışının insanlık tarihi kadar eski olduğunu söylemek yanlış olmaz. İnsanın konuşmaya başlamasıyla birlikte hikâye de başlamıştır denilebilir.

Hikâye türü ile diğer edebî türler arasındaki ayrımın kesin olmayışı bizi ilk hikâyelerin kökenlerini mitlerde aramaya yöneltir. Çoğunlukla yazarları belli olmayan mitler insan eksenli çeşitli olayların anlatıldığı eserlerdir. Yazının icadına kadar sözlü olarak gelişen hikâye türünün o dönemdeki diğer bir kaynağı çeşitli toplumsal olayların iğneleyici bir dille anlatıldığı fabllardır. Mısır papirüslerinden deşifre edilen ve yaklaşık altı bin yıl öncesine ait olduğu tahmin edilen metin ise hikâye türündeki ilk yazılı örnektir (Schweikert 25'ten aktaran Boynukara, 2005: 132). İlk yazılı örneklerde ihtiyacı yönelik olarak savaş ve avcılık başlıca konulardır. Kahramanlar ve olaylar gerçek hayattan alınmakla birlikte destansı öğelerin fazlalığı dikkat çekicidir. Teknik açıdan da yeterli olduklarını söylemek mümkün değildir.

İlyada ve Odessa papirüslerden sonra ulaşılabilen en eski hikâye örnekleridir. Papirüslerden yaklaşık üç bin yıl sonra yazıldığı tahmin edilen bu destanlar genel itibarıyla hikâye benzeri bir anlatım içerirler; ancak teknik anlamda bugünkü hikâye ile karşılaştırıldıklarında ciddi anlamda eksikliklerinin olduğu görülür. Genel olarak Yunan edebiyatına bakıldığında bu türle ilgili bolca örnek bulunduğu görülür. Herodot tarihi ve Eflatun diyaloglarında zaman zaman bu türe başvurulur.

Yine Azop masalları geçmişi milattan önce altı bin yılına dayanan hikâye türü anlatıma örnek olarak gösterilebilecek metinlerdir. Latin edebiyatı yazarı Virgil'in Aenaid'i, Ovid'in Metamorfoz'u bu türde sonraki dönemlerde kaleme alınmış örneklerdir.

Orta çağa gelindiğinde hikâye türü metinlerde bir zenginlik göze çarpar. Her türden öykü kilisenin halkı eğitime çabası çerçevesinde kaleme alınır. Olağanüstü

unsurların yoğun olarak bulunduğu bu hikâyelerde öğreticilik esas alınır ve yine teknik ihmal edilmiştir.

İnsanlığın gelişimini etkileyen büyük dönüm noktaları, toplumsal olaylar ifade ediş biçimlerine de yansımıştır. Hikâye anlatımında büyük değişikliklere yol açan bu kültürel değişimler Latincenin de zamanla İtalyanca, İspanyolca ve Fransızca gibi yeni dillere dönüşmesine neden olur. Bu dönüşüm hikâye türünün zenginleşmesine katkıda bulunur. Bu bağlamda İtalya’da Boccaccio, Decameron’u; Fransa’da Margaret of Navarre, Heptameron’u; İngiltere’de Chaucer, Canterbury Tales’i yazar.

On beşinci yüzyılda yazıldığı tahmin edilen Binbirgece Masalları ilk hikâye örnekleri arasında yer alan bir başka eserdir. On altıncı yüzyıl ile on sekizinci yüzyıl arasında Cervantes’in öyküleri ile kıta Avrupası ülkelerinde yazılmış birkaç örneğin dışında hikâye alanında dikkat çekici bir gelişmenin olmadığı söylenebilir.

Romanın da doğmaya başladığı on sekizinci yüzyılda hikâye türünde önemli gelişmeler görülür. Özellikle Almanya’daki ve İngiltere’deki edebiyatçılar eserleriyle bu türün gelişmesine katkı sağlarlar.

Hikâyenin olay örgüsün sebep-sonuç ilişkisine bağlanması ile radikal bir değişikliğe gidilir. Bu değişiklik modern anlamda hikâyeyi ortaya çıkarır. Modern anlamda hikâyenin temelleri Amerika’da Edgar Allen Poe tarafından atılır. Günümüze kadar uzanan bu dönemde hikâyelerin kurgusuna bir sorgulayıcılık getirilmiştir. Hangi olayın neden olduğu modern hikâyede belirtilmektedir (Boynukara, 2005).

İlk zamanlarda, yazılan veya anlatılan hikâyelerin geneli olağanüstü unsurlar bulundurur. Zaman ilerledikçe hikâyedeki bu olağanüstü unsurlar azalmış, gerçeğe

yakın unsurlar artmaya başlamıştır. Bir önceki yüzyıldan itibaren de hikâye, diğer tahkiyeye dayalı edebî ürünlerden ayrılarak kendine has özellikler kazanmıştır. Bu özelliğiyle dar anlamda hikâye: “olmuş veya olması mümkün olan” olayların anlatılmasıyla ortaya konan edebi eserdir. Olağanüstü unsurlar ortadan kalkmış, vak’a kuruluşu daralmış, şahıslar azalmış, modern hikâye ortaya çıkmıştır. (Kavruk, 1998: 2)

1.2.3.2. Ana Hatlarıyla Türk Edebiyatında Hikâyenin Tarihi

İnsanın kendini ifade etmeye ihtiyaç duyduğu andan itibaren ortaya çıkan ve günümüze kadar uzanan bir gelişim çizgisine sahip olan hikâye türü Türk edebiyatında da yaygın olarak kullanılmıştır. Sözlü edebiyat ürünlerimize kadar uzanan bir geçmişe sahip hikâye türünün bizdeki bilinen ilk örneğini Dede Korkut Hikâyeleri oluşturur. Toplumsal yaşamdan kesitler sunması, doğrudan anlatıcının ağzından söylenen bölümlerle kahramanların ağzından söylenen hikâye bölümlerinin sanatsal anlamda bir araya getirilmesi, manzum ve mensur olarak dilimizin zenginliklerinin ortaya konulması bu hikâyeleri önemli kılan özellikler arasındadır. Başlangıçta sözlü olarak anlatılan bu hikâyelerin on dördüncü veya on beşinci yüzyılda yazıya geçirildikleri tahmin edilmektedir.

Türklerin İslamiyeti kabul edişi birçok farklı alanı etkilediği gibi hikâye türünü ve genel olarak edebiyatımızı da etkiler. İslamiyet, Arap ve Fars kültüründen yoğun bir şekilde etkilenmeyi de beraberinde getirir. Bu olayla birlikte on üçüncü yüzyıldan itibaren edebiyatımızda günümüzde adına eski ya da klasik edebiyat dediğimiz ve Tanzimat’a kadar varlığını sürdürecektir olan bir dönem başlar. Söz

konusu edebî dönemde bir yandan Leyla vü Mecnun, Hüsrev ü Şirin, Vamık u Azra gibi bu etkilenmenin ürünü olan hikâye örnekleri ortaya çıkarken bir yandan da Ferhat ile Şirin, Kerem ile Aslı, Hazreti Ali Cenklere gibi halk edebiyatı ürünleri ortaya çıkmıştır. Bu tür halk hikâyelerinde sözlü dönemden itibaren süregelen anlatıma olağanüstülük katma, konuşma dilinden etkilenme gibi birtakım gelenekler sürdürülmüştür. Kültürel etkileşim sonucu ortaya çıkan hikâye türü eserlerde ise başta dil ve üslupta olmak üzere gelenekten uzaklaşma açıkça görülmektedir.

Toplumsal olaylar nasıl yazarları ve şairleri etkiler, onların eserlerine yön verirse aynı şekilde bazen yazarlar da eserleriyle topluma yön verirler. Jean Jacques Rousseau, Montesquieu ve Victor Hugo gibi aydınların fikirleriyle toplumu etkilemesi sonucu ortaya çıkan Fransız İhtilali bu duruma bir örnektir. Fransa'da gelişen bu olay diğer ülkeleri de etkilemiştir. Bu etki sonucu ülkemizde ilan edilen Tanzimat Fermanı, Türk edebiyatında ve hikâyesinde bir başka dönemin başlangıcını oluşturmuştur. 1860'larda başlayana bu dönemde eski edebiyatın etkisi azalmış ve Tanzimat edebiyatı denilen yeni bir dönem başlamıştır. Modern anlamdaki roman, hikâye, şiir gibi edebî türler de bu dönemle birlikte edebiyatımıza girer.

Tanzimatın ilanından sonra Batı kültürünün etkisiyle edebiyatımızda hikâye terim olarak bir anlam daralmasına uğrar. Tanzimatla birlikte edebiyatımıza giren çeviri hikâyelerin bizim hikâyelerimizde farkı Batı kaynaklı oluşudur. (Kavruk, 1998: 10).

Önceki dönemde görülen Doğu medeniyetinin etkisi Tanzimat'la birlikte yerini Batıya, Avrupa ülkelerine bırakır. Edebiyatçılarımız bu dönemde özellikle Fransız edebiyatından etkilenirler. Batılı, modern anlamda eserler edebiyatımıza ilk olarak çeviri yoluyla girer. Yusuf Kamil Paşa'nın dilimize çevirdiği Telemak, Münif

Paşa'nın Victor Hugo'dan yaptığı Mağdurin Hikâyesi çevirisi bu anlamda başlıca eserlerdir. Bize ait, bizim dilimizin kullanıldığı ilk öyküleri ise Sami Paşazade Sezai Küçük Şeyler, Nabizade Nazım Karabibik adıyla kaleme alır. Bu dönemin ünlü yazarlarından Ahmet Mithat Efendi halkı eğitmek için hikâyeler kaleme alır. Dönemin ismi sayılan bu başarılı örnekleri hikâye türünün halk tarafından sevilip benimsenmesini sağlarlar. Batı kültürünün etkisiyle yetişen Tanzimat dönemi yazarlarının bir diğer özelliği de önceki döneme tepki olarak sanatı halkın yararı için kullanmalarıdır. Halk için eser yazan, eğitici amaç güden bu dönem hikâyecileri dilde yapılan sadeleşmenin de öncüleri olmuşlardır. Onların yazı dilini konuşma diline yaklaştırmaları hikâye türü eserlerin daha fazla kişi tarafından benimsenip okunmasını sağlamıştır.

Tanzimat edebiyatından sonra gelen Edebiyat-ı Cedide ve Fecr-i Ati dönemlerinde de modern anlamdaki Türk hikâyesi gelişimini sürdürür. Servet-i Fünun olarak da bilinen bu dönemde yine Fransız edebiyatı etkisini gösterirken Halit Ziya Uşaklıgil hikâye ve roman türündeki eserleriyle dikkat çeker. Servet-i Fünun döneminde modern hikâye başlangıçtaki acemiliklerden büyük ölçüde kurtulur. Teknik ve estetik bakımından nitelikli eserler verilmeye başlanır. Gözlemci gerçekçiliğin edebiyatımızdaki ilk örnekleri bu dönemde eser vermeye başlayan Halit Ziya Uşaklıgil tarafından kaleme alınır. Yalnız bu dönem hikâyelerinin dilinde önceki döneme göre bir ağırlaşma, eskiye dönüş görülür. Sanat yapmadaki amaç toplum yararı olmaktan öte yine sanatın kendisi olmuştur. Söz konusu durum Servet-i Fünun döneminde yazılan hikâyelerin sonraki nesiller tarafından benimsenmemesine neden olur. O dönemde eser vermekle birlikte çağdaşlarıyla aynı kaderi paylaşmayan hikâye yazarlarımız da vardır. Bu edebiyatçılardan biri olan

Hüseyin Rahmi Gürpınar çağdaşlarının aksine dönemindeki halk dilini ve toplumsal olayları eserlerine yansıtır ve uzun yıllar geniş bir okuyucu kitlesine hitap etmeyi başarır. Yine bu dönemde hikâye türünde eser veren Mehmet Rauf, Hüseyin Cahit Yalçın, Ahmet Hikmet Müftüoğlu ve Fecr-i Ati'deki Cemil Süleyman Alyanakoğlu, İzzet Melih Devrim dönemlerinin bahsedilen edebî türdeki önemli isimleridir.

Batı etkisine ve daralmaya rağmen Servet-i Fünun dönemine kadar hatta kısmen Servet-i Fünun döneminde bile hikâyecilik Batıdaki şekliyle tamamen yerleşmemiş, klasik hikâyeciliğin etkisi daha uzun bir süre devam etmiştir. (Kavruk, 1998: 9)

Edebiyatçıların eski ile yani arasındaki gelgitleri 1912 yılında başlayan Millî Edebiyat akımı ile kararlı bir duruşa kavuşur. Ömer Seyfettin'in yeni lisan görüşüyle öncülüğünü yaptığı bu dönemde millî dil olmadan millî bir edebiyatın olamayacağı fikri benimsenmiştir. Ömer Seyfettin hikâyeleriyle o dönemdeki toplum yapımıza ayna tutar ve gördüklerini gerçekçi bir dille anlatır. Onun bu tavrı eserlerinin uzun yıllar yoğun bir şekilde okunmasını sağlar. Yine bu dönemde Halide Edip ve Yakup Kadri tezli öykünün idealizm öncelikli örneklerini ortaya çıkarırken Refik Halit hikâyelerinde bir yandan Anadolu gerçeklerini anlatırken bir yandan da işçi kesimini ilk kez ele alan hikâyeci olur. Hüseyin Rahmi, Reşat Nuri ve Memduh Şevket'in de aralarında bulunduğu edebiyatçılar bu dönemde daha çok yerli konuları işlerler. Edebiyatçılarımızın hikâyelerinde yerli konuları yönelmesi Türk hikâye ve romanını olgunlaşmaya ve asıl kimliğini bulmaya yöneltir. Yine bu dönemde Osman Cemal Kaygılı ile birlikte İstanbul'un kenar mahalleleri ve buralardaki yoksul halk hikâyeye girer. Bir yandan da İstanbul dışına çıkılır ve “memleket edebiyatı” adı altında hikâyelerde Anadolu insanının yaşam tarzı anlatılır.

1920'li yıllara gelindiğinde Cumhuriyetin ilan edilmesiyle birlikte Türk edebiyatı yeni bir döneme daha girer. Adını etkilediği yönetim değişmesinden alan ve Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı olarak anılan bu dönemin ilk yıllarında günlük yaşamdan kesitler sunan Fahri Celalettin Göktulga, köy ve köylüyü anlatan Selahattin Enis ve toplumcu öykücülüğün ilk temsilcilerinden Sadri Ertem gibi isimler hikâye türünde eserler verirler. 1930'lardan sonra Sabahattin Ali gerçekçilik anlayışına getirdiği yeni boyutla, Sait Faik Abasıyanık ise yaşamı farklı bir bakış açısıyla gözlemleyip hikâyeye aktarmasıyla Türk hikâyeciliğine yön veren isimler olurlar. Yine aynı yıllarda Kenan Hulusi Koray, uzun hikâye yazarı Nahit Sırrı Örik, dil ve üslubunun sadeliğiyle Bekir Sıtkı Kunt ve Orhan Kemal Cumhuriyet dönemi Türk hikâyesinin temellerini atarlar.

Türk öykücülüğünün altın çağı olarak nitelendirilen 1940'lı yıllar Cumhuriyet dönemi hikâyeciliğimizin ikinci dönemini oluşturur. Bu dönemin yazarları ilk kez Cumhuriyet döneminde hikâye yazmaya başlayan kişilerdir. Geniş bir coğrafya içerisindeki her kesimden insan hikâyelerinde yer alır. Orhan Kemal ve Yaşar Kemal Çukurova'yı ve fabrika işçilerini, Muzaffer Hacıhasanoğlu kendi yaşantıları içerisindeki köy ve kasaba insanlarını, Haldun Taner cehaletin yıkıcılığını eserlerinde anlatırlar. Olay öykücülüğünü benimseyen ve hikâyelerinde ruhsal betimlemelere yer veren Mehmet Seyda, iyimser yaklaşımlarıyla Samet Ağaoğlu, toplumcu gerçekçi çizgileriyle Kemal Bilbaşar, Kemal Tahir, Ahmet Hamdi Tanpınar, toplumsal gerçekçiliği mizahla yoğuran Aziz Nesin bu dönemin önde gelen isimleridir. Peride Celâl, Ümrân Nazif Yiğiter, Faik Baysal, Orhan Hançerlioğlu, İlhan Tarus, Samim Kocagöz, Tarık Buğra, Necati Cumalı ve Cevdet Kudret bu dönemde hikâye alanında eser veren diğer isimlerdir.

1950'lere gelindiğinde hikâyede yeni bir yönelim görülür. Mahmut Makal'ın bu yıllarda yayınladığı “Bizim Köy” adlı eseriyle birlikte köyün ve köylünün sorunları ayrıntılı olarak hikâyeciliğimize taşınır. Köy Enstitülerinin de faaliyette olduğu bu yıllar köy konusunun derinliğine işlendiği, dilde ve anlatımda yeni biçimlerin arandığı hikâyelerin yazıldığı zamanlardır. Yaşar Kemal, Vüs'at Bener, Oktay Akbal, Muzaffer Buyrukçu, Fahri Erdiç, Rıfat Ilgaz, Fakir Baykurt, Talip Apaydın, Mehmet Başaran bu dönemde köy konusu üzerine yoğunlaşan hikâyecilerdir. Zeyyat Selimoğlu deniz insanlarını anlatan hikâyeleriyle dikkat çeker. Özgün öykü anlatımlarıyla dönemin ilgi çeken isimleri Feyyaz Kayacan ve Bilge Karasu'dur. Yine bu dönemde hikâyeciliğimize ilk kez kadın kahramanlar ve kadın sorunları Suat Derviş ile Nezihe Meriç'in yazdığı hikâyeler aracılığıyla girer. 1950 kuşağı farklı konuların farklı anlatım biçimleriyle anlatıldığı bir dönem olması nedeniyle yeni anlatımcılar kuşağı olarak adlandırılabilir.

Tarımda makinenin kullanılmaya başladığı 1960'larda edebiyatımıza yeni konular girer. Köyde insan gücüne duyulan ihtiyacın azalması ve köylünün kente göç etmesi sonucu oluşan kent varoşları buralardaki kültür karmaşası hikâyecileri yeni konular üzerinde eser vermeye yöneltir. Yine bu dönemde Batı'ya özellikle de Almanya'ya yapılan göçler ve insanımızın orada yaşadığı sorunlar Bekir Yıldız, Yusuf Ziya Bahadınlı, Adalet Ağaoğlu, Dursun Akçam ve Fakir Baykurt gibi kalemler tarafından hikâyeye yansıtılır. Toplumsal konuların yanı sıra insanın iç ve dış dünyasını yansıtan bireysel konulara da bu dönem hikâyelerinde yer verilir. Tahsin Yücel hikâyeleriyle insanın iç dünyasına inmeye çalışır. Tarık Dursun K. Kenarda kalmış insanları eserlerinde konu edinir. Adnan Özyalçın kent yaşamının ezdiği, yozlaştırdığı insanı iç ve dış yönleriyle anlatır. Yine Demir Özlü eserlerinde

bireyi ön plana çıkarır. Yabancılaşma sorunu Ferit Edgü'nün hikâyelerinde yer bulurken Yusuf Atılgan köy ve kent insanını kullandığı farklı öykü tekniğiyle anlatır. Ayrıntıların hikâyecisi Muzaffer Buyrukçu, gerçeküstü öğelere eserlerinde yer veren Onat Kutlar, Erdal Öz, toplumsal sorunlara yaslanan Demirtaş Ceyhun, yeni biçim arayışlarındaki Leyla Erbil, Afet Ilgaz ve Sevim Burak bu dönemin diğer hikâyecileridir.

Yönetim şeklinin değişmesinin, köyden kente göçün ve teknolojik gelişmelerin etkisinden sonra siyaset temelli öğrenci olayları da edebiyatımızı ve hikâye türünü etkiler. 1970'lerde başlayan olaylar giderek hızını artırır. Sevgi Soysal, Füzûzan gibi hikâyecilerin eserlerine bu olaylar yansır. Öğrenci olaylarının yanı sıra Anadolu ve insanımız da hikâyelerde yer alır. Ümit Kaftancıoğlu ve Bekir Yıldız doğunun yoksul yaşamını, Osman Şahin Çukurova ve Torosları, Ayla Kutlu kentle bağlantılı insanı ve tarihsel süreç içerisindeki kadın sorununu hikâyeye taşır. Ayrıca kadın konusu Nazlı Eray tarafından fantastik bakış açısıyla yansıtılırken Erendiz Atasü, İnci Aral, Pınar Kür konuya gerçekçi yaklaşırlar. Yine bu dönemde yabancılaşmış kent insanı Oğuz Atay ve Hulki Aktunç'un hikâyelerine konu olur. Nedim Gürsel, Necati Tosuner, Ayhan Bozfirat, Necati Güngör, Tomris Uyar, Rasim Özdenören, Aysel Özakın, Tezer Özlü, Nursel Duruel 1970 döneminin öne çıkan diğer hikâyecileridir. Kadın hikâye yazarlarımız bu dönemde artış göstermiştir.

1980'den günümüze kadar uzanan zaman diliminde hikâyeciliğimizin gelişimine bakıldığında önceki kuşaklardan gelen hikâye yazarlarının bu dönemde de eser vermeye devam ettikleri görülür. Konuyu ve klasik kurguyu ortadan kaldıran bu dönem öykücülerini içlerine kapanarak insanın iç gerçekliğine eğilmeyi tercih etmişlerdir. Türk halk öykülerinden yansımalar getiren Murathan Mungan,

geleneksel öykü yapısının dışına çıkan Mehmet Zaman Saçlıoğlu, Buket Uzuner, Mario Levi, Kürşat Başar ve Cemil Kavukçu gibi isimler bu dönemin önemli temsilcileridir. Öykücülerimizin bu dönemde iç gerçekliklerine yönelmesi yeni anlatım özelliklerinin ortaya çıkmasını sağlar (Hengirmen, 2000: 9–16).

1.2.4. Hikâye Türünün Eğitim ve Öğrenme Üzerindeki Etkisi

Bireyler kendi varlıklarını ve içinde buldukları toplumun, kültürün devamını sağlamak için iyi bir eğitim almak ve kendilerini bilgi ile donatmak zorundadırlar. Bir toplumun devamlılığı ancak iyi yetişmiş bireylerle sağlanabilir. Doğuştan birtakım değerlere sahip olan insanoğlu eğer uygun vasıtalar bulamazsa ve çevresindeki diğer insanlardan yeterli desteği göremezse bu değerleri koruyup geliştiremez.

İşte insanın sahip olduğu değerleri koruyup geliştirmesi için edebî metinler iyi birer vasitadırlar. Öğretici hikâyeler de insanın duygu, düşünce ve davranış eğitiminde kullanılan edebî türlerden biridir. Kişiler bu hikâyelerdeki kişiler ve olaylar sayesinde kendi iç çatışmalarının farkına varırlar. Eserlerdeki farklı bakış açıları onlara kendi iç dünyalarındaki çıkmazlardan kurtulmaları için alternatif yollar önerirler.

Eğitim alanındaki sıkıntılardan biri de kişilerin seviyelerine hitap edecek nitelikte bir eğitimin verilemeyeşidir. Hikâyeler bu sorunun büyük ölçüde çözüme kavuşmasına katkı sağlarlar. Çocukların gelişimi ile onlara verilecek bilgiler arasında bir dengenin sağlanmasında hikâyeler terazi işlevi görürler. Eğitimcilerin

öğrencilerin ön öğrenmeleri ve eğitim durumları hakkında fikir sahibi olmalarını sağlaması hikâyenin bir başka olumlu tarafıdır (Gürel, 2006).

Doğru kullanıldığında bir hikâyenin dil eğitiminin temel amaçlarını her yönüyle gerçekleştirmeye yardımcı olacağını söyleyen Akyüz, aynı zamanda yüksek kişilik geliştirmede de görünür bir etkiye sahip olduğunu belirtir. Akyüz, bu düşüncesine örnek olarak da Şirazlı Sadi'nin Gülistan adlı eserini gösterir. Bu eserin yıllarca hem dilbilgisi hem de mantık ve zihniyet eğitiminde ders kitabı olarak kullanıldığını belirtir (Akyüz, 2006: 115).

1.2.5. Eğitici-Öğretici Hikâyeler ve Değer Eğitimi

Toplum içinde sorunsuz bir yaşam sürdürme kendisiyle barışık bir yaşam sürdürme ihtiyacı kişilerin günlük yaşantılarındaki davranışlarında birtakım ölçütleri göz önünde bulundurarak hareket etmeleri gereğini doğurmuştur. İnsanın kendisine çeki düzen vermesini sağlayan ve insan topluluklarını belirli bir kültür çatısı altında toplayan bu ölçütleri 'değerler' olarak adlandırabiliriz.

Değer eğitimi, kişinin sonuçlarına katlanabileceği makul seçimler yapabilmesine imkân sağlayan bilgi, beceri ve yeteneklerle donatılması ya da bu yeteneklerin geliştirilmesi işlemi olarak tanımlanabilir (Ryon-Bohlin, 1999; Ekşi, 2003'ten aktaran Gürel, 2006: 107).

Düzen içerisinde varlığını sürdüren insanın kendisi, çevresi ve Yaratıcısıyla ilgili duyarlılıklarındaki gözlenebilir aşınma, değer eğitimini gerekli kılan nedenler arasındadır. Batı'da Rönesans'la, ülkemizde ise Tanzimat ile öne çıkarılan bireycilik ve bağımsız insan tipi değer eğitiminde bir çözülmeye neden olur. Herkesin

kendisine ait bir değer yapısının olduğunu ve mutlak doğrulardan bahsedilemeyeceğini savunan bu dönem taraftarları bir tür anne-baba otoritesine başkaldırı hareketi gerçekleştirirler. Fakat temelinde benlik duygusunun sınırsız tatmininin olduğu bu hareket şiddet eğilimli, sorumluluklarından habersiz, değerlere saygısız, maddeye bağımlı bir nesil yetiştirir. Bugün gelinen noktada değer eğitimine dayalı gelişim programlarının gerekliliği üzerinde söz birliğine varılmıştır. Bu yönde kısmî olarak uygulamalara başlanmıştır.

Edebiyat ve hikâye söz konusu değer eğitiminin uygulamaya konulması sırasında etkili olmaktadır. Bireylere değerler konusunda eğitim verme, onların bu konudaki farkındalıklarını arttırma yollarından biri de onlara edebî eserler okutmaktır. İçerisinde değerlere ait iletilerin bulunduğu özellikle hikâye türünde hazırlanmış bu eserler onların kendilerini sorgulamalarını sağlayacaktır. Onlara bir anne-baba veya öğretmenden daha fazla etki edecektir. Hikâyenin diğer türlere göre daha kısa ve öz yazılması, yaşamdan alıntılar içermesi onu değer aktarımında ön plana çıkarır.

Öğretici hikâyeler, bir yandan kişinin kendisini tanımasına yardımcı olurken bir yandan da örnek karakterlerle tanışmasını sağlar. Hikâyelerde kişiler sadece olumsuz yönleriyle değil faziletleriyle de anlatılırlar. İlk başta bu karakterlere yabancılik çekilse de daha sonra okuyucu karakterlerde kendine benzer kendinden bir şeyler bulur. Özdeşleşme sorgulamayı da beraberinde getirir.

İslam öncesi ve sonrası yazılan eserlerimize baktığımızda hepsinde bir ahlak vurgusu yapıldığını görmek mümkündür. Bu eserlerde her konunun sonuna uygun hikâyeler ve temsiller eklenir. Bu eklemeler konuya bir canlılık katar (Levend, 1963'ten aktaran Gürel, 2006: 90).

İslâm ahlâkının dayanağı olan Kur'an ve hadisler, manzum ve mensur öğüt vermeye çalışan eski Türk atasözleri, Köktürk ve Uygur harfli metinler, daha sonraki dönemlerde Divan ü Lügatit-Türk hep değerler konusunda iletiler içermektedirler (Sertkaya, 1983'ten aktaran Gürel, 2006: 92).

Sever'e göre (1987 sayı:73'ten aktaran, Ünal, 2006) öyküler aracılığıyla;

—Çocuklar erken yaşta hayata hazırlanabilir. Onların sınırlı hayat tecrübeleri zenginleştirilebilir.

—Çocuklara olumsuz davranışlar gösterilerek olumlu davranışlar kazandırılabilir.

—Onların gözlem gücü arttırılabilir.

—Çocuklar gözlediği olayları daha farklı bakış açısıyla değerlendirebilir.

—Onlara değişik insan tip ve karakterlerini tanıma imkânı verilebilir.

—Çocuklarımızın ulusal kültürümüzün değerli eserleri ile karşılaşmasını sağlayarak, ulusal bilinci ve ulusal coşkusu geliştirilebilir. İçinde yaşadıkları topluma ve kültürel ortama uyum sağlamaları kolaylaştırılabilir.

—Güzel metinlerin zevkini tadarak onların Türk diline olan sevgisi arttırılabilir. Onlara okuma zevki ve alışkanlığı kazandırılabilir.

—Çocukların konuşma tartışma yeteneği ile okuma dinleme becerilerinin geliştirilmesi sağlanabilir.

—Çocukların hayal gücünün gelişmesine olumlu katkılar yapılabilir.

—Çocukların yaratıcılığı ve girişimciliği geliştirilebilir.

—Onların eleştirme yeteneği geliştirilerek tepkileri düzenlenebilir.

Toplumsal yapı ve kültürel unsurlardan kopmalar yaşayan günümüz insanının giderek bireyselleşen yaşam tarzında değer eksenli olumlu değişimler

gerçekleştirmek için öğretici hikâyeler etkili birer araçlardır. Hikâyeler sadece çocuklara değil her yaşta insana hitap eder. Her kültürün en önemli ürünlerinden biridir. Edebiyatımızın bu alandaki zengin birikiminin insanımıza aktarılması toplum yapımızda olumlu gelişmeler sağlayacağı gibi kültürel birikimimizin de gelecek kuşaklara aktarımına yardımcı olacaktır.

1.2.6. Türkçenin Öğretiminde Hikâye Türünün Etkisi

Türkçe öğretimi, metin ağırlıklı olarak gerçekleştirilen bir dil öğretimidir. Bu yönüyle bakıldığında metinler, amaca götüren ana araç-gereçlerdir. Türkçe dersinde sadece anlama ve anlatma etkinlikleri değil dil bilgisi uygulamaları da metinler üzerinden yapılır.

Çocuğun, aileden sonra sosyalleşme sürecinin devam ettiği yer okuldur. Çocuk, okulda bulunduğu süre içerisinde yaşadığı toplumun özelliklerini öğrenir ve kendini bu yönde şekillendirir. Bu süreçte de Türkçe derslerinde kullanılan metinler çok önemlidir. Metinlerde kültürel özelliklerimizin yansıtılmasının yanı sıra evrensel değerlere de vurgu yapılması çocuğun donanımlı bir birey olarak yetişmesini sağlayacaktır (Karakuş Tayşi, 2007: 49).

Önceleri kuru bilgi ve ezbere dayanan, ifade becerisini geliştirmeyi arka planda bırakan eğitim sistemi ifade becerilerinin, anlama ve anlatım etkinliklerinin öneminin anlaşılmasının ardından bu yönde bir değişime uğramıştır. Dil öğretimi ile ilgili bütün bu davranışları kazandırmak Türkçe dersine düşen bir görev olduğundan derste kullanılan araçların, metinlerin önemi son zamanlarda oldukça artmıştır.

İlköğretim ikinci kademe Türkçe ders programında, “Türkçe dersi bir bilgi dersi değil; ifade ve beceri dersidir” ifadesi yer almaktadır. Yine programda Türkçe dersinin amacı ile ilgili saptamalarda bulunulmuştur. Türkçe derslerinde amaç, öğrencinin; metinlerin zevkini tadarak, duygusunu ve Türk diline olan sevgisini; türlü metin incelemeleriyle doğru karar verme yeteneğini; okuma ve özellikle yazma çalışmalarıyla düşünme gücünü ve dil bilgisi öğrenimindeki ayrıntıları inceleyerek kuralı sezme ve kurala varma yeteneklerini geliştirmektir (Temizyürek, 2006: 360-366).

Okuduğunu anlayan, anladığını anlatan, kendini ifade edebilen insanlar yetiştirmeyi hedef edinen yeni eğitim sisteminde bu hedef doğrultusunda Türkçe dersi etkinliklerine ağırlık verilmiştir. Dil eğitimi üzerine belirlenen bu kazanımlar öykülerin önemini ortaya çıkarmaktadır. Öyküler dil gelişimine katkı sağlar, çocuğu hayata hazırlar, ona edebî zevk aşılar, çocuğun anlama ve anlatma becerilerinin gelişmesinde etkili rol oynar, gözlem gücünü artırır ve çevresinde gördüğü olayları farklı bakış açısıyla değerlendirmesini sağlar.

Öyküler, insanoğlunun yaşama gücünü arttırmasında, hayatın ciddi ve üzücü durumlarından uzaklaşmasında önemli bir görev üstlenir. Öykülerin çocukların hayatı keşfetmesinde ve yaşama yollarını öğrenmesinde yol gösterici fonksiyonu vardır. Adeta insana hayatta rehberlik eder. Ana dilinin gelişmesine katkıda bulunur. Çocuklara ilk edebî ve estetik değerleri vermesi ve çocukla yetişkinler arasında anlamlı bir iletişim kurmayı sağlamasının yanında, çocuğun eğitiminde de önemli ve etkili bir fonksiyona sahip olduğu açıktır. Bu bağlamda öykü, çocuğa okuma zevki ve alışkanlığı kazandırır. Çocuğun konuşma-tartışma yeteneği ile okuma-dinleme becerilerinin geliştirilmelerinde etkili bir rol oynar. Hayal gücünün gelişmesine

olumlu katkılar sağlar. Ona millî, ahlakî ve insanî değerler kazandırır. Çocuğun yaratıcılığını ve girişimciliğini geliştirir. Eleştirme yeteneğini geliştirerek, onun tepkilerini düzenleyici bir rol oynar (Ünal, 2006).

Görüldüğü gibi öyküler kişilik ve dil gelişiminde yön verici bir etkiye sahiptir. Bu nedenle gerek Türkçe ders kitaplarında gerekse çocuklara yönelik hazırlanmış öykü kitaplarında seçici davranmak gerekir. Sever'in (2004: 7) Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme adlı eserinde ana dili öğretiminin genel amaçlarında belirttiği gibi öyküler, öğrencilerin Türk kültürünü tanıma ve benimsemelerine, Türk yurdunu, ulusunu, doğayı, yaşamı ve insanlığı sevmelerinde yardımcı olmaya, Türk dilini sevdirmeye, kurallarını sezdirip benimsetmeye, onları Türkçeyi bilinçle ve özenle kullanmaya yöneltmeye, onlara Türk ve dünya ürünlerini tanıtmayı sağlamaya yönelik olmalıdır.

1.3. TİP KAVRAMI

Destan, mesnevi, roman, hikâye ve tiyatro gibi olaya dayanan edebî eserlerde, olayı gerçekleştiren aslî bir kahraman vardır. Eserin merkezini o oluşturur. Eser boyunca önemli olay ve duygular ona bağlanır. Bazı eserlerde basit olarak verilen bu kişiler bazı eserlerde de karmaşık bir haldedirler. Çeşitli yönleri vardır ve onları bir kelime veya bir formülle özetlemek hemen hemen imkânsızdır. “Tip” adı verebileceğimiz bu basit ve sabit karakterli kişiler, küçük farklarla, aynı devirde yazılan başka eserlerde de görülür. Karakter tek olduğu halde, tip küçük farklarla başka eserlerde de karşımıza çıkar.

Tipler, sosyal anlamda bir toplumun muayyen bir dönemde inandığı temel kıymetleri temsil ederler. Toplumun benimsediği örnek aldığı tiplerin yanı sıra alay ettiği, sevmediği, küçük gördüğü tipler de vardır. Edebî eserlerdeki hemen her şey ona bağlanır ve onu izah eder. Tipler sayesinde içinde ortaya çıktıkları toplumun sosyal şartlarını, zihniyet, örf ve âdetlerini anlamak da kolaylaşır.

Tip bir özleyişin ifadesidir. Toplumların ulaşmak istediği “mükemmel insan” kavramını yansıtır. Edebiyatçılar eserlerindeki insanlara hep bu mükemmelliği yakalayacak değerler yüklerler. Edebî eserlerde işlenen tiplerle, temelde kültürüne bağlı, evrensel değerlere duyarlı, çağa ayak uydurabilen bireyler yetiştirmek amaçlanır. Zamanla görülen kültürel ve evrensel değişimler tipleri de etkiler. Değişmelere paralel olarak eserlerde işlenen tiplerde de farklılıklar görülür. Eski çağlara ait bir tip, sonraki dönem eserlerinde görüldüğünde dışlanır (Kaplan, 2005).

1.3.1. Türk Edebiyatında İşlenen Tipler

Toplumların özlemini duydukları ideal insanın edebî eserlere yansımış hali olan tip ile içinde doğduğu toplum arasında sıkı bir münasebet vardır. Tipler çoğu kez edebî eserlerin anahtarı durumundadırlar. Toplumsal gelişmeler ve çağın gereksinimleri ideal insan tipi üzerinde etkilerini gösterir. Bu ölçütlerden hareketle her devirde edebî eserlerde yer alan tiplerde birtakım farklılıklar, değişimler görülür.

Mehmet Kaplan’dan (2005) hareketle edebiyatımızda işlenen tiplere baktığımızda İslamiyet öncesi dönemde “alp tipi” hayvancı toplumun ideal kahramanıdır. Hareketli bir kişiliğe sahip olan alp tipi İslamiyet’in kabulünden sonra yerini “veli tipi”ne bırakır ki bu tipin şahsiyetine de manevî güç hâkimdir. Yine alp

tipi dışa dönük iken veli tipi içe dönüktür. Tanzimat ile birlikte her ne kadar veli ve alp tipi eserlerde devam ettirilse de edebiyatımıza yeni bir tip daha girer. Topluma içinde bulunduğu durumdan kurtulması için yol gösteren yeni aydın tipi o dönem eserlerinde geniş yer bulur. Her ne kadar bu yeni tip kültürü ve dünyaya bakış açısıyla Batı'dan gelse de onda İslamî devir Türk edebiyatındaki veli tipinden izler vardır. Yeni aydın tipi de gücünü kendi iç aydınlığında, akıl, zekâ ve iradesinde bulur. Yine veli tip manevî gücü ile maddi iktidara karşı koyarken, Tanzimat'tan sonraki Türk toplumunda da aydınlar aynı rolü oynarlar. Fakat bu karşı koyuşta eski ile yeni arasında kullanılan vasıta, şekil ve üslupta farklılıklar vardır.

Tanzimat'tan sonraki döneme bakıldığında yazarlarımızın yine Batı'dan yoğun bir şekilde etkilendikleri görülür. Batılı yazarlar gibi gerçek hayatı tasvir eden eserler verirler. İçinde bulunulan dönem itibarıyla Batı ile Doğu arasında kalmış ikisi arasındaki dengeyi sağlayamamış toplumsal yapıda edebî eserlerde ferdiyetten ziyade istenilen, özlem duyulan değerlere sahip olan kişilere yer verilmiştir. Batı'da o dönemde şahsına münhasır olarak tasvir edilen kişiler edebiyatımıza toplumsal birtakım misyonu olan tipler olarak yansımıştır.

Bu tür eserlerin çoğunda, Ahmet Mithat Efendi'nin "Felatun Bey ile Rakım Efendi" romanında olduğu gibi, faydalı, toplum tarafından onaylanan tipler ile olumsuz, toplumdan dışlanan, yozlaşmaya uğramış tipler karşı karşıya getirilir. Cumhuriyet dönemine kadar eserlerde bu iki zıt tip çeşitli şekillerde dile getirilir. Yine Mizancı Murat'ın "Turfanda mı Yoksa Turfa mı?" adlı eseri özlenen yeni insan tipini tasvir etmesi bakımından dikkat çekicidir. Hüseyin Rahmi'nin eserlerinde kültür ve medeniyet çatışmasından ve karşılaşmasından doğan birçok olumsuz tip yer alır.

1.3.2. Edebiyatımızda Öğretmen Tipi ve Öğretmen Tipinden Hareketle Verilmek İstenen İletiler

Temel ve orta öğretimde öğretmenlik belli bir alanda bilgi aktarmak ve beceri kazandırmak olmaktan ziyade, okullaşma çağında olan çocuk ve gençlerin tutum ve davranışlarını değiştiren eğitimciler olarak algılanmaktadır. Öğretmen okulda bilim uzmanı olarak değil, aynı zamanda okullaşma çağında olan gençleri toplumsal rollerine hazırlayan rehberlerdir. Bu nedenle öğretmen adaylarının sadece eğitim süreleri içinde değil, fakat aynı zamanda öğretmen olarak çalıştıkları dönemde de kendilerini çok yönlü geliştirmeleri beklenmektedir.

Toplumun bireylerden beklediği tutum ve davranışların kanalize edildiği eğitim çalışmalarının bir mekân içinde uzmanlarca verilmesi “okul sistemini” ortaya çıkarmıştır. Bu sistemdeki en etkin rolü ise tutum ve davranış değişmesinde uğraş veren öğretmene bırakmıştır (Tatlıdil, 1993).

Ülkemizdeki eğitim ve öğretimde de öğretmene aynı sorumluluklar yüklenmiştir. Bu alandaki gelişmeler öğretmeni sadece kalıp bilgiler öğreten kişi rolünden çıkarmış ona öğrencilere rehberlik etme görevini yüklemiştir. Her ülkenin edebiyatı o ülkede görülen toplumsal gelişmelerden her yönüyle etkilendiği için öğretmenlikteki bu kalıp öğreticilikten rehberliğe gidiş edebî eserlere de yansıtılmıştır.

Edebiyatımızda Cumhuriyet dönemine kadar öğretmen tipine pek fazla rastlanılmamaktaydı. Çalışmada yer alan hikâyelerin dönemlere göre dağılım sıklığı da bu görüşü destekler niteliktedir. Sistemli bir eğitim anlayışımızın olmayışı ve

mahalle mektebinden sonra okumaya devam eden insan sayımızın çok az oluşu bu duruma neden olarak gösterilebilir. Cumhuriyet öncesi okuma yazma oranlarına bakıldığında bu oranların çok düşük olduğu görülür. Bu verilerden hareketle halkın büyük bir kısmının örgün eğitimden faydalanmadığını söyleyebiliriz. Eğitime ve okullaşmaya olan talep az olunca öğretmen tipi de bu dönemde yerini daha aktif olan tiplere bırakmıştır. Cumhuriyet öncesinde ele alınan öğretmen tiplerinin arasında yurt dışından getirilen ve genellikle kadın olan eğitimcilerin sayısı oldukça fazladır. Bu tipler varlıklı ailelerin çocuklarına özel dersler vermekte yine onlarla birlikte aynı evi paylaşmaktadır. Bu tipler edebî eserlerimize Tanzimattan sonraki modernleşmenin sonucu olarak girmişlerdir.

Yine o dönem eserlerinde işlenen bir başka öğretmen tipi ise dönemin sistemli çalışan eğitim kurumu olan mahalle mekteplerindeki öğretmenlerdir. Bunlar çocuklara hem dini hem de ilmi bilgiler verirler. Genellikle erkek olan bu öğretmenler eserlerde çoğu zaman sert tavırlarıyla ele alınır.

Cumhuriyet dönemine gelindiğinde ise edebî eserlerde işlenen öğretmen tiplerinde bir artış görülür. Her yönüyle yenileşme yaşayan toplum yapısında bu yenilikleri insanlara edebî eserlerle benimsetme yoluna gidilmiştir. Toplumun örnek alabileceği tipler yaratma ve bu tiplere kültürel değerlerle birlikte yenilikleri yükleme çabası yazarlarımızın sık sık öğretmen tipine başvurmasını sağlamıştır. Anadolu'daki halkın eğitimsizliği ve ücra Anadolu köylerine gönderilen öğretmenlerin çektiği sıkıntılar eserlerde işlenir. İdealist öğretmen tipleri çizilir. Özellikle köy enstitüsü mezunu yazarlar eserlerinde toplumun eğitimsizliği, ekonomik sıkıntılar, eğitim için fizikî şartların yetersizliği, batıl inançlar, cehaletle savaş gibi konulara yer verirler.

Cumhuriyetin ilanından sonraki süreçte öğretmenlik kanunla belirtilen bir meslek haline gelmekle kalmamış bu yeni öğretmen modeline birtakım sorumluluklar da yüklenmiştir. Özellikle 1950'den itibaren öğretmenlerin medrese kültüründen getirdikleri ezberci, sürekli bilgi yükleyici, anlatıma dayalı öğretim teknikleri giderek sorgulanmaya başlanmıştır. Özerk bireyler yetiştirmek, bilgiyi bulmak, öğrenmek ve sorgulamak ihtiyacı öğretmenlerin eğitimde kullandıkları teknikleri gözden geçirmelerini gerekli kılmıştır. Günümüz eğitimcisi sözcü rolünü üstlenmiştir fakat eşlik eden eğitimci rolünün üstlenilmesi gerekmektedir (Doğan, 2002: 96'dan aktaran Karataş, 2005: 17).

Günümüze gelindiğinde ise Cumhuriyet ile birlikte işlenen idealist, yenilikçi ve vatansever öğretmen tipleri hala edebî eserlerde işlenmektedir. Yalnız öğretmenin rolü benimsenen eğitim anlayışının etkisiyle bilgiyi öğretmekten çok öğrenmeye rehberlik etmeye kaymıştır.

1.3.3. Öğretmen Tipinin Etkileyciliği ve Değerler Eğitimi

Eğitim sisteminin millî gelişmeyi oluşturabilmesi bilimsel yöntemlerle kendini sürekli olarak yenilemesine bağlıdır. Eğitim sisteminin çağdaşlaşabilmesi için eğitimin ve eğitime yardım eden diğer birimlerin ortaya koydukları bulguları eğitime uygulamak gerekir. Böylece milli eğitimin amaçlarını gerçekçi yollarla daha kısa zamanda gerçekleştirme olanakları artmış olur.

İnsancıl eğitim anlayışına göre öğretmen ilgi, saygı ve güven ortamı oluşturur. Olumlu bir benlik kavramı ve iletişim becerileri geliştirmek, dinleme

deneyimi kazandırmak, duyguların ifadesini sağlamak amacıyla öğrenciler için çatışma çözücü durum ve faaliyetler planlar.

Eleştireci düşünceyi odak noktası yapan eleştireci eğitimciler, toplumda bireyi bağlayıcı, ümitsizliğe götüren davranışı değiştirmeyi amaçlarlar. Bu eğitim anlayışında, toplumdaki sınırlılıkların, ön yargıların ve farklı sosyal örüntülerin farkına varılması ve yapıcı olmayan örüntülere karşı direnilip yapıcı değişikliğin oluşturulması için gereken becerilerin öğrencilere kazandırılması ön plana çıkarılır.

İnsancıl eğitim sosyal öğrenme için vazgeçilmezdir. Birbirlerini tamamlayıcı niteliktedirler. İnsancıl ve eleştireci eğitimin birleştirilerek bütünleştirilmesini savunan Lee Bell ve Nancy Schniedewind (1989) eğitim sürecinde kişisel öğrenme ile sosyal öğrenme arasında çok yakın bir bağ olduğunu belirtirler. Öğrencinin eğitim sürecinde kişisel ve sosyal değişim katalizörü olarak algılanmasının sağlayacağı avantajlardan bahsederler. Bu avantajlardan en önemlisi daha etkili bir eğitimin ortaya çıkmasıdır. Bunun yanı sıra, kişisel ve grup desteği ile eleştireci farkındalığın geliştirilmesinin, duyguların sosyal örüntüleri fark etme becerisine bağlanmasının bireyi, yapıcı davranışı yapmaya güdüleyeceği belirtilir (Ersever, 1994: 175–185).

Bilgi toplumu olarak adlandırılan günümüzün yükselen değerleri arasında, hızlı gelişme, yeni bilgi teknolojileri, hızlı değişme, insanî değerlere dönüş, insan kaynağına ilgi, bilgiye dayalı organizasyonlar, öğrenen örgütler, bilgi insanı öncelikle sayılabilir. Daha da çoğaltılabilecek bu özelliklerin kesişim noktasında eğitim sürecinin yer aldığı bilinen bir gerçektir. Çünkü eğitim sürecinin klasik rolü, bilgi aktarımıdır. Çağa adını veren bilgideki bu gelişme ve yeni anlayışlar kişisel, kurumsal ve toplumsal dönüşümleri gerektiriyor. Bunu sağlayacak olan ise eğitim süreci ve bu sürecin baş aktörleri yani öğretmenlerdir. Diğer bir ifade ile bilgi

toplumunun gerektirdiği insan modeli, değişmiştir. Eğitim süreci bu değişimi yakalamak ve bu ihtiyacı gidermek durumundadır. İhtiyaç duyulan yeni insan modeli “bilgi insanı”dır. Bilgi insanı, bilgiyi onun alternatiflerinden önce değerlendirir. Yani alternatifleri ile değil bilgi ve sürekli gelişme ile ilgilenir.

Sözü edilen insan modelinin eğitim süreci ile yetiştirilebileceği açıktır. Klasik eğitim modellerinin zihinsel süreçlere ve fizyolojik kapasiteye dayalı öğrenme alışkanlığının, yeni insan modeli için yeterli olmayacağı ise diğer önemli bir gerçektir. 21. yüzyıl bilgi insanının ‘duygusal öğrenme’ kapasitesinin de harekete geçirilmesi gereklidir. Kalp, yürek veya gönül yoluyla öğrenme biçiminde tarif edilebilen duygusal öğrenme yoluyla insanî değerlerin kazanılması mümkün olabilecektir. Günümüz insanının başlıca sorunları arasında insanî değerlerin aşınmasının yer aldığı hatırlanacak olursa duygusal öğrenme alışkanlığının önemi de kendiliğinden ortaya çıkacaktır.

Bilgi toplumunun gerektirdiği öğretmen modelinde;

— Öğretmen insanî değerleri temel hedef olarak alır. İnsanların yabancılaşmasının ve diğer psikolojik sorunlarının önlenmesi bakımından bu değerlerin aşınmasını önlemek, önemli bir çaba gerektirecektir.

— Toplumsal yaşam kuralları, ahlakî değerler, insan ilişkileri, iletişim, karşılıklı saygı, hoşgörü, kendini gerçekleştirme, topluma katkı, koşulsuz sevgi gibi giderek azalan insanî değerlerin kazanılması için uygun ortamların hazırlanması öğretmen ve eğitim sistemlerinin temel ve öncelikli hedefi olmaktadır.

— Öğretmenlerin her şeyde önce klasik rollerinden arınabilmeleri ve bilgiye dayalı yeni toplumsal hayat biçiminin gereklerini kendi kişisel yaşantılarında gerçekleştirmeleri beklenmektedir.

Bilgi toplumları arasındaki yerimizi alma yolundaki engellerin yanında, toplum olarak çok önemli avantajlarımızın da bulunduğu bir gerçektir. Toplumsal renkliliğimiz, kültürümüz, geleneklerimiz ve dinamik insan gücümüzün gelişme yönündeki avantajlarından yararlanılmasında öğretmenlerimize önemli roller düşmektedir (Fındıkçı, 1999: 200–212).

1.4. DEĞER KAVRAMI VE DEĞERLER

Bireyler toplumsal kurallar, gelenekler ve görevler yoluyla iyiyi, kötüyü; doğruyu, yanlış ayırmayı ve kendi ahlâk ilkeleri doğrultusunda bir ölçü edinmeyi öğrenirler. Edinilen bu ölçü değer adı verilen kanaatler ve inançlar bütünü oluşturur (Yazıcı, 2006).

Bir sanat eserinin değerinden bahsedilebilir; ancak sanat eserinin değerlerinden bahsedilemez. Tablonun değeri denildiğinde, ressamın emeği karşılığında esere biçilen parasal kıymet, o eserin diğer eserlere göre taşıdığı ayrıcalıklı özellikleri anlaşılır. Tablonun değerleri denildiğinde, içi boş bir kavram karşımıza çıkar. Tablo değerlere sahip değildir ancak onun yaratıcısı olan ressamın değeri ve değerleri vardır.

Ressamın değeri, diğer meslektaşları içindeki ayrıcalığı, resmedişindeki farklılıklar ve toplumdaki özel yeridir. Ressamın değerleri ise toplumdaki kişilerle olan ilişkilerindeki estetik, sevgi, dürüst olma ya da topluma bakış açısıdır.

Bir şeyin değeri, onun anlamı ya da önemi kişiden kişiye farklılık gösterebilir. Değerlere ilişkin bir bildirimde bulunulmaz, değerlerin bir tasarımını kurmak,

sonuçta da değerlere ilişkin bir yargıda bulunmak mümkün olmaz (Tepe, 2002: 350'den aktaran Şen, 2007).

Bir nesnenin, olgunun, kurumun değeri; kendisiyle aynı cinsten olan ile arasındaki kıyaslama/bağdır. Bir nesnenin, olgunun, kurumun değerleri ise eserlerle veya kişilerin yaptıklarıyla, yaşamlarıyla gerçekleştirilen insan fenomenleridir (Kuçuradi, 2003: 42'den aktaran Şen, 2007).

Değerler birçok bilim alanının çalışma konuları arasına girer ve her alan da kendine uygun bir değer tanımlaması yapar. Değerlerin sosyal hayatın şekillenmesinde etkili olması gerçeği çoğunlukla sosyal bilimcileri bu alanda çalışmaya yönlendirmiştir. Eğitimsel anlamda baktığımızda değer, belirli bir durumu diğerine tercih etme olarak tanımlanabilir. Değerler, bireylerin davranışlarına yön verirler, yine onların neyi isteyip neyi istemedikleri hakkında fikir verirler (Erdem, 2003: 56'dan aktaran Şen, 2007).

Değerler mutlak değişmez değildir. Değerler hiçbir zaman durağan olmamıştır. Toplumda meydana gelen değişiklikler, kurumları değiştirdiği gibi değere bağlantılarını da değiştirecektir(Akarsu, 2006: 26'dan aktaran Şen, 2007). Hızla değişen dünyada değerler de buna bağlı olarak değişecektir. Toplumdaki hızlı değişme, toplumun her katmanında aynı etkiyi yaşatmamaktadır. Farklı katmanlarda mevcut değerlerin farklılıkları ortaya çıkar. Bu farklılaşmanın sonucunda "Kültür çatışmaları" meydana gelir (Şen, 2007)

Kavram olarak bu şekilde açıklayabileceğimiz değerler teriminin özelliklerine baktığımızda ise şunlar söylenebilir:

— Değerler inançlardır. Ancak tümüyle nesnel değillerdir.

— Değerler bireyin amaçları ve bu amaçlara ulaşmada etkili olan davranış biçimleriyle ilişkilidir.

— Özgül eylem ve durumların üzerindedirler. İtaatkârlık değerinin her zaman ve her yerde geçerli olması bu duruma örnek olarak gösterilebilir.

— Davranışların, insanların ve olayların seçimini ya da değişimini yönlendiren standartlardır.

— Taşıdıkları öneme göre kendi aralarında sıralanırlar.

— Değişime açık yapılardır.

— Bağlı oldukları kültürlere göre değişirler (Yazıcı, 2006).

1.4.1. Yapılan Başlıca Değer Sınıflamaları ve Değerlerin İşlevleri

Değerler üzerinde yapılan çalışmaları etkili bir şekilde sürdürebilmek için birçok sınıflandırma yapılmıştır. Bu sınıflamalardan en çok bilinen ve kabul edilenler; Nelson, Rokeach, Spranger ve Schwartz'a ait olanlardır.

Nelson'a göre değerler; bireysel değerler, grup değerleri ve sosyal değerler olarak üçe ayrılır. Rokeach'e göre değerler; temel değerler ve araç değerler olarak ikiye ayrılır. Spranger değerleri altı grupta toplar; estetik, teorik (bilimsel), ekonomik, siyasi, sosyal ve dini değerler. Schwartz ise değerleri bireysel ve kültürel olarak iki grupta toplar.

Şen'in (2007) Özensel'den aktardığına göre değerlerin işlevlerini şu şekilde sıralayabiliriz:

— Bilinçli ve amaçlı davranışın genel ölçütüdürler. Bu bakımdan değer sosyal eylemde bulunan bir kişinin sosyal olarak kabullenilebilen olgu ve istekleri için temel atıf noktası görevini görmektedir.

— Kültürel olarak şekillendirilmişlerdir ve aynı zamanda da kültür üzerinde yönlendirici etkiye sahiptirler. Kültürün esasını oluştururlar.

—Kişiler tarafından öğrenilmekte ve kişinin şahsiyetinin bir parçası olarak görülmektedir.

—Sosyal bir boyuta sahiptirler. Hem zihinsel hem de duygusal yönü belirten ifadelerdir.

—Sosyal değerler, bireyin çevresindekilerin gözünde nerede durduğunu bilmesine yardım eder.

— Değerler kişilerin dikkatini yararlı ve önemli olarak görülen maddi kültür nesnelere üzerine odaklar.

—Değerler, sosyal olarak kabul edilebilir davranışın âdeta şemasını çizerler. Böylece kişilerde hareket ve düşüncelerini en iyi hangi yolda gösterebileceklerini kavrayabilirler.

— Kişilerin sosyal rollerini seçmelerine ve gerçekleştirmelerine rehberlik ederler.

— Sosyal kontrolün ve baskının araçlarıdır. Kişileri doğru şeyleri yapmaya, törelere uymaya yöneltirler.

— Değerler dayanışma araçları olarak da işlevde bulunurlar. Ortak değerler sosyal dayanışmayı yaratan ve sürekli kılan en önemli faktörlerdendir.

1.4.2. Değerlerin Aktarımı ve Önemi

Eğitimleri süresince; öğrencilere sadece bilişsel ve psiko-motor kazanımların verildiği bir anlayış, toplumu oluşturan fertlerin, değer, tutum vb. duyuşsal kazanımları elde edememelerine sebep olacaktır. Dolayısıyla, toplumsal bütünlüğün sağlanması ve ortak amaçların belirlenmesi zor, hatta imkânsız hale gelecektir (Yazıcı, 2006).

Bilindiği gibi eğitimin amaçlarından birisi de toplumun değer yargılarını bir sonraki nesle aktarmaktır. Bu aktarım, hazırlanan programlar yoluyla açık veya kapalı şekilde gerçekleştirilmektedir. Burada, yine eğitimciler; programların hazırlanmasında ve bu değerlerin aktarılmasında önemli bir rol oynamaktadırlar. Bu sebeple hangi değerlerin veya değerler sisteminin aktarılacağı, ne şekilde aktarılacağı, eğitimcilerin bunu gerçekleştirirken nasıl davranacakları belli etik ilkelere bağlanmalı ve eğitimciler bu etik ilkeleri içselleştirmelidirler. Çünkü eğitim işi değerlendirmeyi, yargıyı ve seçimi gerektirdiği için belli değerlerin olduğu, olması gerektiği açıktır. Değerlerden arındırılmış ve değerleri kapsamayan bir eğitim olamayacağından, neyin doğru, neyin yanlış ve neyin öğretmede öncelikli ve önemli olduğunu vurgulamada eğitimcilere rehberlik edecek ilkelerin olması gerekmektedir (Akbaba-Altun, 2003).

Bir toplumun varlığını devam ettirebilmesi değerlerine sahip çıkışıyla doğru orantılıdır. Toplum değerlerine sahip çıktığı, onları zamana göre güncelleyerek yeni yetişen nesillere aktardığı sürece ayakta kalır. Kültürün şifrelerini taşıyan değerler korunduğu ve yaşatıldığı sürece kültür de yaşama ve gelişme imkânı bulur.

1.4.3. Eğitim-Öğretim Programında Değerler ve Değerlerin Aktarımında Öğretmenin Rolü

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'na göre Türk eğitiminin amaçlarından birisi de Türk milletinin bütün fertlerini Türk milletinin kültürel değerlerini benimseyen fertler olarak yetiştirmektir. Aynı kanunun 10. maddesine göre ise millî ahlak ve milli kültürün bozulup yozlaşmadan kendimize has şekli ile evrensel kültür içinde korunup geliştirilmesine önem verilir (Kaplan, 2001).

Türk millî eğitim sisteminin genel amaçları arasında yer alan değerlerle ilgili bu hükümlerin uygulama zeminini öğretim programlarıdır. Okulda öğrencilere hangi değerlerin, niçin ve nasıl öğretileceği gibi soruların cevapları öğretim programında yer alır.

Geliştirilen bir programın sahip olması gereken çeşitli özellikler vardır. Bunlar başlıklar hâlinde şöyle sıralanabilir (Hesapçioğlu, 1998: 78–81'den aktaran Şen 2007): 1. İşlevsellik, 2. Esneklik, 3. Toplumsal değerlere dayalı olma, 4. Uygulayanlara yardımcı olma, 5. Bilimsellik, 6. Uygulanabilirlik, 7. Amaçlara yönelik olma ve 8. Ekonomiye uygunluk'tur.

Ülkemizde değerler eğitimi değişik evrelerden geçmiştir. Kimi zaman ayrı bir ders olarak ortaya çıkmış, kimi zaman da diğer derslerin içerisinde öğrencilere verilmeye çalışılmıştır. Günümüzde ise değerler eğitimi diğer derslerin konuları içerisinde verilmeye çalışılmaktadır. Bu konuda planlı bir eğitim anlayışına ihtiyaç vardır (Yazıcı, 2006).

2003 yılından itibaren yapısalci yaklaşım esas alınarak hazırlanmaya başlanan yeni öğretim programı sonraki birkaç yıl içerisinde uygulamaya konulur. Yukarıda

da ifade edildiği gibi programların “toplumsal değerlere dayalı olma” özelliği olmalıdır. Çünkü değerler; aileden okula, iş yerinden parlamentoya birçok alanı etkiler. Bu etkilerin olumlu yönde olması, toplumun maddi, manevi anlamda refah içerisinde olması demektir. Yeni ilköğretim programlarında, değerler ve değerler eğitimi kendine yer bulmuştur. Ancak, her programda değerlere yer verilmemiştir. Bazı programlarda değerler ve değerler eğitimi açıkça yer alırken, bazılarında da üstü kapalı geçirilmiştir.

Değer eğitimi konusunda öğretmenlere büyük bir sorumluluk düşmektedir. Öncelikle kendileri bu konuda öğrencilere örnek olmalıdırlar. Daha sonra öğrencilerin değerleri anlayıp özümseyeceği ortamlar oluşturmak zorundadırlar. Değerler toplumsal bir yapı ifade ettikleri için öğretmen sınıfta bu toplumsal yapıyı oluşturmalı ve canlılığını sağlamalıdır.

YAZICI (2006)dan hareketle derslerde değer eğitimi gerçekleştirilirken kullanılacak yöntem ve teknikleri şöyle sıralayabiliriz:

- Tartışma temelli yaklaşım ve öğrenci merkezli aktif öğrenme stratejileri ile drama,
- Proje çalışması,
- Öğrenciler tarafından yönetilen araştırmalar,
- Eğitimsel oyunlar,
- Uygulamalı aktiviteler,
- İşbirlikli öğrenme,
- Konu günleri,
- Grup çalışması.

Ülkemizde etkili bir değerler eğitimi için yapılması gerekenlerle ilgili olarak yine aynı kaynaktan hareketle şunlar söylenebilir:

- 1- Okullarda öğretilecek değerler konusunda toplumsal ittifak sağlanmalıdır.
- 2- Hangi eğitim aşamasında hangi değerlerin verileceği tespit edilmelidir.
- 3-Çocukların okulda öğrendikleri değerler ile medyadaki değerler çatışmamalıdır.
- 4- Okul aile birliği vasıtasıyla öğrenciye okulda ve evde verilen değerler arasında birlik sağlanmalıdır.
- 5- Eğitim fakültelerinde öğretmen adaylarına değerler eğitimi dersi verilmelidir.
- 6- Değerler eğitimine uygun öğretim programları hazırlanmalıdır.
- 7- Değerler eğitimi için uygun yaklaşımlar tespit edilmeli ve uygulanmalıdır.
- 8- Mevcut öğretmenlerin değerler eğitimi konusundaki bilgilerini arttırmak için hizmet içi kurslar düzenlenmelidir.
- 9- Değer ölçüm araçları gözden geçirilmeli, eksikleri giderilmelidir.

1.5. TEZİN AMACI

Bu çalışmanın genel amacı, yenileşme dönemi Türk hikâyeciliğinde öğretmen tipinin bulunduğu hikâyelerde yer alan değerleri tespit etmek, dolayısıyla söz konusu tipin değer eğitimindeki rolünü ortaya koymaktır. Bu genel amacı gerçekleştirmek için aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır:

1. Yenileşme dönemi Türk hikâyeciliğinde öğretmen tipinin yer aldığı hikâyeler hangileridir?

2. Yenileşme dönemi Türk hikâyeciliğinde öğretmen tipinin yer aldığı hikâyelerde alçak gönüllülük değeri nasıl işlenmiştir?

3. Yenileşme dönemi Türk hikâyeciliğinde öğretmen tipinin yer aldığı hikâyelerde azim ve kararlılık değerleri nasıl işlenmiştir?

4. Yenileşme dönemi Türk hikâyeciliğinde öğretmen tipinin yer aldığı hikâyelerde bilimsellik değeri nasıl işlenmiştir?

5. Yenileşme dönemi Türk hikâyeciliğinde öğretmen tipinin yer aldığı hikâyelerde çalışkanlık değeri nasıl işlenmiştir?

6. Yenileşme dönemi Türk hikâyeciliğinde öğretmen tipinin yer aldığı hikâyelerde dayanışma değeri nasıl işlenmiştir?

7. Yenileşme dönemi Türk hikâyeciliğinde öğretmen tipinin yer aldığı hikâyelerde ana dili bilinci kazandırma değeri nasıl işlenmiştir?

8. Yenileşme dönemi Türk hikâyeciliğinde öğretmen tipinin yer aldığı hikâyelerde doğruluk değeri nasıl işlenmiştir?

9. Yenileşme dönemi Türk hikâyeciliğinde öğretmen tipinin yer aldığı hikâyelerde dostluk değeri nasıl işlenmiştir?

10. Yenileşme dönemi Türk hikâyeciliğinde öğretmen tipinin yer aldığı hikâyelerde empati kurma değeri nasıl işlenmiştir?

11. Yenileşme dönemi Türk hikâyeciliğinde öğretmen tipinin yer aldığı hikâyelerde güvenilir olma değeri nasıl işlenmiştir?

12. Yenileşme dönemi Türk hikâyeciliğinde öğretmen tipinin yer aldığı hikâyelerde hoşgörü değeri nasıl işlenmiştir?

13. Yenileşme dönemi Türk hikâyeciliğinde öğretmen tipinin yer aldığı hikâyelerde idealistlik değeri nasıl işlenmiştir?

14. Yenileşme dönemi Türk hikâyeciliğinde öğretmen tipinin yer aldığı hikâyelerde merhamet değeri nasıl işlenmiştir?

15. Yenileşme dönemi Türk hikâyeciliğinde öğretmen tipinin yer aldığı hikâyelerde misafirperverlik değeri nasıl işlenmiştir?

16. Yenileşme dönemi Türk hikâyeciliğinde öğretmen tipinin yer aldığı hikâyelerde nezaket ve görgü değerleri nasıl işlenmiştir?

17. Yenileşme dönemi Türk hikâyeciliğinde öğretmen tipinin yer aldığı hikâyelerde olumlu düşünme değeri nasıl işlenmiştir?

18. Yenileşme dönemi Türk hikâyeciliğinde öğretmen tipinin yer aldığı hikâyelerde örnek olma değeri nasıl işlenmiştir?

19. Yenileşme dönemi Türk hikâyeciliğinde öğretmen tipinin yer aldığı hikâyelerde özgünlük değeri nasıl işlenmiştir?

20. Yenileşme dönemi Türk hikâyeciliğinde öğretmen tipinin yer aldığı hikâyelerde öz güven değeri nasıl işlenmiştir?

21. Yenileşme dönemi Türk hikâyeciliğinde öğretmen tipinin yer aldığı hikâyelerde sabır değeri nasıl işlenmiştir?

22. Yenileşme dönemi Türk hikâyeciliğinde öğretmen tipinin yer aldığı hikâyelerde sağlıklı olma değeri nasıl işlenmiştir?

23. Yenileşme dönemi Türk hikâyeciliğinde öğretmen tipinin yer aldığı hikâyelerde samimiyet değeri nasıl işlenmiştir?

24. Yenileşme dönemi Türk hikâyeciliğinde öğretmen tipinin yer aldığı hikâyelerde saygı değeri nasıl işlenmiştir?

25. Yenileşme dönemi Türk hikâyeciliğinde öğretmen tipinin yer aldığı hikâyelerde sevgi değeri nasıl işlenmiştir?

26. Yenileşme dönemi Türk hikâyeciliğinde öğretmen tipinin yer aldığı hikâyelerde sorumluluk değeri nasıl işlenmiştir?

27. Yenileşme dönemi Türk hikâyeciliğinde öğretmen tipinin yer aldığı hikâyelerde şefkat değeri nasıl işlenmiştir?

28. Yenileşme dönemi Türk hikâyeciliğinde öğretmen tipinin yer aldığı hikâyelerde titizlik değeri nasıl işlenmiştir?

29. Yenileşme dönemi Türk hikâyeciliğinde öğretmen tipinin yer aldığı hikâyelerde toplumsallık değeri nasıl işlenmiştir?

30. Yenileşme dönemi Türk hikâyeciliğinde öğretmen tipinin yer aldığı hikâyelerde tutumluluk değeri nasıl işlenmiştir?

31. Yenileşme dönemi Türk hikâyeciliğinde öğretmen tipinin yer aldığı hikâyelerde vefa değeri nasıl işlenmiştir?

32. Yenileşme dönemi Türk hikâyeciliğinde öğretmen tipinin yer aldığı hikâyelerde yardımseverlik değeri nasıl işlenmiştir?

33. Yenileşme dönemi Türk hikâyeciliğinde öğretmen tipinin yer aldığı hikâyelerdeki değerlerin Türkçe eğitimi ile ilişkisi ve Türkçe eğitimindeki rolü nedir?

1.6. TEZİN ÖNEMİ

Genel olarak değerler konusu önemi son zamanlarda daha da fazla anlaşılan bir konudur. İnsanların giderek bireyselleşmeye, kültürlerinden uzaklaşmaya ve birtakım çöküntüler yaşamaya başladığı bir zamanda değerler anahtar konumundadır. Hikâye türü üzerinde yapılan bu çalışma ile toplumumuzun değer yapısına ışık tutmak amaçlanmıştır. Unutulmaya yüz tutan değerlerimizin hatırlanması bakımından önemli bir çalışmadır. Değerlere öğretmen çerçevesinden bakılması konunun ayrı bir yönünü oluşturmaktadır.

1.6.1. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde hikâye türü, öğretmen tipi ve değerler ile ilgili olarak çalışmaya kaynaklık edebilecek araştırmalara yer verilmiştir:

Törenek (1987); çalışmasında 1908–1918 tarihleri arasında hikâye türünün edebiyatımızdaki gelişimi hakkında bilgi vermiştir. Çalışmada o dönemde hikâye türünde eser veren yazarların isimleri ve hikâyelerinin listesini bulmak mümkündür. Ayrıca çalışmada bu türde kaleme alınan eserlerin yayınlandığı süreli yayın organları hakkında da dikkat çekici bilgiler yer almaktadır.

Kodal Gözütok (2006); 1923–1938 yılları arasındaki hikâyeciliğimizde doğrudan ya da dolaylı olarak Anadolu’yu işleyen yazarların hikâye türündeki eserlerini incelemiştir. Anadolu’nun bu tarihler arasında yazılan hikâye türündeki eserlerde nasıl işlendiğini ortaya koymuştur. Hikâyelerin şahıs kadrolarında öğretmen karakterlerin de bulunması çalışmamız için önemli bir ayrıntıdır.

Arık (2006); Aka Gündüz’ün hikâyelerindeki kelime gruplarını Türkçe eğitimi açısından incelemiştir. Hikâye türü eserlerdeki kelime gruplarının Türkçe eğitimi üzerindeki etkisini ortaya koymasından önemli bir çalışmadır.

Ünal (2006); çalışmasında öykülerin Türkçe öğretimindeki işlevi üzerinde durmuştur. Ayrıca 6., 7. ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki öykülerin tespitini yapmıştır. Bu öykülerin ders kitaplarındaki yerini öykünün Türkçe öğretimi üzerindeki etkisi bağlamında incelemiştir.

Coşkun (2005); ilköğretim 5. ve 8. sınıfta öğrenim gören, farklı sosyo-ekonomik düzeydeki bir grup öğrencinin öyküleyici anlatımlarını bağdaşıklık, tutarlılık ve metin elementleri açısından değerlendirmiştir. Öğrencilere öykü türünde metinler yazdırılarak yapılan bu çalışmada öğrencilerin söz konusu tür ile ilgili eksikliklerine de yer verilmiştir.

Karakuş Tayşi (2007); çalışmasında Kütahya ilindeki 5. ve 8. sınıf öğrencilerinin hikâye ve deneme türü metinlerde okuduklarını anlama becerilerini incelemiştir. Farklı değişkenlere bağlı olarak öğrencilerin hikâye türü metinleri anlama düzeyi ve bu tür metinlerin etkili anlatımdaki yeri üzerine bulgular elde edilmiştir.

Özler (2006); ilköğretim 3., 4. ve 5. sınıflardaki Türkçe ders kitaplarında yer alan hikâye ve masal türü metinlerin eğitimsel işlevlerini incelemiştir. Bu tür

metinlerin bireye eğitim yoluyla davranış kazandırmada ne kadar etkili ve önemli olduğu ortaya konulmuştur.

Orakçı (1997); Atatürk devri Türk romanında eğitim ve öğretmen değişkenlerini bir edebiyatçı bakış açısıyla değerlendirmiştir. Öğretmen yetiştiren kurumlardan öğretmenlerin sorunlarına, devrin eğitim sisteminde görülen sorunlardan öğretmenlerin toplumsal değişmedeki yerine kadar farklı noktalarda değerlendirmeler yapmıştır.

Karataş (2005); cumhuriyet sonrası Türk romanında öğretmen tipini ele almıştır. Belirlenen romanlarda öğretmen tipinin farklı yönlerini ele alır. Ayrıca dönem içerisinde eğitim sistemimizde görülen ve romanlara yansıyan eğitim sorunlarına da değinir.

Güler (2001); çalışmasında Türk romanında öğretmen tipini genel bir bakış açısıyla sosyolojik açıdan ele alır. 1923–1950 yılları arasında çeşitli etkilerle değişime uğrayan öğretmen tipinin romanlara yansımaları sosyolojik bir bakış açısıyla verilir.

Gürel (2006); çalışmasında *“hangi sınırlılıklara sahip, nasıl bir değer eğitimi ve niçin öğretici hikâye kullanma ihtiyacı”* sorularına cevap aramıştır. Öğretici hikâyeler yoluyla düşünce ve duygu eğitimi üzerinde durmuştur. Söz konusu hikâyelerin değer eğitime katkısına vurgu yapmıştır.

Fırat (2007); okul müdürü ve öğretmenlerinin değer sistemleri ve okul kültürüne ilişkin algıları üzerinde durmuştur. Değer kavramı ve sınıflandırması ile ilgili geniş bir bilgi veren Fırat çalışmasında öğretmenlerin söz konusu değerlere sahip olma düzeyleri üzerinde de durmuştur.

Şen (2007); çalışmasında Milli Eğitim Bakanlığı'nın tavsiye ettiği 100 temel eser yoluyla Türkçe eğitiminde değerler öğretimi üzerinde durmuştur. Bu eserlerdeki değerleri tespit eden Şen söz konusu değerlerin Türkçe eğitimi programındaki yeri üzerinde de durmuştur.

1.7. VARSAYIMLAR

1. Hikâyelerde öğretmenlerin sahip oldukları değerlerin zaman içerisinde ihtiyaç duyulan insan tipine göre farklılıklar gösterdiği düşünülmektedir.

2. Öğretmen tipinin yer aldığı hikâyelerdeki değerlerin toplumsal hayatla tutarlı olduğu ve kültür olarak bize ait değerler olduğu düşünülmektedir.

3. Kültür, değer, dil, edebiyat ve eğitim kavramları arasındaki birbirinden etkilenen, birbirini tamamlayıcı ve etkileyici bağın yazarlar tarafından söz konusu hikâyelerde sürdürüldüğü varsayılmaktadır.

4. Öğretmen tipinin yer aldığı hikâyelerin yazarlarının çoğunluğunun öğretmenlik yaptıkları ve eserlerine kendi yaşamlarından bir şeyler yansıttıkları düşünülmektedir.

5. Günümüze yaklaştıkça değerlerin öneminin daha iyi anlaşıldığı ve eserlerde değerlere daha çok yer verildiği varsayılmaktadır.

6. Yazarların insanlara birtakım değerleri aktarmada öğretmen tipinden sıkça faydalandıkları düşünülmektedir.

1.8. SINIRLILIKLAR

Tezin kapsamını Tanzimat'tan günümüze kadar uzanan zaman dilimi içerisinde yazılan ve içerisinde öğretmen tipinin yer aldığı hikâyeler oluşturmaktadır. Çalışmada iki aşamalı bir tarama yapılmıştır. Hikâyeler öncelikle öğretmen tipine yer verme daha sonra da eğitim değerlerinin işlenilmesi açısından taranmıştır. Zaman dilimi olarak geniş bir aralık belirlenmekle birlikte çalışmanın sağlıklı bir şekilde yürütülmesi amacıyla hikâye taraması sırasında birtakım sınırlamalar getirilmiştir:

— Bu zaman dilimi içerisinde yazılan hikâyelerin bulunduğu kitap şeklindeki basılı yayınlar taranmıştır. Hikâye türü eserlerin yer aldığı süreli yayınlar dikkate alınmamıştır.

— Tarama sırasında hikâye antolojisi şeklinde yayınlanan kitaplara öncelik verilmiştir. Söz konusu dönem içerisinde yazılan hikâyelerin bulunduğu birçok derleme kitap bu kapsamda taranmıştır.

— Antolojilerden sonra yazarlara ait toplu öykü kitaplarından ulaşılabilenler taranmıştır. Yenileşme dönemi içerisinde hikâye türünde eser vermiş yazarların bu eserlerinin hepsinin ya da çoğunluğunun bulunduğu kitaplar öğretmen tipine yer verilip verilmemesi bakımından taranmıştır.

— Gerçek hayatta öğretmenlik yapan yazarların hikâye türünde kaleme aldığı eserler taramanın bir başka öncelik ölçütüdür.

— Yine köy enstitüsü ve öğretmen okulu mezunu yazarların hikâye türündeki eserlerinin taranmasına diğerlerine göre öncelik verilmiştir.

— Öğretmen kavramı da kendi içerisinde sınırlandırılmıştır. Bu kavramla devlete bağlı okullarda görev yapan veya bu okullarda görev yaptıktan sonra emekli olan öğretmenler kastedilmektedir.

Görüldüğü gibi geniş bir zaman dilimi içerisinde yapılan tarama birtakım ölçütlerle sınırlandırılmıştır. Yukarıdaki ölçütler dikkate alınarak hikâye türünde yaklaşık 2000 metin taranmıştır.

Alçak Gönüllülük	İdealistlik	Samimiyet
Azim	Kararlılık	Saygı
Bilimsellik	Merhamet	Sevgi
Çalışkanlık	Misafirperverlik	Sorumluluk
Dayanışma	Nezaket ve Görgü	Şefkat
Dil Bilinci	Olumlu Düşünme	Titizlik
Doğruluk	Örnek Olma	Toplumsallık
Dostluk	Özgünlük	Tutumluluk
Empati Kurma	Öz Güven	Vefa
Güvenilir Olma	Sabır	Yardımselik
Hoşgörü	Sağlıklı Olma	

Bu çerçevede üç yüz otuz öğretmen konulu hikâye Milli Eğitim Bakanlığının eğitim programında belirlediği değerler ölçüt alınarak taranmış ve söz konusu eserlerde yukarıdaki otuz bir değer tespit edilmiştir.

1.9. TANIMLAR

Eğitim: Eğitimle ilgili toplum, birey ve konu merkezli birçok tanım yapılmaktadır. Genel olarak eğitim kavramı; bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve bilinçli olarak istenilen yönde değişiklik meydana getirme süreci olarak tanımlamak mümkündür (Trer, 2006).

Değer: *Terim olarak “değer” bizim objeleri, insanları, fikirleri, durumları ve hareketleri iyi, kötü, arzu edilen, istenmeyen ve bunun gibi yargılarımızı oluşturan standartlarımızı ve prensiplerimizi ifade eder* (Yazıcı, 2006: 500).

Değerler: Birey ve toplum hayatına yön veren değerkenleri belirleyen ölçütlerdir.

Eğitim Değerleri: Örgün veya yaygın eğitim yoluyla kasıtlı veya kendiliğinden bireylere kazandırılmak istenen davranış kriterleridir.

Hikâye: İnsanların başından geçen ya da günlük hayatta yaşanma ihtimali olan olayların veya insanın belirli bir zaman içerisindeki durumunun anlatıldığı kendine özgü bir biçime sahip metinlerdir (Macit, 2008: 112).

Yenileşme Dönemi: Her ne kadar Türk hikyeciliğini kesin çizgilerle dönemlere ayıramasak da çalışmada yenileşme dönemi kavramıyla Tanzimat ile başlayıp günümüze kadar gelen dönem kastedilmektedir.

Öğretmen: Okul sistemi içerisinde bireylerin tutum ve davranışlarının toplumun beklentileri doğrultusunda değerştirilmesi amacına hizmet eden, bu sistemdeki en etkin role sahip kişidir (Tatlıdil, 1993).

II. YÖNTEM

Bu bölümde; Araştırma Yöntemi, Çalışma Aracı, Veri Toplama Tekniği ve Toplanan Verilerin Analizi başlıkları altında çalışmanın yöntemi ile ilgili ayrıntılı bilgi verilecektir.

2.1. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmada olguların betimlenmesi hedeflendiğinden, araştırmanın yöntemi; betimsel tarama yöntemidir.

2.2. ÇALIŞMA ARACI

Çalışmanın sınırlılıkları doğrultusunda seçkisiz olarak belirlenen iki bin hikâye türü metin öncelikle öğretmen kahramana yer verme açısından taranmıştır. Daha sonra kahramanları arasında öğretmen tipinin yer aldığı tespit edilen beş yüz hikâye ikinci bir taramaya tabi tutulmuştur. Söz konusu hikâyeler değer eğitime yer verip vermemeleri açısından taranmışlardır. İkinci taramadan sonra üç yüz otuz hikâyenin çalışmanın amacına uygunluk gösterdiği tespit edilmiştir. Değer eğitime yer verilen söz konusu üç yüz elli hikâye çalışma aracını oluşturmaktadır. Bu hikâyeleri şu şekilde listelemek mümkündür:

SIRA	HİKÂYE	YAZAR	SIRA	HİKÂYE	YAZAR
1	Köy Hocası ile Sığırtmaç	Sait Faik Abasıyanık	166	Sönmüş Ocak	Reşat Nuri Güntekin
2	Plajdaki Ayna	Sait Faik Abasıyanık	167	Yaka	Çağrı Gürel
3	Semaver	Sait Faik Abasıyanık	168	Baharla Gelen	Fatma Gürel
4	Zemberek	Sait Faik Abasıyanık	169	Öğretmenliğin Ölümü	Reşat Gürel
5	Öğretmen Gafur	Samet Ağaoğlu	170	Hattı Üstüva	H. Rahmi Gürpınar
6	Samet Ağaoğlu	171	Yaz Gelmeden	Nedim Gürsel
7	Babam	Samet Ağaoğlu	172	Alabandada	Halikarnas Balıkcısı
8	Bir Gece Yarısı	Samet Ağaoğlu	173	Beni Almaya Gelen Bulut	Abdullah Harmancı
9	İlk Görüş	Samet Ağaoğlu	174	Döne Çiçeği	Mehmet Harmancı
10	Strazburg Geceleri	Samet Ağaoğlu	175	Hoş Geldiniz Çocuklar	Feyza

					Hepçilingirler
11	Üniversite	Samet Ağaoğlu	176	Bize Gülmek Yaraşır	Feyza Hepçilingirler
12	Hey Vapurlar Trenler	Oktay Akbal	177	Küçük Evim	Afet Ilgaz
13	İki Çocuk	Oktay Akbal	178	Abbas Yolcu	Rıfat Ilgaz
14	Bu, O mu?	A. Vahap Akbaş	179	Keş	Rıfat Ilgaz
15	Küçük Nur Ali	Taki Akkuş	180	Pastırma Yazı	Selim İleri
16	Ev ve Ölü	S. Kudret Aksal	181	Türküsüz	Selim İleri
17	Hayriye Hanım	S. Kudret Aksal	182	Ağlayan Kiremitler	Selim İleri
18	Hüseyin Feyzullah'ın Evlenmesi	S. Kudret Aksal	183	Kötülük	Selim İleri
19	Meydan	S. Kudret Aksal	184	Eski Bir Kalbim	Selim İleri
20	O Geçidin İzleri	Cihat Aktaş	185	Bütün İstanbul Bilsin	Selim İleri
21	Zil Çaldığında	Hülya Aktaş	186	Sabahsız Geceler	Selim İleri
22	Gözyaşları Aktıkça	Hulki Aktunç	187	Müsamere	Selim İleri
23	Lodos Ertesi	Hulki Aktunç	188	Benim Sevgili Öğretmenim	Muzaffer İzgü
24	Yek- Yek Oynayanlar	Hulki Aktunç	189	Beden Eğitimi Dersinde	Muzaffer İzgü
25	Asfalt Yol	Sabahattin Ali	190	Sarı Zarf	Muzaffer İzgü
26	Ak Saçlı Ağabey	Çetin Altan	191	Temsil	Muzaffer İzgü
27	Korkut Hoca	Zafer Altunkozaoglu	192	Yumurtadan Çıkan Öğretmen	Muzaffer İzgü
28	Bir Küskün	Talip Apaydın	193	Birlik Duygusu	Ümit Kaftancıoğlu
29	Özlenenler Düşler	Sadık Aslankara	194	O Gözler	Hasan Kallıncı
30	Bahçıvan	Erendiz Atasü	195	Kent Okulunda İlk Gün	Necati Kanter
31	Okuduğum Okulda	Kemal Ateş	196	Ayran Çorbası	Mahmut Kaplan
32	Eylemci	Yusuf Atılğan	197	Aydın Öğretmen	Sadettin Kaplan
33	Tutku	Yusuf Atılğan	198	Otel Odalarında	Özcan Karabulut
34	Yaşanmaz	Yusuf Atılğan	199	Dutlar	Bilge Karasu
35	Kalıt Paylaşımı	Behzat Ay	200	Yayla Çiçeği	Himmet Karataş
36	Ciğerdeldi	Lütfiye Aydın	201	Çiçekler	Cemil Kavukçu
37	Anacık	Mustafa Balel	202	Gibiciler	Feyyaz Kayacan
38	Bahçe	Ethem Baran	203	Bana Bakın Benim Adım Gizlem ve Ben de Mutlu Olmak İstiyorum	Feyyaz Kayacan
39	Berhudar Olasın	Ethem Baran	204	Lütfiye Abla'nın Unutkanlıkları	Feyyaz Kayacan
40	Haziran	Selçuk Baran	205	Sen Olsaydın Ne Yapardın?	Feyyaz Kayacan
41	Söz Darmadağın	Fatma Barbarosoğlu	206	Burhan Bey	Orhan Kemal
42	Dışarda Kötülük Vardı	Kürşat Başar	207	Önce Ekmek	Orhan Kemal
43	Elveda Alyoşa	Oya Baydar	208	Parkta	Orhan Kemal
44	Gün Gece/ Oyun Ölüm	Memet Baydur	209	Kalemler	Yaşar Kemal
45	Pil	Fakir Baykurt	210	Öğretmen Bey	Necip F. Kısakürek
46	Yaran Dede'nin Taşları	Fakir Baykurt	211	Kokulu Kalem	Hasan Kıyafet
47	Bir Bunaltı Zamanı	Fakir Baykurt	212	Hasret	Osman Koca
48	Bit	Fakir Baykurt	213	Yolun Üstündeki Kaya	Samim Kocagöz
49	Camekânda Bir Gün	Fakir Baykurt	214	Alfabe	Hüzeyme Yeşim Koçak

50	Cemil Baba	Fakir Baykurt	215	Güneş Balıkları	K. Hulusi Koray
51	Cezaevi Müdürü	Fakir Baykurt	216	Otuz Kuruşa Yatak	K. Hulusi Koray
52	İçerdeki Oğul	Fakir Baykurt	217	Yeşil Gözlü Yaramaz	K. Hulusi Koray
53	Kibrit Oyunu	Fakir Baykurt	218	Annesiz Evime	Ferhan Koroğlu
54	Mühür	Fakir Baykurt	219	Ben Okumayacağım	Ferhan Koroğlu
55	Şakirzat	Fakir Baykurt	220	Dünyanın Yedi Harikası	Ferhan Koroğlu
56	Şoför Kamber	Fakir Baykurt	221	İyi Düşündünüz mü?	Ferhan Koroğlu
57	Âdem ile Hakan	Fakir Baykurt	222	Madalyon	Ferhan Koroğlu
58	Babamın İşi	Fakir Baykurt	223	Sevgili Öğretmenim	Ferhan Koroğlu
59	Bayram Gezmesi	Fakir Baykurt	224	Sıcacık Tarhana Çorbası	Ferhan Koroğlu
60	Gitmez Olaydım İzne!..	Fakir Baykurt	225	Üç Önemli Ders	Ferhan Koroğlu
61	Hatice'nin Mahkemesi	Fakir Baykurt	226	Cicibaba	Şükran Kurdakul
62	Kaçtım Ne Yapayım?	Fakir Baykurt	227	Kiralık Kasalar	Şükran Kurdakul
63	Sevgi Yandı	Fakir Baykurt	228	Sakallar	Şükran Kurdakul
64	Sütü Köşeyi Döndü mü?	Fakir Baykurt	229	Hocaların Hocası	Celaleddin Kurt
65	Yakantop	Fakir Baykurt	230	Mavi Kuş	Mustafa Kutlu
66	Yazar	Fakir Baykurt	231	Gümüş İşlemeli Çaydanlığın Buğusu	Nihat Malkoç
67	Ağız Eğri Adil Bey	Fakir Baykurt	232	İstanbul'un Yerlileri	Roni Margulies
68	Heykel	Fakir Baykurt	233	Dumanaltı	Nezihe Meriç
69	No... No	Faik Baysal	234	Öğretmen	Nezihe Meriç
70	Sinekler	Habib Bektaş	235	Dünyada Teknik Arıza	Nezihe Meriç
71	İlki	Vüs'at O. Bener	236	Susuz III	Nezihe Meriç
72	Akyazi'nin Kara Yazısı	Rıza Beşer	237	Acıyı Aşmak	Nezihe Meriç
73	Telefon Zinciri	Oyhan Hasan Bıldırcı	238	Büyük Liman İçine de Pazar Kurulur Pazar	Nezihe Meriç
74	Küçük Balıkçı	Kemal Bilbaşar	239	Çalgıcı	Nezihe Meriç
75	Akrabalar Arasında	Kemal Bilbaşar	240	Giz	Nezihe Meriç
76	Çancının Karısı	Kemal Bilbaşar	241	Susuz V	Nezihe Meriç
77	Pazarlık	Kemal Bilbaşar	242	Susuz VI	Nezihe Meriç
78	Teşekkür Telgrafı	Kemal Bilbaşar	243	Susuz VII	Nezihe Meriç
79	Yol Ver Dağlar	Adnan Binyazar	244	Susuz VIII	Nezihe Meriç
80	Anlat Haydi Anneciğim	Ayhan Bozırat	245	Susuz IX	Nezihe Meriç
81	Eski Arkadaş	Ayhan Bozırat	246	Umut'a Tezgah Kurmak	Nezihe Meriç
82	Eyüp Otobüsü	Ayhan Bozırat	247	Park	Necati Mert
83	Gün Akşamlıdır	Tarık Buğra	248	Turhan Nasıl Çıldırdı?	A.H. Müftüoğlu
84	Eğitmen Bal Hasan	Şevket Bulut	249	Orjinal Mikrop	Aziz Nesin
85	Üstün Başarılı Öğretmen	Şevket Bulut	250	Kır Çiçeği Hüznü	Mustafa Oğuz
86	Geçmiş Zaman Olur ki	Cihat Burak	251	Bir Noktacık	Bülent Oran
87	Pasta	Nevzat Canan	252	Dünyanın Doğduğu Yer	Selçuk Orhan
88	Kaçak	Peride Celal	253	Babam Resim Yaptı	Erdal Öz
89	Bir Babanın Dramı	Mehmet Ali Cengiz	254	137 Hüseyin	Mahmut Özyay
90	Dağ Dağa Kavuşmaz Ammaaaa...	Mehmet Ali Cengiz	255	Kote	Sevgi Özel

91	Derin Derenin Kurtları Önünde Geçit Resmi	Mehmet Ali Cengiz	256	Uzayıp Giden Tren Yolları	Hasan Özkılıç
92	Kara Ziyaretteki Sırlar	Mehmet Ali Cengiz	257	Çıplak Bir Ampulün Altında Olup Bitenler	Adnan Özyalçın
93	Kasap Vehbi	Mehmet Ali Cengiz	258	Peri Kızları da Sevinir	Fatma Pekşen
94	Kaymakamın Gözyaşları	Mehmet Ali Cengiz	259	Son Leylek	Yıldız Ramazanoğlu
95	Ketim Hamit	Mehmet Ali Cengiz	260	Okula Başlıyorum	Ahmet Rasim
96	Öğretmene Benzer Birisi	Mehmet Ali Cengiz	261	Halil Hoca	Mehmet Rauf
97	Babam ve Oğlum	Demirtaş Ceyhun	262	Mabud	Mehmet Rauf
98	Güvercinler	Necati Cumalı	263	Mesut İnsanlar Fotoğrafhanesi	Ziya Osman Saba
99	Ah Tilda!	Melek Çe	264	Bıraktığım İstanbul	Ziya Osman Saba
100	Atlata Bulmaca	Melek Çe	265	O Sınıf	Ziya Osman Saba
101	Bilgi Yarışması	Melek Çe	266	Çocuk ve Ekmek	Latif Sarıyüce
102	Bu Öğretmen Çok Çılgın	Melek Çe	267	Git Dağlardan Kar Getir	Nursel Saygıner
103	Derya'nın Kumbarası	Melek Çe	268	Bir Mektep Hatırası	Selami İzzet Sedes
104	Dünya'yı Kim Kurtaracak?	Melek Çe	269	Eski Defterden Bir Bahar Öyküsü	Zeyyat Selimoğlu
105	Haydi Çocuklar Ağaç Dikmeye!	Melek Çe	270	Bayramlaşma	Mehmet Seyda
106	Jankat'a Ne Oldu?	Melek Çe	271	Acı- Tatlı Günler	Mehmet Seyda
107	Kötü Bir Gün	Melek Çe	272	Düşleme Oyunu	Mehmet Seyda
108	Müzik Dersi	Melek Çe	273	And	Ömer Seyfettin
109	Öğretmenimiz En Çok Kimi Seviyor?	Melek Çe	274	Yalnız Efe	Ömer Seyfettin
110	Öğretmenimiz Nerede?	Melek Çe	275	Bomba	Ömer Seyfettin
111	Öyle Bir Kitap	Melek Çe	276	Elma	Ömer Seyfettin
112	Televizyon Oyunu	Melek Çe	277	Falaka	Ömer Seyfettin
113	Tilda Nerede, Ne Yapıyor?	Melek Çe	278	Kurbağa Duası	Ömer Seyfettin
114	Tuhaf Sesler!	Melek Çe	279	Rütbe	Ömer Seyfettin
115	Uçan Sınıf	Melek Çe	280	Velinimet	Ömer Seyfettin
116	Kiralık Ev	Duran Çetin	281	Niçin Zengin Olmamış?	Ömer Seyfettin
117	Başlangıç	Osman Çeviksoy	282	Gurultu	Ömer Seyfettin
118	Bekleyiş	Osman Çeviksoy	283	Eski Bir Mektep	S. Paşazade Sezai
119	Gül Mevsimi	Osman Çeviksoy	284	İzmir'e Dair	S. Paşazade Sezai
120	Sana Seni Anlatmak	Osman Çeviksoy	285	Musahabe	S. Paşazade Sezai
121	Son İstanbul	Feride Çiçekoğlu	286	Sihirli Dükkan	S. Paşazade Sezai
122	Asmalı Köyün Öğretmeni	Sevinç Çokum	287	Acılar Sevgiyle Biter	Ümit Fehmi Sorgunlu
123	Denizin Dalgası Saçların	Sevinç Çokum	288	Bir Umut	Murat Soyak
124	Yalan Üç Ayaklıdır	Gülten Dayıoğlu	289	Gül Şefdeli Yemeni	Hüseyin Su

125	Uzmanlar	Sulhi Dölek	290	Cevdet Nazif	Suavi Süalp
126	Şişe	Orhan Duru	291	Emret Toprak	Mustafa Şahin
127	Binyılbaşı	Orhan Duru	292	Bozkırda Vivaldi	Osman Şahin
128	Kokteyl	Orhan Duru	293	Koğuş Arkadaşları	Osman Şahin
129	Tuhafiye	Orhan Duru	294	Kolları Bağlı Doğan	Osman Şahin
130	Ölüm Aralarında Kaldı	Nursel Duruel	295	Kavak Yellerimiz Oyy!	Tacettin Şimşek
131	Gül Olacaksın	Necdet Ekici	296	Atatürk Galatasaray'da	Haldun Taner
132	Yüreğimdeki Cemre	Necdet Ekici	297	Bir Motorda Dört Kişi	Haldun Taner
133	Hamsi ve Piyano	Sabahat Emir	298	Dürbün	Haldun Taner
134	Düş	İsmet Emre	299	Kitap Korkusu	A. Hamdi Tanpınar
135	Gurbet Kuşu	Sırrı Er	300	Emirgân'da Akşam Saati	A. Hamdi Tanpınar
136	Felek Yâr Olmadı	Fahri Erdinç	301	İlişki	Ali Ulvi Temel
137	Tedkik Seyahati	Sadri Ertem	302	Başarı Belgesi	Naim Tiralı
138	Ardında Kalsın Acılar	İbrahim Eryiğit	303	Köy Hocası	Nurettin Topçu
139	Dövüş	M. Şevket Esendal	304	Kırları Seven Öğretmen	Ömer Faruk Toprak
140	Feminist	M. Şevket Esendal	305	Mary	Necati Tosuner
141	Düdüklü Öğretmen	Ertuğrul Fındık	306	Sisli	Necati Tosuner
142	Leblebi Tozu ve Felsefe	Ertuğrul Fındık	307	Abbas	Nejat Turhan
143	Parasız Yatılı	Füruzan	308	Yolu Yokmuş mu?	Hüseyin Uğur
144	Sokaklarından Gemilerin Geçtiği Kent	Füruzan	309	Eski Bir Refik	Halit Ziya Uşaklıgil
145	Bir Evin Dıştan Görüntüsü	Füruzan	310	Kişilik	Ali Ünlü
146	Birinci Yaz Şarkıları	Füruzan	311	Tenis Topu	Fikret Ürgüp
147	Gecenin Öteki Yüzü	Füruzan	312	Muallim	H. Cahit Yalçın
148	İkinci Yaz Şarkıları	Füruzan	313	Örtünen	S. Yalsızuçanlar
149	Kanı Unutma	Füruzan	314	Tahakküm	S. Yalsızuçanlar
150	Kış Gelmeden	Füruzan	315	Çocuktan Al Haberi	S. Yalsızuçanlar
151	Temizlik Kolu	Füruzan	316	İlmin Kapısı	S. Yalsızuçanlar
152	Tokat Bir Bağ İçinde	Füruzan	317	Ateş Çemberi	S. Yalsızuçanlar
153	Hayalet	Fahri Celal Göktulga	318	Çiğ	S. Yalsızuçanlar
154	Kin	Fahri Celal Göktulga	319	Habil-i Gayr-i Kabil	S. Yalsızuçanlar
155	Öğretmene Güven	Ayhan Gültaş	320	Kuş Uykusu	S. Yalsızuçanlar
156	Suluk Renkli Bir Umut	Mehmet Güler	321	Solgun Yapraftan Toprak Notları	S. Yalsızuçanlar
157	Şair Olacaktımsın	Uğur Gülsün	322	Mektup	S. Yalsızuçanlar
158	Öğretmenin Hikâyesi	Naci Gümüş	323	Yunus Emre Olmasaydı	Bestami Yazgan
159	İki Büyük İkrâmiye	Aka Gündüz	324	Öznesiz	S. Kemal Yazgıç
160	Kışın Hali Başkadır	Burhan Günel	325	Akrebin Dansı	Durali Yılmaz
161	O Yolun Sonunda	Necati Güngör	326	Burhanettin Bey ve Oğlu	Mevlüt Uluğtekin Yılmaz
162	Okul	Recep Şükrü Güngör	327	Dairemiz	Ü. Nazif Yiğiter
163	Bir İstifa	Reşat Nuri Güntekin	328	Büyükbaba	Tahsin Yücel
164	Gamsız	Reşat Nuri Güntekin	329	Sizi Görmeliydim	Cahit Zarifoğlu
165	Sazan Köyü Öğretmeni	Reşat Nuri Güntekin	330	Osman	H.Nusret Zorlutuna

2.2. VERİ TOPLAMA TEKNİĞİ

Yaklaşık iki bin hikâye türü metin satın alma ve ödünç alma yoluyla temin edildikten sonra bu metinler üzerinde önceden belirlenen kriterler doğrultusunda bir tarama başlatılmıştır. İçerisinde öğretmen tipinin bulunması şartına bağlı olarak ve doküman analizi şeklinde yapılan taramada beş yüz hikâye türü metnin aranılan kriterlere uygun olduğu tespit edilmiştir. Bu beş yüz metin eğitim programımızda belirlenen değerler çerçevesinde yeni bir taramadan geçirilmiştir. Metinlerde tespit edilen değerler fişleme yöntemiyle kaydedilmiştir. Bu arada bir yandan da konuyla ilgili kaynak taraması yapılmıştır. İkinci taramadan sonra hikâye sayısı üç yüz otuza düşürülmüştür. Beş yüz hikâye içerisinden üç yüz otuzunda olumlu değer eğitime yönelik bulgulara rastlanmıştır. Bu sayı aynı zamanda çalışma aracını ifade etmektedir.

2.3. TOPLANAN VERİLERİN ANALİZİ

Milli Eğitim bakanlığı tarafından oluşturulan eğitim programında belirlenen kazandırılması hedeflenen değerler doğrultusunda söz konusu üç yüz otuz hikâye taranmıştır. Değerlerin bu şekilde analizinden sonra grafikler ve tablolar yardımıyla bir başka analiz yapılmıştır. Verilerin sıklıkları ve yüzde oranları tespit edilmiştir.

III. BULGULAR VE YORUMLAR

3.1. Alçak Gönüllülük Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Alçak gönüllülük kavramı çalışmada “başkalarını küçük görmeme, büyülenmeme, mütevazı olma” (Türkçe Sözlük, 2005: 68) anlamlarıyla ele alınmıştır. Hikâyedeki öğretmen tipleri bu vasıflara sahip olmaları bakımından incelenmişlerdir. Söz konusu değere sahip olan öğretmen tiplerinin bulunduğu hikâyeler ve bu hikâyelerin yazarları şöyle sıralanabilir:

YAZAR	ESER	YAZAR	ESER
Mehmet Seyda	Acı- Tatlı Günler	Kenan Hulusi Koray	Otuz Kuruşa Yatak
Celaleddin Kurt	Hocaların Hocası	Fatma Barbarosoğlu	Söz Darmadağın
Melek Çe	Bilgi Yarışması	Reşat Nuri Güntekin	Sönmüş Ocak
Tahsin Yücel	Büyükbaba	Halikarnas Balıkcısı	Alabandada
Ziya Osman Saba	O Sınıf	Samet Ağaoğlu	Babam
Hülya Aktaş	Zil Çaldığında	Ferhan Koroğlu	Sevgili Öğretmenim
Haldun Taner	Atatürk Galatasaray’da	Ferhan Koroğlu	Madalyon
Nezihe Meriç	Acıyı Aşmak	Ömer Seyfettin	Velinimet
Osman Şahin	Bozkırda Vivaldi	Nursel Saygıner	Git Dağlardan Kar Getir
Samet Ağaoğlu	Öğretmen Gafur	Talip Apaydın	Bir Küskün
Zeyyat Selimoğlu	Bir Bahar Öyküsü	Memet Baydur	Gün Gece/ Oyun Ölüm

Alçak gönüllülük değeri ile ilgili olarak öğretmen tipinin yer aldığı hikâyelerde aşağıdaki bulgular tespit edilmiştir:

Nursel Saygıner'in "*Git Dağlardan Kar Getir*" adlı hikâyesinde Malatya'nın Konak kasabasında halk tarafından öğretmenlere büyük bir saygı duyulur. Öğrencilerin yanı sıra kasaba halkı da öğretmenleri gördükleri zaman ayağa kalkıp hazır ol vaziyetine geçerler ve öğretmenlere selam verirler. Öğretmenler –özellikle de Türkçe öğretmeni Nursel Hanım- kasabalılara sıradan insan olduklarını onların bu hareketinin kendilerini mahcup ettiğini anlatırlar.

Mimar dostunun çokbilmişliğini eleştiren edebiyat öğretmeni kendisine sorular soran küçük kızına da bir ara şöyle der: "*...Yok canım, nereden bileyim her şeyi. Bilmediğim şeylerin sayısı daha fazladır...*" (Uğur, 2004: 390) Memet Baydur "*Gün Gece/Oyun Ölüm*" adını verdiği hikâyesinde öğretmene söylediği bu sözlerle onun alçak gönüllülüğünü ortaya koyar.

Öğretmenlik öğrenciyi anlamak, onunla duygusal bir bağ kurabilmek için bazen öğrencilere onlardan biriymiş gibi davranacak kadar alçak gönüllü olmayı gerektirir. Nitekim Zeyyat Selimoğlu'nun "*Eski Defterden Bir Bahar Öyküsü*" adlı hikâyesinde Türkçe öğretmeni Fikret Bey, bahçede top oynayan çocukları görünce dayanamaz ve o da aralarına katılır. Öğrencilerle futbol oynarken öğretmenliğini unuttur, çocukluğuna döner.

Söz konusu değerle ilgili olarak Talip Apaydın'ın "*Bir Küskün*" adlı hikâyesinde şu ifade yer alır: "*... Büyük kent kızı bizim oradakilere benzer mi hiç? Bizimkiler hep ezik olur. Bakışları bile bir aşağıdandır. Borçlu gibi, hepimiz az çok öyleyiz kıramayız o taşra havasını...*" (Uğur, 2004: 204).

Samet Ağaoğlu'nun "*Öğretmen Gafur*" adlı hikâyesindeki edebiyat öğretmeni Gafur, bilgili ve kültürlüdür. Bilgisinin ve kültürünün yanı sıra alçak

gönüllüdür. Arkadaşları arasında yapılan tartışmalara çoğu zaman katılmaz. Katıldığı zamanda birikimini alçak gönüllülüğünü koruyarak ortaya koyar.

Logaritmacı Hasan olarak bilinen Ömer Seyfettin'in "*Velinimet*" adlı hikâyesindeki Hasan Öğretmen arkadaşı ile gezintideyken yolda, tanıdığı biri ile karşılaşır. Eskiden Hasan'ın uşaklığını yapan bu adam şimdi şehrin sayılı zenginlerindedir. Onun bu konuma gelmesinde Hasan Öğretmenin payı büyüktür. Karnını doyurmak için sokakta dilenmeye başlayan bu adama Hasan öğretmen para yerine nasihat verir. Öğretmenin nasihatlerinden gerekli dersleri çıkaran adam bu sayede zengin olur. Hasan öğretmenden sabır, çalışkanlık, azim, kararlılık gibi davranışların yanında alçak gönüllülüğü de öğrenir. Şehrin sayılı zenginlerinden olmasına rağmen hiçbir zaman kibirlenmez. Hasan Öğretmeni nerede görse velinimetim diyerek elini öper.

Müzik öğretmeni Melike Yıldırım idealistliğinin, çalışkanlığının yanı sıra alçakgönüllülüğü ile dikkat çeker. Ferhan Koroğlu'nun "*Madalyon*" adlı hikâyesindeki Melike Öğretmen öğrencileri ile konuşurken onların seviyelerine iner, onlarla öğretmenleri değil de arkadaşlarıymış gibi iletişim kurar.

Semra Akar Diyarbakır'ın bir köyüne sınıf öğretmeni olarak atanır. Atandığı köydeki çocukların eğitimsizliğini gören Semra Öğretmen hemen çalışmaya koyulur. Kendisine bir çalışma programı hazırlar. Bu program dâhilinde öğrencilerine eğitim vermeye başlar. Ferhan Koroğlu'nun "*Sevgili Öğretmenim*" adlı eserinde yer verdiği bu eğitim seferberliğinde Semra Öğretmen kendilerini ifade etmekte zorlanan öğrencilerine bir arkadaş gibi yaklaşır. Böylece onların duygu ve düşüncelerini paylaşmalarını sağlamayı amaçlar. Hiçbir zaman onlara tepeden bakmayan Semra Öğretmen bu tutumu sayesinde öğrencilerin yakınlığını kazanmayı başarır.

Samet Ağaoğlu'nun “*Babam*” adlı hikâyesindeki hukuk profesörü Ahmet Bey geniş bilgi birikimine rağmen alçakgönüllü bir insandır. Hukuk fakültesinde okuyan oğlu bir mecmuada yayınlanan ilk yazısını fikrini almak üzere Ahmet Bey'e gösterir. Yazıda Ahmet Bey'in oğlu babasının içinde bulunduğu neslin artık geriye çekilip yerlerini gençlere bırakmalarının zamanının geldiğinden bahsetmektedir. Ahmet Bey oğlunun yazısını dikkatle inceledikten sonra ona şunları söyler:

“...Bunu sen yazdın...anlıyorum. Fakat mevkiler hak edilerek alınır. Ne eser verdiniz ki bize artık çekilin diyorsunuz?...Bilesin ki hayatta hiç kimse başkasına “gel bu senin hakkındır al!” diye elindekini vermez. Hak alınır, bahşedilmez. Yazın hoşuma gitmedi. Ben senin mütevazı olmanı isterim...” (Ağaoğlu, 2003: 216).

Vapurla seyahat ederken, annesinden dayak yiyen bir çocuğu sakinleştirmeye çalışan köy öğretmeni çocuğun sorularına ve davranışlarına çocukça karşılıklar verir. Halikarnas Balıkcısı'nın “*Alabandada*” adlı eserindeki bu öğretmen tevazusu sayesinde çocuğu sakinleştirir ve onun sevgisini kazanır.

İdadi muallimi Remzi Bey Reşat Nuri'nin “*Sönmüş Ocak*” adlı eserinde yıllardır soğuk davrandığı karısının ayrılma kararı alarak evden gittiği ve çıkan aksilik nedeniyle eve tekrar döndüğü bir gün karısına kendini şöyle anlatır:

“...Evet Nüveyre, ben bütün bir hayatı seninle beraber geçirmek kabil olmayacağını çok eskiden evlendiğimiz zamanlardan biliyordum. Senin kadar güzel ve ince bir mahluk benim gibi bütün cazibelerden mahrum, kaba saba bir mektep hocasını nasıl beğenebilirdi?...” (Nayır, 1982: 104).

Fatma Karabıyık Barbarosoğlu “*Söz Darmadağın*” adını verdiği hikâyesindeki Sühandan Öğretmen ile alçak gönüllü bir insan örneği ortaya koyar. Eserdeki Sühandan Öğretmen yaptığı iyilikleri başkalarının görmesini istemeyen,

kendini övmekten hoşlanmayan bir insandır. Tasavvufi bir hayat anlayışını benimsemiş olması onun alçak gönüllülüğünde etkilidir.

Kenan Hulusi Koray'ın “*Otuz Kuruşa Yatak*” adlı hikâyesinde ise tüccar ve müteahhitlerden oluşan bir arkadaş grubu lokantada yemeklerini yedikten sonra sohbete koyulurlar. Bu grubun içinde bir de öğretmen vardır. Ortamda genel olarak işlerle ilgili bir sohbet yapılmaktadır. Herkesin konuyla ilgili bir şeyler söylemesine karşın öğretmenin sessizliğinin nedeni yazar tarafından alçak gönüllülüğünü ortaya koyar biçimde aktarılır: “...*Beş kişiden hangisinin konuştuğu bilinmiyor. Fakat muallimin sustuğu farkediliyor. Belki de kendi kendine: Bilmediğim bir sanat diyor: Müteahhitlik...*” (Kerman,1983: 293).

Öğrencileri tarafından kibirli olarak bilinen Mustafa Öğretmen bir gün yörenin dilencisi olarak bilinen Zülküf Baba adındaki ihtiyarı elinden tutup okula getirir. Bu olaydan sonra Osman Şahin'in “*Bozkırda Vivaldi*” adlı eserindeki Mustafa öğretmenin alçak gönüllülüğü eserde bir öğrencisi tarafından anlatılır:

“...*Okulumuz kurulalıberi hiç kimsenin aklından geçmemişti Zülküf Baba'yı okula çağırıp da ağırlamak. Bunu o yanına yaklaşılmaz, bizlerle konuşmaz, hepimizi küçümser sandığımız hocamız yapıyordu hem de Bozkır istasyonunun kör dilencisiyle el ele tutuşmuş, karşımızdaydı işte. Belli etmesek de Zülküf Baba'yı asıl küçümseyen O'nunla aynı yoksul kökenden gelmiş olmamıza karşın bizlerdik aslında...*” (Şahin, 1999: 140).

Nezihe Meriç'in kaleme aldığı “*Acıyı Aşmak*” adlı eserdeki profesör, kimsenin işine karışmayan, suskun, rahat, yaşamdan zevk alan, tartışmalara katılmayan, samimi ve alçak gönüllü bir kişi olarak tanıtılır. Profesör kendisine soru soran gençlere gülümseyerek ve onları küçümseyici hareketlerden kaçınarak cevap verir. Bulunduğu konunun etkisiyle kendini beğenme duygusuna kapılmaz.

Atatürk'ün Galatasaray Lisesi'ni ziyaretini anlatan ve Haldun Taner tarafından yazılan *“Atatürk Galatasaray’da”* adlı eserde Atatürk liseyi ziyareti sırasında yurttaşlık bilgisi dersi işlenen sınıfa da girer. Atatürk'ün ziyaretinden haberdar olan ve dersini bu duruma göre ayarlayan yurttaşlık bilgisi öğretmeni kendisini Atatürk'e tanıttikten sonra Atatürk'ün dersle ilgili sorularını cevaplar. Yurttaşlık bilgisi öğretmeni olduğunu söyleyen öğretmen aynı zamanda maarif müdürüdür. Fakat kendisini tanıtırken maarif müdürü olduğundan söz etmez. Öğrencileri öğretmenlerinin bu davranışını mütevazılığına yorarlar. Öğrenciler öğretmenlerinin alçak gönüllü bir insan olmasından maarif müdürü olduğunu söylemek istemediğini düşünürler.

Köye yeni atanan sınıf öğretmeni köylülerin gözünde diğer öğretmenlerden farklı bir konuma sahiptir. Hülya Aktaş tarafından yazılan *“Zil Çaldığında”* adlı hikâyedeki bu öğretmen kısa zamanda köylü ile kaynaşır. Cana yakındır. Aynı zamanda köylüler onu sevecen ve mütevazı bulurlar. Yeni atanan sınıf öğretmeni bütün bu özellikleri sayesinde kısa zamanda köylünün sevgisini kazanır.

Yine Ziya Osman Saba'nın *“O Sınıf”* adlı hikâyesindeki Profesör Ragıp Sarıca arkadaşı tarafından okuyucuya tevazu sahibi biri olarak tanıtılır. Profesör Ragıp Sarıca alanında ün yapmış biri olmasına rağmen kibire kapılmamış bulunduğu makamı gözünde büyütmemiştir.

Hikâye kahramanının öğretmen olan büyükbabasını anlattığı Tahsin Yücel'in *“Büyükbaba”* adlı eserinde büyükbabanın alçak gönüllülüğü şu sözlerle anlatılır:

“...büyük babama gösterilen derin sevgi ve saygının çevresinde yarattığı büyük coşkunun herhangi bir çıkar kaygısını fazlasıyla aştığını, dolayısıyla yağcılıkla bir ilgisi bulunmadığını anlamak için, babacan ve alçak gönüllü havasıyla, iki dirhem bir çekirdek,

incecikten kırılarak bahçede ve koridorlarda dolaşmasını, kürsüsünde konuşmasını izlerken, veli, öğrenci, öğretmen, insanların gözlerinde çakmaya başlayan ince parıltıyı görmek yeterdi...” (Uğur, 2004: 249).

Kız öğrenciler ile erkek öğrenciler arasında yapılan bilgi yarışmasını konu edinen ve Melek Çe tarafından yazılan “*Bilgi Yarışması*” adlı eserde her iki öğrenci grubu da öğretmenlerine konuları kendilerinin iyi bildiklerini söylerler. Kısa süre sonra da tartışmaya başlarlar. Bunun üzerine öğretmen her iki gruba da bilmedikleri konularda sorular sorar. Öğrencilerin cevap verememeleri üzerine insanların bilmediklerinin bildiklerinden fazla olduğunu söyler. Önemli olanın çok bilmekten ziyade saygılı ve alçak gönüllü olmak olduğunu da sözlerine ekler.

Azmi ve kararlı çalışması ile lise bulunmayan bir ilçeye lise yapılmasında büyük katkısı olan Hüsamet Hoca ilçe halkının, emeğine karşılık liseye kendisinin adını verme taleplerini geri çevirir. Liseye kendisinin yerine bilim dünyasına önemli katkıları olmuş ve bu ilçeden yetişmiş bir kişinin isminin verilmesini sağlar. Celaleddin Kurt’un yazdığı “*Hocaların Hocası*” adlı hikâyedeki Hüsamet Hoca bu davranışıyla tevazu sahibi bir insan olduğunu ortaya koyar.

Mehmet Seyda “*Acı-Tatlı Günler*” adlı eserinde hikâye kahramanı öğretmenin öğrencileri ile bir arkadaş gibi iletişim kurma çabasını mütevazı kişiliği ile ilişkilendirerek şu sözlerle anlatır:

“...Yaşı ilerlemiş elli beşine merdiven dayamıştı. Ders aralarında, öğleyin dinlenme saatlerinde öğrencileriyle birlikte okul bahçesine gene sık sık çıkıyorsa da, artık eskisi gibi onlarla top oynayamıyor, koşamıyordu. Biraz uzaktan, gülümseyerek, oyunlarını izlemekle yetiniyordu...” (Seyda, 2007: 51).

Çalışma kapsamında incelenen hikâyelerde alçak gönüllülük değerinin öğretmenlerin bilgiyi sunarken gösterdiği tevazu şeklinde işlendiği

görülmüştür. Yine bu değerle ilgili olarak hikâyelerdeki öğretmenler buldukları mevki dolayısıyla gerek öğrencilerine gerekse diğer insanlara hakaret içeren davranışlarda bulunmazlar. Çevrelerindeki insanlara da söz konusu değeri kazanmaları konusunda örnek teşkil ederler.

3.2. Azim ve Kararlılık Değerleri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Azim ve kararlılık değerleri birbirlerine tamamlar nitelikte olmaları nedeniyle çalışmada tek başlık altında incelemeye alınmışlardır. Azim değeri ile “*bir işteki engelleri yenme isteği*” (Türkçe Sözlük, 2005: 167), kararlılık değeri ile de alınan bir kararda istikrar sahibi olma, direnme anlamları kastedilmiştir.

Söz konusu değerlerle ilgili bulgulara rastlanan hikâyeler ve bu hikâyelerin yazarları şöyle sıralanabilir:

YAZAR	ESER	YAZAR	ESER
Fakir Baykurt	Hatice'nin Mahkemesi	Osman Çeviksoy	Gül Mevsimi
Osman Çeviksoy	Başlangıç	Fakir Baykurt	Keziban'a İzin
Celaleddin Kurt	Hocaların Hocası	Necip Fazıl Kısakürek	Öğretmen Bey
Nevzat Canan	Pasta	Sırrı Er	Gurbet Kuşu
Mehmet Ali Cengiz	Kara Ziyaretteki Sırlar	Himmet Karataş	Yayla Çiçeği
Mehmet Güler	Suluk Renkli Bir Umut	Mehmet Ali Cengiz	Ketim Hamit
Nurettin Topçu	Köy Hocası	Mehmet Seyda	Düşleme Oyunu
Sait Faik Abasıyanık	Köy Hocası ile Sığırtmaç	Sabahattin Ali	Asfalt Yol
Hülya Aktaş	Zil Çaldığında	Reşat Nuri Güntekin	Sazan Köyü Öğretmeni
Nezihe Meriç	Susuz VI	Rıfat Ilgaz	Keş
Nezihe Meriç	Susuz VII	Osman Şahin	Bozkırda Vivaldi

Sevinç Çokum	Denizin Dalgası Saçların	Füruzan	Parasız Yatılı
Samet Ağaoğlu	Babam	Feyza Hepçilingirler	Hoş Geldiniz Çocuklar
Ferhan Köroğlu	Sevgili Öğretmenim	Ferhan Köroğlu	Annesiz Evime
Ferhan Köroğlu	Madalyon	Ömer Seyfettin	Velinimet
Zafer Altunkozaoğlu	Korkut Hoca	Talip Apaydın	Bir Küskün
Cemil Kavukçu	Çiçekler	Halide Nusret Zorlutuna	Osman
Mustafa Kutlu	Mavi Kuş	Hulki Aktunç	Yek Yek Oynayanlar
Sevinç Çokum	Asmalı Köyün Öğretmeni		

Salim Öğretmen uzun yıllar görev yaptıktan sonra emekliye ayrılır. Emekliliği sırasında artık bir ihtiyaç haline gelen okuma tutkusunu gidermek ve az da olsa maddi ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla bir kitapçı açar. Okuma tutkusunu tatmin eder burada ama ne yazık ki gelir anlamında eline pek bir şey geçmez. Sadece kitapçının karşısındaki okuldan teneffüslerde gofret ve ödev kâğıdı almak için gelen birkaç öğrencinin dışında kitapçıya alış veriş amacı ile kimse uğramaz. “*Yek Yek Oynayanlar*”daki Salim Öğretmen buna rağmen işyerini kapatmamak için direnir. Çünkü onun amacı buradan birkaç kuruş kazanmaktan ziyade başta öğrenciler olmak üzere kitapçıya gelenlere kitap sevgisi aşılmasıdır.

Seval Öğretmen, öğrencilerine kitaplarını okuttuğu bir yazarı söyleşi için okula davet eder. Bu tarz etkinliklere katılmama kararı alan yazar, edebiyat öğretmeni Seval hanım’ın bu davetini önce kabul etmek istemez. Seval Öğretmenin ısrarlarına, onu ikna edici sözlerine daha fazla karşı koyamayan yazar, sonunda bu daveti kabul eder. “*Çiçekler*”deki Seval Öğretmenin azmi ve kararlılığı sayesinde yazar söyleşi için okula gelmeyi kabul eder.

Yaşadığı uyum sorunu nedeniyle kendine olan güveni her geçen gün azalan ve gün geçtikçe içine kapanan Osman adlı öğrenciye Türkçe öğretmeni yardım elini uzatır. Osman'a özgüvenini tekrar kazandırmak ve onun yaşadığı uyum sorununu çözmeye destek olmak için kararlı bir tavır sergileyen Türkçe öğretmeni, sene sonunda bu amaçla gösterdiği azim ve kararlılığın meyvesini alır. “*Osman*” aynı adlı hikâyede öğretmenlerini bile şaşırtan bir başarı ile sınıfını geçer.

İdealist bir kişiliği olan “*Korkut Hoca*”nın öğrencilerine bir şeyler öğretebilmek için gösterdiği azim ve kararlılığı yine öğrencilerinden bir şöyle anlatır:

“...*Hep Hazreti Eyüp sabriyle yaklaştı bizlere. Ne yaptysak yüzündeki gülücükleri attıramadık, somurtmadı, kızmadı bir türlü. Dersliğe her girdiğinde ışıkların gereksiz yere yanyor olması da sinirlendiremedi onu. Girdi söndürdü, çıktı yaktık...*” (Özçelik, 2007: 142).

“*Bir Küskün*”de tayinin çıkması nedeniyle görev yaptığı okuldan ayrılması gereken edebiyat öğretmeni, okulundan ve öğrencilerinden ayrılmak istemez. Tayinini durdurma ümidiyle bakanlığın yolunu tutar. Bakanlık binasının önüne geldiğinde içeriye girip girmeme konusunda bir an tereddüt yaşar. Bu sırada kişiliğinin kararlı yönünü açığa çıkaran şu düşünceler geçer zihninden: “...*Bırakıp gitmek şimdi. İnceldiği yerden kopsun. Yok hayır, bu kadar güçsüz olamam. Belki bir anlayan kişi çıkar karşıma. Yardımcı olabilir...*” (Uğur, 2004: 208)

Ömer Seyfettin’in “*Velinimet*” adlı hikâyesindeki Hasan Öğretmen, bir gün eski uşağı ile yolda karşılaşır. Adam aradan geçen zamanda şehrin sayılı zenginlerinden biri olmuştur. Hasan Öğretmene “velinimetim” diye hitap eder, onun halini hatırlar. Hasan Öğretmenin yanında bulunan arkadaşı bu duruma şaşırır. Öğretmen, arkadaşına şimdi zengin olan adamın bir zamanlar kendisinin yanında uşak olduğunu, başka bir memlekete taşınması üzerine uşağının işsiz kaldığını

söyler. Taşındığı yeni yerde de uşağı ile karşılaşır. Açlıktan gözleri kararmış, dilenecek hale gelmiş uşağını gören Hasan Öğretmen, ona para verip karnının doyurmak yerine iş verir. Çalışıp kazanarak karnını doyurmasını sağlar. O gün uşağına doğrudan para vermek yerine iş vererek hem uşağının kendine olan saygısını korumuş hem de ona tekrar kazandırdığı çalışma azmi ve kararlılığı sayesinde zengin olmasını sağlamıştır.

“...İnsanoğlu mükemmel bir güce sahip; önemli olan sorunsuz bir hayat geçirmek değil, bu gücünü sorunlarını çözerek ve çözdükçe de güçlenerek kullanmak...” (Köroğlu, 2003: 175). “*Madalyon*” adlı hikâyede Melike Öğretmen tarafından söylenen bu sözler onun azmini ve kararlılığını göstermesi açısından önemlidir. Melike Öğretmenin yeni atandığı okuldaki sorunlu bir öğrenci topluluğunu yola getirme konusundaki azim ve kararlılığı meslektaşlarına örnek olur.

“Sevgili Öğretmenim” adlı hikâyedeki Semra Öğretmen, yeni atandığı yerdeki eğitim seviyesi çok düşük olan çocukları kısa sürede belli bir eğitim düzeyine getirir. Onun bu başarısında şu sözlerle dile getirdiği azmi ve kararlı hareketi etkili olmuştur:

“...Ben Diyarbakır’ın Dokuz Çeltik Köyü’nde öğretmen olarak görev yapıyorum. Bu köye atandıktan sonra uzun ve zorlu bir yol katetmem gerektiğini anladım fakat karşılaştığım sorunlar beni hiçbir zaman yıldırmadı...” (Köroğlu, 2003: 155).

Yine bir köy okulunda görev yapan “*Annesiz Evime*” adlı hikâyedeki öğretmen, okula karşı ilgisi olmayan Kadriye adlı öğrencisine okulu sevdirmek için birçok yol dener. Köylülerden Kadriye’nin ailevî sorunlarının olduğunu öğrenince ona içten gelen bir sevgi ve samimiyetle yaklaşır. Çabalarının sonunda Kadriye’ye, okulu sevdirmeyi başarır. Kadriye artık dersler ilgi duymaktadır. Kadriye’deki okula karşı olan bu olumlu değişim öğretmenin azimli ve kararlı çabasının ürünüdür.

Samet Ağaoğlu “*Babam*” adını verdiği eserinde bir hukuk profesörünün hikâyesini anlatır. Hukuk profesörü Ahmet Bey, vatansever bir kişidir. Memleketin işgal tehdidi ile karşı karşıya kaldığı bir dönemde o, kurtuluş için fikirler ortaya koymuştur. Fikirlerinin mevcut devlet yapısına aykırı olması nedeniyle tutuklanıp sürgüne gönderilmiştir. Sürgünde iken ailesine gönderdiği mektuplarda azim ve kararlılığını gösteren şu cümleler geçer: “...*Beni vatanımdan, hürriyetimden, ailemden mahrum ettiler. Lâkin ben yılmadım. Yeni hayatımı mümkün olduğu kadar tertip ve tanzim etmeğe, iyileştirmeye çalıştım ve muvaffak oldum...*” (Ağaoğlu, 2003: 210).

Sibel Öğretmen yaz tatilinin ardından yeniden eğitim öğretime başlanılan okulda senenin ilk dersini verecektir ve heyecanlıdır. Feyza Hepçilingirler “*Hoş Geldiniz Çocuklar*” adıyla kaleme aldığı eserinde Sibel Öğretmeni heyecanını yenmesi için şöyle konuşturur:

“...*Ne oluyoruz? İlk yıl değil ki, kaçınıcı yılı bu? Kaçınıcı oluyor? Beş doldu, öyle ya, demek ki altınıcı yıla başlıyor. Hayır, birçoğu gibi emekliliğe kaç yıl kaldığını saymayacak. Her derste bir şeyler öğreniyor...*” (Hepçilingirler, 2000: 51).

Biyoloji öğretmeni olan Nahide Hanım, oturduğu apartmanın bahçesini düzenlemeye, yeşillendirmeye karar verir. Bu düşünceyle komşularının meraklı bakışlarına aldırmadan kapıcıyla beraber bahçedeki toprağı kazar ve bahçeyi düzenler. Sevinç Çokum’un “*Denizin Dalgası Saçların*” hikâyesindeki Nahide Öğretmenin bu azmi ve kararlılığı komşularının takdirini toplar. Komşuları onun bu yönünü tasdik ederler.

Füruzan'ın “*Parasız Yatılı*” adıyla yazdığı hikâyesinde okulun beden eğitimi öğretmeni azmin ve kararlılığın insan başarısı üzerindeki etkisini öğrencilerine şöyle anlatır:

“...*Şort, lastik pabuç, şoset çorap beyaz olacak. Beyaz fanila bluz gerek. İki tane olursa daha iyi. Terleyince değişmek için. Yürüyüşte 23 Nisan, 29 Ekim herkes çiçek gibi olmalı, düzenli, bakımlı. Ben, yapamadık anlamam. İstedikten sonra, istemek yeter...*”

(Füruzan, 2003: 270).

Mustafa Kurtdemir Dicle Köy Enstitüsü'nde müzik öğretmenidir. Osman Şahin'in “*Bozkırda Vivaldi*” adlı hikâyesinin kahramanı Mustafa Öğretmenin öğrencilerini müzik konusunda eğitmek için gösterdiği çaba onu meslektaşlarından ayırır. Nitekim öğrencilerinden biri onun azmini ve kararlılığını şu sözlerle anlatır:

“...*Müzik beğenimiz ise birkaç uzun hoyratla türküden öteye geçmezdi. Buna karşın hocamız korolar kurar, çok sesli okul şarkıları öğretmeye çalışırdı bizlere. Bazen de plaklar koyar, tanımadığımız, bilmediğimiz parçalar dinletirdi; Brahms'tan, Mozart'tan, Çaykovski'den... En çok da Vivaldi'nin Mevsimleri'yle, Johann Strauss'un Mavi Tuna'sını, bir de Beethoven'in Beşinci Senfoni'sini dinlerdik...*” (Şahin, 1999: 135).

Nezihe Meriç'in “*Susuz VI*” hikâyesindeki resim öğretmeni Özün Tunz, ruh halini tuvale yansıtmak ister. Kimsenin yapamadığı bir tablo, kimsenin kullanmadığı bir renk, sadece kendisine ait bir görüntü oluşturmak ister. Bu amaçla yaptığı çalışmalar başarısızlıklarla sonuçlansa da o azimli ve kararlı bir şekilde resim yapmaya devam eder.

İyi bir öğretmen olmak isteyen Meliha'nın bu konudaki azmi ve kararlı duruşu Nezihe Meriç'in “*Susuz VII*” adlı eserine konu olur. Meliha, çevresindeki bütün olumsuzluklara rağmen ideallerinden vazgeçmez.

İlk görev yeri olan Karadeniz kasabasındaki bazı sorunları çözmek için çalışmalar yapan öğretmenin gerek meslektaşlarının olumsuz telkinlerine gerekse yöre halkının tepkisine rağmen sorunları çözmeye gösterdiği azim ve kararlılık Rıfat Ilgaz'ın kaleme aldığı “Keş” adlı hikâyede anlatılır. Öğretmen, yöredeki insanlara temizlik alışkanlığı kazandırmaya böylece salgın hastalıkları önlemeye çalışır. Ne halkın onu yanlış anlaması ve ona lakaplar takması ne de meslektaşlarının ümit kırıcı telkinleri öğretmeni bu çalışmadan alıkoyar.

Yine bir köy okulunda sınıf öğretmenliği yapan öğretmenin idealleri konusunda gösterdiği kararlılığı Hülya Aktaş “Zil Çaldığında” adlı hikâyesinde şu sözlerle anlatır: “...O her zamanki masum ve idealist düşüncelere sahip köy öğretmeniydi hâlâ. Düşüncelerinde kayma olmadığı gibi kılık kıyafetinde de değişen bir şey yoktu...” (Edisyon, 2004: 56–57).

Bir başka köy öğretmenin azmini ve kararlılığını da Reşat Nuri “Sazan Köyü Öğretmeni” adlı eserinde anlatır. Kış mevsimi gelip etraf karlarla kaplandığında köyün dış dünya ile iletişimi kesilir. Köy yolunun karla kaplı olduğu bir dönemde köydekiler, öğretmen de dâhil olmak üzere, salgın hastalığa yakalanır. Yolların kapalı olması nedeniyle yetkililerden yardım istenemez. Bu durum karşısında öğretmen, hasta olmasına rağmen köye doktor getirmek amacıyla yola koyulur. Kasabaya ulaştığında soluğu doktorun evinde alır ama doktor da hastasından kaptığı mikrop nedeniyle hasta yatmaktadır ve durumu ciddidir. Öğretmen ölümü bekleyen doktora söylediği şu sözlerle hem doktoru hayata döndürür hem de köye gitmeye ikna eder:

“...Bizim mekteplerde, duvara asılmış bir yazı vardır. Arasına, çocuklarla beraber kendim de önünde dururum. Kısacası şu: “Her ümidi kaybetmiş olabilirsin... Bütün dünya seni

terk etmiş, sana düşman kesilmiş olabilir... O şartlar içinde dahi vazifen ümitsizliğe düşmemektir...” (Uğur, 2004: 20).

Sait Faik de “*Köy Hocası ile Sığırtmaç*”ta köyün sığırtmacına okuma yazma öğretmeye çalışan öğretmenin bu konudaki azmini ve kararlılığını anlatır. Öğretmen, derse gelmek istemeyen sığırtmacı gün gelir kolundan tutup zorla derse getirir, günlerce peşinden koşar. Derse gelmeye ikna olan çocuk bu sefer de öğretmene bunaltıcı sorular sorar. Sığırtmacın bütün sorularını sabırla cevaplayan öğretmen, sonunda köyün sığırtmacını eğitim almaya ikna eder.

“...Başladığın işi yarıda bırakma iki gözüm, sana yakışmaz...” (Uğur, 2004: 46). Sabahattin Ali’nin “*Asfalt Yol*” hikâyesindeki öğretmenin söylediği bu sözler onun azmini ve kararlı duruşunu sergilemesi açısından önemlidir. Köyün yolunu asfalt yaptırmak için uğraşan öğretmen tüm bürokratik engeller ve zorlu doğa koşulları ile mücadele ederek amacına ulaşır.

“*Köy Hocası*” Nurettin Topçu tarafından kaleme alınan ve idealist, ideallerini gerçekleştirmede kararlı köy öğretmenin anlatıldığı hikâyedir. Öğretmen, köylünün eğitim seviyesini yükseltmek ve köyü daha yaşanılır hale getirmek için gece gündüz çalışır. Hikâyede öğretmenin azim ve kararlılığı şu cümlelerle verilir:

“...O, ideal çölünde tamamen teşkilatsız, sahipsiz kalan bu neslin insanları içinde işe yarar insan olabilmek için, iradesini kullanmaktan başka çare olmadığını anlamıştı...” (Uğur, 2004: 60).

“...Her şeyi göze alarak mücadeleye karar vermiş bir insanın azmiyle gün ışığına kadar köyün sokaklarında hızlı hızlı dolaştı...” (Uğur, 2004: 63).

Mehmet Seyda’nın “*Düşleme Oyunu*” adını verdiği hikâyesindeki öğretmen ise öğrencilerine azim ve kararlılık değerlerini şu sözlerle aşılama çalışır:

“...Biz insanların hepimizde gizli, üzerinde durulmadığı için daha açığa çıkmamış yetenekler barınır. Kaynaşır hatta. Asıl sorun onların ortaya çıkarılması, işletilmesidir. İşte onun için, “insanda yetenek yoksa, nice çabalasan para etmezmiş” görüşüne karşı çıkıyorum. Katılmıyorum bu görüşe. Sizler de, sende hiç yetenek yokmuş, diyenlere inanmayın, katılmayın! Benim gibi siz de, “İşlenen demir pas tutmaz.” Diyenlere inanın...” (Uğur, 2004: 149).

Mehmet Güler, “*Suluk Renkli Bir Umut*”ta hiç beklememesine rağmen öğretmen okulu sınavını kazanan kahramanın hikâyesini anlatır. Geleceğin öğretmen adayı, sınavı kazandığını öğrendiği gün umutsuzluğunu yenmeye azmeder ve bundan sonraki hayatında kararlılıkla ilerler. Onun şu sözleri azim ve kararlılığını göstermesi açısından önemlidir:

“...Varsın soluk olsun umutlarım. Hiç umudu olmayan çocuklardan daha iyi değil mi?...Herkes, en çok da bana bağışlanan bu yaşantıya inat. Umudumun soluk rengini değiştireceğim ellerimle...” (Uğur, 2004: 294).

Bir başka azimli ve kararlı öğretmen örneği de Mehmet Cengiz’in “*Ketim Hamit*” hikâyesinde görülür. Cumhuriyetin henüz ilan edilmediği dönemde okulu olmayan bir köye öğretmen olarak atanan Abdurrahman Öğretmen, toprak damlı odada öğrencilerine ders vermeye başlar. Fiziki şartların yetersizliğinin üzerine köy halkının Türkçe bilmemesi de eklenince Abdurrahman Öğretmenin işi oldukça zorlaşır. Bütün bu olumsuzluklara rağmen azim ve kararlılıkla görevini yerine getirmeye çalışan öğretmen, çocuklara Türkçe öğretmekle işe başlar.

Görev yaptığı köyde bulunan ve köylüler tarafından hakkında ilginç hikâyeler anlatılan ziyareti ve ziyaretin etrafındaki tarihi yerleri merak eden öğretmenin azmi ve kararlılığı, M. Ali Cengiz’in “*Kara Ziyaretteki Sırlar*” adlı eserinde anlatılır. Söz konusu yeri görmek isteyen öğretmeni mevsimin kış olması yolların karla kaplı ve tehlikeli olması bu kararından döndürmez. Kafasına koyduğu bu geziyi yanına bir

öğretmen arkadaşını alarak yollarda çeşitli tehlikelerle karşı karşıya kalarak gerçekleştirir.

Karlarla kaplı Anadolu köylerinden birinde yayla çiçekleri yetiştirmeye çalışan öğretmenin bu konudaki azim ve kararlılığı ise Himmet Karataş'ın “*Yayla Çiçeği*” eserinde anlatılır. İlk görev yeri olan köydeki sefalet karşısında şaşırان öğretmen, her şeye rağmen öğretmenlik yapar.

Nevzat Canan'ın “*Pasta*” adlı hikâyesindeki tarihçi Mehmet Sarper, memlekete ve millete faydalı olmayı kendisine ilke edinmiş bir öğretmendir. Bu amaçla çalışır. Önüne çıkan her türlü engele, çevresindeki insanların eleştirilerine rağmen azim ve kararlılıkla amacı doğrultusunda hareket eder.

Sırrı Er “*Gurbet Kuşu*” adını verdiği hikâyesindeki öğretmen kahramanını, öğretmen okulunu kazandığı sırada, aşağıdaki gibi konuşurarak onun azmini ve kararlılığını ortaya koyar:

“...Benim için gurbet günleri başlamıştı. Anneme verdiğim sözler aklıma geldi. Bütün zorluklara sabretmeye karar verdim. Onların umutlarını boşa çıkarmamak için var gücümle çalışacaktım. Bütün bunlara alışmağa mecburdum...” (Özçelik, 2007: 186).

Anadolu'nun kalkınmasında ve Anadolu insanının eğitilmesinde büyük pay sahibi olan idealist ve azimli öğretmenlerin bir örneği de Celaleddin Kurt'un “*Hocaların Hocası*” hikâyesinde görülür. Eserde Celaleddin Kurt, öğretmen olan kahramanını şöyle anlatır:

“...Eğitim hayatında hiçbir engel yıldırılmıyordu O'nu... Elinden tuttuğu nesillerin, yarınlarını düşünüyor, hiçbir fedakârlıktan kaçınmıyordu onlar adına. Öğrencilerin sadece öğretmeni değil, aynı zamanda onların anası babası konumunda kalarak attıkları her adımı takip ediyordu. Geceleri, bekâr öğrenci evlerine denetime gidiyor; kahvehanelerde öğrenci kontrolleri yapıyor; sokakları bile denetim altında tutuyordu...” (Özçelik, 2007: 160).

Yine “*Öğretmen Bey*”de Necip Fazıl, şehirde tahsilini tamamladıktan sonra köyüne dönen ve kendisini köyünün kalkınmasına adayan bir öğretmeni anlatır. Başlangıçta her anlamda çöplükten farksız olan köy, öğretmenin azimli ve kararlı çalışması neticesinde mamur hale gelir.

Beş derslikli bir köy okulunun tek öğretmeni olması, birleştirilmiş sınıfta ders işlenmesi, eğitim öğretim için gerekli materyalinin olmaması, öğrencilerin giyecek elbise, yiyecek ekmek alamayacak kadar fakir olması, köylünün cehaletinin endişe verici boyutlarda olması “*Keziban’a İzin*” adlı hikâyedeki öğretmeni amacından alıkoymaz. O ne pahasına olursa olsun bu insanları eğitmekte kararlıdır ve azimle çalışır.

Bir başka azim ve kararlılık öyküsü de Osman Çeviksoy’un “*Başlangıç*” adlı hikâyesinde anlatılır. Görev yapacağı köye gelir gelmez ahır olarak kullanılan okulu temizleyip eğitim öğretime açan Hüseyin Öğretmen, camiye su getirmek, göleti temizlemek, köy adına tarla kiralamak gibi işlerle köyü ve köylüyü kalkındırma çalışmalarına devam eder. Hüseyin Öğretmenin bu konudaki azmi ve kararlılığı köylünün takdirini toplar.

Hikâyelerdeki öğretmenler toplumsal hedefleri gerçekleştirmede gösterdikleri azim ve kararlılığı bireysel hedeflerini gerçekleştirmede de gösterirler. Nitekim anne ve babasını kaybettikten sonra kendi çabalarıyla, çalışarak okuyan Osman Çeviksoy’un “*Gül Mevsimi*” adlı hikâyesindeki okul müdürü kendisiyle aynı kaderi paylaştığını düşündüğü öğrencisi Bedrettin’e şunları söyler:

“...Bir çocuğun hem annesiz hem babasız kalması ne demektir bilirim. Yazları çalışmak, birilerinin yardımlarıyla okumak ne demektir bilirim. Bu da yetmiyormuş gibi âşık olmak ne demektir, bilirim...” (Çeviksoy, 2007: 23).

Kendisini Anadolu insanına adayan “*Mavi Kuş*” adlı eserdeki Murat Öğretmen, bütün olumsuzluklara rağmen görev yapar. Eşinin memnuniyetsizliği bile onu görev yaptığı köyden ayıramaz. Azim ve kararlılığıyla başarılı sonuçlar elde eder.

Dağ köyünde öğretmenlik yapan kahraman, okulunda kitaplık kurmak için yıllarca bıkmadan usanmadan yurdun dört bir yanına yardım isteyen mektuplar yazar. Sevinç Çokum’un “*Asmalı Köyün Öğretmeni*” adlı eserindeki öğretmen sonunda amacına ulaşır:

“... *Asmalı Köyün öğretmeni sonunda küçük kitaplığını kurmuştu. Bunun için üç yıl boyunca yılmadan istek mektupları yazmış, umutsuzluğa kapılmadan bekleyip durmuştu. Ne var ki bu çabası ilçe yöneticilerinin nutuklarında onların başarısı olarak yer alacak, öğretmen bu nutukları şaşkınlıkla, öfkeyle ama ses çıkarmaksızın dinleyecekti...*” (Uğur, 2004: 290).

Azim ve kararlılık birer değer olarak yazarlar tarafından hikâyelerde öğretmen kahramanların karakterlerinde işlenmiştir. Yazarlarımız genelde bu değerleri Anadolu’daki Türk olan öğretmenlere yükleseler de bazen yurtdışındaki yabancı öğretmenler de azim ve kararlılık değerleri ile ön plana çıkarılmıştır. Tıpkı Almanya’daki Türk işçilerinin yaşamından kesitler sunan Fakir Baykurt’un “*Hatice’nin Mahkemesi*” adlı hikâyesinde olduğu gibi. Hatice, Almanya’da yaşayan Türk işçi ailelerinden birinin kızıdır. Aile kızlarını ilköğretimden sonra okula göndermek istemez. Hatice’nin eğitimine devam etmesi için ailesini ikna etmeye çalışan Alman öğretmenler, azimli ve kararlı çalışmaları neticesinde olumlu sonuç alırlar. Ailesiyle görüşüp onları bu konuda ikna etmek için Hatice’nin evine kadar giden öğretmenler, geri

çevrilirler hatta kovulurlar. Buna rağmen çabalarını sürdüren öğretmenler, aileyi kızlarını okutmaları konusunda ikna ederler.

3.3. Bilimsellik Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Çalışmada bilimsellik kavramıyla “bilimsel temele dayanma, bilimsel verilerden yararlanarak hareket etme, teorik bilgiyi uygulamaya dökme, toplumda yaygınlaşmış ve bilimsel bir dayanağı olmayan birtakım batıl inançlarla mücadele, öğrenmede bilimsel ortamlardan yararlanma ve teknolojiyi takip edebilme, buluş yapma” kastedilmiştir.

Söz konusu değerlerin yer aldığı hikâyeleri ve bu hikâyelerin yazarlarını şöyle sıralamak mümkündür:

YAZAR	ESER	YAZAR	ESER
Fakir Baykurt	Kaçtım Ne Yapayım?	Feyza Hepçilingirler	Hoş Geldiniz Çocuklar
Sadık Yalsızuçanlar	Çiğ	Nursel Saygıner	Git Dağlardan Kar Getir
Füruzan	Kanı Unutma	Ömer Seyfettin	Niçin Zengin Olmamış
Sami Paşazade Sezai	Eski Bir Mektep	Ömer Seyfettin	Rütbe
Aziz Nesin	Orjinal Mikrop	Samet Ağaoğlu	Babam
Fikret Ürgüp	Tenis Topu	Sadri Ertem	Tedkik Seyahati
Nezihe Meriç	Umut'a Tezgah Kurmak	Memet Baydur	Gün Gece/ Oyun Ölüm
Ahmet Rasim	Okula Başlıyorum	Nurettin Topçu	Köy Hocası
Mehmet Ali Cengiz	Kara Ziyaretteki Sırlar	Fakir Baykurt	Yaran Dede'nin Taşları
Mehmet Seyda	Acı- Tatlı Günler	Cemil Kavukçu	Çiçekler
Samet Ağaoğlu	Öğretmen Gafur	Fatma Pekşen	Peri Kızları da Sevinir
Selim İleri	Pastırma Yazı		

Cemil Kavukçu'nun “*Çiçekler*” adlı hikâyesinde edebiyat öğretmeni Seval Hanım öğrencilerine beğendiği bir yazarın kitaplarını okutur. Okunan kitaplarla ilgili sınıfta bir tartışma ortamı oluşturan Seval öğretmen öğrencilerin düşüncelerini bilimsel bir ortamda paylaşmalarına zemin hazırlar.

Edebiyat öğretmeni Gafur Türkçe ile birlikte Fransızca'yı ve Rusça'yı da bilir. Bu üç dilde yayınlanan eserleri okur. Meslektaşları arasında yapılan ilmi tartışmalara katıldığı nadir zamanlarda okuduğu eserlerden alıntılar yapar. Fikirlerini bilimsel verilerden hareketle düzgün bir üslup kullanarak ifade eder. Samet Ağaoğlu'nun “*Öğretmen Gafur*” adlı hikâyesinde öğretmenin yüklendiği değerlerden biri de bilimselliktir.

Öğretmenin alanı ne olursa olsun kendi alanı kadar eğitim bilimlerine de hâkim olması gerektiği gerçeği “*Peri Kızları da Sevinir*” adlı hikâyede vurgulanır. Türkçe öğretmeni Ethem Bey derse girdiği sınıfta öğrencilerinden birinin durgun olduğunu gözlemler. Öğrencilerinin içinde buldukları ve ergenlik adı verilen dönemde hassas olduklarını göz önünde bulunduran Ethem Bey, öğrencisiyle özel olarak konuşmasının daha doğru olacağına karar verir.

Mehmet Seyda “*Acı- Tatlı Günler*” adlı hikâyesinde öğretmenin bilimsel düşünce yapısını yine onun iç konuşması şeklinde verir: “...Öğrencileri ona sorsunlar, sorabildiklerince sorsunlar; ne iyi! Bir çocukta, bir öğrencide düşünce, sormakla başlardı susmakla değil. Onun soru sorması demek, konu ile ilgilenmesi demektir. Merak duyma, merakını giderme anlamına gelirdi; ne güzel!...” (Seyda, 2007: 56).

Anadolu insanının günlük yaşamının bir parçası haline gelen batıl inançların ortadan kaldırılmasında öğretmen etkili bir kişidir. Çünkü öğretmen edebi eserlere

genellikle aklın ve bilimin temsilcisi olarak yansıtılır. Fakir Baykurt'un "*Yaran Dede'nin Taşları*" adını verdiği hikâyesi bu duruma örnektir. Hikâyedeki köy öğretmeni cehaletin ve batıl inançların köydeki temsilcisi Beytullah Hoca'ya karşı mücadele eder. Onun köylüye din ve inanç adı altında birtakım yanlış hareketler yaptırmasına engel olmaya çalışır. Köylüye aklın ve bilimin yol göstericiliğinden ayrılmamalarını tavsiye eder.

Bilimsellik kavramının farklı bir boyutu olan bilimsel merak konusunu Mehmet Ali Cengiz "*Kara Ziyaretteki Sırlar*" adlı eserinde işler. Bu eserde görev yaptığı köyün çevresinde bulunan tarihi yerleri görmek isteyen öğretmen anlatılır. Mevsimin kış olmasına rağmen öğretmen bu tarihi yerlerle ilgili araştırma yapmak için yola koyulur. Yolda birçok tehlike atlatır. Bununla birlikte tarihi yerleri de dolaşır. Buralarla ilgili notlar alır, fotoğraflar çeker.

Karı koca öğretmen olarak bir köyde görev yapan çiftin öğrencilerine bilim sevgisi aşlamaları Nurettin Topçu'nun "*Köy Hocası*" eserine konu olur:

"...Bu çocukları insanlık duygularının bayrağını taşımaya kabiliyetli ruhla yetiştiren bu karı kocanın çalışma planında sonuncu aşya sıra gelmişti. O da ilim ve hakikat sevgisinin her şeyin üstünde olduğu, asla hurafeden ibaret olmayan dinin ilimden ve akıldan ayrılmayacağı inancının köylülere aşılması idi..." (Uğur, 2004: 62).

Okula başlama yaşı geldiği halde ön yargıları sebebiyle okula gitmek istemeyen çocuğu aile dostları olan öğretmen bu konuda ikna eder. Ahmet Rasim "*Okula Başlıyorum*" isimli eserinde öğretmenin çocuğu ikna etmek için kullandığı bilimsel yaklaşıma değinir. Öğretmen önce çocuğu konuşarak okula ısındırır. Daha sonra elinden tutarak okula götürür. Okulda rahat bir yere oturtup olanı biteni izleyen

çocuk ertesı günlerde öğretmenın azar azar verdiği ödevleri yapmaya başlar. Bütün bunların sonucunda kendi isteği ile okula başlar.

Memet Baydur'un "*Gün Gece/ Oyun Ölüm*" adlı eserinde ise emekli bir edebiyat öğretmeni gençlerin bilgiye gerekli önemi vermemesinden yakınır. Bilgiden, bilimsellikten uzak olarak yetişen bir nesilden duyduğu rahatsızlığı arkadaşı ile paylaşır.

Ailesinin zenginliğine, şatafatlı yaşam tarzına, ülkenin önde gelen bekâr erkeklerinin kendisine yaptıkları evlenme tekliflerine rağmen Nezihe Meriç'in "*Umut'a Tezgah Kurmak*" adlı eserindeki Nesrin Öğretmen kendisini anlayan, sevgili, dost bir koca ile bilimsel, yön verici, dört başı mamur bir öğretmenliği tercih etmiştir: "*...Tüm çabam, maraz ruh yapımdan, çevremden kurtulup, şöyle dört ucu bir arada, sağlam bir öğretmen olabilmek içindi. Bilimsel, yön verici...*" (Meriç, 1998b: 100).

Profesörlerden oluşan bir çalışma grubu köylülerin yaşam şartları ile ilgili araştırma yapmak üzere bir köye giderler. Sadri Ertem'in "*Tedkik Seyahati*" adlı eserinde köy yolunda profesörler arasında bilimselliğin önemine değinen birtakım konuşmalar geçer: "*... Yaşamak isteyen millet irfanına hürmet etmesini bilir. Muasır milletlerde ilim kıymeti ahlâk gibi hukuk gibi bir dayanışma vesilesi olmuştur...*" (İslam, 1996: 220).

Yine bir profesörün bilim üzerindeki hâkimiyeti Fikret Ürgüp'ün "*Tenis Topu*" adlı eserinde anlatılır: "*... Anatomi amfisinde profesör, kara tahtanın üzerine renkli tebeşirlerle, hiç şaşırmadan,, isimlerinde aksamadan, göz dibindeki damarlarla sınırları çiziyor. Sanki göz dibi kendi yazdığı kitapmış gibi. O kadar kendi evinde...*" (Lekesiz, 2001a: 18).

Samet Ağaoğlu'nun "*Babam*" adını verdiği eserindeki hukuk profesörü Ahmet, özellikle ceza hukuku alanındaki bilgisiyle ülkede adından söz ettirir. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde verdiği derslere yoğun bir ilgi vardır. Derslerin yanı sıra gazetelere yazdığı makalelerle hukuk alanına yeni bilimsel bakış açıları kazandırır. Onun bu engin bilgisi çevresindekilerin kendisine korku ile karışık bir saygı duymalarını sağlar.

Bilimin yol göstericiliğinden ayrılmayan göz hastalıkları uzmanı profesörün bu tavrına Aziz Nesin'in "*Orjinal Mikrop*" adlı hikâyesinde sık sık değinilir:

"...tıp dünyasında ünü çok yaygındı, birçok uluslar arası tıp bilimi derneğinin üyesiydi. Bilimsel buluş ve yazılarıyla tıp literatüründe önemli bir yeri vardı. İşte bu yüzden ona büyük saygı duyulurdu..." (Uğur, 2004: 154).

Logaritmacı Hasan olarak bilinen Hasan Öğretmene göre, somut bir şekilde ispatlanamayan araştırmalar bilimsellikten uzaktır. Dolayısıyla matematikten ve mantıktan yoksun bilim dalları gerçeklikten uzaktır. Ömer Seyfettin "*Rütbe*" adlı hikâyesinde anlattığı öğretmen tipine bilimsellik ile ilgili bu fikirleri söyler. Yine Hasan Öğretmene göre bilim objektif olmalıdır, kanıtlanabilmelidir. Aksi halde bilimden ve bilimsellikten söz etmek mümkün değildir. Sonuç olarak da bilimlerin temeli matematiktir.

Fransızca öğretmeni İzzet Efendi'nin taassup karşısında gösterdiği bilimsel tavır Sami Paşazade Sezai'nin "*Eski Bir Mektep*" ismiyle kaleme aldığı eserinde anlatılır:

"...Bir gün bir kıraathanede etrafını taassup silahıyla, Frenkçe okumanın küfür olduğunu söylemekle tehdit eden âlim kıyafetinde bir hocaya: 'Voltaire aleyhisselam, Jean Jacques Rousseau Radhallahüan' demiş ve tevkif olunarak polise götürülmüştü..." (Kerman, 1981: 228).

Bilimsellik kavramını yeni bir şeyler öğrenme ihtiyacı ve merakı olarak ele alan Ömer Seyfettin “*Niçin Zengin Olmamış*” adlı eserinde konuyu bu yönüyle ele alır. Hikâyedeki lise öğretmeni geçim sıkıntısı çekmesine rağmen her ay düzenli olarak maaşının bir kısmıyla kitap alır. Aldığı kitapları gelecek aya kadar bitirir. Bu şekilde ciddi bir bilgi birikimine sahip olan öğretmen derslerinde de zaman zaman bu birikiminden öğrencilerine bazı şeyler sunar.

Bilim yeni bir şeyler öğrenme ve öğrendiklerini başkalarıyla paylaşma döngüsü içerisinde devam eden bir süreçtir. Hikâyelerde de bazen öğretmenler bildiklerini uygulamaya geçirme veya başkalarıyla paylaşma yönleriyle ele alınırlar.

Fürüzan’ın “*Kanı Unutma*” adlı eserinde öğretmenin öğrencilere öğrettiği bilgiyi yaşamla ilişkilendirmesi köylü kadınların bakış açılarıyla verilir:

“...Bizim bebelere türlü akıllar, okumalar ezberletir. Bebelere, damlara geldiklerinde hoşça şeyler söyleyerek bizi eyletler. Hesabın mani gibi söyleneni var, onu da karşımıza geçip şaşırtmacasına hurppadak okuyup dururlar...” (Fürüzan, 2003: 640–641).

Türkçe öğretmeni Nursel gezi türü ile ilgili öğrencilerine bilgiler verdiği bir dersin sonunda öğrencilerini çevrede bir gezintiye çıkarır. Daha sonra onlardan gezdikleri yerlerle ilgili izlenimlerini yazmalarını ister. Nursel Saygıner’in “*Git Dağlardan Kar Getir*” adlı eserinde Türkçe öğretmeni sadece bildiklerini öğrencileriyle paylaşmakla kalmaz aynı zamanda teorik bir bilgiyi uygulamaya dönüştürür.

Şiir, dilin sınırlarını zorlayan, insanın kendisini ifade etmesine imkân veren bir edebi türdür. Huzur evinde kalan Türkçe öğretmeni bu edebi türü bir sosyoloji öğrencisine yardım etmek için kullanır. Hayat ve insan, hatta dünya kavramlarına kendine göre anlamlar arayan öğrenci Türkçe öğretmenin okuduğu şiirler sayesinde

bu yolda biraz daha ilerler. Böylece Sadık Yalsızuçanlar'ın “Çiğ” hikâyesindeki Türkçe öğretmeni de bilimsellik kavramına işlevsel boyut kazandırır.

Hepçilingirler ise “*Hoş Geldiniz Çocuklar*” adını verdiği hikâyesinde İngilizce öğretmeni Sibel Derya'nın bilimsel tavrına değinir. Yaz tatilinin ardından okula yeni gelen öğrencilerle ilk dersini yapacak olan Sibel Öğretmen onlarda iyi izlenim bırakması gerektiğinin farkındadır. Öğrencilerde iyi veya kötü bir ön yargı oluşturacak olan ilk dersini bu doğrultuda büyük dikkat göstererek işler.

Selim İleri'nin “*Pastırma Yazı*” adlı eserindeki Doçent Necati, zaman zaman öğrencilerini evine çağırır ve onlarla sohbet eder. Yine bir sohbet sırasında öğrencilerine bilim adamı ve bilimsellikle ilgili birtakım sözler söyler:

“... *Bilim adamı tarafsız olacak çocuklar. Bilim adamı taraf tutmayacak... Neleri Gördük biz. Bilim adamı bilimseli arayacak, ilminin temelini pozitifte oturtacak. Rasyonellikten kaçınmayacak. Atbaşı gidecek rasyonellikle bilim. Olmadı mı olmaz.*” (İleri, 2007: 172).

Almanya'da yaşayan Türk ailelerle ilgili yazdığı eserlerle dikkat çeken Fakir Baykurt da “*Kaçtım Ne Yapayım?*” adlı eserinde Türk ailelerin çocuklarının eğitimi ile ilgilenen Alman öğretmenleri anlatır. Aile yaşamı ile ilgili teorik bilgiler veren öğretmen dersini öğrencilerini konuyla ilgili görüntüler izlettirecek tamamlar.

3.4. Çalışkanlık Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Araştırmada çalışkanlık kavramı çalışmayı sevme, gayretli olma anlamlarıyla ele alınmıştır. Hikâyelerde öncelikle öğretmenlerin bu değere sahip olup olmadığına bakılmıştır. Daha sonra öğretmenlerin bu değerlerle ilgili çevrelerine ne kadar örnek

oldukları araştırılmıştır. Çalışkanlık değerinin işlendiği hikâyelerin yazarlarını ve isimlerini şöyle sıralayabiliriz:

YAZAR	ESER	YAZAR	ESER
Ömer Seyfettin	Bomba	Samet Ağaoğlu	Strazburg Geceleri
Feyyaz Kayacan	Sen Olsaydın Ne Yapardın?	Hüseyin Cahit Yalçın	Muallim
Fahri Celal Göktulga	Hayalet	Osman Şahin	Koğuş Arkadaşları
Aziz Nesin	Orjinal Mikrop	Osman Çeviksoy	Başlangıç
Sadık Kara	Özlenenler Düşler	Ömer Seyfettin	Velinimet
Osman Çeviksoy	Gül Mevsimi	Ferhan Koroğlu	Sevgili Öğretmenim
Ömer Seyfettin	Niçin Zengin Olmamış	Ayhan Bozırat	Eyüp Otobüsü
Samet Ağaoğlu	Babam	Reşat Nuri Güntekin	Sönmüş Ocak
Afet İlgaz	Küçük Evim	Fakir Baykurt	Ağzı Eğri Adil Bey
Sevinç Çokum	Denizin Dalgası Saçların	Nezihe Meriç	Büyük Liman İçine de Pazar Kurulur Pazar
Osman Şahin	Bozkırda Vivaldi	Behzat Ay	Kalıt Paylaşımı
Ali Ünlü	Kişilik	Ömer Faruk Toprak	Kırları Seven Öğretmen
Mehmet Seyda	Düşleme Oyunu	Mevlüt Uluğtekin Yılmaz	Burhanettin Bey ve Oğlu
Tahsin Yücel	Büyükbaba	Melek Çe	Öğretmenimiz Nerede?
Melek Çe	Dünya'yı Kim Kurtaracak?	Nihat Malkoç	Gümüş İşlemeli Çaydanlığın Buğusu
Muzaffer İzgü	Yumurtadan Çıkan Öğretmen	Necip Fazıl Kısakürek	Öğretmen Bey
Sırrı Er	Gurbet Kuşu	Haldun Taner	Bir Motorda Dört Kişi
Orhan Duru	Binyılbaşı	Halide Nusret Zorlutuna	Osman
Suavi Süalp	Cevdet Nazif	Feyyaz Kayacan	Gibiciler
Talip Apaydın	Bir Küskün	Mehmet Başaran	Mutluluk mu...
Selim İleri	Türküsüz		

Bu hikâyelerde söz konusu değerle ilgili tespit edilen bulgular şunlardır:

Talip Apaydın'ın “*Bir Küskün*” adlı hikâyesinde edebiyat öğretmeninn çalışkanlığı şu sözlerle anlatılır: “... *Canla başla çalışmıştır... Gcmce çalıştım, öğrencilerime yararlı oldum...* (Uğur, 2004: 203–206)

alışan kazanır. Doğruluğu tartışılmaz olsa da dikkatimizi çekmeyecek kadar sıradan olan bu söz Halide Nusret Zorlutuna'nın “*Osman*” adlı hikâyesindeki ğrenci Osman'ın hayatında bir dönüm noktası olur. Osman eğitimine devam etmek için köyden kasabaya gelmiştir. Kasabadaki okulda seviye olarak sınıf arkadaşlarından geride kalan Osman umutsuzluğa kapılır. Türkçe öğretmeninn telkinleriyle çalışmaya başlar ve sene sonunda öğretmenlerini de hayrete düşüren bir başarı elde eder. Osman'a çalışmasını öğütleyen Türkçe öğretmeni kendi hayatında da alışkan bir insandır.

alışkanlığı bir değer olarak benimseyen öğretmenlerden biri de Feyyaz Kayacan'ın “*Gibiciler*” adlı hikâyesindeki edebiyat öğretmenidir. Eski öğrencilerinden biri ile karşılaşan edebiyat ğretmeni öğrencisine okuldayken alışkan biri olduğunu ve aynı çalışkanlığı okuldan sonra da sürdürmesi gerektiğini söyler.

Kendisini edebiyata ve Türkçenin ğretimine adayan “*Cevdet Nazif*”, Suavi Süalp'in aynı adlı hikâyesinde ilk mektep sıralarındayken şiir yazmaya başlar, ömrünün sonuna kadar edebiyatla uğraşır. Hassas kişiliği nedeniyle hastalanan Cevdet Nazif en önemli eserlerini bu dönemde verir. Edebiyat fakültesini bitirdikten sonra Türkçe ğretmenliğine başlar. Öğretmenlik yaparken de üretici olarak edebiyatla ilgilenmeye devam eder.

Bir başka alışkan ğretmen de Haldun Taner'in “*Bir Motorda Dört Kişi*” adlı hikâyesinde yer alır. Son vapuru kaçıran birkaç kişi bir motor

kiralayarak Adalar'a doğru yol alırlar. Bunların arasında bir de profesör vardır. Herkes kendi âlemine dalmış bir şeyler düşünürken profesör de tramvayda okuduğu makale ile ilgili düşüncelere dalar. Günlük hayatında bir an bile çalışmalarından kopamaması profesörün çalışkanlığını gösterir.

Orhan Duru'nun "*Binyılbaşı*" isimli hikâyesindeki fizik profesörü ise zaman kavramı üzerine ün yapmış bir bilim insanıdır. Hikâyede Nobel'e aday gösterilmesi, birçok konuda önemli araştırmalar yapması onun çalışkan kişiliğini destekleyen ayrıntılardır.

Okumak, eğitimini devam ettirmek için köyünden ayrılan kahramanın okulunu bitirdikten sonra köyüne dönüşü ve köyünü yaşanılır hale getirmek için gösterdiği çaba Necip Fazıl'ın "*Öğretmen Bey*" hikâyesinde anlatılır. Onun köyünde dokuz yıl içerisinde yaptıkları çalışkanlığına vurgu yapar şekilde anlatılır:

"...Dokuz yıl içinde bu köyü, vatan toprağında bütün benzerlerinden uzak, hattâ onlara taban tabana zıt, sessiz sedasız istiklâlini ilan etmiş apayrı bir vâhid haline getiren işte bu öğretmendir ve 57 hane, 341 nüfustan ibaret köyün olanca ruh yapısı onun elinden çıkmadır..." (Özçelik, 2007: 31).

Hikâyelerdeki öğretmen kahramanlar toplumların kaderini değiştirmek için çalıştıkları gibi kendi kaderlerini değiştirmekte de aynı çabayı gösterirler. Nitekim Sırrı Er'in "*Gurbet Kuşu*" eserindeki öğretmen eğitimi sırasındaki durumunu söz konusu duruma örnek teşkil edecek biçimde anlatıyor:

"...Benim için gurbet günleri başlamıştı. Anneme verdiğim sözler aklıma geldi. Bütün zorluklara sabretmeye karar verdim. Onların umutlarını boşa çıkarmamak için var gücümle çalışacaktım. Bütün bunlara alışmağa mecburdum. Babamın her zaman tekrarladığı atasözü aklıma geldi: 'Zahmet olmadan rahmet olmaz.'" (Özçelik, 2007: 186).

İdealist bir kişiliğe sahip olan Mümtaz Öğretmenin çalışkanlığı Nihat Malkoç tarafından kaleme alınan “*Gümüş İşlemeli Çaydanlığın Buğusu*” isimli eserde dile getirilir. Hikâyede onun çalışkanlığını anlatan ifadeler kullanılır:

“...Mümtaz Bey’in hayatı pek çok öğretilerde olduğu gibi evden ve okuldan ibaretti. Sabahleyin evden çıkar, okul paydosuna kadar minik yavrularını aydınlatmak, hayata hazırlamak için çırpınıp dururdu. Meslek hayatı boyunca bir kez olsun derste saate bakıp zilin vaktini hesap etmiş değildi. Derse girdiğinde zaman sular seller gibi akıp geçerdi... (Özçelik, 2007: 226).

Geçim sağlamak için mesleğinin dışında ek işler yapan öğretmen bu işleri yaparken mesleğini ihmal etmez. Muzaffer İzgü “*Yumurtadan Çıkan Öğretmen*” adını verdiği hikâyesinde öğretmenin geçim sıkıntısı ile birlikte çalışkanlığını da vurgular. Öğrencilerinden biri onu pazarda yumurta satarken görür ve şaşırır. Bu şaşkınlığını okulda dile getiren öğrencisine öğretmen, çalışmanın şaşırılacak ve ayıp bir durum olmadığını söyler.

Okulun açıldığı ilk gün öğrencilerine bir konuşma yapan “*Öğretmenimiz Nerede?*” adlı eserdeki öğretmeni hikâyenin yazarı Melek Çe şöyle konuşturur:

“...Güneş nasıl bize güzel ve çirkin olan şeyleri olduğu gibi gösteriyorsa, sahip olduğumuz bilgiler de bize doğruyu ve yanlışını öylece gösterirler. Ne kadar çok şey öğrenir ve bilirsek, doğruyu ve yanlışını birbirinden o kadar kolay ayırt edebiliriz. İşte bu yüzden, bu yıl çok çalışmanız gerekiyor. Çünkü bu yıl geçen yıldan bir yaş daha büyüyorsunuz...” (Çe, 2006: 10).

Yine Melek Çe’nin “*Dünyayı Kim Kurtaracak*” adını verdiği bir başka hikâyesindeki öğretmen, öğrencilerine çalışmalarını öğütler. Yeni yıla girilmesi sebebiyle öğrencileriyle geçen yılda ülkemizde ve dünyada neler olduğu hakkında konuşan öğretmen öğrencilerine ülkemizin daha ileriye gitmesi ve dünyanın yaşanılır halde kalması için çalışmalarını gerektiğini söyler.

Ömrünün yarım asrını öğrenci yetiştirmekle geçiren bir başka çalışkan öğretmenin hikâyesi de Mevlüt Uluğtekin Yılmaz'ın "*Burhanettin Bey ve Oğlu*" adlı eserinde anlatılır. Burhanettin Bey öğrencileri ve arkadaşları tarafından çalışkanlığıyla bilinir. Burhanettin Bey'in çalışma temposuna daha fazla dayanamayan bedeni güçsüz kalır ve onu yatağa mahkûm eder. Yatağa düşmesine rağmen Burhanettin Bey sürekli kitap okumaya devam eder.

Tahsin Yücel'in "*Büyükbaba*" hikâyesinde öğretmen olan büyükbabanın çalışkanlığı torunu tarafından anlatılır:

"...Bilirlerdi, hep çalışırdı büyükbabam: Öğrenci ödevi düzeltirdi, pazardan pazara alınan Cumhuriyet gazetesini okurdu, düzeltilecek, öğrenci ödevi bulunmadığı ve Cumhuriyet gazetesi tümüyle okunmuş olduğu zaman da çekmecesinden Gazi Mustafa Kemal Atatürk, İsmet İnönü ve Hasan Ali Yücel'in parlak dergi sayfalarından kesilmiş imzalarını çıkarıp önüne dizer, gözleri hep bu kesikler üzerinde ağır ağır bir Boğaziçi tüttürdükten sonra, kimi kez bir, kimi kez iki koca saat süresince, gittikçe daha işlek, gittikçe daha yetkin örneklerle ulaşmak üzere, elinin altındaki boş kâğıtlara bu şanlı imzaların yenilerini atardı, hem de öyle güzel atardı ki örnekle öykünüyü birbirinden ayırmak nerdeyse imkânsızdı..." (Uğur, 2004: 220–221).

Görev yaptığı köy okulunda öğrencileri, kitapları ve doğanın güzellikleri ile örülü bir yaşam süren öğretmen, Ömer Faruk Toprak'ın "*Kırları Seven Öğretmen*" adlı hikâyesinde söylediği şu sözlerle çalışkanlığını ortaya koyar: *"...iki yüz elli kadar kitabım var. İzlediğim dergiler var. Günün yirmi dört saati, bazan bana yetmiyor. Eyvah! diyorum, başladığım kitapları bitiremedim..."* (Uğur, 2004: 157).

Mehmet Seyda'nın "*Düşleme Oyunu*" adlı eserinde öğretmen öğrencilerine her şeye rağmen çalışmaları gerektiğini anlatır:

"...Biz insanların hepimizde gizli, üzerinde durulmadığı için daha açığa çıkmamış yetenekler barınır. Kaynaşır hatta. Asıl sorun onların ortaya çıkarılması, işletilmesidir. İşte

onun için, “insanda yetenek yoksa, nice çabalasan para etmezmiş” görüşüne karşı çıkıyorum.

Katılmıyorum bu görüşe. Sizler de, sende hiç yetenek yokmuş, diyenlere inanmayın, katılmayın!

Benim gibi siz de, “İşlenen demir pas tutmaz.” Diyenlere inanın...” (Uğur, 2004: 149).

Gecelerini gaz lambasının ışığı altında kitap okuyarak ve bir sonraki gün anlatacağı derslerle ilgili notlar hazırlayarak geçiren öğretmenin hikâyesi Behzat Ay’ın “*Kalit Paylaşımı*” adlı eserinde işlenir. Okul dışındaki zamanlarda köyün marangozundan tahta işi ile ilgili bilgiler alan öğretmen bir yandan ilgi duyduğu bu konu ile ilgili yeni şeyler öğrenirken bir yandan da marangozun sorduğu soruları cevaplar. Böylece o da marangozun eğitim seviyesinin yükselmesine katkıda bulunur.

Ali Ünlü tarafından “*Kişilik*” adıyla kaleme alınan bir başka hikâyede öğretmen, çalışkanlığı tahtaya yazdığı rakamlarla anlatır. Hikâyedeki öğretmen sınıfa girdikten sonra sınıfta göz gezdirir ve tahtaya rakamla bir yazar. Bunun insanın kişiliği olduğunu söyler. Daha sonra birin yanına yine rakamla sıfır ekler ve bu sıfırın da başarı olduğunu söyler. Ardından bir sıfır daha ekler ve öğrencilerine çalışkan insanın tecrübesiyle onu yüz yapacağını söyler.

Hikâyelerde öğretmenlerin çalışkanlığı bazen onların davranışlarından hareketle okuyucuya verilmeye çalışılır. Örneğin Nezihe Meriç’in “*Büyük Liman İçine de Pazar Kurulur Pazar*” adlı hikâyesinde böyle bir durum söz konusudur. Hikâyede kocası profesör olan öğretmen hanım emekliye ayrılmasına rağmen çalışmayı, hayat mücadelesini bırakmamıştır. Bir yandan öğretmenlik yapan kadın bir yandan annelik bir yandan da yazarlık uğraşlarını birlikte yürütmektedir. Çocuklarını okutup evlendiren öğretmen, emekliye ayrıldıktan sonra ev işlerinden arta kalan zamanlarda hikâyeler yazar.

Müzik öğretmeni Mustafa Kurtdemir'in çalışkan kişiliği Osman Şahin'in "*Bozkırda Vivaldi*" adlı eserinde işlenir. Müzik öğretmeni olan Mustafa Kurtdemir Dicle Köy Enstitüsü'nde görev yapmaktadır. Bu okula Doğu ve Güneydoğu'dan gelen köy çocuklarında müzik beğenisi, zevki oluşturmaya çalışan Mustafa öğretmen müzik anlayışları birkaç türkü ile sınırlı olan bu çocuklara klasik müzik dinletir. Öğrencilerden müzik koroları oluşturur. Onlara müzikle yaşamayı öğretmeye çalışır. Mustafa Öğretmenin bu konuda ümitsizliğe düşmeden gösterdiği çaba onun çalışkan kişiliğini göstermesi açısından önemlidir.

Fakir Baykurt'un "*Ağzı Eğri Adil Bey*" adlı hikâyesinde de köy öğretmeni olarak göreve başlayan Adil Bey'in kişilik sahibi bir insan olması sebebiyle hem kısa sürede görevinde yükselişi hem de bölgenin eğitim seviyesinde ciddi bir artış sağlaması anlatılır. Adil Bey'in kişilik özelliklerinden biri olan çalışkanlığı onun bölgedeki eğitim seviyesini arttırmak için yaptıkları ile verilmeye çalışılır. Adil Bey öğrencilerin okula devam etmesi, kız öğrencilerin okula gönderilmesi, okulların eğitim eksiklerinin tamamlanması gibi konularda öğretmenliğinden başlayarak daha sonra getirildiği eğitim yöneticiliği görevine kadar gayret göstermiş, başarılı çalışmalar yapmıştır.

Öğretmenler hikâyelerde sadece eğitim ile ilgili konularda çalışkanlıkları ile ön plana çıkmazlar. Bazen özel hayatlarında gösterdikleri davranışlar da onların çalışkanlıklarına kanıttır. Nitekim Sevinç Çokum'un "*Denizin Dalgası Saçların*" isimli hikâyesinde Nahide Öğretmen oturdukları apartmanın bahçesini kapıcı ile beraber çalışarak düzenler. Bahçe kaygısında olmayan apartman sakinlerinin meraklı bakışları arasında toprağı kazar, düzenler. Onun bu çabasını, çalışkanlığını komşuları da takdir ederler.

Reşat Nuri'nin “Sönmüş Ocak” adlı eserinde ise idadi muallimi olan Remzi Bey'i eşi Nüveyre Hanım okuyucuya ağırbaşlılığının, sakinliğinin ve namusluluğunun yanı sıra çalışkanlığıyla da tanıtır. Remzi Öğretmen gündüz öğrencileriyle yakından ilgilenmekle birlikte akşam evde de geç saatlere kadar bir sonraki gün anlatacağı derslerin hazırlığını yapar. Bu arada ailesiyle ilgilenmeyi de ihmal etmez.

“Hayalet” isimli hikâyede de Fahri Celal Göktulga öğretmen olan kahramanın çalışkanlığını yine onun ağzından çıkan sözlerle okuyucuya hissettirir:

“...Muallimliğim zamanında... Ama, bundan birçok seneler evvel tuhaf bir şey başıma gelmişti. Hemen her gece çalışmaya mecbur oluyordum. Bizim işimiz hakikaten güçtür: Gündüz üç dört saat ders verilecek, anlaşılmayan kısımlar izah edilecek, akşam da vazifeler tashih edilecek. Yetmiş seksen kağıt okuyacaksınız; sonra imla yanlışları, fikir hataları hep düzeltilecek...” (.....:298).

Çalışkanlık başlığı altında sıraladığımız hikâyelerdeki öğretmenler çalışkan kişilerdir ve bazen karşımıza bu kişilik özelliklerini çevrelerindeki tembel insanlara aşılacak isterlerken çıkarlar. Afet Ilgaz'ın “Küçük Evim” adlı hikâyesinde bunun bir örneğine rastlarız. Hikâyenin öğretmen olan kadın kahramanı subay olan kocasıyla, kocasının çalıştığı zamanlarda iyi anlaşır. Kocasının subaylıktan ayrılıp günün büyük bir bölümünü evde tembellikle geçirmeye başlamasıyla anlaşmazlıklar ortaya çıkar. Aile içindeki mutluluk ve huzur azalır. Kadın öğretmen kocasını eski günlerine döndürmek için yoğun çaba sarf eder. Kocasına tekrar çalışma alışkanlığı kazandırmaya çalışır.

Ayhan Bozırat'ın “Eyüp Otobüsü” ismini verdiği hikâyesinde de benzer bir durum vardır. Hikâyedeki öğretmen dersi dinlemeyen öğrencisini azarlar ve öğrencisinin kulağını çeker. Ülkemizin geri kalma nedeninin tembel insanlar

olduğunu söyler. Eğer uygar bir millet olmak ve rahat bir yaşam sürmek istiyorsak çok çalışmamızın gerektiğini söyler. Öğretmenin uyguladığı yöntem doğru olmasa da vermek istediği mesaj ülkemizin ve insanımızın iyi yerlere gelebilmesi için çalışkanlığın en önemli kural olduğudur.

Hukuk profesörü olan Ahmet Bey'in çalışkanlığı ise Samet Ağaoğlu'nun "Babam" adlı hikâyesinde Ahmet Bey'in oğlu tarafından anlatılır:

"...Onu zaman zaman saran bu ihtiyarlık endişesi çok devam etmiyor, yerini nihayetsiz bir hayatiyet ve bunun tezahürleri alıyordu. Günde on saat çalışıyor, ders veriyor, makale yazıyor, evin içinde, arkadaşları arasında, bütün muhitinde mutlak bir hürmet görüyordu. O halde ihtiyarlamamıştır. Bu imanla bir yandan dördüncü defa, fakat birinci seferindeki hız ve heyecanla evini kurmağa başlıyor, diğer taraftan yeni gazeteler tesisi için çalışıyordu..." (Uğur, 2004: 225).

Sert mizaçlı, soğuk fakat çalışkan ve başarılı bir göz hastalıkları profesörünün çalışkanlığı Aziz Nesin'in "Orjinal Mikrop" adlı eserinde anlatılır:

"...tıp dünyasında ünü çok yaygındı, birçok uluslar arası tıp bilimi derneğinin üyesiydi. Bilimsel buluş ve yazılarıyla tıp literatüründe önemli bir yeri vardı. İşte bu yüzden ona büyük bir saygı duyuluyordu..." (Uğur, 2004: 154).

Kız çocuklarının okutulmadığı, kan davasının, ağalık sisteminin, çokeşliliğin devam ettiği, kadınların yaşama hakkı da dâhil hemen hiçbir haklarının bulunmadığı bir yere öğretmen olarak atanan Semra'nın çalışkanlık öyküsü de Ferhan Köroğlu'nun kaleme aldığı "Sevgili Öğretmenim" adlı eserde anlatılır. İlk olarak kız çocuklarının okula gönderilmesini sağlamakla işe başlayan Semra Öğretmen orada bulunduğu dördüncü senenin sonunda artık çokeşliliğin, kan davasının yanlışlığına inanan, kendisini ifade edebilen, sorgulayan, eleştiren, öz güven sahibi öğrencilere sahiptir.

Hikâyelerdeki öğretmenlerin kimi Semra Öğretmen gibi yaptığı işlerle insanlarla yardımcı olmaya çalışırken kimi de Osman Şahin'in "*Koğuş Arkadaşları*" adlı hikâyesinde olduğu gibi yazılarıyla, kalemiyle çalışkanlık ve azim örneği olurlar. Öğretmenliğin yanı sıra yazarlık da yapan hikâye kahramanı yazdıkları nedeniyle şüpheli görülerek tutuklanır ve cezaevine konur. Çalışmalarını cezaevinin tüm olumsuz şartlarına rağmen sürdürür. Bu durumu hikâyede kendi cümleleriyle anlatır:

"...Kalabalık koğuşumuzun tavanındaki kırk mumluk ampul kerhane ışığı gibi gece gündüz yanıyor. O sıkışıklıkta kitap okumaya, notlar almaya çalışıyorum. Daracık yatağımın üstünde Firar filminin öyküsü ile senaryosunu kurşunkalemimle yazmaya çalışıyorum. Bunların dışında da başka bir şey yapamıyorum..." (Şahin, 1999: 356).

Ömer Seyfettin'in "*Niçin Zengin Olmamış*" adlı hikâyesinde olduğu gibi bazı hikâyelerdeki öğretmenler için hayatta kalmanın olmazsa olmazı çalışmaktır. Söz konusu hikâyede evli ve bir çocuk babası olan lise öğretmeni bir yandan ailevi sorumluluklarını yerine getirirken bir yandan da mesleğinin sorumluluklarını yerine getirmeye çalışır. Yeni kaynaklar tarar, kitaplar okur, gece geç saatlere kadar çalışır. Savaş yılları olması nedeniyle hayat pahalıdır. Kazandığı ihtiyaçlarını karşılamaya yetmez. Bu nedenle ek işler bulur. Öğretmenin sorumluluk duygusundan kaynaklanan çalışkanlığı okuyucuya yaşamından kesitlerle aktarılır.

Ömer Seyfettin'in bir başka hikâyesi olan "*Velinimet*"te Logaritmacı Hasan olarak bilinen Hasan Öğretmen arkadaşı ile gezintide olduğu bir sırada şehrin sayılı zenginlerinden biriyle karşılaşır. Zengin olan adam Hasan Öğretmene yakınlık gösterince bu duruma şaşırان Hasan Öğretmenin arkadaşı durumun sebebini daha sonra öğrenir. Bu adam bir zamanlar Hasan Öğretmenin uşaklığını yapmış daha sonra çalışarak şimdiki durumuna gelmiştir. Başlangıçta sokakta dilenecek noktaya

gelen adam Hasan Öğretmenin ona telkin ettiği azim, kararlılık, sabır ve çalışkanlık gibi değerleri benimseyerek zaman içerisinde varlıklı bir insan olur.

Osman Çeviksoy, “*Gül Mevsimi*” adını verdiği hikâyesinde okul müdürlüğüne kadar yükselen bir öğretmenin zorluklarla dolu yaşamına ışık tutar. Küçük yaşta anne ve babasını kaybeden öğretmen kendini birden yaşam mücadelesinin içerisinde bulur. Yaşamını devam ettirebilmek için çok çalışır. Kendisiyle aynı kaderi paylaşan öğrencisini odasına çağırır ve öğrencisine ümidini yitirmeden çalışmasını tavsiye eder.

Osman Çeviksoy’a ait “*Başlangıç*” adlı hikâyede de Hüseyin Öğretmenin çalışkanlığı anlatılır. Hüseyin Öğretmen ahır olarak kullanılan köy okulunun temizlenip eğitim yapılabilir hale getirilmesi ile yakından ilgilenir. Yine köy camisine su götürülmesi, göletin temizlenmesi ve köyün eski çamaşırhanesinin yıkılıp yerine yenisinin yapılması da hep onun çabasının neticesidir. Hüseyin Öğretmen köyün fiziki şartlarını düzeltmekle kalmaz köylünün ve öğrencilerin eğitimi ile de yakından ilgilenir.

Anadolu’daki öğretmen sadece öğrenci yetiştirmez. Kimi zaman inşaat ustası olur okulunu tadilatı geçirir kimi zaman yönetici olur köy halkına yol gösterir. M. Sadık Kara “*Özlenenler Düşler*” adlı eserinde işte böyle çalışkan bir öğretmenin hikâyesini anlatır:

“...Eli malalı bir adam başöğretmen. Mala yoksa keser, testere... Tek katlı, düzayak o ahşap okulun her yanında, hem de aynı anda nasıl olunabilir? Okulu her an yeniden yapıp çatıyor...” (Uğur, 2004:352).

Hüseyin Cahit Yalçın’ın “*Muallim*” adlı hikâyesinde ise bir yandan okuluna devam eden bir yandan da öğretmenlik yapan bir hikâye kahramanı karşımıza çıkar.

Maddi durumu iyi olmayan bu kahraman okulu ile öğretmenliği birlikte götürür. Herkesin dinlendiği, serin yerler aradığı yaz aylarında bile o çalışır. Ailesine yük olmadan çalışarak okul ihtiyaçlarını karşılar.

Çalışma kapsamında yapılan taramalar sırasında bazı yazarlarımız tarafından hikâyelere yabancı öğretmenlerin de konu edildiği görülmüştür. Feyyaz Kayacan'ın “*Sen Olsaydın Ne Yapardın?*” isimli hikâyesi bunlardan biridir. Yazar hikâyede Frank Pitkin isimli kahramanını onun çalışkanlığını vurgulayacak biçimde konuşturur:

“... Ben Manchester, Newcastle şehirlerinde resim ve edebiyat öğretmenliği yaptım yıllarca, kafamda delilikler çiçek açmadan önce. Çok okudum, çok öğrettim...” (Kayacan, 1996: 258).

Samet Ağaoğlu'nun “*Strazburg Geceleri*” adlı eserinde ise iyi bir üniversitede edebiyat doktoru olduktan sonra yine iyi bir üniversitede felsefe doktoru olmaya çalışan Çinli bir akademisyen karşımıza çıkar. Çinli akademisyenin bu başarısının temelinde onun çalışkan bir kişiliğe sahip olması yatar.

Makedonya'da bir köyde öğretmenlik yapan ve daha sonra Boris adlı bir gençle evlenen Magda'nın hikâyesi de Ömer Seyfettin'in “*Bomba*” adlı eserinde anlatılır. Magda çalışmanın mutluluk getireceğine inanır. Ona göre toplum çalışkan insanlarla refaha kavuşacaktır ve çalışkan, yorulan, emek harcayan insan mutlu olacaktır.

Ailesinin maddi durumunun kötü olması nedeniyle Mehmet hem çalışıp hem okur. “*Sütçü Mehmet*” adlı hikâyedeki kahraman, ortaokul ve liseyi bu şekilde tamamlar. Üniversiteyi de çalışarak okuduktan sonra öğretmen olarak atanır. Bu sırada çalışarak sadece kendisine değil ailesine de bakar.

Mehmet Başaran'ın “*Mutluluk mu...*” adlı eserinde de benzer bir hikâye vardır. Eserdeki Reşit, ailesinin maddi durumu iyi olmadığı için çalışarak eğitimini sürdürür ve öğretmen olur. Öğretmen olduktan sonra da Reşit, ailesini rahat yaşatmak için çalışır.

“Çıyan Eller” adlı hikâyede öğretmenin çalışkanlığı ve bu yönüyle öğrencilerine örnek olması anlatılır:

“...Nisan günlerinde öğrencilerini bahçeye çıkardı. Ellerine kazma, kürek verdi. İnsan doğayı sevmeli, doğayı yarayışlı duruma getirmeli... sevmenin ilk koşulu çalışmak, emek vermektir. Öğrencilerine bunu benimsetmekle başladı işe. Kaytarmaca yoktu...” (.....: 25).

Selim İleri'nin “*Türküsüz*” adlı hikâyesindeki edebiyat öğretmenin çalışkanlığı da eserde annesi ve kendisinin ağzından verilir:

“...Kendine bak biraz, varsın öğrenciler çalıştıkları ölçüde öğrensinler şu baş cezasını, sen didinme bunca, hırpalama kendini...”

...Geceleyin gün ışığıncaya dek oturur çalışırdım. Uykum geldikçe içerdim acı acı kahveleri...” (İleri, 2003: 32–37).

İncelenen hikâye türü eserlerde öğretmenlerin davranışlarından ve sözlerinden hareketle yukarıdaki bulgular tespit edilmiştir. Çalışkanlık değerine vurgu yapan hikâyeler bu başlık altında ele alınmıştır. Dolayısıyla diğer hikâyelerdeki öğretmenlerin çalışkan olmadığı veya bu değeri kazandırma aşamasında örnek olmadığı sonucuna varmak yanlıştır. Bulgulardan hareketle öğretmenlerin gerek günlük hayatlarında gerekse meslekî hayatlarında çalışkan kişiler olduğu söylenebilir. Aynı zamanda bu konuda başta öğrencileri ve aile çevreleri olmak üzere insanlara örnek oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca çalışkanlık değeri ile idealistlik, azim, kararlılık ve sorumluluk sahibi olma değerleri arasında paralel sonuçlar tespit

edilmiştir. Yani bir hikâyede idealist olarak anlatılan öğretmen ile ilgili olarak çalışkanlık ve sorumluluk sahibi olma değerlerine de ulaşılmıştır. Çalışkanlıkla idealistlik ve sorumluluk sahibi olma değerleri birlikte anılmıştır. Bu da yazarların kahramanlarını oluştururken gösterdikleri tutarlılık hakkında yapılacak bir değerlendirme için önemlidir. Çalışkanlık başlığı altında ele alınan hikâyelerin dışında kalan diğer eserlerde çalışkanlık değerine vurgu yapılmamakla birlikte bu değer zıddı olan tembellik kavramıyla ilgili de bir bulguya rastlanmamıştır. Bu durum yazarların gözündeki öğretmen karakterinin olumlu olduğunu gösteren bir kanıttır.

3.5. Dayanışma Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Dayanışma kavramı çalışmada; *“Bir topluluğu oluşturan kişilerin bir şeyi gerçekleştirmek için duygu, düşünce ve çıkar birliği göstermesi.”* (Türkçe Sözlük, 2005: 479) anlamında kullanılmıştır. Öğretmenlerin, gerek meslektaşları gerekse çevrelerindeki diğer insanlarla ortak amaç için bir araya gelmeleri, birlikte hareket etmeleri dikkate alınmıştır. Ayrıca öğretmenlerin bu değeri çevrelerindeki insanlara kazandırmak için gösterdiği davranışlar da bu bölümde dikkate alınmıştır.

Dayanışma değeri ile ilgili bulguların tespit edildiği hikâyeler ve bu hikâyelerin yazarları şöyle sıralanabilir:

YAZAR	ESER	YAZAR	ESER
Fakir Baykurt	Kibrit Oyunu	Nezihe Meriç	Dumanaltı
Fakir Baykurt	Camekanda Bir Gün	Nezihe Meriç	Umut'a Tezgah Kurmak

Fakir Baykurt	Sütçü Köşeyi Döndü mü?	Fakir Baykurt	Babamın İşi
Nezihe Meriç	Susuz IX	Sabahat Emir	Hamsi ve Pişano
Ömer Seyfettin	Elma	Kemal Bilbaşar	Akrabalar Arasında
Ferhan Koroğlu	Madalyon	Aziz Nesin	Orjinal Mikrop
Feyza Hepçilingirler	Bize Gülmek Yaraşır	Sevinç Çokum	Denizin Dalgası Saçların
Fakir Baykurt	Heykel	Adnan Binyazar	Yol Ver Dağlar
Nurettin Topçu	Köy Hocası	Mehmet Seyda	Düşleme Oyunu
Naim Tirali	Başarı Belgesi	Melek Çe	Atlasta Bulmaca
Melek Çe	Ah Tilda!	Melek Çe	Tilda Nerede, Ne Yapıyor?
Mehmet Ali Cengiz	Kara Ziyaretteki Sırlar	Celeddin Kurt	Hocaların Hocası
Latif Sarıyüce	Çocuk ve Ekmek	Necip Fazıl Kısakürek	Öğretmen Bey
Melek Çe	Uçan Sınıf	Kemal Bilbaşar	Teşekkür Telgrafı
Nursel Duruel	Ölüm Aralarında Kaldı	Mehmet Seyda	Acı- Tatlı Günler
Oyhan Hasan Bildirki	Telefon Zinciri	Osman Çeviksoy	Başlangıç
Sadık Kara	Özlenenler Düşler	Ümit Kaftancıoğlu	Birlik Duygusu
Cemil Kavukçu	Çiçekler	Fahri Kaya	Güven
Talip Apaydın	Elif Kızın Elleri	Sevinç Çokum	Asmalı Köyün Öğretmeni
...	Çiyan Eller		

Seval Hanım, edebiyat öğretmenidir. Öğrencilerine kitaplarını okuttuğu bir yazarı, söyleşi yapmak üzere okula davet eder. Bu davetle hem öğrenciler kitaplarını okudukları bir yazarla tanışma imkânı bulurlar hem de davet, öğretmenler arasında bir dayanışma ortamı oluşturur. Söyleşinin gerçekleşmesi, yazarın okulda ağırlanması gibi konularda Seval Hanım ile diğer öğretmenler işbirliği içerisinde çalışırlar. “Çiçekler” adlı hikâyede öğretmen arkadaşlarının yardımı ile Seval Öğretmen başarılı bir etkinlik gerçekleştirir.

Okulca yapılan etkinliğe öğrencilerden birinin mazereti nedeniyle katılamaması üzerine “*Birlik Duygusu*” adlı eserde Türkçe öğretmeni Ali Rıza Bey, öğrencilerine dayanışmanın önemini anlatan şu açıklamayı yapar:

“...Bilmelisiniz ki, unutmamalısınız ki, dalgınlıkla da olsa, ortak çalışmadan, işten, terlemekten ve üretmekten kaçınmak, yalnız okulumuzda suç değil, dünyanın en uygar ülkelerinde de suçtur...” (Uğur,2004: 257)

Cumhuriyetin ilanının ilk yıllarında bu yönetim şeklinin halka anlatılmasında ve halkın yeni eğitim sistemine uyum sağlamasında öğretmenlere büyük görev düşer. Sadık Kara “*Özlenenler Düşler*” adlı eserinde bu amaçla bir araya gelen Abdullah ve Sara isimli öğretmenlerin hikâyesini anlatır. Bu öğretmenler, Millet Mekteplerinde halkı aydınlatmak ve halkın eğitim seviyesini yükseltmek için dayanışma içerisinde hareket ederler.

Hikâyelerdeki öğretmenler kendi aralarında işbirliği yapmakla kalmazlar. Çevrelerindeki insanların da bu değeri kazanmalarına örnek teşkil ederler. Nitekim Osman Çeviksoy’un “Başlangıç” adlı eserinde köy öğretmeni Hüseyin, bu konuda örnek olan öğretmenlerden biridir. Köyün daha yaşanılır hale gelmesi için köylüyü dayanışmaya yönelten öğretmen öncelikle köylülerle beraber ahır olarak kullanılan okulu temizler. Hüseyin Öğretmenin oluşturduğu dayanışma zinciri sayesinde köy yeni bir çehreye kavuşur.

Hasan Bıldırcı’nın “*Telefon Zinciri*” adını verdiği hikâyesinde ise aynı eğitim kurumunda çalışan öğretmenlerin dayanışma içerisinde olmaları gerektiğinin önemi yönetici konumundaki öğretmen tarafından meslektaşlarına hatırlatılır:

“...Ne olursa olsun tecrübeli arkadaşlarımız, edindikleri tecrübeleri kendilerine saklamayıp, en yakınındakine de kazandırsın. Çünkü her işin bir püf noktası vardır.

Hüner, bunu kavramaktır.

Müdürümüzün daima dikkatimizi çektiği bir konu var: tesanüd, yani dayanışma, yardımlaşma. Buna, önem verelim...” (Uğur, 2004: 334).

Öğrencilerine dayanışma anlayışı kazandırmak ve onların bu değerini önemini anlamalarını sağlamak için Mehmet Seyda'nın “*Acı- Tatlı Günler*” adlı eserindeki öğretmen, öğrencilerine ortak çalışacakları bir görev verir:

“...Cemil ile Hüseyin bize bu olayın öyküsünü yazsınlar. Ne var ki, ayrı ayrı yazmasınlar... diye konuştu öğretmen. Ortak bir çalışma olsun bu. İki, kalem güçlerini bir araya getirsinler. Tamam mı çocuklar?...” (Seyda, 2007: 66).

“*Ölüm Aralarında Kaldı*” isimli eserde ise özel bir öğretmen adı verilmeksizin genel olarak öğretmenlerden bahsedilir. Nursel Duruel bu hikâyesinde öğretmenlerin dayanışmaya önem veren kişiler olduğunu belirtir.

İyi işler yapmak amacıyla bir araya gelen öğretmenler bazen haksızlığa karşı mücadele ederken de birlikte hareket ederler. Kemal Bilbaşar “*Teşekkür Telgrafı*” adlı eserinde öğretmenlerin dayanışmasını bu yönüyle işler. Hikâyede aldıkları maaşı yetersiz bulan öğretmenler bir araya gelirler. Milletvekilleri ile görüşmeler yaparlar. Sıkıntılarını, isteklerini dile getirirler.

Necip Fazıl Kısakürek “*Öğretmen Bey*” adıyla kaleme aldığı eserinde köyünü geliştirmek ve köylüsünü eğitmek için uğraşan öğretmenin mücadelesini anlatır:

“...İlk işi, ziraî ve sınaî temellerden hangisi üzerine oturulacağı kestirilemeyen bir vatanda, kasabaların yalancı iş sahalarına göç edici köylü akımını kendi küçük kadrosu içinde durdurmak olmuş, kendi küçük kadrosunda toprakla köyliüyü barıştırmıştır... Bu insanlar arasında tek derbeder, kılıksız, ne yapacağını bilmez olanı yoktur. Her evin kadrosu bir bölük nizamiyle Öğretmen Bey'in emrinde ve herkese düşen iş, yine Öğretmen Bey'in planına göre herkesçe bilinmekte...” (Uğur, 2004: 31).

Görev yaptığı köydeki insanları dayanışma içerisinde olmaya yönlendiren öğretmenlerden biri de Latif Sarıyüce'nin “*Çocuk ve Ekmek*” adlı eserinde yer alır.

Öğrencilerinden birinin ailesinin yiyecek ekmek bulamayacak kadar fakir olduğunu öğrenen öğretmen köylüyü bu aileye yardım etmek üzere işbirliği yapmaya çağırır. Yine okulun temizlenmesi ve tadilatının yapılması gibi konularda da köylüyü dayanışma içerisinde hareket etmeleri için örgütler.

Lisesi olmayan ilçeye lise yaptırılması konusunda başlatılan seferberliğin başını yine bir öğretmen çekmektedir. Celaleddin Kurt *“Hocaların Hocası”* adlı eserinde bu seferberliği anlatır. Hikâyedeki öğretmen, ilçede yaşayan insanları bu amaç etrafında bir araya getirir:

“...Bir seferberlik başlatılmıştı eğitim – öğretim adına. Bütün ilçe halkı karınca kararınca bu eğitim projesine destek veriyor; niyet hâlis olunca da başlatılan yol, aydınlık ufuklara doğru yol alıyordu. Bir sevinç kaplamıştı ilçenin okuma meraklılarının yüreklerini...”
(Özçelik, 2007: 162).

Görev yaptıkları bölgede bulunan tarihi yerleri merak eden iki öğretmen, aralarında işbirliği yaparak bu meraklarını giderirler. Mehmet Ali Cengiz *“Kara Ziyaretteki Sırlar”* adlı hikâyesinde bu dayanışmayı işler. Köylüler tarafından çevredeki tarihi yerlerle ilgili anlatılan hikâyeler öğretmenlerin bu yerleri görme isteğini arttırır. Mevsimin kış olmasına aldırmadan yola çıkan öğretmenler, söz konusu yerleri tek tek dolaşırlar. Yolda birkaç tehlike atlatsalar da ciddi bir zarar görmeden tekrar köye dönerler.

Melek Çe birbirinin devamı niteliğinde yazdığı hikâyelerinde öğrencilere çeşitli yönleriyle dayanışma kavramını anlatan bir öğretmen tipi çizer. Öğretmen *“Uçan Sınıf”* adlı hikâyede ders anlatmak için girdiği sınıfta öğrencileri birbirleriyle kavga eder bir halde bulur. Bunun üzerine onlara dostluk, dayanışma gibi değerlerin öneminden bahseder. *“Atlasta Bulmaca”* adlı hikâyede ise söylediklerini

uygulamaya geçirir. Öğrencilere oynattığı bir oyunla onların hem bir şeyler öğrenmelerini hem de arkadaşları ile dayanışma içerisinde olmalarını sağlar. “*Tilda Nerede?*” ve “*Ah Tilda!*” adlı iki eserde de okula gelmeyen Tilda adlı öğrenci hakkında bilgi alabilmek için öğretmen ve öğrenciler bir araya gelir.

Yatılı bir okulda görev yapan öğretmenler arasındaki dayanışma ise Naim Tıralı'nın “*Başarı Belgesi*” Adı eserinde konu edilir:

“... yalnız görevde değil, eğlencede de omuz omuza vermişlerdi. Sinemaya, maça birlikte giderler, biri bir kızla mı buluşacak, onu elbirliğiyle giydirip kuşatırlardı...” (Uğur, 2004: 191–192).

Dayanışma değerini öğrencilerine oyun yoluyla kazandırmaya çalışan öğretmenlerden biri de Mehmet Seyda'nın “*Düşleme Oyunu*” adlı eserinde yer alır. Mustafa Öğretmen, düşleme oyunu adını verdiği oyunla öğrencilerine birçok şey öğretir. Dayanışma değeri de öğrettikleri arasındadır.

Öğretmenlik yapan çiftin ideallerini gerçekleştirme uğruna yaptığı dayanışmayı Nurettin Topçu “*Köy Hocası*” isimli eserinde konu alır:

“...Halbuki o bu köyden daha senelerce ayrılmamaya karar vermişti. Zira kendi idealini büyük bir minnetle kendisiyle paylaşan iki yıllık hayat arkadaşı ile elele vererek Anadolunun bu köyünü bir insanlık ve medeniyet yuvası haline koyabileceklerine inanıyordu...” (Uğur, 2004: 60).

Otobüsle memleketine giderken geçmiş günlerini hatırlayan öğretmen bu duygu yoğunluğu içerisinde Adnan Binyazar'ın “*Yol Ver Dağlar*” adlı eserinde işlenir:

“...Evde, maaşları ancak kendine yeten üç küçük öğretmeniz. Tatilde hepimiz avluda bir araya gelmişiz. Ayın da ilk günü. Her evde en çok sorulan soru, ‘Elektrik aldınız mı?’ ... Bir öğle vakti, sofrada aynı kaba kaşık sallarken, ağabey, ‘Hadi bakalım, maaşlarımızı aldınız; ben

iki veriyorum, siz bir verin; gidip elektrikçiyi çağırın, bizim eve de elektrik girsin!’ diyor.

Kardeşler keseye davranıyor...” (Özdemir, 2002: 19).

Valilik tarafından heykel dikilmesine karar verilen Çit köyündeki dayanışma Fakir Baykurt’un “*Heykel*” adlı eserine konu olur. Köye heykel dikilmesinden sonra sıra açılışının yapılmasına gelir. Köyün öğretmeni ve köylüler açılışa gelen misafirleri en iyi şekilde ağırlarlar. Öğretmenin iş bölümü yapması ve köylüyü bir araya getirmesi bu durumda etkili olur. Hikâyede öğretmenin merkezde olduğu başarılı bir dayanışma örneği sergilenir.

İlk çocuğunun dünyaya gelmesiyle öğretmenliği bırakan Nahide’nin artan geçim sıkıntısı karşısında tekrar iş hayatına başlaması Sevinç Çokum’un “*Denizin Dalgası Saçların*” isimli hikâyesinde anlatılır. Nahide Öğretmen, ailenin dayanışma temelli bir kurum olduğunun bilincindedir. Ailesinin maddi ihtiyaçlarını karşılama konusunda kocasına yardım etme amacıyla iş hayatına geri döner.

Sınıf öğretmeni Rasim Çakır ile görev yaptığı yerdeki halk arasında oluşan dayanışmayı ise Feyza Hepçilingirler “*Bize Gülmek Yaraşır*” adıyla kaleme aldığı eserinde okuyucuyla paylaşır. Rasim Öğretmen, başta çalıştığı yerdeki halka ısınmaz. Zamanla halk ile aralarında samimi bir hava oluşur. Rasim Öğretmen çoğunluğu işçi olan bu insanların çocuklarına okul dışındaki zamanlarda ders anlatır. Onlar da Rasim Öğretmeni yalnız bırakmazlar. Her sıkıntısında yanında olurlar. Hastalığında, çocuğuna bakıcı aradığında halktan birileri yardımına koşar. Böylece Rasim Öğretmen ile halk arasında bir dayanışma köprüsü oluşur.

Dayanışma kavramını bir takım olma, beraberce bir şeyler yapma anlamıyla ele alan Aziz Nesin, “*Orjinal Mikrop*” adıyla bu durumu hikâyeyeleştirir. Hikâyede göz hastalıkları uzmanı olan bir profesör yardımcıları ile birlikte yaptığı çalışmalar

sırasında çok nadir karşılaşılan bir mikrop türünü tespit eder. Profesörün yönetimindeki çalışanlar buluşlarını insanlara duyurmak için harekete geçerler. Aralarında iş bölümü oluştururlar. Bir gün gibi kısa bir sürede gerekli hazırlıkları tamamladıktan sonra buluşlarını açıklarlar.

Sınıf arkadaşlarının kendisiyle alay etmeleri yüzünden intihara kalkışan Bartın'ı yine sınıf arkadaşlarının dayanışması kurtarır. Bu dayanışmayı sağlayan ise müzik öğretmeni Melike Yıldırım'dır. Hikâyeyi Ferhan Koroğlu "*Madalyon*" adıyla kaleme alır. Bartın'ın intihar etmek için bir binanın çatısına çıktığını öğrenen öğretmen sınıfa girer ve öğrencilere onlardan utandığını, onların yüzünden Bartın'ın intihar edeceğini söyler. Sözleri karşısında öğrencilerin hatalarını anladıklarını ve çok utandıklarını gören Melike Öğretmen, öğrencilerle el ele verip Bartın'ı kurtarabileceklerini söyler. Nihayet hep beraber Bartın'ın yanına giderler ve onun intihar etmesine engel olurlar.

Kemal Bilbaşar, "*Akrabalar Arasında*" adlı eseriyle Kerim Öğretmenin ailesinin dayanışmasına ışık tutar. Kerim Öğretmenin geniş ailesi çocuğunun da katılımıyla iyice genişler. Aile içerisinde yapılan iş bölümü, ailenin bu genişlikten olumsuz etkilenmesini engeller. Kerim Öğretmen ve babası evin dışarıya açılan kapısıdır. Evin içerisindeki işlerden ise Kerim Öğretmenin annesi, eşi ve kız kardeşi sorumludur. Herkes bu iş bölümünde üzerine düşeni yaptığı için sorunsuz bir hayat sürerler.

Ömer Seyfettin'in "*Elma*" hikâyesi yine dayanışma temelli bir öğretmen ailesinin anlatıldığı hikâyelerdendir. Yirmi altı yıllık evlilikleri boyunca öğretmen kadar onun karısı da fedakârlık göstermiştir. Acıları, sevinçleri paylaşan bu aile

hikâyede anlatıldığı üzere evliliklerinin ilk günkü heyecanı ile devam etmesi için dayanışma içerisinde olurlar.

Kardeş okul uygulamasıyla hem öğrencilere dayanışma içerisinde olmayı öğreten hem de diğer okullardaki meslektaşları ile iş birliği içerisinde olan öğretmenlerin hikâyesini Sabahat Emir "*Hamsi ve Piyano*" ismiyle anlatır.

Nezihe Meriç de "*Susuz IX*" adıyla kaleme aldığı eserinde öğrencilerine bir gösteri hazırlattırarak onların dayanışma değerini kazanmalarına yardımcı olan öğretmeni anlatır. Gösteri için sınıf içerisindeki herkes görev alır. Öğrenciler kendilerine verilen görevleri yerine getirirken arkadaşlarından da yardım alırlar. Bu durum onların birlikte bir şeyler yapmasını sağlar.

Öğrencilerine okuma alışkanlığı kazandırmak amacıyla sınıf kitaplığı oluşturmaya karar veren Fahri Kaya'nın "*Güven*" adlı hikâyesindeki öğretmen bu kararını öğrencileriyle dayanışma içerisinde uygular:

"... İkinci dersin sonlarına doğru öğretmen bir sınıf kitaplığının öneminden konuştu. Çocuklar öğretmenlerinin bu teklifini sevinçle kabul ettiler ve sınıflarında bir kitaplık kurulmasını kendi paralarıyla sağlayacaklarına söz verdiler..." (Kaya, ...:....).

Talip Apaydın'ın "*Elif Kızın Elleri*" adlı eserindeki öğretmen görev yaptığı köyde yeni iş alanları oluşturmayı ister. Bu amaçla bir halıcılık kursu açmaya karar verir. Köye gelen halı öğretmeni Naciye ile işbirliği yaparak köylüyü bu konuda bilgilendirir. Halıcılığın köyde gelişmesi için insanları ikna etmeye çalışırlar.

Sevinç Çokum'un "*Sazan Köyü Öğretmeni*" adlı eserindeki öğretmen okuluna kitaplık kurabilmek için yurdun dört bir yanındaki insanlara mektuplar gönderir, onları bu konuda işbirliği yapmaya çağırır:

“... İnsanlarımız, kendi köylerinde kendi şehirlerinde ellerinin altındaki kitaplarla bilmediklerini öğrenseler daha iyi olmaz mıydı? Bunları düşünüp uykularım kaçtığından burada kendi çabamla bir kitaplık kurmağa karar verdim... Tabii bu da sizin yardımlarınızla gerçekleşecek. Ne olur, kapağı yırtulmuş, sayfaları aşınmış da olsa kitaplığımıza kitap gönderin. Dağların ardında kitaplarınızı özlemle bekliyoruz...” (Uğur, 2004: 284).

“Çiyan Eller” adlı bir başka hikâyedeki öğretmen de köylüyü işbirliğine yöneltir:

“... Yapacağı işleri sıraya koydu. Nisan günlerinde öğrencilerini bahçeye çıkardı. Ellerine kazma kürek verdi. İnsan doğayı sevmeli, doğayı yarayışlı duruma getirmeli... Sevmenin ilk koşulu çalışmak, emek vermektir. Öğrencilerine bunu benimsetmekle başladı işe. Kaytarmaca yoktu. Birlik olacaklar, birlikte düşüneceklerdi...” (.....:25).

Çeşitli sebeplerden ceza evine düşen öğretmenleri anlatan hikâyeler de çalışmamız esnasında tespit edilmiştir. Söz konusu değerle ilgili olarak bu hikâyelerde de birtakım bulgulara rastlanmıştır. Nezihe Meriç’in “Umut’a Tezgaah Kurmak” adıyla kaleme aldığı eserinde ceza evinde bulunan Nesrin Öğretmenin yaşadıkları anlatılır. Nesrin Öğretmenin bulunduğu koğuştaki mahkûmlar arasında başta günlük işlerin yapılması olmak üzere birçok konuda dayanışma vardır. Koğuşa yeni gelen mahkûmların ceza evi şartlarına alışmasına yardımcı olmada da bu dayanışma kendisini gösterir.

Yine Nezihe Meriç bir iftiraya uğrayan İlker Öğretmenin hakkında çıkarılan tutuklama kararı nedeniyle polisten kaçışını “Dumanaltı” adlı hikâyesinde işler. Aynı iftira nedeniyle İlker Öğretmenin kocası ve bazı yakın arkadaşları tutuklanır. İlker Öğretmen bir yandan kendisini arayan polislerden kaçır, bir yandan da tutuklananların aileleri ile konuşur. Onlara dayanışma içerisinde olmaları gerektiğini ancak bu sayede yakınlarını kurtarabileceklerini söyler.

Sıkıyönetim döneminde çeşitli gerekçelerle tutuklanarak ceza evine konulan öğretmenlerin hikâyesini de Fakir Baykurt “*Camekanda Bir Gün*” ve “*Kibrit Oyunu*” adlarıyla kaleme alır. Bu hikâyelerin ortak yönlerinden biri de öğretmenlerin kaldığı koğuşlarda mahkûmlar arasında görülen dayanışmadır. Koğuştaki günlük olarak yapılan işler başta olmak üzere hemen her konuda iş bölümü yapılır. Oluşturulan bu dayanışma ortamına en büyük katkıyı sağlayanlar arasında öğretmenler de vardır.

Hikâyelerde yazarlarımız bazen de yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın eğitim ve öğretiminde yol gösterici olan yabancı öğretmenleri de işlemişlerdir. Bu yazarlarımızdan biri de Fakir Baykurt’tur. Baykurt “*Babamın İşi*” adlı hikâyesinde aralarında Türk öğrencilerin de bulunduğu öğrencilerini müze gezisine götüren öğretmenleri anlatır. Öğretmenler kendi aralarında yaptıkları iş bölümü ve gösterdikleri dayanışma örneği ile öğrencilerinin sorunsuz bir müze gezisi yapmalarını sağlarlar.

“*Sütçü Köşeyi Döndü mü?*” adlı eserinde de Fakir Baykurt çoğunluğunu Türk vatandaşların oluşturduğu işçilerin çalışma şartlarından memnun olmamaları nedeniyle yaptıkları grevi anlatır. Burada da yabancı öğretmenler ile işçiler arasında bir iş birliği söz konusudur. Öğretmenler, grev yapan işçilere destek olurlar. Okul çıkışında işçilerin uğradıkları haksızlığa işçilerle birlikte tepki gösterirler.

3.6. Ana Dili Bilinci Kazanma Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Ana dili bilinci kazanma değeri ile ana dilini sevme, etkili bir biçimde kullanma, ana dili sevgisi kazandırma, ana dilini etkili bir şekilde kullanma becerisi

kazandırma, dil kullanım becerisini geliştirmeye yönelik etkinlikler yapma anlamları kastedilmiştir. Hikâyelerdeki öğretmenler, bu değer kapsamında yukarıda kastedilen anlamlar dâhilinde incelenmişlerdir.

Ana dili bilinci kazanma değeri ile ilgili bulgulara rastlanan hikâyeler ve bu hikâyelerin yazarları şöyle sıralanabilir:

YAZAR	ESER	YAZAR	ESER
Sadık Yalsızuçanlar	Çiğ	Hulki Aktunç	Yek Yek Oynayanlar
Suavi Süalp	Cevdet Nazif	Samet Ağaoğlu	Öğretmen Gafur
Halide Nusret Zorlutuna	Osman	Talip Apaydın	Bir Küskün
Faik Baysal	No... No	Fatma Gürel	Baharla Gelen
Murat Soyak	Bir Umut	Zafer Altunkozaoğlu	Korkut Hoca
Memet Baydur	Gün Gece/ Oyun Ölüm	Necdet Ekinci	Yüreğimdeki Cemre
Nursel Saygıner	Git Dağlardan Kar Getir	Cemil Kavukçu	Çiçekler
Ahmet Hamdi Tanpınar	Kitap Korkusu	Mehmet Seyda	Acı- Tatlı Günler
Nazife Öztok	Şıvga	Selçuk Orhan	Dünyanın Doğduğu Yer
Sami Paşazade Sezai	Musahabe	Reşat Nuri Güntekin	Bir İstifa
Mehmet Harmancı	Döne Çiçeği	Muzaffer İzgü	Temsil
Melek Çe	Öyle Bir Kitap	Ayhan Gültaş	Öğretmene Güven
Füruzan	Tokat Bir Bağ İçinde	Nezihe Meriç	Susuz IX
Memduh Şevket Esenal	Feminist	Samet Ağaoğlu	Babam
Ferhan Koroğlu	Sevgili Öğretmenim	Ahmet Hikmet Müftüoğlu	Turhan Nasıl Çıldırdı?

Korkut Öğretmenin öğrencilerin dil gelişimine olan katkısını vermesi açısından önemli olan Zafer Altunkozaoğlu'nun "*Korkut Hoca*" adlı eserindeki aşağıdaki bölüm öğretmenin sorumluluk sahibi olduğunu da gösterir:

“...Türkçeyi mükemmel konuşuyordu. Okuma-yazma ve telaffuzu yeniden öğrendik âdeta. Dilimizin tadını ve inceliklerini gösterdi bizlere. Hasretle bekler olduk Edebiyat dersini. Lise ikinci sınıfa kadar yerini dahi bilmediğimiz kütüphane, uğrak yerimiz olmuştu. O gelinceye kadar yarı yarıya kapalı olan kitaplık açıldı; yeniden usulüne göre tasnif edildi, rafları düzenlendi... Okumanın lezzetine geç vardığımızı hayıflanıyorduk...” (Özçelik, 2007:142–143).

Lisedeki edebiyat öğretmeni sayesinde kitapların sihirli dünyası ile tanışan Murat Soyak’ın “*Bir Umut*” adlı eserindeki Elif, üniversite yıllarında kitaplar sayesinde kendi içerisinde bambaşka bir dünya kurar. “...*Kitaplar yaşanan hayatın üstünde, ötesinde bir zenginliği sunuyordu...*” (Özçelik,2007:236) Elif, kitaplar sayesinde dilin zenginliğinin farkına varır, düşüncelerini dillendirir.

Sözlük kullanımı dil gelişiminde olumlu etkisi tartışılmaz bir etkinliktir. Fatma Gürel’in “*Baharla Gelen*” adlı hikâyesinde bu durumun bilincinde olan edebiyat öğretmeni, öğrencilerden birinin ders esnasında okunan metinde anlamadığı kelimelerin olduğunu belirtmesi üzerine ona sözlük kullanmasını tavsiye eder. Anlamadığı kelimeler için kitabın arkasındaki sözlüğü kullanmasını söyler.

Faik Baysal’ın “*No... No*” adlı hikâyesindeki edebiyat öğretmeni Recep Bey, alanıyla ilgili bilgi birikimini öğrencilerine onları hayran bırakan bir anlatımla sunar. Böylece öğrencilerinde edebiyata ve edebiyatın ifade şekli Türkçeye karşı bir ilgi, merak oluşur:

“...*Hugo Recep gerçek bir ipekböceğiydi. Kozasının içinde yumuk yumuktu. Patlak bir futbol topuna benzeyen kel, yamru yumru kafasına onca gelinciği, onca gülü, o koskocaman gökyüzünü tüm maviliğiyle nasıl da sığdırmıştı! Sadi'den Haşim'e Ronsard'dan Mallarme'ye geçince, yeşili dizelerle konuşturunca, numaralarıyla akıllara durgunluk veren bir sihirbaz gibi gözlerimizin önünden yavaş yavaş silindi. Güzelleşti, eridi, bulutlaştı, yağmurlaştı. Rimski Korsakov'un Şehrazad'ına dönüştü. Dünyanın en görkemli dizelerinden biri gelip belleğimizin*

engebeli yollarından geçip kalplerimize yerleşiverdi. Zamanın nasıl geçtiğini anlamadım bile...” (Uğur, 2004: 161–162).

“*Osman*” adlı hikâyede Halide Nusret Zorlutuna’nın tipleştirdiği Türkçe öğretmeni, dile ve edebiyata hâkim olmakla birlikte edebiyatımızdan seçkin örnekleri öğrencileri ile paylaşarak onların da edebiyata ilgi duymalarını, Türkçeyi kurallı ve etkileyici bir şekilde kullanmalarını sağlar:

“...Bir gün, hiç unutmam, sınıfta Behçet Kemal Çağlar’ın güzel bir şiirini okuyordum; çocuklarım sessiz ve memnun dinliyorlardı. Osman yine ağzı yarı ve okumam bitince ona sordum:

—Güzel mi Osman?

İçini çekti ve rüyada konuşur gibi:

—Çok güzel... dedi. Sen de çok güzel okuyorsun öğretmen! Senin gibi kimse okuyamaz!...”

(Uğur, 2004: 26).

Edebiyat öğretmeni Gafur, Türkçeyi etkili bir şekilde kullanmakla birlikte kendi kendine öğrendiği Rusça ve Fransızca ile de düşüncelerini aktarabilmektedir. Samet Ağaoğlu tarafından kaleme alınan ve “*Öğretmen Gafur*” adını taşıyan eserde edebiyat öğretmeni birden fazla dili etkili olarak kullanabilen, bu dillerin edebiyatına da hâkim olan bir kişi olarak kurgulanmıştır.

İlk mektep sıralarından itibaren edebiyatla uğraşan Türkçe öğretmeni Cevdet Nazif, Suavi Süalp’in “*Cevdet Nazif*” adlı eserinde o yıllardan itibaren şiir yazmaya başlar. Türkçe öğretmeni olarak göreve başlamasının ardından kitapları yayınlanmaya başlar. Piyesleri Türkçe ders kitaplarına konur.

“...Hiç durmadan okuyor, okuyor, okuyor. Sözcükler kalıyor yanında; altında, üstünde sandalyesinin; içinde gözlerinin; ağzının karanlığında; sözcükler kalıyor hep...” (Aktunç, 2003: 48). Arkadaşı tarafından bu sözlerle tanıtılan Hulki

Aktunç'un "*Yek Yek Oynayanlar*" adlı eserindeki emekli edebiyat öğretmeni Salim Bey, okuma tutkusu sayesinde özgünlüğü yakalamış bir insandır.

Sosyoloji öğrencisi olan genç, önüne aşılması zor tepeler çıkaran hayatın anlamını düşünür. Var olma sebebi üzerine arayışlara girer. Ona bu arayışı sırasında huzurevinde kalan emekli bir Türkçe öğretmeni yardımcı olmaya çalışır. Öğretmen, okuduğu şiirlerle genci edebi dünyanın içine çeker. Dilin en güzel ifade şekli olan şiirle gencin arayışını, edebiyat içerisinde, dil çerçevesinde sürdürmesini sağlar. Sadık Yalsızuçanlar'ın kaleme aldığı "*Çiğ*" adlı eser dilin ve edebiyatın insanın arayışlarında yol gösterici olduğunu göstermesi bakımından önemlidir.

Cemil Kavukçu'nun "*Çiçekler*" adlı hikâyesinde edebiyat öğretmeni Seval Hanım, öğrencilerinin dil becerilerini, Türkçeyi kullanma yeteneklerini arttırabilmek için onlara kitaplar okutur. Daha sonra oluşturduğu tartışma ortamlarında öğrencilerinin kitaplarla ilgili düşüncelerini ifade etmelerini sağlar. Öğrencilerine kitaplarını okuttuğu bir yazarı okula davet eder. Öğrenciler yazarla yaptıkları söyleşide hem yazara merak ettikleri konuları sorarlar hem de içlerinde yazarlığa merakı olanlar bu konuda pekiştirilir.

Seval Öğretmenin tartışma ortamına benzer bir ortam oluşturan Nursel Duruel'in "*Git Dağlardan Kar Getir*" isimli eserindeki Türkçe öğretmeni Nursel, bunun yanı sıra gezi türünü işlediği hafta öğrencilerini dağ gezisine çıkarır. Dönüşte öğrencilerinden gördüklerini yazmalarını ister. Öğrencilerde gerek dilsel gerekse edebi terimlerin somutlaşmasına katkı sağlayan bu yöntem, öğrencilerin görsel hafızasının gelişiminde de etkili olur.

Edebiyat öğretmeni Münir Bey, dili etkili ve güzel kullanışı ile dikkati çeker. Derslerinde bu şekilde etkili dil kullanımı sayesinde öğrencilerin edebiyata ilgisi ve

merakı artar. Necdet Ekinci'nin “*Yüreğindeki Cemre*” isimli eserinde kibar ve duygusal bir yapısı olan Münir Bey, bu özelliklerini dili kullanmasındaki etkililik ve sanat estetiği ile birleştiren ortaya keyif veren bir ders çıkar.

Memet Baydur'un “*Gün Gece/ Oyun Ölüm*” adlı eserindeki emekli edebiyat öğretmeni Aydın Bey, dilin ve edebiyatın kültürün bir parçası olduğu gerçeğinden hareketle korunması ve kullanımına dikkat edilmesi gerektiğini savunur. Nitekim bu gerçekten habersiz olan, bahsedilen alanla ilgili kavramları özensizce kullanan komşusunu şu sözlerle eleştirir:

“...Hayat teatro değildir. Böyle dedi arsız herif. Mamlet diyor yahu?! Mamlet diyor bir de utanmadan... Neyse kızının iki yabancı dil, yok öyle demedi, ecnebi lisan hocası varmış. Prenses gibi yetişiyor dedi. Bizim geleneğimizde prenses olmadığını söyledim...” (Uğur, 2004: 386–387).

Öğrencileriyle sık sık samimi konuşmalar yapan Mehmet Seyda'nın “*Acı-Tatlı Günler*” adlı eserindeki Mustafa Öğretmen, bu konuşmalarla dilin gücünü öğrencilerinin eğitiminde etkili bir biçimde kullanmayı hedefler:

“... Öğretmen Mustafa Toraman, aslında, böylesi içli dışlı konuşmaları, sınıftaki ve okul bahçesindeki yaramazlıkların, çekişmelerin çoğaldığını gördüğü zamanlar düzenlerdi. İnsanları hayvanlardan ayıran özelliklerin başında dil gücü, yani anlatma, konuşma yeteneği gelirdi. Bütün yaşamı boyunca bunun sayısız örneklerini görmüş, birbirlerine sıkıntılarını, sevinçlerini açıklayan kimselerin birbirlerini daha çok sevdiklerine, arkadaşlık dostluk bağlarını sağlamlaştırdıklarına tanık olmuştu...” (Seyda, 2007: 51–52).

Derse girdiği sınıflarda şiirler okuyan Nafize Öztok'un “*Şıvga*” adlı eserindeki edebiyat öğretmeni Gülfem, ayrıca öğrencilerine güzel insan isimleri buldurur. Öğrencileriyle birlikte bu isimlerin anlamları üzerinde konuşur. Gülfem

Öğretmenin dersinde yaptığı söz konusu etkinlikler öğrencilerinin dil becerilerinin gelişmesinde ve dil bilinci kazanmalarında önemli bir yere sahiptir.

Selçuk Orhan'ın “*Dünyanın Doğduğu Yer*” isimli hikâyesindeki üniversite öğrencisinin dil kullanımı konusunda kalıcı öğrenme yapmasında ortaokul Türkçe öğretmenin olumlu etkisi vardır. Ortaokulda yazdığı bir kompozisyonda ‘yani’ kelimesini kullanan öğrenciye öğretmen bu kelimenin doğru bir kullanım olmadığını söyler. Bu bilgiyi üniversitede de hatırlayan öğrenci ‘yani’ kelimesini daha dikkatli kullanır.

Üniversitede öğretim üyeliği yapan kahramanın dil hakkındaki görüşlerini Sami Paşazade Sezai “*Musahabe*” adlı eserinde okuyucuyla paylaşır:

“... Edebiyat bahsinde ben de Karagöz'ün fikrindeyim. Karagöz dese ki: Bir adam hem Arap, hem Türk, hem Acem olamadığı gibi bir edebiyat da hem Arap, hem Türk, hem Acem olamaz. Dünyada başka bir milletin sarfiyle yazar, okur bir kavim yoktur. Bilmem ne cevap veririz. Dünyanın bütün elisine-i kemali bir araya gelse bir Türkte Türkçe kelimelerin hâsıl ettiği tesiri vücuda getiremez... Öyle düşünüyorum ki esasen fikirler, nazarlar, 'mümkün olduğu kadar' Türkçeye matuf olmalıdır. Bu maksada çalışmalı...” (Kerman, 1981: 63–64).

Öğrencilerinin yazma becerilerini geliştirmek amacıyla Reşat Nuri Güntekin'in “*Bir İstifa*” adlı hikâyesindeki öğretmen, onlara dersler verir:

“... Deminden beri verdiğim izahati şu noktada hülâsa edebiliriz: İyi yazmak için en mühim şart: Mevzuunu iyi düşünmek, iyi anlayıp duymaktır... Gelecek ders için size Mevzu veriyorum... Serlevha 'En Mesut Günüm' olacak...”

... Dersin bitmesine biraz vakit var... Mevzuu nasıl tertip ve tevsi etmek lâzım geldiğini birkaç misal ile görelim...” (Özçelik, 2007: 26).

Hasta yatağında öğrencilerini düşünen Mehmet Harmancı'nın “*Döne Çiçeği*” adlı eserindeki öğretmeni onlarla ilgili düşündürülen konulardan biri de bozuk Türkçeleridir:

“... Yalnızlığın kıyusu hastaneler... koğuşlar... demir sedir, kuru döşek... Ağrıyan azalarım, çürüyen etimle yatağa bağılyken bile yaşamaya azm ü cezm ü kasedtiren şey: öğrencilerim... Onların düzeltilmeyi bekleyen bozuk Türkçeleri. Binlerce soruyla yollarımı gözleyen bakışları; paylaşılmayı bekleyen dertleriyle umudum öğrencilerim...” (Özcelik, 2007: 241).

Muzaffer İzgü'nün “*Temsil*” adlı hikâyesindeki sınıf öğretmeni öğrencilerinin sözlü ifade becerilerini geliştirmek amacıyla düzenli olarak okulda temsiller düzenler. Bu etkinliklerde görev alan öğrenciler kendilerini topluluk karşısında rahat ifade etme becerisi kazanırlar.

Melek Çe'nin “*Öyle Bir Kitap*” adlı eserindeki sınıf öğretmeni de Türkçe dersinde öğrencilerine yönelttiği sorularla sınıfta bir tartışma ortamı oluşmasını sağlar. Bu ortamda öğrencilerinin fikirlerini nezaket çerçevesinde savunmalarını ve karşı fikirlere anlayışla yaklaşmayı öğrenmelerini sağlar. Öğrencilerinin dili ikna edici boyutta kullanmaları için fırsat sağlar.

Tarih öğretmeni Nilüfer'in öğrencilerinin ifade becerilerine verdiği önem Ayhan Gültaş'ın “*Öğretmene Güven*” adlı eserinde anlatılır:

“... Tarih öğretmeni Nilüfer, not hususunda çok hassastı. Öğrencilerinin imtihan kağıtlarını titizlikle okuyup değerlendirdiği, ayrıca zayıf olanları yeniden gözden geçirdiği için hiç kimsenin itirazına tahammül edemezdi. Bilgi kadar ifadeye de önem verir; bozuk cümle kuran öğrencilerinin puanlarını belirli ölçüde kırardı...” (Uğur, 2004: 274).

Füruzan'ın “*Tokat Bir Bağ İçinde*” adlı hikâyesindeki lise öğretmeni Nurten, Türkçenin yanı sıra İngilizce ve Fransızca'yı da kendisini ifade edebilecek kadar bilmektedir. Kitaplığının büyük bir kısmını Fransızca ve İngilizce olarak yazılmış kitaplar oluşturur. Ona göre öğrenilen her dil ve bu dilde okunan her eser daha geniş okuma ve bilme olanaklarına aracılık eder.

Öğrencilerini okulda düzenleyecekleri gösteriye hazırlayan Nezihe Meriç'in "*Susuz IX*" adlı eserindeki sınıf öğretmeni onlara neler yapmaları gerektiğini ayrı ayrı anlatır. Bu arada öğrencilerden biri 'gösteri' kelimesinin yerine 'müsamere' kelimesini kullanınca arkadaşı tarafından öğretmen şikâyet edilir. Öğretmen onlara 'müsamere' kelimesinin yerine Türkçe olan 'gösteri' kelimesini kullanmaları gerektiğini söyler.

'Feminist' kelimesinin anlamını merak eden Memduh Şevket Esenal'ın "*Feminist*" adlı eserindeki Salim, bu kelimenin anlamını yolda karşılaştığı Fransızca öğretmeni Cemil'e sorar. Kelimeyi Türkçeye tercüme etmeye çalışan Cemil Öğretmen bunu başaramaz. Dilimizdeki kelime yetersizliğinden yakınır. Bu konuda bir komisyon kurulduğundan ancak komisyonun görevini yerine getiremediğinden bahseder. Cemil Öğretmenin kendisi de bu komisyondadır ve dilimizi geliştirme adına birtakım projeleri vardır. Bu konudaki faaliyetleri hep bürokrasiye takılır.

Samet Ağaoğlu'nun "*Babam*" adlı eserindeki hukuk profesörü sürgünde bulunduğu sırada kızına yazdığı mektupta birkaç yabancı dil öğrenmesini tavsiye eder. Öğrenilen her dilin insan ifade ve anlama becerisini daha da geliştirdiğinin farkındadır:

"... Nuri didem Süreyya

Son İngilizce mektubunu aldım. Pek mesrur ve memnun oldum. Reca ederim, bu lisanlara mümkün olduğu kadar, dikkat et. Onlarda yazılmış âsârı edebiye ile âsârı tarihiyeyi mütalea atmeğe çalış. İngilizce ve Fransızca muallimlerine, benim tarafımdan reca et, sana İngiliz ve Fransız klâsiklerini, bilhassa 18'inci ve 19'uncu asrın ilk nüfî muharrirlerini okutsunlar..." (Ağaoğlu, 2003: 208).

Diyarbakır'ın bir köyüne sınıf öğretmeni olarak atanan Ferhan Köroğlu'nun "*Sevgili Öğretmenim*" adlı eserindeki Semra Akar, ilk olarak öğrencilerine Türkçeyi

öğretmekle işe başlar. Bölgede Türkçenin insanlar tarafından az kullanılması öğrencilerin kendilerini Türkçe olarak ifade etmelerini zorlaştırır. Semra Öğretmen, onlara kısa sürede Türkçeyi kendilerini ifade edecek seviyede öğreterek bu sorunu ortadan kaldırır.

Bir dönem okullarda öğretmenlik yapan Ahmet Hikmet Müftüoğlu'nun "*Turhan Nasıl Çıldırdı?*" adlı hikâyesindeki Turhan'ın dil ile ilgili bazı planları vardır:

"... büyük bir ceride neşredecekti. Bu gazetenin idarehanesinde bir konferans, bir konser, bir de mütalaa salonu tesis eyleyecekti.

Dilimizin, imlamızın sakatlığına, kusurlarına mektebiyle, ceridesiyle çareler bulacaktı. Türkçede bir 'İmla meselesi yoktur, yalnız harf meselesi vardır.' derdi. Harflerimiz düzelip dilimizdeki bütün sedalarını eda edecek sâitlerin şekilleri bulduktan sonra, imla cihetini, lisanını, iyi bilen bir idadî sarf hocasının altı ayda ıslah eyleyeceğine kani idi. Yirmi ciltten mürekkep bir Muhitü'l-maarif neşretmek de en ateşli emeli idi. Bundan sonra, Türk ilinde Muhammedî'nin, Musevî'nin, İsevî'nin bir terbiyesi, bir tahsili, bir dili, bir şiiri, bir musikisi olacaktı..."(Müftüoğlu, 2007: 73).

Çalışma kapsamında incelenen hikâyelerde ana dili bilinci ile ilgili yukarıdaki bulgulara rastlanmıştır. Genellikle edebiyat, Türkçe ve sınıf öğretmenlerinin bulunduğu hikâyelerde ana dili bilinci kazanma değeri ile ilgili bulgulara rastlanmıştır.

3.7. Doğruluk Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Çalışmada doğruluk kavramı ile gerek davranış gerekse söylenen sözlerde dürüst olma, erdemli ve adaletli olma, doğru bildiğini açıkça söyleme, dedikodudan uzak durma, sözünde durma anlamları kastedilmiştir.

Bu bağlamda söz konusu değerle ilgili olarak bulgulara rastlanan eserler ve bu eserlerin yazarları şöyle sıralanabilir:

YAZAR	ESER	YAZAR	ESER
Rıfat Ilgaz	Abbas Yolcu	Sevgi Özel	Kote
Nezihe Meriç	Susuz VII	Fakir Baykurt	Ağzı Eğri Adil Bey
Reşat Nuri Güntekin	Sönmüş Ocak	Memduh Şevket Esendal	Feminist
Samet Ağaoğlu	Erendiz Atasü	Bahçıvan
Ömer Seyfettin	And	Kemal Bilbaşar	Pazarlık
Nejat Turhan	Abbas	Ömer Seyfettin	Rütbe
Ömer Seyfettin	Niçin Zengin Olmamış	Hasan Kıyafet	Kokulu Kalem

Ülkenin savaşın içerisinde olduğu bir dönemde evli ve bir çocuk babası olan Ömer Seyfettin'in "*Niçin Zengin Olmamış*" adlı hikâyesindeki lise öğretmeni ailesini geçindirmek için okuldan dönüşünde tercüme işi yapar. Evinde para edecek her şeyi satar. Son olarak kitaplarını da sattığı bir dönemde arkadaşından iş teklifi alır. Tüccarlığa başlayan öğretmen kısa zamanda zengin olur. Savaş zamanı ekmek fırınlarına un yerine kum satan bir kuruluşun ortağı olan öğretmen yaptığı işin yanlışlığını bir gün sokakta gördüğü manzara sonrası anlar. Sokakta kendilerinin sattığı kumla yapılan ekmeği yiyen insanların cesetleriyle karşılaşan öğretmen işi

bırakır. O işten kazandığı her şeyi hayır kurumlarına bağışlayarak öğretmenliğe geri döner.

Hikâyelerdeki öğretmenler davranışlarıyla olduğu gibi sözleriyle de doğruluk taraftarıdır. Nitekim yine Ömer Seyfettin'e ait "*Rütbe*" adlı eserde matematik öğretmeni Hasan da öyle yapar. Kahvehanede oturduğu bir sırada içeriye düşünceli biri girer. Bu adam Hasan Öğretmenin eski öğrencilerindedir. Dalgın olan adama bu halinin nedenini soran Hasan Öğretmen eski öğrencisinin anlamadığı bir cümle üzerinde düşündüğünü öğrenir. Bunun üzerine öğrencisine zamanında matematik dersine önem vermemesinin bu durumda etkili olduğunu söyler. Matematiğin insanın muhakeme yeteneğini geliştirdiğine vurgu yapan Hasan Öğretmen öğrencisinin kalbinin kırılmasına rağmen doğru bildiğini söyler.

Nejat Turhan'ın "*Abbas*" adlı eserinde ise karşımıza hem davranışları hem de söyledikleri ile doğruluk temsili bir öğretmen tipi çıkar. Üniversitede felsefe dersleri veren Abbas Öğretmen, insanların dedikodularını yapmaz, arkalarından konuşmaz. Etrafındaki insanların birbirleriyle olan ilişkilerini çok basit bulduğu için mümkün olduğunca onlarla aynı ortamda bulunmaz. Basit çıkarlar uğruna yalan söz söylemez.

Muhsin Öğretmenin doğruluk ve dürüstlük vasıflarına sahip kişiliğini ortaya koyan bir olay ise Kemal Bilbaşar'ın "*Pazarlık*" adlı eserinde geçer. Muhsin Öğretmen ailesini geçindirebilmek için sık sık ekonomik tedbirlere başvurur. Devletin kendisine verdiği şekeri bakkala borç karşılığı satmak bunlardan biridir. Ailesi bu duruma itiraz edince Muhsin Öğretmen onlara gelecek ay hep beraber gazinoya gitme sözü verir. Zamanı geldiğinde ekonomik zorluklara rağmen verdiği sözü tutar.

Ömer Seyfettin'in "And" ismini verdiği hikâyesinde Büyük Hoca olarak bilinen kadın öğretmen arkadaşları arasında Ak Bey olarak bilinen öğrencinin yalan söylediği için kulaklarını çeker. Öğretmenin bu davranışı eğitim açısından uygun olmasa da doğruluğa verdiği önem ve öğrenciye bu davranışı kazandırmak istemesi bakımından dikkat çekicidir.

Hoca Hanım'ın doğruluğa verdiği önem Erendiz Atasü'nün "*Bahçıvan*" adlı eserinde işlenir. Emekliye ayrılan öğretmen zamanının büyük kısmını yazlık evinin bahçesinde geçirir. Bir bahçıvanla birlikte bahçeyi düzenler. Kısa zamanda bahçıvanla arkadaş olur. Onunla samimi bir ortamda çalışır. Bahçesine dikilecek bitkileri bu bahçıvan getirir. Bir gün çarşıya çıkan öğretmen, bahçıvanın bitkileri iki katı fiyatına kendisine sattığını öğrenir. Öğrendiği bilgi bahçıvana olan güvenini kaybetmesine neden olur. O günden sonra yazlık evine bir daha uğramaz.

İlginç bir doğruluk öyküsü de Samet Ağaoğlu'nun "....." isimli eserinde okuyucuyla paylaşılır. Tarih öğretmeni Cihangir, alanındaki bilgilerin kesin olmadığı ve bu nedenle kendisini yalan söyleyen biri gibi hissettiği için öğretmenliği bırakır. Kendine göre mantıklı nedenleri de vardır:

"...Öğretmen olarak öğrencilerime tarihten ahlâk dersleri çıkarmak zorunda idim. Şu adamı zalim, bu adamı mazlum gösterecektim. Halbuki öyle mi, değil mi bilmiyordum ki. Benden önce ve başkaları yazmışlar tarihi. Onlar da daha öncekilerden alarak. Belki gerçekten zalim olan mazlum yüzünde, mazlum olan da zalim kılığında gösterilmekte. Ben, bu kuşaklar boyu gelen yalanın savunucusu oluyordum..." (Ağaoğlu, 2003: 441).

Öğretmenlerin her şeyi bildiklerine ya da en azından alanlarıyla ilgili her şeyi bildiklerine dair toplumda oluşmuş yanlış bir yargı vardır. Oluşan bu yargı nedeniyle öğretmenler kendilerine yöneltilen sorular karşısında bazen zor anlar yaşarlar. Bazen bilmiyorum demek yerine uygun bir dille durumu kurtarmaya çalışırlar. Memduh

Şevket Esenal'ın “*Feminist*” adlı hikâyesindeki Fransızca öğretmeni Cemil, kendisine anlamı sorulan bir kelimenin anlamını bilmediğini söyler. Onun bu davranışı, doğruluğu kişiliğinin bir parçası olarak benimsediğini göstermesi açısından önemlidir.

Reşat Nuri Güntekin'in “*Sönmüş Ocak*” adlı eserindeki Remzi Öğretmenin doğruluğu ve dürüst kişiliği karısı tarafından anlatılır. Karısına göre Remzi Öğretmen söz konusu özelliklere sahip bir insandır.

Eğitim seviyesinin düşük olduğu ve insanların birtakım ahlaki değerlere sahip olmadığı ortamda bu özellikle sahip olan kişiler yadırganırlar. Fakir Baykurt bu durumu “*Ağzı Eğri Adil Bey*” adlı eserinde işler. Adil Bey'in saflığı arkadaşının ağzından verilir: “...*Saftı. Kendini gizlemeden her şeyini söyleyiveriyordu. Bu yönünden dolayı çokları gülüyordu adama. Alaya alanlar, dalaşanlar oluyordu...*” (Baykurt, 2005: 44).

Çevresindeki insanların iftiraları, kötü düşünceleri, zarar verici hareketleri Nezihe Meriç'in “*Susuz VII*” isimli hikâyesindeki Meliha Öğretmeni dürüst, namuslu, temiz yaşam şeklinden saptıramaz. O, idealleri için sürdürdüğü öğretmenlik mesleğinin sorumluluklarını yerine getirmeye çalışır. Bunu yaparken karşılaştığı sorunları doğruluktaki kararlılığı ile çözüme kavuşturur.

Dürüst kişiliği ve davranışlarından doğruluktan ayrılmayan tavrı ile örnek olan bir başka öğretmen de Sevgi Özel'in “*Kote*” adlı hikâyesinde yer alır. Söz konusu kişilik özellikleri nedeniyle etrafındaki insanlar tarafından sevilen Murat Öğretmen, askerliği sırasında da kısa dönemde kalıcı dostluklar kurar. Askerdeyken tanıştığı arkadaşının, karısının doğumu sırasında hastaneye götürülmesiyle ilgilenir. Doğumdan sonra arkadaşı ile çocuklarını ileride birbirleri ile evlendirme sözü

verirler. Yıllar sonra çocukların birbirleriyle konuşup anlaşmasından sonra verdikleri sözde durarak onları evlendirirler.

Haksızlıklar karşısında kendi çıkarlarını göz ardı ederek tepkisini ortaya koyan Abbas Öğretmenin bu tavrı Rıfat Ilgaz'ın "*Abbas Yolcu*" isimli eserinde anlatılır. Siyasilerin yaptığı haksızlıkları sürgüne gönderilme pahasına ortaya çıkaran Abbas Öğretmen halkı da haksızlıklara tepki gösterme konusunda cesaretlendirir.

Bir öğrencinin kalemi yapılan arama sonucunda başka bir öğrencinin çantasında çıkar. Bunun üzerine arkadaşının kalemini alan öğrenciyi kürsüye çıkararak arkadaşlarına gösteren ve onun hırsızlık yaptığını söyleyen öğretmen Hasan Kıyafet'in "*Kokulu Kalem*" adlı eserinde yanlış yöntem kullansa da öğrencilerine doğruluğun önemini anlatmaya çalışır.

"... Çocuklar, bu arkadaşınız hırsızlık yapmıştır. Hırsızlığın büyüğü küçüğü olmaz. Bugün arkadaşının kalemini çalan, yarın neler yapmaz ki? Devleti soyar. Devlet demek ne demek, sen ben demek. Seni beni soyar. Anladınız mı?..." (Uğur, 2004: 259-260).

3.8. Dostluk Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Dostluk kavramı bir insana çok güvenme, onunla iyi anlaşma, onu sevme durumu olarak ele alınmıştır. Öğretmenlerin iyi dostluklar kurmalarının yanı sıra çevrelerine de bu yönde olumlu etkide bulunmaları dostluk değeri ile ilgili çalışmamızda kastedilen kazanımdır. Yine öğretmenlerin öğrencilerini iyi dostluklar kurmaları konusunda teşvik ettiği hikâyeler bu bölümde incelenmiştir.

Dostluk değeri ile ilgili bulgulara rastlanan hikâyeler ve bu hikâyelerin yazarları şöyle sıralanabilir:

YAZAR	ESER	YAZAR	ESER
Fakir Baykurt	Bir Bunaltı Zamanı	Nezihe Meriç	Dumanaltı
Fakir Baykurt	Cezaevi Müdürü	Fakir Baykurt	Futbolcu
Nezihe Meriç	Umut'a Tezgah Kurmak	Mehmet Seyda	Acı- Tatlı Günler
Demirtaş Ceyhun	Haşmet Öğretmen	Melek Çe	Öğretmenimiz En Çok Kimi Seviyor
Rıza Beşer	Akyazı'nın Kara Yazısı	Peride Celal	Kaçak
Necati Tosuner	Mary	Yusuf Atılgan	Dostluk
Cihan Aktaş	O Geçidin İzleri	Feyyaz Kayacan	Bana Bakın Benim Adım Gizlem ve Ben de Mutlu Olmak İstiyorum
Orhan Duru	Binyılbaşı	Necip Fazıl Kısakürek	Öğretmen Bey
Mehmet Ali Cengiz	Köyün Bilgiç Dedesi	Şevket Bulut	Eğitmen Bal Hasan
Sadettin Kaplan	Aydın Öğretmen	Ümit Sorgunlu	Acılar Sevgiyle Biter
Duran Çetin	Kiralık Ev	Melek Çe	Uçan Sınıf
Mehmet Ali Cengiz	Öğretmene Benzer Birisi	Sadık Yalsızuçanlar	Tahakküm
Nihat Malkoç	Gümüş İşlemeli Çaydanlığın Buğusu	Mehmet Ali Cengiz	Dağ Dağa Kavuşmaz Ammaaaa...
Melek Çe	Dünya'yı Kim Kurtaracak?	Nezihe Meriç	Çalgıcı
Kemal Ateş	Okuduğum Okulda	Mahmut Özay	137 Hüseyin
Nezihe Meriç	Susuz VII	Reşat Nuri Güntekin	Sazan Köyü Öğretmeni
Sevgi Özel	Kote	Nezihe Meriç	Büyük Liman İçine de Pazar Kurulur Pazar
Fakir Baykurt	Ağzı Eğri Adil Bey	Aka Gündüz	İki Büyük İkramiye
Sevinç Çokum	Denizin Dalgası Saçların	Feyza Hepçilingirler	Bize Gülmek Yaraşır
Samet Ağaoglu	Babam	Ömer Seyfettin	Yalnız Efe
Durali Yılmaz	Akrebın Dansı	Nezihe Meriç	Dünyada Teknik Arıza
Ahmet Hamdi Tanpınar	Kitap Korkusu	Hulki Aktunç	Yek Yek Oynayanlar
Tacettin Şimşek	Kavak Yellerimiz Oyy!	Ferhan Koroğlu	Madalyon

Sadık Yalsızuçanlar	Mektup	Ziya Osman Saba	Bıraktığım İstanbul
Ömer Seyfettin	Velinimet	Mahmut Kaplan	Ayran Çorbası
Ömer Seyfettin	Kurbağa Duası	Selim İleri	Eski Bir Kalbim

“*Kavak Yellerimiz Oyy!*” adlı eserde Doğu’da küçük bir yerleşim yerine edebiyat öğretmeni olarak atanan Şahin arkadaşlarından gelen mektup ve haberlerle yalnızlığını unuttur:

“...Ramazan’dan bir çift hünkâr selamı. Ve bir çift gümüş kanat yüreğimde. Yakup’tan bir haber. İçimde duru bir seher vakti.

Nuri’den bir mektup. Burası İrem Bağı mı? Temel’den sesime ses. Yalnızlık diye bir şey yok...” (Özçelik, 2007: 169).

“*Yek Yek Oynayanlar*”da emekli edebiyat öğretmeni Sabri Bey ile yazar arasında samimi bir dostluk vardır. Çoğu zaman Sabri Bey’in kitapçısında buluşan ikili sorunlarını, fikirlerini, beklentilerini birbirleriyle paylaşırlar. Her konuda birbirlerine yardımcı olurlar. Aralarındaki bu çıkar ilişkisinden uzak samimiyet dostluklarının devamını sağlar.

Erzurum Lisesi’nde öğretmenlik yapan iki meslektaş arasında samimi bir dostluk gelişir. “*Kitap Korkusu*” adlı hikâyedeki bu iki meslektaşın biri edebiyat diğeri ise Fransızca öğretmenidir. Bu dostluk aynı evi paylaşacak kadar ilerler. Birbirlerine gerek mesleki hayatta gerekse özel hayatta yardımcı olurlar. Dayanışma, samimiyet, fedakârlık gibi erdemler dostluklarını güçlendirir.

Hikâye taşrada bir mektepte edebiyat muallimliği yapan kişinin ağzından anlatılır. “*Kurbağa Duası*” adlı eserde edebiyat muallimi tüm tezatlarla rağmen mektepteki öğretmenler arasındaki dostluğu şöyle anlatır:

“...Başlı başına bir âlem olan taşrada, mektep de başka bir âlemdir. Âdeta âlem içinde bir âlemdir. Programları, gayeleri, birbirine zıt, dört beş mektebin yetiştirdiği yaşlı, genç, zeki, budala, zevzek, suskun yirmi muhtelif adam: Müdür, muavin, muallimler, muinler...İdare memurları...Evvel zamandan kalma, hani o bir tarafından güneş batarken öbür tarafından doğan eski kocaman imparatorluğumuzun en uzak köşelerinden gelme yatılı talebe...Fakat, bu kadar bariz tezatlar arasında o ne samimi, ahenkti! Mutaassıplar, mürteciler, liberaller, sonra hiçbir muayyen mesleği, meşrebi olmayanlar birbirleriyle kardeş gibi geçinirdi...” (Seyfettin, 2007: 130).

Profesör Nimet Hanım ile Nermin Hanım arasındaki aile boyutunda olan samimi dostluk Nezihe Meriç’in “*Dünyada Teknik Arıza*” adlı eserinde işlenir. Sık sık birbirlerini ziyaret eden dostlar, her konuda birbirlerine yardımcı olurlar.

Öğretmenlerden oluşan bir arkadaş grubu içlerinden birinin evine misafirlığe giderler. Mahmut Kaplan bu misafirlığı “*Ayran Çorbası*” adıyla hikâyeleştirir. Yemek için oturduklarında sofraya konan ayran çorbası öğretmenlerden birini geçmişe götürür. Geçmişte ablasının bu yemeği sırf kendisi için yaptığını hatırlayan öğretmen duygulanır ve çorbadan birkaç kaşık aldıktan sonra sofradan kalkar. Pencerenin kenarına oturup anılara gömülür. Arkadaşlarının bu halini gören öğretmenler ona durgunluğunun nedenini sorarlar. Onun haline kendileri de üzülür. Gerek misafirlik anlayışı, gerekse arkadaşlarının üzüntüsünü paylaşma öğretmenler arasındaki dostluğun kanıtıdır.

Hasan Öğretmen ile bir zamanlar öğrencisi olan kişi arasında aradan geçen zaman içerisinde sıkı bir dostluk oluşur. Beraberce yapılan geziler, tertip edilen eğlenceler ve yapılan fikir tartışmaları dostluğun pekişmesinde ve şekillenmesinde etkili olur. Ömer Seyfettin’in “*Velinimet*” adlı eserindeki bu iki kişinin düşünce yapılarının birbirine yakın olması onları daha da yakınlaştırır.

Ziya, mezun olduğu yatılı okulu ziyaretlerinden birinde okul arkadaşı Ferruhzat ile karşılaşır. Ferruhzat, beraber okudukları okula öğretmen olmuş, ayrıca okulda idari bir görev de almıştır. İlk karşılaşmadan sonra bu iki eski arkadaş sık sık bir araya gelirler. Ziya Osman Saba “*Bıraktığım İstanbul*” adlı eserinde ikili arasındaki dostluğun derecesini Ziya’nın konuşmalarından hareketle okuyucuya hissettirir:

“... Mektepten ayrıldığımdan beri, bu yaşa gelinceye kadar kaç cins insan tanıdıktan, elbiselerinin örttüğü vücutlarını göremediğim gibi, yüzlerinin altında da nasıl bir yüz taşıdıklarını bir türlü bilemediğim insanlarla karşılaştıktan sonra, bir yatakhane yan yana yattığımız bir arkadaşın bize nasıl yakın olduğunu daha iyi anlar, bir arkadaş yanının, bir ana kucacı kadar emin olduğunu duyardım...” (Gümüş, 2003: 65).

Sadık Yalsızuçanlar, öğretmene mektup yazan bir hemşire ile öğretmeni arasındaki dostluğu “*Mektup*” adlı eserinde anlatır. İkili arasındaki dostluk hemşirenin yazdığı mektubun satırlarında açığa çıkar:

“... Size sevgiyi anlatan en güzel sözü yazmak isterdim. Defterimin her köşesinde, bana ait her şeyde o kelimeyi görürsünüz. O nedir biliyor musunuz, sizin bendeki adınız. Sizi anlatan en güzel söz. Bunun için size özgü olan, dostluk, şefkat, duygusallık, tatlılık gibi daha sayamadığım birçok özelliğiniz...” (Yalsızuçanlar, 2007: 95–96).

Melike Öğretmen, yeni atandığı okulda bahçenin bir köşesinde ağlayan çocuğun yanına yaklaşır. Ona ağlama nedenini sorar. Adı Bartın olan öğrenci, balet olmak istemektedir. Fakat fizikî durumu buna müsait değildir. Bu isteğini arkadaşlarına söylediği gün arkadaşları onunla alay eder. Bartın da bahçenin bir köşesine kaçarak ağlamaya başlar. Dostluğun böyle bir davranışa izin vermeyeceğinin farkında olmayan sınıftaki diğer öğrenciler Melike Öğretmen sayesinde dostluğun ne demek olduğunu öğrenirler. İntihar etmek isteyen Bartın’ı bu

fikrinden vazgeçirerek onun dostu olduklarını kanıtlarlar. Yüksekçe bir yere çıkan Bartın'ı intihar girişiminden vazgeçirmek için arkadaşlarının söylediği sözler Ferhan Köroğlu'nun “*Madalyon*” adlı eserinde dostluk vurgusu yaptığı bölümdür:

“... *Hayat yakışıklılık demek değildir dostum, insan değilsen yaşamıyorsun demektir. Sen içimizde en insan olanımızdın, hayatı hepimizden çok sen hak ediyorsun. Ver elini, dost olalım. Söz, hep senin yanında olacağız. Söz! Haydi...*” (Köroğlu, 2006: 176–177).

Felsefe öğretmeni ile yazarlık yapan kahraman arasındaki dostluk Durali Yılmaz'ın “*Akrebın Dansı*” isimli eserinde verilir. Aynı amaçlar uğruna çaba göstermeleri onların dostluğunu pekiştirir. İkisinde de toplumun durumundan kaynaklanan bir endişe hâkimdir. İkisi de milletin kaderinin iyiye gitmesi için kendilerine göre uğraş verirler.

Yıllarca medresede öğretmenlik yapan Ömer Seyfettin'in “*Yalnız Efe*” adlı eserindeki Yörük Hoca, devletin savaşa girmesiyle orduya katılır. Savaş bittikten sonra yaşının ilerlemesi nedeniyle bir köye yerleşir, çiftçilik yapmaya başlar. Köyde kısa sürede kendisini sevdiren Yörük Hoca, köylülerle hemen hemen her akşam ilmi sohbetler yapar. Onlara yeni şeyler öğretmeye çalışır. Bu sohbetler sırasında köylü ile Yörük Hoca arasında sıkı bir dostluk oluşur. Yörük Hoca, köyün ileri gelenlerinden, sözüne güvenilen ve kişiliğine saygı duyulan biri olur.

Samet Ağaoğlu Yusuf Akçura ile hukuk profesörü Ahmet Bey arasındaki dostluğu “*Babam*” adlı eserinde işler. Hikâyede bu ikili arasındaki dostluk profesörün oğlu tarafından dile getirilir:

“... *Babamın onunla dostluğu derin ve tereddütsüzdür. Sesinin ahenginden, titrek sakalının uçlarına, gözlerinin ışıklarına kadar ince bir istihza ile konuşan Yusuf Akçura da babama aynı derecede derin, samimî hislerle bağlıydı...*” (Ağaoğlu, 2003: 221).

Sınıf öğretmeni Rasim Çakır, görev yaptığı yerde başlangıçta halkla kaynaşamaz. İnsanlara ısınamaz. Eşinin başka yerde çalışması nedeniyle halk da Rasim Öğretmenin tayin isteyip eşinin yanına gideceğini düşünür ve öğretmenle samimiyet kurmaz. Beklenenin aksine eşi tayin isteyip Rasim Öğretmenin yanına gelir. Rasim Öğretmenin samimiyetini gören halk ona sıcak davranmaya başlar. Zamanla bu yakın ilgi dostlukların kurulmasını sağlar. Feyza Hepçilingirler “*Bize Gülmek Yaraşır*” adlı eserinde bu durumu yine Rasim Öğretmenin ağzından aktarır:

“... Başta ısınamamıştım, alışamamıştım ya, çocukları, evi taşıyıp hanımı da aldırınca, gidici olmadığımı anladılar. Nasıl benimsediler bizi, şaşarsınız. O ‘be’lerin, ‘yahu’ların, küfürlerin altında yatan pırıl pırıl bir yürekleri var. Böyle dostluğu ben anamdan, babamdan görmedim...” (Hepçilingirler, 2000: 90).

Emekli öğretmen Nahide Hanım’ın dost canlısı kişiliği Sevinç Çokum’un “*Denizin Dalgası Saçların*” eserinde yer bulur. Çevresindeki insanların yanı sıra doğa ve hayvanlar da bu dostluk anlayışının içine girer. Nahide Öğretmen sadece komşuları ve meslektaşları ile değil aynı zamanda bitkilerle böceklerle de dosttur. Apartmanın bahçesinde yaptığı düzenleme bu dostluğu kanıtlar niteliktedir.

Aka Gündüz’ün “*İki Büyük İkramiye*” adlı eserinde yirmi beş yıldır görüşmeyen iki dost bir kahvede karşılaşırlar. Birbirlerini görmedikleri yirmi beş yıl içerisinde neler yaptıklarını anlatırlar. Öğretmen olan uzun yıllar görev yaptıktan sonra emekliye ayrıldığını söyler. Hikâye bu iki eski dostun konuşmaları ile devam eder.

İlçeye yeni taşınan meslektaşına yerleşmesi için her türlü yardımı yapan Adil Öğretmen ile meslektaşı arasında zamanla gerçek bir dostluk oluşur. Fakir

Baykurt'un “*Ağız Eğri Adil Bey*” ismini verdiği hikâyesinde bu dostluk ilçeye yeni gelen öğretmen tarafından anlatılır:

“... İnsan yeni vardığı yerde önce kendi mesleğinden olanlarla tanışıp konuşuyor. Asıl arkadaşlar sonra sonra seçiliyor. Âdil Bey’le benimki de böyle oldu. İlçede eğitim işlerine baktığı için, kamyonundan inip tozumu çırptım, hemen bu adını sanını orada öğrendiğim yaşlı meslektaşla tokalaştım. Günler ilerledikçe asıl arkadaşlarımdan biri Âdil Bey oldu...”
(Baykurt, 2005: 42).

Emekliye ayrılan kadın öğretmen sokakta uzun zamandır görüşmediği bir arkadaşıyla karşılaşır. Nezihe Meriç “*Büyük Liman İçine de Pazar Kurulur Pazar*” adıyla kaleme aldığı eserinde bu iki insanı karşılaştırıp sohbet ettirerek dostluk kavramına vurgu yapar. Yine yazar konuşma cümlelerinde kullandığı üslup ile bu dostluğun samimiyetiyle ilgili ipuçları verir.

Akademisyen Murat Özel’in askerlik günlerinden hareketle yazılan Sevgi Özel’in “*Kote*” isimli hikâyesi dostluk kavramıyla ilgili çıkarımlar içerir. Askerliğini yaptığı kışlada Murat ile komutanlarından birkaçı arasında samimi bir iletişim kurulur. Birbirleri için gösterdikleri fedakârlıklar sayesinde bu iletişim dostluğa dönüşür ve uzun yıllar devam eder. Öyle ki Murat’ın oğlu ile komutanlarından birinin kızı evlenir.

Salgın hastalık nedeniyle köylülerin yatağa düşmesi üzerine öğretmen mevsimin kış olmasına, yolların kapalı olmasına aldırmayarak köye doktor getirmek üzere kasabaya iner. Kasabaya vardığında kasabadaki doktorun hastasından bulaşan mikrop nedeniyle ciddi bir rahatsızlığa tutulduğunu görür. Kasabanın tek doktoru yolların kapalı olması nedeniyle ilçeye gidip ameliyat olamadığı için ölümü beklemektedir. Doktoru kendi kendini ameliyat etmeye ikna eden öğretmen, bu sayede hem doktorun hem de köylülerin kurtulmasına yardımcı olur. Bu olaydan

sonra doktor ile köy öğretmeni arasında başlayan dostluğu Reşat Nuri Güntekin “*Sazan Köyü Öğretmeni*” adlı eserinde anlatır.

Arkadaşları için söylenen kötü sözleri, gösterilen olumsuz tepkileri dikkate almayan Meliha Öğretmen Nezihe Meriç’in “*Susuz VII*” adlı eserinde bu tavırlarıyla dostluğunda ne kadar samimi olduğunu ortaya koyar. Onun için önemli olan dostları için başkalarının ne söylediği değil kendisinin ne hissettiğidir.

Öğretmen okulunda okuyan iki öğrencinin birbirleriyle kavga etmesi üzerine öğretmen bu öğrencileri yanına çağırır. Mahmut Özay “*137 Hüseyin*” adlı eserinde öğretmenin kavga eden öğrencilerle konuşması sırasında dostluğa verdiği önemi anlatır. Öğretmen kavga eden öğrencilere ileride öğretmen olacaklarını, eğitim davasına hizmet edecek insanların kavgalar yerine dostluklar kurmalarının gerektiğini söyler.

İnsanların birbirleriyle kurdukları dostluklarda okul arkadaşlıklarının yeri ayrıdır. Paylaşımların yoğun olarak yaşandığı bu dostluklar uzun yıllar devam eder. Kemal Ateş de “*Okuduğum Okulda*” adlı eserinde iki okul arkadaşının hikâyesini anlatır. Biri doçent diğeri ise okul müdürü olan arkadaşlar bağlarını aradan geçen zamana rağmen koparmazlar. Samimiyetlerinde de bir eksilme olmaz. Yazar üslubuyla bu iki kahramanı arasındaki dostluğun sıcaklığını ortaya koyar.

Sırtındaki paltonun içerisinde kaybolan öğretmen yorgundur ve sırtındaki ağrı nedeniyle keyifsizdir. Bir an önce eve gidip dinlenmeyi düşünür. Durakta otobüs beklediği sırada çalgıcılık yapan arkadaşı Hüsmen Yanık, öğretmeni görür. Sohbet etmek amacıyla onu cadde boyunca yürümeye mecbur eder. Öğretmen yorgun olmasına rağmen bu samimi dostunun ısrarına dayanamayarak caddede yürümeye başlar. Nezihe Meriç “*Çalgıcı*” adlı eserinde anlattığı bu olayı ikilinin

konuşmalarına yansıttığı sevecenlikle verir. Onların dostluklarının önemine işaret eder.

Melek Çe'nin "*Dünyayı Kim Kurtaracak?*" adlı hikâyesinde farklı bir dostluk ilişkisi anlatılır. Öğretmen, sınıfta ülke ve dünya sorunlarının tartışıldığı bir derste sorunların çözümü için kendi ayaklarımızın üzerinde durmamız gerektiğini söyler. Ayrıca diğer ülkelerle dostluk ilişkilerinin kurulmasının da bu çözümde önemli yerinin olduğunu savunur. Öğretmen, milletlerin dolayısıyla insanların barış içerisinde yaşamasından hareketle öğrencilere dostluk kavramının önemi ile ilgili mesajlar verir.

İki öğretmen arasında kısa sürede kurulan bir dostluğun hikâyesini de Mehmet Ali Cengiz "*Dağ Dağa Kavuşmaz Ammaaaa...*" adıyla kaleme aldığı eserinde okuyucuyla paylaşır. İkili arasındaki dostluk öğretmenlerden birinin anlatımıyla verilir:

"... Yüzü gülen, neşeli birisi idi. Bir anda 'Kırk yıllık dost gibi' olmuştuk..."

Hüseyin Kavak, öğretmen dostu, okul, öğrenci aşığı birisi. Çok sevecen, enerji dolu, neşe saçan, konuşma ve kaynaşma özelliği olan birisi..." (Cengiz, 2007: 79-80).

Genç yaşta hayatını kaybeden Mümtaz Öğretmen, arkasında bir aile ve onurlu bir yaşam hikâyesi bırakır. Kurduğu dostluklar ve geride bıraktığı dostlar da Mümtaz öğretmenden kalanlar arasındadır. Bütün bunları Nihat Malkoç "*Gümüş İşlemeli Çaydanlığın Buğusu*" isimli eserinde işler:

"... Doğumla ebedî hayat arasında bir duraktı dünya... Mühim olan hoş bir seda, iyi bir hatıra bırakmaktı. Onlar da bunun mücadelesini veriyorlardı zaten. Dünyada en zor iş, hayat denen zor süreci iyi bir şekilde nihayetlendirmektir. Mümtaz bu kısa süreçte arkasında güzel hatıralar ve dostlar bırakmıştı..." (Özçelik, 2007: 228).

İyi bir eğitim almış olan, kendi deyimiyle uygar bir toplumdaki gelen, felsefe öğretmeni insanî ilişkiler açısından içine kapanık birisidir. Onun bu tavrı atandığı Karadeniz kasabasında değişir. Kasabadaki insanlar ona kaybettiği değerleri hatırlatır. Dostluğu, insanî ilişkilerdeki samimiyeti onlar sayesinde hatırlayan öğretmenin kurduğu dostluklar Sadık Yalsızuçanlar'ın "*Tahakküm*" adlı eserinde anlatılır.

Mehmet Ali Cengiz "*Öğretmene Benzer Birisi*" adlı eserinde birbirine yakın iki ilçede görev yapan iki öğretmen arasındaki dostluğu hikâyeleştirir. Hemen hemen her hafta sonunu birlikte geçiren öğretmenler, buldukları bölgedeki doğal güzelliğin tadını çıkarırlar.

Sınıftaki öğrencilerinin birbirleriyle iyi geçinememesi üzerine öğretmen, onlara bir konuşma yapar. Konuşmasında uyum içerisinde olmanın ve dostluğun önemine vurgu yapar. Melek Çe "*Uçan Sınıf*" adını verdiği bu eserinde öğretmenin sözlerinden hareketle dostlukla ilgili telkinlerde bulunur.

Duran Çetin de "*Kiralık Ev*" isimli eserinde öğretmenlerin atandıkları her yeni okulla birlikte yaşadıkları sorunların bazılarını değinir. Öğretmenler her ne kadar uyum aşamasında birtakım sorunlar yaşasalar da gittikleri her yeni yerde yeni dostluklar kurarlar. Karakterlerinin verdiği güven ve davranışlarındaki samimiyet kısa sürede insanlarla kaynaşmalarını sağlar.

Öğretmenlerin atandığı her yeni yerdeki meslektaşları ile uyum kurmadaki sıkıntılarını da Ümit Sorgunlu "*Acılar Sevgiyle Biter*" isimli eserinde işler. Eserde yeni atandığı okula gittiği ilk günde meslektaşlarının soğuk tavırlarına maruz kalan öğretmenin durumunu anlatır. Sadece Selin Öğretmen yeni gelen meslektaşına yakın ilgi gösterir. Kısa zamanda ikili arasında samimi bir dostluk oluşur. Yazar hikâyede

dostluğun, özellikle de çalışma ortamındaki dostluğun, başarıyı doğrudan etkilemesi ile ilgili iletiler verir.

Sadettin Kaplan “*Aydın Öğretmen*” adlı eserinde meslektaşlar arasındaki samimi dostluğu işler. Teneffüs zilinın çalması üzerine öğretmenler odasına giren Aydın Öğretmenin rahatsız olduğu yüzünden bellidir. Durumu fark eden arkadaşları hemen onunla ilgilenmeye başlarlar. Onu hastaneye götürmek isteyen arkadaşları kendileri hastaymış gibi Aydın Öğretmen için endişelenirler. Sonraki ders arasında onu hastaneye gitmeye ikna ederler.

Yıllarca öğretmenlik yaptığı köyde, köylü ile samimi bağlar kuran Bal Hasan emekli olup köyden ayrılır. Köyden ayrılmasına rağmen köylü dostları ile bağlantısını koparmaz. İşleri nedeniyle yerleştiği kasabaya gelenleri evinde en iyi şekilde ağırlar. Onlara işlerini halletmelerinde yardımcı olur. Şevket Bulut “*Eğitmen Bal Hasan*” adlı bu eserinde Hasan Öğretmenin bütün bu davranışlarından hareketle okuyucuya bir dostluk dersi verir.

Köyde adından bahsedilen Gavur Ali’yi yakından tanımak isteyen Mehmet Ali Cengiz’in “*Köyün Bilgiç Dedesi*” adlı eserindeki öğretmen, okulun önünden geçtiği bir gün onu çay içmeye davet eder. Öğretmenin davetini kabul eden Gavur Ali ile öğretmen arasında o günden sonra sıkı bir dostluk oluşur. Hikâyede yazar tarafından bu dostlukla ilgili olarak Gavur Ali’nin ağzından birtakım cümleler kurulur:

“... Ben okulu ve okuyan çocukları çok severim. Elimden her şey gelir. Kapı ve pencere yaparım. Duvar örerim. Yanınıza gelip bir hizmetiniz var mı diye sormak istiyordum, ama fırsat bulamadım. Havalar soğursa, keserimi, bıçkımla alıp geleceğim zaten. Sizlerle de tanışmayı çok istiyordum. Allah razı olsun, bu kapıyı siz açtınız...” (Cengiz, 2007: 39–40).

Kendisini köyünün kalkınmasına adanmış öğretmen öncelikle tahsilini tamamlar. Daha sonra köyüne dönerek işe başlayan öğretmen, kısa sürede bu konuda önemli adımlar atar. Köylüyü işbirliğine yönlendirmekle işe başlar. Necip Fazıl'ın “*Öğretmen Bey*” adlı eserinde köylü, çabası için öğretmeni takdir eder. Öğretmen ile köydekiler arasında samimi bir bağ oluşur. Oluşan bu samimi hava kalkınmaya yönelik çalışmalarında engelleri aşmalarını kolaylaştırır.

Profesör Kron ile saatçi arasındaki dostluk Orhan Duru tarafından “*Binyılbaşı*” adlı eserde anlatılır. Alanında ünlü biri olan profesör, yaptığı ilginç deneylerle tanıtılır. Hikâyede saatçi olarak tanıtılan kahramanla aralarında samimi bir dostluk vardır. Hikâyedeki diğer kahramanların konuşmaları yine bu iki arkadaşın birbirlerine karşı tavırları aralarındaki dostluğun kanıtıdır.

Aynı apartmanda oturan Seda ile edebiyat öğretmeni Dilek arasında komşuluk ilişkileri çerçevesinde başlayan samimiyet kısa sürede dostluğa dönüşür. Feyyaz Kayacan “*Bana Bakın Benim Adım Gizlem ve Ben de Mutlu Olmak İstiyorum*” adlı hikâyesinde bu ikilinin söz konusu değer kapsamında bir araya gelişlerini dile getirir. Bir araya geldiklerinde genelde edebiyat olmak üzere birçok konu hakkında konuşurlar. Fikirlerini paylaşırlar.

Giyim tarzı nedeniyle üniversite eğitimine devam etmesine izin verilmeyen arkadaşı ile Rabia arasındaki dostluk, Cihan Aktaş tarafından “*O Geçidin İzleri*” adıyla kaleme alınır. Eserde okulunu bitirerek öğretmen olan Rabia, giyim tarzı nedeniyle okula devam edemeyen arkadaşına destek olur. Onu teselli etmeye çalışır. Aralarındaki dostluk her şeye rağmen devam eder.

Birbirine komşu iki köyün çocukları arasındaki dostluğun gelişmesi için öğretmenlerin gösterdiği çaba ise Yusuf Atılğan'ın “*Tutku*” adlı eserinde ele alınır.

Öğrencilerini her ilkbaharda komşu köye götüren öğretmen, böylece onların yeni arkadaşlar edinmelerini sağlar. Ayrıca öğretmenler arasındaki arkadaşlık bağı bu şekilde daha da güçlenir.

Eskiden sinema olan kahvenin sürekli müşterileri arasında bir grup öğretmen de vardır. Çoğunluğunu emekli öğretmenlerin oluşturduğu bu grubun arasında genç öğretmenler de yer almaktadır. Necati Tosuner'in "*Mary*" adlı eserinde bu grup üyeleri arasındaki dostluk onlara dışarıdan bakanlar tarafından fark edilir. Kahveye giren her arkadaşlarını alkışlarla karşılarlar. Kalabalıklaşınca masaları birleştiren öğretmenler, samimi bir iletişim içerisindeyler.

Öğrenciler arasındaki dostluk ilişkilerinin gelişmesi için öğretmenler birtakım sosyal faaliyetler düzenlerler. Peride Celal "*Kaçak*" adlı eserinde öğretmenlerin düzenledikleri faaliyetlerin yanı sıra dostluğa verdikleri değeri ele alır.

Rıza Beşer'in "*Akyazı'nın Kara Yazısı*" adlı eserinde öğretmen arkadaşının görev yaptığı ilçeye yolu düşen Veli'nin gözlemlerini anlatır. Arkadaşının ilçeden ayrıldığını öğrenen Veli, nereye gittiği ile ilgili bilgi aldıktan sonra kasabadan ayrılır. Bilgi toplama sırasında öğretmen arkadaşı ile ilgili daha önce bilmediği şeyler de öğrenir. Arkadaşının uğradığı bir haksızlık sonucu kasabadan ayrılması bunlardan biridir.

Öğretmenlerinin en çok kimi sevdiğini merak eden öğrenciler ona en çok kimi sevdiğini sorarlar. Öğretmen, öğrencilere bu konuda bir ders vermek için onlardan arkadaşlarının iyi yönlerini bir kâğıda yazıp getirmelerini ister. Yazmaya başlayan öğrenciler her bir arkadaşlarının ne kadar değerli olduğunun farkına varırlar. Sınıflarından bir kişi bile eksilse ortamın ne kadar değişeceğini anlarlar. Melek Çe'nin "*Öğretmenimiz En Çok Kimi Seviyor?*" adlı eserindeki öğretmen, bu etkinlik

ile bütün öğrencilerin onun gözünde değerli olduğu mesajını verirken arkadaşlığın önemi hakkında da öğrencilere bir ders vermiş olur.

Resim öğretmenliği yapan kahramanın hayata bakışı ve dost canlılığı Demirtaş Ceyhun'un "*Haşmet Öğretmen*" adlı eserinde anlatılır:

"... Her zaman şen şakrak... Saatler boyu kumlarda dolaşsın. Deniz kıyısında çakıl taşı yarıştırsın çocuklarla, suyun üzerinde sektirerek. Sevecen, dost canlısı, şakacı, hoş sohbet..." (Ceyhun, 2003: 1).

Mehmet Seyda "*Acı- Tatlı Günler*" adlı eserindeki öğretmen tipinin dostluğa verdiği önemi ve dostlarına verdiği değeri hikâyede paylaşır:

"... birbirlerine sıkıntılarını, sevinçlerini açıklayan kimselerin birbirlerini daha çok sevdiklerine, arkadaşlık, dostluk bağlarını sağlamlaştırdıklarına tanık olmuştu. O susar, bir şey söylemez, öbürü küerse, eskiden birbirlerini görmeden edemezlerken, gene de sevgi bağları gevşer, zamanla uzaklaşırlardı birbirlerinden.

Oysa arkadaşlıklar arasına 'kara kedi' girmesine, bir çocuğun, parmaklarından ikisini üst üste koyup öbürüne, 'Boz şunu. Tamam. Darıldık. Konuşmuyorum seninle!' demesine dayanamazdı yüreği..." (Seyda, 2007: 52).

Selim İleri'nin "*Eski Bir Kalbim*" adlı eserinde Derya Öğretmenin dostluğa önem veren kişiliği arkadaşı tarafından anlatılır:

"... Bu eve daha çok geleceğim. Dünyanın en abuk sabuk aşkları için ağlamaya başlayacağım. Yusuf'la Derya beni avutacaklar. Yine âşık olacağım. Karşılık göremeyeceğim ya da kavgalar, tartışmalar, bir oktan daha delici, daha kanatıcı, ölümcül dargınlıklar girecek araya. Dönüp dönüp geleceğim onlara..." (İleri, 1991: 112).

Hikâyelerde ceza evinde bulunan öğretmenler de kahramanlar arasında yer alır. Bu hikâyelerdeki öğretmenlerin çoğunluğu yanlış anlaşılma nedeniyle ceza evine konulmuştur, gerçekten suçlu olanlar ise kanuna aykırı şeyler düşündükleri için ceza evinde tutulurlar.

Nezihe Meriç “*Umut’a Tezgah Kurmak*” ismiyle kaleme aldığı eserinde Nesrin Öğretmenin ceza evi günlerini anlatır. Nesrin Öğretmen, burada kalıcı dostluklar kurar. Bedia, onun ceza evinde tanıştığı dostlarından. Aynı koğuştta, birçok şeyi paylaşırlar. Şartların zorluğuna birlikte katlanırlar. Aynı gün tahliye olurlar. Dostlukları ceza evinden çıktıktan sonra da devam eder.

Sıkıyönetim döneminde ceza evine konan bir öğretmenin yaşadıkları Fakir Baykurt tarafından “*Futbolcu*” adlı eserde anlatılır. Kendisi gibi öğretmen olan kişilerin ağırlıkta olduğu bir koğuştta kalır. Bir gün koğuştta yeni biri gelir. Koğuştakiler casus olma ihtimali olduğu için yeni gelen tutuklu ile ilgilenmezler. Soğuk davranırlar, aralarına almazlar. Öğretmen, casus bile olsa sonuçta insandır diyerek yeni gelen tutukluyla konuşur. Ona yardımcı olur. Bu sayede aralarında bir arkadaşlık oluşur. Kısa sürede samimi iki arkadaş olurlar. Daha sonra yeni gelen kişinin casus olmadığı da anlaşılır.

“*Cezaevi Müdürü*” adlı eserinde de Fakir Baykurt tutuklu olan bir öğretmenle onu kurtarmaya çalışan meslektaşı arasındaki dostluğu anlatır. Aynı zaman da avukatlık da yapan Cemal Öğretmen, arkadaşını zor gününde yalnız bırakmaz. Onu kurtarmak için elinden geleni yapar.

Polis tarafından arkadaşları tutuklanan ve kendisi hakkında da tutuklama kararı çıkarılan İlker Öğretmenin arkadaşlık ilişkilerindeki samimiyeti, fedakârlığı Nezihe Meriç tarafından “*Dumanaltı*” adlı esere konu edilir. İlker Öğretmen, kendisini tehlikeye atarak tutuklanan arkadaşının ailesinin evine gider. Onları sakinleştirir. Kendi içerisinde bulunduğu durumu düşünmez. Ayrıca tutuklanan arkadaşının yerini bilmesine rağmen daha önce polise söylememesi yasal sürecin işlenmesi açısından doğru olmasa da arkadaşlığın gereğine uygun bir harekettir.

Yine sıkıyönetim döneminde hapse atılan bir eğitiminin, bir doçentin yaşadıklarını Fakir Baykurt “*Bir Bunaltı Zamanı*” adıyla hikâyeleştirir. Doçent Metin, alışık olmadığı ceza evi ortamında geçen zaman içerisinde sıkı dostluklar kurar. Ayrıca kaldığı koğuşta sözüne itibar edilen biri olur. Koğuş arkadaşları arasında çıkan anlaşmazlıklarda arabulucu olur.

Hikâyelerde öğretmenlerin başta meslektaşları olmak üzere yakın çevrelerindeki insanlarla yakın dostluklar kurdukları tespit edilmiştir. Öğrencilerine bu değeri kazandırmak için birtakım çalışmalar yapan öğretmenlerin olduğu bulgulardan hareketle tespit edilmiştir. Öğretmenlerin diğer insanlar tarafından dostluk kurulacak, güvenilir kişiler olarak görülmesi bir başka tespittir.

3.9. Empati Kurabilme Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Empati kurabilme kavramı ile “kendini karşıdakinin yerine koyabilme, onun gibi düşünüp hissedebilme”, öğretmenler açısından ise “öğrencinin seviyesine inebilme, öğrencinin hislerini ve düşüncelerini anlayabilme” anlamları kastedilmiştir.

Bu bağlamda söz konusu değer ile ilgili hikâyeler ve bu hikâyelerin yazarları şöyle sıralanabilir:

YAZAR	ESER	YAZAR	ESER
Şükran Kurdakul	Cicibaba	Reşat Gürel	Öğretmenliğin Ölümü
Ayhan Gültaş	Öğretmene Güven	Nurettin Topçu	Köy Hocası
Sabahattin Ali	Asfalt Yol	Sevgi Özel	Kote
Osman Çeviksoy	Gül Mevsimi	Sadık Yalsızuçanlar	Çiğ
Talip Apaydın	Bir Küskün	Fatma Gürel	Baharla Gelen
Sevinç Çokum	Asmalı Köyün Öğretmeni	...	Çıyan Eller

“Çiğ” adlı hikâyede insan ve dünya kavramları üzerine düşünen, hayatın gayesini, varlık sebebini anlamaya çalışan sosyoloji öğrencisi huzurevinde kalan emekli Türkçe öğretmeninın şiirlerinde az da olsa sorularına cevap bulur. Türkçe öğretmeni sosyoloji öğrencisini anlar ve şiirleriyle ona yol göstermeye çalışır.

Kendisini işleri nedeniyle yanlarında olamadığı karısının ve çocuğunun yerine koyan “*Bir Küskün*”deki edebiyat öğretmeni onların kendisinin yokluğunda neler hissettiklerini, ihtiyaçlarını nasıl karşıladıklarını düşünür.

Empati kurabilmede bir eğitimci için önemli olan kendini öğrencilerin yerine koyabilmedir. Nitekim “*Baharla Gelen*” adlı hikâyede edebiyat öğretmeni Kemal Bey öğrencileri hakkında karar verirken kendisini öğrencilerinin yerine koymaya çalışır. Bu nedenle onlara bağırıp çağırmaz, onların notlarını kırmaz.

Öğrencisi Bedrettin’in yaşadıklarına benzer bir geçmişe sahip olan okul müdürü bir gün Bedrettin’i odasına çağırır. Bedrettin’e onun içinde bulunduğu durumu anlattığını söyleyen Osman Çeviksoy’un “*Gül Mevsimi*” isimli hikâyesindeki okul müdürü aynı zamanda yardım etme sözü de verir:

“... *Şu okuldaki bütün çocuklar benim evlatlarımdır. Hepsini severim. Fakat seni bir başka severim. Çünkü sen benimkine yakın bir kaderi yaşıyorsun. Ben de, tıpkı senin gibi küçük yaşta babamı kaybettim. Annemin kimi, kimsesi, geliri yoktu. Evlenmek zorunda kaldı. Üvey babam anlayışsız, kaprisli bir adamdı. Beni istemedi. Dolayısıyla annemi de kaybetmiş oldum. Bir çocuğun hem annesiz hem babasız kalması ne demektir bilirim...*” (Çeviksoy, 2007: 23).

Asteğmen olarak askerlik yapan akademisyen Murat Özel kışlada nöbet saatinin kendisine gelmesini beklediği bir sırada samimi olduğu komutanlarından biri kendisinden yardım ister. Komutanın karısı evde doğum yapmak üzeredir. Komutan ise görevi gereği kışladan ayrılamaz. Murat’tan karısının hastaneye götürülmesine yardımcı olmasını ister. Sevgi Özel’in “*Kote*” adlı eserindeki nöbet sırası gelen

Murat, firar ederek komutanının karısına yardım etmeye gider. Murat hislerini doğum gerçekleşikten sonra komutanı ile paylaşır:

“... Komutanım, siz bana yaşamadığım bir şeyi yaşattınız o gece... Doğum odasının kapısında komşunuzun ve başkalarının şaşkın bakışlarına aldırmadan sonucu beklerken, siz geldiniz. Görev değildi artık yaptığım. Kim olduğum, nerde olduğum, aldığım emir değildi önemli olan. Baba oluşumu, bir kez daha başkasının çocuğunun ilk çığlığını beklerken duyumsuyordum...” (Enver, 2003: 221).

Kendisi de köy çocuğu olan öğretmen, atandığı köydeki köylülerle kısa sürede anlaşır. Sabahattin Ali'nin *“Asfalt Yol”* adlı eserinde öğretmenin köylüyle kolay iletişim kurmasında kendisini köylülerin yerine koyup düşünmesi de etkilidir: *“... Çocukları toplamak, dersleri yoluna koymak pek güç olmadı. Köylüler kendi dilleriyle konuşanları anlamakta gecikmiyorlar...”* (Uğur, 2004: 44).

Kendisini köylünün yerine koyarak düşünen bir başka köy öğretmenin hikâyesini de Nurettin Topçu *“Köy Hocası”* adıyla anlatır:

“... Bu köye geldikten sonra ilk işi köylünün haliyle hallenmek, onun hayatına olduğu gibi uymak oldu. Bu hareketiyle bu insanlara karşı sanki ilk borcunu ödemedi olduğunu hissediyor, onlara yaklaşımda eşsiz bir zevk buluyordu...” (Uğur, 2004: 60–61).

Öğretmen olan anne, kızının aldığı notun beklediğinden düşük olduğunu söylemesi üzerine kendisini kızının öğretmenin yerine koyarak konuşur. Ayhan Gültaş *“Öğretmene Güven”* isimli eserinde meslektaş olan iki kadının birbirlerine olan güvenlerini konu alır. Öğretmen anne, kızının notuna itiraz etmek üzere okula gelmesini teklif etmesi üzerine ona kendisini meslektaşının yerine koyarak cevap verir: *“... Çocuğum! Ben de bir öğretmenim. Not konusunda nasıl ki benden hesap sorulunca kızırırsam, ben de hiçbir öğretmeni kızdırmak istemem...”* (Uğur, 2004: 276).

Dersi olduğundan ağır hasta olan oğlunu hastaneye götürmek için evine gidemeyen öğretmen, ders sırasında kendisini onları düşünmekten, onların halini merak etmekten alıkoyamaz. Reşat Gürel'in "Öğretmenliğin Ölümü" adlı eserinde öğretmen bu düşünme sırasında kendisini karısının ve çocuğunun yerine koyar:

"... Önemli olmasaydı aramazdı eşi. Telefon için hem ev sahiplerini hem okul idaresini rahatsız etmezdi Yusuf'un hastalığı önemli olmasa. Doktor parasının hatta taksi parasının bile olmadığı karısının çaresizliğini düşündü..." (Özçelik, 2007: 110).

Şükran Kurdakul'un "Cicibaba" adlı hikâyesinde de bir tarih öğretmeni empati kurarak ders anlatmaktadır. Kurtuluş savaşını anlatırken kendisini cephede savaşan askerlerin yerine koyarak dersini anlatan öğretmen öğrencilerini etkiler. Öğrenciler bu canlandırmadan o kadar etkilenirler ki rüyalarında kendilerini savaş meydanlarında görürler.

"Çiyan Eller" adlı hikâyedeki öğretmenin söz konusu değere sahip olduğu bir olayla ortaya konur:

*"... Yeni yetmelerden Dağlıların Ramazan, sigarasını havaya fırlatarak söze karıştı:
-... Öğretmen bey anlamaz bunlardan. Anlamadığı da belli zaten. Çocuk oynucağı değil toprakla uğraşmak.*

Öğretmen, "Yanıyorsunuz" der gibi gülümsedi. Eliyle göstererek:

-Şu sırtlar yeşile boyanabilir, dedi. Çalılar kazılıp onların yerine zeytinlik kurulabilir. Ramazan'ın dediği gibi çalışmak gerek, inanarak çalışmak. Korkmayın ben de anlarım tarımdan, toprağın dilinden. Köklerimiz köydendir..." (...:25-26).

Sevinç Çokum'un "Asmalı Köyün Öğretmeni" adlı eserindeki öğretmen bazen kendisini birlikte dağ köyünde yaşadığı karısının yerine koyar:

"... Ama onun da bir kadın olarak bu dağ başı köyünde değil, şehrin merkezinde birkaç katlı apartmanların birinde oturmak, yani şehir kadınlarının yaptıkları gibi çarşı pazar

gezmek istediğini biliyordu. Kahveye ve evlere giren televizyon, ister istemez bu dağ başı köyelerine alışılmadık renkli dünyalar sunuyordu değil mi?...” (Uğur, 2004: 279).

Hikâyelerde öğretmenlerin kendilerini başkalarının yerine koyarak düşündükleri tespit edilmiştir. Öğrencilerinin yanı sıra aileleri ve yakın çevrelerindeki insanlarla aynı duyguları paylaşma konusunda yeterli oldukları, onları anlamada bu değeri kullandıkları görülmüştür.

3.10. Güvenilir Olma Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Çalışmada güvenilir olma kavramı “gerek tecrübe gerekse karakter yapısıyla insanların güvenini kazanma, itibar edilir olma, adalet sahibi olma ve adaleti sağlayıcı olma, ahlaklı olma” anlamlarıyla dikkate alınmıştır.

Güvenilir olma değerini yukarıda bahsedilen anlamlarıyla işleyen hikâye yazarları ve onların eserleri şöyledir:

YAZAR	ESER	YAZAR	ESER
Ömer Seyfettin	Niçin Zengin Olmamış	Kemal Bilbaşar	Çancının Karısı
Ömer Seyfettin	Bomba	Nejat Turhan	Abbas
Kemal Bilbaşar	Akrabalar Arasında	Samet Ağaoğlu	İlk Görüş
Ömer Seyfettin	Falaka	Osman Çeviksoy	Gül Mevsimi
Ferhan Koroğlu	Sevgili Öğretmenim	Ömer Seyfettin	Yalnız Efe
Sait Faik Abasıyanık	Plajdaki Ayna	Samet Ağaoğlu	Babam
Feyza Hepçilingirler	Bize Gülmek Yaraşır	Nezihe Meriç	Dumanaltı
Yaşar Kemal	Kalemler	Reşat Nuri Güntekin	Sönmüş Ocak
Muzaffer Hacıhasanoğlu	Eller	Hüseyin Cahit Yalçın	Muallim
Fakir Baykurt	Ağzı Eğri Adil Bey	Osman Şahin	Bozkırda Vivaldi

Nezihe Meriç	Büyük Liman İçine de Pazar Kurulur Pazar	Nezihe Meriç	Acıyı Aşmak
Memduh Şevket Esendal	Dövüş	Nezihe Meriç	Umut'a Tezgah Kurmak
Nezihe Meriç	Susuz VII	Rıfat Ilgaz	Abbas Yolcu
Sadettin Kaplan	Aydın Öğretmen	Duran Çetin	Kiralık Ev
Osman Koca	Hasret	Çağrı Gürel	Yaka
Mehmet Ali Cengiz	Öğretmene Benzer Birisi	Muzaffer İzgü	Beden Eğitimi Dersinde
Melek Çe	Bu Öğretmen Çok Çılgın	Melek Çe	Kötü Bir Gün
Ayhan Güldaş	Öğretmene Güven	Orhan Kemal	Burhan Bey
Nurettin Topçu	Köy Hocası	Kenan Hulusi Koray	Yeşil Gözlü Yaramaz
Adnan Binyazar	Yol Ver Dağlar	Sami Paşazade Sezai	İzmir'e Dair
Necip Fazıl Kısakürek	Öğretmen Bey	Yusuf Atılğan	Tutku
Osman Çeviksoy	Başlangıç	Erdal Öz	Babam Resim Yaptı
Tarık Dursun K.	Gül ile Sitemkar	Talip Apaydın	Bir Küskün
Sadık Yalsızuçanlar	Çiğ	Halide Nusret Zorlutuna	Osman
Memet Baydur	Gün Gece/ Oyun Ölüm	Fatma Pekşen	Peri Kızları da Sevinir
Fakir Baykurt	Bayram Gezmesi	Semra Özdamar	Uyumsuzlar
Mehmet Başaran	Mutluluk mu...	Hasan Kıryafet	Kokulu Kalem

Çevresindeki herkesin kendisine sırt döndüğü bir anda güvenebileceği, bir şeyler paylaşabileceği birini arayan öğrencinin bu arayışına Türkçe öğretmeni cevap verir. “*Osman*” adlı hikâyede yeni başladığı okuluna uyum sağlamada sorun yaşayan ve bu nedenle içine kapanan, Türkçe öğretmeni hariç insanlarla pek konuşmayan Osman’ın güvendiği, samimiyetine inandığı kişi Türkçe öğretmenidir. Türkçe öğretmeni Osman’ın güvenini kazanmak için yoğun çaba harcar.

Ergenlik dönemi kişiliğin şekillendiği bir dönem olması itibarıyla bu dönemde cevaplanması gereken bazı sorular vardır. Bu sorulara insanın kendi başına cevap

bulabilmesi çoğu zaman zordur. Kişi sorularına cevap bulamadığı zaman ona yardımcı olabilecek güvenilir birini arar. “Çiğ” adlı hikâyede sürekli üzerine gelen hayatın anlamını, yaşama nedenini sorgulayan sosyoloji öğrencisine bu konuda huzur evinde kalan emekli bir Türkçe öğretmenin okuduğu şiirler yol gösterici olur. Türkçe öğretmeni şiirleriyle öğrencinin güvenini kazanır.

Öğretmen, sadece kişiler değil kurumlar açısından da güvenilir bir insandır. “*Bir Küskün*” adlı hikâyede yöneticilerin edebiyat öğretmenine, onun bilgi birikimine olan güvenleri şöyle aktarılır: “...*Son bayram töreninde beni konuşturdular. Hadi bakalım sen edebiyatçısın, bu kez sen hazırla konuşmayı dediler. Müdür de kaymakam da daha önce gördüler konuşmamı...*” (Uğur, 2004:204)

Türkçe öğretmeni Ethem Bey kendi yazdığı piyesi canlandırmak üzere öğrencilere rol dağıtırken herkesin görev almasına, kimsenin gönlünün kalmamasına özen gösterir. “*Peri Kızları da Sevinir*” adlı hikâyedeki öğretmenin bu adaletli tavrı onun güvenilirliğinin göstergesidir.

“...*Komşuluğumuzun ikinci günü zamparalık hikâyeleri anlatmaya başlayınca midem bulandı ama dur bakalım hele dedim kendime, oğlum Aydın dedim, hemen sinirlenme, ...kızma hemen...*” (Uğur, 2004: 386). Emekli edebiyat öğretmenin komşusu hakkındaki bu iç konuşmaları ahlaklı olmaya verdiği önemin dolayısıyla güvenilir kişiliğinin bir yansımasıdır.

Geldiği ilk günden itibaren azimli bir şekilde çalışan Hüseyin Öğretmen kısa sürede görev yaptığı köyün çehresini değiştirir. Hüseyin Öğretmenin bu çabası köylülerin takdirini kazanmasını sağlar. Osman Çeviksoy’un “*Başlangıç*” adlı

hikâyesindeki Hüseyin Öğretmen artık köyde sözüne güvenilir, söylediklerine inanılır, samimiyetinden şüphe edilmeyen bir insandır.

Ortaokul son sınıf öğrencisi olan Gül birkaç dersin sınavında başarısız olur. Son sınıfta olduğu için öğretmenlerinin ona ayrıcalık göstereceklerini düşünür. Tarık Dursun K.'nın “*Gül ile Sitemkar*” adlı eserinde öğretmenler Gül’ün beklediği gibi davranmazlar. Ona hak ettiği notu verirler. Gül o derslerden telafi sınavlarına girmek zorunda kalır. Öğretmenler gösterdikleri bu tavırla güvenilir insanlar olduklarını gösterirler.

Erdal Öz “*Babam Resim Yaptı*” ismiyle kaleme aldığı eserinde öğretmenlerin güvenilir kişiliklerini öğrencilerin konuşmalarından hareketle ortaya koyar:

“... Ders yılı sonunda birkaç dersten bütünlemeye kalırdım. Güz gelince sınavlara girerdim. Hep başka öğretmenler gelirdi sınavlara. Ne hoş insanlardı. Bizim öğretmenimiz de olurdu aralarında. Suratını asar, hiç konuşmazdı... Daha önce hiç karşılaşmadığım bu yabancı öğretmenler karşısında – sınav tedirginliğini üzerimden atamamış olsam da- yüreğimdeki karanlık, yeni bir aydınlıkla yer değiştirdi. Nasıl mutlu olurdum...”

Resimci Behçet Hoca, sevdiğim öğretmenlerimdendi... Behçet Bey’in çenesi oldukça öne çıkıktı. Ona güvenilir bir görüntü verirdi bu...” (Öz, 2001: 42).

Yusuf Atılgan’ın “*Tutku*” isimli eserindeki öğretmene öğrencileri herkesten çok güvenirler. Osman adlı öğrencinin sırlarını söylediği, onu anlayan ve onun düşüncelerine önem veren tek kişi öğretmenidir. Köy öğretmeni, başta öğrencileri olmak üzere bütün köylü üzerinde kendisine karşı bir güven duygusu uyandırır.

Eğitimini devam ettirmek için köyünden ayrılan kahraman, eğitimini tamamladıktan sonra köyünü kalkındırmak ve köylüsünü aydınlatmak amacıyla geri döner. Necip Fazıl, “*Öğretmen Bey*” adlı eserinde idealleri yolunda gösterdiği samimiyetle bütün köylünün güvenini kazanan öğretmen tipini işler. Köylü

öğretmenin sözünden çıkmaz. Öğretmen de onları işbirliği ve ortak amaç çatısı altında bir araya getirir.

Sami Paşazade Sezai “İzmir’e Dair” adıyla kaleme aldığı hikâyesinde kahramanlardan birinin ağzından öğretmenlerle ilgili bir yargıyı paylaşır. Hikâyede öğretmenler güvenilir kişiler olarak tanıtılır. Öğretmenlik namuslu, iffetli, iyi niyetli kişilerin yaptığı meslek olarak tanımlanır.

Ankara’dan memleketi olan Elazığ’a gitmek üzere yola çıkan öğretmen otobüse biner binmez düşüncelere dalar. “Yol Ver Dağlar” adlı hikâyede yazar Adnan Binyazar, öğretmenin düşündüklerini dillendirirken onun güvenilir kişilik yapısıyla ilgili ipuçları verir:

“... Otobüse adım atar atmaz, başkentten gâilesi omzundan kalkmıştı. Otuz- kırk yolculu bu yürüyen odada, onun bunun önünde takla atmaktan eklemeleri laçkalaşmış kuklulardan kurtulmuşum...” (Binyazar, 2002: 11).

Felsefe öğretmeni ile öğrencileri arasında oluşan güven ortamını Kenan Hulusi Koray “Yeşil Gözlü Yaramaz” ismini verdiği eserinde anlatır. Açık sözlü olan felsefe öğretmeni çeşitli konularda birçok bilgiyi öğrencileriyle paylaşır. Özel hayatıyla ilgili konularda da öğrencileriyle konuşur. Öğrencileri de öğretmenlerinin kendilerinin iyiliğini düşündüğünü bilirler. Öğretmen ile öğrencileri arasında karşılıklı bir güven ortamı oluşur.

İdealleri uğruna kendisine sunulan fırsatları geri çeviren, kendi çıkarından çok toplumsal faydayı ön planda tutan, güvenilir bir kişiliğe sahip öğretmenin hikâyesini Nurettin Topçu “Köy Hocası” adıyla kaleme alır:

“... Hayatı vurgundan ibaret gören bu müstahasa insan yığını arasında dimdik durarak fenalıklara karşı, ‘herkes yapsın ben yapmayacağım!’ demesini bilmiş ve öğretmen olarak Anadolu’nun ücra bir köyüne gönderilmesini istemişti...” (Uğur, 2004: 60).

Burhan, varlıklı bir ailenin çocuğudur. Ailesi tarafından şımarık büyütülür. Her gittiği yerde ayrıcalık gören, iltifatlarla karşılanan Burhan, yeni kayıt olduğu okulda da aynı ilgiyi bekler. Fakat öğretmenleri diğer öğrencilere nasıl davranıyorlarsa Burhan'a da aynı şekilde davranırlar. Orhan Kemal "*Burhan Bey*" ismini verdiği eserinde öğretmenlerin gösterdiği bu tavırla onların güvenilir kişiliklerine vurgu yapar.

Öğretmenin meslektaşına olan güveni Ayhan Gültaş tarafından "*Öğretmene Güven*" adlı eserde anlatılır. Hem anne hem de öğretmen olan kahramanın kızı derslerden birinin sınavından düşük not alır. Annesine öğretmenin düşük not verdiğini söyler. Annesi de ona öğretmenin hak ettiği notu verdiğini düşündüğünü söyler. Meslektaşına duyduğu güveni bu sözlerle dile getiren anne kızına üzülmemesi gerektiğini, bir dahaki sınava daha çok çalışarak durumunu düzeltebileceğini söyler. Ayrıca görev yaptığı okulda müdürle aralarında güvenilir olmaya yönelik bir konuşma geçer: "... *Müdür Bey! Ben bir öğrencimi, diğerinden ayırt etmem. Hepsinin üstünde aynı derecede dururum, adaleti elden bırakmamaya çalışırım...*" (Uğur, 2004: 274).

Öğrenciyi etkileyebilmek için öğretmenin güvenilir bir kişiliğe sahip olması gerektiği Melek Çe'nin "*Kötü Bir Gün*" adlı eserinde anlatılır. Öğrencilere göre hayat bilgisi öğretmeni her şeyi başarabilir.

Yine Melek Çe "*Bu Öğretmen Çok Çılgın*" adlı eserinde öğrencileri ile sokak kedilerinin karnını doyuran öğretmenin güvenilir kişiliğini öğretmenin konuşmalarından hareketle verir:

"... *Çevremizde her zaman bize çok yakın bir hayat vardır. Kediler onlardan yalnızca bir tanesi. Kuşlar, uğur böcekleri, kelebekler ve daha binlercesi. Yaşarken hepsinin farkında*

olmalıyız. Çünkü biz yaşarken onların hakkına dikkat etmemek hiç insanca bir davranış değil...” (Çe, 2006: 52).

Köylerde öğretmenler sözüne önem verilen, köyün ileri gelen kişileri arasındadırlar. Muzaffer İzgü'nün “*Beden Eğitimi Dersinde*” adlı eserinde bu gerçek bir kez daha ortaya konur. Geçim sıkıntısı nedeniyle köyden şehre göç eden ailenin çocuğu, okula gitmektedir. Baba çocuğunun okumayıp çalışmasını ister. Anne ise babaya köydeki öğretmenin söylediklerini hatırlatır. Köydeki öğretmen onlara çocuklarını okutmaları gerektiğini söylemiştir. Bu nedenle onlar da çocuklarını okula gönderirler. Öğretmenin sözüne aradan uzun zaman geçmesine rağmen hala güvenen aile bu sözün gereğini yapar.

Öğretmen olduğunu söyleyen müşterisine adını bile sormadan veresiye mal veren esnafın hikâyesini de Mehmet Ali Cengiz “*Öğretmene Benzer Birisi*” adlı eserinde anlatır. Esnaf yaptığı davranışın doğruluğunu kendine özgü üslubuyla savunur:

“... Ne bilem efendi. Bizler öyle gördük, öyle yetiştirildik işte. Öğretmen; efendi olur, hile- hurda bilmez, hak yemez, kötülük düşünmez, Allah korkusunu taşır... Onun için de göz bebeğimiz yavruları götürüp onlara emanet etmez miyiz?... O gencin konuşmasında, hareketlerinde, mala bakışında, fiat soruşunda da bir başkalık vardı...” (Cengiz, 2008: 4).

Ağrı dağının eteklerindeki bir köyde görev yapan asker öğretmen kısa sürede köy halkına kendini sevdirebilir ve onların güvenini kazanır. Bu güvenin hikâyesini Çağrı Gürel “*Yaka*” adlı eserinde anlatır. Köyde sözüne itimat edilen biri olan öğretmen kaza sonucu hayatını kaybeden öğrencisinin ailesine de sahip çıkar.

Osman Koca “*Hasret*” adlı eserinde öğretmenlerinin her konu hakkında bilgisi olduğunu düşünen öğrencileri anlatır. Öğrencilere göre öğretmenleri her şeyi

yapabilir, her sorunu çözebilir. Öğretmen öğrencilerde kendisine karşı böyle bir güven duygusunun oluşmasını sağlamıştır.

Açık sözlü ve sorumluluk sahibi bir öğretmen bu özellikleri sayesinde çevresindeki insanlarca güvenilir biri olarak bilinir. Duran Çetin'in "*Kiralık Ev*" adlı eserinde anlattığı öğretmen verdiği sözleri yerine getirme konusunda da oldukça hassastır. Onun güvenilir kişiliğini desteklemesi bakımından gösterdiği hassasiyet önemlidir.

İdealist bir öğretmenin sağlığından fedakarlık ederek gösterdiği eğitim hassasiyeti Sadettin Kaplan'ın "*Aydın Öğretmen*" isimli eserinde anlatılır. Teneffüs zilinin çalmasıyla öğretmenler odasına giren Aydın öğretmenin çok hasta olduğu öğretmen arkadaşları tarafından da fark edilir. Arkadaşları hastaneye götürmek için ısrar edince Aydın öğretmen onlara idealist kişiliği ve sorumluluk bilinci doğrultusunda bir açıklama yapar:

"... 'Çocuklara bir konu vermişim.' Dedi. 'Emekleri boşa mı gitsin? Hevesleri kırılır, öğretmenlerinin sözüne güvenleri sarsılır. Söz veriyorum, teneffüste gideceğim'..." (Özçelik, 2007: 89).

Siyasilere muhalifliği ile bilinen Abbas öğretmenin bu nedenle meslek hayatı sürgünde geçer. Rifat Ilgaz'ın "*Abbas Yolcu*" adlı eserindeki Abbas öğretmen göreve başladığı ilk yıl Belediye Reisi'nin yaptığı haksızlıkları çektiği fotoğraflarla ortaya çıkarır. Kendisi de sürgüne gönderilmekten kurtulamaz. Onun haksızlığa karşı olan bu tavrı güvenilir kişiliğini göstermesi bakımından önemlidir. Adaletin sağlanması konusunda baskılara ve şahsi çıkarına yönelik tehditlere boyun eğmez.

İnsanlara olan sevgisi ve güveni zaman zaman onu zor durumda bıraksa da Melike Öğretmen yine de bu sevgisini ve güvenini kaybetmez. Çünkü onun amacı

ülkesinin insanlarını eğitmek ve bilinçlendirmektir. Nezihe Meriç “*Susuz VII*” adlı hikâyesinde bu amaç uğrunda güven ve sevgi temelli bir yolda yürüyen öğretmen tipini anlatır. Melike Öğretmen, bu konudaki samimiyeti sayesinde atılan iftiralarından, kendisi üzerine oynanan oyunlardan fazla etkilenmeden kurtulur.

Güvenilir bir kişiliğe sahip olmanın aile terbiyesinden ziyade karakter ile ilgili bir durum olduğu gerçeği Nezihe Meriç’in “*Umut’a Tezgah Kurmak*” adlı eserinde işlenir. Nesrin öğretmen ailesindekilerin tersine güvenilir, dürüst ve onurlu bir kişiliğe sahiptir:

“...Şurası kesin, bizim ev halkından biri değildim artık. Onlara yabancıydım. Küçük yaşta annemle babamın birer kış yalayıcı olduklarını, - Bunu bir kitapta okuyunca, önce ne olduğunu anlayamamıştım, deyimi bilmiyordum o zaman.- rüşvet yediklerini, babamın adının birtakım yolsuzluklara karıştığını biliyordum. Ama ben küçük bir kızdım, annem de benim annemdi. Babam hele! İkisi de beni severdi o zaman. -Babam hâlâ!- Annem bana sarılır, öper. ‘Benim kara kızım başkadır.’ derdi. ‘Damarlıdır, ötekiler gibi güzel değildir, ama akıllıdır’, demeye gelirdi. Sonra sonra nefret ettik birbirimizden. Memleketimizin içinde, iki ayrı dünyanın insanları olduk...” (Meriç, 1998b: 101–102).

Memduh Şevket Esenal “*Dövüş*” adlı hikâyesinde öğretmeni güvenilir olmanın sembolü olarak işler. İki öğrenci arasında çıkan anlaşmazlıkta haksızlığa uğrayan öğrenci haksızlığın giderilmesi için öğretmenine başvurur. Çünkü çocuğa göre öğretmen öğrenciler arasında adaleti sağlayan bu konuda güvenilebilecek tek kişidir.

Kendini beğenen, bilgisini başkalarını küçük düşürmek için kullanan Osman, bu özellikleriyle karısının eleştirilerine maruz kalır. Nezihe Meriç “*Acıyı Aşmak*” adlı eserinde güven timsali genç profesörü bu kadının karşısına çıkarır. Deniz kenarında saatlerce kitap okuyan genç profesör sakinliği, samimiyeti ve sevecenliği

ile Osman'ın karısının dikkatini çeker. Genç profesörü oğlu gibi gören kadında profesöre karşı bir güven duygusu oluşur. Kısa sürede tanışırlar ve samimiyet kurarlar. Kadın sıkıntılarını, sorunlarını profesörle paylaşır.

Eşi profesör olan kadın öğretmen, güvenilir kişiler olduklarını, her şeye rağmen bu değerden taviz vermediklerini Nezihe Meriç'in "*Büyük Liman İçine de Pazar Kurulur Pazar*" ismiyle kaleme aldığı eserinde anlatır:

"... Ben diyorum (yani o) anlı şanlı (bilimsel araştırmalarıyla milletlerarası bir ünlü adam olan kocam efendi) prof. falanca beyin eşi, anlı şanlı (eğitim alanında yaptığım, yayımladığım çalışmalarım ortada) öğretmen falancayım. Benim babacığım esmerdi. Küçük, esmer bir memur. Annem hep ellerinden utanırdı. Bulaşıktan kızaran o yorgunlara Krem Pertev alıp süremediği için. Garibim, profesör kocam Veli, Maraş'ın öksüzü. Biz iki çıplak evlendik. Bir ev kurduk, görev yaptık, üç çocuk büyüttük. Onları okuttuk, evlendirdik. Nasıl başardık, şaşılacak şey. Çünkü adamlığımıza toz kondurmadık. Hiçbir çirkinlik girmedi yaşamımıza. Kimseden gözümüzü kaçırmadık, boyun eğmedik, sözümüzü harbi söyledik..."
(Meriç, 1998b: 254).

Müzik öğretmeni Mustafa Kurtdemir'in öğrencilerinin gözünde oluşturduğu güvenilir insan modeli Osman Şahin tarafından "*Bozkırda Vivaldi*" adıyla anlatılır. Hikâyede öğrencileri Mustafa Öğretmene duydukları güveni açıkça dile getirirler: *"... Öğretmenden çok bir müzisyene benzetirdik onu. Yüzüne ne zaman bakacak olsak, saygıyla karışık gizemli bir güven duygusu kaplardı içimizi..."* (Uğur, 2004: 134).

Fakir Baykurt da "*Ağzı Eğri Adil Bey*" adlı eserinde güvenilir bir kişiliğe sahip öğretmen tipi çizer. Adil Öğretmen, kimsenin iyisine kötüsüne karışmayan, herkes hakkında olumlu düşünceler besleyen, iyi niyetli, açık sözlü bir insan olarak

tanıtılır. Kişiliğinden kaynaklanan güven verici yapısı insanlarla kolay iletişim kurmasını sağlar.

Zengin bir ailenin iki çocuğuna özel ders veren öğretmen, işini hakkıyla yerine getirmek için uykusundan fedakârlık eder. Hüseyin Cahit'in "*Muallim*" adını verdiği hikâyesinde bu durum öğretmenin güvenilir karakterini ön plana çıkaran bir ayrıntıdır. Öğretmen, işine gerekli özeni göstermesine rağmen ay sonunda kendisine verilen maaşı almakta tereddüt eder.

Hüseyin haksızlıkla mücadele etmeyi öğretmeninden öğrenmiştir. Ağanın oğlu arkadaşının kalemine el koymaya çalışınca ona engel olur. Arkadaşının kalemini almasına izin vermez. Babası güçlü kimsenin aynı zamanda haklı olduğunu savunsa da Hüseyin, öğretmene inanır. Ona bu konuda babasından çok güvenir. Nitekim köyde yaptığı haksızlıklar karşısında ağaya kafa tutan yalnızca öğretmenidir. Muzaffer Hacıhasanoğlu "*Eller*" adlı eserinde güvenilir bir kişiliğe sahip ve bu yönüyle örnek olan öğretmeni anlatır.

Reşat Nuri "*Sönmüş Ocak*" adlı eserinde idadi muallimi Remzi'nin güvenilir kişiliğine yönelik ayrıntıları karısı Nüveyre'nin ağzından verir. Nüveyre komşusu Behire ile konuşurken kocasının kendi halinde, namuslu bir kişi olduğunu söyler. Eser içerisinde Nüveyre'nin bu sözleri Remzi Öğretmenin söz konusu değerle ilgili davranışları ile desteklenir.

Adaleti sağlama konusunda öğretmene duyulan güven konusu Yaşar Kemal'in "*Kalemler*" adlı eserinde işlenir. İki öğrenci arasında çıkan anlaşmazlıkta haklı olduğunu düşünen öğrenci öğretmene başvurur. Çünkü haklı olduğunu kanıtlayacak güce sahip değildir. Öğretmen ise öğrencinin gözünde adaleti

sağlayacak güce ve güvenilirliğe sahip insandır. Öğretmen, öğrencinin bu fikrinin haklılığını ortaya koyacak nitelikte anlaşmazlığı çözüme kavuşturur.

Nezihe Meriç'in "*Dumanaltı*" adlı eserinde Mihri Hala'nın kızı suçu olmadığı halde tutuklanır. Tutuklanmasının sebebi valinin karısının yaptığı asılsız ihbardır. Kızı için endişelenen Mihri Hala'yı sakinleştirmeye çalışan İlker Öğretmen ona valinin karısının sahip olmadığı ahlaki değerlerle ilgili sözler söyler. Bu sözlerden İlker Öğretmenin güvenilir kişilikte bir insan olduğunu anlamak mümkündür:

"... Böyledir bunlar. Mihri hala sen bilmezsin bunları. Bunlar ayrı bir bozuk kandır. Bunlar çıkarları ortaya geldi miydi dostunu da satar, anasını, babasını da..."

Bunlar böyledir, kokuşuktur bunlar Mihri hala, vurguncu, soyguncu, hazır yiyici, kan emici Allah bunların belasını versin bir giydiğini bir daha giymemiş, eh öyle kazancın böyle savurması olur elbette..." (Meriç, 1998: 469–470).

Rasim Öğretmen ile görev yaptığı yerdeki halk arasında oluşan karşılıklı dostluk ve güven ortamı Feyza Hepçilingirler'in "*Bize Gülmek Yaraşır*" adlı eserinde verilir:

"... O 'be'lerin, 'yahu'ların, küfürlerin altında yatan pırl pırl bir yürekleri var. Böyle dostluğu ben anamdan, babamdan görmedim. Çocuk mu bakılacak, koşarlar; birimiz mi hastalandı, yanımızdadırlar. Karşılıklı her şey tabii. Bana da İzmir'in en güzel okulunu bağışlasalar, gitmem buradan..." (Hepçilingirler, 2000: 90).

Samet Ağaoğlu "*Babam*" adlı eserinde hukuk profesörü Ahmet Bey'in yaşam öyküsünü anlatır. Profesör Ahmet'in yaşamıyla ilgili ayrıntılar oğlunun ağzından verilir. Ahmet Bey namuslu, dürüst, adaletli, güvenilir bir kişi olmakla birlikte çocuklarına da hep bu değerleri taşımalarını tavsiye eden bir insan olarak anlatılır. Haksız yere sürgüne gönderildiği zaman bile gönderdiği mektupta çocuklarına hep ahlaklı kişiler olmalarını tavsiye eder.

Öğretmeni adaletin güvencesi, haksızlığın karşısında yer alan güç olarak gösteren hikâyelerden birini de Sait Faik “*Plajdaki Ayna*” adıyla kaleme almıştır. Eserdeki öğretmen adaleti sağlama konusunda öğrencilerine güven verir. Onların bu güvenini boşa çıkarmaz.

Uzun bir süre medrese öğretmenliği yaptıktan sonra bir dönem cephede askerlik de yapan Yörük Hoca yaşının ilerlemesi nedeniyle bir köye yerleşir ve çiftçilik yapar. Yerleştiği köyde kısa sürede halk ile kaynaşır ve köyün sözüne güvenilir, ileri gelen kişilerinden olur. Ömer Seyfettin “*Yalnız Efe*”de Yörük Hoca’nın etrafına güven veren bu kişiliğini anlatır.

Kızların okula gönderilmediği, kan davasının, ağalığın, çokeşliliğin hala devam ettiği, kadınların hemen hemen hiçbir hakkının olmadığı bir köye öğretmen olarak atanan Semra Akar yapılacak çok işinin olduğu düşüncesi ile kolları sıvar. Çalışmaya başlar. İlk olarak kız öğrencilerin okula gelmesini sağlar. Ferhan Köroğlu’nun “*Sevgili Öğretmenim*” adlı hikâyesindeki Semra Öğretmen daha sonra öğrencilerin güvenini kazanmaya çalışır. Kısa sürede öğrencilerin güvenini kazanır ve onlara arkadaş gibi yaklaşarak düşüncelerini ifade etmelerini sağlar. Dördüncü yılın sonunda eski öğrencilerin yerinde düşünen, düşündüğünü paylaşan, sorgulayan, hayal kuran, merak eden öğrenciler vardır.

Güvenilirliği çevresindeki insanlar tarafından da onaylanan öğretmenin hikâyesini Osman Çeviksoy “*Gül Mevsimi*” adlı eserinde işler:

“... Müdür, öğrenci, öğretmen, halk tarafından sevilen bir insandı. Giyimiyle, ağarmaya durmuş saçıyla, ilerlemiş yaşıyla, en çok sesiyle sözüyle karşısındaki herkese güven verirdi. Psikolojik bilgisi, tecrübesi büyüktü. Pek az kişide rastlanabilecek ikna gücüne sahipti. Yerinde ve etkili konuşurdu...” (Çeviksoy, 2007: 23).

Ömer Seyfettin'in "*Falaka*" adlı eserinde ihtiyar mektep hocasının enfiye kutusunu gizlice alarak kutudan enfiye çeken öğrenciler sürekli hapşırırlar. Bunun üzerine hoca öğrencilerine ceza verir. Bir daha kim hapşırırsa onu da cezalandıracağına yemin eder. Öğrenciler hazırladıkları oyunla hocayı verdiği bu sözden dolayı zor durumda bırakırlar. Hocanın eşeğine enfiye çektiren öğrenciler eşeğin sürekli hapşırması üzerine hocaya eşeğini cezalandırması gerektiğini hatırlatırlar. Verdiği sözden dönmeyen hoca, hapşırıldığı için eşeğini cezalandırmak zorunda kalır. Bu olayda hocanın sözünden dönmemesi onun güvenilir bir kişi olduğunu göstermektedir.

Ortaokul öğretmenliği yapan Kemal için davranış ve konuşmalarında doğrudan ayrılmamak, kısacası güvenilir olmak önemlidir. Kemal Öğretmen ve ailesinin güven konusundaki bu hassasiyeti Kemal Bilbaşar'ın "*Akrabalar Arasında*" adlı eserinde anlatılır. Toplum içindeki davranışlarına dikkat eden aile üyeleri, karakter sahibi bir insanda bulunması gereken vasıflara sahip olmayan insanlarla samimiyet kurmazlar.

Öğretim üyesi olan Abbas ise üniversitede felsefe dersleri verir. Nejat Turhan "*Abbas*" adlı eserinde yaşamdan beklentisi olmayan, geleceğini göremeyen, insani ilişkileri zayıf bir öğretmen tipi çizer. Abbas Öğretmenin bu olumsuz taraflarına rağmen güvenilir olma gibi olumlu kişilik özellikleri de vardır. Çıkarı için karakterinden taviz vermeyen Abbas Öğretmen kimsenin dedikodusunu yapmaz ve sır saklamasını bilir. Güvenilir bir kişiliğin göstergesi olması açısından bu özellikler önemlidir.

"*Bomba*" ismiyle kaleme aldığı eserinde Ömer Seyfettin Boris'in öğretmen olan eşi Magda'ya duyduğu güveni anlatır. Magda Boris ile evlendikten sonra

öğretmenliği bırakır. Köylerini eşkıyaların basması üzerine kaçmaya karar verirler. Kaçacakları günün gecesinde eşkıyalar Boris'i tutsak ederler. Magda'ya da sarkıntılık ederler. Magda eşine ihanet etmez ve eşkıyaları da öldürür. Boris'e durumu anlattığında Boris karısının söylediklerine şüphesiz inanır. Magda'nın gösterdiği sadakat onun güvenilir bir kişi olduğunu gösterir.

Eserindeki öğretmen tipini yüklediği adil olma, kararlılık gibi özelliklerle güvenilir bir kişi olarak ortaya koyan Kemal Bilbaşar "*Çancının Karısı*" adını verdiği bu eserde öğretmenin söz konusu yönünü destekleyen olaylar da anlatır. Yeni bir iş bulduktan sonra on dört yıldır görev yaptığı öğretmenliği bırakan kahraman birikmiş emekli ikramiyesini almaya karar verir. Hakkı olan ikramiyeyi almak için uzun bir uğraş verir. Sonunda parasını almanın yolunu bulur.

Savaş yıllarında geçimini sağlamada oldukça zorlanan lise öğretmeni bütün zorluklara rağmen yasal yollarla kazandığı parayla yaşamını sürdürür. Kanunsuz işlere bulaşmaz. Ömer Seyfettin bu öğretmenin hayat mücadelesini "*Niçin Zengin Olmamış?*" adlı eserinde işler. Arkadaşlarından birinin yaptığı iş teklifini kabul eden öğretmen, bir dönem rahat bir yaşam sürer. Yaptığı işin haksız kazanç getirdiğini öğrenince hemen işi bırakır. O işten kazandığı her şeyi hayır kurumlarına bağışlar. Öğretmenliğe geri döner. Yaptığı bu davranış onun güvenilir bir karaktere sahip olduğunu göstermesi açısından önemlidir.

Samet Ağaoğlu da "*İlk Görüş*" adlı hikâyesinde Almanya'daki öğretmenlerin güvenilir kişiliklerine değinir. Böylece öğretmenlerin güvenilir kişiler olduğuna dair bir genelleme yapar. Öğrencilerin sınırsız özgürlüğe sahip oldukları Almanya'da ciddiye aldıkları ve saygı duydukları pek az şeyden biri de öğretmenlerdir.

Almanya’da öğretmenler bilgilerine olan güven nedeniyle saygı duyulan ve ciddiye alınan insanlardır.

Almanya’da yaşayan Türk ailenin çocuğu olan Binali, Almanca öğretmenin verdiği kompozisyon ödevinde haksızlığa karşı sessiz kalmamayı ele alan bir yazı yazar. Fakir Baykurt’un “*Bayram Gezmesi*” adlı eserindeki öğretmen onun yazısını beğenir. Binali’ye haksızlığa karşı durmanın doğru bir davranış olduğunu telkin eder. Öğretmenin bu tavrı güvenilir bir kişiliğe sahip olduğunu göstermesi bakımından önemlidir.

Almanya’da doktora yaptığı üniversitede profesörlerden biri Esin Öğretmene bir görev verir. Türk ailelerinden biriyle ilgili dava hakkında bilgi toplamasını ister. Semra Özdamar’ın “*Uyumsuzlar*” adlı eserindeki profesör ona güvendiğini söyler: “... Siz bir öğretmensiniz, üstelik de Türksünüz. Bu iş bana verildi, ama ben sizin durumu araştırıp en sağlıklı çözümü getireceğinize inanıyorum...” (Özdamar, 1998: 57).

Yoksul bir ailenin çocuğu olan Mehmet Başaran’ın “*Mutluluk mu...*” adlı eserindeki Reşit Öğretmen kendi çabasıyla öğretmen olur. Bulduğu yeri hak eden Reşit Öğretmen bu yönüyle güvenilir bir kişidir.

Hasan Kıyafet’in “*Kokulu Kalem*” adlı eserinde kalemi kaybolan öğrenci durumu öğretmenine anlatır. Öğrencinin olayı öğretmene anlatmasındaki amaç ondan kalemini bulmasını istemesidir. Öğrenci bu davranışıyla öğretmene güvenmekte olduğunu ve onun adaleti sağlayacağına inandığını gösterir.

3.11. Hoşgörü Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Çalışmada hoşgörü değeri ile *“her şeyi anlayışla karşılayarak olabildiğince hoş görme durumu”* (Türkçe Sözlük, 2005: 901) kastedilmiştir. Öğretmenler, hoşgörülü bir eğitimci ve birey olmaları bakımından değerlendirilmişleridir.

Hoşgörü değeri ile ilgili bulgulara rastlanan hikâyeleri ve bunların yazarlarını şöyle sıralamak mümkündür:

YAZAR	ESER	YAZAR	ESER
Fakir Baykurt	Hatice'nin Mahkemesi	Fakir Baykurt	Yakantop
Nedim Gürsel	Yaz Gelmeden	Nezihe Meriç	Susuz IX
Lütfiye Aydın	Ciğerdeldi	Osman Çeviksoy	Başlangıç
Oyhan Hasan Bildirki	Telefon Zinciri	Leyla Ruhan Okyay	Düş
Sadık Yalsızuçanlar	Örtünen	Sadettin Kaplan	Aydın Öğretmen
Taki Akkuş	Küçük Nur Ali	Reşat Gürel	Öğretmenliğin Ölümü
Necdet Ekici	Gül Bitirmek İçin Toprak Olmak Gerek	İbrahim Eryiğit	Ardında Kalsın Acılar
Duran Çetin	Kiralık Ev	Ertuğrul Fındık	Düdüklü Öğretmen
Melek Çe	Tuhaf Sesler	Melek Çe	Müzik Dersi
Mehmet Seyda	Düşleme Oyunu	Yusuf Atılğan	Eylemci
Ahmet Rasim	Okula Başlıyorum	Füruzan	Gecenin Öteki Yüzü
Füruzan	Tokat Bir Bağ İçinde	Sevgi Özel	Kote
Fakir Baykurt	Şakirzat	Fakir Baykurt	Ağzı Eğri Adil Bey
Halikarnas Balıkcısı	Alabandada	Ferhan Köroğlu	Annesiz Evime
Ali Ulvi Temel	İlişki	Hulki Aktunç	Yek Yek Oynayanlar
Zafer Altunkozaoğlu	Korkut Hoca	Fatma Gürel	Baharla Gelen
Ümit Kaftancıoğlu	Birlik Duygusu	Faik Baysal	No... No
Halide Nusret Zorlutuna	Osman	Talip Apaydın	Bir Küskün

Cemil Kavukçu	Çiçekler	Ömer Seyfettin	Kurbağa Duası
Selim İleri	Pastırma Yazı	Fahri Celal Göktulga	Kin
Selim İleri	Türküsüz		

Emekli edebiyat öğretmeni Salim Bey ile yazar arasındaki hoşgörüye dayanan dostluk “*Yek Yek Oynayanlar*”da şu sözlerle anlatılır:

“...Sıradan laflar etmek, yıpratılmış yorumları yeniden evirip çevirmek, bazen bile bile saçmalamak, belirli bir lafın ardından karşıdakinin ne diyeceğini elifi elifine kestirmek, üstelik o sözleri ilk kez duyuyormuş gibi yapmak... batmıyordu ikimize de. Bıkıp yetti artık noktasına varıyorduk; o anda, yeni gevezeliklerimizden yeni bir şeyler çıkabileceğini umuyorduk gene...” (Aktunç, 2003: 43).

Okula yeni gelen edebiyat öğretmeninden haberleri olmayan öğrenciler, edebiyat dersini boş zannederek sınıfın altını üstüne getirirler. Kapıdan içeri giren yeni edebiyat öğretmenlerini fark edemeyecek kadar kendilerini kaybederler. Sınıfın bu halini gören “*Korkut Hoca*” beklenenin aksine sabırla öğrencilerin susmalarını bekler. Öğrenciler sustuktan sonra samimi bir ifade ile kendini tanıtır, öğrencilerle tanışır. Onun bu anlayışlı tavrı öğrencilerde olumlu bir etki bırakır. Öğrencilerden biri bu etkiyi şu sözlerle anlatır: “...*Bu adamın insanı büyüleyen bir yanı vardı galiba. Bizleri arzu ettiği yöne döndürmüştü hemencecik...*” (Özçelik, 2007:140)

“...*Böyledir Kemal Öğretmen. Birdenbire parlayıp coşmaz. Ansızın patlayıvermez. Ayrıca öğrencilerine bağırıp çağırmayı da sevmez, not kırmayı da...Öğrencilerini çok az cezalandırır...*” (Uğur, 2004:304) “*Baharla Gelen*”de edebiyat öğretmenin hoşgörülü kişiliği bu sözlerle anlatılır.

Türkçe öğretmeni Ali Rıza Bey, “*Birlik Duygusu*” adlı eserde okulca yapılan çalışmaya katılmayan öğrenciye bu durumun nedenini sorar. Öğrencinin mazereti

nedeniyle çalışmaya katılmadığını öğrenince durumu anlayışla karşılar. Konuyu daha fazla uzatmaz. Öğrenciye ceza verme yoluna da gitmez.

Baharın gelişinin kendisinde uyandırdığı sevinci ders esnasında öğrencileri ile paylaşan edebiyat öğretmeni Recep Bey'in bu paylaşımına birlikte bozulan ders ortamını tekrar toparlamasını “*No...No*” adlı hikâyede öğrencilerinden biri şöyle anlatır:

“...Öğretmenim yumruk ve tekmeyle hiç başvurmadı. Mesleğine yakışan bir anlayış ve sabırla göğüsledi bu saldırıyı. Beş on saniyede tüm patavatsızlıklara egemen oluverdi güzelliyle...” (Uğur, 2004: 160)

Osman, okumak için köyden kasabaya gelmiş bir çocuktur. Geldiği günden itibaren kasaba hayatına ve okula uyum sağlamakta zorlanır. Uyum sorunu, giderek içine kapanmasına neden olur. Davranışlarındaki istem dışı kabalık, konuşma şeklindeki rahatsız edicilik arkadaşlarının ve öğretmenlerinin ondan uzaklaşmasına neden olur. Türkçe öğretmeni, önce Osman'ı olduğu gibi kabul eder. Onun uygunsuz davranışlarını başlangıçta anlayışla karşılar. Öğretmenin bu tavrı Osman'da öğretmene karşı bir yakınlık hissi uyandırır. Bu yakınlıktan faydalanan öğretmen, Osman'a durumunu düzeltmesi konusunda yardımcı olur.

Talip Apaydın'ın “*Bir Küskün*” adlı eserinde edebiyat öğretmenin hoşgörülü tavrı şu sözlerle anlatılır:

*“...Kimseyi incitmemişti...
...İlkokuldan yeni gelmiş vicir vicir çocuklar. Öğretmen korkuyla karışık saygılı. Susun deyince hemen susan. Biraz yüz verince şımarıveren. Her halleriyle seviyordu onları...”* (Uğur, 2004: 204–205).

Seval Hanım, edebiyat öğretmenidir. Bir gün öğrencilerine kitaplarını okuttuğu yazarlardan birini söyleşi yapmak üzere okula davet eder. Okula gelen

yazar söyleşi için yerini aldığında öğrencilerden biri yazarın biyografisini okumaya başlar. Okuma sırasında hatalar yapan öğrenciye Seval Öğretmen olur böyle şeyler, önemli değil, moralini bozma anlamında vücut hareketleriyle telkinlerde bulunur. “Çiçekler” adlı eserde Seval Hanım’ın bu hoşgörülü tavrı yazar tarafından da takdir edilir.

“Kurban Duası” adlı eserde meslektaşı olan matematik öğretmenini her türlü fikre olan hoşgörülü tutumu ile tanıtan edebiyat öğretmeni, aynı hoşgörülü tutumu meslek hayatında kendisi de gösterir.

Suyun sesini dinleyerek ve akışını seyrederek rahatlamak amacıyla dere kenarına inen Ahmet Öğretmen, orada çamaşır yıkamakta olan köylü kadınlarla karşılaşır. Ali Ulvi’nin “İlişki” adını verdiği hikâyesinde öğretmen ile kadınlar arasında bir sohbet başlar. Kadınlar, öğretmene anlamlı anlamsız sorular sorarlar. Ahmet Öğretmen, kadınların bu sorularına anlayışla cevap vermeye çalışır. Onları kırmadan soru sordukları konular hakkında bildiklerini, düşüncelerini söyler.

Ders işlediği sırada kapıya vurarak sınıfa girmek için izin isteyen bir veliye karşı öğretmenin gösterdiği hoşgörülü tavır ise Ferhan Köroğlu’nun “Annesiz Evime” adlı eserinde işlenir. Ders anlatmaya ara veren öğretmen, sınıfa giren veli ile ilgilenir. Ona yardımcı olur.

Bir vapur yolculuğu sırasında annesinden dayak yiyen çocuğu sakinleştirme görevi vapurdaki öğretmene düşer. Halikarnas Balıkçısı’nın “Alabandada” isimli eserindeki öğretmen, çocuğu sakinleştirmek için onunla konuşur. Onun yaramazlıklarına ve rahatsız edici konuşmalarına anlayışlı karşılıklar verir. Köy öğretmenliği yapan bu bayan kahramanın hoşgörülü tavırları karşısında çocuk ona

evlenme teklif edecek kadar yaramazlıklarını arttırır. Öğretmen, çocuğun bu tavrı karşısında anlayışlı halini muhafaza eder.

Fakir Baykurt da “*Ağzı Eğri Adil Bey*” ismiyle kaleme aldığı hikâyesinde hoşgörülü tavırlarıyla ön plana çıkan bir öğretmen tipi çizer. Hikâyedeki Adil Öğretmenin çenesi eğridir. Geçirdiği bir rahatsızlığın sonucu bu duruma düşen Adil Öğretmenle söz konusu kusuru nedeniyle çevresindekiler bazen alay ederler. Adil Öğretmen onların hiçbirine kızmaz, karşılık vermez. Yine çevresindeki insanlar tarafından kimsenin arkasından konuşmayan, iyisine kötüsüne karışmayan bir kişi olarak tanıtılır.

Fakir Baykurt “*Şakirzat*” adını verdiği bir başka eserinde tecrit döneminde mahkûm edilen bir öğretmeni anlatır. Öğretmen, kalacağı koğuşa getirildiğinde ilk olarak koğuştaki diğer mahkûmlarla tanışır. Temizliğe önem vermesine rağmen koğuşa yayılan temizlenmemiş tuvalet kokusunu, mahkûmların düzensizliğini anlayışla karşılar. Aç olmasına rağmen koğuştaki yiyecek bir şey yoktur. Koğuşun cam ve çerçeveleri döküktür ve içeriye soğuk hava girmektedir. Öğretmen, bütün bunları çaresizliğin verdiği bir hoşgörülü tavır ile karşılar.

Askerliğini asteğmen olarak yapan Murat, askerliği sırasında komutanları tarafından sevilen bir kişidir: “...*Asteğmen Murat, yaşını başını almış, iki çocuk babası, incelikli, içten, yumuşak biriydi...*” (Enver, 2003: 221). Komutanları tarafından bu şekilde anlatılan akademisyen Murat’ın hoşgörü sahibi kişiliği ile ilgili ayrıntılar Sevgi Özel’in “*Kote*” isimli hikâyesinde okuyucuyla paylaşılır.

Öğrencileri tarafından anlayışlı kişiliği ile tanıtılan lise öğretmeni, Füzuran’ın “*Tokat Bir Bağ İçinde*” adlı eserinde anlatılır. Karşısındaki insanı sabırla dinleyen ve

öğrencilerinin her türlü hareketini büyük bir olgunlukla karşılayan lise öğretmeni, bu tavırları nedeniyle çevresindekiler tarafından hoşgörülü bir insan olarak bilinir.

Füruzan, annelerini ve babalarını kaybeden iki lise öğrencisine eğitimlerine devam etmeleri konusunda yardımcı olan tarih öğretmenin anlayışlı tavrını da “*Gecenin Öteki Yüzü*” adlı eserinde işler. Hikâyede merhameti ve yardımseverliği ile bilinen öğretmenin bir başka özelliği de olaylar ve kişiler karşısındaki ılımlı tavrıdır. Kendisinden farklı düşünen insanları bile anlamaya çalışır, onlara hak verir.

Okula başlama yaşı geldiği halde ön yargıları sebebiyle okula gitmek istemeyen çocuğu ailesi bu konuda ikna edemez. Bunun üzerine yakın dostları olan bir öğretmenin yardımına başvururlar. Ahmet Rasim’in “*Okula Başlıyorum*” isimli eserindeki bu öğretmen, çocuğu okula gitmeye ikna eder. Bu konudaki ılımlı tavrı çocuğun ikna olmasında etkilidir. Onun hoşgörülü kişiliği çocuk tarafından da dile getirilir.

Emin ve Saide Tınoğlu, yaşları oldukça ilerlemiş evli insanlardır. İkisi de öğretmenlikten emekli olmuştur. Yusuf Atılgan’ın “*Eylemci*” adlı hikâyesinde Emin Öğretmenin yaşıyla tutarsızlık gösteren davranışlarına karşı Saide Öğretmenin gösterdiği hoşgörü, anlayışlı tavrı anlatılır. Yaşlandığını kabul etmeyen Emin Öğretmen, eşi tarafından uygun bir dille uyarılır. Saide Öğretmen eşine yaşına göre davranması gerektiğini sık sık hatırlatır.

Mehmet Seyda’nın “*Düşleme Oyunu*” adlı eserindeki sınıf öğretmeni Mustafa Toraman, öğrencileri tarafından güleç yüzlü, yumuşak bakışlı olarak nitelendirilir. Öğrencilerinin her davranışını anlayışla karşılayan Mustafa Öğretmen, onlara bazen öğretmenlik bazen arkadaşlık yapar.

Melek Çe'nin “*Müzik Dersi*” adını verdiği hikâyesinde müzik öğretmenin izinli olması nedeniyle müzik dersine hayat bilgisi öğretmeni girer. Öğretmen, derse girdiği sınıfta öğrencilerin davranışlarını anlayışla karşılar. Örneğin uyuyan sınıf başkanını uyandırmaz. İzin almadan şarkı söylemeye başlayan öğrencilerine engel olmaz. Öğretmenin bu tavırları onun hoşgörü sahibi kişiliğini göstermesi açısından önemlidir.

Yine Melek Çe'nin bir diğer hikâyesi “*Tuhaf Sesler*” deki öğretmenin söz konusu değerle ilgili tavrı öğrencilerin ağzından verilir:

“...İçimizde her zaman bize güzel şeyler söyleyen bir ses vardır, dedi öğretmenimiz. Üzgün olduğumuz zamanlarda bizi teselli eder. Mutlu olduğumuz zamanlarda da şarkılar söyler. İyi ve nazik davranmamızı, her zaman doğru sözlü olmamızı öğütler. Kızgın olduğumuz anlarda bile bu iyi sese kulak vermeli ve onu dinlemeliyiz. Yoksa davranışlarımız yüzünden daha sonra pişmanlık duyabiliriz. Bunun için bir şeyi söylemeden ve yapmadan önce iyi düşünmemiz gerekir...” (Çe, 2006: 15).

Öğretmenin öğrenciye karşı hoşgörülü bir yaklaşım tarzı benimsemesi onun öğrenci üzerindeki etkisini arttırabilir. Nitekim Ertuğrul Fındık'ın “*Düdüklü Öğretmen*” eserinde buna benzer bir durum vardır. Hikâyede Şerife Öğretmenin anlayışlı tavrının öğrencisi İsmail üzerindeki etkisine değinilir:

“...Gayet sakindi... Haa, bir de elbette asla uzun ve karmaşık ödevler vermezdi öğrencilerine. ‘Öğrenciler okuldan çıkınca gerçekten çocuk gibi olmalılar.’ derdi. İsmail ne kadar güzel söz biliyorsa Şerife öğretmenden öğrenmişti...” (Fındık, 2009: 38).

Okul dışındaki günlük hayatlarında da kişiliklerinin söz konusu değerle ilgili yönünü canlı tutan öğretmenler, bu tutumlarıyla çevrelerindeki insanların takdirini toplarlar. Duran Çetin “*Kiralık Ev*” adlı eserinde konunun bu yönüne ışık tutar. Hikâyede karşılaştığı olumsuz durumlar karşısında metanetini koruyan bir öğretmen

tipi vardır. Yaşlı bir kadınla oğlunun oturduğu evin alt katını kiralayan öğretmen, ev sahibinin isteklerine karşı gelmez. Ev sahibi, öğretmenden evin badanasını yapmasını ister. Öğretmen itirazsız bu isteği kabul eder. Öğretmenin bu ılımlı tavrı ev sahibinin hoşuna gider. Badanayı öğretmene yaptırmaz ve kendisi yapar.

Bir başka hikâyede okula yeni gelen Gökhan adlı öğrencinin ders sırasındaki olumsuz davranışları Metin Öğretmenin dikkatini çeker. İbrahim Eryiğit'in "*Ardında Kalsın Acılar*" isimli eserindeki Metin Öğretmen Gökhan'ın uyum sorunu yaşadığını düşünerek bu davranışlarını göz ardı eder. Öğretmenin bu anlayışlı tavrını kötüye kullanan Gökhan, uyumsuz davranışlarını arttırır. Bunun üzerine Metin Öğretmen, onunla uygun bir dille konuşarak yaptığı yanlış davranışlardan vazgeçmesini sağlar.

Çalışırken kendisini rahatsız etmemesi konusunda sık sık uyardığı oğluna karşı öğretmenin gösterdiği hoşgörülü tavır da Necdet Ekici'nin "*Gül Bitirmek İçin Toprak Olmak Gerek*" isimli hikâyesinde işlenir. Çeşitli bahanelerle babasının odasına gelerek onun çalışmasını bölen çocuk, babası tarafından sürekli anlayışlı bir tutumla karşılanır. Öğretmen, çocuğunun da kendisiyle paylaşmak istediği şeylerinin olacağını bilincindedir. Bu bilinçle hareket eder.

Reşat Gürel'in "*Öğretmenliğin Ölümü*" adını verdiği eserindeki öğretmen, çevresindeki insanlar tarafından sevilen ve sayılan bir kişidir. Öğretmenin bu konuma sahip olmasında ılımlı kişiliğinin payı büyüktür. Öğrencilerini dövmez, onlara nazik bir tavırla yaklaşır, her türlü olayı ve çevresindeki insanların davranışlarını güler yüzle karşılar. Bütün bunlar onun sevilmesini sağlar.

Yatılı okul öğrencisi olan Ali, bazen öğretmenleri tarafından azarlanır. Taki Akkuş'un "*Küçük Nur Ali*" adlı eserindeki öğretmenlerinin bu tavırları karşısında Ali, onlara karşı olumsuz düşünceler besler. Maruz kaldığı bu kötü muamele onun

eğitim hayatını da olumsuz etkiler. Öğretmenleri arasında Nesrin Öğretmen gibi ona sevgi ve anlayışla yaklaşanlar da vardır. Bu öğretmenlerinden gördüğü hoşgörölü yaklaşım onu okula bağlar.

“*Aydın Öğretmen*” idealist kişiliğe ve hoşgörölü tutuma sahip olan öğretmenin hikâyesinin anlatıldığı Sadettin Kaplan’a ait bir eserdir. Öğrenciler Aydın Öğretmenin kişiliği ile ilgili düşüncelerini okuyucuyla paylaşırlar:

“... Yaşı kırk bile değildi. Fakat ellisinde gösteriyordu. Çileli yıllar, dikenli yollar onu zamanundan önce ihtiyarlatmıştı... Ama ihtiyarlayan sâdece bedeniydi. Gönlü ve ruhu hep gençti Aydın Öğretmen’in... O, hiç büyümeyen bir çocuktur. Çocuk yüreğinde herkese, her şeye yer vardı. Onu anlamak ve anlatmak öylesine zor ki...” (Özçelik, 2007: 86).

Öğrencilerinin giydiklerinden çok düşündükleri ile ilgilenen öğretmenlerin konuyla ilgili anlayışlı tutumu Sadık Yalsızuçanlar’ın “*Örtünen*” adını verdiği hikâyesinde anlatılır. Ailesinin işçi olarak Almanya’da çalışması nedeniyle orada bir okula giden öğrenci, giyim tarzına müdahale edilmesi sonucu Türkiye’de bir okula kaydolar. Türkiye’deki okulda öğretmenleri giyim tarzına karışmazlar. Bu konuda anlayışlı bir tavır sergilerler.

Öğretmenler davranışlarıyla hoşgörölü kişiliklerini yansıtmakla birlikte konuşmalarıyla da bu yönde bir tavır sergilerler. Bu konuda hareketlerinin yanı sıra söyledikleriyle de çevrelerindeki insanlara örnek olurlar. Varlık dergisinde yayınlanan ve Leyla Ruhan Okyay’a ait “*Düş*” adlı eserde sınıfta yaramazlık yapan, arkadaşlarını rahatsız eden öğrencisini uyaran Nebahat Öğretmen, ona arkadaşlarına karşı hoşgörölü olması gerektiğini hatırlatır.

Meslektaşlarına birbirleriyle olan iletişimlerinde hoşgörölü olmaları gerektiğini söyleyen öğretmen, Hasan Bildirki’nin “*Telefon Zinciri*” ismini verdiği

eserinde yer alır. İletişimde hoşgörünün önemine vurgu yapar. İş yerinde rahat bir çalışma ortamının oluşmasında önemli bir yeri olduğunu belirtir.

İdeallerini gerçekleştirme konusunda kararlı olan köy öğretmeni Hüseyin, köylüye bu idealleri benimsetmede hoşgörülü bir tavır sergiler. Köylünün yaşama tutunma konusunda yaşadığı zorluğun farkındadır. Bu nedenle bazı konularda kendisiyle çelişen kararlar verir. Çocuklarını çalıştırmak için okula göndermeyen köylülere başlangıçta anlayışlı davranır. Osman Çeviksoy'un "*Başlangıç*" adlı eserindeki Hüseyin Öğretmen, onlara okulun ve eğitimin önemini yavaş yavaş ve etkili bir şekilde anlatır.

Köy kadınları tarafından işlenen bir dantelin nasıl yapıldığını merak eden bayan öğretmen, bu konuda bilgi almak için öğrencilerinden birinin evine misafir olur. Öğretmenin bu misafirlik sırasındaki tavrını Lütfiye Aydın "*Ciğerdeldi*" adlı eserinde işler. Ev sahibi kadın farkında olmadan öğretmene karşı kaba bir tavır sergiler. Konuşmaları, hal ve hareketleri nezaketten uzaktır. Bayan öğretmen, ev sahibinin bu tutumunu eğitimsizliğine verir ve onu anlayışla karşılar. Aynı zamanda ev sahibinin sorularına nezaketle cevap verir.

İnsanların toplu olarak yaptıkları etkinliklerin başarıya ulaşması gösterilen bireysel çaba ve anlayış ile doğru orantılıdır. Yapılan bir ekip çalışmasında yönetici konumundaki kişilerin son derece hoşgörülü olmaları gerekir. Öğretmenler de bu ekip çalışmasına sık sık başvuran kişilerdir. Öğrencileri yeni bir şeyler ortaya koyarken anlayışla idare etmek önemlidir. Öğrencileri ile bir gösteri hazırlayan öğretmenin konuyla ilgili örnek tutumu Nezihe Meriç'in "*Susuz IX*" adlı eserinde yer alır.

Nedim Gürsel'in "*Yaz Gelmeden*" isimli hikâyesindeki bayan öğretmen, erkek arkadaşı tarafından anlayışlı bir kişi olarak tanıtılır. Erkek arkadaşının sergilediği olumsuz davranışlara karşı gösterdiği hoşgörülü tutum öğretmenin bu şekilde değerlendirilmesinde etkilidir.

Selim İleri'nin "*Pastırma Yazı*" adlı eserindeki Doçent Necati öğrencilerinin düşüncelerine, giyim kuşamlarına, yaşam tarzlarına anlayışla yaklaşır. Kendisiyle zıt düşüncede olan öğrencileri bile evinde misafir eder. İşgaller ve boykotlar dışında her türlü yoldan fikirlerin ortaya konulması gerektiğini savunur.

Selim İleri'nin "*Türküsüz*" adlı hikâyesindeki edebiyat öğretmeni de kendisini şöyle anlatır:

"... Sınıflara girerdim sabahları. Yeni yeni öğrenciler, o coşkulu yürek atışları. Genç, mutlu, yarına güvenle bakan öğrenciler. Çocuklarım işte sayısız. Kızdıklarımı ertesi günü gene sevmeye başlardım. Hepsi iyiydi, hepsi övülmeye değerdi..." (İleri, 2003: 39).

Yaşlı coğrafya öğretmeni, Fahri Celal Göktulga'nın "*Kin*" adlı eserinde öğrencilerine karşı gösterdiği anlayışlı tavırlarıyla dikkat çeker.

Fakir Baykurt, yurtdışındaki Türk ailelerin çocuklarının eğitimi ile ilgilenen yabancı öğretmen tiplerinin yer aldığı hikâyelerinde bu öğretmenlerin söz konusu değere sahip olduklarına vurgu yapar. "*Yakantop*" bu hikâyelerden biridir. Hikâyede beden eğitimi öğretmeni Heike Werner, düşük not alan öğrencilerinin sınıfta kalmaması için onlarla özel ilgilenir. Onlara karşı anlayışlı bir tutum benimser.

"*Hatice'nin Mahkemesi*" de aynı grupta yer alan hikâyelerdendir. Burada da başarılı bir öğrenci olan Hatice'nin eğitimine devam etmesi için Alman öğretmenlerin gösterdiği çaba anlatılır. Hatice'yi okutmak istemeyen ailesi öğretmenlerin yoğun çabaları sonucunda kararını değiştirir. Bu çaba sırasında

öğretmenler hakarete uğrarlar. Evden kovulurlar. Hatice'nin ailesinin kaba hareketlerine maruz kalırlar. Bunlara rağmen gösterdikleri anlayış ve sabırla amaçlarına ulaşırlar.

Çalışma kapsamındaki hikâyelerde öğretmenlerin gerek mesleklerinde gerekse günlük hayatlarında hoşgörülü bir tavır takındıkları görülmüştür. Yine hoşgörü ve sabırlı olma değerleriyle ilgili paralel bulgulara rastlanmıştır. Genellikle hoşgörü sahibi öğretmenlerin sabırlı oldukları da gözlemlenmiştir.

3.12. İdealistlik Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Çalışmada idealistlik kavramı ile öğretmenlerin bir amaca, ülkeye hizmet etme davranışları tespit edilmeye çalışılmıştır. Çevrelerindeki insanları eğitim öğretim başta olmak üzere çeşitli yönlerden üst seviyeye taşımak için çaba gösteren öğretmenlerin bulunduğu hikâyeler, çalışmanın bu bölümünde incelenmiştir. Kendisini mesleğine, insan yetiştirmeye adanmış öğretmen tipleri hikâyelerde tespit edilmeye çalışılmıştır. Öğretmenler, idealistlik değerlerini kendilerinde bulduklarının yanı sıra çevresindekilere bu değeri kazandırmaları bakımından da incelenmiştir.

İdealistlik değeriyle ilgili bulgulara rastlanan hikâyeleri ve bu hikâyelerin yazarlarını şöyle sıralamak mümkündür:

YAZAR	ESER	YAZAR	ESER
Feyyaz Kayacan	Sen Olsaydın Ne Yapardın?	Fakir Baykurt	Hatice'nin Mahkemesi
Sadık Kara	Özlenenler Düşler	Hüseyin Uğur	Yolu Yokuş mu?
Osman Çeviksoy	Başlangıç	Fakir Baykurt	Keziban'a İzin

Erdal Öz	Babam Resim Yaptı	Mehmet Seyda	Acı- Tatlı Günler
Necip Fazıl Kısakürek	Öğretmen Bey	Cihat Burak	Geçmiş Zaman Olur ki
Reşat Gürel	Öğretmenliğin Ölümü	Sadettin Kaplan	Aydın Öğretmen
Celaledin Kurt	Hocaların Hocası	Necdet Ekici	Gül Bitirmek İçin Toprak Olmak Gerek
Nihat Malkoç	Gümüş İşlemeli Çaydanlığın Buğusu	Nevzat Canan	Pasta
Himmet Karataş	Yayla Çiçeği	Mehmet Harmancı	Döne Çiçeği
Mehmet Ali Cengiz	Ketim Hamit	Abdullah Harmancı	Beni Almaya Gelen Bulut
Nezihe Meriç	Susuz VIII	Mehmet Ali Cengiz	Dağ Dağa Kavuşmaz Ammaaaa...
Mevlüt Uluğtekin Yılmaz	Burhanettin Bey ve Oğlu	Ertuğrul Fındık	Düdüklü Öğretmen
Mehmet Seyda	Düşleme Oyunu	Tahsin Yücel	Büyükbaba
Mahmut Özay	137 Hüseyin	Nurettin Topçu	Köy Hocası
Sait Faik Abasıyanık	Köy Hocası ile Sığırtmaç	Kenan Hulusi Koray	Yeşil Gözlü Yaramaz
Yıldız Ramazanoğlu	Son Leylek	Reşat Nuri Güntekin	Sazan Köyü Öğretmeni
Suavi Kemal Yazgıç	Öznesiz	Hülya Aktaş	Zil Çaldığında
Reşat Nuri Güntekin	Gamsız	Haldun Taner	Atatürk Galatasay'da
Rıfat Ilgaz	Keş	Füruzan	Gecenin Öteki Yüzü
Nezihe Meriç	Umut'a Tezgah Kurmak	Nezihe Meriç	Susuz VII
Fakir Baykurt	Futbolcu	Osman Şahin	Bozkırda Vivaldi
Fakir Baykurt	Ağzı Eğri Adil Bey	Fakir Baykurt	Mühür
Sadri Ertem	Tedkik Seyahati	Fakir Baykurt	Heykel
Muzaffer Hacıhasanoğlu	Eller	Ömer Seyfettin	Niçin Zengin Olmamış
Samet Ağaoğlu	Babam	Feyza Hepçilingirler	Hoş Geldiniz Çocuklar
Ömer Seyfettin	Yalnız Efe	Aziz Nesin	Orjinal Mikrop
Ferhan Koroğlu	Sevgili Öğretmenim	Ferhan Koroğlu	Annesiz Evime
Kemal Bilbaşar	Pazarlık	Ferhan Koroğlu	Madalyon
Ömer Seyfettin	Velinimet	Kemal Bilbaşar	Akrabalar Arasında

Ahmet Hikmet Müftüoğlu	Turhan Nasıl Çıldırdı?	Osman Çeviksoy	Sana Seni Anlatmak
Ömer Seyfettin	Kurbağa Duası	Nezihe Meriç	Susuz IX
Hulki Aktunç	Yek Yek Oynayanlar	Ahmet Hamdi Tanpınar	Kitap Korkusu
Zafer Altunkozaoğlu	Korkut Hoca	Talip Apaydın	Bir Küskün
Recep Şükrü Güngör	Okul	Tacettin Şimşek	Kavak Yellerimiz Oyy!
Mehmet Başaran	Mutluluk mu...	Selim İleri	Türküsüz
Sevinç Çokum	Asmalı Köyün Öğretmeni	Mustafa Kutlu	Mavi Kuş
Selim İleri	Pastırma Yazı		

Kitap okumayı bir tutku haline getiren edebiyat öğretmeni Salim Bey, meslek hayatı boyunca bu tutkuyu öğrencilerine aşlamaya çalışır. “*Yek Yek Oynayanlar*” adlı hikâyede emekli olduktan sonra da açtığı kitapçı aracılığıyla insanlara kitap sevgisi kazandırmaya çalışır. Salim Bey’e göre uyumun sonsuza dek sürmesi hem bilimsel hem de toplumsal anlamda kötü bir olgudur. Çünkü uyum beraberinde tembelliği de getirir. Hayatın bazı safhalarında görülen uyumsuzluklar ise çabayı ve beraberinde yeniliği getirir. Çevresindeki insanların kendilerine dayatılan yaşam şartlarını kabullenişleri, kemikleşmiş uyum anlayışları Salim Öğretmene göre yeniliğe, gelişmeye engel teşkil eder. İdealistlik ve kitap okumaya olan tutkusu nedeniyle Salim Öğretmen ile “*Kitap Korkusu*” adlı eserdeki edebiyat öğretmeni benzerlik gösterirler.

“*Bir Küskün*”de edebiyat öğretmenin idealistliği şu sözlerle verilir:

“...Her halleriyle seviyordu onları. Ayrılacağını düşününce bir yerleri sızladı. Kendiliğinden bir soluk koyverdi. Olmaz ki canım...Bir öğretmen nasıl ayrılır öğrencilerinden, eşya değil o çocuklar. Her biri insan yavrusu. Duyguları var, düşünceleri var...” (Uğur, 2004: 206).

Korkut Hoca, aynı adlı eserde işini seven ve en iyi şekilde yapmaya çalışan bir edebiyat öğretmeni olarak verilir:

“...Hep Hazreti Eyüp sabriyle yaklaştı bizlere. Ne yaptıysak yüzündeki gülücükleri attıramadık, somurtmadı, kızmadı bir türlü...derse girer, yoklama yapıp sınıf defterini yazar, kalemini iç cebine koyar ve önümüze gelerek parmaklarını birbirine kenetler:

—Bugün nasılsınız bakayım? Der. Bu üç kelimeyi her gün yeniden ve içtenlikle tekrarlardı. Ah o üç kelime!.. Bizleri oracıkta mutlu ederdi...” (Özçelik, 2007:142).

Yeni atandığı görev yerine giderken yolda gördüğü manzaradan işinin kolay olmayacağına anlayan edebiyat öğretmenine idealistliği güç verir. *“Kavak Yellerimiz Oyy!”* adlı eserde bu durum şöyle anlatılır:

“...Seyrek evler. Yol kenarına rast gele serpiştirilmiş toprak damlı evler. Evlerin damlarına kurulmuş yataklar...

Ok gibi hûblar beni yaydan yabana attılar.

Hayır, Şahin! Kimsenin kimseyi bir yere attığı yok. Biz ideal adamıyız. Her yer vatan. Nerde bayrak dalgalanıyorsa...” (Özçelik, 2007: 171).

Edebiyat öğretmeni Muhsin Bey, başta öğrencisi Selma olmak üzere diğer öğrencileri ve meslektaşları tarafından aşkla ders anlatan, mesleğine bağlı biri olarak bilinir. *“Okul”* adlı hikâyedeki bu edebiyat öğretmeni çevresindekiler tarafından mesleki idealleri olan biri olarak tanınır.

Taşradaki mekteplerden birinde görev yapan biri Fransızca diğeri de edebiyat öğretmeni olan iki meslektaşın ortak yönlerinden biri de idealist olmalarıdır. *“Kurbağa Duası”* adlı eserde Fransızca öğretmeni yatılı olan okulda nöbetçi olduğu akşamlar çocukların edebiyatla ilgili sorularını not eder. Ertesi gün edebiyat öğretmeni olan meslektaşından soruların cevaplarını aldıktan sonra öğrencilerine aktarır.

Nezihe Meriç “*Susuz IX*” adını verdiği hikâyesinde öğrencilerinin bilgili olmaları kadar sosyal olmaları için de uğraşan bir öğretmeni anlatır. Öğrencileriyle bir gösteri hazırlayan öğretmen gösterinin eksiklerini tamamlarken bir yandan da derslerini işler.

Turhan Öğretmenin idealistliği ise Ahmet Hikmet Müftüoğlu’nun “*Turhan Nasıl Çıldırıldı?*” adlı eserinde şöyle dile getirilir:

“...Turhan büyük sözlü, büyük fikirli, hırslı bir gençti. Babası, oğlunu bir tacir, bir iş adamı yapmak istiyordu. Genci kandırmak için sarf ettiği emekler heba oldu. Turhan’ın arzusu siyasetle uğraşmaktı. Milleti için, İslamiyet için yaşamak, çalışmak istiyordu. Büyük bir nam bırakmak emelinde idi...” (Müftüoğlu, 2007: 64).

Köyünde ilkokulu bitiren çocuğu ailesi bir işe koymayı düşünür. Bu arada köyün öğretmeni araya girer ve öğrencisinin zeki olduğunu eğitime devam etmesi gerektiğini söyler. Aileyi çocuklarını okutmaya ikna eden Osman Çeviksoy’un “*Başlangıç*” adlı hikâyesindeki öğretmenin bu davranışı idealistliğini göstermesi açısından önemlidir.

Hikâyelerdeki öğretmenlerin amacı sadece öğrencilerini iyi yetiştirmek değil çevrelerindeki insanların da eğitimlerine katkıda bulunmaktır. Nitekim Ömer Seyfettin’in “*Velinimet*” adlı hikâyesinde böyle bir öğretmen vardır. Eski uşağını bir gün sokakta ekmek parası dilenir halde gören Hasan Öğretmen, ona para yerine iş verir. Böylelikle uşağının hem çalışmasını hem de onurunu korumasını sağlayan Hasan Öğretmen bu davranışıyla idealist kişiliğini ortaya koyar.

Ortaokul öğretmeni Kerim’in inandığı değerleri öğrencilerine aşılama çabası ise Kemal Bilbaşar’ın “*Akrabalar Arasında*” adlı eserinde verilir. Kerim Öğretmen

insanlara zorla bir şeyler verilemeyeceğini ancak uygun bir üslup kullanımı ile bunun mümkün olabileceğini düşünür.

Selim İleri'nin “*Türküsüz*” adlı eserindeki Suat Öğretmenin idealist kişiliği eserde kendi cümleleriyle verilir:

“... Sınıflara girerdim sabahları. Yeni yeni öğrenciler, o coşkulu yürek atışları. Genç, mutlu, yarına güvenle bakan öğrenciler. Çocuklarım işte sayısız. Kızdıklarımı ertesi günü yine sevmeye başlardım. Hepsi iyiydi, hepsi övülmeye değerdi. Dünyada evlenmemiş on binlerce öğretmenden biri olmayı çoktan kabullenmişim. Akşamları okuldan çıkınca biraz gezinmek, bir roman satın alıp ağır ağır okumak, dersime hazırlanmak yeter bana...” (İleri, 1999: 40).

Kemal Bilbaşar'ın bir başka hikâyesi olan “Pazarlık”ta evinin ekonomik durumunu düşündüğü kadar öğrencilerinin eğitimini de düşünen ve dert edinen ilkokul öğretmeni Muhsin'in yaşam mücadelesi anlatılır.

Balet olmak isteyen fakat vücut yapısı bu isteğini engelleyen Bartın'a Ferhan Köroğlu'nun “*Madalyon*” adlı eserinde Melike Öğretmen şunları söyler:

“...İnsanoğlu mükemmel bir güce sahip; önemli olan sorunsuz bir hayat geçirmek değil, bu gücünü sorunlarını çözümlenerek ve çözdükçe de güçlenerek kullanmak. Devlet opera ve bale konservatuarından mezun oldum; daha sonra benim izimden gitmek isteyen gençlere yardımcı olmaya karar verdim. Şimdi müzik öğretmeniyim, fakat böyle de mutluyum...” (Köroğlu, 2006: 175).

Ferhan Köroğlu Diyarbakır'ın bir köyüne öğretmen olarak atanan Semra'nın idealleri uğruna verdiği mücadeleyi ise “*Sevgili Öğretmenim*” adlı eserinde anlatır. Semra Öğretmen, köyün halini gördüğü zaman işinin ne kadar zor olduğunu anlar.

Köyde çok eşliliğin, kan davasının yanı sıra ağalık sistemi de devam etmektedir. Kadınların ve kızların hemen hemen hiçbir hakları yoktur. Semra Öğretmen, köyde görev yaptığı süre içerisinde çok şeyi değiştirir. Önce kızların okula gelmelerini sağlar. Daha sonra çocuklara Türkçe konuşmayı ve kendilerini Türkçe ifade etmeyi öğretir. Çocuklar, kan davası ve çokeşliliğin yanlışlığını, dünyanın kendi köyleri ile sınırlı olmadığını öğrenirler.

Okulun açıldığı ilk günlerde Kadriye adlı öğrencisinin derslere karşı ilgisizliğini fark eden Ferhan Köroğlu'nun "*Annesiz Evime*" adlı eserindeki öğretmen, Kadriye'yi okula alıştırmak için yaptıklarını şöyle anlatır:

"...Okulun açıldığı ilk günlerde o kızın diğerlerinden farklı olduğunu görmüştüm. Ne kalem tutmayı, ne de bir çizgi çekmeyi öğretebilmişim. Derse karşı hiç ilgisi yoktu. Neler yapmışım neler. Şarkılar söyledim. Karşısında çocuksu hareketler, taklitler yapıp onu güldürdüm. Herkesten çok onunla ilgilendim. Elinden tutup yazdırdım ilk öğrettiğim cümleleri..." (Köroğlu, 2006: 124).

Ömer Seyfettin'in "*Yalnız Efe*" adlı eserindeki Yörük Hoca, devletin savaşa girmesiyle medrese hocalığını bırakarak cepheye gider. Medresede olduğu gibi cephede de üzerine düşeni yerine getirir. Savaş sonunda yaşının bir hayli ilerlemesi nedeniyle Yörük Hoca, bir köye yerleşme kararı alır. Yerleştiği köyde de boş durmaz. Savaşlar nedeniyle genç erkeklerin olmadığı köyde akşamları yaşlılara kitap okur, ilmi sohbetler yapar. Davranışlarıyla da köylülere örnek teşkil eder.

Aziz Nesin'in "*Orjinal Mikrop*" adlı eserinde de çok fazla rastlanmayan bir mikrobu tespit eden göz hastalıkları uzmanı, idealist profesör anlatılır. Mikrobu bilim dünyasına tanıtmak için kolları sıvayan profesör, öncelikle asistanlarını ve meslektaşlarını konu hakkında bilgilendirir. Daha sonra asistanları arasında yaptığı görev dağılımı ile onlardan mikrop hakkında bilgi toplamalarını ister. Gece geç saate

kadar laboratuvarında çalıştıktan sonra evine gider. Evinde de sabaha kadar rapor hazırlar.

Hukuk profesörü Ahmet Bey, ülkenin içinde bulunduğu zor durumdan nasıl kurtulacağı ile ilgili kafa yorar, fikirler üretir. Samet Ağaoğlu'nun "Babam" adlı eserine konu olan vatani kurtarma ideali içerisindeki Ahmet Bey fikirleri nedeniyle tutuklanıp sürgüne gönderilir. Doğru düzgün bir özel hayatı olmaz. Onun idealist kişiliği oğlu tarafından hikâyede şöyle yansıtılır:

"...Mektuplarında, içinde taşıdığı büyük imanı bizlere aşılamağa çalışıyor, ufukları karanlık hali perişan vatanın istikbalinden daima emniyetle, ümit ve hararetle bahsediyordu..." (Ağaoğlu, 2003: 211).

"...Ankara Hukuk Fakültesi'nde babam, ekseriyeti Anadolu'nun muhtelif yerlerinden gelmiş talebenin, işlenmemiş, saf, ateş tuğlası gibi yandıkça parlayan kafa ve gönüllerinde, kendi cumhuriyetçi ideallerinin aşılana bileceği en müsait mayayı bulmuştu..." (Ağaoğlu, 2003: 222).

Feyza Hepçilingirler'in "Hoş Geldiniz Çocuklar" adlı hikâyesinde yaz tatilinin ardından uzun bir süredir görmediği öğrencilerine kavuşacak olan Sibel Öğretmenin ilk ders öncesindeki içinden geçirdiği şu sözler onun idealistliğini göstermesi açısından önemlidir:

"...Birazdan ilk ders başlayacak. Yatıştırmalı bu heyecanı. Ne oluyoruz? İlk yıl değil ki, kaçınıcı yılı bu? Kaçınıcı oluyor? Beş doldu, öyle ya, demek ki altınıcı yıla başlıyoruz. Hayır, birçoğu gibi emekliliğe kaç yıl kaldığını saymayacak. Her derste bir şeyler öğreniyor. Öğrenciler de öğretiyor insana..." (Uğur, 2004: 51).

Köy öğretmenin idealleri uğruna köyün ileri gelenlerini karşısına alması Muzaffer Hacıhasanoğlu'nun "Eller" adlı eserinde öğrenci Mehmet'in ağzından şöyle anlatılır:

“...Onu İmam Ali Efendi, muhtar Koca Seyit, Rıza Ağa, Yakup Ağa sevmeslerdi hiç. Yeniliklerden yanaydı, Mustafa Kemal’in adı düşmezdi dilinden. Gavur alfabetesini öğretiyordu bebelere. Bıyığı, sakalı yoktu üstelik...” (.....: 259).

Savaş yıllarında hayat şartları ile mücadele eden öğretmenin her şeye rağmen idealist tarafından vazgeçmemesi Ömer Seyfettin’in “Niçin Zengin Olmamış” adlı hikâyesinde anlatılır. Bir yandan ailesinin geçimini sağlamaya çalışan öğretmen bir yandan da öğrencilerini en iyi şekilde yetiştirmeye çalışır. Hasta olan çocuğuna süt alabilmek için para bulmaya çalıştığı günün akşamında oturup ders notları çıkarır. Yeni kaynaklar tarar, alanıyla ilgili kitaplar okur.

Sadri Ertem, profesörlerden oluşan bir kurulun inceleme yapmak için gittikleri köyde yaşadıklarını “*Tedkik Seyahati*” başlığı ile hikâyeleştirir. Profesörler, gittikleri köyde gördükleri karşısında şaşırırlar. Cehaletin acımasız yüzüyle karşılaşır. Orada kendi kendilerine bir kez daha sonuna kadar cehaletle savaşacaklarına dair söz verirler. Köylüleri içinde buldukları kötü durumdan kurtarmak için birtakım notlar alırlar.

Görev yaptığı köyü kalkındırmayı, köylüyü eğitmeyi amaçlayan Kasım Öğretmenin hikâyesi Fakir Baykurt tarafından “*Heykel*” adıyla kaleme alınır. Kasım Öğretmen, sadece okulla ve öğrencilerle ilgilenmez. Köyün yararına olabilecek konularda valilikten bilgi alarak köylüleri yönlendirir.

Köy öğretmeni olarak göreve başlayan Adil Bey, zamanla bulunduğu ilçenin eğitim yöneticiliğine kadar yükselir. Fakir Baykurt’un “*Ağzı Eğri Adil Bey*” adıyla yazdığı hikâyeye konu olan ilçede yaşam şartlarının iyi olmaması nedeniyle gelen öğretmenler hemen buradan gitmek isterler. Adil Öğretmen ise diğerlerinin aksine

uzun süredir bu ilçededir. Onu burada tutan şey idealist kişiliğidir. İlçedeki insanların eğitim seviyesini yükseltme amacı onu buraya bağlar.

Yine Fakir Baykurt'a ait “*Mühür*” adlı hikâyedeki Mehmet Öğretmen, zaman zaman hapis yatmasına rağmen bırakmadığı idealist kişiliğini şu sözlerle ortaya koyar:

“...Sadık gibi milyonlarca köylü ve işçi çocuğunun yüksek çıkarları için çaba harcıyorum şimdi ve yüksünmeden takıyorum bu kelepçeyi bazen sağ bileğime, bazen sol bileğime, bazen ikisine birden. Yatıyorum içerlerde, karanlık, nemli, soğuuuk geceler, uzun gündüzler ve artık göğsümde bastırmayı başaramadığım hırıltılar! Evet hırıltılar!...” (Baykurt, 1974: 441).

Fakir Baykurt “*Futbolcu*”da da benzer kişilikte olan ve yine benzer sebeplerden cezaevinde olan bir öğretmeni anlatır. Cezaevine yeni gelen bir mahkûm, öğretmenin uzun süredir burada olduğunu öğrenir. Yeni gelen mahkûm, öğretmenin ceza evinin olumsuz şartlarına uzun süredir katlanıyor olmasını idealistliğine bağlar.

Dicle Köy Enstitüsü müzik öğretmeni Mustafa Kurt Demir'in idealistliği Osman Şahin'in “*Bozkırda Vivaldi*” ismini verdiği eserinde öğrencilerinin birinin ağzından şöyle aktarılır:

“...Klasik Batı müziğine düşkündü. Biz öğrencileriyse Doğu ve Güneydoğu'dan toplama yoksul köy çocuklarıydık. Müzik beğenimiz ise birkaç uzun hoyratla türküden öteye geçmezdi. Buna karşın hocamız korolar kurar, çok sesli okul şarkıları öğretmeye çalışırdı bizlere. Bazen de plaklar koyar, tanımadığımız bilmediğimiz parçalar dinletirdi; Brahms'tan, Mozart'tan, Çaykovski'den... Mavi Tuna'yı dinlerken kendini müziğin ritmine iyice kaptıran hocamız, 'İyi kulak verin! Saksakağan seslerini duyuyor musunuz?' diye sorarak, bizleri müziğin havasına katmaya çalışırdı... Yüzümüzde müziği anladığımızı dair en ufak bir titreşim

göremeyince de üzülür, 'Biliyorum. Şimdi bu tür müziklerden hoşlanmıyorsunuz ama ilerde seveceksiniz. Bundan eminim,' derdi. "...(Uğur, 2004: 135–136).

Eğitim sisteminin her gelen yönetimle değişmesi, hazırlanan anlamsız raporlar, yapılan müfettiş yoklamaları, tekrara düşen eğitim anlayışı Nezihe Meriç'in "*Umut'a Tezgah Kurmak*" adlı eserindeki Nesrin Öğretmeni hedeflerinden saptıramaz. Gerçek anlamda eğitim vermek için uğraşan hikâyedeki Nesrin Öğretmen, bazen yanlış algılanıp ceza evine konulsa bile yine de idealleri uğruna çaba sar eder.

"*Susuz VII*" adlı eserinde de Nezihe Meriç, idealist bir öğretmen tasviri ortaya koyar. Bu hikâyedeki öğretmenin idealist yapısı iç sıkıntılarında kurtulmasını sağlamıştır. Öğretmen, hayatına bu özelliği sayesinde yön vermiştir.

Karadeniz kasabalarından birine atanan Rıfat Ilgaz'ın "*Keş*" adlı hikâyesindeki öğretmen idealistliğini şöyle anlatır:

"...Ateşli bir ilkokul öğretmeniydim, on sekiz yaşında cıva gibi bir öğretmen... Tek kişilik kaldırımların parsellediği bir Karadeniz kasabasına verilmişim. İlk işim pedagoji öğretmenimizin öğrettiği gibi halkın sosyal durumun incelemeye başlamak oldu..." (Uğur, 2004: 89).

Halkın sosyal durumu hakkında fikir sahibi olur, onların sorunlarının farkına varır. Bir yandan öğrencileriyle ilgilenirken diğer yandan da bu sorunlara çözümler üretir.

Füruzan'ın "*Gecenin Öteki Yüzü*" adlı eserinde hayat şartlarının oldukça zor olduğu Anadolu'da bir okulda tarih öğretmenliği yapan kahramanın idealleri uğruna verdiği mücadele anlatılır. Tarih öğretmeni, öğrencileriyle her konuda yakından ilgilenir. Onları yüksek öğretim yapmaları konusunda yönlendirir.

Öğrencilerinin iyi bir eğitim almaları kadar sosyal insanlar olarak da yetişmesi için uğraşan bir grup idealist anaokulu öğretmenin hikâyesini Reşat Nuri Güntekin, “*Gamsız*” adlı eserinde anlatır. Oyunlar yardımıyla çocuklara yaşlarına uygun birtakım değerleri aşıl原因an öğretmenler, aynı zamanda düzenledikleri sosyal etkinliklerle de onların iletişim kurma becerilerini arttırdılar.

Haldun Taner, Atatürk’ün Galatasaray Lisesi’ne yaptığı ziyareti “*Atatürk Galatasaray’da*” adıyla hikâyeleştirir. Hikâyede Atatürk’ün, okulu ziyaret edeceğini öğrenen yurttaşlık bilgisi dersi öğretmenin idealist kişiliği ön plana çıkarılır. Her zaman olduğu gibi Atatürk’ün geleceği gün de gerekli hazırlıklarını yaparak derse giren öğretmen, Atatürk’ün sınıfı ziyareti sırasında bir sorunla karşılaşmaz. Diğer sınıflardaki meslektaşları ise derslerine gerekli özeni göstermedikleri için Atatürk’ün ziyareti sırasında birtakım sorunlarla karşılaşır. Yurttaşlık bilgisi öğretmenin idealist kişiliği onu derisiyle ilgili sorumluluklarını yerine getirmeye sevk eder.

Milletinin makûs talihini yenmeyi kendine ilke edinen akademisyen Ayşe’nin idealistliği, Suavi Kemal Yazgıç’ın “*Öznesiz*” adlı hikâyesinde anlatılır. Hikâyede Ayşe’nin idealistliği kocasının konuşmalarıyla verilir:

“...Evlendik.

Barklandık.

Çoluk çocuğa karıştık.

Oldu bitti her şey.

Çok zekiydik çünkü. Çok akıllı. Çok kültürlü. Çok entelektüel. Çok sevgi dolu. Çok bilmem neli. Vatana, millete hizmet edecektik. Makus talihini/ talihimizi yenecektik...”

(Edisyon, 2004: 116–117).

Atamasının yapıldığı köyde göreve başlayan bayan öğretmen, Hülya Aktaş’ın “*Zil Çaldığında*” adlı eserinde köylülerin gözüyle şöyle anlatılır:

“...Köye ilk gittiğinde alışık oldukları formatın dışında biri ile karşılaşmak şaşırtmıştı onları ama hoşlarına da gitmişti. Kendilerine benzeyen, onlardan biriydi bu. Daha mütevazı ve daha halka yakın. Çocuklara da yaklaşımı candan ve sevecendi. Onlara kendi milli ve manevi değerlerini öğretiyor, şanlı tarihimizde iz bırakmış büyüklerimizi anlatıyordu... gençliğinin ve idealizminin sergilediği performansla hep takdir görmüştü...” (Edisyon, 2004: 56).

İngilizce öğretmeni Ayşe'nin idealistliği ise Yıldız Ramazanoğlu'nun “*Son Leylek*” adlı eserinde verilir. Ayşe Öğretmenin verdiği sözleri yerine getirmede gösterdiği hassasiyeti ve işini yapmadaki titizliği onun idealistliğinin, ileri görüşlülüğünün kanıtıdır. Yine Ayşe Öğretmen idealist kişiliği nedeniyle ilerleyen yaşına rağmen evlenmez.

Ömer Öğretmene göre ise vazife ölmeden bitmez. Reşat Nuri Güntekin'in “*Sazan Köyü Öğretmeni*” eserinde yer alan Ömer Öğretmen, idealleri uğruna çalışan insanın vazgeçmemesi gerektiğini düşünür. Bütün dünya terk etmiş ve düşman kesilmiş olsa bile idealist insan ümidini kesmemeli, pişman olmamalıdır. Ömer Öğretmen, idealistliği bu şekilde tarif eder ve kendi hayatına da uygular.

Sait Faik Abasıyanık da “*Köy Hocası İle Sığırtmaç*” adlı eserinde idealist bir köy öğretmeni modeli çizer. Görev yaptığı köyün yetenekli ve zeki çocuklarını geleceğin eğitimli kişileri yapmayı kafasına koyan öğretmen, öğrencileriyle her konuda yakından ilgilenir. Köydeki bütün çocuklara, sığırtmaçlık yapan da dâhil olmak üzere okuma yazma öğretir. Öğretmene göre bu çocukları yaşadıkları sefaletten yine kendileri kurtaracaktır.

Karnelerin dağıtılacağı, dönemin son gününde bile öğrencileriyle ders işleyen felsefe öğretmenin hikâyesi Kenan Hulusi Koray'ın “*Yeşil Gözlü Yaramaz*” adlı eserinde verilir. Felsefe öğretmeni dönem içindeki dersler sırasında öğrencileri

arasında düzenlediği tartışma başta olmak üzere çeşitli etkinliklerle de onların zihinsel ve sosyal yönlerinin gelişimini sağlar.

Öğretmen okulunda eğitim gören iki öğrenciyi öğretmenleri tarafından verilen idealistlik dersi Mahmut Özay'ın “137 Hüseyin” adlı eserinde işlenir. İki öğrencisinin kavga ettiğini öğrenen öğretmen onları yanına çağırır. Öğrencilerine yaptıkları hareketin ileride eğitim davasının savunucusu olacak, ideali olan insanlara hiç yakışmadığını söyler. Onları barıştırır.

Nurettin Topçu “Köy Hocası” adını verdiği hikâyesindeki öğretmenin idealistliğini şu sözlerle anlatır:

“...O bu köye dört sene evvel niye gelmişti? Pek âlâ arkadaşları gibi İstanbul civarlarında yerleşmek için tavsiyelere, iltimaslara başvurabilir, veya burada iki sene kaldıktan sonra şehre yakın bir köye naklini isteyebilirdi. Halbuki o bu köyden daha senelerce ayrılmamaya karar vermişti. Zira kendi idealini büyük bir minnetle kendisiyle paylaşan iki yıllık hayat arkadaşı ile elele vererek Anadolu'nun bu köyünü bir insanlık ve medeniyet yuvası haline koyabileceklerine inanıyordu...” (Uğur, 2004: 60).

Öğretmenin öğrencileri için yaptıkları onun idealist kişiliğini gösterecek şekilde Mehmet Seyda'nın “Düşleme Oyunu” adlı eserinde şu sözlerle verilir:

“...Onları, hiçbirini geride, sınıfta bırakmadan, hepsine başarı kazandırarak, ta birinci sınıftan almış getirmişti beşinci sınıfa. Her birine ayrı ayrı emekler vererek, her birini ayrı ayrı tanıyıp severek...” (Uğur, 2004: 143).

Yirmi yıllık meslek hayatı boyunca ideallerini gerçekleştirmek için uğraşan başöğretmenin hikâyesini Tahsin Yücel “Büyükbaba” adlı eserinde işler. Arzuladığı eğitim anlayışını oluşturmaya ve eğitimli insanlar yetiştirmeye çalışan öğretmen, büyük ölçüde başarılı olur. Zaman zaman ideallerini gerçekleştirme konusunda yalnız kalmasına rağmen ideallerinden taviz vermemesi onun bu başarısında etkilidir.

Her fırsatta kitap okuyan ve öğrencilerine de okutan Burhanettin Öğretmen, Mevlüt Uluğtekin Yılmaz'ın “*Burhanettin Bey ve Oğlu*” adlı hikâyesinde idealist kimliğiyle dikkat çeken bir kahramandır. Ömrü öğrenci yetiştirmekle geçen Burhanettin Öğretmene göre her öğrenci üniversite okumak zorunda değildir ama kültürlü olmak zorundadır.

Ertuğrul Fındık ise “*Düdüklü Öğretmen*” adlı eserindeki öğretmenin idealistliğini şu sözlerle anlatır:

“...Güler yüzlü, her zaman mutlu, neşeli bir öğretmendi Şerife öğretmen. Sınıfa cetvel yerine masal kitapları getirir ve sürekli uzun uzun konuşurdu öğrencileriyle. Matematik derslerinde bile bütün sınıf tamamen dersle ilgilenirdi...” (Fındık, 2009: 38).

Meliha Öğretmen, etrafındaki insanların çağın gereklerini takip etmemelerinden duyduğu rahatsızlığı arkadaşıyla paylaşır. Nezihe Meriç “*Susuz VIII*” adlı hikâyesinde Meliha Öğretmenin amaçları uğruna verdiği mücadeleyi anlatır. Meliha Öğretmen, yeniliğe kapalı olmanın, eski anlayışlar içerisinde tutsak olmanın insanların sonu olacağını bilincindedir. Çevresindekilerin çağa ayak uydurmamak için gösterdiği direnişi kırmak için çalışır.

Subay olan oğlunu ziyaret etmek için Kütahya'dan Malatya'ya gelen Hüseyin Öğretmen, burada kendisine kendisi gibi öğretmen olan yeni arkadaşlar edinir. Malatya'daki öğretmen arkadaşlarıyla okulları gezer. Öğretmen arkadaşı Mehmet Ali Cengiz'in “*Dağ Dağa Kavuşmaz Ammaaaa...*” adını verdiği eserinde Hüseyin Öğretmeni şu cümlelerle anlatır:

“...Hüseyin Kavak, öğretmen dostu, okul, öğrenci aşığı birisi. Çok sevecen, enerji dolu, neş'e saçan, konuşma ve kaynaşma özelliği olan birisi...”

Başladık her gün aynı saatte buluşmaya. Bazen uzakta, bazen yakında bir okula gidiyoruz, öğretmenlerle tanışıyor, öğrenci, okul, sıra, karatahta... görüp mutlu oluyordu” (Cengiz, 2007: 80).

Yine Mehmet Ali Cengiz “*Ketim Hamit*” adını verdiği bir başka hikâyesinde okulu bitirir bitirmez Anadolu köylerinden birine atanan Abdurrahman Gündüz Öğretmenin yaşadıklarını anlatır. Abdurrahman Öğretmenin atandığı köyde okul binası yoktur. Çatısı toprak olan bir odada çocuklara ders vermeye başlar. Öğrencileri Türkçe bilmedikleri için işe onlara Türkçe öğretmekle başlar. Bir yandan da halka cumhuriyeti anlatır. Onlara da yeni şeyler öğretmeye çalışır.

Öğrencileri için gecesini gündüzüne katarak çalışan bir başka idealist öğretmen de Abdullah Harmancı’nın “*Beni Almaya Gelen Bulut*” adlı hikâyesinde yer alır. Öğrencilerinin sorunlarını kendi sorunu sayan öğretmen okul dışında da öğrencileriyle ilgilenir. Onlara her konuda yardımcı olur.

Himmat Karataş’ın “*Yayla Çiçeği*” adlı hikâyesindeki öğretmen ise atandığı karla kaplı ilçede çiçekler yetiştirmek için kolları sıvar. İlçenin geniş eğitim imkânlarından yoksun olması, öğrencilerin eğitim seviyelerinin düşük olması gibi olumsuzluklar onu amacına ulaşmak için çalışmadan vazgeçiremez.

“*Döne Çiçeği*” adını verdiği eserinde Mehmet Harmancı öğretmeni idealist kişiliğini ortaya koyacak şekilde konuşturur:

“...Şimdi İlyaslarda okulun bahçesine diktiğimiz çiçekler açmış, tomurcuklar patlamıştır. ‘Eğitim öğretim normal seyrinde sürmektedir.’

Umuttur öğrenciler! Onlarcasını önünüze katıp da başladınız mı derse... dünyanın merkezi oluverirsiniz. Gürültülerinde kafa dinler, dertlerini paylaşarak mutlu olabilirsiniz ancak...” (Özçelik, 2007: 240–241).

Mümtaz Öğretmenin öğretmenlikle ilgili görüşleri ise Mevlüt Nihat Malkoç'un "Gümüş İşlemeli Çaydanlığın Buğusu" adlı eserinde dile getirilir:

"...Mümtaz Bey, öğretmenliği bir ideal olarak görüyordu. Gayesi para kazanmak olsaydı, mühendis, doktor veya işadamı olurdu. Zira üniversiteye giriş puanı, pek çok mühendislik bölümünü kazanmasını mümkün kılacak kadar yüksekti. Fakat o bir kere öğretmen olmayı koymuştu kafasına. Dünya nimetlerinde hiç mi hiç gözü yoktu. Anadolu'nun ücra köşelerine gidecek, kurutulmuş goncaları sulayacak, iri güller olmalarını sağlayacaktı..." (Özçelik, 2007: 227).

Hikâyelerdeki öğretmenler her idealist insan gibi bazen kişiliklerinin bu yönünün bedelini öderler. Kimi bu bedeli sağlığını kaybederek öder kimi de malını mülkünü kaybederek idealistliğinin bedelini öder. Nevzat Canan'ın "Pasta" adlı eserindeki Mehmet Öğretmen, sağlığı ile bu bedeli ödeyenlerdendir:

"...Öğrencilerine, görevini seven, zili kurtuluş saymayan öğretmeniniz kimdir? Diye sorulsa, onlardan hep bir ağızdan Mehmet Sarper Bey cevabının işitileceği muhakkaktı. Fakat o, iyi adının faturasını hayli ağır ödemekteydi. Örneğin, kışın sık sık anjine yakalanırdı. Nitekim şu mevsimde bile, yeni bir bademcik iltihabı yüzünden, dün sabahtan beri oldukça keyifsizdi..." (Özçelik, 2007: 190).

Kendisini yetiştiren idealist öğretmenler gibi öğrencileri dolayısıyla idealleri uğruna çalışan öğretmenin durumu Celaleddin Kurt'un "Hocaların Hocası" adlı serinde öğrencisinin bakış açısıyla verilir:

"...Derslerini bir ibadet hazzıyla işliyordu. Sık sık, Nurettin Topçu'dan okuduğu bir anekdotu aktarıyordu öğrencilerine... Nurettin Topçu'nun eserlerinin birinde geçen: 'Tam kırk yıl boyunca, ibadet eder gibi sınıflara girip çıktım, çocuklara verdiğim eğitimi ibadet saydım' lafzını, eğitimcilik hayatında uygulamaya çalışıyor; kendisi de; eğitimciliği, eğitim hayatında gösterdiği hizmetleri ibadet sayıyordu..." (Özçelik, 2007: 160).

Necdet Ekici'nin "*Gül Bitirmek İçin Toprak Olmak Gerek*" ismini verdiği eserindeki öğretmen, öğrencileri için ailesini ve çocuğunu ihmal eder. Öğrencilerine yol göstermek için yazdığı yazıların birinde öğretmen, çocuğuna onu ihmal ettiğini kabul eder bir şekilde seslenir: "...Yazmak baban için bir sevda idi yavrucuğum. Mecburdum yazmaya. Kolay mıydı devrilmiş; ihtiyar bir söğüt bedeninden yeşil bir sürgün yeşertmek. Bunu zamanla anlayacaktın..." (Özçelik, 2007: 130).

Öğrencileri için ailesini ihmal eden bir başka öğretmen de Reşat Gürel'in "*Öğretmenliğin Ölümü*" adlı eserinde yer alır. Her dersin bitiminde öğrencilerinden sonra sınıftan çıkan, okul müdürünün izin vermesine rağmen öğrencileri derste geride kalmasın diye hasta olan çocuğunu hastaneye götürmeyen, kendisinin ihtiyacı olduğu halde maaşının bir kısmını öğrencileri için harcayan öğretmen, hikâyede çevresindeki insanlar tarafından idealist bir kişi olarak bilinir.

Sadettin Kaplan "*Aydın Öğretmen*" isimli hikâyesinde kendi sağlığından fedakârlık ederek görev yapan bir öğretmenin idealleri uğruna yaptıklarını anlatır:

"...Uzun zamandan beri rahatsızdı. Göğsünün sol yanında kimi zaman dayanılmaz acılar duyar; çok az uyuduğu gecelerin sabahına bu acılarla uğunarak uyanırdı... Kimi zaman alnında tomurcuklanan ter damlacıklarıyla yüzü morarırken, yine de dersini gülümseyerek anlatırdı... Bir gün olsun dersi aksattığı olmamıştı. Gönlünde, hep yarınlara hazırladığı "çocukları" vardı..." (Özçelik, 2007: 87).

Eğitimini tamamladıktan sonra doğup büyüdüğü köye geri dönen öğretmenin hikâyesini Necip Fazıl Kısakürek "*Öğretmen Bey*" adıyla kaleme almıştır. Köyünü kalkındırmak, köylüsünü eğitmek amacıyla köye dönen öğretmenin bu hedefleri eserde de açıkça belirtilir:

"...*Öğretmen Bey*, 9 yıl önce bir çöplükten farksız olan bu köyün çocuğu ve 20 yaşında döndüğü köyüne kendisini vakfetmiş bir insan.

...

O, ideal, ruh ve ahlâk ile maddeyi feth ve teshir etme gayesinin, daracık bir kadro içinde köy tipini kurmak dâvasındadır ve bu dâvada muvaffaktır...” (Uğur, 2004: 30–31).

Galatasaray Lisesi Müdürü Tevfik Bey’in batılı eğitim anlayışını örnek alışı ve bu yönde yaptığı çalışmalar Cihat Burak’ın “*Geçmiş Zaman Olur ki*” adlı eserine konu olur. Ülkemizde batı tarzı eğitim uygulamalarının ilk olarak denendiği dönemde görev yapan Tevfik Bey, okulda bu uygulamaların başlatılmasına öncülük eder. Zaman içinde çevresindeki insanlardan aldığı olumsuz tepkilere rağmen bu konudaki ısrarı onun idealist yapısını göstermesi açısından önemlidir.

Haşmet Öğretmenin ünlü bir ressam olma ideali uğruna yaptıkları da Demirtaş Ceyhun’un “*Haşmet Öğretmen*” adlı eserinde işlenir. Resim öğretmeni Haşmet, hem ünlü bir ressam olmak hem de öğrencilerini resim konusunda yetiştirmek için gece gündüz çalışır. Bu idealleri uğruna ailesini ihmal ettiği, sosyal ortamından soyutlandığı zamanlar olur.

Öğrencilere bir şeyler öğretmek kadar onları eğitmenin de gerekliliğinin bilincinde olan öğretmenin hikâyesini Mehmet Seyda “*Acı- Tatlı Günler*” adıyla kaleme almıştır:

“...Çocuklar onun kimi derslerde, ‘Hepiniz çalışmışsınız. Aferin hepinize. Haydi şimdi kapatın kitapları defterleri... Kendi aramızda biraz konuşalım, dertleşelim!’ demesine çok alışmışlardı. Gerçekten, karşılıklı iç dökmelerle, öğretmen ve öğrenci olarak birbirlerini daha iyi tanımakla geçerdi bu saatler. Çocuklar hem birbirlerine, hem de öğretmenlerine daha büyük bir yakınlık, sevgi sıcaklığı duyarak çıkarlardı bu derslerden...” (Seyda, 2007: 51).

Erdal Öz’ün “*Babam Resim Yaptı*” adlı eserinde öğrencilerinden biri Behçet Hoca’yı onun idealist tarafını ortaya koyacak şekilde anlatır:

“...Resimci Behçet Hoca, sevdiğim öğretmenlerimdendi. Ortaokulda dört beş öğrenciyi gözüne kestirmişti; biri de bendim. Bizlerden altı kişilik bir topluluk oluşturmuştu. Genellikle cumartesi günleri, yemekten sonra biz altı kişi Behçet Hoca'nın belirlediği bir yerde buluşur, onun önderliğinde topluca bir yere gider, yağlıboya takımlarımızı çıkarır, önceden hazırladığımız tuvalimizi üç ayaklı sehpaımıza yerleştirir, öğretmenimizin seçtiği bir yerin resmini yapardık...” (Öz, 2001: 42).

Yoksulluğun ve imkânsızlığın kader olarak görüldüğü Anadolu köylerinden birine atanan öğretmen her şeye rağmen köyü kalkındırmaya kararlıdır. Fakir Baykurt “*Keziban'a İzin*” adıyla yazdığı hikâyedeki öğretmenin bu idealini okuyucuya yine öğretmenin ağzından aktarır: “...’Ben bu köyü kalkındıracağım.’ dedim kendi kendime. ‘Bu okulla yapacağım bunu. Köy orda uyuyacak, ben burada, bu dört duvar arasında ona ışık hazırlayacağım...’” (Baykurt, 1974: 45).

Ahır olarak kullanılan okulu eğitim öğretime açmakla başlayan bir başka köy öğretmeni Hüseyin’in hikâyesi de Osman Çeviksoy tarafından “*Başlangıç*” adıyla anlatılır. Hüseyin Öğretmen, köye geldiği ilk günden itibaren başta öğrencileri olmak üzere köylünün eğitimi için yoğun çaba sarf eder. Sadece köylüyü eğitmekle kalmaz köyün fizikî şartlarının daha yaşanılır hale getirilmesi için de çalışır. Köyün su göletlerinin temizlenmesi, köy camisine su getirilmesi, kadınlara ‘hanım’, erkeklere ‘ağa’ diye hitap edilmesi Hüseyin Öğretmenin gelmesinden sonra köyde yaşanan gelişmelerden bazılarıdır.

Kendisini hep ‘Çalığışu’ olarak nitelendiren Hüseyin Uğur’un “*Yolu Yokmuş mu?*” adlı eserindeki Ahmet Öğretmen ise atama beklerken en iyi şekilde yetiştireceği öğrencileri ve özveriyle görev yapacağı yerleri düşünür. Atamasının Hakkari’ye çıktığını öğrendikten sonra bile şartların kendisini zorlayacağını bilmesine rağmen gözlerindeki ülkü pırıltısı sönmez. Hemen evlerinin yanındaki

okula giderek öğretmenlerle fikir alış verişinde bulunur. Onlardan derslerde kullanabileceği kaynaklar alır.

Sadık Kara'nın “*Özlenenler Düşler*” isimli hikâyesinde Abdullah Öğretmenin idealistliği şu sözlerle anlatılır:

“...Başöğretmen Abdullah Hilmi Bey ülkü adamıdır. Cumhuriyetin hızını kesebilecek, kesme bile içinde böyle olasılıklar barındırabilecek tüm yaklaşımlar ona göre izlenmeli ve gerektiğinde engellenmelidir...”(Uğur, 2004: 355).

Görev yaptığı köy okuluna kitaplık kurmak için yardım mektupları gönderen öğretmenin idealistliği Sevinç Çokum'un “*Asmalı Köyün Öğretmeni*” adlı eserinde anlatılır:

“... Kağıt, zarf ve posta parası köy öğretmeni için göze görünür masraflardan sayılırdı, ama sonucu güzel olacağından bu sıkıntıya değerdı doğrusu... Elinin altında zarflanmış yirmi beş mektup. Bu yirmi beşten onuna cevap gelse sevinci yeterdi öğretmene. Zarflar ak güvercin güzelliğinde üst üste sıralanmıştı. Gözleri onların kapalı kanatlarına takıldıkça bu gece uyuyamayacağımı düşünüyordu...” (Uğur, 2004: 279).

Mustafa Kutlu'nun “*Mavi Kuş*” adlı eserindeki Murat Öğretmen kendisini Anadolu insanına adamıştır. Tayinin çıktığı ücra köye tereddüt etmeden gitmesi onun bu konudaki samimiyetini göstermesi açısından önemlidir.

Mehmet Başaran'ın “*Mutluluk mu...*” adlı eserindeki Reşit Öğretmen köy çocuğudur ve kendisini köyü kalkındırmaya adamıştır. Onun bu yönü iç konuşmalar şeklinde eserde verilir:

“... siz kaç kişisiniz ulan? Nerde öbür yaştaşlarınız? Onlar köyde kasabada ne yapıyorlar şimdi? Tıpkı benim çocukluğumu, gençliğimi yaşayanlar? Bize ne, biz mi istedik öyle olsunlar? İstemediniz ama onları da düşünün. Düşünsek ne olacak, değişecek mi? Değişmeyecek ama değişmeye başlayacak. Bu kadar vurdumduymaz olamazsınız...” (Başaran,...: 143).

Selim İleri'nin “*Pastırma Yazı*” adlı hikâyesindeki Doçent Necati ise idealist kişiliğini şu sözlerle ortaya koyar:

“... Yaşlanıyoruz, Nevin de ben de. Hayatımızı iyi, doğru şeylere eminim adadığıma. Ama ideal, ülkü, mefkûre insana yetmiyor her zaman. Başka şeyler, anılar, daha başka şeyler, bilinçaltımıza yerleşmiş çözemediğimiz hakikatler etrafımızı sarıyor...” (İleri, 2007: 172).

Yabancı uyruklu öğretmenler de bazen yazarlarımızın eserlerinde yer bulurlar. Bunlar çeşitli yönleriyle anlatılırlar. Fakir Baykurt'un “*Hatice'nin Mahkemesi*” adlı eserinde Alman öğretmenlerin idealistliği anlatılır. Öğretmenler ailesi işçi olarak çalışan Hatice'nin eğitimine devam etmesini isterler. Ailesi ise kızlarını daha fazla okutmak istemezler. Başarılı bir öğrenci olan Hatice'nin eğitimine devam etmesi için öğretmenleri ailesini ikna etmeye çalışırlar. Sık sık Hatice'nin evine gelirler, bir seferinde kovulmalarına rağmen yine de ikna çabalarına devam ederler. Sonunda aileyi kızlarını okutmaya ikna ederler.

Feyyaz Kayacan da “*Sen Olsaydın Ne Yapardın?*” adlı hikâyesinde öğretmen Frank Pitkin'i şöyle konuşturur:

“...Ben Manchester, Newcastle şehirlerinde resim ve edebiyat öğretmenliği yaptım yıllarca... Çok okudum, çok öğrettim... Öğrencilerim arasında yetenekli çocuklar vardı. İyi ressam, iyi ozan olabilirlerdi... Ben her çiçeğin tozunu her sözcüğün aydınlığını taşıyan bir insandım. Bütünüyle adamıştım kendimi onlara...” (Kayacan, 1996: 258).

3.13. Merhamet Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Çalışmada merhamet değeri ile zor durumda kalmış insanlara acıma ve onlara yardım etme kastedilmiştir. Hikâyelerdeki öğretmenler bu yönleriyle değerlendirmeye alınmışlardır.

Söz konusu değerle ilgili olarak bulgulara rastlanan hikâyeleri ve bu hikâyelerin yazarlarını şöyle sıralayabiliriz:

YAZAR	ESER	YAZAR	ESER
Ferhan Koroğlu	Annesiz Evime	Ömer Seyfettin	Velinimet
Ömer Seyfettin	Niçin Zengin Olmamış	Nejat Turhan	Abbas
Feyza Hepçilingirler	Hoş Geldiniz Çocuklar	Nezihe Meriç	Dumanaltı
Reşat Nuri Güntekin	Sönmüş Ocak	Haldun Taner	İznikli Leylek
Kenan Hulusi Koray	Otuz Kuruşa Yatak	Rıfat Ilgaz	Keş
Füruzan	Gecenin Öteki Yüzü	Adnan Binyazar	Yol Ver Dağlar
Mehmet Güler	Soluk Renkli Bir Umut	Abdullah Harmancı	Beni Almaya gelen Bulut
Hüzeyme Yeşim Koçak	Alfabe	Osman Çeviksoy	Bekleyiş
Sadettin Kaplan	Aydın Öğretmen	Latif Sarıyüce	Çocuk ve Ekmek
Reşat Nuri Güntekin	Bir İstifa	Ahmet Hamdi Tanpınar	Emirganda Akşam Saati
Mehmet Semih	Bir Mektep Hatırası	Füruzan	Sokaklarından Gemilerin Geçtiği Kent
Sadık Yalsızuçanlar	Kuş Uykusu	Fakir Baykurt	Keziban'a İzin
Hüseyin Uğur	Yolu Yokuş mu?	Fakir Baykurt	Bit
Halide Nusret Zorlutuna	Osman	Talip Apaydın	Bir Küskün
Vahap Akbaş	Bu, O mu?	Selim İleri	Sabahsız Geceler

Edebiyat öğretmeni derslerinde başarılı olan, edebiyat eğitimi almak isteyen; ancak daha sonra siyasal bilimlere yönelen öğrencisi ile yıllar sonra bir kahvede karşılaşır. Öğrencisi yaşadığı olayların etkisiyle ruhsal dengesini yitirmiş, akıl sağlığını kaybetmiştir. İleride büyük adam olacağına inandığı öğrencisini bu halde gören öğretmenin aklından şunlar geçer: “...Deminden beri hissettiğim şaşkınlık, acımayla, burkulmayla, tuhaf bir heyecanla harmanlanıyor. Bütün gördüklerime, duyduklarıma rağmen beni tanmasını bekliyorum...” (Özçelik, 2007: 125) “Bu, O

mu?” adlı eserde öğretmen, daha sonra öğrencisinin düştüğü bu durumun nedenini öğrenmek ve ona yardımcı olabilmek amacıyla ailesiyle konuşmaya karar verir.

Eğitimine devam etmek için köyünden kasabaya gelen Osman, kasabada gerek hayat şartlarına gerekse okula ayak uydurmakta zorlanır. Uyum sorunu Osman’ı gittikçe içine kapanık bir insan yapar. Çevresinden uzaklaşan Osman, bütün bunların üzerine bir de hastalanır. Ümitlerini yitirdiği bir anda Türkçe öğretmeni, Osman’ın yardımına koşar. Osman’ı hasta yatağında ziyaret eden Türkçe öğretmeni, uyum sorununu çözmesi için Osman’a yol gösterir. “*Osman*” adlı hikâyedeki Türkçe öğretmeni, merhametin simgesidir.

“*Bir Küskün*”de edebiyat öğretmenin öğrencileri hakkındaki düşünceleri onun merhametli karakterini yansıtır bir biçimde verilir:

“...*Saatine baktı, on buçuktu daha. Şimdi kasabada olsaydı üçüncü derse girmişlerdi. Birinci sınıflara dersi vardı. İlkokuldan yeni gelmiş vicır vicır çocuklar. Öğretmene korkuyla karışık saygılı. Susun deyince hemen hemen susan. Biraz yüz verince şumarıveren. Her halleriyle seviyordu onları...*” (Uğur, 2004:205).

Fakir Baykurt’un “*Bit*” adlı hikâyesinde yasalara ve düzene karşı gelmekle suçlanan Profesör Alen, tutuklanarak cezaevine konur. Cezaevinde başka öğretmenler de vardır. Cezaevinin ağır şartlarına gençler bile dayanmakta güçlük çekerken profesörün nasıl bu ağır şartlara dayanacağını düşünen koğu arkadaşları ona acır.

Babası gibi öğretmen olan Ahmet’in bir özelliği de merhametli oluşudur. Hüseyin Uğur’un “*Yolu Yokuş mu?*” ismiyle kaleme aldığı hikâyede Ahmet Öğretmen, babası tarafından karıncayı bile incitmeyen bir insan olarak tanıtılır.

“*Keziban’a İzin*” isimli hikâyedeki köy öğretmeni, yoksul olan öğrencilerine duyduğu acıma hissini şu sözlerle dile getirir:

“...Soğuk içlerine işlemiş... Tiril tiril titiyorlar... Hiçbirisinde öğrenci kılığı kalmamış. Fakat garip ve yanıkırlar. Acınmağa ve esirgenmeğe –esirgenmek ne söz!- yollarına ölinmeğe layıkırlar...” (Baykurt, 1974: 2–3).

Doğuda bir kasabada görev yapan Türkçe öğretmeni Zerrin’in her sabah kapısının önünden geçen askerlere duyduğu merhamet, Sadık Yalsızuçanlar’ın “*Kuş Uykusu*” adlı eserinde dile getirilir. Bölgenin çetin şartlarıyla mücadele ederek güvenliği sağlamaya çalışan askerler her sabah Zerrin Öğretmenin kapısının önünden geçerler. Zerrin Öğretmen her sabah onların geçişini merhamet nazarlarıyla seyreder.

Füruzan’ın “*Sokaklarından Gemilerin Geçtiği Kent*” adlı hikâyesindeki öğretmen, bu sefer merhamet edilen kişidir. Emekli öğretmen Sadi Bey’in evini soymak isterken yakalanan hırsızlar karakola götürülürler. Karakolda komiser hırsızlara emekli öğretmenin evinde ne bulacaktınız ki soymaya kalktınız diye sorar. Komiserin bu sözlerinden öğretmene duyduğu merhameti anlamak mümkündür.

Kulağı az işiten Din Kültürü öğretmeni öğrencilerle çoğunlukla el işaretleri yardımıyla anlaşır. Derste herhangi bir nedenle rahatsızlanan öğrencilerinin ders sonuna kadar beklemesine dayanamayan öğretmen, bu nedenle rahatsızlığı olup el işaretiyle durumunu anlatan öğrencilerini dışarıya gönderir. Mehmet Semih’in “*Bir Mektep Hatırası*” adlı eserinde öğrenciler çoğu zaman öğretmenlerinin bu merhametini kötüye kullanırlar.

Ahmet Hamdi Tanpınar’ın “*Emirganda Akşam Saati*” adlı hikâyesindeki Müzeyyen Öğretmen üniversiteden sınıf arkadaşı Seher’in kocasını başka bir kadınla görünce Seher’in haline acır.

Öğrencilerinden en mutlu günlerini anlatmalarını isteyen Reşat Nuri Güntekin'in "*Bir İstifa*" adlı eserindeki öğretmen duydukları karşısında şaşırır ve öğrencilerine merhamet duyar. Biri babasının öldüğü gün çok mutlu olmuştur çünkü babası sürekli içip kendilerine işkence eder. Diğeri hastanede yattığı günü en mutlu günü olarak anlatır. Çünkü ilk kez orada sıcak bir yatağa ve lezzetli yemeklere kavuşmuştur.

Derste bayılan öğrencisinin evinde yiyecek bir şey bulunmadığı için açlıktan bayıldığını öğrenen köy öğretmeni, öğrencisinin durumuna acır. Latif Sarıyüce'nin "*Çocuk ve Ekmek*" ismiyle kaleme aldığı eserinde öğretmen, bu durum karşısında öğrencisine yardım etmek için köylüyü bir araya toplamaya karar verir.

Sadettin Kaplan'ın "*Aydın Öğretmen*" adlı eserindeki öğretmen şu sözlerle anlatılır: "...Sokakta bir kedi yavrusu görse, yüreği burkulur; topallayan bir köpek, onu can evinden yaralardı..." (Özçelik, 2007: 86).

Uzun süredir kendisini bekleyen öğrencisinin onu görmesiyle yaşadığı sevinç yine öğretmenin ağzından anlatılır. Osman Çeviksoy'un "*Bekleyiş*" adını verdiği bu hikâyede kendisini bekleyen öğrencisiyle konuşmaya başlayan öğretmen, onun anne ve babasının ayrı yaşadığını öğrenir. Öğretmen, annesinden ayrı babası ve üvey annesi ile yaşayan öğrencisinin haline acır.

Nihat Öğretmen ise Hüzeyme Yeşim Koçak'ın "*Alfabe*" isimli eserinde yer alan merhamet sahibi bir insandır. Kanser hastası olan annesinin haline çok üzülür. Onun acı duyması, hastalıkla mücadelesi Nihat Öğretmende bir acıma hissi uyandırır. Babasıyla pek anlaşamasa da annesinin ölümünden sonra zor durumda kalan babasına karşı bir merhamet duyar.

Öğrencileri için çalışan, çabalayan idealist bir öğretmen kişiliğinin çizildiği Abdullah Harmancı'nın “*Beni Almaya Gelen Bulut*” adlı eserindeki öğretmen, ayrıca merhamet sahibi bir insandır. Zor durumda olan öğrencilerinin haline acır. Onların hali öğretmeni çok üzer. Öğretmen, bu üzüntüsüne bağlı olarak aklî dengesini yitirir.

Köyde yetişen öğretmenin, öğretmen okulunu kazandığı sırada babasıyla aralarında geçen konuşmalar Mehmet Güler tarafından “*Suluk Renkli Bir Umut*” adlı eserde şöyle verilir:

“...Hangi camdan dışarıya baksam bana el sallayan babamın yüzünü görüyorum. Sakalı daha çok uzamış. Ağzına dökülen bıyıklarından süzülerek geliyor sesi: ‘Gördüğün gibi irezillik buradaki hayat oğlum... Oku, kendini kurtar... Bizleri düşünme...’ Duaların o soluk sesi şimdi babamın dilinde... Bakıyorum, umudun soluk rengi onun gözlerine de vurmuş. Nedenini bilmeden kendimden çok babama acıyorum...” (Uğur, 2004: 295).

Bir başka duyarlı ve merhamet sahibi öğretmene Adnan Binyazar, “*Yol Ver Dağlar*” adlı hikâyesinde yer verir. Uzun süredir memleketinden uzak olan öğretmen memleketine gitmek için otobüse biner. Otobüste arka koltukların birinde kadın yolculardan birinin ağladığını duyar. Bu ağlama sesi onu yıllar öncesine götürür. Yıllar önce hastane önünde saçlarını yolarak ağlayan bir kadın görmüştür. O kadına acıdığı gibi otobüste ağlayan bu kadına da acır.

Anne ve babalarını kaybettikleri için nineleri ile yaşayan iki kardeşe tarih öğretmenlerinin gösterdiği merhamet Füzûzan'ın “*Gecenin Öteki Yüzü*” adlı eserinde verilir. Tarih öğretmeni, bu merhametin sonucu olarak çocuklara hem günlük hayatları hem de okul hayatlarında yardımcı olur

Rıfat Ilgaz “*Keş*” adını verdiği hikâyesinde mesleğe yeni başlayan bir öğretmeni anlatır. Karadeniz’de insanların temizlik alışkanlıklarının olmadığı, sık sık insanların öldüğü bir kasabaya atanır. Öğretmen kasabadakilerin hastalığa yakalanıp

ölmesini yedikleri keş adlı bir yiyeceğe bağlar. Yoğurdun kurutulmasıyla yapılan bu yiyecek insanların tek yemeğidir. Oysa öğretmen bunu bilmemekte insanların sürekli bu yiyecekten yedikleri için canlarının başka bir şey istemediğini düşünmektedir. Bu yüzden çocuklara okula keş getirmeyi yasaklar. Kuru ekmek yiyen çocuklara niçin kuru ekmek yediklerin sorana kadar bu yasak devam eder. Çocuklardan başka yiyeceklerinin olmadığını öğrenen öğretmende çocuklara karşı bir merhamet hissi uyanır.

Müteahhit ve tüccarlardan oluşan aralarında bir de öğretmenin olduğu arkadaş grubu Belediye Lokantası'nda yemeklerini yedikten sonra otelde sohbet etmeye başlarlar. Kenan Hulusi Koray, "*Otuz Kuruşa Yatak*" adlı hikâyesinde gruptaki öğretmenin merhamet sahibi kişiliğini bu tablo içerisinde anlatır. Gruptakiler sohbete devam ederlerken içeri bir çoban girer ve kâtime yaklaşıp otel fiyatlarını sorar. Cebindeki para çıkışmayınca kâtip çobana otelde kalamayacağını söyler. Çoban sohbet etmekte olan gruba yardım isteyen gözlerle bakar. Gruptakiler çobanın bakışlarını görmemezlikten gelirler. Bunun üzerine çoban dışarı çıkarken öğretmen, kâtime sessizce çobanı çağırmasını parasının üstünü kendisinin tamamlayacağını söyler.

Bilimsel bir çalışma yapmak için Türkiye'ye gelen öğretim üyeleri ve öğrencilerden oluşan gruptaki insanların merhamet sahibi olmaları Haldun Taner'in "*İznikli Leylek*" adlı eserinde işlenir. Gruptakiler çalışmaları sırasında karşılaştıkları yaralı leyleğe çok acırlar. Onu yakalayıp tedavi etmek isterler. Bunu başaramayınca da karnını doyurmakla yetinirler.

Reşat Nuri "*Sönmüş Ocak*"ta namuslu, dürüst sade bir yaşam tarzı olan idadi muallimi Remzi Bey'i anlatır. Remzi Bey'in sadelik ve tek düzeliği bir süre sonra

evliliğini tehdit etmeye başlar. Karısı Nüveyre Hanım, bu duruma daha fazla katlanamaz ve ayrılmaya karar verir. Bu kararını evden ayrıldıktan sonra yazacağı mektupla kocasına bildirmeyi düşünür. Evden ayrılan Nüveyre, yolda çıkan bir aksilik neticesinde tekrar eve dönmek zorunda kalır. Eve döndüğünde kocasını perişan bir halde bulur. Kocasını aslında Nüveyre'nin kendisini terk ettiğini bilmektedir. Kendisinin sıkıcı yapısının farkındadır ve bu nedenle karısına acımaktadır. Karısını daha fazla bu evliliğe mahkûm etmek istemediği için onun gidişine ses çıkarmaz. Karısının geri dönmesiyle her şey açığa çıkar ve Nüveyre ayrılmaktan vazgeçer.

Polis tarafından aranıyor olmasına rağmen Nezihe Meriç'in "*Dumanaltı*" adlı hikâyesindeki İlker Öğretmen, kızı tutuklanan Mihri Hala'nın evine gider. Mihri Hala'ya duyduğu acıma hissi kendi canını kurtarma düşüncesinin önüne geçer.

Öğrencilerine sevgi ve şefkatle yaklaşan Sibel Öğretmenin hikâyesini de Feyza Hepçilingirler "*Hoş Geldiniz Çocuklar*" isimli eserinde anlatır. Derslerinde başarısız olan ve derste yaramazlık yapan bir öğrencisinin kalbinin delik olduğunu ve kısa bir süre sonra öleceğini öğrenince onun durumuna çok üzülür. Artık öğrencisine yaramazlık yaptığında bile kızmaz. Öğrencisine duyduğu acıma hissi mesleki sorumluluğunu yerine getirmesini engeller.

Ferhan Köroğlu, "*Annesiz Evime*" adlı eserinde okula gelmeyen Kadriye'ye okulu sevdirmeye çalışan köy öğretmenin mücadelesini anlatır. Kadriye, öğretmenin bu çabasına hiçbir olumlu tepki vermeyince öğretmen bir ara vazgeçer. Daha sonra Kadriye'nin ailevi sorunlarının olduğunu ve sevgiye ihtiyacının olduğunu öğrenince ona acır. Tekrar ikna çalışmalarına başlar. Bu sefer başarılı olur.

Nejat Turhan da “*Abbas*” adıyla kaleme aldığı hikâyesinde insanlara yaşama şekillerinin basitliği nedeniyle acıyan bir felsefe öğretmeni kimliği ortaya koyar. İnsanlar onun bu tavrını kibir olarak algırlar. Aslında Abbas Öğretmenin bu tavrının altında yatan şey insanlara duyduğu acıma hissinden başka bir şey değildir.

Ülkenin savaş halinde olması nedeniyle insanlar ekonomik sıkıntı içerisindeyler. Ömer Seyfettin’in “*Niçin Zengin Olmamış*” adlı hikâyesindeki evli ve bir çocuk babası lise öğretmeni de savaşın getirdiği ekonomik sıkıntıyı hissedenler arasındadır. Hasta çocuğuna süt alabilmek için kitaplarını satmak zorunda kaldığında ekonomik sıkıntısı artık son noktaya gelmiştir. Bu noktada arkadaşının yaptığı bir iş teklifiyle öğretmenin hayatı değişir. Ticarete başlayan öğretmen maddi durumunu kısa sürede düzeltir. Ticaret diye yaptıkları işin halka un yerine kum satmak olduğunu ve bu sebepten sokakta ölen insanların olduğunu öğrenen öğretmen yaptığı yanlışları anlar. Bu işten kazandığı her şeyi hayır kurumlarına bağışlar. Kendisi de öğretmenliğe geri döner. Ona bu kararı verdiren olay ise bir davet dönüşü gördükleridir. Gecedan sabaha kadar süren eğlenceden sonra evine gitmek için erken saatte dışarıya çıkar. Araba bulamayınca yürümek zorunda kalır. Yürürken belediye işçilerinin sokakta bir şeyler aradıklarını görür. İşçilere ne aradıklarını sorduğunda gömmek için açlıktan ölen insanları aradıklarını öğrenir. Bu insanların ölümünde kendisinin de payı olduğunu düşününce üzüntüsünden ve onlara duyduğu acıma hissinden dudaklarını kanatırcasına ısırır.

Yine Ömer Seyfettin, “*Velinimet*” adını verdiği bir başka hikâyesinde matematik öğretmeni Hasan’ın başından geçenleri anlatır. Hasan Öğretmen, bir gün sokakta eski uşağı ile karşılaşır. Uşak perişan bir haldedir ve Hasan Öğretmenden bir ekmek parası ister. Eski uşağının bu haline çok üzülen ve ona çok acıyan öğretmen

para vermek için elini cebine atar. Bu sırada eğer karşısındaki adama para verirse onu dilencilige alıştıracağını oysa onun çalışarak bir şeyler kazanması gerektiğini düşünür. Ona para yerine iş verir. Böylece hem eski uşağının karnını doyurur hem de onurunu korumasını sağlar.

Selim İleri'nin “*Sabahsız Geceler*” adlı hikâyesindeki İngilizce öğretmeni, öğrencilerinden birinin ağzından burnundan kan gelinceye kadar dövülmesi karşısında tepkisiz kalan meslektaşlarına isyan ederek öğrenciyle ilgilenir. Onun durumuna üzülür.

Müzik öğretmeni Murat'tan tahtaya sol anahtarı çizmesini ister. Çizemeyince onu azarlar. Ders çıkışında Murat'ın mahsun bakışlarından etkilenerek yaptığına pişman olur. “*Sol Anahtarı*” adlı hikâyedeki müzik öğretmeni Murat'a çok çalışması gerektiğini söyleyerek onun gönlünü alır.

Bulgulardan hareketle öğretmenlerin başta öğrencileri olmak üzere zor durumda olan insanlara acıdıkları ve yardım etmeye çalıştıkları söylenebilir.

3.14. Misafirperverlik Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Misafirperverlik kavramı ile “çeşitli sebeplerle gelen konuğa ilgi göstermede istekli olma, konukseverlik” anlamları kastedilmiştir. Kültürümüzde de önemli bir yeri olan misafirperverlik değeri ile ilgili bulguların tespit edildiği hikâyeler ve bu hikâyelerin yazarları şöyledir:

YAZAR	ESER	YAZAR	ESER
Sadri Ertem	Tedkik Seyahati	Aka Gündüz	İki Büyük İkramiye
Ömer Seyfettin	Yalnız Efe	Mehmet Ali Cengiz	Dağ Dağa Kavuşmaz

			Ammaaaa...
Şevket Bulut	Üstün Başarılı Öğretmen	Sevinç Çokum	Denizin Dalgası Saçların
Fakir Baykurt	Heykel	Fakir Baykurt	Ağzı Eğri Adil Bey
Cemil Kavukçu	Çiçekler	Mehmet Ali Cengiz	Köyün Bilgiç Dedesi
Şevket Bulut	Eğitmen Bal Hasan	Selim İleri	Eski Bir Kalbim
Selim İleri	Pastırma Yazı	Sevinç Çokum	Asmalı Köyün Öğretmeni

“Çiçekler” adlı hikâyede edebiyat öğretmeni Seval Hanım söyleşi için okula davet ettiği ve öğrencilerine kitaplarını okuttuğu yazarı en iyi şekilde ağırlar. Bu konuda diğer öğretmenlerden de destek alan Seval Öğretmen misafirine karşı gösterdiği nezaket ve konukseverliği ile misafirininkin takdirini kazanır. Söyleşi için okula gelen yazar gösterilen ilgiden memnun bir şekilde okuldan ayrılır.

Yıllarca köy öğretmenliği yaptıktan sonra emekli olan Bal Hasan kasabaya avukat oğlunun yanına yerleşir. Şevket Bulut’un “Eğitmen Bal Hasan” adıyla kaleme aldığı hikâyede Bal Hasan işi nedeniyle yıllarca öğretmen olarak görev yaptığı köyden kasabaya gelen tanıdıklarının otele gitmelerine izin vermez. Onları kendi evinde misafir eder. Gelini ve oğluyla bazen bu yüzden tartışmalar da Bal Hasan misafirlerini en iyi şekilde ağırlar.

Mehmet Ali Cengiz’in “Köyün Bilgiç Dedesi” adlı eserindeki köy öğretmeni, köylülerin bilgili bir kişi olarak bahsettikleri Gâvur Ali adındaki köylüyü tanımak ister. Okulun önünden geçtiği bir günde bu köylüyü çay içmeye çağırır. Öğretmenin davetini kabul eden Gâvur Ali onun sohbetinden ve ikramından memnun olur. Öğretmenle aralarında sıkı bir dostluk başlar.

Bir başka misafirperver öğretmen ile Fakir Baykurt’un “Ağzı Eğri Adil Bey” adlı eserinde karşılaşırız. İlçenin eğitim işlerinden sorumlu Adil Öğretmen ilçeye

yeni gelen memur arkadaşıyla yakından ilgilenir. Onun eksiklerini tamamlamasına yardımcı olur. Evine davet eder ve Adil öğretmenin eşi de misafirlerine güler yüzle hizmet eder, ikramda bulunur.

Fakir Baykurt'un bir başka hikâyesi "*Heykel*" de ise köy öğretmeni Kasım'ın misafirperverliğine vurgu yapılır. Valilik kararıyla Kasım Öğretmenin görev yaptığı köye bir heykel dikilir. Kasım Öğretmen heykeline açılışı için gelen amirlerini ve diğer misafirleri köylülerden oluşturduğu bir heyetle en iyi şekilde ağırlar.

Nahide Öğretmen Sevinç Çokum'un "*Denizin Dalgası Saçların*" isimli eserinde anlattığı iyi bir komşu, gerçek bir dost ve misafirperver bir kadındır. Hikâyede onunla ilgili anlatılanlar bu özelliklerini kanıtlar niteliktedir. Nahide Öğretmen emekli olduktan sonra açtığı çiçekçiye gelen tanıdıklarıyla yoğun iş temposuna rağmen yakından ilgilenir. Onların dertlerini ve sevinçlerini paylaşır bu arada da ikramda kusur etmez. Mümkün olduğunca misafirlerini hoş tutmaya çalışır.

Dursun Ali Öğretmenin görev yaptığı köye gelen müfettişe karşı gösterdiği misafirperverlik Şevket Bulut'un "*Üstün Başarılı Öğretmen*" adını verdiği hikâyesinde anlatılır. Dursun Ali Öğretmen, misafirine amiri olduğu için değil de kültürünün gereği olarak ikramda bulunur. Bu, söz konusu değeri özümlediğini göstermesi açısından önemli bir ayrıntıdır.

İlginç bir misafirperverlik örneğine de Mehmet Ali Cengiz'in "*Dağ Dağa Kavuşmaz Ammaaaa...*" adlı eserinde rastlanır. Hikâyedeki Malatyalı öğretmen emekliye ayrılmıştır ve dükkân işletir. Bir de Kütahyalı öğretmen vardır. O da Malatya'ya subay olan oğlunu görmek için gelmiştir. Malatya sokaklarında gezintiye çıkan Kütahyalı öğretmen sokaktaki insanlara yakın çevrede öğretmenlerin uğradığı bir yer olup olmadığını sorar. Hiç tanımadığı halde Malatyalı öğretmenin dükkânına

gelir ve oturur. Dükkânda öğretmen'in oğlu vardır ve az sonra Malatyalı öğretmen de dükkâna gelir. Kütahyalı öğretmeni tanımadığını bozuntuya vermez ve misafir olduğu için tanımasa da ilgilenmesi gerektiği düşüncesiyle onunla ilgilenir. Kısa sürede Kütahyalı öğretmenin sıcakkanlılığının da etkisiyle tanışır, dost olurlar. Daha sonra Malatyalı öğretmenin de yolu Kütahya'ya düşer ve bu sefer aynı misafirperverliği Kütahyalı öğretmen gösterir.

Yıllarca medresede öğretmenlik yapan Ömer Seyfettin'in "*Yalnız Efe*" adlı hikâyesindeki Yörük Hoca devletin savaşa girmesiyle silahını kuşanarak orduya katılır. Savaştan sonra yaşı da oldukça ilerleyen Yörük Hoca bir köye yerleşir. Kızı ile beraber yaşama devam eder. Yörük Hoca'nın yerleştiği köydeki halk hocayı tanıdıktan sonra ona saygı duyarlar, söylediklerine itibar ederler, hoca köyün ileri gelenlerinden biri olarak görülür. Halkın yanındaki bu yeri sebebiyle hocanın evi hiç boş kalmaz. Hemen her gün köylüler hocaya misafiriğe gelirler. Hoca gelen misafirlerini en iyi şekilde ağırlar. Onların dertlerini dinler, onlara tavsiyede bulunur. Ocağın başında toplanan köylülere kitaplar okur, ilmi sohbetler yapar.

Yıllarca görev yaptıktan sonra emekliye ayrılan öğretmen Ankara'ya gitmek için trenle yola çıkar. Bir süre yol aldıktan sonra tren yolun kapalı olması nedeniyle daha fazla ilerleyemez ve bir istasyonda mola verilir. İstasyonun bulunduğu yere daha önce hiç gelmemiş olan öğretmen, birinin adını söylediğini duyar. Tanımadığı bu kişiye doğru giden emekli öğretmen, kendisini çağıran adamın eski bir öğrencisi olduğunu ve kendisini misafir etmek istediğini öğrenir. Birlikte öğrencisinin evine geçerler. Aka Gündüz'ün "*İki Büyük İkramiye*" adlı hikâyesi daha sonra şöyle devam eder:

“...Bodrum üstünde üç odalı bir ev. Tertemiz döşeli. İnce yapılı, şen yüzlü güzel bir kadın; eşi imiş.

...Ortaokul müdürüymüş. Eşi de bir ilkokul başöğretmeni.

Nasıl ağırlayacaklarını bilemiyorlardı...” (İslam, 1996: 135).

Sadri Ertem’in “*Tedkik Seyahati*” ismiyle kaleme aldığı hikâyede de inceleme yapmak için bir köye giden profesörler köylüler tarafından misafir edilirler. İnsanımızın misafirperverliğini gösteren bu olay yine öğretmene verilen değeri de ortaya koyması açısından önemlidir.

Selim İleri’nin “*Pastırma Yazı*” adlı eserinde Doçent Necati her dersin sonunda birkaç öğrencisini çay içmeleri için odasına çağırır. Öğrencileri onu sık sık evinde de ziyaret ederler. Karısı misafirlere yiyecek bir şeyler hazırlar. O da öğrencilerini etrafına toplayarak tarihle, ülke meseleleriyle ilgili sohbetler eder.

Selim İleri’nin “*Eski Bir Kalbim*” adını taşıyan başka bir hikâyesinde lise öğretmeni Derya, eşiyle ortak dostları olan bir kişiyi sık sık evlerinde misafir ederler. Her başı sıkıştığında Derya Öğretmenini kapısını çalan bu kişi her zaman güler yüz ve anlayışla karşılanır.

Sevinç Çokum’un “*Asmalı Köyün Öğretmeni*” adlı eserindeki köy öğretmeni okuluna kitaplık oluşturabilmek için yurdun dört bir yanındaki insanlara mektuplar gönderir. Onlardan kitap ister, ayrıca onları kendi köyelerine davet eder:

“... Dağların ardında kitaplarımızı özlemle bekliyoruz. Eğer bir gün yolunuz düşerse sizin de çabanızla gerçekleşecek olan kitaplığı görmeğe gelin. Köyümüze misafir olun. Ağırması bizden. Sağlıcakla kalın...” (Uğur, 2004: 284).

3.15. Nezaket ve Görgü Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Nezaket ve görgü kavramı ile başkalarına karşı saygılı ve incelikli davranma kastedilmiştir. Öğretmenler nezaketin toplum içindeki kurallaşmış şekli olan görgü ayrıntısına uyup uymamaları bakımından değerlendirilmiştir. Ayrıca başkalarına bu değeri kazandırmak için gösterdikleri çabalar da dikkate alınmıştır.

Nezaket ve görgü değeriyle ilgili bulguya rastlanan hikâyelerin ve yazarlarının adları şöyledir:

YAZAR	ESER	YAZAR	ESER
Necati Tosuner	Mary	Fakir Baykurt	Hatice'nin Mahkemesi
Mehmet Rauf	Mabud	Sami Paşazade Sezai	Sihirli Dükkan
Mehmet Seyda	Acı- Tatlı Günler	Oyhan Hasan Bildirki	Telefon Zinciri
Lütfiye Aydın	Ciğerdeldi	Vüs'at Bener	İlki
Sami Paşazade Sezai	İzmir'e Dair	Nezihe Meriç	Susuz III
Reşat Nuri Güntekin	Bir İstifa	Sait Faik Abasıyanık	Zemberek
Gülten Dayıoğlu	Yalan Üç Ayaklıdır	Hüseyin Cahit Yalçın	Muallim
Fakir Baykurt	Heykel	Orhan Duru	Kokteyl
Nezihe Meriç	Çalgıcı	Samet Ağaoğlu	Babam
Kemal Bilbaşar	Akrabalar Arasında	Kemal Bilbaşar	Pazarlık
Fakir Baykurt	Pil	Samet Ağaoğlu
Necati Mert	Park	Reşat Nuri Güntekin	Sönmüş Ocak
Nezihe Meriç	Susuz IX	Fakir Baykurt	Cezaevi Müdürü
Osman Şahin	Bozkırda Vivaldi	Nezihe Meriç	Susuz VII
Ferhan Köroğlu	Üç Önemli Ders	Sevgi Özel	Kote
Sabahattin Kudret Aksal	Ev ve Ölü	Haldun Taner	Atatürk Galatasaray'da

Yıldız Ramazanoğlu	Son Leylek	Ziya Osman Saba	O Sınıf
Melek Çe	Öğretmenimiz En Çok Kimi Seviyor?	Melek Çe	Bilgi Yarışması
Melek Çe	Tuhaf Sesler	İbrahim Eryiğit	Ardında Kalsın Acılar
Hüzeyme Yeşim Koçak	Alfabe	Necdet Ekici	Gül Bitirmek İçin Toprak Olmak Gerek
Reşat Gürel	Öğretmenliğin Ölümü	Ümit Sorgunlu	Acılar Sevgiyle Biter
Sadettin Kaplan	Aydın Öğretmen	Şevket Bulut	Eğitmen Bal Hasan
Fatma Pekşen	Peri Kızları da Sevinir	Faik Baysal	No... No
Necdet Ekici	Yüreğimdeki Cemre	Cemil Kavukçu	Çiçekler
Habib Bektaş	Sinekler	Selim İleri	Türküsz

Bir yaz günü edebiyat öğretmeni okuldaki törenin ardından evine gidecek bir araç bulmak amacıyla yol kenarında bekler. O sırada yoldan geçen bir aracı durdurur ve aracın içindekilerden kendisini de gideceği yere kadar götürmelerini rica eder. “*Sinekler*” adlı hikâyedeki bu edebiyat öğretmenin gösterdiği nazik tavır ve uyandırdığı olumlu etki onu araca kabul ettirir.

“*Çiçekler*” de öğrencilerine kitaplarını okuttuğu yazarı söyleşi için okula davet eden edebiyat öğretmeni, gösterdiği nezaketle yazarın takdirini kazanır. Seval Öğretmen, her şeyi ile eksiksiz olan bu daveti nazik tavırları ile tamamlar.

Dışarıda karın yağdığı bir günde edebiyat dersi işlemek için sınıfa giren “*Yüreğimdeki Cemre*” adlı hikâyenin öğretmen kahramanı Münir Bey, öğrencisi tarafından şöyle tanıtılır: “...*Kısa boylu, yeşil gözlü, kırmızı yüzlü, şişmanca bir adam. Kaba ve hantal görünüşünün aksine duygulu ve kibar...*” (Özdemir, 2002: 327).

“*Baharla Gelen*” adlı hikâyede öğrenciler tarafından sevilen ve sayılan edebiyat öğretmeni Recep Bey, doğanın ilkbahar uyandığı bir günde ders işlemek için sınıflardan birine girer. Öğretmenlerini ayakta karşılayan öğrencilerle baharın gelişinin içinde uyandırdığı sevinci paylaşır. Bu arada sınıfta bir gürültü, kargaşa ortamı oluşur. Recep Öğretmen, gayet kibar bir şekilde ortamı sakinleştirir. Öğrencilerinden biri durumu şöyle anlatır: “...*Öğretmenim yumruk ve tekmeye hiç başvurmadı. Mesleğine yakışan bir anlayış ve sabırla göğüsledi bu saldırıyı. Beş on saniyede tüm patavatsızlıklara egemen oluverdi güzellikle...*” (Uğur, 2004: 160).

Türkçe öğretmeni Ethem Bey, “*Peri Kızları da Sevinir*” adlı hikâyede öğrencilerinin yaş itibarıyla ergenlik adı verilen bir dönemde olduklarının bilincindedir. Bu dönemde yaşanan olumsuzlukların tüm hayatlarını etkileyebileceğini de bilen Ethem Öğretmen, öğrencilerine gayet nazik davranır. Onları incitmemeye çalışır.

Şevket Bulut’un “*Eğitmen Bal Hasan*” hikâyesindeki Hasan Öğretmen, muayene olmak için hastaneye gelen misafirlerini en iyi şekilde ağırlar. Hastane masraflarını da karşıladığı misafirlerini rahat ettirmeye çalışır.

Yaşama sevincinin verdiği gençlik hissiyle bazen belediye otobüsünde kendinden küçüklere bile yer veren ihtiyar öğretmenin nezaketini Sadettin Kaplan, “*Aydın Öğretmen*” adlı hikâyesinde şöyle dile getirir: “...*Belediye otobüsünde iyice kırılmış saçlarını, bitkin bedenini unuttur; ruhunda esen gençlik meltemiyle kanatlanır, bazen kendinden daha genç birine bile yer verirdi...*” (Özçelik, 2007: 86).

Yeni atandığı okulda Selin Öğretmen haricindeki meslektaşlarından ilgi göremeyen öğretmenin durumu, Ümit Fehmi Sorgunlu’nun “*Acılar Sevgiyle Biter*”

adlı eserinde dile getirilir. Meslektaşları yeni gelen öğretmene küçümseyici gözlerle bakarken Selin Öğretmen onunla yakından ilgilenir. Yeni gelen öğretmenle tanıştıktan sonra ona yardımcı olur, yabancılık hissettirmez.

Müstahdem Ahmet Efendi Reşat Gürel'in "*Öğretmenliğin Ölümü*" isimli eserindeki öğretmeni şöyle tarif eder: "... 'Çorumlu gel... Çorumlu git... Çorumlu...' *Bir tek oydu kendisiyle Ahmet Efendi diye konuşan, çocuklarından, evinden haber soran, en küçük hizmetinde binlerce teşekkür eden...*" (Özçelik, 2007: 109).

Necdet Ekici'nin "*Gül Bitirmek İçin Toprak Olmak Gerek*" ismini verdiği hikâyede Güler Öğretmen, öğrencisinin, sapı olmadığı için bir çöp takarak ve gayet samimi bir duyguyla kendisine verdiği çiçeği mutlulukla kabul eder. Öğrencisinin hoşuna gidecek sözler söyler. Güler Öğretmenin bu davranışları nezaketini ve görgülü kişiliğini göstermesi açısından önemlidir.

Kanser hastalığına yakalanan Nergis Öğretmenin hastalığı boyunca ağzında kötü söz veya şikâyet duyulmaz. Hüzeyme Yeşim Koçak "*Alfabe*" adlı hikâyesindeki Nergis Öğretmen, hastalığından önce de nezaketi ile bilinen bir insandır. Öyle ki kendisini ziyarete gelen öğrencilerini kapıya kadar uğurlar.

Bir başka nezaket ve görgü sahibi öğretmenin hikâyesini de İbrahim Eryiğit "*Ardında Kalsın Acılar*" ismini verdiği eserinde anlatır. Metin Öğretmen ders anlatırken sınıfa yeni gelen Gökhan adlı öğrencinin dersi dinlemediğini fark eder ve niçin dersi dinlemediğini sorar. Metin Öğretmenin sorusuna saygısızca cevap veren öğrenci hareketleriyle de saygısızlığına devam eder. Metin Öğretmen, öğrencinin bu tutumuna rağmen ona gayet kibar davranır. Arkadaşlarının içinde öğrenciyi küçük düşürmez.

Melek Çe “Tuhaf Sesler” adlı hikâyesinde öğretmenin ağzından öğrencilere nazik ve görgülü olmalarını tavsiye eder:

“...İçimizde her zaman bize güzel şeyler söyleyen bir ses vardır, dedi öğretmenimiz. Üzgün olduğumuz zamanlarda bizi teselli eder. Mutlu olduğumuz zamanlarda da şarkılar söyler. İyi ve nazik davranmamızı, her zaman doğru sözlü olmamızı öğütler...” (Çe, 2006: 15).

“Bilgi Yarışması” adını verdiği hikâyesinde ise Melek Çe bu sefer sözle değil davranışla öğrencilere nezaket ve görgü dersi verir. Sınıfta erkek ve kız öğrenciler arasında yapılan bilgi yarışması sırasında her iki grup üyeleri de kendi grup üyelerinin daha akıllı olduğunu iddia eder. Bunun üzerine öğretmen, her iki gruba da bilmedikleri konulardan sorular sorar. Öğrenciler, soruların hiçbirini bilemez. Bunun üzerine öğretmen, önemli olanın akıllı ve bilgili olmanın yanı sıra saygılı ve görgülü olmak olduğunu söyler.

Melek Çe’nin “Öğretmenimiz En Çok Kimi Seviyor” adlı konuyla ilgili üçüncü hikâyesinde sınıfta sınav sonuçlarını okuyan öğretmen, yüksek not alanlarını tebrik eder. Düşük not alanlara ise gelecek sınavda daha yüksek not alacaklarına inandığını söyler. Öğretmen, bu davranışıyla hem öğrencileri gelecek sınavlar için güdülemekte hem de bir nezaket örneği göstermektedir.

Ziya Osman Saba’nın “O Sınıf” isimli eserindeki felsefe öğretmeni Mösyö Bergaud, öğrencileri tarafından nezaketi, görgüsü ve güler yüzlülüğü ile bilinir.

İngilizce öğretmeni Ayşe, yakın arkadaşının ısrarı üzerine gittiği bir buluşmada beklediği kişi vaktinde gelmeyince bu nezaketsizliği kabullenemez. Yıldız Ramazanoğlu’nun “Son Leylek” isimli hikâyesinde Ayşe Öğretmen, geciken kişi için aklından şunları geçirir: “...Medeni bir insan olarak vaktinde geldim, ben

böyleyim bunu böyle bil ey adam. İnsanları bekleterek değer kazanacak değilim. Bu bayağı şeyler hiç bana göre değil...” (Edisyon, 2004: 45).

Haldun Taner “Atatürk Galatasaray’da” ismini verdiği hikâyesinde nezaket ve görgü sahibi bir öğretmeni bizlere tanıtır. Atatürk’ün, okulu ziyaret edeceğini öğrenen Galatasaray Lisesi yurttaşlık bilgisi öğretmeni, gerekli hazırlıklarını yapar. Atatürk’ün sınıfa girdiği sırada öğrencilerini sınav yapan öğretmen onu gayet nazik bir şekilde karşılar. Sorularına da aynı nezaketle cevap verir. Öğrencilerden biri öğretmenin nezaketini şu sözlerle anlatır: “...Hocamız şimdi, öyle pek aşırı değil, tam kararında eğilmiş, efendi efendi kendini tanıtıyordu...” (Uğur, 2004: 176).

İstanbul’da bulunan ortaöğretim kurumlarından birinde öğretmenlik yapan Esrar Bey, oturduğu semtteki komşuları tarafından zarif biri olarak bilinir. “*Ev ve Ölü*” adlı eserde Sabahattin Kudret Aksal, Esrar Öğretmeni çevresindekilerle iletişim kurarken nezaketi ilke edinmesi, duygusallığı ve bu duygusallığının neticesi olan hassasiyeti ile insanların gözünde saygın bir konuma getirir.

Akademisyen Murat Özel’in nezaketi ve görgülü kişiliği de Sevgi Özel’in “*Kote*” adlı eserinde anlatılır. Akademisyen Murat, askerlik görevini asteğmen olarak yapar. Askerdeyken komutanları ile Murat arasında samimi bir dostluk gelişir. Murat komutanlarının gözünde incelikli, içten ve hassas bir insandır. Askerliğini bitirdikten sonra da komutanlarıyla iletişimini koparmaz ve bu iletişimde hiçbir zaman nezaketi elden bırakmaz.

Ferhan Köroğlu’nun “*Üç Önemli Ders*” isimli hikâyesindeki öğretmen, öğrencilerine sorduğu sınav sorusuyla nezaket dersi verir. Sınavın son sorusu olarak okuldaki hademenin ismini soran öğretmen, öğrencilerinin bu sorunun sınava dâhil olup olmadığını sormaları ve şaşkınlıkları karşısında şunları söyler:

“...Tabi dâhil... İş yaşamınız boyunca insanlarla karşılaşacaksınız. Hepsi birbirinden farklı insanlar. Ama hepsi sizin ilginiz ve dikkatinizi hak eden insanlar bunlar. Onlara sadece gülümsemeniz ve “Merhaba” demeniz gerekse bile...” (Koroğlu, 2006: 166).

Nezihe Meriç “*Susuz VII*” adlı eserinde inceliği ve kültürlü oluşuyla çevresindeki insanların dikkatini çeken bir bayan öğretmen tasviri çizer. Onun bu inceliğine ve kültürlü kişiliğine ilgi gösterenlerden biri de Bedri Bey’dir. Varlıklı bir insan olmasına ve etrafında birçok kadın dolaşmasına rağmen Bedri Bey, öğretmendeki bu özelliklerden dolayı ona ayrı bir değer verir.

Arkadaşlarının aile hayatları ile ilgili şeyleri sınıfta paylaşan öğrencilerine bu davranışlarının doğru olmadığını söyleyen öğretmen, Nezihe Meriç’in “*Susuz IX*” adını verdiği bir başka hikâyesindeki nezaket ve görgü sahibi kişidir. Evde olan şeylerin okulda, sınıfta anlatılmaması gerektiğini söyleyen öğretmen, böylece öğrencilerinin dikkatini nezaket ve görgü kavramına çeker.

Bozkırım ortasındaki Dicle Köy Enstitüsü, Doğulu ve Güneydoğulu çocuklardan oluşan öğrencilere eğitim veren bir kurumdur. Osman Şahin’in “*Bozkırda Vivaldi*” adını verdiği hikâyesindeki Mustafa Kurt Demir de bu enstitünün müzik öğretmenidir. Öğrencileri başta olmak üzere enstitüdekilerle olan iletişimde nezaketi elden bırakmayan Mustafa Öğretmen, giyim kuşamı ve davranışlarıyla da nezaket sahibi bir insan olduğunu göstermektedir.

Cezaevine konan arkadaşının durumunu öğrenmek ve arkadaşını mümkün olan en kısa sürede oradan çıkarmak isteyen Fakir Baykurt’un “*Cezaevi Müdürü*” adlı hikâyesindeki avukat Cemal, aynı zamanda da öğretmendir. Arkadaşıyla görüşmesine izin vermesi için cezaevi müdürünün odasına girer. Müdürün odasında olan arkadaşını saçları kesildiği ve hırpalandığı için tanıyamaz. Arkadaşının bu kötü

durumu karşısında bile Cemal Öğretmen, nezaketini bozmaz. Müdürden arkadaşıyla yalnız olarak görüşmek için izin alır.

Yüzbaşı Şekip ve Muallim Remzi tren garında eşlerini yolcu etmektedirler. Reşat Nuri Güntekin'in "Sönmüş Ocak" isimli eserindeki bu tabloda Yüzbaşı Şekip, vagonun penceresinden yarı beline kadar sarkmış olan karısının elini bir türlü bırakmak istemez. Trenin hareket etmesine rağmen Şekip ve karısı hala el eledir. Etraftaki insanlar bunlara bakıp gülmektedirler. Muallim Remzi Şekip'i kolundan tutup çekerek bu duruma son verir. Şekip'e şunları söyler: "*...Rayların üstüne düşüp parçalanacaksın, hem bak herkes bizimle eğleniyor... ayıp... Rezil olduk... Çocukluk etme...*" (Nayır, 1982: 99).

"Park" adlı hikâyede Necati Mert, bir parkta gerçekleşen olayları yine o parkın ağzından anlatır. Hikâyede bu parka gelen öğretmenler nezaket ve görgüleri ile dikkati çekerler. Parkta oturan öğretmenler, makam olarak kendilerinden üstte olan biri parka geldiği zaman nezaketen ayağa kalkarlar ve önlerini ilikleyerek gelen kişiye selam verirler.

Tarih öğretmeni Cihangir'in bir şeyler içmek için girdiği mekandaki nazik tavırları Samet Ağaoğlu'nun "....." adlı eserinde anlatılır. Girdiği mekânda oturacak yer bulunmadığı için garson onu başka bir müşterinin masasına oturtur. Cihangir Öğretmen, önce diğer müşteriden oturmak için izin ister. Onun bu nazik tavrı masadaki müşteri ile aralarında hoş bir sohbetin başlamasını sağlar. Sohbet sonunda yine izin alarak masadan kalkan Cihangir Öğretmen hakkında masadaki müşteri olumlu şeyler düşünür.

Avusturya'da Kazım ile Saime çiftinin evine misafir olan Fakir Baykurt, bu misafirliğini "Pil" adı altında hikâyeleştirir. Ev sahipleri Fakir Öğretmene yemek

seçip seçmediğini sorarlar. Nezaket sahibi olan Fakir Öğretmen, yemek seçmediğini, ne olursa yiyeceğini söyleyerek nezaketini bir kez daha gösterir.

Kemal Bilbaşar da “*Pazarlık*” adını verdiği hikâyesinde başka bir nezaket ve görgü sahibi öğretmeni anlatır. Muhlis Öğretmenin çevresindekilerce bilinen özellikleri arasında nezaketi ve görgülü kişiliği de vardır. O, gerek ailesine karşı gerekse başta komşuları olmak üzere çevresindekilere karşı davranışlarında nezaketi elden bırakmayan bir insandır. Ayrıca onun nerede nasıl davranılacağını bilen kişiliği insanlar tarafından takdir edilir.

Yine Kemal Bilbaşar, “*Akrabalar Arasında*” adını verdiği bir başka hikâyesinde bir başka nazik ve görgülü öğretmeni anlatır. Evli olan ortaokul öğretmeni Kerim Tapar, anne ve babası ile aynı evde yaşar. Nezaketi gereği resmi ve özel davetlere mümkün olduğunca katılır. Karısının doğum yaptığı, maddi açıdan zor bir dönemde oldukları sırada bile davet edildiği toplantılara gider. Ayrıca davetlere giderken evdekilere durumu uygun bir dille anlatması onun nezaketini gösteren davranışlarından biridir.

Hukuk profesörü Ahmet Bey’in ilerleyen yaşı ile birlikte rahatsızlıkları ve hassasiyeti artmıştır. Samet Ağaoğlu’nun “*Babam*” adını verdiği hikâyesindeki Ahmet Bey, bu nedenle çevresindekilere rahatsızlık verdiğini düşünmektedir. Nitekim kendisini evine davet eden kızına yazdığı mektupta şunları söyler:

“...Benim de çocukları görme ihtiyacım âdeta bir hasret ve iştihak şeklini aldı. Fakat günüm günüme uymuyor ve kendime güvenemiyorum ki. Meselâ son günlerde iki kuvvetli kriz geldi. Vâkıa ben bu krizlere alıştım, fakat etrafımdakiler daima muztarip oluyorlar. İşte ben korkuyorum ki Ankara’ya gelirim iyilik yerine fenalık etmiş olayım...” (Ağaoğlu, 2003: 229).

Nezihe Meriç, öğretmenlerin söz konusu özelliklerini “Çalgıcı” isimli eserinde Hüsmen Yanık’a ifade ettirir. Hüsmen Yanık bir çalgıcıdır. Hüsmen’e göre başta kendi arkadaşı olmak üzere bütün öğretmenler kibar insanlardır. Belirli bir eğitim almış, kültürel birikimi olan bu meslek grubu sıradan insanlardan farklı bir konumda olmaları nedeniyle seçicidirler. Kendisinin çalgıcılık yaptığı yer gibi sıradan insanların geldiği yerlere gitmezler. Eğlenmek için daha seviyeli yerleri tercih ederler.

Orhan Duru, çevresindekiler tarafından nazik biri olarak bilinen fizik profesörünü “Kokteyl” isimli eserinde bir başka hikâye kahramanının ağzından anlatır. Bir davet sırasında profesörle tanışan kahraman, olayı şöyle anlatır: “...*Bu arada bir fizik profesörü ile tanışıyorum. Uluslar arası ün sahibi bir bilim adamıymış. Adam benimle konuşmak için ayağa da kalkıyor. Aferin...*” (Duru, 2001: 125).

Fakir Baykurt’un “Heykel” adlı hikâyesinde valiliğinin kararıyla ilde birçok yere heykel dikilmesine karar verilir. Bu yerler arasında Çit köyü de vardır. Bütün hazırlıklar yapıldıktan sonra sıra heykelin açılışına gelir. Aralarında kaymakamın da bulunduğu üst düzey misafirler açılış için köye gelirler. Köye gelen bu önemli misafirler köy öğretmeni Kasım Erol başkanlığındaki bir grup tarafından kibar bir şekilde karşılanırlar. Kasım Öğretmen, misafirlerle ayrı ayrı ilgilenir. Açılışın sorunsuz geçmesi için çabalar.

Zengin bir ailenin iki çocuğuna ders vermek için haftanın belirli günleri ailenin yaşadığı köşke giden Hüseyin Cahit Yalçın’ın “Muallim” adlı hikâyesindeki öğretmen, vapurda bir musiki öğretmenine rastlar. Ona göre bu bayan musiki

öğretmeni dış görünüşünden ve hareketlerinden de belli olduğu üzere gayet nazik ve kibar bir insandır.

Öğretmen, sınıfta ders işlerken dersi dinlemeyen ve sınıfın düzenini bozan öğrencilerini kullandığı nazik yöntemlerle derse katar. Gülten Dayıoğlu bu öğretmenin hikâyesini “*Yalan Üç Ayaklıdır*” adını verdiği eserinde işler. Öğretmen, sadece onları derse katmakla kalmaz sorunlarını çözmelerine de yardımcı olur.

Sait Faik’in “*Zemberek*” adlı hikâyesindeki ruhiyat dersi hocasının nezaket ve görgüsü öğrenciler tarafından dile getirilir. Öğretmen nazik ve kibar kişiliğini öğrencilere kabul ettirmiştir.

Aynı durumla Reşat Nuri’nin “*Bir İstifa*” adlı eserinde de karşılaşmak mümkündür. Buradaki öğretmen de öğrencileri ile iletişimde kullandığı kelimeleri ve davranışlarını nezaket, görgü süzgecinden geçirir.

Ayşe’nin kafasında gerek tavırları gerekse konuşmalarıyla nezaket sahibi ve kültürlü bir insan görüntüsü oluşturan profesörün hikâyesini de Nezihe Meriç “*Susuz III*” adlı eserinde anlatır. Ayşe, profesörü kibar ve ince ruhlu biri olarak tanıtır.

Sami Paşazade Sezai’nin “*İzmir’e Dair*” isimli hikâyesindeki kahramana göre öğretmenlik mesleği, nezaket sahibi, görgülü kişilerin icra edebileceği bir meslektir. Bu düşüncesinden hareketle hikâyedeki kahraman, öğretmenler ise kibar ve nazik insanlardır yargısına ulaşır.

Oğullarını askeri okula gönderen Vüs’at O. Bener’in “*İlki*” adlı eserindeki aileye göre askerlik biraz kaba, beden olarak da güçlü insanların yapabileceği bir iştir. Oysa oğulları beden olarak zayıf ve karakter olarak da naziktir. Onun yapacağı iş öğretmenliktir. Aileye göre öğretmenler nezaket sahibi, hassas insanlardır.

Görev yaptığı köydeki kadınlar tarafından işlenen bir el işinin nasıl yapıldığını öğrenmek için öğrencilerinden birinin evine misafir olan öğretmenin hikâyesini Lütfiye Aydın, “*Ciğerdeldi*” adıyla kaleme alır. Misafir olduğu evin sahibi kadının kendisiyle konuşması sırasında bilmeyerek kullandığı kaba sözleri anlayışla karşılayan öğretmen, kadına gayet nazik bir dille karşılık verir. Görgüsünü ortaya koyar ama bunu yaparken ev sahibini incitmez.

Bir milli eğitim müdürlüğündeki çalışanların birbirine karşı tavırları yine onlardan birinin ağzından Oyhan Hasan Bildirki'nin “*Telefon Zinciri*” adlı eserinde şöyle anlatılır:

“...Bu sabah, nasıl bir konuşma yapmam gerektiğini tasarladığım sırada, sizin ayak seslerinize ve konuşmalarınıza dikkat ettim. Hemen hepiniz “günaydınlar” la birbirinize hitap ediyor, etrafınıza tebessümler yağırdıyordunuz. Birlikte çalışanlar için, bundan başka hangi güzellikleri düşünebilirsiniz? ...” (Uğur, 2004: 333).

Mehmet Seyda, “*Acı – Tatlı Günler*” adını verdiği hikâyesindeki öğretmenin nezaketi ve görgüyü çocuklara nasıl aşıladığını şu sözlerle anlatır:

“...Çocuklar onun kimi derslerde, ‘Hepiniz çalışmışsınız. Aferin hepinize. Haydi şimdi kapatın kitapları defterleri... Kendi aramızda biraz konuşalım, dertleşelim!’ demesine çok alışmışlardı. Gerçekten, karşılıklı iç dökmelerle, öğretmen ve öğrenci olarak birbirlerini daha iyi tanımakla geçirdi bu saatler. Çocuklar hem birbirlerine, hem de öğretmenlerine daha büyük bir yakınlık, sevgi sıcaklığı duyarak çıkarlardı bu derslerden. Ondan sonraki oyunlarda arkadaşlarını kötü sözlerle incitmemeye, çantasını şapkasını kapıp kaçarak üzmemeye, ağlatmamaya çok daha özen, dikkat gösterirlerdi...” (Seyda, 2007: 51).

Sami Paşazade Sezai'nin “*Sihirli Dükkân*” adlı eserindeki Darülfünun muallimi Nesib Bey'e göre kadında düşüncelerini ifade edeceği, kendi yolunu çizebileceği kuvvetin yanı sıra nezaket ve görgü de olmalıdır. Tek başına kuvvet

yetersizdir. Nezakete ve görgüye önem veren Nesib Bey, bu değerlerin bir kadında mutlaka bulunması gerektiğini savunur.

Kız mektebine yeni atanan tabiat bilimleri öğretmeni, etkili ve nazik konuşmasının yanı sıra tavırlarıyla öğrencilerin hayranlığını kazanır. Mehmet Rauf “*Mabud*” adlı eserinde böyle örnek bir öğretmen kişiliği oluşturur.

Necati Tosuner’in “*Mary*” adlı hikâyesindeki eskiden sinema olan kahvenin sürekli müşterileri arasında bir grup emekli öğretmen de vardır. Kahveci, bu gruptaki insanları kibar insanlar olarak tanıtır. Kendisinden bir şey isterken sıkılırlar. Nazik bir üslup kullanırlar. Bütün bunlar kahveciye göre onların nezaketine kanıttır.

Selim İleri’nin “*Türküsüz*” adlı eserindeki Suat Öğretmenin nezaketi ağabeyi tarafından anlatılır:

“... İnsanlar onun duyarlığından, ince şeylere bağlılığından, kaygılarından habersiz kendi tasalarıyla, kendi sıkıntılarıyla uğraşırlardı. Sabahları “günaydın” demeyi gereksiz gören tanıslara, akşamları okuldan “hoşça kalın” demeden ayrılanlara Suat yaklaşmazdı...”

(İleri, 2003: 35).

Hikâyelerde sadece Türk öğretmenler bu yönleriyle ele alınmaz. Yabancı öğretmenler de nezaket ve görgüleri ile hikâyelerde yer bulurlar. Fakir Baykurt’un “*Hatice’nin Mahkemesi*” adlı hikâyesi bunlar arasındadır. Almanya’da yaşayan Türk işçi ailesinin kızı olan Hatice, başarılı bir öğrencidir; fakat ailesi Hatice’yi ortaokuldan sonra okutmayı düşünmezler. Aileyi çocuklarını okutma konusunda ikna etmek için Alman öğretmenler birkaç kez Hatice’nin evine giderler. Son gittiklerinde Hatice’nin babası, öğretmenleri kovar. Buna rağmen nezaketi elden bırakmayan öğretmenlerin ısrarına Hatice’nin babası daha fazla karşı koyamaz ve kızını okutmaya karar verir.

3.16. Olumlu Düşünme Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Çalışmada olumlu düşünme değeri ile hayata ve olaylara karşı iyi tarafından bakabilme, umut dolu bir bakış açısına sahip olma, yaşama sevincine sahip olma kastedilmiştir. Hikâyelerdeki öğretmenler bu yönden değerlendirilmiştir.

Olumlu düşünme değeri ile ilgili bulgulara rastlanan hikâyeler ve bu hikâyelerin yazarları şunlardır:

YAZAR	ESER	YAZAR	ESER
İsmet Emre	Düş	Nejat Turhan	Abbas
Fakir Baykurt	Keziban'a İzin	Kemal Bilbaşar	Pazarlık
Osman Şahin	Koğuş Arkadaşları	Nezihe Meriç	Öğretmen
Ferhan Koroğlu	Madalyon	Nezihe Meriç	Susuz VI
Samet Ağaoglu	Babam	Feyza Hepçilingirler	Hoş Geldiniz Çocuklar
Nezihe Meriç	Umut'a Tezgah Kurmak	Afet Ilgaz	Küçük Evim
Sevinç Çokum	Denizin Dalgası Saçların	Aka Gündüz	İki Büyük İkramiye
Nezihe Meriç	Acıyı Aşmak	Sadri Ertem	Tedkik Seyahati
Yıldız Ramazanoğlu	Son Leylek	Leyle Ruhan Okyay	Düş
Ümit Sorgunlu	Acılar Sevgiyle Biter	Özcan Karabulut	Otel Odalarında
Mehmet Ali Cengiz	Kaymakamın Gözyaşları	Nevzat Canan	Pasta
Melek Çe	Haydi Çocuklar Ağaç Dikmeye	Melek Çe	Tuhaf Sesler
Reşat Nuri Güntekin	Sazan Köyü Öğretmeni	Ömer Faruk Toprak	Kırları Seven Öğretmen
Fatma Gürel	Baharla Gelen	Memet Baydur	Gün Gece/ Oyun Ölüm
Halide Nusret Zorlutuna	Osman	Faik Baysal	No... No
Ahmet Hamdi Tanpınar	Kitap Korkusu	Ömer Seyfettin	Kurbağa Duası
Talip Apaydın	Bir Küskün		

Görev yaptığı yerden başka bir yere tayini çıkan “*Bir Küskün*”ün edebiyat öğretmeni görev yerinde kalmak için ricada bulunmak amacıyla bakanlığın yolunu tutar. Bakanlığın kapısına vardığında kendisini esir almaya çalışan karamsarlığı kişiliğinin pozitif yönünü de gösteren şu telkinlerle yener :

“...Belki büyütüyorum canım. Yetkili kişi hemen alacak içeriye, söyle kardeşim diyecek. Telefon edip dosyayı getirecek. Bir bakacak şöyle, başımı sallayacak. Özür dilerim kardeşim, diyecek. Yanlışlık yapmışız. Hemen düzeltiyorum. Eski işinize dönün, devam edin. Hatta biraz bekleyin, yazıyı kendiniz alıp götürün...” (Uğur, 2004: 207).

“*Baharla Gelen*” de edebiyat öğretmeni Kemal Bey her şeye rağmen geleceğe umutla bakabilmektedir. Hikâyede Kemal Bey’in düşünce yapısı şu sözlerle verilir:

“...Anadolu liselerinin birinden öbürüne dolaşırken varsın eşyalar eskisin. Koltukların yüzü yıpransın, sehpaaların ayakları yerlerinden oynasın. Birçok sağlıklı erkeğinkinden daha güzel ve anlayışlı bir karısı var. Üstelik sağlıklı, kusursuz iki oğlaman babası o...” (Uğur, 2004: 304).

“...Savaş olmasın. Ne olsun peki? Canım bu da laf mı? Barış. Barış olsun, çocuklar ölmesin. Kuşlar, çiçekler, böcekler, kuşlar ölmesinler...” (Uğur, 2004:389).

“*Gün Gece/ Oyun Ölüm*” adlı hikâyenin edebiyat öğretmeni hayata bu kadar olumlu bakabilmektedir.

“*Kurbağa Duası*” ve “*Kitap Korkusu*” adlı hikâyelerdeki edebiyat öğretmenlerinin olumlu düşünce yapıları çevrelerindeki insanlardan bahsettikleri zaman açığa çıkar. Başta meslektaşları olmak üzere çevrelerindeki insanlardan hep iyi sözlerle bahsederler.

Kendisiyle barışık bir kişiliğe sahip olan Türkçe öğretmeni her şeye rağmen yaşamdan zevk alınmasının gereğine inanır. Öğretmen, “*Osman*” adlı hikâyede

olumlu düşünme tarzının mevki ve makamdan ziyade insanın olgunluk seviyesi ile ilgili olduğunu vurgular.

“*No...No*” adlı hikayede ders işlemek için sınıflardan birine giren edebiyat öğretmeni Recep Bey öğrencilerine: “...*Bugün size hececi şairlerimizi anlatacaktım; ama vazgeçtim. Görüyorsunuz ya, bu yıl bahar geliverdi erkenden. İşte, şurada. Bakın, morlar giyinmiş hep. Bize bakıyor özlemle camdan...*” (Uğur, 2004:160) der. Olumlu düşünme tarzından kaynaklanan yaşama sevincini öğrencileri ile paylaşır.

Ömer Öğretmenin hayata olumlu bakışı Reşat Nuri Güntekin’in “Sazan Köyü Öğretmeni” adlı eserinde yine Ömer Öğretmenin söylediği şu sözlerle verilir: “...*Fakat yine de gayret etmeli... Yapılacak bir şey kaldıkça kendini ümitsizliğe bırakmamalı...*” (Uğur, 2004: 19).

Bir köy öğretmenin görev yaptığı yerdeki imkânların kısıtlı olmasına rağmen içinde bulunduğu ruh halini arkadaşına anlatışı Ömer Faruk Toprak’ın “*Kırları Seven Öğretmen*” adlı eserinde şöyle verilir:

“...*Sen uzaktan bakınca, belki: “Ama burada yapayalnızsın!” diyeceksin. Değil öyle. Hiç öyle değil. Köylüler var. Çevre köylerde öğretmen arkadaşlar var. Kırlarda, özgürce yürümek, koşmak var. Ayda birkaç kez kente iniyorum...*” (Uğur, 2004: 157).

Melek Çe’nin “*Haydi Çocuklar Ağaç Dikmeye!*” adlı eserindeki öğretmenin olumlu düşünme tarzı ise öğrencisinin ağzından anlatılır: “...*Bir orman ve bir ülke birbirine benzerler, dedi öğretmenimiz. Nasıl ki birbirinden farklı ağaçlar bir ormanda yaşayabiliyorsa, birbirinden farklı birçok insan da aynı ülkede barış içinde yaşayabilir...*” (Çe, 2006: 31).

Yine Melek Çe “*Tuhaf Sesler*” adlı hikâyesinde öğretmenin olumlu düşünme niteliğini öğrencinin ağzından okuyucuya aktarır:

“...İçimizde her zaman bize güzel şeyler söyleyen bir ses vardır, dedi öğretmenimiz. Üzgün olduğumuz zamanlarda bizi teselli eder. Mutlu olduğumuz zamanlarda da şarkılar söyler. İyi ve nazik davranmamızı, her zaman doğru sözlü olmamızı öğütler. Kızgın olduğumuz anlarda bile bu iyi sese kulak vermeli ve onu dinlemeliyiz...” (Çe, 2006: 15).

Hikâyelerde öğretmenler sadece sözleriyle değil davranışlarıyla da olumlu kişiliklerini yansıtırlar. Mehmet Ali Cengiz “*Kaymakamın Gözyaşları*” adlı eserinde böyle bir öğretmeni anlatır. Bir yandan karın yağdığı bir yandan da fırtınanın evlerin çatılarını uçurduğu, camlarını kırdığı çetin bir kış günü öğretmen, bütün bu olumsuzluklara rağmen kendilerinden daha kötü durumda olanların bulunduğunu düşünür ve ümitsizliğe düşmez. Fırtınadan okulu ciddi zarar görmesine rağmen yapı malzemesi zayıf olan komşu köylerdeki okulların daha kötü durumda olabileceğini düşünür. Onlara ulaşmanın, onlardan haber almanın yollarını arar.

Nevzat Canan’ın “*Pasta*” adlı hikâyesindeki İsmet Öğretmen ise meslektaşları arasında şaka yapmayı seven, neşeli tavırlarıyla dikkat çeken ve bu neşesini hayata, olaylara bakışına da yansıtan bir insan olarak bilinir.

Öğretmenler bazen de karakterlerinin bir parçası olan hayata ve olaylara olumlu bakma özelliklerini meslektaşlarına kazandırmaya çalışırlar. Ümit F. Sorgunlu’nun “*Acılar Sevgiyle Biter*” adlı eserinde Selin Öğretmenle okula yeni atanan öğretmen arasında kısa sürede bir dostluk başlar. Selin Öğretmenin aksine yeni gelen öğretmen hayata ve olaylara dolu tarafından bakar. Hassas bir kişiliğe sahip olan Selin Öğretmenin umutsuzluğa düştüğü anlarda hep ona telkinlerde bulunur. Onun bakış açısını değiştirmeye çalışır.

Özcan Karabulut’un “*Otel Odalarında*” ismini verdiği hikâyesindeki kadın öğretmen ise hikâyede şu sözlerle tanıtılır: “...Öğretmendi, feleğin çemberinden

geçmişti, işkence görmüştü, yine de gülümsüyordu. Gözlerimin içine bakarken acılı bir gülüşü vardı...” Karabulut, 2003: 327).

Varlık dergisinde yayınlanan ve Leyla Ruhan Okyay’a ait “*Düş*” adlı eserde ise Nebahat Öğretmen öğrencisine söylediği şu sözlerle düşünce yapısı hakkında fikir edinmemizi sağlar: “...*Kafa kesmek, deri yüzmek, can yakmak... Kavgayı dövüşü sevmiyorum hiç. İnsan insanı sevmeli, insanlar kardeş olmalı...*” (...,...: 128).

Birbirlerini daha önce hiç görmemiş olan Ayşe ile Celal yakınlarının da telkinleriyle tanışmak için buluşurlar. Yıldız Ramazanoğlu’nun “*Son Leylek*” adını verdiği eserinde İngilizce öğretmeni Ayşe ile Celal’in ilerleyen yaşlarına ve her geçen gün biraz daha içe kapanışlarına rağmen hayata umutla bakışları şöyle anlatılır: “...*Aslında beklenmedik zamanda birden bir şey olacakmış da hayal, hayal olmaktan çıkıp ete kemiğe bürünecekmiş gibi umut doluydular...*” (Edisyon, 2004: 42).

Sadri Ertem’in “*Tedkik Seyahati*” adlı eserinde inceleme yapmak için bir köye giden profesörler yolda Anadolu’nun imkânsızlıklarla dolu, sefil yüzüyle karşılaşırlar. Buna rağmen Anadolu’dan ve Anadolu insanından ümitlerini kesmezler. İçlerinden biri bu durumu şu sözlerle dile getirir:

“...*Şu tarlada, dedi, gözlerini gözlerimize diken, yolun bir kenarında durup bizleri selamlayan insan ne kadar gururlu, ah şu Türkiye’nin yarım âlimleri... Onların Kadıköyü’nde, Erenköyü’nde, doğrusu bir üniversiteden haberleri yok, fakat şu adını haritanın bile kaydetmediği toprak üstündeki saf insanlar, gelecek içine kıymetli ümitlerdir...*” (İslam, 1996: 220).

Nezihe Meriç ise “*Acıyı Aşmak*” isimli hikâyesindeki genç profesörü sessizliğinin, alçak gönüllülüğünün, sıcakkanlılığının ve rahatlığının yanı sıra gülümseyen gözleri, insanlara olan sevgisi, olumlu tavırları ile tanıtır.

Anadolu’nun birçok yerinde görev yaptıktan sonra emekliye ayrılan öğretmenin ilerlemiş yaşına rağmen neşesinden ve hayata olumlu bakışından bir şey kaybetmemiş olması aka Gündüz’ün “*İki Büyük İkramiye*” adlı eserinde verilir. Küçük şeylerden bile büyük mutluluklar çıkararak öğretmen, hayatta vefa, dostluk, sevgi gibi paradan daha önemli şeylerin olduğuna inanır. O maddi menfaatler uğruna hırsla kapılıp, karamsarlığa boğulmak yerine hayata kanaatkâr ve her türlü zorluğa rağmen olumlu bir gözle bakmayı tercih eder.

Sevin Çokum’un “*Denizin Dalgası Saçların*” adlı hikâyesinde ise komşuları Füsün’a göre Nahide Öğretmen ve ailesi hayattan zevk almayı bilen, her türlü olumsuzluğa karşın umutlu olan insanlardır.

Yine Afet Ilgaz’ın “*Küçük Evim*” adlı eserindeki bayan öğretmenin neşesi ve hayata olumlu bakışı karşısında hiçbir kötülük ve olumsuzluk onu etkileyemez. Ona göre her sorunun çözümü, her derdin ilacı ve yaşanan her dakikadan alınması gereken bir mutluluk vardır.

Eşi ve çocuğuyla mutlu bir yaşam sürdüren Nesrin Öğretmen tutuklanıp cezaevine konulur. Etrafındaki insanların düşündüklerinin aksine cezaevine konulması bile Nesrin Öğretmenin yaşama sevincinden ve hayata olumlu bakışından bir şey eksiltmez. Nezihe Meriç “*Umut’a Tezgah Kurmak*” adını verdiği hikâyesinde Nesrin Öğretmenin her şeye rağmen bu hayata sınıksız tutunuş öyküsünü yine onun ağzından anlatır: “...Biz yakışıklı oğlumuzu bakar seviniriz; o, birbirinin can

arkadaşı olan anasıyla babasına bakar sevinirdi. Soframız her zaman sevinçliydi...”
(Meriç, 1998b: 79).

Feyza Hepçilingirler’in “*Hoş Geldiniz Çocuklar*” isimli hikâyesindeki İngilizce öğretmeni Sibel Derya’ya göre her öğrenci değerlidir. Öğrencilerle ilgili tembel, çalışkan, yaramaz, terbiyeli, iyi, kötü vs. gibi kalıp düşüncelere sahip olmak doğru değildir. Yine bu kalıp düşünceleri sınıf boyutuna genişleterek sınıflar hakkında genel yorumlara gitmek, onlara önceden belirlenen kalıplar doğrultusunda davranmak yanlıştır.

Hukuk profesörü Ahmet Bey Samet Ağaoğlu’nun “*Babam*” isimli eserinde yasalara uymayan fikirlerini kamuoyu ile paylaştığı için tutuklanır ve sürgüne gönderilir. Ahmet Bey söz konusu fikirleriyle vatanı içinde bulunduğu kötü durumdan kurtarmayı amaçlar. Tutuklanmasına rağmen bu konuda hala ümitlidir. Nitekim oğlu hikâyede durumu şöyle anlatır:

“...Mektuplarında, içinde taşıdığı büyük imanı bizlere aşılamağa çalışıyor, ufukları karanlık, hali perişan vatanın istikbalinden daima emniyetle, ümit ve hararetle bahsediyordu: ‘Buraya gelen Avrupa gazeteleri her gün daha iyi ve teselli âver haberler getirerek, bize esaretin, acılıklarını unutturuyor. Milletimizin himmeti ile memleketimizin kurtulacağı ümidi yeni neşeler veriyor...” (Ağaoğlu, 2003: 211).

Nezihe Meriç resim öğretmeni Özün Tunz’un hikâyesini “*Susuz VI*” adını verdiği eserinde anlatır. Özün Öğretmen yaşadığı ekonomik sıkıntıya, geçirdiği iç buhranlara rağmen yaşamayı sever. Mutlu bir evliliği vardır. Kendisi gibi öğretmen olan ve onu anlayan bir kocası vardır. Resim yapmak için yeteri kadar boyası olmasa da umutları, hayalleri vardır. Gerek evliliği, gerekse hayalleri onu geçirdiği iç buhranlardan kurtarıp yaşama sıkı sıkıya bağlar.

Bartın arkadaşlarına bir gün balet olacağını söyleyince arkadaşları gülmeye başlar. Çünkü hem sakat hem de kekemedir ve bu haliyle balet olması imkânsızdır. Oysa Ferhan Koroğlu'nun "*Madalyon*" adlı hikâyesinde okula yeni atanan Melike Öğretmen, Bartın'ın sakatlığı ve kekemeliğiyle değil sarı saçları, ıslıl ıslıl yeşil gözleriyle ilgilenir. Bir gün Bartın'a şunları söyler: "...*İnsanoğlu mükemmel bir güce sahip; önemli olan sorunsuz bir hayat geçirmek değil, bu gücünü sorunlarını çözerek ve çözdükçe de güçlenerek kullanmak...*" (Koroğlu, 2006: 175).

Öğrencilerinin yaramazlıklarına rağmen mesleğini seven ve ondan zevk alan, şubat ayında doğadaki bahar belirtilerini görerek mutlu olan, her şeye rağmen yaşama sıkı sıkıya bağlanan olumlu bir düşünce yapısına sahip olan öğretmenin hikâyesini Nezihe Meriç "*Öğretmen*" adını verdiği eserinde anlatır.

Ordunun yönetime el koyduğu bir dönemde tutuklanarak ceza evine konan öğretmenin hikâyesini Osman Şahin, "*Koşuş Arkadaşları*" adıyla anlatır. Yönetimin tutumu nedeniyle kendisi gibi şüpheli görülerek ceza evine konulan pek çok kişi vardır. Koşuşlarda kapasitenin üç dört katı insan kalmaktadır. İnsanlar günlük ihtiyaçlarını karşılamak, temizlenmek bir yana yatacak yer bulamamaktadırlar. Her düşünceden insanın olduğu bu koşuşlarda zaman zaman anlaşmazlıklar ve tartışmalar da yaşanmaktadır. İlk kez ceza evine giren öğretmen, bütün bu olumsuzluklara rağmen kısa sürede buradan çıkacağına, tekrar her gününü dolu dolu geçirmeye çalıştığı normal hayatına döneceğine inanır.

Kemal Bilbaşar da "*Pazarlık*" adlı eserinde hayat şartlarının altında ezilmesine sorumluluklarının gereğini yerine getirmek için yorulmasına rağmen yaşama sevincinden bir şey kaybetmeyen Muhsin Öğretmenin hikâyesini anlatır. Onun üzerine giyecek ikinci bir elbisesi yoktur ama mutlu bir ailesi vardır. Yiyecek

yemekleri olmasa da her akşam yatarken çocuklarıyla yastık savaşı oynarlar. Bütün bunlar Muhsin Öğretmenin düşünce penceresinden okuyucuya yansıyanlardır.

İklim şartlarının zorluğundan dolayı insanların öldüğü, açlık ve sefaletin insanları hastalığa ve ölüme sürüklediği, cehaletin ciddi boyutlarda olduğu bir köyde görev yapan öğretmenin bütün bu olumsuzluklara rağmen köylüyü bilinçlendirme ve köyü kalkındırma çabası “*Keziban’a İzin*” adlı eserde anlatılır. Öğretmenin dikkate aldığı bu olumsuzluklar değil köylünün iyi niyeti ve saflığıdır. O duruma hep bu açıdan bakar.

Nejat Turhan’ın “Abbas” adlı hikâyesinde felsefe öğretmeni Abbas, komşularının yaşam tarzını şöyle anlatır:

“...Uyku ölümün yarısıdır, derler. Doğru bir söz. Ölü gibi yatmamdan değil, sayırlıklı gibi tüm seslere uyanmamdan. Pıtır pıtır terlikler âdeta üzerimden geçmektedir. Demek yedi olmuştur. Sırayla çekilen sifonlar. Bitişikteki mutlu bir sabahı karşılamaktadırlar. Onları mutlu kılmayan sabah yoktur. Evin reisi her sabah dekan olduğunu bir kez daha hatırlar ve rahatlar. Karısı aynı fakültede profesördür. Yedi otuzda evcek tenise gidilir. Bir sinek vızıltısı bile uyandırabilir beni. Islık çalarak iletişim kurmayı öğrenmişlerdir...” (Çağlaroğlu, 2001: 304).

Başta insanlar olmak üzere çevresindeki bütün varlıklara büyük bir sevgi duyan Ziya Öğretmenin hayata bu sevgi penceresinden bakışı İsmet Emre’nin “*Düş*” adını verdiği hikâyesinde anlatılır. Ziya Öğretmene göre bütün insanlar iyidir, bütün mevsimler bahardır ve tabiat insanları mutlu etmek, insanlara iyilik etmek için vardır.

3.17. Örnek Olma Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Örnek olma değeri başlığı altında öğretmenlerin iyi alışkanlıklar kazanmada, mesleğinin gereklerini yerine getirmede, öğrencilere birtakım değerleri kazanmada model olmada gösterdikleri çaba dikkate alınmıştır. Hikâyelerde bu yönüyle öne çıkan öğretmenler tespit edilmiştir.

Söz konusu değer kapsamında bulgulara rastlanan hikâyeleri ve bu hikâyelerin yazarlarını şöyle sıralamak mümkündür:

YAZAR	ESER	YAZAR	ESER
Mehmet Seyda	Acı- Tatlı Günler	Sadık Yalsızuçanlar	İlmin Kapısı
Mustafa Balel	Anacık	Samet Ağaoğlu	Üniversite
Necip Fazıl Kısakürek	Öğretmen Bey	Nihat Malkoç	Gümüş İşlemeli Çaydanlığın Buğusu
Melek Çe	Haydi Çocuklar Ağaç Dikmeye	Naim Tıralı	Başarı Belgesi
Tahsin Yücel	Büyükbaba	Mehmet Seyda	Düşleme Oyunu
Nurettin Topçu	Köy Hocası	Füruzan	Gecenin Öteki Yüzü
Nezihe Meriç	Susuz IX	Nezihe Meriç	Umut'a Tezgah Kurmak
Mustafa Şahin	Emret Toprak	Sevinç Çokum	Denizin Dalgası Saçların
Samet Ağaoğlu	Babam	Orhan Kemal	Önce Ekmek
Ömer Seyfettin	Yalnız Efe	Ferhan Koroğlu	Madalyon
Osman Çeviksoy	Gül Mevsimi	Ahmet Hamdi Tanpınar	Kitap Korkusu
Ömer Seyfettin	Kurbağa Duası	Zafer Altunkozaoğlu	Korkut Hoca
Vahap Akbaş	Bu, O mu?	Selim İleri	Müsamere

“*Kitap Korkusu*” adlı eserde Erzurum Lisesi edebiyat öğretmeni kitap okumayı sever. Kitap okumanın en başta insana düşünce özgürlüğü kazandırdığını

belirtir. Alışkanlık haline getirdiği kitap okuma davranışını başta meslektaşı Abdülhakim Bey olmak üzere diğer insanlara da kazandırmak ister. Kitap okumanın faydalarını anlatmak, çevresindekilere ilgilerini çekebilecek kitaplar hediye etmek kitap okuma sevgisi kazandırmada örnek olmak amacıyla yaptığı etkinliklerden birkaçıdır.

Taşradaki yatılı bir okulda öğretmenler kendi aralarında sohbet ederken odaya belediye doktoru girer. Öğretmenleri birkaç gün sonra yapılacak olan sazlı, sözlü eğlenceye davet eder. Öğretmenlerin çoğu bu daveti kabul eder. Edebiyat öğretmeni, meslekleri gereği böyle ortamlarda bulunmalarının doğru olmayacağını söyler. Çünkü “*Kurbağa Duası*”ndaki edebiyat öğretmenine göre öğretmen toplumda örnek insan olarak bilinir ve öğretmenin böyle eğlence ortamlarında bulunması toplumdaki örnek olma konumuna gölge düşürür.

“*Korkut Hoca*” da öğrenciler edebiyat öğretmenlerinin tayininin çıktığını öğrendikleri anda hissettiklerini şöyle dile getirirler: “...*Ve Anadolu'nun doğu damında, toprağın uyandığı bir haziran günü, tayininin çıktığını öğrendik. Bizler için yıkımdı bu. Örnek insanımızı, daha da önemlisi kahramanımızı yitiriyorduk...*” (Özçelik, 2007: 145).

Öğretmeninden etkilenecek edebiyata yönelen lise öğrencisine örnek oluşunu, ona yol gösterişini “*Bu, O mu?*” adlı eserdeki edebiyat öğretmeni şu sözlerle anlatır: “...*İyi bir kitap kurdu olmuştu. Hafif kitaplar kesmiyordu onu. Dünya klasiklerine başlamıştı. “Dostoyevski sardı beni.” Demişti bir defasında. Onu edebiyata yönlendiriyordum...*” (Özçelik, 2007:126)

Bedrettin’in okul müdürünü örnek alması Osman Çeviksoy’un “*Gül Mevsimi*” adlı eserinde konu edilir. Küçük yaşta ailesini kaybeden okul müdürü,

bulunduğu konuma gelmek için büyük çaba sarf eder. Kendisiyle aynı kaderi paylaşan öğrencisi Bedrettin’i bir gün odasına çağırarak ona her türlü konuda yardımcı olma sözü verir. Okul müdürü, Bedrettin’in bundan sonraki hayatında örnek aldığı kişi olur.

Ferhan Köroğlu’nun “*Madalyon*” adlı hikâyesindeki Melike Öğretmen, yeni atandığı okulda meslektaşlarının aksine öğrencilerle yakından ilgilenir. Onlara her konuda yardımcı olur. Melike Öğretmenin gösterdiği bu ilgi, çaba ve sevgi öğrencilerin onu örnek almalarını sağlar. Melike Öğretmen onların sevgi, saygı, ilgi, nezaket gibi değerleri kazanmalarında örnek aldıkları kişi olur.

Bir başka örnek öğretmen hikâyesini ise Ömer Seyfettin’in “*Yalnız Efe*” adlı eserinde görmek mümkündür. Uzun yıllar medresede eğitim veren Yörük Hoca, devletin savaşa girmesiyle birlikte silahını kuşanıp savaşa katılır. Savaşın sonunda bir köye yerleşme kararı alan Yörük Hoca’nın bu kararı almasında ilerleyen yaşı etkili olmuştur. Yörük Hoca, yerleştiği köyde de boş durmaz, eğitimciliğe devam eder. Savaşlar nedeniyle genç erkeklerin kalmadığı köyde yaşlılara kitaplar okur, onlara ilmi sohbetler eder. Köylüleri borç batağına sokarak topraklarını ele geçiren Eseoğlu adlı zalimle nasıl baş edeceklerini köylülere anlatır. Sözleri ile yaptıkları arasında tutarsızlığın olmaması, davranışlarında samimi olması Yörük Hoca’yı köylülerin gözünde saygın, takdir edilecek, örnek alınacak bir insan konumuna getirir.

Orhan Kemal “*Önce Ekmek*” adlı hikâyesinde öğretmenlerini örnek alan Ayten’in öyküsünü anlatır. Öğretmenlerini çok seven ve okuyup onlar gibi büyük insan olmak isteyen Ayten bu isteğinde o kadar kararlıdır ki kırk derece ateşi

olmasına rağmen derslerine devam eder. Onun için öğretmenleri o kadar güçlü örneklerdir ki kırk derece ateşle okula gelir.

Samet Ağaoğlu'nun “*Babam*” adlı hikâyesindeki hukuk profesörü Ahmet Bey, kendi yaşamında gösterdiği bazı erdemli davranışların çocukları tarafından da örnek alınmasını ister. Nitekim düşünce suçundan tutuklanıp sürgüne gönderildiği bir dönemde gösterdiği azim ve kararlılığı, bu azim ve kararlılığın çocuklarına örnek olması isteğini ailesine yazdığı mektupta şöyle dile getirir:

“...Beni vatanımdan, hürriyetimden, ailemden mahrum ettiler. Lakin ben yılmadım. Yeni hayatımı mümkün olduğu kadar tanzim etmeğe, iyileştirmeğe çalıştım ve muvaffak oldum. Siz de öyle yapınız...” (Ağaoğlu, 2003: 210).

Nahide Öğretmenin komşularına örnek olması ise Sevinç Çokum'un “*Denizin Dalgası Saçların*” adlı eserinde işlenir. Doğayı çok seven Nahide Öğretmenin bitkilere özel bir ilgisi vardır. Bu ilgisi nedeniyle oturduğu apartmanın bahçesini düzenlemeye karar verir. Komşularının meraklı bakışları arasında kapıcıyla birlikte bütün gün bahçe düzenlemesiyle uğraşırlar. Onun bu çabasını gören komşuları biz de mi bahçeye bir şey diksek demeye başlarlar. Nahide Öğretmene yardımcı olmaya karar verirler.

Anadolu insanının gözünde öğretmen büyük insandır, saygı duyulması örnek alınması gereken insandır. Mustafa Şahin'in “*Emret Toprak*” eserindeki öğretmen de böyle bir öğretmendir. Köylülerin gözünde gerek zekâsı gerekse davranışlarıyla örnek insandır. Köylüler çocuklarına öğretmeni örnek almalarını öğütlerler, çocuklarından okuyup öğretmen olmalarını isterler. Kendileri de onu örnek alırlar.

Öğrenmenin gerekliliği, okumanın önemi hakkında öğrencilerine tavsiyelerde bulunan Ali Fuat Hoca, Nezihe Meriç'in “*Umut'a Tezgah Kurmak*” adlı hikâyesinde

örnek kişiliği ile dikkat çeker. Öğrencilerine kitap okumalarını tavsiye eden Ali Fuat Öğretmene öğrencileri ne okuyacaklarını bilmediklerini söylerler. Bunun üzerine Ali Fuat Öğretmen öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmalarında yol gösterici olur. Onlara örnek olur.

Yine Nezihe Meriç “*Susuz IX*” adlı eserinde öğrencilerine iyi örnek olmaya çalışan bir öğretmenin hikâyesini anlatır. Öğrencisinin mavi renk gül olacağını iddia etmesi üzerine hikâyedeki öğretmen, öğrencisine uyduruyorsun der. Bu sözü istemeden söyleyen öğretmen, daha sonra hatasını anlar ve öğrencisine öyle söylemek istemediğini anlatır. Böylelikle öğrencilerine kötü örnek olmaktan kurtulur.

Füruzan’ın “*Gecenin Öteki Yüzü*” adlı eserinde öğrencilerine yüksek tahsil yapmaları konusunda örnek olmaya çalışan bir öğretmen vardır. Tarih öğretmeni, onları hem bu konuda cesaretlendirir hem de üniversiteyi kazanan öğrencilerine yardımcı olur. Öğrenciler de tarih öğretmenlerini kendilerine örnek alırlar.

Nurettin Topçu’nun “Köy Hocası” ismini verdiği hikâyesinde bayan öğretmenin köy kadınlarına örnek oluşu şu sözlerle anlatılır:

“...Kadının ahlakî tesiri kocasınınkinden daha büyük olmuştu. Zira köy kadınlarıyla doğrudan doğruya temas edebiliyordu. Hepsinin sevincine, kederine karışıyor, sıkıntılarında yardımlarına koşuyordu. Köyün ihtiyarları onu evlatları gibi severlerdi. Kadınlar dürüstlikle temizliği ondan öğrendiler...” (Uğur, 2004: 61).

Öğretmenini örnek alan ve ilerde onun gibi olmak isteyen bir öğrencinin bu arzusunu Mehmet Seyda “Düşleme Oyunu” adlı eserinde şu sözlerle dile getirir:

“...Ben sizin gibi bir öğretmen olmak isterdim. Sizin gibi akıllı, bilgili olayım ve bütün çocuklar beni sevsin...” (Uğur, 2004: 144).

Öğretmen olan büyükbabasını örnek alan insanları, torununun ağzından şöyle anlatır Tahsin Yücel “*Büyükbaba*” adlı eserinde:

“...büyükbabamı gerçekten sevmeseler, büyükbabama gerçekten hayranlık duymasalar, böylesine ışıldamazdı gözleri. Bu sevgi ve hayranlığın gerçek nedenine gelince, bence öğrencilerin başarısı gibi bunun da gizini büyükbabamın davranışlarına yön veren çifte ilkede ve bu çifte ilkeyle yoğrulmuş ünlü konuşmalarında aramak gerekir...” (Uğur, 2004: 249).

Zühtü Öğretmenin öğrencilerin kendisinin davranışlarını örnek aldığı bilincinde olduğu Naim Tıralı'nın “*Başarı Belgesi*” adını verdiği hikâyesinde şu sözlerle dile getirilir:

“...Altıncı sınıfların en kalabalık şubesine bakan Zühtü Ektöner, yemekhaneden çıkar çıkmaz, öğretmenler odasının yolunu tuttu. Koridorda gayet ağırbaşlı yürüyor, öğrenciler karşısında davranışlarına dikkat etmesi gerektiğini düşünerek, her adımda kendisini denetliyordu...” (Uğur, 2004: 190).

Öğretmenler yaptıkları işlerle de öğrencilerine örnek olmalıdırlar. Nitekim Melek Çe'nin “*Haydi Çocuklar Ağaç Dikmeye!*” adlı eserinde öğretmenler, okulca gidilen ağaç dikme etkinliğinde ilk ağaçları kendileri dikerek öğrencilerine örnek olurlar. Daha sonra da her dikilen ağaca onu diken öğrencinin adını verirler.

Bazen yola öğretmenlerin kaldıkları yerden onları örnek alan çocukları devam eder. M. Nihat Malkoç “*Gümüş İşlemeli Çaydanlığın Buğusu*” adını verdiği hikâyesinde öğretmen olan babasının vefatının ardından onun gibi öğretmen olmak isteyen Gülşah'ın bu isteğini şu sözlerle anlatır:

“...Büyük kızı Gülşah babasının hikâyesini en ince ayrıntısına kadar annesinden dinledikten sonra mühendis olmaktan vazgeçmiş, öğretmen olmaya karar vermişti. O da babasının yolundan gidecekti. Çünkü onun bıraktığı boşluğu doldurmalıydı...” (Özçelik, 2007: 228).

Necip Fazıl “*Öğretmen Bey*” ismini verdiği eserinde tahsilini bitirdikten sonra köyüne dönen ve köyünü kalkındırmak için çabalayan öğretmenin köylü için bu konuda tek örnek olduğunu şu sözlerle anlatır: “...*Köyün ruh doktoru (imamı ve öğretmeni) o, Madde doktoru o, inzibat memuru o, iktisat nâzımı o, sandık emini o, tek kelimeyle her iş yönünden güdücüsü ve akıl hocası o...*” (Özçelik, 2007: 30–31).

Samet Ağaoğlu’nun “*Üniversite*” adlı eserinde eğitim için yurt dışına giden bir gencin ülkesindeyken örnek aldığı hocalarla orada karşılaşması anlatılır. Ülkesindeyken yakından takip ettiği, kendine alanıyla ilgili örnek aldığı insanlarla bir arada olmak genç için ayrı bir mutluluk olur.

Mustafa Balel, “*Anacık*” adlı eserinde çevresindekiler tarafından örnek gösterilen bir öğretmeni anlatır. Hikâyedeki öğretmen okulda olduğu gibi yaşadığı mahallede de eğitimi oluşu, aile hayatındaki düzenliliği gibi yönleriyle örnek gösterilir.

Evliliğinin ilk günü nikâhlarında bulunan hocanın konuşmalarından etkilenecek köyünü terk edip ilim öğrenmeye giden gencin öyküsünü Sadık Yalsızuçanlar, “*İlmin Kapısı*” adlı eserinde anlatır. Genç için ilim öğrenme konusunda hoca evliliğinin ilk gününde evini terk edecek kadar etkili bir örnek olur.

Mehmet Seyda’nın “*Acı – Tatlı Günler*” adlı eserinde öğretmen, kendini örnek alan ve bir an önce büyümek isteyen öğrencilerine her yaşın ayrı bir güzelliğinin ve değerinin olduğunu söyler. Onlara içinde buldukları yaş dolu dolu yaşamalarını tavsiye eder.

Selim İleri’nin “*Müsamere*” adlı eserinde arkadaşları ile evinde kumar oynayan kadın, çocuğundan kumarın kötü bir alışkanlık olduğuna dair sözler işitir.

Öğretmeninden öğrendiği sözleri annesine karşı söyleyen bu çocuk, öğretmenini örnek almıştır. Öğretmeni bu konuda onun üzerinde güçlü bir etki bırakmıştır.

3.18. Özgünlük Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Çalışmada özgünlük değeriyle gerek kişilik gerekse meslekî yönden sıra dışı olma, basmakalıp düşüncelere karşı çıkmama, yenilikçi olma, yeni şeyler ortaya koyma, yeniliklere açık olma ve özgünlük bakımından diğer insanlara örnek olma anlamları kastedilmiştir.

Özgünlük değerine bu anlamlarda sahip olan öğretmenlerin bulunduğu hikâyeler ve söz konusu hikâyelerin yazarlarını şöyle sıralamak mümkündür:

YAZAR	ESER	YAZAR	ESER
Mehmet Rauf	Halil Hoca	Afet Ilgaz	Küçük Evim
Feyyaz Kayacan	Sen Olsaydın Ne Yapardın?	Melek Çe	Atlata Bulmaca
Mehmet Seyda	Acı- Tatlı Günler	Halit Ziya Uşaklıgil	Bravo Maestro
Sadık Yalsızuçanlar	Örtünen	Sami Paşazade Sezai	Sihirli Dükkan
Melek Çe	Öyle Bir Kitap	Samet Ağaoğlu
Tahsin Yücel	Büyükbaba	Mehmet Seyda	Düşleme Oyunu
Hülya Aktaş	Zil Çaldığında	Füruzan	Tokat Bir Bağ İçinde
Orhan Duru	Şişe	Samet Ağaoğlu	Babam
Ferhan Koroğlu	Sevgili Öğretmenim	Ferhan Koroğlu	Dünyanın Yedi Harikası
Oya Baydar	Elveda Alyoşa	Zafer Altunkozaoğlu	Korkut Hoca
Samet Ağaoğlu	Öğretmen Gafur	Hulki Aktunç	Yek Yek Oynayanlar
Ahmet Hamdi Tanpınar	Kitap Korkusu	Nursel Saygıner	Git Dağlardan Kar Getir

Edebiyat öğretmeni Gafur sakin, alçak gönüllü bir kişiliğe sahiptir. Türkçe ile birlikte kendi kendine öğrendiği Fransızca ve Rusçayı da etkili bir biçimde kullanır. Meslektaşları arasında yapılan ilmi tartışmalara nadiren katılan Gafur, ortaya koyduğu özgün fikirleriyle ve bu fikirlerini bilimsel verilerden hareketle etkili bir üslup kullanarak ifade ediş tarzıyla dikkat çeker. “*Öğretmen Gafur*” adını taşıyan hikâyede Gafur’un fikirlerini farklı ve garip bulan meslektaşları aynı garipliği ve farklılığı kişiliğinde de bulurlar.

Yeni atandığı okulda göreve başladığı ilk günlerde edebiyat öğretmeni Korkut Bey’in alıştıkları öğretmen tipinde olduğunu düşünen öğrenciler onu dersten kaçırmak için birçok yol denemelerine rağmen başarılı olamazlar. Çünkü Korkut Öğretmen, onların alıştıkları sıradan öğretmen tipinin aksine özgün kişiliğe sahip, idealist bir eğitimcidir. “*Korkut Hoca*” adlı eserde edebiyat öğretmenine yüklenen değerlerden biri de özgünlüktür.

“*Yek Yek Oynayanlar*” da emekli olduktan sonra açtığı kitapçıda edebiyat öğretmeni Salim, okumalarını aralıksız sürdürür. Ona göre sıradan benzetmeler, söylene söylene eskimiş sözler ve bunların savunuculuğunu yapmak insanı, insanın içinde yaşadığı toplumu tembelliğe, cehalete sürükler. Farklı olma, hatta bazen uyumsuz olma ise yeniliği, ilerlemeyi beraberinde getirir.

Erzurum Lisesi edebiyat öğretmenine göre kitap okumak, kendi düşüncelerimizi özgürce ifade edebilmektir. Senin yerine ben düşünürüm diyenlere karşı çıkmaktır. Toplum tarafından benimsenip yıkılmaz inanışlar haline gelen gerçekleri eleştirebilmektir. Farklı şeyler söyleyebilmektir. “*Kitap Korkusu*” adlı eserdeki bahsedilen öğretmene göre kitap okumak kısaca özgün olabilmektir.

Özgünlüğü karakterinin bir parçası haline getiren öğretmenler gibi özgün kişiliklerin oluşumu için uygun ortamlar hazırlayan öğretmenler de vardır. Nitekim “*Git Dağlardan Kar Getir*” de Türkçe öğretmeni Nursel Saygıner, öğrencilerine yazdıkları kompozisyonları, bu kompozisyonlarda vermek istediklerini rahatça ifade edebilecekleri tartışma ortamları oluşturur.

Oya Baydar’ın “*Elveda Alyoşa*” adlı eserindeki öğretim üyesi insanları sürü psikolojisine mahkûm eden yasalara körü körüne uymaya karşıdır. Bu tutumu nedeniyle belirli bir süre ceza evinde de kalır. Yine de farklı davranmaya devam eder.

Ferhan Köroğlu ise “Dünyanın Yedi Harikası” adını verdiği hikâyesinde öğrencilerine özgün olabilmelerini sağlayacak ortamlar sağlayan bir öğretmeni anlatır. Öğretmen, derste öğrencilerinden dünyanın yedi harikasının neler olduğuna ilişkin bir liste yapmalarını ister. Bu listeyi belirlerken her öğrencinin görüşü dikkate alınır. Sonuçta her öğrencinin özgün katkısının bulunduğu bir liste ortaya çıkar.

Yine Ferhan Köroğlu’na ait olan “*Sevgili Öğretmenim*” adlı hikâyede Semra Öğretmenin kişiliği ve çalışmalarıyla görev yaptığı köye getirdiği farklılık şöyle anlatılır:

“...Çalıştığım köy oldukça ilkel koşullara sahip. Köyde hâlâ ağılık sistemi, kan davası ve çokeşlilik devam ediyor. Erkekler sınırsız denebilecek haklara sahipken kadınlar ve kız çocuklarının hemen hemen hiçbir hakları yok, daha da kötüsü pek çok kadın böyle bir hakları dahi olduğunu bilmiyor. Bunun bilincinde olan kadınlar ise köye ve köyün ağır geleneklerine dayanamıyorlar ve intihar ediyorlar. Köyde yaptığım bir araştırmaya göre son on yılda on genç intihar etmiş.”

Köye atandığım zaman öğrencilerim henüz ikinci sınıfa yeni başlamışlardı ve öğrencilerin çoğunluğunu erkek öğrenciler oluşturuyordu. İlk işim kız öğrencilerin okula gelmelerini sağlamak oldu. Büyük ölçüde bunu başardım...” (Koroğlu, 2006: 155).

Hukuk profesörü Ahmet Bey alanında farklı düşüncelere sahip bir insandır. Samet Ağaoğlu'nun “*Babam*” adlı eserinde meslektaşlarından farklı düşündüğünü şu sözlerle ortaya koyar:

“...Ben Cumhuriyet gazetesinde Devlet ve Fert unvanlı on dört makale ile yeni bir sürü gürültü çıkardım. Şimdi matbuat ve efkârı umumiye bu gürültü ile meşguldür. Fert ve hürriyet için mücadele ediyorum. Karşıma çıkanlar fert yok, devlet var diyorlar. Ben de hem fert vardır, hem de devlet vardır diyorum...” (Ağaoğlu, 2003: 226).

Orhan Duru'nun “*Şişe*” isimli eserindeki öğretim üyesi de bağınaz olmadığını, eğer ülkeye yararlı olacaksa kendi düşünce yapısının dışına çıkarak bu fikirleri kabul edebileceğini söyler. Çevresindekilere de bir fikre taassup derecesinde bağlanmanın doğru olmadığını söyler.

Girdiği her ortamda farklı kişiliğini hissettiren Füzûzan'ın “*Tokat Bir Bağ İçinde*” adlı hikâyesindeki lise öğretmeni, insanın her ortamda doğal olmasının kendi kişiliğini ortaya koyabilmesinin gerektiğini savunur. Ona göre insan hayatı boyunca içinden gelen şeyleri yapmalıdır. Başkalarına özenme, başkaları istediği için bir şeyler yapma insanı onursuzlaştırır.

Köye yeni atanan sınıf öğretmenin meslektaşlarından farklılığı köylülerin bakış açısından Hülya Aktaş'ın “*Zil Çaldığında*” isimli eserinde şöyle verilir:

Köylüler “...Genellikle ailelerinden kopup bunca uzak diyarlara gelen bayan öğretmenlerin rahat hareketlerine alışmışlardı. Bunu yadırgamıyorlardı artık. Öğretmen dediğin halktan biri değil ki!... Köye ilk gittiğinde alışık oldukları formatın dışında biri ile karşılaşmak şaşırtmıştı onları ama hoşlarına da gitmişti...” (Edisyon, 2004: 56).

Mehmet Seyda'nın “*Düşleme Oyunu*” adlı hikâyesindeki öğretmen, özgün kişiliğini şu sözlerle ortaya koyar: “...*Bir insanın varlığı her şeyin üstünde, her şeyden kutsal. Hiç kimse, sizin ve benim yaşamımıza şu ya da bu biçimde el koyamaz, karışamaz...*” (Uğur, 2004: 154).

Aradığı, kendine has imzayı bulmak için her gün alıştırma yapan, ünlü isimlerin imzalarını taklit eden öğretmen, aslında yeni bir şey ortaya koymanın zevkine varır. “*Büyükbaba*” adlı eserinde Tahsin Yücel yaşlı öğretmenin farklılığı arayan hayat tarzını torunun ağzından şöyle aktarır:

“...*Ama, hemen belirtmek gerekir ki, büyükbabam yalnızca üretilmişiyeniden üretmek için sürdürmezdi bu çabayı! İlk bakışta tümüyle anlamsız görünen bu işle birkaç saat oyalanıp arkalı önlü birkaç tabaka kağıt doldurduktan sonra, çekmecedan bir kağıt daha çıkararak hem bu üç imzadan birine benzeyecek, hem de kendi adına en çok yakışacak imzayı aramaya başlar, yani yaratıcı bir çabaya girişirdi. Kolaylıkla kestirilebileceği gibi, büyükbabam belki yüz kez bulmuştu gönlündeki imzayı. Ama bulmak en iyiyi aramayı bırakmak için bir neden değildi...*” (Uğur, 2004: 221).

Bir şeyler içmek için geldiği mekanda tanıştığı masa arkadaşı Samet Ağaoğlu'nun “.....” adlı eserinde Cihangir Öğretmen için şunları söyler:

“...*Konuşması hoşuma gidiyordu. Meyhanenin alıştığı çeşitten bir adam değildi. Meyhanecinin sevmediği tiplerden de değil herhalde. Ne korkak kabadayı, ne pısrık, parasız ahmak, ne Allah'la kavga eden canından bezmiş...*” (Ağaoğlu, 2003: 438).

Öğrencilerine özgün fikirler sunabilecekleri, kafalarındaki düşünce kalıplarını kırabilecekleri ortamlar oluşturan öğretmenlerden biri de Melek Çe'nin “*Öyle Bir Kitap*” adını verdiği hikâyesinde karşımıza çıkar. Öğretmen, öğrencilere yönelttiği sorularla onları alışılmışın dışına çıkarmayı amaçlar.

Darülfünun muallimi Nesib Bey, kadınlar hakkındaki devrine aykırı fikirleriyle dikkat çeker. Sami Paşazade Sezai'nin "*Sihirli Dükkân*" isimli hikâyesindeki Nesib Bey'e göre genç kızlar, kadınlar kafeslere konulmamalıdır. Onların his ve düşüncelerine değer verilmeli yaşamları sınırlandırılmamalıdır.

Sadık Yalsızuçanlar, "*Örtünen*" isimli eserinde giyim tarzı yüzünden öğrenim hayatında sorunlar yaşayan bir öğrencinin mücadelesini anlatır. Yurtdışındaki okulunda hocaları giyim kuşama müdahale edince öğrenci ülkesine, Türkiye'ye döner ve burada bir okula yazılır. Buradaki öğretmenleri onun kıyafeti ile değil eğitimiyle ilgilenirler. Öğretmenlerin kalıpları kıran bu anlayışları farklı olduklarını göstermesi açısından önemlidir.

Alanında seçkin bir yere sahip olan müzik öğretmenin hikâyesi de "*Bravo Maestro*" adıyla anlatılır. Ünlü bestekârların parçalarını ustalıkla yorumlayan öğretmen, özgün besteler de yapar. Ona göre müzik duyulmayı duyma, estetik oluşturacak şekilde notaya dökmedir.

"*Acı – Tatlı Günler*" ismini verdiği hikâyesinde Mehmet Seyda, öğretmenin farklı kişiliğini onun ağzından verilen şu sözlerle ortaya koyar: "...-Öğrencileri ona sorsunlar, sorabildiklerince sorsunlar; ne iyi! Bir çocukta, bir öğrencide düşünce, sormakla başlardı susmakla değil..." (Seyda, 2007: 56).

Melek Çe'nin "*Atlasta Bulmaca*" adlı hikâyesinde de diğer öğretmenlerden farklı olarak öğrencileriyle seviyelerine uygun iletişim kuran bir öğretmen karşımıza çıkar. Öğretmen aynı farklılığını ders işleme yöntemiyle de ortaya koyar. Öğrencileri ön planda tutan bir ders işleme tarzı vardır.

Feyyaz Kayacan da "*Sen olsaydın Ne Yapardın*" adlı eserinde yıllarca edebiyat ve resim öğretmenliği yapmış Frank Putkin'i konuşturur:

“...Öğrencilerim arasında yetenekli çocuklar vardı. İyi ressam, iyi ozan olabiliyorlardı. Kendi sesinize, kendi gözünüze kulak verin derdim onlara. Ne beni dinlediler ne de kendilerini. Cıvık cıvık şiirlerle dolu kitapları, binlerce sterline satılan, ama ucuz kolay duyguların ürünü olan resimleri bugün ön safta...” (Kayacan, 1996: 258).

3.19. Öz Güven Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Öz güven “insanın kendine güvenme duygusu” anlamıyla çalışmada dikkate alınmıştır. Öğretmenlerin öz güven sahibi olmalarının dışında çevrelerindeki insanlara bu değeri aşılama, onlara bu konuda örnek olmaları da tespitlerde etkili olmuştur.

Söz konusu değerin tespit edildiği eserler ve bu eserlerin yazarlarıyla birlikte bulgular şu şekildedir:

YAZAR	ESER	YAZAR	ESER
Afet Ilgaz	Küçük Evim	Hüseyin Uğur	Yolu Yokuş mu?
Necip Fazıl Kısakürek	Öğretmen Bey	Yusuf Atılgan	Yaşanmaz
Sırrı Er	Gurbet Kuşu	İbrahim Eryiğit	Ardında Kalsın Acılar
Muzaffer İzgü	Temsil	Mehmet Ali Cengiz	Derin Derenin Kurtları Önünde Geçit Resmi...
Sabahattin Ali	Asfalt Yol	Mehmet Güler	Soluk Renkli Bir Umut
Yıldız Ramazanoğlu	Son Leylek	Reşat Nuri Güntekin	Sazan Köyü Öğretmeni
Rıfat Ilgaz	Abbas Yolcu	Füruzan	Gecenin Öteki Yüzü
Fakir Baykurt	Heykel	Nezihe Meriç	Umut'a Tezgah Kurmak
Muzaffer Hacıhasanoğlu	Eller	Sevinç Çokum	Denizin Dalgası Saçların
Nezihe Meriç	Dumanaltı	Halikarnas Balıkçısı	Alabandada
Durali Yılmaz	Akrebın Dansı	Necati Tosuner	Şişli
Ferhan Köroğlu	Madalyon	Ferhan Köroğlu	Sevgili Öğretmenim

Feyyaz Kayacan	Gibiciler	Halide Nusret Zorlutuna	Osman
Talip Apaydın	Bir Küskün	Cemil Kavukçu	iekler
Fakir Baykurt	Bayram Gezmesi		

Öğretmen z güven sahibi bir kişi olmakla birlikte öğrencilerine ve çevresindeki insanlara öz güven aşılayıcı bir özelliğe de sahiptir. Bu nedenle söz konusu değer araştırılırken ğretmen hem öz güven sahibi olması hem de öz güven kazandırması bakımından ele alınmıştır.

“*Bir Küskün*” adlı hikâyede ğretmen öz güven sahibi bir kişidir. Ataması ile ilgili bir sorunu düzeltmek için gittiği Ankara’da ayakları bakanlığın kapısından içeri girmek istemese de öz güveni onu içeriye girip sorununa çözüm aramaya sevk eder.

Edebiyat ğretmeni Seval Hanım tarafından söyleşi için okula davet edilen ünlü yazar, söyleşinin sonunda öğrencilere kendisi hakkında merak ettiklerini sormaları için söz hakkı verir. Öğrenciler başlangıçta soru sormaktan çekinirler. Bu sırada Seval Hanım bazı öğrencileri ile onlara güvendiğini gösterir nitelikte göz teması kurarak öğrencilerini cesaretlendirir. z güvenleri yerine gelen öğrenciler soru sormaya başlarlar. “*iekler*” adlı hikâyedeki Seval ğretmen bu yönüyle öz güven kazandırmaya çalışan bir kişi olarak dikkat çeker.

z güven kazandırmaya çalışan öğretmenlerden biri de “*Gibiciler*” adlı hikâyedeki edebiyat öğretmenidir. Yolda eski edebiyat ğretmeni ile karşılaşan ğrenci öğretmenin söylediği cesaretlendirici sözlerden sonra kendine daha fazla güven duymaya başlar.

“*Osman*” adlı hikâyede Türkçe öğretmeni uyum sorunu yaşayan Osman’ın bir Türkçe dersinde okunan metni beğenmesi üzerine ona uyum sorununu aşmaya yönelik öz güven kazandırma amacıyla şu sözleri söyler:

“... *Okuyanlar senden başka değillerdi ki... bir kere dene, bak. Amma çok okuman gerek. Anlıyor musun? Çok oku. On kere, yirmi kere... Bıkmadan! Ben ders verirken de bütün dikkatinle dinle. Okuduğun şeyin manasını iyice kavra. Göreceksin ne kolay olacak, kendin de şaşacaksın...*” (Uğur, 2004: 26–27)

Kendine olan güveniyle her türlü sorunun üstesinden gelen Melike Öğretmen bu yönü ile öğrencilerine de örnek olur. Ferhan Köroğlu Melike Öğretmenin bu örnek hayatını “*Madalyon*” ismini verdiği hikâyesinde işler. Melike Öğretmenin öğrencilerinden Bartın, fiziki durumu uygun olmamasına rağmen balet olmak ister. Arkadaşlarının alaycı tavırları nedeniyle de bu amacından vazgeçmek üzere olan Bartın’ın fikri Melike Öğretmeni tanıdıktan sonra değişir. Bartın Melike Öğretmenin desteği ile öz güven kazanır ve bütün olumsuzluklara rağmen iyi bir balet olur.

Diyarbakır’ın bir köyüne sınıf öğretmeni olarak atanan Ferhan Köroğlu’nun “*Sevgili Öğretmenim*” adlı hikâyesindeki Semra Öğretmen köydeki öğrencilerin eğitim durumunu gördüğünde yapılacak çok işinin olduğunu anlar. Ümitsizliğe düşmez, her şeyi olduğu gibi bırakıp geri dönmeyi düşünmez. Bunların tersine kendine olan güveni ile kolları sıvar, çalışmaya başlar. Dört yıl gibi kısa bir sürede öğrencilerini eğitim yönünden belli bir seviyeye getirir. Başlangıçta kendilerini ifade edemeyen, haklarını arayamayan çocukların yerine şimdi soran, sorgulayan, eleştiren, kendini ifade eden çocuklar vardır. Semra Öğretmen kendine olan güvenini öğrencilerine de aşlamıştır.

Durali Yılmaz'ın "*Akrebin Dansı*" adını verdiği hikâyesindeki felsefe öğretmeni arkadaşları arasında kendi korku ve heyecanlarını yenecek, korku ve heyecanlarının bir adım ötesine geçecek kadar öz güven sahibi biri olarak bilinir. Felsefe öğretmeni bu öz güveni sayesinde insan ruhunun derinlerine dalar ve kendine özgü çıkarımlar yapar.

Ailesinin okula göndermediği ve arkadaşlarından geri kaldığı için bir daha okula gidemeyeceğini, gitse bile arkadaşlarına yetişemeyeceğini düşünen çocuğa öz güven kazandırmak için Hayriye Öğretmenin gösterdiği çaba Necati Tosuner'in "*Şişli*" adlı eserinde işlenir. Hayriye Öğretmen çocuğa akıllı biri olduğunu söyler, kalem ve mendil verir. Bütün bu çabalarının sonucunda onu okula başlamaya ikna eder.

Kocasını polisler tarafından gözaltına alınan İlker Öğretmenin hikâyesi ise Nezihe Meriç'in "*Dumanaltı*" adını verdiği hikâyesinde işlenir. Kocasının gözaltına alınmış olması kendisinin de aranıyor olması İlker Öğretmeni umutsuzluğa düşürmez. İlker Öğretmen, etrafındakilere her şeyin düzeleceğini söyler. Buna olan inancını ve kendine olan güvenini kaybetmez.

Annesinin attığı tokatla kendine olan güvenini kaybeden küçük çocuğun yardımına Halikarnas Balıkçısı'nın "*Alabandada*" adlı hikâyesinde bir köy öğretmeni yetişir. Öğretmen, vapurda gerçekleşen bu olay karşısında ilk olarak çocuğu sakinleştirmeye çalışır. Ona önem verdiğini, onun değerli biri olduğunu hissettirir. Öğretmenin çabası neticesinde çocuğun öz güveni artar.

Muzaffer Hacıhasanoğlu'nun "*Eller*" adlı hikâyesinde Mehmet'in babası da dâhil olmak üzere köyde hiç kimse haklı bile olsa Rıza Ağa'nın karşısında sesini çıkaramaz. Köyde, Rıza Ağa ne derse o yapılır. Bu duruma boyun eğmeyen tek kişi

köyün öğretmenidir. Rıza Ağa'nın tembel oğluna hak ettiği notu verir. Çoğu zaman da bu not düşük olur. Bu duruma okula kadar gelerek tepki gösteren ağanın karşısında dimdik duran öğretmenin kendine olan güveni öğrencilerinde ona karşı bir hayranlık uyandırır.

“Denizin Dalgası Saçların” adlı eserde ise Sevinç Çokum Nahide Öğretmenin hikâyesini anlatır. Nahide Öğretmen evine ve çocuklarına daha fazla zaman ayırabilmek için mesleğinden istifa eder. Onun ev hanımlığı çocuklarının büyümesine, masraflarının artmasına kadar sürer. Artan masraflar karşısında küçük bir çiçek dükkânı açarak iş hayatına geri döner. Bu sayede hem ekonomik anlamda rahatlar hem de kendine olan güvenini tekrar kazanır. Komşusu bu durumu şöyle anlatır: *“...İyi ki bu dükkânı açtın Nahide. Bak, yüzüne renk geldi, kendine güvenini kazandın. İnsan, evde paslanıyor. Vaktinden önce çöküyor...”* (İslam; 1996: 264-265).

Fakir Baykurt'un *“Heykel”* adlı hikâyesinde valilik tarafından Çit köyüne heykel dikilmesine karar verilir. Köylüler, yetkililere olayın ayrıntısını sormaktan çekinirler. Kararı haber alan köyün öğretmeni Kasım, konuyla yakından ilgilenir, gerekli yerlere giderek yetkililerle konuşur. Olayın ayrıntısını öğrenir ve köylülerle paylaşır. Yine heykelin açılışının yapılacağı gün köye gelen amirlerle yakından ilgilenen Kasım Öğretmenin bu davranışları kendine olan güvenini göstermesi açısından önemlidir.

Hikâyelerdeki öğretmenler çevrelerindeki insanlara kendine güven duygusu aşıladıkları gibi bazen kendileri de öz güvenlerini kazanma çabası içerisindeyler. Nezihe Meriç'in *“Umut'a Tezgâh Kurmak”* adlı hikâyesinde böyle bir çabanın örneği görülür. İçine kapanık bir yapısı olan Nesrin Öğretmen kendisine yol

çizmesinin gerekliliğini, bir dünya görüşünü benimsemenin önemini öğretmenlik yaptığı sırada öğrencilerinin kendisine yönelttiği sorularla anlar. Ahlakı ve namuslu kişiliğiyle ailesinden farklı olan Nesrin Öğretmen rüşvetçi, her türlü kötülüğü, adam kayırmayı normal yaşam tarzı haline getiren aile bireyleri karşısında bir karakter bocalaması yaşar. Bu da öz güvenini olumsuz etkiler. Ancak öğretmenliğe başladıktan sonra durum değişir. Toplumu değiştirmenin öncelikle insanın kendini değiştirmesi ve kendine güvenmesiyle mümkün olacağını öğrenen Nesrin Öğretmen öz güvenini kazanır.

Rıfat Ilgaz'ın "*Abbas Yolcu*" eserindeki ilkökul öğretmeni Abbas, siyasete olan ilgisi, siyasilerin haksızlıklarına gösterdiği tepkisi ile bilinir. Mesleği gereği siyasetle ilgilenmemesi gereken Abbas Öğretmen, yapılan haksızlıklara da göz yummaz. İlk atandığı yerdeki Belediye Reisi'nin evinin önüne yaptırdığı kaldırım gazetelere haber yaparak bu idarecinin yanlış hareketini kamuoyuna duyurur. Haksızlığa karşı olmasının yanı sıra kendine olan güvenini de gösteren bu davranışı sonucunda sürgüne gönderilir. Haksızlıkların ve haksızların karşısında olmaya devam eder.

Fürüzan'ın "*Gecenin Öteki Yüzü*" eserinde öğrencilerine öz güven kazandırmaya çalışan bir öğretmen daha karşımıza çıkar. Anadolu'nun değişik yörelerinde liselerde tarih öğretmenliği yapan hikâye kahramanı görev yaptığı her okulda öğrencilerini yüksek tahsil yapmaları için cesaretlendirir. Onlara kendilerine güven duygusunu kazandırmaya çalışır. Bu durumu öğrencilerinden biri şöyle anlatır: "...Öğrencileriyle şakalaşırdı. 'Kimi kez ceza, adam olana iltifatmış meğer.' derdi. Birçok arkadaşımı yüreklendirmiştir okumamız için..." (Fürüzan, 2003: 792-793).

Yıldız Ramazanoğlu'nun “*Son Leylek*” adlı eserinde bir öğretmenin kendine olan güveni iç konuşmalarla verilir. Yakın arkadaşlarının telkiniyle ileriye dönük ciddi bir niyetle tanışmak istediği erkeğin buluşma yerine belirlenen zamandan on dakika geçmesine rağmen gelmemesi üzerine İngilizce öğretmeni Ayşe, beklemekle gitmek arasında kararsız kalır. Kararsızlık sırasında devreye öz güveni girer ve Ayşe şunları düşünür:

“...Burada otururken küçük düşmüyorum, hayır diye kendini rahatlattı. Aşağılamayı görmüştü nasılsa. Artık her şeyin sonunu görmeye dayanacak sabrı vardı. Ağırlığını koydu ortaya. Bugün burada sabırla beklemeye, bu masada olacak olanları sonuna kadar görmeye hazırım dedi içinden ...” (Edisyon, 2004: 44).

Hikâyelerde Anadolu'daki öğretmenlerin haksızlıklar ve imkânsızlıklar karşısında gösterdikleri öz güven meslektaşlarına örnek olması açısından dikkat çekicidir. Nitekim Reşat Nuri Güntekin'in “*Sazan Köyü Öğretmeni*” adlı eserinde benzer bir durumla karşılaşırız. Köylüler salgın bir hastalığa yakalanmıştır ve mevsim kışıdır. Yolların kapalı olması durumun yetkililere bildirilmesini ve gerekli müdahalenin yapılmasını engeller. Ömer Öğretmen, ilk olarak her şeyi göze alıp durumu yetkililere haber vermek için yola çıktığında kendine olan güvenini gösterir. Daha sonra ilçeye geldiğinde doktoru köye gitmeye razı etmek için çaba sarf eder. Sonunda doktoru ikna eder, bunda da yine kendine olan güveninin etkisi vardır.

Göreve yeni başlayan bir köy öğretmenin kendine olan güveni Sabahattin Ali'nin “*Aşfalt Yol*” adlı eserinde şu sözlerle verilir: “...Kendim köylü olduğum ve bizim köylülerimizi iyi tanıdığım için içimde yabancı bir yere gidiyorum hissi yoktu. İlk vazifemde muvaffak olacağıma emindim...” (Uğur, 2004: 43).

Mehmet Güler'in "*Soluk Renkli Bir Umut*" adlı eserinde ise öğretmen hayat karşısında vereceği mücadelede kendine olan güvenini şu sözlerle dile getirir:

"...Varsın soluk olsun umutlarım. Hiç umudu olmayan çocuklardan daha iyi değil mi? ... Herkese, en çok da bana bağışlanan bu yaşantıya inat. Umudumun soluk rengini değiştireceğim ellerimle..." (Uğur, 2004: 294).

Hikâyelerdeki bazı öğretmenler de öğrencilerine öz güven kazandırmak için onları bu doğrultuda etkinliklere yöneltir. Örneğin Muzaffer İzgü'nün "*Temsil*" adlı hikâyesindeki öğretmen hazırladığı temsillerde öğrencilerine roller vererek onların öz güven kazanmalarına yardımcı olur.

Mehmet Ali Cengiz'in "*Derin Derenin Kurtları Önünde Geçit Resmi...*" adlı hikâyesinde de yine öz güven sahibi bir öğretmen anlatılır. Kış mevsiminde iklimin sert olması ve yolların kapalı olması nedeniyle görev yaptığı dağ köyünden ancak iki üç ayda bir ilçeye inebilen öğretmen, yine ilçeye indiği bir günde birikmiş maaşını çektikten sonra ihtiyaçlarını alır. Malzemeleri önden köylülerle gönderir. Kendisi de işlerini bitirip ertesi gün dönmeye karar verir. Akşam kaldığı hanın penceresinden yağın karla yolun kapanmak üzere olduğunu görünce handakilerin itirazlarına rağmen gece yarısı köyün yolunu tutar. Köyüne gitmek zorundadır; çünkü eşi ve iki çocuğu yalnızdır. Öz güveni yolculuk boyunca onu ayakta tutar.

Öğretmen okulunu kazanan öğrencinin velisine moral veren müdür yardımcısı Sırrı Er'in "*Gurbet Kuşu*" adını verdiği eserinde çocuklarını merak etmemelerini söyler. Öğrencinin kısa zamanda okula alışmasına ve ayakları üzerinde durabilmesi için öz güven kazanmasına yardımcı olacaklarını söyler.

Metin Öğretmenin öğrencisi Gökhan'ın öz güven kazanmasına yardımcı olması ise İbrahim Eryiğit'in "*Ardında Kalsın Acılar*" adlı eserinde işlenir. Anne ve

babasının ayrı olması nedeniyle düzenli bir hayatı olmayan ve bu düzensizliğini okula da yansıtan Gökhan'ın uyumsuz tavırları çevresindekilerin tepkisini çeker. Kendisini bu düzensizliğe bırakan ve amaçsız yaşayan Gökhan'a Metin Öğretmen yeniden öz güven kazandırır. Hayata tutunmayı öğretir.

Kendi köyünde öğretmen olarak çalışan hikâye kahramanının bütün imkânsızlıklar ve olumsuzluklar karşısında tek dayanağı kendine olan güvenidir. O köyünü kalkındırmayı kafasına koyar ve her şeye rağmen bu amaç için çaba sarf eder. Necip Fazıl “*Öğretmen Bey*” adlı hikâyesinde bu öğretmenin mücadelesini işler.

Şüphesiz öğretmenlerimizle ilgili hatıralarımız vardır. Bunlar arasında ilkokul öğretmenlerimizle ilgili olanların da ayrı bir yeri vardır. Yusuf Atılgan “*Yaşanmaz*” adını verdiği hikâyesinde bu durumdan hareketle öz güven konusunu ele alır. Öğrenciyken sınıftaki arkadaşları tarafından anlaşılmayan, dışlanan kahraman aynı tepkiyi iş arkadaşlarından da görür. Kendine olan güveninin sarsıldığı bu anlarda ilkokul öğretmenin onun diğer insanlardan farklı olduğunu belirten sözleri aklına gelir. Kendini toparlar.

Hüseyin Uğur'un “*Yolu Yokmuş mu?*” adlı eserinde ise Ahmet Öğretmen babası tarafından öz güven sahibi biri olarak tanıtılır. Üniversiteyi kimseye yük olmadan hem çalışıp hem okula giderek bitiren Ahmet Öğretmenin yaşamla iç içe olması kendine olan güveninin artmasında etkili olur.

Hikâyelerdeki öğretmenler öz güven sahibi, çevrelerindeki insanlara öz güven aşılayan kişiler olmakla birlikte bazen kendileri de çevrelerindeki sayesinde kendilerine olan güvenlerini kazanırlar. Afet Ilgaz'ın “*Küçük Evim*” adlı eserinde

böyle bir bayan öğretmenle karşılaşırız. Kocasını borsacı olan bayan öğretmen kocasıyla birlikte olduğu zamanlarda kendine daha fazla güvenir.

Almanya’da yaşayan bir Türk ailenin çocuğu olan Binali, Almanca dersinde öğretmenin kompozisyon ödevi vermesi üzerine babasının köyde ağaya karşı hakkını arayışını anlatan bir yazı yazar. Onun yazısını beğenen öğretmen, haksızlığa karşı tepki göstermesi konusunda Binali’ye öz güven kazandırır. Binali, öğretmeni tarafından takdir edilen bu davranışı gösterme konusunda olumlu tutum geliştirir. Fakir Baykurt “*Bayram Gezmesi*” adlı eserinde Binali’nin öyküsünü anlatır.

3.20. Sabırlı Olma Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Sabırlı olma kavramını çalışmada karşılaşılan olumsuz durumlar karşısında ses çıkarmama, onların geçmesini bekleme, aceleci olmama anlamlarıyla dikkate alınmıştır.

Söz konusu anlamlarda bulgulara rastlanan eserler ve bu eserlerin yazarları şöyle sıralanabilir:

YAZAR	ESER	YAZAR	ESER
Ferhan Köroğlu	Sevgili Öğretmenim	Ömer Seyfettin	Yalnız Efe
Samet Ağaoğlu	Babam	Afet İlgaz	Küçük Evim
Selçuk Baran	Haziran	Nezihe Meriç	Susuz IX
Sait Faik Abasıyanık	Köy Hocası ile Sığırtmaç	Nurettin Topçu	Köy Hocası
Melek Çe	Tuhaf Sesler	Mehmet Ali Cengiz	Olaylar ve İnsanlar
Mehmet Harmancı	Döne Çiçeği	Sırrı Er	Gurbet Kuşu
İbrahim Eryiğit	Ardında Kalsın Acılar	Hüzeyme Yeşim Koçak	Alfabe
Necdet Ekici	Gül Bitirmek İçin Toprak	Necip Fazıl Kısakürek	Öğretmen Bey

	Olmak Gerek		
Halit Ziya Uşaklıgil	Eski Bir Refik	Füruzan	Kış Gelmeden
Oyhan Hasan Bildirki	Telefon Zinciri	Talip Apaydın	Bir Küskün
Halide Nusret Zorlutuna	Osman	Zafer Altunkozaoğlu	Korkut Hoca
Memet Baydur	Gün Gece/ Oyun Ölüm	Fatma Gürel	Baharla Gelen
Faik Baysal	No... No	Fakir Baykurt	Hatice'nin Mahkemesi
Osman Şahin	Koşuş Arkadaşları	Orhan Duru	Kokteyl
Hüseyin Rahmi Gürpınar	Hattı Üstüva	Fahri Celal Göktulga	Kin

Okula geldiği ilk günden itibaren edebiyat öğretmeni Korkut Bey sabırlı kişiliği ile tanınır. Öyle ki daha geldiği ilk gün derse girdiği sınıfta öğrenciler onu sınıftan kaçırmak için türlü yaramazlık yaparlar; ama bir türlü “*Korkut Hoca*”yı sinirlendiremezler. Bu durumu öğrencilerden biri şöyle anlatır. “...*Sonunda, kürsüdeki yalnız adamın sabrı, biz şımarık yaramazların inadını yendi. Birbirimizle işaretleşerek susma konusunda anlaştık...*” (Özçelik, 2007:140)

Emekli olduktan sonra taşındığı kasabada kendini beğenen bir komşusu olan edebiyat öğretmeni, komşusunun havalı konuşmalarından hoşlanmasa da nezaketen onu dinleme sabrını gösterir. “*Gün Gece/ Oyun Ölüm*”de öğretmenin bazen aşağıdaki bölümde olduğu gibi sabrının zorlandığı da olur:

“...*Efendim kızına her gün, evet her gün şehirden piyano hocası geliyormuş. Piyano, harp öncesi Viyana yapımıymış. Hoca; maalesef dedi, harp sonrası Türk yapımı. Ben aslında kolay sinirlenmem. Ama yanağımın içini ıstırmışım adamı dinlerken...*” (Uğur, 2004: 386)

Öğrencilerinden biri “*Baharla Gelen*” adlı eserde edebiyat öğretmeni Kemal Bey’i şöyle anlatır: “...*Böyledir Kemal öğretmen. Birdenbire parlayıp coşmaz. Ansızın patlayıvermez. Ayrıca öğrencilerine bağırıp çağırmasını da sevmez, not kırmayı da...*” (Uğur, 2004:304)

Edebiyat öğretmeni Recep Bey'in derse girdiği sınıftaki öğrencilerin ders ortamından uzak hallerini düzeltmesi “*No...No*” adlı hikâyede şöyle anlatılır: “...*Yavaş yavaş kürsüye çıktı. Yine hiç oturmadı yerine. Bir dakika kadar lodosun çırpıladığı denizin çığlıklarına benzeyen uğultunun dinmesini bekledi sabırla...*” (Uğur, 2004: 160)

Türkçe öğretmeni farkında olmadan gösterdiği saygısız davranışları nedeniyle arkadaşları ve öğretmenlerinden bazıları tarafından dışlanan öğrencisini sabrı ile örnek öğrenci konumuna getirir. “*Osman*” adlı hikâyede bu durum işlenir.

Oyhan Hasan Bildirki “*Telefon Zinciri*” adlı eserinde bir ilçenin milli eğitim müdürlüğünde çalışan öğretmenlerin yaşadıklarını kaleme alır. Hikâyede şube müdürü olarak görev yapan öğretmen, meslektaşlarına sabırlı olmayı tavsiye eden konuşmalar yapar:

“... *Tahammülsüzlükler karşısında, sabretmeyi, sabırlı olabilmeyi öğrenip, bunu davranış haline getirelim.*

Göreceksiniz. Bunun sonunda daha başarılı olacak, en ağır işlerin bile dün olduğu gibi, bugün de, yarın da üstesinden gelip başarıya ulaşacağız...” (Uğur, 2004: 334).

Füruzan'ın “*Kış Gelmeden*” adlı eserindeki sınıf öğretmeni ödevini yapmayan Alişan'a kızmaz ya da onu cezalandırmaz. Bunun yerine yaptığı yanlışın farkına varmasını sağlamaya çalışır. Sabırlı bir şekilde öğrencisine öğüt verir.

Öğretmenliğin sabır mesleği olduğu Halit Ziya Uşaklıgil'in “*Eski Bir Refik*” adlı eserinde dile getirilir. Hikâyedeki öğretmen her gün aynı şeyleri anlatmasına ve her gün çok yorulmasına rağmen durumundan şikâyet etmez. Sabırla işini yapmaya devam eder.

Necip Fazıl Kısakürek'in "*Öğretmen Bey*" adlı eserindeki eğitimci kahraman, kendisini köyünün kalkınmasına adar. Bu amaçla büyük şehre eğitim almaya gider. Döndüğünde her yönden kötü durumda olan köyünün durumunu düzeltmek için çalışmaya başlar. 9 yıl süren sabırlı bir çalışmanın neticesinde köyünü hikâyedeki tabiri ile cennetten bir köşe haline getirir.

Evde çalışırken eşini ve çocuğunu onu rahatsız etmemeleri konusunda uyarın öğretmen, oğlunun bu uyarıyı dinlememesini anlayışla karşılar. Oğlu çalışmasının en yoğun zamanında odaya girer ve onun dikkatini dağıtır. Bu dikkat dağınıklığı bütün gün çalışamamasına neden olsa da öğretmen, çocuğunun bu davranışını sabırla karşılar. Onun paylaşmak istediği şeyleri yine aynı sabırla dinler. Necdet Ekici'nin "*Gül Bitirmek İçin Toprak Olmak Gerek*" adlı eserindeki bu öğretmen, çocuğunun da ilgi gösterilmeyi hak ettiğini düşünür.

Uzun süre mücadele ettiği kanser hastalığına yenik düşerek hayatını kaybeden Nergis Öğretmenin hikâyesini Hüzeyme Yeşim Koçak "*Alfabe*" adıyla kaleme alır. Nergis Öğretmen hastalığı sırasında büyük bir sabır gösterir. Ağzından kötü bir söz çıkmaz. Hastalığına dair şikâyet niteliğinde bir ifade kullanmaz.

İbrahim Eryiğit'in "*Ardında Kalsın Acılar*" adlı eserinde sınıfa yeni gelen Gökhan, uyum sorunu yaşar. Derslerde olumsuz davranışlarda bulunur. Metin Öğretmenin dersinde de rahatsız edici davranışlarını sürdürür. Gökhan'ın durumunun farkında olan Metin Öğretmen onun bu olumsuz davranışlarına karşı sabırla karşılık verir. Uyum sorununu aşana kadar onu olumsuz etkileyecek bir davranışta bulunmaktan kaçınır.

Öğretmen okulunu kazanan kahramanın aklına annesine verdiği söz gelir. Sırrı Er “*Gurbet Kuşu*” adlı eserindeki öğretmenin okul yıllarına ait hatıralarına yer verir. Öğretmen, okula başlamak için köyden ayrılacağı gün annesine söz verir:

“... Benim için gurbet günleri başlamıştı. Anneme verdiğim sözler aklıma geldi. Bütün zorluklara sabretmeye karar verdim. Onların umutlarını boşa çıkarmamak için var gücümle çalışacaktım. Bütün bunlara alışmağa mecburdum...” (Özçelik, 2007: 186).

Hastanede yatan Mehmet Harmancı'nın “*Döne Çiçeği*” adlı eserindeki öğretmen, bir yandan hastalığının acılarına sabrederken bir yandan da öğrencilerine duyduğu özlemden kaynaklanan acıya sabırla katlanır. Öğretmene getirilen bir çiçek bütün bunları hatırlamasına neden olur: “... *Bu metropol hastanesinde... bu yalnızlık kuyusunda... sabır yatağında bu acıyla savaşırken bu kadar söylenen, çocuklarımı özleten şey bu çiçek...*” (Özçelik, 2007: 241).

Öğretmenler odasına gelen bir öğrenci ağlar vaziyette öğretmenine Mehmet Ali Cengiz'in kendisini dövdüğünü söyler. Okul müdürünün adı Mehmet Ali Cengiz'dir. Öğretmen müdürün bunu yapmasına ihtimal vermez. Emin olmak için çocuğa tekrar sorar. Öğrenci aynı şeyleri söyler. Öğretmen şaşırır. Yine de yanlış bir davranışta bulunmamak için sabırla çocuğa olayla ilgili soru sormaya devam eder. Sonunda durum anlaşılır. Öğrenciyi Mehmet Ali ile Cengiz adındaki arkadaşları dövmüştür. Öğrenci bu iki ismi birleştirip söylediği için okul müdürünün adı ortaya çıkar. Mehmet Ali Cengiz'in “*Olaylar ve İnsanlar*” adlı eserinde yanlış anlaşılma giderilir. Öğretmen de acele karar verip hareket etmediği için yanlış bir şey yapmamış olur.

Melek Çe'nin “*Tuhaf Sesler*” adlı eserinde öğretmen öğrencilerine sabırlı olmalarını tavsiye eder:

“... İçimizde her zaman bize güzel şeyler söyleyen bir ses vardır, dedi öğretmenimiz. Üzgün olduğumuz zamanlarda bizi teselli eder. Mutlu olduğumuz zamanlarda da şarkılar söyler. İyi ve nazik davranmamızı, her zaman doğru sözlü olmamızı öğütler. Kızgın olduğumuz anlarda bile bu iyi sese kulak vermeli ve onu dinlemeliyiz. Yoksa davranışlarımız yüzünden daha sonra pişmanlık duyabiliriz. Bunun için bir şeyi söylemeden ve yapmadan önce iyice düşünmemiz gerekir...” (Çe, 2006: 15).

Görev yaptığı okulda sık sık hırsızlık yapılması ve birilerinin bir şeylerinin kaybolması karşısında Nurettin Topçu'nun “*Köy Hocası*” adlı eserindeki öğretmen bir çare bulur. Sabırla bulduğu yöntemi uygular ve sonunda başarılı olur:

“... Mektepte bir şey çalan yakalanınca, ona kimse görmeden çaldığı şeyin tıpkısını hem de yenisini hediye ediyordu. İkinci defa hırsızlık yapana yine çaldığı şeyin tıpkısını hediye ediyor ama bu sefer bütün arkadaşlarının huzurunda veriyordu. Bu izzeti nefis çelmesine tahammül edenlerle evinden fena teşvik görenler bir zaman mektepte hırsızlığı artırdılar. Öğretmen yılmadı, usûlünü tatbikine devam etti. İki sene sonra mektepte hırsızlıktan eser kalmadı...” (Uğur, 2004: 61).

Sait Faik Abasıyanık'ın “*Köy Hocası İle Sığırtmaç*” adlı eserindeki öğretmen, köyün sığırtmaçlığını yapan çocuğa okuma yazma öğretmeye karar verir. Bunun için çok çaba sarf eder. Her gün akşam sığırtmacın köye dönmesini meydanda bekler. Bazen gelmek istemeyen çocuğu köy meydanında yakalayıp okula getirmek için kovalar. Bu kovalama sırasında sığırtmaç öğretmene karşı hakaret içeren sözler kullanır. Çocuk gönlü olup okula geldiği zamanlar öğretmene garip sorular sormaya başlar. Öğretmen, bütün bu sıkıntılara sabırla katlanır. Sonunda sabrının karşılığını alır ve amacına ulaşır. Çobanlık yapan çocuğa okuma yazma öğretir.

Öğrencilerini müsamereye hazırlayan sınıf öğretmeni hazırlıklar sırasında öğrencilerinin didişmelerine, yaramazlıklarına karşı sabırlı davranır. Nezihe Meriç

“*Susuz IX*” adlı eserinde bu öğretmenin sabrına davranışlarından hareketle vurgu yapar.

Kışın soğuk geçmesinden yakınan Nuri Bey’e öğretmen olan karısı Sevim Hanım, sabırlı olmasını tavsiye eder. Selçuk Baran “*Haziran*” adlı eserinde Sevim Öğretmenin bu tavsiyesine yer verir:

“... İnsan bir kez yakınmaya başlamasın... Hiç susmaz artık. Soğuk der, yakınır. Sıcak der, yakınır. Gazete geç geldi, çorba tuzlu olmuş... Söylenir de söylenir. Kırk yılda bir azıcık üşüyecek oldun, kıyameti koparıyorsun. Suratından düşen bin parça... Ne yapalım herkes üşüyor...” (İslam, 1996: 127).

Huzurunun kaçmaması için kocasının ve çevresindeki diğer insanların her isteğini yerine getiren Afet Ilgaz’ın “*Küçük Evim*” adlı eserindeki bayan öğretmen, öğrencilerinin yaramazlıklarına da sırf bu yüzden sabreder. Huzur ve rahatlık ihtiyacı onda çevresine karşı tepkisiz olma, her şeye herkese sabretme anlayışını doğurur.

Hukuk profesörü Ahmet, yasalara uygun olmayan fikirlerini halkla paylaştığı için tutuklanır. Sürgüne gönderilir. Yaptığı davranışın kendisine göre haklı sebepleri vardır. Samet Ağaoğlu’nun “*Babam*” adlı eserindeki bu profesör sürgüne giderken ailesine yazdığı mektupta onlardan sabırlı olmalarını ister. Kendisi de başına gelenler karşısında sabır gösterir.

Ömer Seyfettin’in “*Yalnız Efe*” adlı eserindeki Yörük Hoca, civar köyleri borç batağına sürükleyen ve haraca bağlayan bir zorbaya karşı kendi köylülerini uyarır. Onlara ellerinde malları olmadığı zaman sabırlı olmalarını ve kanat etmelerini olduğu zaman ise idareli ve tedbirli davranmalarını tavsiye eder. Ancak bu sayede kendi topraklarında köle durumuna düşmekten kurtulacaklarını söyler.

Ferhan Koroğlu'nun "*Sevgili Öğretmenim*" adlı eserindeki Semra Öğretmen, Diyarbakır'ın bir köyüne atanır. Atandığı köyde kan davası, ağalık ve çokeşlilik hala devam etmektedir. Kız çocukları okula gönderilmez. İlk iş olarak kız çocuklarının okula gelmesini sağlayan Semra Öğretmen sabırlı çalışması neticesinde dört yıl gibi kısa bir sürede köyde birçok şeyi olumlu yönde değiştirir. Dört yılın sonunda çocuklar kendilerini ifade edecek düzeye gelirler.

Yazdığı yazılar sebebiyle cezaevine konan öğretmen, ümidini yitirmez. Sabırla buradan çıkacağı günü bekler. Koğuştaki kendisine zıt fikirli mahkûmların sataşmalarına, cezaevinin olumsuz şartlarına, gardiyanların kötü muamelelerine sabırla tahammül eder. Osman Şahin'in "*Koğuş Arkadaşları*" adlı eserinde öğretmenin kendisi bu durumu ifade eder: "... *Ya sabır derdin; şu hapishane duvarlarının dibinde kim kalmış, kim unutulmuş da ben kalacağım, dersin. İşte bir koca günü daha devirdik, ey sabır, diye diye sürdürdün hapisliğini...*" (Şahin, 1999: 352).

Tertip edilen toplantıda davetliler arasında bulunan, dünyaca tanınmış fizik profesörü konukların kendisine yönelttiği alanıyla ilgili sorulara cevap verir. Orhan Duru'nun "*Kokteyl*" adlı eserindeki bu profesör, konukların kendisiyle paylaştığı bilimsel gelişmelerle ilgili son haberleri dinler. Bütün bunlardan hareketle orada bulunanlara bilimde karar verebilmek için sabırlı olmanın gerektiğini vurgular. Aceleciliğin yanlış karar verilmesine neden olabileceğini söyler.

Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın "*Hattı Üstüva*" ve Fahri Celal Gökbulga'nın "*Kin*" adlı eserlerindeki coğrafya öğretmenleri dersi dinlemeyen öğrencilerine soru sorarak onları derse katmaya çalışır. Sorulan sorulara alakasız cevaplar almalarına rağmen sabırla öğrencileri ders ortamına çekmeye çalışırlar.

Almanya’da yaşayan bir Türk ailesinin çocuğu olan Hatice okulunun başarılı öğrencileri arasındadır. Öğretmenleri onun eğitimine devam etmesini isteseler de ailesi farklı düşünür. Ailesinin bu konuda ikna etmek için Alman öğretmenler yoğun çaba sarf ederler. Defalarca Hatice’nin evine giderler. Fakir Baykurt’un “*Hatice’nin Mahkemesi*” adlı eserindeki bu öğretmenler en sonunda evden kovulurlar. Fakat yine de ısrarlarından vazgeçmezler. Onların ısrarlarına daha fazla dayanamayan Hatice’nin babası kızının eğitimine devam etmesine izin verir.

3.21. Sağlıklı Olmaya Önem Verme Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Sağlıklı olmaya önem verme değeri ile gerek yaşanılan yer gerekse giyilen ve yenilen şeylerin temizliğine özen gösterme, sağlığı bozucu şeylerden uzak durma, doğal ürünlerle beslenmeyi tercih etme, diğer insanlara sağlıklı yaşam konusunda örnek olma anlamları kastedilmiştir.

Sağlıklı olmaya önem verme değeri ile ilgili bulgulara rastlanan hikâyelerin ve bu hikâyelerin yazarlarının adları şu şekildedir:

YAZAR	ESER	YAZAR	ESER
Nezihe Meriç	Büyük Liman İçine de Pazar Kurulur Pazar	Fakir Baykurt	Bit
Sadık Yalsızuçanlar	Çocuktan Al Haberi	Demirtaş Ceyhun	Babam ve Oğlum
Feyza Hepçilingirler	Hoş Geldiniz Çocuklar	Afet Ilgaz	Küçük Evim
Aka Gündüz	İki Büyük İkramiye	Sadri Ertem	Tedkik Seyahati
Fakir Baykurt	Ağzı Eğri Adil Bey	Füruzan	Parasız Yatılı
Fakir Baykurt	Şakirzat	Nezihe Meriç	Susuz VII
Rıfat Ilgaz	Keş	Çetin Altan	Ak Saçlı Ağabey

Füruzan	Temizlik Kolu	Nurettin Topçu	Köy Hocası
Duran Çetin	Kiralık Ev	Necati Tosuner	Mary
Fakir Baykurt	Keziban'a İzin	Osman Çeviksoy	Başlangıç
Fatma Gürel	Baharla Gelen	Zafer Altunkozaoğlu	Korkut Hoca
Osman Şahin	Koğuş Arkadaşları	Ömer Seyfettin	Gurultu
Nejat Turhan	Abbas	Selim İleri	Ağlayan Kiremitler
Ferid Edgü	Son Ders	Selim İleri	Müsamere

Edebiyat öğretmeni Korkut Bey, giyecek fazla elbisesi olmasa da her zaman temiz ve düzenli giyinir. Giyim kuşamına gösterdiği özeni sağlığına da gösterir. “*Korkut Hoca*” adlı eserde bahsedilen öğretmen, temizliğin sağlığın temel şartı olduğunun bilincindedir.

“*Baharla Gelen*” deki edebiyat öğretmeni Kemal Bey’e göre her şeyin başı sağlıktır. Her geçen gün zorlaşan hayat şartlarına, mesleği gereği Anadolu’yu karış karış dolaşmasına, her gittiği yerde yeni bir düzen kurmak zorunda olmasına rağmen kendisinin ve ailesinin sağlıklarının yerinde olması Kemal Bey’in tek tesellisidir.

Köye geldiği gün ahır olarak kullanılan okulu temizletip eğitim öğretime açan Osman Çeviksoy’un “*Başlangıç*” adlı eserindeki Hüseyin Öğretmen, daha sonra köyü sağlıklı, yaşanabilir bir hale getirir. Göletleri temizletir, köyün eski çamaşırhanesini yıktırıp yerine yenisini yaptırır, camiye su getirir.

Yoksulluğun ileri düzeyde olduğu bir başka köydeki bir başka öğretmen, bütün imkânsızlıklara rağmen kendi sağlığı ve öğrencilerinin sağlığı ile yakından ilgilenir. Fakir Baykurt’un “*Keziban'a İzin*” adlı eserindeki bu öğretmen yediklerine ve temizliğine özen gösterir.

Necati Tosuner'in "*Mary*" adlı hikâyesindeki kahvenin daimi müşterileri arasında bir grup öğretmen de vardır. Çoğunluğu emekli olan bu öğretmenlerin arasında gençler de vardır. Hikâyede bu öğretmen grubundaki kişiler sigarayı ve sigara dumanını sevmeyen, ilaçlarını düzenli alan, daha çok bitki çayı içen, her zaman aynı şeyleri giyseler de üstleri başları temiz olan tipler olarak tanıtılırlar.

Duran Çetin'in "*Kiralık Ev*" adlı eserindeki öğretmene göre de sağlıklı bir yaşamın ön koşulu temizliktir. Yeni görev yerinde tuttuğu evin temizliğini ve boyasını yaptıktan sonra oraya taşınır. Ayrıca ev sahibinin temizlik konusundaki tutumu ile ilgili de önceden bazı tespitlerde bulunur. İletişim içerisinde olduğu insanların ve bulunduğu mekânların temizliğine dikkat eden öğretmen, bu tavrıyla sağlıklı yaşamaya verdiği önemi ortaya koyar.

Görev yapacağı köye yerleştikten sonra okulu eğitime hazır hale getirerek işe başlayan öğretmenin daha sonra köyde sağlıklı yaşam adına yaptıkları Nurettin Topçu'nun "*Köy Hocası*" adlı eserinde anlatılır:

"... Sonra köyün bataklık yerlerini kurutmak, yollarını yaptırmak için elbirliğiyle çalışmaya köylüyü teşvik etti ve yaptırdı. Onları temizliğe alıştırdı. Her biri hastalandıkça temizliğin faydalarını anlatarak tedavilerine yardım etti..." (Uğur, 2004: 61).

Okula kolyelerle, küpelerle, yüzüklerle gelen kız öğrencilerini bir daha okula böyle gelmemeleri konusunda uyaran sınıf öğretmeni bir öğrencinin asıl süsünün temizlik olduğunu söyler. Öğrencilerinden kendi temizliklerine dikkat etmelerinin yanı sıra sınıfın temizliğine de dikkat etmelerini ister. Sık sık yaptığı kontrollerle öğrencilere temizlik alışkanlığı kazandırmaya çalışır. Füzûzan'ın "*Temizlik Kolu*" adlı eserindeki bu öğretmen davranışlarıyla sağlıklı olmaya önem verdiğini ortaya koyar.

Çetin Altan'ın “*Ak Saçlı Ağabey*” adlı eserindeki Darülfünun müderrisinin sağlıklı görünüşüne hikâyenin girişinde vurgu yapılır:

“... *İnce yapılı, uzunca boyluydu. Ortadan ayrıık, süt gibi beyaz saçları vardı. Gayet düzgün giyinirdi. İnce, altın çerçeveli gözlükler takardı. Cildi batı soylularında rastlanan türden narin ve bakımlıydı...*” (Semih, 1982: 151).

Müderris daha sonra çevresindekilere vücut sağlığıyla ilgili öğütler verir:

“... *Aziz evladım, sabahları jimnastik yapıyor musunuz? Kabilse sigarayı da kesin, hiç değilse azaltın... Karşınızdaki şu ak saçlı ağabey, sağlığını her sabah yaptığı jimnastiğe borçlu...*” (Semih, 1982: 154).

Rıfat Ilgaz'ın “*Keş*” adlı eserindeki öğretmen, yeni görev yeri olan kasabada halkın temizlik alışkanlığı kazanamaması nedeniyle her yıl birçok insanın hayatını kaybettiğini tespit eder. Öğrencileri temizlik kontrolünden geçirir, çoğunun temizliğine dikkat etmediğini görür: “... *Okulda yaptığım ilk temizlik yoklaması halkın bu durumunun pek parlak olmadığını gösterdi bana... Hemen hemen bitsiz tek çocuğa rastlamamıştım. Bitli, kirli, bakımsız, sıksa çocuklar...*” (Uğur, 2004: 89). Bunun üzerine temizlenmeden gelen öğrencilerini tekrar evlerine gönderir. Yedikleri şeyleri ve beslenme alışkanlıklarını gözden geçirir. Öğrencilerin, sağlıklı olmadığını düşündüğünü yiyecekleri yemelerine izin vermez.

Hukuk fakültesi öğrencisi Ahmet'e göre Meliha Öğretmen, temiz ve düzenli bir insandır. Ahmet ne zaman kendisini olduğu gibi kabul edecek bir insan, şehrin bütün kirliliğine rağmen temiz bir ortam, ev sıcaklığı ihtiyacı duysa Meliha Öğretmenin evine gelir. Nezihe Meriç “*Susuz VII*” adlı eserinde Ahmet'ten hareketle Meliha Öğretmenin temizliğe ve sağlıklı yaşamaya verdiği önemi ortaya koyar.

Sıkıyönetim döneminde hapse mahkûm edilen öğretmen, gardiyan tarafından kalacağı koğuşa getirilir. Koğušta diğer mahkûmlarla tanışan öğretmen, içinde

bulunduğu kötü duruma rağmen yine her şeyin başının sağlık olduğunu düşünür. İçindeki durumun bir şekilde çaresinin bulunacağı ama sağlığı yerinde olmasa yapacak hiçbir şeyinin olmayacağı fikri onu teselli eder. Koğuşun düzensizliği ve havasızlığı onu rahatsız eder. Fakir Baykurt'un “Şakirzat” adlı eserinde hikâyesini anlattığı bu öğretmen, sağlıklı olmanın kıymetini bilen ve sağlığına önem veren bir tiptir.

Füruzan'ın “Parasız Yatılı” adlı eserindeki okulun beden eğitimi öğretmeni öğrencilerine söylediği sözlerle temizliğe dolayısıyla sağlıklı olmaya verdiği önemi ortaya koyar:

“... Şort, lastik pabuç, şoset çorap beyaz olacak. Beyaz fanila bluz gerek. İki tane olursa daha iyi. Terleyince değişmek için. Yürüyüşte 23 Nisan 29 Ekim herkes çiçek gibi olmalı, düzenli, bakımlı... Temiz tertemiz olmalı herkes. Her Türk çocuğunun vafıdır temiz olmak. Ne diyorum size? Dişler her gün ovulmalı. Kulaklarda sarı topak kirler görürsem ağrıdı, akıntı yaptı anlamam...” (İleri, 1980: 270–271).

İlçeye yeni atanan Fakir Baykurt'un “Ağzı Eğri Adil Bey” adlı eserindeki öğretmen, kendisini evine davet eden ilçenin eğitim işlerinden sorumlu Adil Öğretmenin evini temizliği ile ön plana çıkarır:

“... Aldı bir gün evine götürdü beni. Zaten sessiz, gösterişsiz, dişi dişi konuşan bir adam: ‘Gel hele, bir sıcak çorba içeriz. Benim hanım mantı da yapar.’ diye çekiyordu. Dışarıdan bakınca ottan çöpten, çürük tahtadan, paslı tenekeden gibi görünen bir eve girdik. Uuuu, bu ne? Tahtaları, damarları görünene kadar oğulmuş, sarartılmış tertemiz bir salonun ucunda durduk. Sobaları yanıyor. Eskisinden yenisine halılar, kilimler, hayvan postları. Akça gökçe kanaviçe topanlar! Yastıklar!...” (Baykurt, 2005: 43).

Sadri Ertem “Tedkik Seyahati” adlı eserinde incelemelerde bulunmak üzere bir köye giden profesörlerin bu köyde yaşadıkları olayları anlatır. Köylüler tarafından karşılanan profesörlerin dikkatini soba yerine açık alanda yakılan ateş çeker.

Köylülere dumanın sağlığa zararlı olduğunu ve ısınmak için ateşi soba içinde yakmaları gerektiğini belirtirler. Daha sonra köyde sağlığı yerinde olmayanların tespitini yaparlar. Sakatlarla yakından ilgilenirler. Muhtara köyde sağlıklı bir yaşam ortamı oluşması için gerekenleri yapmasını söylerler.

Emekliye ayrılan öğretmen, kahvede uzun süredir görüşemediği arkadaşlarından biriyle karşılaşır. Aka Gündüz'ün “*İki Büyük İkramiye*” adlı eserindeki bu iki eski dostun arasında bir sohbet başlar. Öğretmen, trenle Ankara'ya giderken neler yaşadığını arkadaşına anlatır. Trenin arızalanması nedeniyle bir yerde mola verirler. Burada eski öğrencilerinden biriyle karşılaşır. Okul müdürlüğü yapan öğrencisi onu evine davet eder. Emekli öğretmen eski öğrencisinin eviyle ilgili ilk izlenimlerini temizlik üzerine kurar. Öğrencisinin ve evinin temizliğine ve düzenli oluşuna vurgu yapar. Emekli öğretmenin ilk olarak dikkatini bu konu üzerinde yoğunlaştırması temizliğe ve sağlıklı yaşama önem verdiğini gösterir. Ayrıca eski öğrencisi olan okul müdürünün de temiz bir insan olması söz konusu değere sahip olduğunu gösterir.

Afet Ilgaz'ın “*Küçük Evim*” adlı eserindeki bayan öğretmen evine misafir geleceği zaman bir hafta öncesinden temizlik yapmaya başlar. Bu konuda kimsenin yardımını kabul etmez. Temizlikçi bile tutmaz. Her yeri kendi elleriyle temizleyen öğretmen, kocasının ve çocuklarının da temizliği ile yakından ilgilenir. Bayan öğretmenin bütün bu davranışları temizliğe ve sağlıklı yaşama önem veren bir insan olduğunu ortaya koyar.

İngilizce öğretmeni Sibel Derya, temizliği sağlıklı yaşamın belirtisi olarak kabul eder. Kişisel temizliğinin yanı sıra kıyafetlerinin, çalışma ortamının, evinin temizliğine özen gösterir. Çevresindeki insanların özellikle de öğrencilerinin bu

konuda titiz davranmalarını bekler. Feyza Hepçilingirler “*Hoş Geldiniz Çocuklar*” adlı eserinde Sibel Öğretmenin şahsında sağlıklı yaşamaya önem veren bir insan tipi oluşturur.

Demirtaş Ceyhun’un “*Babam ve Oğlum*” adlı eserindeki kahraman, öğretmenlerinin temizlik ve sağlıklı yaşamla ilgili sözlerini okuldan uzun zaman önce mezun olmasına rağmen hala hatırlar. Yamalı elbise giymenin ayıp olmadığını asıl ayıp olan şeyin pis gezmek olduğunu söyleyen öğretmenlerinin bu uyarısına dikkat eder. Temiz giyinmeye özen gösterir.

Ders işlemekten sıkılan öğrenciler her gün okula gelen öğretmenlerinden birkaç günlüğüne kurtulmak için bir oyun hazırlarlar. Sadık Yalsızuçanlar’ın “*Çocuktan Al Haberi*” adlı eserindeki bu öğrenciler sağlık konusundaki titizliği ile tanıdıkları öğretmenlerini hasta olduğuna inandırırılar. Bunun üzerine öğretmen, izin alarak birkaç gün okula gelmez. Evde dinlenerek olmayan hastalığının geçmesini bekler. Öğretmenin sağlıklı olamaya verdiği öneme farklı bir olayla vurgu yapılır.

Sıkıyönetim döneminde cezaevinde aynı koşu da bulunan bir profesör ile bir öğretmenin hikâyesini Fakir Baykurt “*Bit*” adıyla anlatır. Suyun sınırlı olması nedeniyle kişisel temizliklerini yapamayan mahkûmlar kaldıkları koşu da bu yüzden temizleyemezler. Durumdan rahatsız olan profesör ile öğretmen cezaevi yönetimine bir dilekçe yazarak su kullanımlarının arttırılmasını isterler. Yönetim onların bu isteklerini kabul eder. Böylece mahkûmlar tam anlamıyla olmasa da eskisinden daha iyi bir temizlik yapabilirler.

Nejat Turhan’ın “*Abbas*” adlı eserindeki felsefe öğretmeni komşularını tanıtırken onların sağlıklı yaşama verdikleri önemi vurgular:

“... Uyku ölümün yarısıdır, derler. Doğru bir söz. Ölü gibi yatmamdan değil, sayrılıklı gibi tüm seslere uyanmamdan. Pıtır pıtır terlikler adeta üzerimden geçmektedir. Demek yedi olmuştur. Sırayla çekilen sifonlar. Bitiştekiler mutlu bir sabahı karşılamaktadırlar. Onları mutlu kılmayan sabah yoktur. Evin reisi her sabah dekan olduğunu bir kez daha hatırlar ve rahatlar. Karısı aynı fakültede profesördür. Yedi otuzda evcek tenise gidilir. Bir sinek vızıltısı bile uyandırabilir beni. Islık çalarak iletişim kurmayı öğrenmişleridir. Bu korkunç dili bana da öğrettiler. Bu ıslıklar tenise gidileceğini haber veriyor... Uzun sürmez tanıdık bir korna sesi saatin sekiz olduğunu haber verir. Dönüş kornasıdır bu. Baba oğul birbirlerini ıslıklarlar. Duşlar alınıp kahvaltı yapılacaktır. Bir saat sonra daha güçlü bir korna sesi duyulacaktır. Dekan beyin makam abrasıdır gelen. Dekan beyin fakülteye gitmesiyle eşinin wolkwagene binerek ortak bürolarına doğru yola koyulması arasında yaklaşık bir saat geçer...” (Çağlaroğlu, 2001: 304).

Ömer Seyfettin’in “Gurultu” adlı eserinde öğretmen, birlikte sınav gözetmenliği yaptıkları meslektaşını tarif ederken sağlıksız görüntüsüne dikkat çeker. Öğretmenin özellikle meslektaşının bu yönüne vurgu yapması sağlıklı olmaya önem verdiğini gösterir:

“... Yanımdaki mümeyyizle deminden diksiyonerlere dair açtığımız bahsi kurcaladım. Bu yaşlı, zayıf, sarı saçları ağarmış, âlim, yazar, kamburu çıkmış gözlüklü bir öğretmendi... Sıska, ihtiyar mümeyyiz, her kelimenin manalarından başka nasıl özel fikirler aklımıza getirdiğini, bunun sebeplerini, felsefesini anlattı. Konuştuğum mümeyyizin yüzü ölümü hatırlatacak kadar kansız, yanakları çökük, ağzı renksizdi. Giysileri temiz, mükemmel olmasa, aylarca aç kalmış, yiyecek ekmek bulamamış bir fakir sanılacaktı...” (Seyfettin, 2007e: 77–78).

Öğretmenliğin yanı sıra yazarlık da yapan Osman Şahin’in “Koğuş Arkadaşları” adlı eserindeki kahraman, yazdıkları nedeniyle tutuklanır ve cezaevine konur. Koğuşların dar, temizlik malzemesinin yetersiz, imkânların kısıtlı olması nedeniyle koğuşlar pislik içerisindedir. Mahkûmlar kişisel temizliklerini bile

yapamazlar. Öğretmen, şartların zor olmasına rağmen temizliğini ihmal etmez. Kişisel temizliğini ve koğuştta kendine ayrılan bölümün temizliğini imkânlar dâhilinde yapar. Ranzasına ıslak ayakları ile basan, şakalaşırken kendisine tükürük sıçratan arkadaşlarını da bu davranışları tekrar etmemeleri konusunda uyarır.

Kocası profesör olan emekli öğretmenin temizliğe dolayısıyla da sağlıklı olmaya verdiği önem, Nezihe Meriç'in "*Büyük Liman İçine de Pazar Kurulur Pazar*" adlı eserinde anlatılır. Yazar hikâyesinde emekli öğretmenin bu yönüyle ilgili ayrıntıları paylaşır. Örneğin öğretmenin pazardan döndüğü bir günde yaptıklarını söz konusu değere kanıt olacak nitelikte ortaya koyar:

"... Pazar dönüşü her zaman yaptıklarımı yineledim. Aldıklarımı buzdolabına yerleştirdim... Boş kesekağıtlarını dürüp büküp çöp kutusuna attım. Yerlere dökülenleri küçük süpürgeyle faraşa aldım. Naylon torbaları toplayıp kaldırdım. Çevreyi düzenledim..." (Meriç, 1998b: 251).

Selim İleri'nin "*Ağlayan Kiremitler*" adlı eserindeki öğretmen, okula kirli gelen öğrencileri kendi eliyle temizler. Sık sık temizlik kontrolü yapar. Öğrencilerinin temiz bir şekilde okula gelmelerine önem verir.

Ferid Edgü "*Son Ders*" adlı eserinde bir dağ köyünde görev yapan öğretmenin hikâyesini anlatır. Eserde, öğretmen köyden ayrılacağı sırada çocuklara öğrettiklerini sıralar:

"... bu arada çocuklar bulaşıcı hastalıklardan korunmayı öğrendiler, bu arada çocuklar hastalık yapan mikropları öğrendiler, bu arada çocuklar temizliği öğrendiler, bu arada çocuklar dış fırçalamanın gereklerini öğrendiler..." (Edgü, ...:...).

Selim İleri'nin "*Müsamere*" adlı eserindeki sınıf öğretmeni temizliğine dikkat eden öğrencilerini ödüllendirir. Düzenli olarak sınıfta temizlik kontrolü yapar. Kendisi de bu konuda örnek teşkil eder.

3.22. Samimiyet Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Çalışmada samimiyet değeri ile insanî ilişkilerde, duygu ve davranışlarda gösterilen içtenlik, yapmacıklıktan uzak olma durumu kastedilmiştir.

Bu anlamda samimiyet değeri ile ilgili bulguya rastlanan hikâyeler ve bu hikâyelerin yazarları şöyledir:

YAZAR	ESER	YAZAR	ESER
Nezihe Meriç	Acıyı Aşmak	Feyza Hepçilingirler	Hoş Geldiniz Çocuklar
Nezihe Meriç	Susuz III	Ferhan Köroğlu	Sevgili Öğretmenim
Ferhan Köroğlu	Annesiz Evime	Feyza Hepçilingirler	Bize Gülmek Yaraşır
Samet Ağaoğlu	Babam	Fakir Baykurt	Ağzı Eğri Adil Bey
Osman Şahin	Bozkırda Vivaldi	Nezihe Meriç	Umut'a Tezgah Kurmak
Sevgi Özel	Kote	Hülya Aktaş	Zil Çaldığında
Nurettin Topçu	Köy Hocası	Melek Çe	Televizyon Oyunu
Ertuğrul Fındık	Düdüklü Öğretmen	Nevzat Canan	Pasta
Mustafa Oğuz	Kır Çiçeği Hüznü	Mehmet Ali Cengiz	Dağ Dağa Kavuşmaz Ammaaaa...
Hüzeyme Yeşim Koçak	Alfabe	Ümit Sorgunlu	Acılar Sevgiyle Biter
Latif Sarıyüce	Çocuk ve Ekmek	Necip Fazıl Kısakürek	Öğretmen Bey
Halit Ziya Uşaklıgil	Bravo Maestro	Osman Çeviksoy	Başlangıç
Mehmet Seyda	Acı- Tatlı Günler	Halide Nusret Zorlutuna	Osman
Zafer Altunkozaoğlu	Korkut Hoca	Bestami Yazgan	Yunus Emre Olmasaydı

Yeni atandığı okulda öğrencileri ile arasındaki samimiyetin giderek artmasını

“*Yunus Emre Olmasaydı*” adlı eserdeki Türkçe öğretmeni şu sözlerle anlatır:

“...İkinci ders, üçüncü ders derken günler, haftalar geçiyor. Zaman geçtikçe

birbirimizi daha iyi tanıyoruz. Gün be gün samimiyetimiz artıyor. Ben onları seviyorum, onlar da beni...” (Özçelik, 2007:147)

“*Korkut Hoca*”nın mesleğindeki samimiyeti öğrencilere hitap ediş tarzından belli olur. Sınıfa girdiğinde öğrencilerine nasıl olduklarını samimi bir şekilde sorarak derse başlar. Bu durum öğrencisi tarafından şöyle anlatılır: “*...Bugün nasılsınız bakayım? Der. Bu üç kelimeyi her gün yeniden ve içtenlikle tekrarlardı. Ah o üç kelime! Bizleri oracıkta mutlu ederdi...*” (Özçelik, 2007:142)

“*Osman*” adlı hikâyedeki Türkçe öğretmeni, uyum sorunu yaşayan bu nedenle arkadaşları ve bazı öğretmenleri tarafından dışlanan öğrencisi Osman’ı samimi tavırlarıyla kendisine ısındırır. Osman’ın güvenini kazandıktan sonra ona uyum sorunu aşması için yardımcı olur.

Osman Çeviksoy’un “*Başlangıç*” adlı eserindeki Hüseyin Öğretmen, görev yaptığı köydeki her çocuğun okula devamı ile yakından ilgilenir. Okula başlama yaşı gelen çocukları tek tek tespit eder ve ailelerinin söylemesine gerek kalmadan onları okula kaydeder. Sadece öğrencileri ile değil köy ve köylü ile de yakından ilgilenir. Hüseyin Öğretmenin mesleğiyle ilgili bu samimi tavır köylünün takdirini toplar.

Öğrencileriyle yeri geldiğinde arkadaş gibi olan öğretmenin derslerinde onlarla samimiyet kurmaya çalışmasını Mehmet Seyda “*Acı- Tatlı Günler*” adlı eserinde anlatır:

“*... Çocuklar onun kimi derslerde, ‘Hepiniz çalışmışsınız. Aferin hepinize. Haydi şimdi kapatın kitapları defterleri... Kendi aramızda biraz konuşalım, dertleşelim!’ demesine çok alışmışlardı. Gerçekten karşılıklı iç dökmelerle, öğretmen ve öğrenci olarak birbirini daha iyi tanımakla geçerdi bu saatler. Çocuklar hem birbirlerine, hem de öğretmenlerine daha büyük bir yakınlık, sevgi sıcaklığı duyarak çıkarlardı bu derslerden...*” (Seyda, 2007: 51).

Resim öğretmeni Haşmet'in işini yapmadaki samimiyeti, Demirtaş Ceyhun'un "*Haşmet Öğretmen*" adlı eserinde işlenir. Günlerce odasından çıkmayıp aç, susuz resim yapacak kadar mesleğine samimi bir derecede bağlanan Haşmet Öğretmen ailesi ve diğer insanlarla ilişkilerinde de samimi bir tavır takınır.

"*Bravo Maestro*" isimli hikâyedeki müzik öğretmeni, işini icra etme konusunda gösterdiği samimiyet sayesinde en önemli davetlerin vazgeçilmez müzisyeni, tanınmış ailelerin müzik öğretmeni konumuna gelir. Eserde müzik öğretmenin sanatıyla bütünleşmesi samimiyet ekseninde verilir.

Büyük şehirde tahsilini tamamladıktan sonra köyüne dönen öğretmenin amacı köyünü geliştirmek adına bir şeyler yapabilmektir. Necip Fazıl Kısakürek'in "*Öğretmen Bey*" adlı eserindeki kahraman kendisini samimi bir şekilde bu amaca adayarak çalışır. Köydeki genç kızlardan birinin kendisine gönül verdiğini öğrendiği bir gün köylülere amacına bağlılığını anlatan bir konuşma yapar:

"... *Hemşehrilerim! Artık köyünüzden ayrılıyorum! Köyle arama nefsim girdi. Gayeme sadık olduğumu ispat etmek için nefsimi yenmek zorundayım. Çilemi büyük şehirde tamamlayacağım...*" (Uğur, 2004: 32).

Latif Sarıyüce'nin "*Çocuk ve Ekmek*" adlı eserinde hayat şartlarının zor olduğu bir köye öğretmen olarak atanan kahramanın hikâyesi anlatılır. Köydeki okulun fizikî şartları eğitim öğretim yapmak için yeterli değildir. Okulun tek görevlisi kendisi olduğu için öğretmen, okulda yeri gelir hademelik de yapar. Bütün bu olumsuzluklara rağmen bırakıp gitmek yerine kalıp öğrencileri için bir şeyler yapmaya karar veren öğretmen, onlarla el ele oyunlar oynar. Öğrencilerini kendi eliyle doyurur. Öğretmenin davranışlarında samimi olduğunu göstermesi açısından hikâyedeki önemli ayrıntılar bunlardır.

Selin Öğretmenin samimi kişiliğine ise Ümit Sorgunlu, “*Acılar Sevgiyle Biter*” adlı eserinde farklı bir açıdan vurgu yapar. Okula yeni atanan öğretmene göreve başladığı ilk günde meslektaşları ilgi göstermez, soğuk davranır. Selin Öğretmen, onlardan farklı olarak yeni gelen çalışma arkadaşıyla yakından ilgilenir. Selin Öğretmenin bu samimi davranışı sayesinde iki meslektaş kısa sürede tanışır ve arkadaş olurlar.

Nihat Öğretmen kendi çocukluğundaki toplum yapısına ve insan ilişkilerine özlem duyar. Şimdiki insanların birbirleriyle iletişim kurarken samimiyetten uzak davranmalarından yakınır. Hüzeyme Yeşim Koçak “*Alfabe*” adlı eserinde onun bu özelliğini ortaya çıkarır. Nihat Öğretmene göre eski zamanlar : “... *Dört köşe kutuların gönüllerine kurulmadığı, iletişimin kalpten olduğu, çağca teslim alınmadığımız zamanlardı...*” (Özçelik, 2007: 149).

Mehmet Ali Cengiz’in “*Dağ Dağa Kavuşmaz Ammaaaa...*” adlı hikâyesindeki Hüseyin Öğretmeni meslektaşı samimiyeti ile tanıtır:

“... *Yüzü gülen, neş’eli birisi idi. Bir anda ‘Kırk yıllık dost gibi’ olmuştuk...*

Hüseyin Kavak, öğretmen dostu, okul, öğrenci aşığı birisi. Çok sevecen, enerji dolu, neş’e saçan, konuşma ve kaynaşma özelliği olan birisi...” (Cengiz, 2007: 79–80).

Hilal adlı öğrencisinin ölümüne çok üzülen Mustafa Oğuz’un “*Kır Çiçeği Hüznü*” isimli eserindeki Adem Öğretmen taziye için Hilal’in ailesinin evine gider. Orada kendisini tutamaz ve Hilal’in babasına sarılarak ağlamaya başlar. Okulda öğrencisinin oturduğu sıraya çiçek koyar. Adem Öğretmenin bu davranışları öğrencisine olan sevgisindeki samimiyetini gösterir.

Tarih öğretmeni Mehmet Sarper, çevresindekilerce görevini seven, idealist biri olarak bilinir. Nevzat Canan’ın “*Pasta*” adlı eserindeki Mehmet Öğretmenin

görevini yerine getirirken gösterdiği samimi tavır meslektaşlarınca onun idealistliğine yorulur.

Ertuğrul Fındık'ın “Düdüklü Öğretmen” adlı eserindeki Şerife Öğretmenin samimiyeti ve sıcakkanlılığı ise öğrencisi İsmail tarafından vurgulanır. Yazar İsmail'in bakış açısıyla Şerife Öğretmenin bu yönüne ışık tutar: “... *Galiba Şerife öğretmeni biraz da yardımseverliği ve sıcakkanlılığı dolayısıyla sevmiştir. Okulun içinde bir melek gibi dolaşır ve herkese yardım etmek için uğraşır...*” (Fındık, 2009: 38).

Okula yeni gelen öğretmenin ciddi duruşu nedeniyle öğrenciler ona ısınamazlar. Hayat bilgisi dersi için girdiği bir sınıfta bu durum değişir. Melek Çe'nin “*Televizyon Oyunu*” isimli eserindeki öğretmen samimi tavırlarıyla öğrencileri kendisine bağlar. Dersini oyunlaştırarak anlatması ve öğrencilerin seviyesine inebilmesi onlarla iletişim kurmasını kolaylaştırır.

Nurettin Topçu'nun “*Köy Hocası*” adlı eserindeki öğretmen, ideale samimi bir şekilde bağlı olduğunu göstermek için Anadolu'ya gönüllü olarak gider:

“... *Büyük şehirlerde köycülük ve milliyetçilik davasını dillerinden düşürmedikleri halde köyden habersiz köylüden uzak yaşayan sözde idealistlerin samimiyetine inanmamış, damarlarına sinen imanla buralara koşup gelmişti...*” (Uğur, 2004: 60).

Hülya Aktaş “*Zil Çaldığında*” adlı eserinde köye yeni atanan sınıf öğretmenin samimi tavırları sayesinde köylüyle kısa zamanda kaynaşmasını anlatır:

“...*Köye ilk gittiğinde alışık oldukları formatın dışında biri ile karşılaşmak şaşırtmıştı onları ama hoşlarına da gitmişti. Kendilerine benzeyen, onlardan biriydi bu. Daha mütevazı ve daha halka yakın. Çocuklara da yaklaşımı candan ve sevecendi. Onlara kendi milli ve manevi*

değerlerini öğretiyor, şanlı tarihimizde iz bırakmış büyüklerimizi anlatıyordu... gençliğinin ve idealizminin sergilediği performansla hep takdir görmüştü...” (Edisyon, 2004: 56).

Akademisyen Murat Özel, asteğmen olarak yaptığı askerliği sırasında bazı komutanlarıyla samimiyet kurar. Kurulan yakınlıklar zamanla kalıcı dostluklara dönüşür. Komutanları her fırsatta Murat’ın samimiyetini vurgularlar. Sevgi Özel’in “*Kote*” adlı eserinde anlattığı bu yönüyle Murat, kendisini çevresindeki insanlara sevdirebilir.

İçine kapanık, düşünceli, dalgın bir yapısı olan Nesrin Öğretmen, cezaevine girdiği zaman içine düştüğü buhranlı ruh halinden koğu arkadaşları sayesinde kurtulur. Başta Hoca Hanım olarak bilinen meslektaşları olmak üzere koğuşta onlara yardımcı olmaya çalışırlar. Onların bu samimi tavrı Nezihe Meriç’in “*Umut’a Tezgah Kurmak*” adlı eserindeki Nesrin Öğretmenin içinde bulunduğu durumdan kısa zamanda kurtulmasını sağlar.

Dicle Köy Enstitüsü müzik öğretmeni Mustafa Kurtdemir’i öğrencilerine sevdiren yanlarından biri de samimiyetidir. Müzik bilgileri birkaç türküden öteye geçmeyen öğrencilerine klasik müzik beğenisi kazandırmayı amaçlayan Mustafa Öğretmen, bu amaçla onlara örnek müzik eserleri dinletir. Osman Şahin’in “*Bozkırda Vivaldi*” adlı eserindeki bu öğretmen, yine aynı amaçla okulda klasik müzik koroları kurar. Yörede müzikle ilgilenen kişileri okula davet ederek öğrencilerine onların eserlerinden örnekler dinlettirir. Mustafa Öğretmen işinde bu kadar samimi olmakla birlikte ailelerinden uzak olan öğrencileriyle zaman zaman arkadaş gibi yakındır.

İçinden geleni çekinmeden, eğip bükmeden söyleyen Adil Öğretmenin samimi tavırları çevresindeki insanlarla kolay iletişim kurmasını sağlar. İlçenin eğitim

işlerinden sorumlu olan Adil Öğretmen ilçeye yeni gelen her meslektaşısı ile yakından ilgilenir, ihtiyaçlarını giderme konusunda ona yardımcı olur. Fakir Baykurt “*Ağzı Eğri Adil Bey*” adlı eserinde insanî ilişkilerinde olduğu kadar meslekî sorumluluklarını yerine getirmede de samimi bir tavır takınan öğretmen tipini yansıtır.

Samet Ağaoğlu'nun “*Babam*” adlı eserindeki hukuk profesörü Ahmet Bey'in aile içindeki samimi tavırları eserde oğlu tarafından verilir:

“... Ah, Keçiören'de onun baba otoritesi altında geçirdiğimiz seneler! Sıcak ağustos akşamlarının, tipili, rüzgarlı kanun gecelerinin neşe, hülya, hayat dolu saatleri!.. Gündelik siyasi hâdiselerin tesirinden kurtulduğumuz zamanlar, bu saatlerin basit, yeknesak, her gün aynı suretle tecelli eden hâdiseleri vardı: Yemek onun şakalarıyla, hepimizi kızdırarak, hepimize takılarak geçirdi.

... Bu hepsi beş yaşında beş çocuğun babası, yine beş yaşına iner, bizimle öyle konuşurdu...” (Ağaoğlu, 2003: 215).

Sınıf öğretmeni Rasim Çakır, ilk zamanlarda görev yaptığı yerdeki insanlara ısınamaz. Memur olan karısı da başka bir yörede çalışır. Rasim Öğretmenin tayin isteyip eşinin yanına gideceğini düşünen halk da onunla fazla ilgilenmez. Geçen zaman içerisinde Rasim Öğretmen eşinin tayinini kendisinin görev yaptığı yere çıkartır. Feyza Hepçilingirler'in “*Bize Gülmek Yaraşır*” adlı eserindeki Rasim Öğretmenin bu tavrı halkın yakınlığını kazanmasını sağlar. Halk Rasim Öğretmenin bölgedeki insanların eğitimi için bir şeyler yapacağına inanır. Rasim Öğretmen de halktan aldığı olumlu tepkiyle biraz daha rahatlar.

Ferhan Köroğlu'nun “*Annesiz Evime*” adlı eserindeki öğretmen, Kadriye'yi okula alıştırmakta sorun yaşar. Ona bir şeyler öğretmek için çok uğraşır. Olumlu bir sonuç alamayınca farklı bir yöntem denemeye karar verir. Kadriye'nin ailesi ile ilgili

sorunlardan dolayı okula alışamadığını öğrenir. Onun sevgiye ve samimiyete ihtiyacı olduğunu tespit eder. Bunun üzerine ona olan samimi sevgisini her fırsatta gösterir. Nihayet Kadriye bu sevgiye ve samimiyete daha fazla kayıtsız kalamaz. Öğretmeni ile iletişime geçer ve kısa süre sonra da okula uyum sağlar.

Diyarbakır'ın bir köyüne sınıf öğretmeni olarak atanan Semra Akar, köydeki çocukların eğitim seviyelerinin oldukça düşük olduğunu gözlemler. Ayrıca öğrencileri kendilerini ifade etmede ve eleştiri yapmada da sorun yaşamaktadırlar. Semra Öğretmen ilk olarak onlara kendilerini ifade edebilecekleri samimi ortamlar oluşturur. Öğrencileriyle çoğu zaman bir arkadaş gibi konuşur. Ferhan Köroğlu'nun "*Sevgili Öğretmenim*" adlı eserindeki bu çocuklara Semra Öğretmen kısa zamanda kendilerini ifade etme yeteneği kazandırır.

Nezihe Meriç'in "*Susuz III*" isimli hikâyesindeki profesörün Ayşe'nin elini elinin içine alarak ona öğüt vermesi, tatlı ifadeler kullanması, sıcakkanlı tavırları Ayşe tarafından profesörün samimi bir insan olmasına yorulur. Ayşe bu tavırlarından hareketle profesörü samimi bir insan olarak değerlendirir.

İngilizce öğretmeni Sibel Derya, yaz tatilinin ardından okulun açılacağı günün gecesinde uyuyamaz. Uyuyamama nedeni tatil boyunca göremediği öğrencilerini görecektir olmanın ayrıca yeni gelen öğrencilerle tanışacak olmanın verdiği heyecandır. Bu heyecanla sabah erkenden kalkan Sibel Öğretmen özenle hazırlanır. İlk günün önemli olduğunu düşünür. Feyza Hepçilingirler'in "*Hoş Geldiniz Çocuklar*" adlı eserindeki Sibel Öğretmen, insanî ilişkilerde ve mesleğinin gereklerini yerine getirmede davranışlarından da anlaşılacağı üzere samimidir.

Nezihe Meriç'in "*Acıyı Aşmak*" isimli eserindeki Profesör Osman'ın kibirliliği, içkiye olan düşkünlüğü, insanlara yaklaşımındaki küçük gören tavrı karısı

tarafından eleştirilir. Gittikleri tatil yöresinde karşılaştıkları genç profesörün alçak gönüllülüğü, sadeliği, yaşama sevinci, insanlara duyduğu sevgisi ve insanlarla olan ilişkilerindeki samimiyeti Osman Bey'in karısının dikkatini çeker. Zaman zaman kocası ile genç profesörü kıyaslar. Oğlu gibi gördüğü bu genç profesöre karşı kadında bir güven oluşur. Genç profesörün samimiyetinin bu güvenin oluşmasında önemli bir payı vardır.

3.23. Saygı Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Çalışma kapsamındaki hikâyelerde genellikle sevgi değeri ile birlikte işlenen saygı değerini kavram olarak Türkçe Sözlükten hareketle şöyle tanımlamak mümkündür: *“Değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı, kutsallığı dolayısıyla bir kimseye, bir şeye karşı dikkatli, özenli, ölçülü davranmaya sebep olan sevgi duygusu, hürmet, ihtiram. Başkalarını rahatsız etmekten çekinme duygusu.”* (2005: 1714). Saygı kavramı, bu tanımdan hareketle hikâyelerde tespit edilmeye çalışılmıştır.

Saygı değerini öğretmen tipinden hareketle işleyen hikâyeler ve bu hikâyelerin yazarları şu şekilde sıralanabilir:

YAZAR	ESER	YAZAR	ESER
Nezihe Meriç	Büyük Liman İçine de Pazar Kurulur Pazar	Fakir Baykurt	Şakirzat
Aziz Nesin	Orjinal Mikrop	Samet Ağaoğlu	Babam
Feyza Hepçilingirler	Hoş Geldiniz Çocuklar	Afet Ilgaz	Küçük Evim
Necati Mert	Park	Fakir Baykurt	Heykel
Aka Gündüz	İki Büyük İkramiye	Sadri Ertem	Tedkik Seyahati
Fakir Baykurt	Şoför Kamber	Mehmet Ali Cengiz	Öğretmene Benzer Birisi

Osman Şahin	Bozkırda Vivaldi	Mustafa Şahin	Emret Toprak
Nezihe Meriç	Susuz V	Füruzan	Gecenin Öteki Yüzü
Melek Çe	Bilgi Yarışması	Tarık Dursun K.	Unutulmaz Şarkı
Sabahattin Kudret Aksal	Ev ve Ölü	Samet Ağaoglu	İlk Görüş
Sait Faik Abasıyanık	Köy Hocası ile Sığırtmaç	Kenan Hulusi Koray	Yeşil Gözlü Yaramaz
Tahsin Yücel	Büyükbaba	Ertuğrul Fındık	Düdüklü Öğretmen
Çağrı Gürel	Yaka	Abdullah Harmancı	Beni Almaya Gelen Bulut
Sadık Yalsızuçanlar	Tahakküm	Duran Çetin	Kiralık Ev
Sırrı Er	Gurbet Kuşu	Osman Çeviksoy	Bekleyiş
Reşat Gürel	Öğretmenliğin Ölümü	Taki Akkuş	Küçük Nur Ali
Latif Sarıyüce	Çocuk ve Ekmek	Necip Fazıl Kısakürek	Öğretmen Bey
Uğur Gülsün	Şair Olacaktım	Haldun Taner	Dürbün
Sait Faik Abasıyanık	Semaver	Ziya Osman Saba	Mesut İnsanlar Fotoğrafhanesi
Hasan Özkılıç	Uzayıp Giden Tren Yolları	Osman Çeviksoy	Gül Mevsimi
Füruzan	Bir Evin Dıştan Görünüşü	Hulki Aktunç	Lodos Ertesi
Osman Şahin	Kolları Bağlı Doğan	Rıza Beşer	Akyazı'nın Kara Yazısı
Leyla Ruhan Okyay	Düş	Oyhan Hasan Bildirki	Telefon Zinciri
Osman Çeviksoy	Başlangıç	Lütfiye Aydın	Ciğerdeldi
Sadık Kara	Özlenenler Düşler	Hasan Kallıncı	O Gözler
Habib Bektaş	Sinekler	Nursel Saygıner	Git Dağlardan Kar Getir
Talip Apaydın	Bir Küskün	Faik Baysal	No... No
Fatma Gürel	Baharla Gelen	Zafer Altunkozaoglu	Korkut Hoca
Bestami Yazgan	Yunus Emre Olmasaydı	Tacettin Şimşek	Kavak Yellerimiz Oyy!
Ali Ulvi Temel	İlişki	Ömer Seyfettin	Velinimet
Kemal Bilbaşar	Akrabalar Arasında	Sadık Yalsızuçanlar	Mektup

19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı nedeniyle okulunda düzenlenen törene katıldıktan sonra tören bitiminde evine gitmek için yol kenarında araba bekleyen lise edebiyat öğretmeni bölgeye tatil için gelen bir ailenin otomobiline biraz ısrar ederek kendisini kabul ettirir. “*Sinekler*” adlı söz konusu hikâyede arabayı kullanan adam arabaya aldığı öğretmenin edebiyat öğretmeni olduğunu öğrenince çok sevinir. Kendisi de edebiyata meraklı olduğu için edebiyat öğretmenine saygı duyar.

Konak kasabasının diğer sakinleri gibi öğretmenleri seven ve sayan Hüseyin Dede Nursel Saygıner’in “*Git Dağlardan Kar Getir*” eserinde yoldan geçen öğretmenleri görünce ayağa kalkar, bu hareketine itiraz eden öğretmenlere şunları söyler: “...*Biz ohumuşu çok seviyik. Misafiri de seviyik. İkisine de saygımız var. Garşılarında ayağa da gaharh, ellerini de öperik gurban..*” (Özdemir, 2002: 756)

Edebiyat öğretmeni Gafur alçak gönüllülüğü ve sakinliği ile öğretmen arkadaşlarının sevgisini ve saygısını kazanır. Öğretmen arkadaşlarının çoğunun düşünce yapısı olarak da Gafur ile uyuşması bu sevgiyi arttırır.

“*Bir Küskün*” adlı hikâyede işleri nedeniyle izinli olan öğretmen öğrencilerine olan sevgisini ve onların saygısını şu sözlerle anlatır:

“...*Satına baktı, on buçuktu daha. Şimdi kasabada olsaydı üçüncü derse girmişlerdi. Birinci sınıflara dersi vardı. İlkokuldan yeni gelmiş vicır vicır çocuklar. Öğretmene korkuyla karışık saygılı. Susun deyince hemen hemen susan. Biraz yüz verince şumarıveren. Her halleriyle seviyordu onları...*” (Uğur, 2004: 205).

“...*Edebiyat öğretmenimizi görünce bir an bocaladıktan sonra hiç görmediğim annemi görmüş kadar da sevindim. Yüziime göziime bakmakla yetindi bir süre daha...*” (Uğur, 2004:160) “*No... No*” adlı hikâyede öğrencileri tarafından

bu derece sevilen ve sayılan edebiyat öğretmeni onların bu sevgilerine aynı şekilde karşılık verir.

Hasan Kallımcı'nın "*O Gözler*" adlı eserinde ilkokuldan mezun ettiği öğrencilerinden biri sokakta karşılaştığı öğretmenin elini öper. Öğretmen yıllar önce mezun ettiği öğrencisinin astsubay olduğunu öğrenince sevinir. Öğretmenin karşısında saygısından taviz vermeyen öğrenciye öğretmenin kendisi de samimi bir sevgiyle yaklaşır.

Hasta yatağında öğretmeni ziyarete gelen öğrencileri öğretmenlerinin durumuna üzürlüler. Sadık Kara'nın "*Özlenenler Düşler*" adlı eserinde öğretmenin hastalığı ziyaretine gelenlere tepki veremeyecek kadar ilerler: "... *İyi kötü ziyaretçisi oluyor. Öğretmen değil mi, olacak elbet! Saygı gösterip el öpüyorlar, her yaştan insan... Ama o, öyle duruyor, hiç yanıt vermiyor!...*" (Uğur, 2004: 350).

Köy tipi yerleşmelerde öğretmen köyün ileri gelen, sözü dinlenen, saygı duyulan ve sevilen kişileri arasındadır. Lütfiye Aydın'ın "*Ciğerdeldi*" isimli hikâyesindeki biçki dikiş kursu öğretmeni de köylülerin gözünde bu konumdadır. Köy kadınları tarafından yapılan bir el işini öğrenmek için öğrencilerinden birinin evine misafir olan öğretmen, evin hanımı tarafından şaşkınlıkla karışık bir sevgi ve saygıyla karşılanır.

Köye geldiği günden itibaren çalışarak köylüye eğitim anlamında önemli katkılar sağlayan Osman Çeviksoy'un "*Başlangıç*" adlı eserindeki Hüseyin Öğretmen köylünün sevgisini ve saygısını kazanır:

"... *Hüseyin öğretmen köye geldikten sonra askerliğini yapmış bütün erkekler 'ağa' evlenmiş bütün kadınlar 'hanım' oldu... Sonunda Hüseyin öğretmen herkes tarafından sevilir, her mecliste övülür oldu. Her dediği itirazsız yapılır oldu...*" (Uğur, 2004: 380).

Bir ilçenin milli eğitim müdürlüğünde çalışan Oyhan Hasan Bildirki'nin “*Telefon Zinciri*” adlı eserindeki öğretmenler, şube müdürü tarafından kendilerine hitaben yapılan konuşmada birbirlerini sevip saymalarının gerekliliğini bir kez daha anlarlar: “... *Güzellikleri yaratmak, devam ettirmek için, birbirimizi sevmeli, saymalıyız. Birbirimize saygı duymalıyız...*” (Uğur, 2004: 333).

Varlık dergisinde yayınlanan ve Leyla Ruhan Okyay'a ait “Düş” adlı hikâyedeki Nebahat Öğretmen, öğrencileri tarafından sevilen ve sayılan bir kişidir. Kendisi de öğrencilerinin sevgisine karşılık verir. Yaramazlık yaptığı için kendisini tutamayıp tokat attığı öğrencisine yaptıklarından dolayı üzülür. Ertesi gün dersin sonunda onu yanına çağırarak başını okşar, ona sarılır ve aldığı hediyeği verir. Öğrencisinin gönlünü tekrar kazanır.

Öğretmenleri çok seven ve yaptıkları iş nedeniyle de onlara saygı duyan Rıza Beşer'in “*Akyazı'nın Kara Yazısı*” adlı eserindeki Veli'nin yolu bir gün Akyazı isimli ilçeye düşer. Burada görev yapan bir öğretmen arkadaşının olduğunu hatırlar. Ziyaret etmek için görev yaptığı okula gider. Arkadaşının ilçeden ayrıldığını öğrenir. Arkadaşının eski okulunda tanıştığı öğretmenle de samimiyet kurar. Onunla dost olur.

Osman Şahin “*Kolları Bağlı Doğan*” isimli eserinde yasa dışı işler yaptığı gerekçesiyle karakolda sorguya alınan doçenti anlatır. Doçent, karakolda aynı gerekçeyle sorguya alınan bir başka kişi tarafından etrafında sevilen ve sayılan biri olarak tanıtılır.

Öğretmenin imzası ve notları bulunduğu için ödev yaptığı defterleri saklayan Hulki Aktunç'un “*Lodos Ertesi*” adlı eserindeki lise öğrencisinin bu tavrı öğretmenine olan sevgisini aynı şekilde onun hatırasına olan saygısını göstermesi

açısından önemlidir. Eserdeki öğretmen tipi öğrencileri tarafından sevilen ve sayılan bir eğitimcidir.

Füruzan'ın “*Bir Evin Dıştan Görüntüsü*” adlı eserinde de öğretmen tipi ile ilgili genel bir değerlendirme yer alır. Hikâyedeki Rahmi Bey'e göre öğretmenlik onurlu bir meslektir. Öğretmen, etrafındaki insanlardan sevgi ve saygı gören kişidir. Kızının da böyle saygıdeğer bir mesleğe sahip olmasını ister.

Halka kendisini kabul ettirmiş, onlar tarafından sevilen ve sayılan okul müdürünün hikâyesini Osman Çeviksoy “*Gül Mevsimi*” ismiyle kaleme alır: “... Müdür, öğrenci, öğretmen, halk tarafından sevilen bir insandı. Giyimiyle, ağarmaya durmuş saçıyla, ilerlemiş yaşıyla, en çok sesiyle sözüyle karşısındaki herkese güven verirdi...” (Çeviksoy, 2007: 23).

Üniversitede görev yapan aynı zamanda da derslane sahibi olan Hasan Özkılınç'ın “*Uzayıp Giden Tren Yolları*” adlı eserindeki öğretmene bir grup inşaat işçisinin duyduğu sevgi ve saygı üçüncü kişinin ağzından anlatılır. Üniversitede çalışan bu işçilerden Ali'nin öğretmene ayrı bir sevgi ve saygısı vardır. Öğretmen de Ali'nin üniversite sınavına hazırlanan yeğenini kendi dershanesine ücretsiz kaydederek bu duygulara samimi bir karşılık verir.

Ziya Osman Saba'nın “*Mesut İnsanlar Fotoğrafhanesi*” adlı eserindeki kahraman bir fotoğrafçıya girer. Orada birçok fotoğrafın arasında bir mezuniyet gününü temsil eden fotoğrafa gözü takılır. Fotoğraftaki öğretmenlerin ve öğrencilerin söz konusu değer kapsamındaki hislerini gözlerinden okuyormuşçasına yorumlar:

“... Bir fakültenin mezunlar hatırası: Hocalar memnurluk ve iftihar içinde; yeni mezunlar da hocalarının etrafında, sırtlarından bir yükü atmış, uzun bir yolu bitirip bir ağaç altına oturmuş insanların saadetiyle gülüyor, hep gülümsüyorlar...” (Saba, 2002: 56–57).

Günlük hayatın koşuşturması içerisindeki insanlar arasında öğretmenlere ışık tutan Sait Faik Abasıyanık “*Semaver*” adlı eserinde onlardan övgüyle söz eder. Sabahın ilk ışıklarıyla öğrencileri için yola koyulan bu insanlar sevgiye ve saygı duyulmaya layıktırlar. Sait Faik eserde onların koşuşturmalarının, çabalarının insanımızı biraz daha iyiye ulaştırmak için olduğunu vurgular.

Haldun Taner’in “*Dürbün*” adlı eserindeki emekli Profesör Vakkas Bey ise hikâyede çevresindeki insanlarca sevilen ve saygı duyulan bir tip olarak tarif edilir. Onun komşuları ile konuşmaları, zor durumda olan gençlere yol göstermesi, oturduğu semtte sözüne itibar edilen biri olması bu sevgi ve saygının dayanaklarıdır.

Her biri farklı okullara giden kardeşler akşam olup bir araya geldiklerinde birbirlerine okullarından, öğretmenlerinden bahsederler. Öğretmenlerine olan sevgilerini kelimelere dökerler, yine öğretmenlerinden bahsederken kullandıkları kelimelerin özenle seçilmesi ve saygı ifadesi taşıması da dikkat çekicidir. Uğur Gülsün “*Şair Olacaktıydın*” ismini verdiği bu eserde öğretmen tipini farklı bir bakış açısıyla konu alır.

Köylüsünü daha iyi şartlarda yaşatmak için eğitimini tamamladıktan sonra köyüne dönen öğretmen bu konuda kararlı bir çaba sarf eder. Onun bu konudaki samimiyeti ve köylülere duyduğu sevgi takdir toplar. Necip Fazıl Kısakürek’in “*Öğretmen Bey*” adlı eserindeki bu öğretmen zamanla köyde sözünden çıkılmayan her dediği yerine getirilen bir insan olur. Ayrıca köylüler öğretmenin tavsiyelerinden olumlu sonuçlar aldıkça ona sevgileri daha da artar.

Latif Sarıyüce’nin “*Çocuk ve Ekmek*” adlı eserindeki öğretmen düzenli beslenemeyen öğrencilerini okulda kendi elleriyle besler. Onlarla el ele oyunlar oynar. Okulun bulunduğu köyde bütün olumsuz şartlara rağmen öğretmen,

öğrencileri ile arasında böyle bir sevgi çemberi oluşturur. Öğrenciler, köyde büyüklerine gösterdikleri saygının daha fazlasını öğretmenlerine gösterirler. Onun sözünden dışarı çıkmazlar. Öğretmenin çocuklarıyla bu kadar ilgilendiğini gören köylülerde ona saygıyla karışık bir samimiyet duyarlar.

Ali'nin Nermin Öğretmene duyduğu sevgi ve saygı Taki Akkuş'un "*Küçük Nur Ali*" adlı eserinde anlatılır. Bazı öğretmenleri Ali'yi döverler ve ona kötü davranırlar. Nermin Öğretmen öyle değildir. Onu sever, onunla ilgilenir. Ali'nin okula devam etmesinde Nermin Öğretmenin bu tavrının olumlu etkisi vardır.

Reşat Gürel "*Öğretmenliğin Ölümü*" adlı eserindeki öğretmene duyulan sevgi ve saygıyı Müstahdem Ahmet Efendi'nin bakış açısıyla anlatır:

"... Müstahdem'in yarı bilmiş, yarı saf sözlerini gülümseyerek dinledi, gülümseyerek teşekkür etti. Müdür odasına doğru ilerlerken kalabalık koridorlarda ince bir saygı yolu açılıyordu. Bu yolun nasıl kendiliğinden açılmakta olduğunu anlayamıyordu Müstahdem Ahmet Efendi. Nasıl oluyordu da bu haylaz öğrenciler, dövmeyen, kızmayan ama hep gülümseyen öğretmenlerini bu kadar çok seviyor ve sayıyorlardı..." (Özçelik, 2007: 109).

Birkaç gün okuluna gidemeyen köy öğretmeni Osman Çeviksoy'un "*Bekleyiş*" adlı eserinde kendisini bekleyen öğrencisiyle buluşma anını duygusal bir üslupla anlatır: *"... Hoş geldin öğretmenim, deyip elimi öptü. Dayanamadı, sarıldı bana. Uzun süre bırakmadı. 'Seni ne kadar aradım, ne kadar özledim bilemezsin...' diyordu..."* (Özçelik, 2007: 112).

Bir öğretmenin hatıralarının anlatıldığı Sırrı Er'e ait "*Gurbet Kuşu*" adlı eserde aile içerisindeki sevgi ve saygıya dayalı iletişim anlatılır. Öğretmen okulunu kazanan kahraman uzun süre ailesinden ayrı kalır. Bu dönemde ailesinin ona duyduğu özlem aralarındaki sevginin belirtisidir. Öğretmenin ailesinin sözünden

çıkmaması, onların hatırını gözetmesi saygı belirtisidir. Eserde öğretmenin ailesi bu yönüyle örnek teşkil eder.

Yeni atandığı okulda göreve başlayan Duran Çetin'in "*Kiralık Ev*" adlı eserindeki öğretmenin ilk işi okula yakın bir yerden ev tutmak olur. Aradığı evi bulduktan sonra ev sahibi ile anlaşır ve ailesini getirmeye gider. Eşyalar ve ailesiyle birlikte geldiğinde ev sahibi vazgeçtiğini söyler. Bunun üzerine öğretmen ona vazgeçemeyeceğini söz verdiğini söyler. Dürüst olması gerektiğini hatırlatır. Öğretmenin dürüstlüğe verdiği önem ve nazik tavrı ev sahibinin hoşuna gider. Ona karşı bir yakınlık duyar. Yine öğretmenin hakkını ararken onurlu bir duruş sergilemesi ev sahibinde ona karşı bir saygı hissi uyandırır.

Eğitimli bir ailesi olan felsefe öğretmeni, Sadık Yalsızuçanlar'ın "*Tahakküm*" adlı eserinde Karadeniz kasabalarından birine atanır. Burada halkın kendisine gösterdiği sevgi ve saygı karşısında şaşırır. Çünkü büyük şehirden gelen öğretmen bu duruma yabancısıdır. Kasaba halkının gözünde öğretmen hala sözüne itibar edilen, örnek alınan bir kişidir.

Okul dışında da öğrencilerini takip altında tutan Abdullah Harmancı'nın "*Beni Almaya Gelen Bulut*" adlı eserindeki öğretmen, zaman zaman onlarla sokakta karşılaşır:

"... Bir gün öğrencilerimden birini, caddelerin birinde gördüm... Beni görünce sigarasını, bir hürmet ifadesi olarak, sözüme belli etmeden, üç tekerli simit arabasının altına bırakıverdi. Yüzünde mahcup çizgiler..."

... Öğrencilerimden biri, beni, vitrin camının yansıması içindeki beni, kendisini izleyen beni gördü! Hızla döndü. Birkaç kısa adım atıp iki kolunu birden sonuna kadar açıp Hocammm!!! diye haykırır haykırılmaz küçük gövdeme sarıldı..." (Özçelik, 2007: 246-247).

Asker öğretmen olarak görev yaptığı köyden askerliğini bitirip ayrılacağı gün köyde yaşananları Çağrı Gürel'in "Yaka" isimli hikâyesindeki öğretmen sırayla anlatır:

"... Şoseyi kıvrılıyoruz artık. Köy iyice gözden kaybolmaya başlıyor. Yol kenarında, kavak ağaçlarıyla çevrili, beyaz badanalı, tezek kokulu bacası ve birazdan başları önlerinde, yerden okul çantası olarak kullandıkları poşetleri alarak birbirlerine hiçbir şey demeden, diyemeden, şakalaşamadan evlerine doğru gerisin geriye gidecek öğrencileriyle yalnızlığa bürünecek iki sınıflı okul, bütün samimiyetiyle selamlıyor beni, Ömer selamlıyor. Köy selamlıyor, kapıların önüne çıkmış yaşlılar, camiden imam, yolun altında virana dönmüş evlerin altında kalanlar ve yine tarlalarda çalışan adamlar, kadınlar, koyun süren çobanlar, ırmak, mezarlık, Ömer, Virandağ, Ağrıdağ hepsi..." (Özçelik, 2007: 254-255).

Ertuğrul Fındık'ın "Düdüklü Öğretmen" adlı eserinde öğrencilerin Şerife Öğretmene duyduğu sevgi ve saygıyı yine onlardan biri ifade eder:

"... önceki okulundaki Şerife öğretmen ne de çok sevmişti. Güler yüzlü, her zaman mutlu, neşeli bir öğretmendi Şerife öğretmen... Onun dersinde kimse yaramazlık düşünemiyordu. Hiç kimse onu aya giden bir rokete koyup postalamayı düşünmemişti..." (Fındık, 2009: 38).

Çevresindeki insanların başöğretmene duydukları sevgi ve saygı Tahsin Yücel'in "Büyükbaba" adlı eserinde torunu tarafından vurgulanır:

"... Büyük babama gösterilen derin sevgi ve saygının, çevresinde yarattığı büyük coşkunun herhangi bir çıkar kaygısını fazlasıyla aştığını, dolayısıyla yağcılıkla bir ilgisi bulunmadığını anlamak için, babacan ve alçak gönüllü havasıyla, iki dirhem bir çekirdek, incecikten kırılarak bahçede ve koridorlarda dolaşmasını kürsüsünde konuşmasını izlerken, veli, öğrenci, öğretmen, insanların gözlerinde çakmaya başlayan ince parıltıyı görmek yeterdi..." (Uğur, 2004: 249).

Okulun tatil edileceği gün öğrenciler felsefe öğretmenine bir sürpriz yaparlar. Kenan Hulusi Koray'ın "Yeşil Gözlü Yaramaz" adlı eserindeki bu öğrenciler

öğretmenlerini okulun girişinde en yeni elbiseleri ile karşılarlar. Okulun içine kadar öğretmenlerine alkışlarla eşlik ederler. Bunlar okulun son sınıf öğrencileridirler. Öğrencilerinin bu davranışı karşısında duygulanan felsefe öğretmeni yüreğinde onlara karşı bir kez daha büyük bir sevgi hisseder.

Hasta olan öğrencilerine kendi cebinden ilaç alan köy öğretmeni, onlarla nerdeyse ailelerinden daha fazla ilgilenir. Onun bu ilgisi çocukların gösterdiği sevgiyle karşılığını bulur. İşine ve öğrencilerine karşı gösterdiği samimiyet onu köylülerin gözünde saygın bir yere getirir. Kendisini eğitime adanmış bu öğretmeni Sait Faik Abasıyanık “*Köy Hocası ile Sığırtmaç*” adlı eserinde tanıtır.

Saygı ve sevginin bir arada işlendiği eserlerin yanı sıra iki değer birisinin özellikle vurgulandığı eserler de vardır:

Samet Ağaoğlu'nun “*İlk Görüş*” adlı hikâyesinde eğitim için yurtdışına giden kahraman orada hocalarına duydukları saygıdan başka bir bağımlılıklarının ve sorumluluklarının olmadığını vurgular. Özgürlükler alabildiğine kullanılmaktadır.

Sabahattin Kudret Aksal'ın “*Ev ve Ölü*” adlı eserindeki Esrar Öğretmenin saygınlığını komşuları tasdik eder. Komşuları tarafından zarıflığı, duygusallığı, insanlara ve dünyaya edebî bir gözle bakıyor olmasıyla ön plana çıkarılır. Onun bu özellikleri çevresi tarafından takdir edilmesinde ve saygıya değer görülmesinde etkilidir.

Tarık Dursun K.'nin “*Unutulmaz Şarkı*” adlı eserindeki öğrenci, hayatın her döneminde öğretmenlere gösterilen saygının sorgulamasını yapar: “... *Biz büyürüz, öğretmenlerimiz de büyürler. N'apsak bir türlü onlara yetişemeyiz, bir türlü onlarla eşit olamayız. Kocaman adamlar da olsak, saygı duyarız...*” (K., 2006: 79).

Melek Çe'nin "*Bilgi Yarışması*" adını verdiği eserindeki sınıfta erkek ve kız öğrenciler arasında yapılan bilgi yarışmasında her iki grup da konuları daha iyi bildiklerini iddia ederek kavgaya tutuşurlar. Bunun üzerine onlara bilemeyecekleri sorular soran öğretmen, bu davranışının arkasından bir açıklama yapar: "... *Birbirinize saygı göstermeniz aptal ya da akıllı olmaktan daha önemlidir. Gördüğümüz gibi ne kadar çok çalışırsak çalışalım bilmediğimiz şeyler her zaman olabilir...*" (Çe, 2006: 37).

Zor durumda kalan öğrencilerine destek olan Füzuran'ın "*Gecenin Öteki Yüzü*" adlı eserindeki öğretmenin saygıdeğer kişiliği eserde öğrencilerinden birinin anlatımıyla verilir:

"... *Bu işi de bana o buldu mektup yazarak. Dükkânın sahibi Mösyö Hiristo hep saygıyla söz eder kendisinden. 'Onun yolladığı şahısların başımın üstünde yeri vardır, çok büyük familyadırlar' der. Harika bir adamdı tarih öğretmenimiz...*" (Füzuran, 2003: 793).

Bir cinayete tanık olan lise öğretmeni ve arkadaşı tanık olarak ifade vermek üzere karakola götürülürler. Nezihe Meriç'in "*Susuz V*" adlı eserindeki bu iki arkadaş karakolda komiser tarafından kibar bir şekilde karşılanırlar. Komiser mesleğinden dolayı saygıyı hak eden lise öğretmenine bu anlamda kusur etmez. Komiserin şahsında öğretmene verilmesi gereken değer ve gösterilmesi gereken saygı vurgulanır.

Osman, arkadaşlarına öğretmeniyle ilgili hakaret içeren sözler söyler. Bu durumu öğrenen Osman'ın babası yaptığı saygısızlık nedeniyle onu cezalandırır. Mustafa Şahin'in "*Emret Toprak*" adlı eserindeki köylüler, öğretmeni saygıdeğer bir insan olarak görürler. Örnekte de görüldüğü üzere ona yapılan bir yanlış hareketi kendilerine yapılmış sayarlar ve tepki gösterirler.

Dicle Köy Enstitüsü'nde müzik öğretmenliği yapan Mustafa Kurtdemir'in saygın kişiliği öğrencisi tarafından Osman Şahin'in "*Bozkırda Vivaldi*" adlı eserine yansıtılır:

"... Müzik öğretmenimizdi, adı Mustafa Kurtdemir'di. Boyu uzun değil, ortadan az kısaydı. İnce boğumlu parmakları bir orkestra şefinin çubuğu gibi kırılmandı, zarıftı. Ayakları da küçücüktü. Yürürken yola bir karaca ürkekliği, bir karaca inceliğiyle basardı. Öğretmenden çok bir müzisyene benzetirdik onu. Yüzüne ne zaman bakacak olsak, saygıyla karışık gizemli bir güven duygusu kaplardı içimizi..." (Şahin, 1999: 134).

Birbirine yakın iki ilçede görev yapan öğretmen arkadaşlar, hafta sonlarını birlikte geçirirler. Yine birlikte oldukları hafta sonlarından birinde esnaftan birinin dükkânına misafir olurlar. Mehmet Ali Cengiz'in "*Öğretmene Benzer Birisi*" adlı eserinde esnafın öğretmenleri karşılması büyük bir saygı örneğidir:

"... orta yaşın üzerinde, halk tipi giyinmiş, oldukça saygılı birisi bizi karşıladı, yer gösterip ellerimizi sıktı... Dükkân sahibi elleri önünde bağlı, öne doğru eğilmiş vaziyette ellerimizi sıktı, geri geri çekildi..." (Cengiz, 2002: 1).

Sıkıyönetim döneminde hapse mahkûm edilen öğretmen kalacağı koğuşa getirildiğinde mahkûmların yoğun ilgisiyle karşılaşır. Fakir Baykurt'un "*Şoför Kamber*" adlı eserinde anlattığı bu öğretmene saygı duyan mahkûmlar, onun yanında hareketlerine dikkat ederler. Onunla yemeklerini ve yataklarını paylaşırlar. Yazar, hikâyesinde ceza evine bile düşse toplumun öğretmene gösterdiği saygıda bir değişmenin olmayacağını bu şekilde vurgular.

Sadri Ertem "*Bir Tedkik Seyahati*" adlı eserinde incelemelerde bulunmak üzere köylerden birine giden bir grup profesörün hikâyesini anlatır. Profesörler, köye vardıklarında köy öğretmeni, muhtar ve ileri gelenlerden oluşan bir heyet tarafından

saygıyla karşılanırlar. Ayrıca köy öğretmenin de ileri gelenlerden oluşan karşılama heyetinde bulunması öğretmene gösterilen saygının başka bir ifadesidir.

Trenle seyahat eden emekli öğretmen, trenin bir istasyonda durması üzerine yanındaki boş su kabını doldurtmak için vagonun penceresinden başını uzatarak birilerini arar. Bu arada istasyonda bulunan biri hemen koşarak öğretmenin elindeki su kabını alıp doldurur getirir. Bu adam, eski öğrencilerinden biridir. Trenin durduğu ilçenin kaymakamı olan bu adamın davranışı öğretmene duyduğu minnetin, sevgi ve saygının bir ifadesidir. Bir sonraki istasyonda tren bozulur. Orada da emekli öğretmeni bir başka öğrencisi karşılar ve misafir eder. Öğretmenin geleceği haberini bir önceki istasyonun bulunduğu ilçedeki kaymakamdan alır. Aka Gündüz “*İki Büyük İkramiye*” adlı eserinde öğretmene gösterilen saygıyı bu iki örnek olayla açığa çıkarır.

Valilik tarafından heykel dikilmesine karar verilen köyde heykelin açılışının yapılacağı gün öğretmen beraberindeki köylülerle gelenleri karşılar. Köye idari amirler başta olmak üzere birçok misafir gelir. Öğretmen, konuklarını ağırlarken saygıda kusur etmez. Fakir Baykurt’un “*Heykel*” adlı eserinde öğretmenin köyün ileri gelenlerinden oluşan heyetin içerisinde olması ona gösterilen saygının başka bir ifadesidir.

Necati Mert “Park” adlı eserinde bir parkın gün içerisindeki hareketliliğini anlatır. Çeşitli meslek mensubu birçok insan gün içerisinde bu parka gelirler. Öğretmenler de parka gelen insan gruplarındandır. Mevki olarak kendilerinden üstte bulunan birileri bu parka geldiği zaman öğretmenler gelen kişiye olan saygılarının göstergesi olarak ayağa kalkarlar.

İnsanlarla kurduğu iletişim sırasında saygı faktörünün sürekli gözetilmesi amacıyla Afet Ilgaz'ın "*Küçük Evim*" adlı eserindeki öğretmen herkese mesafeli davranır. Kocasıyla bile arasına bu amaçla mesafe koyması öğretmenin saygıya verdiği önemi gösterir. Hikâyedeki öğretmenin insanlarla resmî bir iletişim kurmasının arkasında hep bu neden vardır.

İçerisindeki meslek heyecanını yitirmeyen Sibel Öğretmen, öğrencileriyle yakından ilgilenir. Onlarla birlikte olmaktan, onlara bir şeyler öğretmekten mutluluk duyar. Feyza Hepçilingirler'in "*Hoş Geldiniz Çocuklar*" adlı eserindeki Sibel Öğretmenin bu yakınlığına öğrencilerde onu ailelerinden bile önemli görerek karşılık verirler.

Samet Ağaoğlu "*Babam*" adlı eserinde hukuk profesörü olan Ahmet Bey'e öğrencilerinin duyduğu saygıyı profesörün oğlunun ağzından anlatır:

"... Ankara Hukuk Fakültesi'nde babam, ekseriyeti Anadolu'nun muhtelif yerlerinden gelmiş talebenin, işlenmemiş, saf, ateş tuğlası gibi yandıkça parlayan kafa ve gönüllerinde, kendi cumhuriyetçi ideallerinin aşulanabileceği en müsait mayayı bulmuştu. Ben de dahil olmak üzere hiçbir talebe yoktur ki, hataları bağıra bağıra söyleyen bu hocaya karşı korku ile karışık, büyük bir hürmet duymasın..." (Ağaoğlu, 2003: 222).

Aziz Nesin "*Orjinal Mikrop*" adlı eserinde göz hastalıkları uzmanı profesörü etrafında uyandırdığı saygınlık hissi ile tanıtır: *"... Göz hastalıkları bölümünü şefi olan profesör, sertliği, tersliği, gülmezliği ve çok az konuşmasıyla, bir tıp bilgininden çok Birinci Dünya Savaşı tipi bir general karakterindeydi. Soğuk adamdı. Durup dururken çevresinde çekingenlik yaratıyordu. Yalnız öğrencileri, asistanları değil, arkadaşları bile ondan çekinir ve uzak dururlardı. Ne var ki tıp dünyasında, ünü çok yaygındı, birçok uluslararası tıp bilimi derneğinin üyesiydi. Bilimsel buluş ve yazılarıyla tıp literatüründe önemli bir yeri vardı. İşte bu yüzden ona büyük saygı duyulurdu..."* (Uğur, 2004: 153–154).

Sıkıyönetim döneminde tutuklanan öğretmenlerden biri cezaevinde kalacağı koğuşa getirilir. İçerdekilerin meraklı bakışları arasında koğuşa girer. Orada bir tanıdığıyla karşılaşır. Öğretmeni tanıyan Şakirzat, hemen onu yatağına buyur eder, diğer mahkûmlarla tanıştırır. Fakir Baykurt'un "*Şakirzat*" adlı eserinde bundan sonra mahkûmlar öğretmenin yanında hareketlerine dikkat ederler. Öğretmen, mesleği gereği onlardan saygı görür.

Kocası profesör olan Nezihe Meriç'in "*Büyük Liman İçine de Pazar Kurulur Pazar*" adlı eserindeki kadının kendisi de emekli öğretmendir. Yaşadıkları semtte insanlar bu çifte karşı saygı çerçevesinde iletişim kurarlar. Çift, gerek meslekleri gereği gerekse kişilik olarak saygıyı hak eder. Esnaf alışveriş sırasında, komşuları ise bir araya gelinen sosyal ortamlarda kullandıkları ifadelerle onların bu değere sahip olduklarını ortaya koyarlar.

Sadık Yalsızuçanlar'ın "*Mektup*" adlı eseri bir öğrencinin öğretmenine yazdığı mektuptan oluşur. Hemşire olan kadın, hastanede nöbet tuttuğu sırada eski öğretmenine vefasını gösterir nitelikte bir mektup yazmaya başlar. Mektupta kullandığı ifadeler, onun öğretmenine duyduğu sevgi ve saygıyı açıkça ortaya koyar.

Kerim Tapar, Kemal Bilbaşar'ın "*Akrabalar Arasında*" adlı eserindeki ortaokul öğretmenidir. Ailesi ile birlikte yaşar. Zaman zaman ev içerisinde yapılan tartışmalarda ani çıkışlar yapsa da gerek anne babasına gerekse eşine karşı saygıda kusur etmez. Akşamları dışarı çıkarken önce anne ve babasından daha sonra da eşinden izin alması bu duruma bir örnektir. Kız kardeşinin bir erkek tarafından taciz edilmesi üzerine şikâyette bulunmak için karakola gider. Orada komiser'in Kerim Öğretmene gösterdiği nazik tavır çevresindeki insanların da ona karşı saygılı davrandıklarını gösterir.

Ömer Seyfettin'in "*Velinimet*" adlı eserindeki Hasan Öğretmen arkadaşıyla gezintiye çıktığı sırada yanlarından bir otomobil geçer ve ileride durur. İçerisinden çıkan kişi Hasan Öğretmene yaklaşır onu selamladıktan sonra hatırını sorar. Bu adam eskiden Hasan Öğretmenin uşaklığını yapan daha sonra şehrin sayılı zenginlerinden olan biridir. Hasan Öğretmenin nasihatlerini dinleyerek zenginliğe kavuşur. Onun yaptığı iyiliği unutmaz ve her zaman ondan velinimetim diye bahseder. Uşağın onu gördüğü zaman arabasını durdurup yanına gelmesi Hasan Öğretmene karşı duyduğu saygının bir başka ifadesidir.

Dere kenarına çamaşır yıkamaya inen Ali Ulvi Temel'in "*İlişki*" adlı eserindeki kadınlar, köy öğretmenin de çocuğuyla birlikte orada olduğunu görürler. Öğretmen, onlara selam verdikten sonra aralarında bir konuşma başlar. Kadınların öğretmenle konuşurken gösterdikleri saygı hikâyede açıkça belirtilir:

"... Kadınlar, gelen komşuları da olsa, kasabalarında çoktandır kalıyor da olsa, Kasabalarından evli de olsa öğretmene karşı saygılı davranmaya özen gösterirler. Öğretmendir bu..." (Çağlaroğlu, 2001: 125).

3.24. Sevgi Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Sevgi değeri çalışmada Türkçe Sözlükteki anlamıyla ele alınmıştır: "*İnsanı bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten duygu*" (2005: 1742). Bu bağlamda söz konusu değer ile ilgili bulgulara rastlanan hikâyeler ve bu hikâyelerin yazarlarını şöyle sıralamak mümkündür:

YAZAR	ESER	YAZAR	ESER
İsmet Emre	Düş	Ziya Osman Saba	O Sınıf

Mehmet Seyda	Düşleme Oyunu	Kemal Bilbaşar	Küçük Balıkçı
Melek Çe	Atlasta Bulmaca	Ömer Faruk Toprak	Kırları Seven Öğretmen
Mehmet Harmancı	Döne Çiçeği	Muzaffer İzgü	Sarı Zarf
Mehmet Seyda	Acı- Tatlı Günler	Nihat Malkoç	Gümüş İşlemeli Çaydanlığın Buğusu
Afet Ilgaz	Küçük Evim	Reşat Nuri Güntekin	Sönmüş Ocak
Nezihe Meriç	Dumanaltı	Samet Ağaoğlu	Babam
Ferhan Köroğlu	Ben Okumayacağım	Aka Gündüz	İki Büyük İkramiye
Fakir Baykurt	Ağzı Eğri Adil Bey	Sevinç Çokum	Denizin Dalgası Saçların
Adnan Binyazar	Yol Ver Dağlar	Füruzan	Kanı Unutma
Fatma Gürel	Baharla Gelen	Memet Baydur	Gün Gece/ Oyun Ölüm
Yıldız Ramazanoğlu	Son Leylek	Füruzan	Gecenin Öteki Yüzü
Ferhan Köroğlu	Annesiz Evime	Ömer Seyfettin	Yalnız Efe
Ferhan Köroğlu	Madalyon	Ferhan Köroğlu	Sevgili Öğretmenim
Sadık Yalsızuçanlar	Solgun Yapraktan Toprak Notları	Feyza Hepçilingirler	Hoş Geldiniz Çocuklar
Ömer Seyfettin	Bomba	Samet Ağaoğlu	Öğretmen Gafur
Fakir Baykurt	Pil	Sadık Yalsızuçanlar	Mektup
Nezihe Meriç	Umut'a Tezgah Kurmak	Ferhan Köroğlu	Sıcacık Tarhana Çorbası
Haldun Taner	İznikli Leylek	Selçuk Baran	Haziran
Bestami Yazgan	Yunus Emre Olmasaydı	Ahmet Hamdi Tanpınar	Kitap Korkusu
Tahsin Yücel	Büyükbaba	Tacettin Şimşek	Kavak Yellerimiz Oyy!
Mehmet Rauf	Halil Hoca	Sait Faik Abasıyanık	Köy Hocası ile Sığırtmaç
Kemal Bilbaşar	Küçük Balıkçı	Suavi Kemal Yazgıç	Öznesiz

Çetin Altan	Ak Saçlı Ağabey	Reşat Nuri Güntekin	Gamsız
Durali Yılmaz	Akrebin Dansı	Samet Ağaoğlu	Babam
Selim İleri	Türküsüz	Ömer Seyfettin	Niçin Zengin Olmamış
Mehmet Başaran	Mutluluk mu...	Necati Tosuner	Sisli

19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı nedeniyle okulunda düzenlenen törene katıldıktan sonra tören bitiminde evine gitmek için yol kenarında araba bekleyen lise edebiyat öğretmeni bölgeye tatil için gelen bir ailenin otomobiline biraz ısrar ederek kendisini kabul ettirir. “*Sinekler*” adlı söz konusu hikâyede arabayı kullanan adam arabaya aldığı öğretmenin edebiyat öğretmeni olduğunu öğrenince çok sevinir. Kendisi de edebiyata meraklı olduğu için edebiyat öğretmenine yakınlık duyar.

Konak kasabasının diğer sakinleri gibi öğretmenleri seven ve sayan Hüseyin Dede, Nursel Saygıner’in “*Git Dağlardan Kar Getir*” eserinde yoldan geçen öğretmenleri görünce ayağa kalkar, bu hareketine itiraz eden öğretmenlere şunları söyler: “...*Biz ohumuşu çok seviyik. Misafiri de seviyik. İkisine de saygımız var. Garşılarında ayağa da gaharırh, ellerini de öperik gurban..*” (Özdemir, 2002: 756)

Edebiyat öğretmeni Gafur alçak gönüllülüğü ve sakinliği ile öğretmen arkadaşlarının sevgisini ve saygısını kazanır. Öğretmen arkadaşlarının çoğunun düşünce yapısı olarak da Gafur ile uyuşması bu sevgiyi arttırır.

“*Bir Küskün*” adlı hikâyede işleri nedeniyle izinli olan öğretmen öğrencilerine olan sevgisini ve onların saygısını şu sözlerle anlatır: “...*Satına baktı, on buçuktu daha. Şimdi kasabada olsaydı üçüncü derse girmişlerdi. Birinci sınıflara dersi vardı. İlkokuldan yeni gelmiş vicir vicir çocuklar. Öğretmene korkuyla karışık saygılı.*”

Susun deyince hemen hemen susan. Biraz yüz verince şumarıveren. Her halleriyle seviyordu onları...” (Uğur, 2004:205)

Hasan Kallımcı'nın “*O Gözler*” adlı eserinde ilkokuldan mezun ettiği öğrencilerinden biri sokakta karşılaştığı öğretmenin elini öper. Öğretmen yıllar önce mezun ettiği öğrencisinin astsubay olduğunu öğrenince sevinir. Öğretmenin karşısında saygısından taviz vermeyen öğrenciye öğretmenin kendisi de samimi bir sevgiyle yaklaşır.

Hasta yatağında öğretmeni ziyarete gelen öğrencileri, öğretmenlerinin durumuna üzürlüler. Sadık Kara'nın “*Özlenenler Düşler*” adlı eserinde öğretmenin hastalığı ziyaretine gelenlere tepki veremeyecek kadar ilerler: “... *İyi kötü ziyaretçisi oluyor. Öğretmen değil mi, olacak elbet! Saygı gösterip el öpüyorlar, her yaştan insan... Ama o, öyle duruyor, hiç yanıt vermiyor!...*” (Uğur, 2004: 350).

Köy tipi yerleşmelerde öğretmen, köyün ileri gelen, sözü dinlenen, saygı duyulan ve sevilen kişileri arasındadır. Lütfiye Aydın'ın “*Ciğerdeldi*” isimli hikâyesindeki biçki dikiş kursu öğretmeni de köylülerin gözünde bu konumdadır. Köy kadınları tarafından yapılan bir el işini öğrenmek için öğrencilerinden birinin evine misafir olan öğretmen, evin hanımı tarafından şaşkınlıkla karışık bir sevgi ve saygıyla karşılanır.

Köye geldiği günden itibaren çalışarak köylüye eğitim anlamında önemli katkılar sağlayan Osman Çeviksoy'un “*Başlangıç*” adlı eserindeki Hüseyin Öğretmen, köylünün sevgisini ve saygısını kazanır:

“... *Hüseyin öğretmen köye geldikten sonra askerliğini yapmış bütün erkekler 'ağa' evlenmiş bütün kadınlar 'hanım' oldu... Sonunda Hüseyin öğretmen herkes*

tarafından sevilir, her mecliste övülür oldu. Her dediği itirazsız yapılır oldu...” (Uğur, 2004: 380).

Bir ilçenin milli eğitim müdürlüğünde çalışan Oyhan Hasan Bildirki'nin “*Telefon Zinciri*” adlı eserindeki öğretmenler, şube müdürü tarafından kendilerine hitaben yapılan konuşmada birbirlerini sevip saymalarının gerekliliğini bir kez daha anlarlar: “... *Güzellikleri yaratmak, devam ettirmek için, birbirimizi sevmeli, saymalıyız. Birbirimize saygı duymalıyız...*” (Uğur, 2004: 333).

Varlık dergisinde yayınlanan ve Leyla Ruhan Okyay'a ait “Düş” adlı hikâyedeki Nebahat Öğretmen öğrencileri tarafından sevilen ve sayılan bir kişidir. Kendisi de öğrencilerinin sevgisine karşılık verir. Yaramazlık yaptığı için kendisini tutamayıp tokat attığı öğrencisine yaptıklarından dolayı üzülür. Ertesi gün dersin sonunda onu yanına çağırarak başını okşar, ona sarılır ve aldığı hediyeği verir. Öğrencisinin gönlünü tekrar kazanır.

Öğretmenleri çok seven ve yaptıkları iş nedeniyle de onlara saygı duyan Rıza Beşer'in “*Akyazı'nın Kara Yazısı*” adlı eserindeki Veli'nin yolu bir gün Akyazı isimli ilçeye düşer. Burada görev yapan bir öğretmen arkadaşının olduğunu hatırlar. Ziyaret etmek için görev yaptığı okula gider. Arkadaşının ilçeden ayrıldığını öğrenir. Arkadaşının eski okulunda tanıştığı öğretmenle de samimiyet kurar. Onunla dost olur.

Osman Şahin “*Kolları Bağlı Doğan*” isimli eserinde yasa dışı işler yaptığı gerekçesiyle karakolda sorguya alınan doçenti anlatır. Doçent, karakolda aynı gerekçeyle sorguya alınan bir başka kişi tarafından etrafında sevilen ve sayılan biri olarak tanıtılır.

Öğretmenin imzası ve notları bulunduğu için ödev yaptığı defterleri saklayan Hulki Aktunç'un "*Lodos Ertesi*" adlı eserindeki lise öğrencisinin bu tavrı öğretmene olan sevgisini aynı şekilde onun hatırasına olan saygısını göstermesi açısından önemlidir. Eserdeki öğretmen tipi öğrencileri tarafından sevilen ve sayılan bir eğitimcidir.

Füruzan'ın "*Bir Evin Dıştan Görünüşü*" adlı eserinde de öğretmen tipi ile ilgili genel bir değerlendirme yer alır. Hikâyedeki Rahmi Bey'e göre öğretmenlik onurlu bir meslektir. Öğretmen etrafındaki insanlardan sevgi ve saygı gören kişidir. Kızının da böyle saygıdeğer bir mesleğe sahip olmasını ister.

Halka kendisini kabul ettirmiş, onlar tarafından sevilen ve sayılan okul müdürünün hikâyesini Osman Çeviksoy "*Gül Mevsimi*" ismiyle kaleme alır: "... Müdür, öğrenci, öğretmen, halk tarafından sevilen bir insandı. Giyimiyle, ağarmaya durmuş saçıyla, ilerlemiş yaşıyla, en çok sesiyle sözüyle karşısındaki herkese güven verirdi..." (Çeviksoy, 2007: 23).

Üniversitede görev yapan aynı zamanda da dersane sahibi olan Hasan Özkılınç'ın "*Uzayıp Giden Tren Yolları*" adlı eserindeki öğretmene bir grup inşaat işçisinin duyduğu sevgi ve saygı üçüncü kişinin ağzından anlatılır. Üniversitede çalışan bu işçilerden Ali'nin öğretmene ayrı bir sevgi ve saygısı vardır. Öğretmen de Ali'nin üniversite sınavına hazırlanan yeğenini kendi dershanesine ücretsiz kaydederek bu duygulara samimi bir karşılık verir.

Ziya Osman Saba'nın "*Mesut İnsanlar Fotoğrafhanesi*" adlı eserindeki kahraman, bir fotoğrafçıya girer. Orada birçok fotoğrafın arasında bir mezuniyet gününü temsil eden fotoğrafa gözü takılır. Fotoğraftaki öğretmenlerin ve öğrencilerin söz konusu değer kapsamındaki hislerini gözlerinden okuyormuşçasına yorumlar:

“... Bir fakültenin mezunlar hatırası: Hocalar memnunluk ve iftihar içinde; yeni mezunlar da hocalarının etrafında, sırtlarından bir yükü atmış, uzun bir yolu bitirip bir ağaç altına oturmuş insanların saadetiyle gülüyor, hep gülümsüyorlar...”
(Saba, 2002: 56–57).

Günlük hayatın koşuşturması içerisindeki insanlar arasında öğretmenlere ışık tutan Sait Faik Abasıyanık, “*Semaver*” adlı eserinde onlardan övgüyle söz eder. Sabahın ilk ışıklarıyla öğrencileri için yola koyulan bu insanlar sevgiye ve saygı duyulmaya layıktırlar. Sait Faik eserde onların koşuşturmalarının, çabalarının insanımızı biraz daha iyiye ulaştırmak için olduğunu vurgular.

Haldun Taner’in “*Dürbün*” adlı eserindeki emekli Profesör Vakkas Bey ise hikâyede çevresindeki insanlarca sevilen ve saygı duyulan bir tip olarak tarif edilir. Onun komşuları ile konuşmaları, zor durumda olan gençlere yol göstermesi, oturduğu semtte sözüne itibar edilen biri olması bu sevgi ve saygının dayanaklarıdır.

Her biri farklı okullara giden kardeşler akşam olup bir araya geldiklerinde birbirlerine okullarından, öğretmenlerinden bahsederler. Öğretmenlerine olan sevgilerini kelimelere dökerler, yine öğretmenlerinden bahsederken kullandıkları kelimelerin özenle seçilmesi ve saygı ifadesi taşıması da dikkat çekicidir. Uğur Gülsün “*Şair Olacaktıydın*” ismini verdiği bu eserde öğretmen tipini farklı bir bakış açısıyla konu alır.

Köylüsünü daha iyi şartlarda yaşatmak için eğitimini tamamladıktan sonra köyüne dönen öğretmen bu konuda kararlı bir çaba sarf eder. Onun bu konudaki samimiyeti ve köylülere duyduğu sevgi takdir toplar. Necip Fazıl Kısakürek’in “*Öğretmen Bey*” adlı eserindeki bu öğretmen zamanla köyde sözünden çıkılmayan

her dediği yerine getirilen bir insan olur. Ayrıca köylüler öğretmenin tavsiyelerinden olumlu sonuçlar aldıkça ona sevgileri daha da artar.

Latif Sarıyüce'nin "*Çocuk ve Ekmek*" adlı eserindeki öğretmen, düzenli beslenemeyen öğrencilerini okulda kendi elleriyle besler. Onlarla el ele oyunlar oynar. Okulun bulunduğu köyde bütün olumsuz şartlara rağmen öğretmen, öğrencileri ile arasında böyle bir sevgi çemberi oluşturur. Öğrenciler, köyde büyüklerine gösterdikleri saygının daha fazlasını öğretmenlerine gösterirler. Onun sözünden dışarı çıkmazlar. Öğretmenin çocuklarıyla bu kadar ilgilendiğini gören köylülerde ona saygıyla karışık bir samimiyet duyarlar.

Ali'nin Nermin Öğretmene duyduğu sevgi ve saygı Taki Akkuş'un "*Küçük Nur Ali*" adlı eserinde anlatılır. Bazı öğretmenleri Ali'yi döverler ve ona kötü davranırlar. Nermin Öğretmen öyle değildir. Onu sever, onunla ilgilenir. Ali'nin okula devam etmesinde Nermin Öğretmenin bu tavrının olumlu etkisi vardır.

Reşat Gürel "*Öğretmenliğin Ölümü*" adlı eserindeki öğretmene duyulan sevgi ve saygıyı Müstahdem Ahmet Efendi'nin bakış açısıyla anlatır:

"... Müstahdem'in yarı bilmiş, yarı saf sözlerini gülümseyerek dinledi, gülümseyerek teşekkür etti. Müdür odasına doğru ilerlerken kalabalık koridorlarda ince bir saygı yolu açılıyordu. Bu yolun nasıl kendiliğinden açılmakta olduğunu anlayamıyordu Müstahdem Ahmet Efendi. Nasıl oluyordu da bu haylaz öğrenciler, dövmeyen, kızmayan ama hep gülümseyen öğretmenlerini bu kadar çok seviyor ve sayıyorlardı..." (Özçelik, 2007: 109).

Birkaç gün okuluna gidemeyen köy öğretmeni, Osman Çeviksoy'un "*Bekleyiş*" adlı eserinde kendisini bekleyen öğrencisiyle buluşma anını duygusal bir üslupla anlatır: *"... Hoş geldin öğretmenim, deyip elimi öptü. Dayanamadı, sarıldı bana. Uzun süre bırakmadı. 'Seni ne kadar aradım, ne kadar özledim bilemezsin...' diyordu..."* (Özçelik, 2007: 112).

Bir öğretmenin hatıralarının anlatıldığı Sırrı Er'e ait "*Gurbet Kuşu*" adlı eserde aile içerisindeki sevgi ve saygıya dayalı iletişim anlatılır. Öğretmen okulunu kazanan kahraman, uzun süre ailesinden ayrı kalır. Bu dönemde ailesinin ona duyduğu özlem aralarındaki sevginin belirtisidir. Öğretmenin ailesinin sözünden çıkmaması, onların hatırını gözetmesi saygı belirtisidir. Eserde öğretmenin ailesi bu yönüyle örnek teşkil eder.

Yeni atandığı okulda göreve başlayan Duran Çetin'in "*Kiralık Ev*" adlı eserindeki öğretmenin ilk işi okula yakın bir yerden ev tutmak olur. Aradığı evi bulduktan sonra ev sahibi ile anlaşır ve ailesini getirmeye gider. Eşyalar ve ailesiyle birlikte geldiğinde ev sahibi vazgeçtiğini söyler. Bunun üzerine öğretmen ona vazgeçemeyeceğini söz verdiğini söyler. Dürüst olması gerektiğini hatırlatır. Öğretmenin dürüstlüğe verdiği önem ve nazik tavrı ev sahibinin hoşuna gider. Ona karşı bir yakınlık duyar. Yine öğretmenin hakkını ararken onurlu bir duruş sergilemesi ev sahibinde ona karşı bir saygı hissi uyandırır.

Eğitimli bir ailesi olan felsefe öğretmeni Sadık Yalsızuçanlar'ın "*Tahakküm*" adlı eserinde Karadeniz kasabalarından birine atanır. Burada halkın kendisine gösterdiği sevgi ve saygı karşısında şaşırır. Çünkü büyük şehirden gelen öğretmen bu duruma yabancısıdır. Kasaba halkının gözünde öğretmen hala sözüne itibar edilen, örnek alınan bir kişidir.

Okul dışında da öğrencilerini takip altında tutan Abdullah Harmancı'nın "*Beni Almaya Gelen Bulut*" adlı eserindeki öğretmen, zaman zaman onlarla sokakta karşılaşır:

“... Bir gün öğrencilerimden birini, caddelerin birinde gördüm... Beni görünce sigarasını, bir hürmet ifadesi olarak, sözümona belli etmeden, üç tekerli simit arabasının altına bırakıverdi. Yüzünde mahcup çizgiler...

... Öğrencilerimden biri, beni, vitrin camının yansıması içindeki beni, kendisini izleyen beni gördü! Hızla döndü. Birkaç kısa adım atıp iki kolunu birden sonuna kadar açıp Hocammm!!! diye haykırır haykırılmaz küçük gövdeme sarıldı...” (Özçelik, 2007: 246–247).

Asker öğretmen olarak görev yaptığı köyden askerliğini bitirip ayrılacağı gün köyde yaşananları Çağrı Gürel’in “Yaka” isimli hikâyesindeki öğretmen sırayla anlatır:

“... Şoseyi kıvrılıyoruz artık. Köy iyice gözden kaybolmaya başlıyor. Yol kenarında, kavak ağaçlarıyla çevrili, beyaz badanalı, tezek kokulu bacası ve birazdan başları önlerinde, yerden okul çantası olarak kullandıkları poşetleri alarak birbirlerine hiçbir şey demeden, diyemeden, şakalaşamadan evlerine doğru gerisin geriye gidecek öğrencileriyle yalnızlığa bürünecek iki sınıflı okul, bütün samimiyetiyle selamlıyor beni, Ömer selamlıyor. Köy selamlıyor, kapıların önüne çıkmış yaşlılar, camiden imam, yolun altında virana dönmüş evlerin altında kalanlar ve yine tarlalarda çalışan adamlar, kadınlar, koyun süren çobanlar, ırmak, mezarlık, Ömer, Virandağ, Ağrıdağ hepsi...” (Özçelik, 2007: 254–255).

Ertuğrul Fındık’ın “Düdüklü Öğretmen” adlı eserinde öğrencilerin Şerife Öğretmene duyduğu sevgi ve saygıyı yine onlardan biri ifade eder:

“... önceki okulundaki Şerife öğretmen ne de çok sevmişti. Güler yüzlü, her zaman mutlu, neşeli bir öğretmendi Şerife öğretmen... Onun dersinde kimse yaramazlık düşünemiyordu. Hiç kimse onu aya giden bir rokete koyup postalamayı düşünmemişti...” (Fındık, 2009: 38).

Çevresindeki insanların başöğretmene duydukları sevgi ve saygı Tahsin Yücel’in “Büyükbaba” adlı eserinde torunu tarafından vurgulanır:

“... Büyük babama gösterilen derin sevgi ve saygının, çevresinde yarattığı büyük coşkunun herhangi bir çıkar kaygısını fazlasıyla aştığını, dolayısıyla yağcılıkla bir ilgisi

bulunmadığını anlamak için, babacan ve alçak gönüllü havasıyla, iki dirhem bir çekirdek, incecikten kırılarak bahçede ve koridorlarda dolaşmasını kürsüsünde konuşmasını izlerken, veli, öğrenci, öğretmen, insanların gözlerinde çakmaya başlayan ince parıltıyı görmek yeterdi...” (Uğur, 2004: 249).

Okulun tatil edileceği gün öğrenciler, felsefe öğretmenine bir sürpriz yaparlar. Kenan Hulusi Koray’ın “*Yeşil Gözlü Yaramaz*” adlı eserindeki bu öğrenciler, öğretmenlerini okulun girişinde en yeni elbiseleri ile karşılarlar. Okulun içine kadar öğretmenlerine alkışlarla eşlik ederler. Bunlar okulun son sınıf öğrencileridirler. Öğrencilerinin bu davranışı karşısında duygulanan felsefe öğretmeni, yüreğinde onlara karşı bir kez daha büyük bir sevgi hisseder.

Hasta olan öğrencilerine kendi cebinden ilaç alan köy öğretmeni, onlarla nerdeyse ailelerinden daha fazla ilgilenir. Onun bu ilgisi çocukların gösterdiği sevgiyle karşılığını bulur. İşine ve öğrencilerine karşı gösterdiği samimiyet, onu köylülerin gözünde saygın bir yere getirir. Kendisini eğitime adanmış bu öğretmeni Sait Faik Abasıyanık “*Köy Hocası ile Sığırtmaç*” adlı eserinde tanıtır.

“...Edebiyat öğretmenimizi görünce bir an bocaladıktan sonra hiç görmediğim annemi görmüş kadar da sevindim. Yüziüme göziüme bakmakla yetindi bir süre daha...” (Uğur, 2004:160) “*No... No*” adlı hikâyede öğrencileri tarafından bu derece sevilen ve sayılan edebiyat öğretmeni onların bu sevgilerine aynı şekilde karşılık verir.

“*Baharla Gelen*” adlı hikâyede edebiyat öğretmeni Kemal Bey’in öğrencilerine olan sevgisi, yine öğrencilerinden biri tarafından şöyle anlatılır: “*...Öğrencilerini çok az cezalandırır. Böyle davranmasının nedeni... belki de gençliğe duyduğu sevginin sonucudur...*” (Uğur, 2004:304)

Edebiyat öğretmenlerinin tayininin çıktığını öğrenen öğrenciler, “*Korkut Hoca*” adlı hikâyede duygularını şöyle dile getirirler:

“...*Ve Anadolu'nun doğu damında, toprağın uyandığı, bir haziran günü, tayininin çıktığını öğrendik. Bizler için yıkımdı bu, dayanılacak gibi değildi. Örnek insanımızı, daha da önemlisi kahramanımızı yitiriyorduk. Hayatın böyle bir yönünü (ayrılığı) da tanımış olduk...Hoş bir seda, ılık bir esinti kaldı bize Korkut Hoca'dan...*” (Özçelik, 2007:145)

Edebiyat öğretmenin öğrencilerine duyduğu sevgiyi anlattığı “*Yunus Emre Olmasaydı*” adlı hikâyede, bahsedilen değer, öğretmenin kendisi tarafından söylenen şu sözlerle anlatır: “...*Ve öğrencilerim... Her biri kır çiçeği saflığını ve güzelliğini taşıyan öğrencilerim. Onları seyretmeye doyamıyorum. Kendi öğrenciliğimi görüyorum onların her hâlinde...*” (Özçelik, 2007:146)

Yine öğretmenin öğrencilerine duyduğu sevgisinin ön plana çıktığı hikâyelerden biri “*Kavak Yellerimiz Oyy!*” dur. Edebiyat öğretmeni Şahin, öğrencilerine olan sevgisini şöyle anlatır:

“...*Oğlunuz, kızınız yoktur. Henüz babalık zevkini tatmamışsınızdır. Oğluymuş gibi, kızıymış gibi sevmek nasıl bir duygudur, bilmezsiniz. Ama onları oğlunuz, kızınız gibi seversiniz. Onlara doğru bin adım atmak istersiniz. Onlar size bir adım gelseler, bin adım daha yürüyebilirsiniz...*” (Özçelik,2007:175)

Ağır hasta olarak hastanede yatan Sadık Yalsızuçanlar’ın “*Solgun Yapraktan Toprak Notları*” adlı eserindeki kadın öğretmenin öğrencilerine duyduğu sevgi başucunda bekleyen oğlu tarafından dile getirilir: “... *Öğrencilerini hatırladım. Ziyaretine gelirlerdi. Annem için ne kadar değerli olduklarını şimdi daha çok anlıyorum...*” (Yalsızuçanlar, 2006: 242).

Okulun açılacağı günün akşamı öğrencilerini görecek olmanın verdiği heyecanla uyuyamayan Feyza Hepçilingirler’in “*Hoş Geldiniz Çocuklar*” adlı

eserindeki Sibel Öğretmen onları çok sever. Sadece okulda değil okul dışında da öğrencileriyle ilgilenir. Onların sevinç ve kederlerini paylaşır. Mezun olduktan sonra da onlarla iletişimini kesmeyen Sibel Öğretmen, öğrencilerinden de sevgisine karşılık bulur.

Dünya çapında yapılan yarışmada birinci olan Ferhan Köroğlu'nun “*Madalyon*” adlı eserindeki Bartın kameralar aracılığıyla öğretmenine duyduğu sevgiyi dile getirir:

“... Buradan bana annelik yapan bir meleğe seslenmek istiyorum. Canım öğretmenim Melike Yıldırım; siz bana şu dünya çapındaki kanıtı olan madalyondan daha değerli bir armağan verdiniz: Sevginiz!... Sizin sayenizde kendime güvendim, sizin sonsuz yardımlarınızla gücüme kavuştum...” (Köroğlu, 2006: 177).

Öğrencilerini sevdiği için eğitim adına her türlü zorluğa katlanan öğretmenin hikâyesini Ferhan Köroğlu “*Sevgili Öğretmenim*” adlı eserinde anlatır:

“... Ben Diyarbakır'ın Dokuz Çeltik Köyü'nde öğretmen olarak görev yapıyorum. Bu köye atandıktan sonra uzun ve zorlu bir yol katetmem gerektiğini anladım fakat karşılaştığım sorunlar beni hiçbir zaman yıldırmadı. Sanırım çocukları sevmem bunda en büyük etkendi...” (Köroğlu, 2006: 155).

Uyum sorunu yaşayan Kadriye'nin okula alışması için çalışan öğretmen, bir ara ümitsizliğe düşerek vazgeçer. Ferhan Köroğlu'nun “*Annesiz Evime*” adlı eserinde öğretmenin Kadriye'nin ailesinden kaynaklanan sorunlarının olduğunu öğrenmesiyle durum değişir. Kadriye'yi kazanmak için yapması gerekeni de bulur: *“... Sevgiye ihtiyacı vardı. Göstermelik olmayan, gerçekte, özde, yürekte sevgiye. Bunu verecektim. Verebilirdim...”* (Köroğlu, 2006: 125).

Ömer Seyfettin'in “*Yalnız Efe*” adlı eserindeki Yörük Hoca, uzun yıllar yaptığı medrese öğretmenliğinin ardından bir köye yerleşir. Köydekiler tarafında kısa

zamanda benimsenir ve sevilir. Bilgisi ve tecrübesi sayesinde köylülerin her zaman akıl danıştığı kişi olur.

İngilizce öğretmeni Ayşe'nin öğrencilerine duyduğu sevgi, Yıldız Ramazanoğlu'nun "*Son Leylek*" adlı eserinde anlatılır:

"... Bir öğrenci geçti koridordan. El salladı Ayşe'ye. Birazdan derse gireceğinden emin olduğu öğretmenine gamzeleriyle bir selam çaktı. Doğurduğu çocukmuş gibi içini bir sızı tuttu. Yoğurduğu beraber yoğrulduğu kızlar, oğlanlar..." (Edisyon, 2004: 44).

Ailesini kaybeden iki kardeşi kendi çocuklarıymış gibi sevip kollayan tarih öğretmeni, Füzûzan'ın "*Gecenin Öteki Yüzü*" adlı eserinde öğrencilerine duyduğu bu sevgiyle ön plana çıkar. Eğitimlerine tamamlamak için bu çocuklara yardımcı olur. Biri üniversiteye diğeri de iyi bir işe yerleşen kardeşler öğretmenlerine sevgiyle karışık bir minnet duyarlar.

"*Baharla Gelen*" adlı hikâyede edebiyat öğretmeni Kemal'in ailesine duyduğu sevgi şu sözlerle anlatılır:

"...Anadolu liselerinin birinden öbürüne dolaşırken varsın eşyalar eskisin. Koltukların yüzü yıpransın, sehpaaların ayakları yerinden oynasın. Birçok sağlıklı erkeğinkinden daha ve güzel ve anlayışlı bir karısı var. Üstelik sağlıklı, kusursuz iki oğlanın babası o..." (Uğur, 2004:304).

Hümanizm olarak da adlandırılan insanlık sevgisi "*Gün Gece/ Oyun Ölüm*" adlı hikâyede şöyle verilir: "*...Ben. Emekli edebiyat öğretmeni Aydın Pekmezci. Tiyatroyu filan değil, insanları seviyorum. Evet! Ne olmuş? Bir hümanistim ben!...*" (Uğur, 2004: 389)

Adnan Binyazar'ın "*Yol Ver Dağlar*" isimli eserinde ailesini görmek için memleketine giden öğretmenin otobüste içinden annesine duyduğu sevgiyi ifade eden cümleler geçer:

“... Anam, anam! Avluları, bağları, bahçeleri dolduran sesin nerelerden geliyor şimdi?...”

... Koca kanatlı bir kuş olup tepeden Vadiye süzülmeğe geçti içimden. Kollarımı açıp sabahın esintisine bırakacaktım bedenimi neredeyse... Ocakta yanan üzüm kütüklerinin hoş kokusu beni anama götürecekti. Sılam oradaydı; anamın topak ellerinin değdiği hoş kokulu üzüm kütüklerinin dumanında...” (Özdemir, 2002: 21–22).

Ege bölgesinde bir köy okulunda görev yapan öğretmenin ailesine duyduğu sevgiyi Füzûzan’ın “*Kanı Unutma*” adlı eserinde köylülerden biri dile getirir:

“... Bir de öğretmenimiz vardır.

Tatil ya, yurduna döndü. O da bura adamı değil. Kalıcı olamıyor, yüreğine söz geçiremiyor insancık. Anasını, bacısını, emmisini özlemek onun da hakkı...” (Füzûzan, 2003: 640).

Ailesine duyduğu sevgisi ile ön plana çıkarılan öğretmenlerden biri de Fakir Baykurt’un “*Ağzı Eğri Adil Bey*” adlı eserinde anlatılır. Adil öğretmen, annesi ile karısını aynı çatı altında sorunsuz bir arada tutmak için sevgisini kullanır. Yine hikâyede çocuklarına da gerekli sevgi ve ilgiyi göstermesiyle tanıtılır.

Biyoloji öğretmeni Nahide, dünyaya yeni gelen çocuğuyla daha fazla ilgilenmek için işini bırakır. Aradan geçen zaman içerisinde çocuklarının sayısıyla birlikte masrafları da artar. Eşinin maaşı geçinmeleri için yetmez. Eşinin daha fazla yıpranmaması ve çocuklarının iyi şartlarda yetişmesi için Nahide Öğretmen, tekrar çalışmaya karar verir. Çiçekçilik yapmaya başlar. Sevinç Çokum’un “*Denizin Dalgası Saçların*” adlı hikâyesinde verilen bu bilgiler Nahide Öğretmenin ailesine olan sevgisini gösterir.

Kocasını tutuklanarak ceza evine konan Emine Öğretmenin çocuklarıyla birlikte verdiği yaşama mücadelesi Ferhan Köroğlu’nun “*Ben Okumayacağım*” adlı eserinde

anlatılır. Çocuklarını bırakacak kimsesi olmadığı için onlardan birini annesinin yanına gönderir diğerini de kendisiyle birlikte okula götürür. Bazen kızını evde bırakmak zorunda kalır. Okula başlama yaşı gelen Nazlıhan isimdeki kızını derslerine ilgi göstermez. Annesinin ısrarlı çabaları sonuçsuz kalır. Nazlıhan, bu çabalar sırasında bir gün annesine kendisinin okumayacağını, okuyup çocuklarını ihmal etmeyeceğini, anne olacağını söyler. Nazlıhan'ın yaşından beklenmeyen bu sözler, Emine Öğretmene bir sevgi dersi verir ve onun hatasını anlamasını sağlar.

Aka Gündüz'ün “*İki Büyük İkramiye*” adlı hikâyesindeki emekli öğretmen ve Nezihe Meriç'in “*Dumanaltı*” adlı eserindeki İlker Öğretmen insanlara olan sevgileri ile tanıtılırlar. İkisi de sosyal ilişkilerinde sevgi temelli hareket ederler.

Hukuk profesörü Ahmet'e oğlu tarafından duyulan sevgi, Samet Ağaoğlu'nun “*Babam*” adlı eserinde yine oğlunun cümleleriyle anlatılır:

“... *İnce dudakları, kalın kaşları, iri gözleri, iri ve biraz mukavves bir burnu var. O dakikada bu başı nihayetsiz derecede sevdiğimi anlıyorum. Korku yerini aynı şiddette sevgiye bıraktı. Elini tuttum. Dudaklarıma götürerek birkaç defa öptüm...*” (Ağaoğlu, 2003: 215).

Afet Ilgaz “*Küçük Evim*” adlı eserinde ailesine ve çocuklarına çok düşkün olan bir öğretmen tipi çizer. Eserdeki öğretmen, ailesini mesleğinden çok sever. Teneffüslerde kocası ve çocukları için yünden kıyafetler örer. Sürekli onları düşündüğü zamanlarda bu sevgi işini yapmasını engeller.

İdadi muallimi Remzi Bey'in sade ve bu sadelik dolayısıyla karısı tarafından sıkıcı bulunan bir evliliği vardır. Kendisini işine veren Remzi Öğretmen karısıyla fazla ilgilenemez. Bu ilgisizlik aradan geçen sürede karısının evliliği bitirme kararı almasına sebep olur. Kararını kocasına açıklamayan Nüveyre, annesinin yanına gidip bir mektupla kocasına gerçeği söylemeyi düşünür. Bu amaçla bindiği tren bir sonraki

istasyonda bozulunca eve dönmek zorunda kalır. Döndüğünde kocasını odanın ortasına yüzükoyun uzanmış ağlar vaziyette bulur. Kocasına niçin ağladığını sorar. Remzi Öğretmen, onu çok sevdiğini ama açıkça belli edemediğini söyler. Daha sonra Nüveyre de ona kendisini çok sevdiğini söyler. Evliliklerini sürdürme kararı alırlar. Reşat Nuri, “*Sönmüş Ocak*” adlı eserinde sevgi değerine vurgu yapar.

Öğrencilerinden onları en çok sevindiren olayı anlatmalarını isteyen Mehmet Seyda’nın “*Acı- Tatlı Günler*” adlı eserindeki Mustafa Öğretmen, sözü Birsen adlı öğrencisine verir. Birsen de öğretmenine olan sevgisini bu vesile ile dile getirir:

“... Sabahları okula gelirken sevinirim. Neden? Çünkü öğretmenimi göreceğim, arkadaşlarımı göreceğim, yeni yeni bilgiler edineceğim. Akşamüstleri eve dönerken gene sevinirim. Neden? Çünkü her birini ayrı özlediğim anneme, babama, kardeşlerime yeniden kavuşacağım. Yani kusursa kusuruma bakmayın, ben her gün, sabahtan akşama, akşamdan sabaha dek sevinç içindeyimdir...” (Seyda, 2007: 62–63).

Nihat Malkoç’un “*Gümüş İşlemeli Çaydanlığın Buğusu*” adlı eserindeki öğretmenin öğrencilerine ve mesleğine duyduğu sevgi samimiyetiyle birlikte anlatılır:

“... Derse girdiğinde zaman sular seller gibi akıp geçerdi. Zil sesleri onu huzursuz eder, konusu bölündüğü için rahatsız olurdu. Hele o akşam paydosu zili yok mu işte ondan hiç hoşlanmazdı. Çünkü paydos ziliyle beraber canından çok sevdiği goncalarından ayrılır, sabah olana kadar onları özlerdi...” (Özçelik, 2007: 226).

Hastalığı nedeniyle şehirde hastanede yatan köy öğretmenine öğrencilerinden biri çiçek getirir. Çiçeğe öğrencisinin adını veren Mehmet Harmancı’nın “*Döne Çiçeği*” adlı hikâyesindeki öğretmen için o çiçek öğrencilerine duyduğu özlemin ifadesidir: “... Bu metropol hastanesinde... bu yalnızlık kuyusunda... sabır yatağında

bu acıyla savaşırken bu kadar söyleten, çocuklarımı özleten Şey bu çiçek...” (Özçelik, 2007: 241).

Memur olan babalarının tayininin çıkması nedeniyle taşınmak zorunda olan ikiz kardeşler bu duruma çok üzülürler. Muzaffer İzgü'nün “*Sarı Zarf*” adlı eserindeki bu çocuklar en çok da öğretmenlerinden ve arkadaşlarından ayrılacakları için üzülürler. Babaları tek başına yeni görev yerine gitmeye karar verir. Ailesini götürmekten vazgeçer. Böylece çocuklar da çok sevdikleri Leman Öğretmen ve arkadaşlarından ayrılmak zorunda kalmazlar.

Melek Çe'nin “*Atlasta Bulmaca*” adlı eserindeki 2. sınıf öğrencileri, öğretmenlerine sevgiyle bağlıdırlar. Yeni geldiği zaman alışmakta sıkıntı yaşadıkları öğretmenlerinin sıcak davranışları sayesinde onu severler. Öğretmenin de onlara yakın davranması onları sevdiğinin göstergesidir.

Köy öğretmeni öğrencilerine, mesleğine ve okuluna duyduğu sevgiyi Ömer Faruk Toprak'ın “*Kırları Seven Öğretmen*” adlı eserinde dile getirir: “... *Altmış üç öğrencim var. İki yıldır, onların gözbebeklerindeki dünyayı, doğanın kenarındaki bu tek katlı okulu çok seviyorum...*” (Uğur, 2004: 157).

Öğretmen Mustafa Toraman'a öğrencilerinin duyduğu sevgiyi Mehmet Seyda'nın “*Düşleme Oyunu*” adlı eserinde öğrencilerden Tekin dile getirir: “... *Ben... sizin gibi bir öğretmen olmak isterdim. Sizin gibi akıllı, bilgili olayım ve bütün çocuklar beni sevsin...*” (Uğur, 2004: 144).

Küçük Balıkçı olarak tanınan Ali, teyzesi ile beraber yaşamaktadır. Maddi durumları iyi olmadığı için okul dışındaki zamanını çalışarak geçirir. Balık satarak aile bütçesine katkıda bulunur. Yine bir gün mahalle mahalle balık satmak için dolaşırken kendisini bir çiçek bahçesinin içerisinde bulur. Çiçekleri görünce

öğretmeninin çiçekleri çok sevdiği aklına gelir. Öğretmenine vermek için bahçeden bir demet çiçek toplar. Kemal Bilbaşar'ın “*Küçük Balıkçı*” hikâyesindeki bu olay Ali'nin öğretmenine olan sevgisini göstermesi açısından önemlidir.

Okuluna giderken bir köy öğretmeninin kafasından geçenler, İsmet Emre'nin “*Düş*” adlı eserinde sevgi değerini vurgular bir biçimde verilir:

“... bahçede siyah önlüklü çocuklar oynuyor. Dönüp duruyorlar benden habersiz. Az sonra, şu bahçeden içeri girince en önemli insan ben olacağım onlar için. Hepsi koşacak bana doğru, etrafımı saracak; en içtenlikli, en samimi halleriyle gülümseyerek bakacaklar bana; bakacaklar ve seveceğim onları, sevmek, diyeceğim, içinden, kalbin yırtılırcasına sevmek insanları...” (Çağlaroğlu, 2001: 292).

Öğrencilerinin kendisine yaptıkları 1 Nisan şakasına kendisi de bir şaka yaparak karşılık veren matematik öğretmeninin onlara olan sevgisi, Ziya Osman Saba'nın “*O Sınıf*” adlı eserinde anlatılır:

“... Hocamız sandalyesinden kalkıyor, kara kaplı defterini, -ne o?... Öylesine candan bir gülümseme ile, bize, hepimize, bütün o sınıfı gözleriyle kucaklamak istercesine, sevgi ile bakarak cebine koyuyor, sonra ‘ben de size poisson d’avril yaptım’ diyor...” (Uğur, 2004: 87).

Öğrenim hayatını bitiren Sadık Yalsızuçanlar'ın “*Mektup*” adlı eserindeki hemşirelik yapan kadın, hastanede nöbetçi olduğu bir gün öğretmenine bir mektup yazmaya başlar. Mektubunda ona duyduğu sevgiyi dile getirir. Öğretmenini herkesten, her şeyden çok sevdiğini yazar. Bu sevgi, zamanla öğretmen-öğrenci sevgisinden daha ileri boyuta gider. Bu boyutuyla hemşirenin sevgisi, öğretmenden karşılık bulmaz. Yine de sevgisinden vazgeçmeyen hemşire, uzun zamandan sonra yazdığı mektubunda bu sevgiyi tekrar dile getirir.

Ömer Seyfettin, “*Bomba*” adlı eserinde öğretmen Magda ile Boris arasındaki sevgiyi ele alır. Evli olan bu iki genç buldukları köyde can güvenliğinin

kalmaması nedeniyle burayı terk etmeyi düşünürler. Onların kaçacaklarını haber alan eşkıyalar gece köyü basar. Magdaya sarkıntılık etmeye çalışırlar. Boris'e işkence ederler. Magda kocasına olan sevgisi nedeniyle eşkıyaların dediklerini yapar. Daha sonra onları etkisiz hale getirerek kocası Boris ile birlikte kaçarlar.

Rıfat, Hayriye Öğretmene duyduğu sevgiyi Necati Tosuner'in "Sisli" adlı eserinde dile getirir: "... Hayriye öğretmeni seviyordum. Bayramda elini öpmeye gittim... Kalem ve mendil verdi bana. Evleri çok güzel. Sıcacık..." (Lekesiz, 1999: 541).

Edebiyat öğretmeni Suat'ın sevgi dolu kişiliği Selim İleri'nin "Türküsüz" adlı eserinde ağabeyi Nejat tarafından dile getirilir: "... Dindirilmemiş bir sevgiyle dolu o. Aç sevgiye. Geceleri yataktan kalkıp yemek yemesi bundan..." (İleri, 2003: 34).

Hikâyelerde öğretmen ve öğrenci sevgisinin yanı sıra vatan sevgisi, millet sevgisi, kitap sevgisi, aile sevgisi de işlenir.

Vatan ve millet sevgisi "Yunus Emre Olmasaydı" adlı hikâyede edebiyat öğretmenin öğrencilere söylediği şu sözlerle verilir:

"...Çocuklar, bu vatanın insanlarını seviniz! Güzel çirkin, iyi kötü, zengin fakir ayrımı yapmadan bu milletin fertlerini seviniz! Bu millete hizmet etmekten şeref duyunuz! Şunu iyi bilin ki, sevdiğiniz kadar sevicecek, hizmet ettiğiniz kadar yüceceksiniz!..." (Özçelik, 2007:147).

Yine "Kavak Yellerimiz Oyy!" adlı hikâyede Anadolu'nun ücra yerlerinden birine tayini çıkan edebiyat öğretmeni Şahin, ilk defa gördüğü bu yerlerin sefaleti, yalnızlığı karşısında önceleri kendini sürgüne gönderilmiş gibi hisseder. Daha sonra kendi kendine verdiği şu telkinle güç bulur: "...Hayır, Şahin! Kimsenin kimseyi bir

yere attığı yok. Biz ideal adamıyız. Her yer vatan. Nerde bayrak dalgalanıyorsa...”
(Özçelik, 2007: 171)

Erzurum Lisesi edebiyat öğretmeni kitap okumaya tutku ile bağlıdır. Ona göre kitap düşünce özgürlüğüdür, sorumluluktur. “*Kitap Korkusu*” adı verilen hikâyede edebiyat öğretmenin kitap okumaya duyduğu sevgi ve bu sevgiyi başta öğrencileri olmak üzere çevresindeki insanlara aşlamaya çalışması işlenir.

Memet Baydur’un “*Gün Gece/ Oyun Ölüm*” adlı eserindeki emekli edebiyat öğretmeni sanata duyduğu sevgiyi ve gençlerin sanata yönlendirilmelerinin gerekliliğini komşusuyla paylaşır: “... Çocuklar da bizler gibi hümanist olsunlar... Piyano, bale dersleri alsınlar. Güzel sanatları küçümsüyor musunuz?...” (Uğur, 2004: 389).

Çalışma yapmak amacıyla ülkemize gelen bir grup akademisyenin karşılaştıkları yaralı bir leyleğe gösterdikleri sevgi Haldun Taner’in “*İznikli Leylek*” adlı eserinde anlatılır. Çalışma planı yapmak için oturdukları bir kahvenin bahçesinde gördükleri leyleğin karnını doyuran akademisyenler onun hakkında çevredekilerden bilgi alırlar. Eserde bu olaydan hareketle onların hayvanlara duyduğu sevgiye vurgu yapılır.

Sevim Öğretmenin kitap okuma sevgisi, Selçuk Baran’ın “*Haziran*” adlı eserinde anlatılır. Yatmadan önce bir süre kitap okuyan Sevim Öğretmen, bazen kendisini çok etkileyen bölümleri kocasının duyacağı bir sesle okuyarak kocasıyla da paylaşır. Kocasına: “... Keşke sen de kitap okusan... Okumayı sevsen... Böyle yanımda sıkılıp durduğunu görünce üzülüyorum...” (İslam, 1996: 134). Der.

Sevinç Çokum’un “*Denizin Dalgası Saçların*” adlı eserindeki Nahide Öğretmen, küçüklüğünden beri doğayla iç içe olan bir insandır. Üniversitede biyoloji

bölümünü tercih etmesinde, daha sonra açtığı çiçekçi dükkânında bu doğa sevgisinin payı vardır. Hiçbir zaman doğayla olan bağını koparmaz.

Kitaplara karşı tutku derecesinde bir ilgisi olan Nesrin Öğretmenin ceza evinde en çok özlediği, yapmak istediği şey kitapçıları dolaşmaktır. İsteddiği kitapları alabilmek için kişisel ihtiyaçlarından bile taviz verir. Aldığı kitapların hepsini okuyan Nesrin Öğretmenin bazen gittiği kitapçıda okuyup bitirdiği kitaplar bile olur. Nezihe Meriç “*Umut’a Tezgah Kurmak*” adlı eserinde okuyucularına Nesrin Öğretmenin şahsında kitap okuma sevgisi aşılammaya çalışır.

Küçük bir kasaba okulunda göreve başlayan Melike Öğretmen birtakım sorunlarla karşılaşır. Bir yandan sorunları çözmek için uğraşırken bir yandan da kasabanın doğal güzelliğine kendisini kaptırır. Ferhan Köroğlu’nun “*Madalyon*” adlı hikâyesinde onun ağzından doğa sevgisini ortaya çıkaran cümleler çıkar:

“... Sonbaharın verdiği kuru yaprak kokusu etrafa dağılmış, bulutların büyüleyici güzelliği, bahçedeki serçelerin sesleriyle adeta bütünleşmiş ve bütünlük insanı aşma derecesine getirecek bir ortam yaratmıştı...” (Köroğlu, 2006: 174).

Doktora çalışması için bir yıllığına ailesiyle birlikte Amerika’ya giden akademisyen, bir süre sonra Türkiye’yi özler. Kaldıkları sitede konuşabilecekleri bir şeyler paylaşabilecekleri kimse yoktur. Yanlarına bir süre sonra Türkiye’den bir komşu gelince ülkelerine duydukları özlem biraz olsun hafifler. Ferhan Köroğlu “*Sıcacık Tarhana Çorbası*” adlı eserinde akademisyenin vatan sevgisine vurgu yapar.

Avusturya’da Kazım ile Saime çiftinin evine misafir olan yazar, bu çiftin gösterdiği misafirperverlikten memnun kalır. Fakir Baykurt “*Pil*” adlı eserinin

devamında ev sahibi Saime'ye vatan ve millet sevgisini anlatan, öğretmenlik yapan yazarın da katıldığı sözler şöyledir:

“... Bizde gördüğün bir çatının altında, bir evin mutluluğu! Bu yeter mi kurban olduğum hocam? Uzaktayız ama, memleketimizin hali içimizden çıkmıyor. Buradaki mutluluk yutkunurken boğazımı alıyor. Onun mutluluğu gecikiyor. Benim arzuanım, bir an önce insanlarımızın cemi cümle ile mutluluğa kavuşması!...” (Özdemir, 2002: 171).

Ömer Seyfettin ise *“Yalnız Efe”* adlı eserinde Yörük Hoca adlı medrese öğretmenin vatan ve millet sevgisi ile ilgili ayrıntılar verir. Yıllarca medresede öğrenci yetiştiren Yörük Hoca, devletin savaşa girmesiyle silahını kuşanıp cepheye gider. Savaşın sona ermesiyle bir köye yerleşir. Yerleştiği köyde de halkı eğitir. Onun bütün bu çalışmalarının temelinde ülkesine ve milletine duyduğu sevgi vardır.

Durali Yılmaz'ın *“Akrebin Dansı”* adlı eserindeki felsefe öğretmeni de milletini tutsaklığı kabul etmemesi ve gururlu oluşu nedeniyle bir akrebe benzetir. Tutsak olacağını anladığı an intihar eden akrepte kendi milletinin kaderini görür. Milletinin geleceği hakkında ciddi kaygılar taşır. Bütün bu ayrıntılar onun milletine duyduğu sevgiyi gösterdiği için önemlidir.

Ülkenin işgal altında olduğu bir dönemde kurtuluş çareleri arayan hukuk profesörü Ahmet, bu arayış sırasında yasa dışı yollara başvurduğu için sürgüne gönderilir. Samet Ağaoğlu *“Babam”* adlı eserinde Ahmet'in vatanına ve insanına duyduğu sevgisini ailesine yazdığı mektuplar aracılığıyla ortaya koyar:

“... Ben bu mektubu size yazarken Süleyman Nazif, Ahmet Emin Velit, Celal Nuri beylerle Esat ve Mahmut paşalar bahçede geziyorlar. Vasıf Bey ile –Kara Vasıf Bey- Rauf Bey yanımda duruyorlar. Kim böyle zannederdi? Fakat bütün bu hâdiseler geçici ve muvakkattir. Asıl iş memleketin ve milletin kurtulmasıdır. Siz ona iman ediniz, ona dua ediniz...” (Ağaoğlu, 2003: 211).

Yine aynı eserde Samet Ağaoğlu, sürgündeki hukuk profesörünün hayvan sevgisini ailesine yazdığı mektupla ortaya koyar:

“... Size bir haber vereyim: Babanız bir kanarya almıştır. Gültekin kadar –Küçük kız kardeşim. O zaman iki yaşındaydı.- oynak ve şeytan. Gündüz pencereimin nüne koyuyorum, geceleri odama alıyorum. Görseniz ne kadar güzel ve şuhur. İki parmak arasında bir şeker parçası görürü görmez çırpınıyor, öteye beriye atlıyor, kanatlarını sallıyor ve şekeri istiyor. Yedikten sonra öyle güzel ötüyor ki!...” (Ağaoğlu, 2003: 210).

Ülkenin topyekûn savaş halinde olduğu bir dönemde Darülfünun müderrisliği yapan Çetin Altan’ın “*Ak Saçlı Ağabey*” adlı eserindeki kahramanın vatanına, milletine ve sanata olan sevgisi hikâyede kendi ağzından verilir:

“... Aziz evlâdım, şu karşıdaki ak saçlı ağabey, Bursa’daki Yeşil Camiin çinisinden Edirne’deki Selimiye’nin lâle oymalı şadırvanına kadar, bütün vatan sathındaki sanat mucizelerine hayrandır...” (Semih, 1982: 151).

Anaokulu öğretmenlerinin hayvan sevgisi Reşat Nuri Güntekin’in “*Gamsız*” adlı hikâyesinde anlatılır. Gamsız, anaokulunun bulunduğu mahalledeki bir sokak köpeğinin adıdır. Öğretmenler, bu köpeğin bakımıyla yakından ilgilenirler:

“... Öğretmenler bu altın sarısı, gözlerinde mahzun bir vefa ile bakan, çocukların her nazına, her eziyetine dayanan ihtiyar sokak köpeğini kovmamışlar, aksine gizli gizli korumuşlardı. Hasılı Gamsız okulun hademesi, kapıcısı nevinden bir emektar, küçüklerin en sevgili arkadaşı olmuştu...” (Seyda, 2007: 107).

Kemal Bilbaşar, “*Küçük Balıkçı*” adlı eserinde çiçekleri çok seven bir sınıf öğretmenine yer verir. Öğretmen, öğrencileri kendisine çiçek getirdiği zaman çok mutlu olur. Onun bu yönünü bilen Ali de öğretmenine götürmek üzere bir bahçeden çiçek toplar. Ali’nin bu davranışı da öğretmenine duyduğu sevginin bir göstergesidir.

Hayatı boyunca vatanına ve milletine hizmet gayesiyle çalışan Suavi Kemal Yazgıç’ın “*Öznesiz*” adlı eserindeki doçent Ayşe’nin bu ideali hikâyede eş

tarafından dile getirilir: “... *Vatana millete hizmet edecektik. Makus talihini/ talihimizi yenecektik...*” (Edisyon, 2004: 116–117).

Yurt dışında bulunan öğretmenın ülkeye dönerken içinden geçirdikleri Adnan Binyazar’ın “*Yol Ver Dağlar*” adlı eserinde onun vatan sevgisini ortaya koyar nitelikte verilmiştir:

“... *Bozkır yalnızlığının üstüne ay doğmuştur... Yurttan uzakta, hep bu ıssızlığı düşlerdim. Ay aydınlığında gündüze dönen ak topraklar gözümün önünden gitmezdi. Bunların özlemiyle her fırsatta İspanya bozkırlarına koşuyor, oralarda, ekin kalkmış tarlaların boz sarısını arıyordum. Yüz kez gitmiş de olsam, yüreği bomboş dönüyordum. İspanya’da da bozkırın üstüne ay doğuyordu. Ama ay bizdeki gibi, ak toprakları gündüze çevirmiyordu. Kırlar bizim kırlarımızın rengini almıyordu. Yol boyuna dizilmiş akçakavaklar bizim akçakavağımız gibi salınmıyordu. Anlık yanılmalardan uyanınca, bir de bakıyordunuz ki, yeşil sizin yeşiliniz değil, esen yel, içinizde esmiyor...*” (Özdemir, 2002: 12).

Rusların köylerini işgal etmesini kabullenen köylüler, Mehmet Rauf’un “*Halil Hoca*” adlı eserinde direniş göstermeden kendilerini Rus askerlerinin insafına bırakırlar. Köyde sadece Halil Hoca, bu işgale boyun eğmez. Düşmanlara karşı karısıyla birlikte direniş gösterir. Düşman ordusuna büyük kayıp veririr; fakat saldırılara daha fazla dayanamaz, şehit olur. Hoca’nın cansız bedenini evinin kalıntıları arasında bulan Rus komutanınının tavrı Halil Hoca’nın vatanına ve milletine olan sevgisini gösteriri niteliktedir:

“... *Moskof yüzbaşısı, ... onların yanına girdiği vakit, vatan ve milletleri için tek başlarına elli elli beş düşmanı ifna ettikten sonra, bu kadar şan ve şerefle, bu kadar kahramancasına ölen bu iki büyük ölüyü şapkasını çıkararak selamladı...*” (Tarım, 2007: 361).

İsmet Emre’nin “*Düş*” adlı eserindeki öğretmenın doğa sevgisi hikâyede onun izlenimleri ile verilir:

“... değişmeyen mevsim bahar, değişmeyen mekân bahçeler, söğüt ağaçları, alabildiğince uzanan gelincik ve papatya tarlaları; ikisinin ortasında bir insan; güneş, yeni yükselmekte tepeye doğru; gölgem uzun, ... arada bir durup bakarım papatyalara, gelinciklere, kırmızı ve beyaz cümbüşü, yukarda dümdüz, gepgeniş bir gökyüzü... yokluk hissi mutlak olacaksa eğer, bu gökyüzü gibi mavi olmalı derim içimden, öleceksem eğer bu gökyüzüne dokunarak can vermeliyim...” (Çağlaroğlu, 2001: 292).

Sait Faik Abasıyanık’ın “Köy Hocası İle Sığırtaç” adlı eserindeki öğretmenin hayvanlara olan sevgisi kendi ağzından anlatılır:

“... Bazı hasta ve sıtmal köpeklerin mektep kapısına sığındıklarını görüyordum. Sabahları çocuklarım onları seviyorlardı. Muhtarın oğlu bu hasta köpeklere düşman olduğu gündün beri bütün zekası ve temizliğine rağmen gözümünden düştü...” (Uğur, 2004: 36).

Tahsin Yücel’in “Büyükbaba” adlı eserinde bir başöğretmenin vatan, millet ve bayrak sevgisi ile ilgili ayrıntılar verilir:

“... Ne zaman içiniz sıkılırsa, ne zaman başınız dara düşerse, sıkılan yumruklarını açınız, oturduğunuz yeden kalkınız, yanınızdaki arkadaşınızla el ele tutuşarak Korkma Sönmez’i söyleyiniz...

... Bir başka güvenli yol da... damarlarımızda dolaşan arı ve soylu kana güvenmek, bayrağımızı tarihimizi, sanatımızı çok sevmek, birlik ve beraberlikten şaşmamak ve çalışmak çalışmak çalışmaktı....” (Uğur, 2004: 244–245).

Emekli öğretmen Reşit Buruk’un doğa sevgisi Mehmet Başaran’ın “Mutluluk mu...” adlı hikâyesinde kendi ağzından verilir: “... Doğayı seviyorum. Denize bakmak bile yeter. Şu uzaklık dinginlik, şu gökyüzü sessizlik... Bundan da bıkar mı insan? Belki bıkar kim bilir? Ama denemeye değer...” (Başaran, ...: 139).

Ülkenin içinde bulunduğu ekonomik sıkıntı Ömer Seyfettin’in “Niçin Zengin Olmamış” adlı hikâyesindeki lise öğretmenini de etkiler. Kötü günler geçiren öğretmenin arkadaşının yaptığı iş teklifiyle yaşamı değişir. Bir anda zengin olur.

Yaptığı işin halka un yerine kum satmak olduğunu öğrenince bu işten kazandığı her şeyi satıp hayır kurumlarına bağışladıktan sonra işi bırakır. Milletine bunu yapanları öldürmeyi geçirir bir an içerisinde ancak yapamaz. Öğretmenliğe geri döner. Onun milletine olan sevgisi, onu sahip olduğu bütün mal varlığından düşünmeden vazgeçirtir.

Çalışma kapsamında incelenen hikâyelerde sevgi değeri ile saygı değerine ait paralel bulgular elde edilmiştir. İki değer birlikte işlendiği hikâyelerin sayısı oldukça fazladır. Bu nedenle elde edilen bulgular bazen iki değer için ortak olarak kullanılmıştır. İki değer ayrı ayrı işlendiği hikâyelerde de her değer kendi kapsamında değerlendirilmiştir.

3.25. Sorumluluk Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Çalışmada sorumluluk değeri kavramı ile kastedilen; *kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi* (Türkçe Sözlük, 2005: 1794), üzerine düşeni yerine getirmesi anlamlarıdır. Hikâyelerdeki öğretmenlerin mesleklerinin gereklerini yerine getirmeleri, sadece iş hayatlarında değil özel hayatlarında da sorumluluk sahibi bireyler olmaları aranan, tespit edilen özellikleridir. Ayrıca öğretmenlerin bu değeri başkalarına kazandırmak için harcadıkları çaba da dikkate alınmıştır.

Sorumluluk değeriyle ilgili bulgulara rastlanan hikâyeler ve bu hikâyelerin yazarları şöyledir:

YAZAR	ESER	YAZAR	ESER
Fakir Baykurt	Kaçtım Ne Yapayım?	Fakir Baykurt	Hatice'nin Mahkemesi

Fakir Baykurt	Babamın İşi	Fakir Baykurt	Yazar
Ferhan Koroğlu	Dünyanın Yedi Harikası	Ferhan Koroğlu	Sevgili Öğretmenim
Ferhan Koroğlu	Annesiz Evime	Ferhan Koroğlu	Madalyon
Ömer Seyfettin	Yalnız Efe	Orhan Kemal	Önce Ekmek
Samet Ağaoğlu	Babam	Samet Ağaoğlu
Feyza Hepçilingirler	Bize Gülmek Yaraşır	Haldun Taner	Atatürk Galatasaray’da
Feyza Hepçilingirler	Hoş Geldiniz Çocuklar	Nezihe Meriç	Dumanaltı
Fahri Celal Göktulga	Hayalet	Hüseyin Su	Gülşefdeli Yemeni
Haldun Taner	İznikli Leylek	Ayhan Bozırat	Eski Arkadaş
Nezihe Meriç	Büyük Liman İçine de Pazar Kurulur Pazar	Fatma Barbarosoğlu	Söz Darmadağın
Sevinç Çokum	Denizin Dalgası Saçların	Fakir Baykurt	Heykel
Kenan Hulusi Koray	Otuz Kuruşa Yatak	Nezihe Meriç	Çalgıcı
Fakir Baykurt	Ağzı Eğri Adil Bey	Fakir Baykurt	Cezaevi Müdürü
Nezihe Meriç	Giz	Osman Şahin	Bozkırda Vivaldi
Nezihe Meriç	Umut’a Tezgah Kurmak	Rıfat Ilgaz	Keş
Ferhan Koroğlu	Üç Önemli Ders	Necati Güngör	O Yolun Sonunda
Sulhi Dölek	Uzmanlar	Orhan Kemal	Parkta
Hüseyin Cahit Yalçın	Muallim	Füruzan	İkinci Yaz Şarkıları
Sevgi Özel	Kote	Sait Faik Abasıyanık	Zemberek
Necip Fazıl Kısakürek	Öğretmen Bey	Orhan Duru	Tuhafiye
Şükran Kurdakul	Sakallar	Ayhan Bozırat	Anlat Haydi Anneciğim
Burhan Gürel	Kışın Hali Başkadır	Sadık Yalsızuçanlar	Ateş Çemberi
Sadık Yalsızuçanlar	Habil-i Gayr-i Kabil	Mehmet Ali Cengiz	Kasap Vehbi
Kürşat Başar	Dışarda Kötülük Vardı	Hulki Aktunç	Gözyaşları Aktıkça
Füruzan	Kış Gelmeden	Peride Celal	Kaçak
Ferhan Koroğlu	İyi Düşündünüz mü?	Melek Çe	Müzik Dersinde

Mehmet Ali Cengiz	Ketim Hamit	Gülten Dayıoğlu	Yalan  Ayaklıdır
Necati Kanter	Kent Okulunda İlk Gün	Reşat Gürel	ğretmenliğin lm
Duran etin	Kiralık Ev	Melek e	Jankat'a Ne Oldu?
Mustafa Oğuz	Kır ieği Hüznü	Abdullah Harmancı	Beni Almaya Gelen Bulut
Mehmet Ali Cengiz	Derin Derenin Kurtları nnde Geçit Resmi...	Ertuğrul Fındık	Leblebi Tozu ve Felsefe
Füruzan	Kanı Unutma	Muzaffer İzgü	Yumurtadan çıkan ğretmen
Melek e	Kötü Bir Gün	Mevlüt Uluğtekin Yılmaz	Burhanettin Bey ve Oğlu
Fahri Erdinç	Felek Yar Olmadı	Kenan Hulusi Koray	Yeşil Gzl Yaramaz
Suavi Kemal Yazgıç	znesiz	Füruzan	Gecenin teki Yüzü
Rıfat Ilgaz	Abbas Yolcu	Behzat Ay	Kalıt Paylaşımı
Sabahattin Kudret Aksal	Meydan	Nurettin Topçu	Köy Hocası
Muzaffer İzgü	Benim Sevgili ğretmenim	Ayhan Gldaş	ğretmene Güven
Melek e	Bu ğretmen çok ılgın	Ertuğrul Fındık	Düdüklü ğretmen
Mehmet Ali Cengiz	Kaymakamın Gözyaşları	Nihat Malkoç	Gümüş İşlemeli aydanlığın Buğusu
Sırrı Er	Gurbet Kuşu	İbrahim Eryiğit	Ardında Kalsın Acılar
Sadettin Kaplan	Aydın ğretmen	Halit Ziya Uşaklıgil	Bravo Maestro
Mehmet Seyda	Acı- Tatlı Günler	Erdal z	Babam Resim Yaptı
Tarık Dursun K.	Gl ile Sitemkar	Fakir Baykurt	Keziban'a İzin
Osman eviksoy	Başlangıç	Ali nl	Kalemde Kalbe Erdem ykleri
Halide Nusret Zorlutuna	Osman	Talip Apaydın	Bir Küskün
Fatma Gürel	Baharla Gelen	Memet Baydur	Gün Gece/ Oyun lm
Vahap Akbaş	Bu, O mu?	Zafer Altunkozaoğlu	Korkut Hoca
Fatma Pekşen	Peri Kızları da Sevinir	mit Kaftancıoğlu	Birik Duygusu
Habib Bektaş	Sinekler	Samet Ağaoğlu	ğretmen Gafur
Ahmet Hamdi Tanpınar	Kitap Korkusu	Ömer Seyfettin	Kurbağa Duası

Ömer Seyfettin	Elma	Ömer Seyfettin	Niçin Zengin Olmamış
Ömer Seyfettin	Rütbe	Nejat Turhan	Abbas
Oktay Akbal	Hey Vapurular Trenler	Kemal Bilbaşar	Akrabalar Arasında
Kemal Bilbaşar	Pazarlık	Fahri Kaya	Güven
Selim İleri	Sabahsız Geceler	Necati Tosuner	Sisli
Selim İleri	Kötülük	Mehmet Başaran	Mutluluk mu...
Selim İleri	Türküsüz	Ferid Edgü	Son Ders
Hüseyin Rahmi Gürpınar	Hattı Üstüva	Sevinç Çokum	Asmalı Köyün Öğretmeni
Fakir Baykurt	Sevgi Yandı		

Okulun en sosyal sınıfı olarak bilinen sınıfa derse giren Türkçe öğretmeni Ethem Bey, Melike adlı öğrencisinin durgun olduğunu fark eder. Normalde hareketli olan öğrencisinin durgunluğunun nedenini teneffüste meslektaşlarından öğrenen Ethem Bey Melike'ye onun onurunu kırmadan yardımcı olur. *“Peri Kızları da Sevinir”* adlı eserde öğretmenin öğrencisinin ailevi sorunu ile bu kadar ilgilenmesi, ona yardımcı olmaya çalışması mesleki sorumluluk sahibi olduğunu gösterir.

Edebiyat öğretmeni, edebiyata meraklı olan öğrencisine sorumluluğunun gereği olarak yardım eder. Öğrencisine okuması için bazı kitaplar tavsiye eder. Öğrencinin okuduğu kitaplar üzerine konuşurlar. Öğrencinin mezun olması ile birlikte aralarındaki bilgi alış verişi de kesilir. Öğretmen öğrencisini bir kahvede perişan halde gördüğü güne kadar ondan haber alamaz. *“Bu, O mu?”* adlı eserde öğrencisinin halini gördükten sonrasını şöyle anlatır: *“...Öyle bir genç nasıl bu hallere düşerdi; aklım almıyordu. Uykularım kaçtı. Kendimi de sorumlu tutuyordum. Ailesiyle konuşmaya karar verdim...”* (Özçelik, 2007:126)

“*Gün Gece/ Oyun Ölüm*” adlı eserde edebiyat öğretmeni Aydın Pekmezci, öğrencilerine sadece alanıyla ilgili bilgi aktarmaz aynı zamanda kültürümüzden, örf ve âdetlerimizden de bahseder. Çünkü onlar toplumsal yapının ve kültürün devamını sağlayacaklardır.

“...Gene bugün uçarılığın üstünde. Yaş geldi kırka, iki çocuk babası, yüksek öğrenim görmüş Kemal öğretmen, dersinle ilgilen biraz, diyor kendi kendine...

...Bu şiirlerin açıklamasını geçen derste yapmışım. Biraz çabuk geçtik, üstünde fazla duramadık diye bugün yeniden çalıştırıyorum...” (Uğur, 2004: 301–302)

“*Baharla Gelen*” adlı hikâyede edebiyat öğretmeni Kemal, yukarıdaki satırlarda da görüldüğü gibi mesleki sorumluluk anlamında kendi kendini sorgulayacak ve sorumluluğunun bilincinde olduğunu ders işleyişi ile gösterecek kadar duyarlıdır.

Şüphesiz ki mesleki sorumluluk kadar öğretmenlerin toplum içinde yaşamının gerektirdiği bireysel sorumlulukları da göz önünde bulundurmaları gerekir. Aşağıdaki satırlarda “*Bir Kuskün*” adlı hikâyedeki edebiyat öğretmenin ailevi ve mesleki sorumluluğunun bilincinde olduğunu gösteren ipuçları bulunmaktadır:

“...Aklım evde. Karım Lütfiye ile, oğlum Sedat... Yalnız kalmaya alışkın değiller. Her gün 18’de evdeyim...

...Bir de taşınacağız şimdi. Bilmediğim bir yere. Gidip ev bulunacak, yakacak alınacak...

...Gücümce çalıştım, öğrencilerime yararlı oldum. Derslerimi okutacak başka birisi de yok...Neden ayırırsınız?...” (Uğur, 2004: 203–205–206)

“*Osman*” adlı hikâyede Türkçe öğretmeni öğrencilerine sadece okulla ilgili konularda değil hayatın her alanında yardımcı olmaya çalışır. Yeni girdiği ortama uyum sorunu yaşayan alt sınıf öğrencisine tüm olumsuzluklara rağmen uyum sorununu aşmada yol gösterir. Gün gelir hastalanan öğrencisini hasta yatağında

ziyaret eder. Çünkü o bir öğretmendir ve öğretmenlik bazen öğrenciye ailesinden biriymiş gibi davranmayı gerektirir.

Taşrada yatılı mekteplerin birinde Fransızca öğretmeni ile edebiyat öğretmeni arasında alanları ile ilgili olarak bir dayanışma vardır. “*Kurbağa Duası*” başlıklı eserde aslında dayanışmanın temelinde iki öğretmenin mesleki sorumluluk bilinci vardır. Fransızca öğretmeni, okulda nöbetçi olduğu gecelerde çocukların kitap okurken anlamını bilmedikleri Türkçe kelimeleri kendisine sormaları üzerine bu kelimeleri not alır, ertesi gün edebiyat öğretmeninden kelimelerin anlamlarını öğrenerek öğrencilerle paylaşır.

Lise edebiyat öğretmenine göre insan sorumluluk sahibi olmalıdır. İnsanın sorumluluklarının başında da fikrî sorumluluğu gelir. Fikrî sorumluluk kitap okumayla gelişir. Kitap okumamak bu sorumluluğu ihmal etmektir. “*Kitap Korkusu*” adlı eserde edebiyat öğretmeni sorumlulukla ilgili şunları söyler:

“...Kitaptan niçin korkarlar? Bunu bir türlü anlayamadım. Kitaptan korkmak, insanı kabul etmemektir. Kitaptan korkan adam, insanı mesuliyet hissinden mahrum ediyor demektir. “Bırak, senin yerine ben düşünüyorum!” demekle, “Falan kitabı okuma!” demek arasında hiçbir fark yoktur. İnsanoğlu her şeyden evvel mesuliyet hissidir ve bilhassa fikirlerinin mesuliyetidir. Ondan mahrum edilen insan, kendiliğinden bir paçavra haline düşer...” (Özdemir, 2002: 814–815).

“*Öğretmen Gafur*” bir meslektaşına babasının sattığı evdeki kitaplarını almaya giderken yardımcı olmak amacıyla öğretmen arkadaşı ile birlikte gider. Kitapları almak için eve vardıklarında üzücü bir manzara ile karşılaşır. Evin yeni sahibi tüm kitapları ahır gibi bir yere dağınık bir şekilde atmıştır. Bu durum karşısında arkadaşını teselli etmek isteyen Gafur ona şunları söyler: “...*Bu bir*

kaderdir; ...mel'un bir kader! Bu samanlık köşesine hoyratça atılmış olan hakikatte bu kitaplar değil, insani fikir, his, sanat, düşüncedir...” (Ağaoğlu, 2004: 189)

Türkçe öğretmeni Ali Rıza Bey “*Birlik Duygusu*” adlı hikâyede okulca yapılan çalışmaya öğrencilerden birinin mazereti nedeniyle katılamaması üzerine öğrencilerine sorumluluk kavramı ile ilgili şu sözleri söyler:

“...Arkadaşınızın işlediği suç, yalnız kendi yaşamıyla ilgili değildir; bu suç toplumu da ilgilendirir. Düzen, birlik ilk yarayı böyle alır, sonra da bu küçük çıban çevreye bulaşır, kangren olur, kanser olur, önü alınmaz boyutlar kazanır...” (Uğur, 2004: 257).

Bir tatil yöresinde edebiyat öğretmenliği yapan “*Sinekler*” adlı hikâyenin kahramanı 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı nedeniyle okulda yapılan törene katılır. Törene katılmasını edebiyat öğretmeni olmasının verdiği sorumlulukla açıklar.

Edebiyat öğretmeni “*Korkut Hoca*” adlı hikâyede yeni atandığı okulda ilk kez derse girdiği sınıfta öğrencilerin gürültüyü kesip kendisine yönelmelerini sabırla, sessizce bekler. Çünkü mesleki sorumluluğu sabırlı olmasını gerektirir. Korkut Hoca'nın bu anlayışlı, sorumluluk sahibi mesleki tavrı öğrencilerin ona bir yakınlık duymasını sağlar. Korkut Öğretmen, öğrencileri ile sadece okulda değil okul dışında da ilgilenir. Öğrencilerine kitap okuma, kütüphaneyi kullanma alışkanlığı kazandırır. Cezalandırıcı ve sert bir yapıda olmaktan ziyade her zaman hoşgörülü ve güler yüzlü olmayı tercih eder.

Ders işlemek için sınıfa giren öğretmen, öğrencilerinin gürültü yaptıklarını fark eder. Onlara toparlanmaları için zaman verir. Ders ortamı oluştuktan sonra kişilik sahibi olmanın öneminden bahseder. Onları uygun bir dille yaptıkları davranışın yanlış olduğuna ikna etmeye çalışır. Ali Ünlü'nün “*Kaleminden Kalbe*

Erdem Öyküleri” adlı eserinde öğretmenin karşılaştığı duruma tepki olarak bağırıp çağırma yerine konuşmayı tercih etmesi mesleki sorumluluk sahibi biri olduğunu gösterir.

Görev yapacağı köye geldiği ilk gün ahır olarak kullanılan köy okulunu eğitim ve öğretime uygun hale getiren Hüseyin Öğretmen, daha sonra okul çağında olan bütün çocukları kaydeder. Sadece çocuklarla değil bütün köy halkının eğitimiyle yakından ilgilenir. O geldikten sonra köyde kadınlara ‘hanım’, erkeklere ‘ağa’ diye hitap edilmeye başlanır. Osman Çeviksoy “*Başlangıç*” adlı hikâyesinde verdiği bu ayrıntılarla Hüseyin Öğretmenin sorumluluk sahibi bir eğitimci olduğunu ortaya koyar.

Halkın gelecekte ümidini kesmiş ölümü bekler bir şekilde davrandığı köyde görev yapan bir başka öğretmen, büyük bir çaba sarf ederek çocukların okula gelmelerini sağlar. Bölgenin iklim şartları kötüdür. İnsanlar, açlıktan ve sefaletten hastalanıp ölürlür. Fakir Baykurt’un “*Keziban’a İzin*” adlı eserinde bütün bu olumsuz şartlara rağmen öğretmen, okula gelen öğrencilerine bir şeyler öğretmeye çalışır.

Tarık Dursun K. “*Gül ile Sitemkar*” adlı eserinde yine sorumluluk sahibi öğretmenlerden bahseder. Son sınıf öğrencisi olan Gül iki dersin sınavından başarısız olur. Öğretmenlerinin kendisine son sınıf olması nedeniyle anlayış göstereceklerini ve derslerden geçireceklerini zanneder. Öğretmenler Gül’e hak ettiği notu verirler. Ona diğer öğrenciler gibi davranırlar. Öğretmenlerin bu tavrı sorumluluk sahibi insanlar olduklarını göstermesi bakımından önemlidir.

Resim öğretmeni olan Behçet’in alanıyla ilgili üzerine düşen sorumluluğu yerine getirdiğini Erdal Öz’ün “*Babam Resim Yaptı*” adlı eserinde öğrencisinin onun

hakkında söylediği sözlerden anlarız: “... *Resimci Behçet Hoca, sevdiğim öğretmenlerimdendi... yağlı boya resmin inceliklerini bir bir öğretilirdi bize. Resimle ilgili ne öğrendimse ondan öğrenmişimdir...*” (Öz, 2001: 42–43).

Mehmet Seyda “*Acı- Tatlı Günler*” adlı hikâyesinde yaşı ilerlemiş Mustafa Öğretmeni anlatır. İlerlemiş yaşına rağmen mesleğinin sorumluluklarını yerine getirmeye çalışan Mustafa Öğretmenin bu hali eserde yazar tarafından tasvir edici bir üslupla anlatılır:

“... *Kırılmış saçları son bir, iki yılda ak pak kesilmişti öğretmen Mustafa Toraman'ın. Yaşı ilerlemiş, elli beşine merdiven dayamıştı. Ders aralarında, öğleyin dinlenme saatlerinde öğrencileriyle birlikte okul bahçesine gene sık sık çıkıyorsa da, artık eskisi gibi onlarla top oynayamıyor, koşamıyordu. Biraz uzaktan, gülümseyerek, oyunlarını izlemekle yetiniyordu...*” (Seyda, 2007: 51).

Müzik öğretmeni olarak görev yapan kahramanın ömrünün son yıllarında mesleği ile ilgili üzerine düşeni yapmaktan kaçmadığını yazar “*Bravo Maestro*” adlı eserinde anlatır:

“... *İşte bütün sanat hayatı şu yetmiş yıllık hastalıklı sakat vücudunda isyan ederek, titreye titreye ayağa kalkarak tanıklık ederdi o görevini herkesten iyi bilir, herkesten iyi yapardı...*” (Uşaklıgil, ...: 2).

İdealist bir kişiliğe sahip öğretmenin kişiliğinin bu yönünün doğal sonucu olan sorumluluk anlayışı, Sadettin Kaplan'ın “*Aydın Öğretmen*” adlı eserinde verilir: “... *Bir gün olsun dersini aksattığı olmamıştı. Gönlünde, hep yarınlara hazırladığı ‘çocukları’ vardı...*” (Özçelik, 2007: 87).

Metin Öğretmen, öğrencilerine seviyelerine uygun bir dille eğitim verir. Onun yaptığı sorumluluğu yerine getirmekten öte bir ideal uğruna çalışmadır. İbrahim

Eryiğit “*Ardında Kalsın Acılar*” adlı eserindeki üslubuyla okuyucuya da bunu hissettirir:

“... Yine bir nisan günü yağmur sonrası güneş, yeşillenmeye başlamış ağaçları ıslıl ıslıl parlatmaya koyulmuştu bile. Kuş sesleri sınıfın açık pencerelerinden süzülerek Metin öğretmene adeta eşlik edercesine şakıyordu. Bütün öğrenciler, konusunu şiir gibi anlatan Metin öğretmeni beyinlerini ve yüreklerini açmış durumda dinliyorlar, not almaları gerektiğinde defterlerine abanırcasına yazıyorlardı...” (Özçelik, 2007: 157).

Öğretmen okulunu kazanan öğrenci kayıt yaptırmak için babasıyla birlikte okula gelir. Endişeli ruh hali yüzüne yansır. Okul müdür yardımcısının konuşmaları baba ile oğlu sakinleştirir. Ayrıca Sırrı Er’in “*Gurbet Kuşu*” adlı eserindeki müdür yardımcısı, bu konuşmasıyla sorumluluk sahibi bir öğretmen olduğunu da gösterir:

“... Siz Selim’i merak etmeyin. Bundan sonra bir annesi babası da biziz burada. Ona moral verin. Buradaki bütün öğrenciler aynı şartlarda. Göreceksiniz en kısa zamanda alışacak. O kadar çok arkadaşı olacak ki...” (Özçelik, 2007: 185).

Arkasında kendisi gibi öğretmen olmak isteyen bir çocuk ve bir aile bırakarak genç yaşta hayata veda eden Mümtaz Öğretmen, çevresindekileri bu yönüyle etkileyecek kadar idealist bir insandır. Nihat Malkoç “*Gümüş İşlemeli Çaydanlığın Buğusu*” adlı eserinde Mümtaz Öğretmenle ilgili bu durumu kanıtlar nitelikte bir ifade kullanır:

“... Mümtaz Bey’in hayatı pek çok öğretmende olduğu gibi evden ve okuldan ibaretti. Sabahleyin evden çıkar, okul paydosuna kadar minik yavrularını aydınlatmak, hayata hazırlamak için çırpınıp dururdu. Meslek hayatı boyunca bir kez olsun derste saate bakıp zilin vaktini hesap etmiş değildi...” (Özçelik, 2007: 226).

Meydana gelen deprem nedeniyle görev yaptığı okulu hafif hasar gören köy öğretmeni, okul ve çevresinde gerekli önlemleri alır. Komşu köylerdeki okulların ve öğretmen arkadaşlarının durumunu düşünür. Köye gelen kaymakamla birlikte yola

düşerek kendisi de komşu köylere durum kontrolü yapmaya çıkar. Mehmet Ali Cengiz'in "*Kaymakamın Gözyaşları*" adlı eserindeki öğretmen bu tavrıyla sorumluluk sahibi bir vatandaş ve meslektaş olduğunu gösterir. Yazar, öğretmenin bu yönünü onu iç konuşması şeklinde verdiği cümlelerle destekler:

"... Azıcık fırsat bulsam, ben de kendimi dışarıya atacaktım. Yüksek yerlere yapılmış okulları düşünüyordum. Sağlamlığından emin olmadığım lojmanları, sacdan yapılmış baraka okulları geliyordu gözümün önüne..." (Cengiz, 2007: 34).

Matematik dersinde bile bütün sınıfın ilgisini çekecek şekilde ders anlatan Şerife Öğretmenin mesleki anlamda üzerine düşen sorumluluğu yerine getirdiğini öğrencisinin konuşmasından anlamak mümkündür. Ertuğrul Fındık "*Düdüklü Öğretmen*" adlı eserinde Şerife Öğretmeni öğrencisinin ağzından anlatır:

"... Güler yüzlü, her zaman mutlu, neşeli bir öğretmendi Şerife öğretmen. Sınıfa cetvel yerine masal kitapları getirir ve sürekli uzun uzun konuşurdu öğrencileriyle. Matematik derslerinde bile bütün sınıf tamamen dersle ilgilenirdi. Çarpım tablosunu, bestelenmiş bir şarkıyı öğretir gibi öğretmişti..." (Fındık, 2009: 38).

Hayat bilgisi dersinde öğrencilerini kedilere bakmaları için dışarıya çıkaran öğretmen, onlarla birlikte sokaktaki kedilerin karınlarını doyurur. Melek Çe'nin "*Bu Öğretmen Çok Çılgın*" adlı eserindeki öğretmen, daha sonra öğrencilerine insan olmanın bazı sorumluluklar gerektirdiğini anlatan bir konuşma yapar:

"... Çevremizde her zaman bize çok yakın bir hayat vardır. Kediler onlardan yalnızca bir tanesi. Kuşlar, uğur böcekleri, kelebekler ve daha binlercesi. Yaşarken hepsinin farkında olmalıyız. Çünkü biz yaşarken onların hakkına dikkat etmemek hiç insanca bir davranış değil..." (Çe, 2006: 52).

Ayhan Güldaş "*Öğretmene Güven*" adlı eserinde Nilüfer Öğretmenin sorumluluk sahibi bir insan olduğunu onun not verme konusundaki hassasiyetinden hareketle anlatır:

“... Tarih öğretmeni Nilüfer, not hususunda çok hassastı. Öğrencilerinin imtihan kağıtlarını titizlikle okuyup değerlendirdiği, ayrıca zayıf olanları yeniden gözden geçirdiği için hiç kimsenin itirazına tahammül edemezdi. Bilgi kadar ifadeye de önem verir; bozuk cümle kuran öğrencilerin puanlarını belirli ölçüde kıırdı...” (Uğur, 2004: 274).

Veli Öğretmeni denetlemek için gelen müfettiş, gördüğü manzara karşısında mutlu olur. Çünkü Veli Öğretmenin hiçbir eksiği yoktur. Muzaffer İzgü “*Benim Sevgili Öğretmenim*” adlı eserinde bu durumu müfettişin cümleleriyle anlatır:

“... Tahtada harita hazır, Veli Öğretmen tahtanın boş kalan yanına ayrıca Haliç’i, Anadoluhisarını gösteren krokiler çizmiş...”

Çok iyi, tam bir denetmenin istediği şeyler. Hele Veli öğretmenin planı öyle ince ayrıntılarına dek yazılmış ki öyle olur. Plan da uygun işleniyor...” (Uğur, 2004: 216).

Yeni atandığı köy ile ilgili bilgiler toplayarak işe başlayan öğretmen toplumsal yapı ile ilgili yeteri kadar fikir sahibi olduktan sonra öğrencilerle ilgilenmeye başlar. Nurettin Topçu “*Köy Hocası*” adlı eserinde bu köy öğretmenin sorumluluk sahibi kişiliğini vurgular biçimde ifadeler kullanır:

“... Bu arada köydeki aileleri yakından tanıdıktan sonra çocuklarına çevrildi. Onlara ruhî sevgilerle ahlak duygularının telkinine başladı. Yalancılığın, hırsızlığın fenalığını anlatmak için cebir ve şiddetin faydasızlığını biliyordu...” (Uğur, 2004: 61).

“... Bütün köyün ve hatta bütün Anadolu köylüsünün mes’uliyetini şu anda taşıdığını hissediyordu...” (Uğur, 2004: 63).

Sabahattin Kudret Aksal, “*Meydan*” adlı eserinde el işi öğretmenin ailesi ile ilgili sorumluluklarını yerine getirdiğine vurgu yapar:

“... Şu ilerde saçları kıvırcık, şişmanca, bej tayyörlü güler yüzlü kadın civardaki okulların birinde elişi öğretmeni. Bir annesi bir de küçük kız kardeşi var. Onlara bakıyor. Bu akşam onların üçünü birlikte, sofralarında görmeyi ne kadar isterdim...” (Aksal, 2005: 56).

Behzat Ay ise “*Kalıt Paylaşımı*” adlı hikâyesindeki öğretmeni sorumluluk sahibi bir insan olduğunu ortaya koyar bir şekilde konuşturur:

“... Yirmi yaşında Karadeniz kıyıcığında bir köyün beş sınıflı tek derslikli okulunda yalnız başıma öğretmenlik yapmaktaydım. Evli değildim. Gecelerimi gaz lâmbasının ışığında kitaplar okuyarak, pilli radyomu dinleyerek ve ikinci gün vereceğim derslerin hazırlığını yaparak geçiriyordum...” (Parlatır vd., 2000: 226).

İlkokul öğretmeni Abbas’ın bir vatandaş olarak sorumluluk sahibi kişiliği, Rıfat Ilgaz’ın “*Abbas Yolcu*” adlı eserinde anlatılır. Abbas Öğretmen görev yaptığı yerlerde siyasetçilerin yaptıkları haksızlıklara sessiz kalmaz. Onların yanlışlarını halka duyurur. Toplumun çıkarları için mücadele eder. Bu mücadelesi sırasında birçok kez sürgüne gönderilir. Bu sürgünlerden biri de evinin önüne usulsüz kaldırım yaptıran belediye başkanının yaptığı işi gazetelere duyurduğu zamandır. Sorumluluk sahibi bir vatandaş olarak Abbas Öğretmen, toplumsal konularda gördüğü yanlışlıklarda tepkisini ortaya koyar.

Anne ve babalarını kaybeden lise öğrencisi iki genç nineleri ile kalmaktadırlar. Bu kardeşlerin hayatları tarih öğretmenleri sayesinde değişir. Öğrencilerinin durumunu bilen öğretmen, onlarla yakından ilgilenir. Üniversite tahsili yapmaları için onları teşvik eder. Tarih öğretmenleri sayesinde Füzuran’ın “*Gecenin Öteki Yüzü*” adlı eserindeki kardeşlerin biri üniversiteyi kazanır, diğeri de bir işe yerleşir. Bu olay tarih öğretmenin sorumluluk sahibi kişiliğini göstermesi açısından önemlidir.

İyi bir eğitim gören ve akademik hayatta doçentliğe kadar yükselen Ayşe’nin amacı her sorumluluk sahibi vatandaş gibi ülkesini ve milletini en iyi yere getirmektir. Ayrıca Ayşe, evinde sorumluluk sahibi bir anne, okulunda da

sorumluluk sahibi bir öğretmendir. Suavi Kemal Yazgıç, “*Öznesiz*” adlı eserinde Ayşe’nin şahsında örnek bir öğretmen tipi meydana getirir.

Karnelerin dağıtılacağı, eğitim öğretim yılının sona erdiği gün diğer öğretmenler öğrencileriyle sohbet ederken felsefe öğretmeni girdiği sınıfta yoklama alıp ders işler. Kenan Hulusi Koray’ın “*Yeşil Gözlü Yaramaz*” adlı eserindeki bu öğretmenin meslektaşlarından farklı olarak girdiği sınıfta ders işlemesi onun farklı, sorumluluk sahibi bir kişiliğinin olduğunu gösterir.

Anadolu’daki bir devlet dairesinde çalışan memurlar, hizmet içi eğitim almak için Ankara’ya giderler. Ankara’daki hizmet içi kursta onlara ders veren öğretmeni ciddi olarak tanıtırlar. Fahri Erdinç’in “*Felek Yar Olmadı*” adlı eserinde memurların gözünde kendilerine ders veren öğretmen, işini iyi yapan, işinin sorumluluklarını yerine getiren biridir.

Yaşamının büyük bölümünü öğrenci yetiştirmekle geçiren Burhanettin Bey’in hikâyesi de Mevlüt Uluğtekin Yılmaz’ın “*Burhanettin Bey ve Oğlu*” adlı eserinde anlatılır. Öğrencilerine her fırsatta kitap okutan Burhanettin Öğretmen, emekli olduktan sonra da onlarla bağlantısını kesmez. Her konuda onlara yol gösterir. Okulda sorumluluk sahibi bir öğretmen olduğu kadar evde de sorumluluk sahibi bir babadır.

Şiddetli bir diş ağrısı çekmesine rağmen dersine devam eden öğretmen, öğrencilerinin dersten geri kalmalarını istemez. Onlarla ilgilenir. Melek Çe’nin “*Kötü Bir Gün*” adlı eserindeki öğretmenin zor şartlar altında dersine devam etmesi onun sorumluluk sahibi kişiliğini ortaya koyar.

Muzaffer İzgü’nün “*Yumurtadan Çıkan Öğretmen*” adlı eserinde Pınar, öğretmenini pazarda yumurta satarken görür. Okulda öğretmenine onu pazarda

yumurta satarken gördüğünü söyler. Öğretmeni de Pınar'a okulda yerine getirmesi gereken sorumluluklar olduğu gibi özel hayatında da yerine getirmesi gereken sorumlulukların olduğunu söyler. Ailesinin geçimini sağlamak bu sorumluluklardan birisidir.

Ege bölgesinde bir köyde öğretmenlik yapan kahramanın işinin gereklerini yerine getirdiği, köydeki kadınların ifadelerinden anlaşılır. Füzuran'ın "*Kanı Unutma*" adlı eserindeki öğretmen hakkında köy kadınları iyi şeyler söylerler: "... Bizim bebelere türlü akıllar, okumalar ezberletir. Bebelere, damlara geldiklerinde hoşça şeyler söyleyerek bizi eylerler..." (Füzuran, 2003: 640-641).

Ertuğrul Fındık'ın "*Leblebi Tozu ve Felsefe*" adlı eserindeki öğretmen, sınıfta ders işlerken öğrencilerden biri leblebi tozu yer. Onun bu davranışı diğer öğrencilerin de dersi dinlemelerine engel olur. Bunun üzerine duruma müdahale eden öğretmen, öğrencisini uyarır. Öğretmenin dersin işleyişini bozan öğrenciye bu müdahalesi onun işinin gereklerini yerine getirmeye önem veren bir kişi olduğunu gösterir.

Görev yaptığı dağ köyünden kış aylarında iklimin sertliği nedeniyle iki üç ayda bir ilçeye inen öğretmen, yine ilçeye indiği bir günde maaşını çekip ihtiyaçlarını alır. Malzemeleri önden köylülerle gönderir. Kendisi de yarım kalan işlerini tamamlayıp ertesi gün dönme niyetindedir. Akşam kaldığı han odasından yağın karın yolları kapamak üzere olduğunu görünce handakilerin karşı koymalarına rağmen gecenin karanlığında köyün yolunu tutar. Mehmet Ali Cengiz'in "*Derin Derenin Kurtları Önünde Geçit Resmi...*" adlı eserindeki bu öğretmen, akşamdan yola çıkış nedenini sorumluluk sahibi bir kişi olduğunu ortaya koyar şekilde açıklar:

"... Nasıl olursa olsun, o gün köye dönmek zorunda idim. Eşim ve iki çocuğum tehada bulunan 'Öğretmen lojmanında' yalnızdılar. Tek öğretmenimdim. Okul da toprak damlı

ve eski bir yapı idi. Karları atılmaz ise çökebilirdi. Ya okula gelen öğrenciler? Onların kapısını kim açacak, sobalarını kim yakacaktı?...” (Cengiz, 2007: 82–83).

Abdullah Harmancı da “*Beni Almaya Gelen Bulut*” adlı eserinde öğrencileriyle çocuklarıymış gibi ilgilenen, onların iyi yerlere gelmeleri için uğraşan, okulda olduğu kadar okul dışında da onlarla ilgilenen bir öğretmen tipi çizer. Bu öğretmen tipinin en önemli özelliği sorumluluk sahibi olmasıdır.

Her zaman derslerine zamanında giren ve derslerini gerektiği gibi işleyen Adem Öğretmen, bir gün derse gelmeyince öğrencileri çok şaşırırlar ve endişelenirler. Adem Öğretmenin derse neden gelmediğini okul idaresinden öğrenirler. Mustafa Oğuz’un “*Kır Çiçeği Hüznü*” adlı eserinde öğrencilerin gösterdiği bu tavır Adem Öğretmenin sorumluluk sahibi bir eğitimci olduğunu gösterir.

Sınıfta top oynayan öğrencilerine bahçede oyun oynamalarını söyleyen öğretmen, ayrıca onlara okul kurallarını da hatırlatır. Öğrencilerin derse girişlerinde ve dersten çıkışlarında da aynı hassasiyeti gösteren Melek Çe’nin “*Jankat’a Ne Oldu?*” adlı eserindeki öğretmen, bu tavırlarıyla mesleğinin gereklerini yerine getirmeyi önemseydiğini gösterir.

Yeni atandığı görev yerinde işe başlamak için acele eden öğretmen, bu amaçla kendisine verilen izin süresini en verimli şekilde kullanmaya çalışır. Bir an önce öğrencileri ile bir araya gelmek isteyen öğretmen, onların daha fazla derslerinden geri kalmaması için en kısa zamanda resmî işlemlerini tamamlar. Duran Çetin “*Kiralık Ev*” adlı eserinde verdiği bu bilgilerle onun sorumluluk sahibi bir öğretmen olduğunu ortaya koyar.

Teneffüs zili çaldığında sınıftan öğrencilerinden bile sonra çıkan öğretmen, kendisini anlattığı derse kaptırır. Yine dersinin olduğu bir gün eşi okulu arar. Oğlunun hasta olduğunu ve hastaneye götürülmesi gerektiğini söyler. Okul müdürünün durumdan haberinin olmasına ve izin vermiş olmasına rağmen oğlunu hastaneye götürmek için eve gitmez. Dersi olduğu için bu durumda bile okulda kalan Reşat Gürel'in "*Öğretmenliğin Ölümü*" adlı eserindeki öğretmen mesleğinin gereklerini abartılı bir şekilde yerine getirir.

Babasının ölümünden sonra zor günler geçiren İsmail, annesinin de başka bir adamla evlenmesiyle iyice zor duruma düşer. Munise Öğretmen, onun içinde bulunduğu durumun farkındadır. İsmail ile okul içinde ve dışında yakından ilgilenir. Munise Öğretmenin aşırı ilgisi bazen İsmail'i rahatsız etse de onun sorumluluk sahibi bir eğitimci olduğunu gösterir. Necati Kanter Munise Öğretmen ile İsmail'i "*Kent Okulunda İlk Gün*" adlı eserinde anlatır.

Ders esnasında gürültü yapan küme öğrencilerine müdahale eden Gülten Dayıoğlu'nun "*Yalan Üç Ayaklıdır*" adlı eserindeki öğretmen, sözleriyle kişiliğindeki sorumluluk sahibi yönü ortaya koyar: "... *Bu kümede bir şeyler dönüyor. Hepiniz tedirginsiniz. Ders sırasında böylesine konuşup tartışmak, okul kurallarına aykırıdır. Bunu hepiniz bilirsiniz...*" (Özçelik, 2007: 58).

Okul binasının olmadığı bir köye öğretmen olarak atanan Abdurrahman Gündüz için halkın Türkçe bilmemesi ayrı bir sorundur. Bütün olumsuzluklara rağmen görev yapmaya başlayan öğretmen toprak damlı bir odada yere oturduğu öğrencilerine Türkçeyi öğretmekle işe başlar. Mehmet Ali Cengiz "*Ketim Hamit*" adlı eserinde her şeyden önce sorumluluğunun bilincinde bir öğretmen tipi çizer.

Müzik dersi işleyen öğretmen, öğrencileriyle şarkılar söyler. Daha sonra onlara sorumluluk sahibi birer insan olmaları gerektiğini hatırlatan bir örnek verir. Öğrencilerine müziksiz bir dünyada yaşanılmayacağı gibi doğanın, canlıların ve denizlerin olmadığı bir dünyada da yaşanılmayacağını söyler. Çünkü bunlar da dünyanın müziğinin birer parçalarıdır ve bilinçli kullanılmalıdır. Melek Çe “*Müzik Dersinde*” adlı eserinde bu olayı okuyucularla paylaşır.

Tıp fakültesi öğrencilerine ders anlatan öğretmen, onlara bakımı zor olan bir hastaya bakmak isteyen kaç kişi olduğunu sorar. Sınıftan ses çıkmaması üzerine kendisinin her gün böyle birine bakmak zorunda olduğunu söyler. Daha sonra öğrencilerine onun fotoğrafını gösterir. Fotoğraftaki kızıdır. Bir anne olarak o da sürekli ilgi isteyen bir dönemde olan çocuğuna şikâyet etmeden bakmaktadır. Ferhan Köroğlu’nun “*İyi Düşündünüz mü?*” adlı eserinde sorumlu bir anne olan öğretmen, öğrencilerine de gerek meslekî gerekse kişisel anlamda bu sorumluluğu kazandırmak adına bu olayı anlatır.

Öğrencilerinin öğretimi kadar eğitiminden de sorumlu olduğunun bilincinde olan öğretmen, onların sosyal yönlerini geliştirecek birtakım etkinlikler düzenler. Hafta sonu sınıfça gidilen piknik bu etkinliklerden biridir. Peride Celal “*Kaçak*” adlı eserinde öğretmenin söz konusu değere sahip olduğunu bu şekilde ortaya koyar.

Derslerine çalışmayan, verilen ödevleri yapmayan Alişan, öğretmenin bütün çabalarına rağmen bu tutumunu değiştirmez. Füzûzan’ın “*Kış Gelmeden*” adlı eserindeki öğretmen, bu duruma çözüm bulmaya kararlıdır. Alişan’ı kazanmak için çareler arar. Ailesiyle konuşmaya karar verir. Öğrencisinin böyle davranmasının nedenini onların bildiğini düşünür. Öğretmenin Alişan için bu kadar uğraşması onun kişiliğindeki sorumluluk bilincinin yansımasıdır.

Hulki Aktunç'un "*Gözyaşları Aktıkça*" ismini verdiği eserinde ise başka bir sorumluluk sahibi öğretmen anlatılır. Bu hikâyedeki öğretmen, öğrencilerinin eğitim ve öğretimi dışında giyim kuşamı, beslenme alışkanlıkları gibi yönleriyle de ilgilenir. Bu davranışı öğrencilerini önemseydiğini gösterir.

Yatılı bir okulda görev yapan Kürşat Başar'ın "*Dışarda Kötülük Vardı*" eserindeki öğretmenler öğrencilerinin güvenliği ve rahat bir ders işleyebilmeleri için her türlü önlemi alırlar. Okulun yatılı olması nedeniyle artan sorumluluklarının bilincinde olan öğretmenler, mümkün olduğu kadar bu sorumluluklarının gereğini yerine getirmeye çalışırlar.

Kumar alışkanlığı nedeniyle geçim sıkıntısı çeken Kasap Vehbi'ye okul müdürü bu kötü alışkanlığından kurtulması için yardım eder. Onu okulda açılan arıcılık kursuna kaydeder. Böylece Vehbi boş zamanlarında arılarla ilgilenir. Bu işten para da kazanır. Kumar alışkanlığından kurtulur. Çocukları okuyup iş sahibi olurlar. Mehmet Ali Cengiz'in "*Kasap Vehbi*" adlı eserindeki okul müdürü de insanlık vazifesini yerine getirmiş olur.

Üniversitede biyokimya derslerine giren Tahsin Hoca devamsızlığı olan, sınavlardan zayıf not alan öğrencileri dersten bırakır. Onlara ayrıcalık göstermez. Sadık Yalsızuçanlar'ın "*Habil-i Gayr-i Kabil*" adlı eserindeki Tahsin Hoca'nın ders konusundaki bu katı tutumu mesleğinin bilincinde olduğunu gösterir.

Okula gelmeyen, dersleri kötü olan Necdet'in durumunu konuşmak üzere başöğretmen, ailesini okula çağırır. Ailesine çocuklarının durumunu anlatır. Bu durumun sebebini öğrenmeye çalışır. Aile ile birlikte Necdet'in sorunlarına çözüm bulmaya çalışan Sadık Yalsızuçanlar'ın "*Ateş Çemberi*" adlı eserindeki başöğretmenin bu tavrı meslekî sorumluluk sahibi olduğunu gösterir.

Uzun yıllar öğretmenlik yaptıktan sonra görevini bırakan hikâye kahramanı trenlerde seyyar satıcılık yapmaya başlar. Çünkü o bir aile babasıdır. Bakmak zorunda olduğu bir karısıyla kızı vardır. Burhan Gürel'in "*Kışın Hali Başkadır*" adlı eserindeki öğretmenin bu tavrı onun ailedeki sorumluluğunun farkında olduğunu ve bu farkındalığın gereğini yerine getirmeye çalıştığını gösterir.

Ayhan Bozırat'ın "*Anlat Haydi Anneciğim*" adlı eserinde başka bir sorumluluk sahibi öğretmen anlatılır. Her çarşamba okula gelmeyen öğrencisinin neden okula gelmediğini merak eden öğretmen, bu durumu araştırmaya başlar. Öğrencisi için endişelenir. Öğrenciye niçin çarşamba günleri okula gelmediğini sorar. Ailesi maddi açıdan sıkıntı çeken öğrenci, onlara yardımcı olmak için çarşamba günleri semt pazarında çalıştığını söyler.

Öğrencilerine çarpım tablosunu öğretmeye çalışan Şükran Kurdakul'un "*Sakallar*" adlı eserindeki öğretmen, bunun için birden fazla yöntem kullanır. Bu sayede öğrencilerinin farklı öğrenme şekillerine hitap etmeyi amaçlar. Onların seviyelerine uygun ders işleme öğretmenin görevinin sorumluluklarını yerine getirmeye çalıştığını gösterir.

Öğrencilerine anlattığı konularla ilgili ödev veren öğretmen, bu yolla onların bilgiyi özümsemelerini amaçlar. Verdiği ödevleri yapmayan öğrencilerin kulaklarını çekerek onları cezalandırır. Kullandığı yöntem yanlış olmakla birlikte öğretmen, onlara sorumluluk bilinci kazandırmayı amaçlar. Orhan Duru'nun "*Tuhafiye*" adlı eserindeki bu öğretmen, öğrencilerine verdiği ödevlerle hem onların sorumluk bilinçlerinin gelişmesini hem de öğrendiklerini kalıcı hale getirmelerini sağlamaya çalışır.

Kendisini köyünü geliştirmeye adanmış kahraman bu amaçla eğitim almak için şehre gider. Eğitimini tamamlayıp öğretmen olduktan sonra köyüne döner. Amacı doğrultusunda hemen çalışmalarına başlar. Öncelikle köyün fiziki şartlarının düzeltilmesi ve köylünün eğitilmesi ile uğraşır. Daha sonra bilinçli bir kalkınma planı uygular. Necip Fazıl'ın “*Öğretmen Bey*” adlı eserindeki bu kahraman kısa bir süre içerisinde amacına ulaşır. Onun köyü ve köylüsü için yaptığı bu çalışmalar hem sorumlu bir vatandaş hem de sorumluluk sahibi bir öğretmen olduğunu gösterir.

Sait Faik Abasıyanık'ın “*Zemberek*” isimli hikâyesinde anlattığı sınıfta, en tembel öğrenci bile hendese dersini ilgiyle dinler. Sınıftaki öğrencilerin hepsinin dikkatini anlattığı derse çekmeyi başaran öğretmen, bunu konuları onların ilgisini çekecek biçimde anlatmasına borçludur. Ders anlatırken öğrencilerinin seviyesine inmeyi başaran öğretmen bu sayede etkili bir öğrenme ortamı sağlamayı başarır. Öğretmenin bu başarısı mesleki sorumluluğunu yerine getirdiğini göstermesi açısından önemlidir.

Akademisyen Murat Özel, askerliğini asteğmen olarak yapar. Askerliği sırasında yeni arkadaşlar edinir. Bir gün nöbet sırasını beklerken arkadaşlarından biri ve aynı zamanda komutanı ondan yardım ister. Karısının evde doğum yapmak üzere olduğunu ve birinin onu hastaneye götürmesi gerektiğini anlatan komutan, Murat'a kendisinin görevli olduğu için kışladan ayrılamayacağını söyler. Murat'tan karısına hastaneye kadar eşlik etmesini ister. Murat nöbet sırası geldiği halde firar ederek arkadaşının karısına yardımcı olur. Sevgi Özel'in “*Kote*” adlı eserindeki Murat'ın bu tavrı fedakâr ve sorumluluk sahibi bir arkadaş olduğunu gösterir.

Mikail adlı öğrencisinin bir haftadır okula gelmemesi üzerine Nimet Öğretmen, sınıftaki diğer öğrencilere onun niye gelmediğini sorar. Öğrenciler

nedenini bilmediklerini söyleyince Füzûzan'ın "*İkinci Yaz Şarkıları*" adlı eserindeki Nimet Öğretmen, konuyla ilgili öğrencilerine mesleğinin gereklerini yerine getirdiğini gösterir biçimde birtakım şeyler söyler: "... *Ailesi acaba bilmiyor mu ki ilköğretim mecburidir. Büyük cezası vardır gelinmezse... Okul Aile Birliği bu işe derhal eğilir...*" (Füzûzan, 2003: 948).

Haftanın belli günlerinde zengin bir ailenin çocuklarına ders vermek için ailenin yaşadığı köşke giden öğretmen, vapurda sık sık musiki öğretmeni olan bir bayanla karşılaşır. Ona göre musiki öğretmeni alanında uzman bir kişidir. Alanında yetenekli olmasına rağmen maddi sıkıntılar çeken bu bayanla hiçbir yeteneği olmamasına rağmen refah içerisinde yaşayan kadınlar arasında gelir dağılımı bakımından bir adaletsizliğin olduğunu düşünür. Hüseyin Cahit Yalçın'ın "*Muallim*" adlı eserindeki bu öğretmen, toplumsal anlamda üretici olarak sorumluluğunu yerine getiren insanla diğer insanlar arasındaki adaletsizliğe vurgu yapar.

Lise matematik öğretmeni, Orhan Kemal'in "*Parkta*" adlı eserinde öğrencilerinin derse karşı önyargılarını ortadan kaldırmak için uğraşır. Onlara matematiği sevdirmeye çalışır. Bu konuda ilerleme kaydettikten sonra derslerini eksiksiz bir şekilde işlemeye başlar. Öğrencilerinin matematik konusundaki öğrenmelerini kontrol etmek amacıyla da düzenli olarak sınavlar yapar. Matematik öğretmenin bütün bu davranışları onun sorumluluk sahibi bir eğitimci olduğunu gösterir.

Bir bilim adamının yapması gerekenler Sulhi Dölek'in "*Uzmanlar*" adlı eserinde verilen zıt bir örnekle açıklanır. Hikâyedeki profesör, özel dersler vererek ticarî bir amaç uğruna çalışır. Onun asıl yapması gereken maddi kaygı gözetmeksizin

işinin gereğini yerine getirmesidir. Yazar verdiği zıt örnekle bunu vurgulamaya çalışır.

Bütün öğrencileri ile ilgilenmekle birlikte başarılı öğrencilerine ayrı bir ilgi gösteren öğretmenlerin hikâyesini Necati Güngör “*O Yolun Sonunda*” adlı eserinde kaleme alır. Eserdeki eğitimciler başarılı öğrencilerini birbirleriyle rekabet ettirerek başarılarını devamını sağlamayı amaçlarlar. Öğrencilerin birbirleriyle yarışdırılması doğru olmasa da öğretmenler bunu sorumluluklarının gereği olarak yaparlar.

Öğrencilerine çevrelerindeki insanlara karşı sorumlu oldukları bazı şeylerin olduğunu hatırlatan öğretmen Ferhan Köroğlu’nun “*Üç Önemli Ders*” adlı eserinde ilginç bir yöntem kullanır. Onlara sınav sorusu olarak okuldaki hademenin adını sorar. Öğrencilerinin itiraz etmesi üzerine davranışına mantıklı bir açıklama getirir:

“... İş yaşamınız boyunca insanlarla karşılaşacaksınız. Hepsi birbirinden farklı insanlar. Ama hepsi sizin ilginiz ve dikkatinizi hak eden insanlar bunlar. Onlara sadece gülümsemeniz ve ‘Merhaba’ demeniz gerekse bile...” (Köroğlu, 2006: 166).

İlk görev yeri Karadeniz kasabalarından biri olan öğretmen, çalışmaya ilk olarak kasabadaki günlük yaşam ve toplumsal yapı hakkında bilgi edinerek başlar. Yaptığı incelemelerin sonunda buradaki insanların birtakım sorunlarının olduğunu tespit eder. Temizlik alışkanlığının olmaması ve düzensiz beslenme nedeniyle bu kasabada her yıl birçok insan hayatını kaybeder. Öğretmen, öğrencilerine temizlik alışkanlığı kazandırmaya çalışır ve diğer sorunlara da kendince çözümler arar. Rıfat Ilgaz “*Keş*” adlı eserinde sorumluluk bilincine sahip idealist bir öğretmen tipi çizer.

Ali Fuat Öğretmen, bir dersinde öğrencilerine okumanın öneminden bahseder. Kitap okumanın gerekli olduğunu anlatır. Bu arada öğrencilerinden biri ona okumak istediklerini ama ne okuyacaklarını bilmediklerini söyler. Bunun üzerine Ali Fuat

Öğretmen, yaşamının sonuna kadar o öğrencisine eğitim hayatında yardımcı olur. İyi bir eğitim alması için destek olur. Hangi tür kitapları okuması gerektiği konusunda yol gösterici olur. Nezihe Meriç, “*Umut’a Tezgah Kurmak*” adlı eserinde Ali Fuat Öğretmenin bu yönüyle bir eğitimci olarak üzerine düşeni yapmasına vurgu yapar.

Müzik öğretmeni Mustafa Kurt Demir, Osman Şahin’in “*Bozkırda Vivaldi*” adlı eserindeki idealist bir insan tipidir. Müzik zevkleri birkaç türküden ibaret olan köy çocuklarından klasik müzik koroları oluşturur. Onlara klasik müzik dinleterek müzik beğenilerinin ve zevklerinin oluşmasını sağlamayı amaçlar.

Okulların kapanmasıyla tatile çıkan öğretmenler, gittikleri tatil yörelerinde de eğitim ve öğretim faaliyetlerine devam ederler. Nezihe Meriç’in “*Giz*” adlı eserinde genel olarak bir öğretmen tipi çizilir. Hikâyedeki öğretmenler, çevrelerinde gördükleri yanlışlıklara hemen müdahale ederler. Gerektiği zaman bakkalları, pazarcıları uyarırlar. Mutlaka her alışverişten sonra fiş alırlar. İnsanların toplu olarak buldukları ortamlarda uygarlık üzerine konuşmalar yaparlar. Kısacası her zaman ve her yerde eğitimci sorumluluklarının bilincindedirler.

Fakir Baykurt’un “*Cezaevi Müdürü*” adlı eserindeki Cemal Başbay, öğretmenliğin yanı sıra avukatlık da yapar. Tutuklu bulunan meslektaşını ziyaret etmek ve onun avukatlık işlerini yürütmek amacıyla cezaevine gider. Arkadaşıyla cezaevi müdürünün odasında görüşürler. Müdürün oğlunun kendisinin sınıfında olduğunu öğrenir. Müdür, Cemal Öğretmen’den oğluyla özel olarak ilgilenmesini ister. Cemal Öğretmen de ona öğrencilerle ilgilenmenin görevi ve en büyük zevki olduğunu söyler.

Yine Fakir Baykurt’a ait “*Ağzı Eğri Adil Bey*” adlı eserde Adil Öğretmenin hikâyesi anlatılır. Mesleğine köy öğretmeni olarak başlayan Adil Bey, zamanla

yükselerek ilçede eğitim işlerinden sorumlu kişi haline gelir. Öğrencilerin okula devam etmeleri ile yakından ilgilenir. Kız öğrencilerin okula gönderilmesi konusunda gerekirse köylere kadar giderek ailelerle konuşur. Kendisine verilen sorumluluğu yerine getirmeye çalışır.

Biri öğretmen diğeri çalgıcı olan iki arkadaşın kol kola cadde boyunca yürüyüşleri sırasında konuştukları Nezihe Meriç'in "*Çalgıcı*" adlı eserine konu olur. Çalgıcı, öğretmen arkadaşına çalıştığı yerdeki şarkıcıların, müşterilerin komik durumlarından güler bahseder. Öğretmen de çalgıcının söylediklerine güler. Bir yandan da düşünür. Çalgıcının anlattıklarının arkasında toplumsal bir sorun vardır. Toplumun bozuk yanı ve kusurları burada kendini gösterir. Çalgıcının anlattıkları öğretmenin sorumluluk bilincini açığa çıkarır.

Aynı otelde kalan arkadaş grubunun sohbeti sırasında otelden içeriye bir çoban girer. Kâtibe yaklaşır ve oda ücretlerini sorar. Cebindeki para otelde kalmaya yetmez. Dışarıda da yağmur yağmaktadır. Otelde kalmaktan başka çaresi yoktur. Bunun üzerine yardım istemek için sohbet eden arkadaş grubuna yönelir. Hiç kimse ona yardım etmek istemez. Çaresiz kalan çoban otel kapısına yönelir. Bu arada arkadaş grubunun içindeki öğretmen, kâtibe sessizce çobanı çağırmasını parasının üstünü tamamlayacağını söyler. Böylece çoban yağmurda dışarıda kalmaktan kurtulur. Kenan Hulusi Koray'ın "*Otuz Kuruşa Yatak*" adlı eserindeki öğretmenin insan olarak üzerine düşeni yerine getirmesi dikkat çekicidir.

Köyün işleriyle ilgilenmek amacıyla ilçeye giderek yetkililerle görüşen ve onlardan öğrendiklerini köylü ile paylaşan Kasım Öğretmen, Fakir Baykurt'un "*Heykel*" adlı eserindeki öğretmen tipidir. Kasım Öğretmen, yetkililerle görüşmek için şehre gittiği zamanlar okulu tatil eder. Onun bu davranışı köylülerin tepkisini

çeker. Kasım Öğretmen, onlara sorumluluğun farkında olduğunu belirten bir konuşma yapar ve bu konuda ikna olmalarını sağlar:

“... Köyün önemli işlerini izliyorum! Buğdayları toplayıp teslim ettiniz, ama sonra unuttunuz! Kaymakam’la, Teğmen Saim’le, il merkezinde Vali Yardımcısıyla, Bayındırlık Müdürüyle, Üniversiteli Kadınlar Birliğiyle, Kamu Görevlileri Sendikası sekreteriyle kim konuştu, kim anlaştı bilmiyorsunuz! Nereden bileceksiniz! Ben anlaştım. Çocuklar için hiç tasalanmayın. Bu iş bitsin, çocukları da yetiştiririm...” (Baykurt, 2005: 95).

Biyoloji öğretmeni Nahide Hanım, ilk çocuğunu dünyaya getirdikten sonra görevini bırakır. Öğretmenliğinin yanı sıra ev hanımı ve annedir. Zamanla masrafların artması, ekonomik sıkıntı çekmeleri nedeniyle tekrar çalışmaya karar verir. Sevinç Çokum’un “*Denizin Dalgası Saçların*” adlı eserindeki Nahide Öğretmenin çalışma gerekçesi sahip olduğu sorumluluk duygusudur. Çocuklarının geleceği ve evinin huzuru için tekrar çalışmaya karar verir.

Fatma Barbarosoğlu’nun “*Söz Darmadağın*” adlı eserindeki Sühandan, sorumluluklarını abartılı boyutta yerine getiren bir öğretmen tipidir. Çevresindekiler tarafından görevlerini yerine getirmemekle suçlanmaktan çok korkar. Bu korku onun görevlerini yerine getirme konusunda abartıya kaçmasına neden olur.

Emekli bir öğretmen, çocuklarını okutup evlendirmiş bir anne, titiz bir ev kadını, duyarlı bir eş, çalışkan bir yazar olan Nezihe Meriç’in “*Büyük Liman İçine de Pazar Kurulur Pazar*” adlı eserindeki kahraman, hikâyede bütün bu vasıflarının gereklerini yerine getirmesiyle tanıtılır. Emekliye ayrılmasına rağmen hala eğitimleri ile ilgilendiği öğrencileri vardır. Çocuklarının kişilik sahibi olarak yetişmelerine özen gösterir. Alışverişte tutumlu davranır. Bu nedenle manav yerine pazardan ihtiyaçlarını alır. Pazara giderken profesör olan kocasının saygınlığına zarar

gelmemesi için sahil yolunu tercih eder. Komşularının ona cimri yakıştırmaları yapmalarından çekinir.

Ayhan Bozırat'ın “*Eski Arkadaş*” adlı eserindeki kahramanlardan biri de coğrafya öğretmeni Raif Bey'dir. Eserde sınav yaptığı zaman öğrencilerinin kopya çekmemesi için gösterdiği aşırı titizlikle verilir. Onun bu davranışı eğitimci kimliğinin gereğini yerine getirdiğini göstermesi açısından önemlidir.

Türkiye'ye tarih alanında çalışma yapmak için gelen akademisyenlerden ve onların yardımcılardan oluşan bir grup, plan yapmak üzere bir yerde otururlar. Burada yaralı bir leylek ile karşılaşır. Çevredeki vatandaşlar tarafından yaraları tedavi edilen leylek, buna rağmen uçamaz. Arkadaşlarının leylekle ilgilenirken fazla zaman kaybettiklerini fark eden bir profesör, onlara çalışmalarına dönmeleri gerektiğini hatırlatır. Haldun Taner'in “*İznikli Leylek*” adlı eserindeki profesörün bu tavrı onun sorumluluk bilincine sahip bir olduğunu gösterir.

Ergenlik döneminde olan öğrencisine bu sıkıntılı dönemi atlatmasında yardımcı olan öğretmenin hikâyesini Hüseyin Su “*Gülşefdeli Yemeni*” adlı eserinde anlatır. Sorunlarını çözebilmesi için öğrencilerine tavsiyelerde bulunan öğretmen sorumluluk sahibi bir eğitimcidir.

Fahri Celal Göktulga “*Hayalet*” adlı eserindeki öğretmen tipinin sorumluluk sahibi biri olduğunu yine onun sözleriyle aktarır:

“... Muallimliğim zamanında... Ama, bundan birçok seneler evvel, tuhaf bir şey başıma gelmişti. Hemen her gece çalışmaya mecbur oluyordum. Bizim işimiz hakikaten güçtür: Gündüz üç dört saat ders verilecek, anlaşılmayan kısımlar izah edilecek, akşam da vazifeler tahsis edilecek. Yetmiş seksen kağıt okuyacaksınız sonra imla yanlışları, fikir hataları hep düzeltililecek...” (Lekesiz, 1997: 298).

İlker Öğretmenin arkadaşlarından Murat ve Gülgün polis tarafından tutuklanır. Arkadaşlarının arkasından kocası da tutuklanır. Kendisi için de tutuklama kararı çıkarılır. Çıkarılan emre ve polis tarafından tutuklanma riskine rağmen İlker Öğretmen, tutuklanan arkadaşının ailesinin yanına gider. Onları sakinleştirmeye çalışır. Nezihe Meriç'in "*Dumanaltı*" adlı hikâyesindeki İlker Öğretmen bu davranışıyla arkadaş olmanın gereğini yerine getirir.

Yaz tatilinin ardından okula gelen öğrencilerin temizliği, neşeleri, kurallar uygun hareket etmeleri İngilizce öğretmeni Sibel Derya'nın dikkatini çeker. Sibel Öğretmen, okula yeni başlayan öğrencilerden oluşan sınıfa derse girmek için hazırlanır. Okula yeni başlayan bu öğrencilere ilk derste nasıl davranırsa sonra da öyle devam edeceğinin bilincindedir. Öğrencilerin ilk derste onu nasıl görürlerse öyle akıllarında kalacağına farkında olduğu için yanlış bir davranışta bulunmamaya özen gösterir. Feyza Hepçilingirler'in "*Hoş Geldiniz Çocuklar*" adlı eserindeki Sibel Öğretmenin bu tavrı sorumluluklarını yerine getirme konusunda hassas olduğunu gösterir.

Atatürk, Galatasaray Lisesi'ni ziyaret ettiği sırada yurttaşlık bilgisi dersinin işlendiği bir sınıfa girer. Öğrenciler sınav olmaktadır. Öğretmene dersin işlenişiyle ilgili birtakım sorular soran Atatürk, ondan memnun edici cevaplar alır. O yıllarda yeni basılan bir kitap bütün okullara yurttaşlık bilgisi derslerinde kullanılması amacıyla tavsiye edilir. Öğretmenin, dersini tavsiye edilen bu kitaptan hareketle işlediğini öğrenen Atatürk, onun bu konuda üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmesine sevinir. Haldun Taner "*Atatürk Galatasaray'da*" adlı eserinde bu olayı okuyucuyla paylaşır.

Sınıf öğretmeni Rasim Çakır'ın ailesi ile ilgili sorumluluklarını yerine getirmesi Feyza Hepçilingirler'in "*Bize Gülmek Yaraşır*" adlı eserinde anlatılır. Rasim Öğretmenin eşi de memurdur ve farklı yerlerde görev yaparlar. Rasim Öğretmen, ailesini yalnız bırakmamak için her gün uzun bir yol gider. Bu durum Rasim Öğretmenin eşinin tayinini de kendi görev bölgesine çıkartmasına kadar sürer.

Cihangir, tarih öğretmenidir. Tarih, kesinlik içermeyen ve ortaya çıkan yeni belgelerle kolaylıkla yön değiştirebilen bir bilimdir. Bu durumdan hareketle bugün doğru kabul edilen birtakım yargıların yarın değişebileceği Cihangir Öğretmenin kendisini yalancı gibi hissetmesine neden olur. Tarih öğretmeni Cihangir, öğrencilerine yalan söylediğini düşünür. Onları kandırdığı fikri istifa etmesine sebep olur. Samet Ağaoğlu "....." adlı eserinde Cihangir'in şahsında aşırı sorumluluk algısına sahip bir öğretmen tipi çizer.

Hukuk profesörü Ahmet Bey, mesleğinin gereklerini tutuklanma pahasına yerine getirir. Birikimini öğrencilerine aktarır. Bunun yanı sıra aile sahibi olması nedeniyle yüklendiği görevleri de yerine getirir. Tutuklandığı dönemde yazdığı mektuplarla ailesini yönlendirir. Çocuklarının eğitimiyle ilgilenir. Samet Ağaoğlu Profesör Ahmet'in bu yönünü "*Babam*" adlı eserinde anlatır.

Kırk derece ateşi olduğu halde okula gelen Ayten, öğretmenlerinin bütün ısrarlarına rağmen eve gitmeyi kabul etmez. Okulu ve okumayı bu kadar seven Ayten'e öğretmenleri de yardımcı olurlar. Özellikle biyoloji öğretmeni gelecekle ilgili kararlar alırken ona yol gösterir. Orhan Kemal'in "*Önce Ekmek*" adlı eserindeki öğretmenler sorumluluk sahibi tiplerdir.

Yıllarca medresede öğretmenlik yapan Yörük Hoca, devletin savaşa girmesiyle birlikte silahını kuşanıp orduya katılır. Vatanını ve milletini seven bilinçli

bir yurttaş olarak medresede olduğu kadar cephede de üzerine düşen sorumluluğu yerine getirir. Ömer Seyfettin “*Yalnız Efe*” adlı eserindeki Yörük Hoca, savaş sonrasında yerleştiği köyde de halkın eğitimi ile yakından ilgilenir.

Müzik öğretmeni Melike Yıldırım’ın atandığı yeni okulda sorunlu bazı öğrenciler vardır. Ferhan Köroğlu “*Madalyon*” adlı eserinde Melike Yıldırım’ı sorunlu öğrencileri kazanma konusunda sorumluluk sahibi bir öğretmen gibi konuşturur:

“... İlk bir sonbahar günüydü. Yeni atandığım bu şirin okulun böyle sevimsiz bir sınıfa sahip olması, kanımca içler acısı bir durumdur. Henüz, içinde bulunduğum güzel kasabada, bilinmeyen bu okulun öğrencileri, son derece sorumsuz ve ne yazık ki eğitimsizdiler. Onlara eğitim ve öğretim sağlamak biz öğretmenlerin görevi olsa da bunu gerçek anlamı ile yapanlar çok nadirdi...” (Köroğlu, 2006: 174).

Bakmak zorunda olduğu kalabalık bir ailesi ve yetiştirmek zorunda olduğu öğrencileri olan Muhlis Öğretmen, gerek bir öğretmen gerekse bir aile reisi olarak sorumluluklarının bilincindedir. Bu sorumlulukları yerine getirmeye çalışır. Kemal Bilbaşar “*Pazarlık*” adlı eserinde Muhlis Öğretmene bu değer yanında hoşgörü, sabır gibi birçok değer daha yükler.

Bir köy okulunda görev yapan Ferhan Köroğlu’nun “*Annesiz Evime*” adlı eserindeki öğretmen, öğrencilerinden Kadriye’nin derse karşı ilgisiz olduğunu ve diğerlerinden farklı bir yapısının olduğunu gözlemler. Bunun üzerine onu derse katmak için birçok yöntem dener. Herkesten çok onunla ilgilenir. Ona şarkılar söyler, karşısında çocuk gibi davranır. Bütün bu uğraşlarının sonunda Kadriye’yi derse katmayı başarır. Öğretmenin bu tavrı sorumluluk sahibi olduğunu gösterir.

Ortaokul öğretmeni Kerim Tapar, ülkede karaborsacılığın yaygınlaştığı, ekmeğe, tütüne, şeker kuyruklarının her geçen gün çekilmez hale geldiği bir dönemde

görev yapar. Karısı yeni doğum yapmıştır. Mevsim kıştır ve sobaya atılacak kömür bulmak için sabahın erken saatinde kuyruğa girmek gerekir. Bu ortamda bir yandan ailesi ile ilgili sorumluluklarını yerine getiren Kemal Bilbaşar'ın "*Akrabalar Arasında*" adlı eserindeki Kerim Öğretmen, bir yandan da akşamları öğrencileri için ders notları hazırlar.

Ferhan Köroğlu "*Sevgili Öğretmenim*" adlı eserinde Semra Öğretmenin söz konusu değere sahip olduğunu yine onun sözlerinden hareketle ortaya koyar:

"... Ben Diyarbakır'ın Dokuz Çeltik Köyü'nde öğretmen olarak görev yapıyorum. Bu köye atandıktan sonra uzun ve zorlu bir yol katetmem gerektiğini anladım fakat karşılaştığım sorunlar beni hiçbir zaman yıldırmadı. Sanırım çocukları sevmem bunda en büyük etkendi..."
(Köroğlu, 2006: 155).

Emekli Öğretmen Ali Bey, Oktay Akbal'ın "*Hey Vapurlar Trenler*" adlı eserinde bir yolculuk sırasında yanındaki arkadaşına görev yaptığı dönemde üzerine düşen sorumlulukları yerine getirdiğine dair bir açıklama yapar:

"... Ben müdürken, atanan öğretmenlerin siciline bakardım, yetmez bu, her gün okula getirdikleri gazeteleri incelerdim, kitaplar mı okuyor, ne gibi kitap, nasıl gazete!.. Okumak iyidir ya, okuduğun şeye bağlı efendim..." (Gümüş, 2003: 122).

Yaşamdan zevk almayan, gelecekte bir beklentisi olmayan felsefe öğretmeni Abbas, kendisine karşı sorumluluklarını yerine getiremese de işiyle ilgili konularda aynı durum geçerli değildir. Üniversitede felsefe öğretmenliği yapan Nejat Turhan'ın "*Abbas*" adlı eserindeki öğretmen, yaptığı işin zahmetli olduğunun farkındadır. Her geçen gün birikimini arttırır. İşinin hakkını vermeye çalışır.

Ömer Seyfettin'in "*Rütbe*" adlı eserindeki felsefeye ve kitap okumaya meraklı kahraman, okuduğu kitaplardaki cümlelerin derin anlamlarını merak eder. Yine kafasına böyle bir cümlenin takıldığı günde kahvenin önünden geçerken o

sırada kahvede bulunan Hasan Öğretmen, onu yanına çağırır. Eski öğrencisine neden bu kadar düşünceli olduğunu soran Hasan Öğretmen, daha sonra ona anlayamadığı cümle konusunda yardımcı olur. Hasan Öğretmenin öğrencileriyle her an ilgilenmesi onun eğitimci olmasından kaynaklanan sorumluluğunun bilincinde olduğunu gösterir.

Yine Ömer Seyfettin *“Niçin Zengin Olmamış”* adlı eserinde bir başka sorumluluk sahibi öğretmeni anlatır. Eserdeki lise öğretmeni, ülkenin savaş içerisinde olduğu bir dönemde gece sabaha kadar kitaplar okuyup notlar çıkarır. Bu notlarını daha sonra okulda öğrencileriyle paylaşır. Hasta çocuğuna süt alabilmek için kitaplarını satmak zorunda kalır. Onun bu davranışı üzerindeki babalık ve öğretmenlik vasıflarının gereklerini yerine getirdiğini gösterir.

“Elma” adlı eserinde Ömer Seyfettin, yirmi altı yıllık örnek evliliği ile çevresindekilerin takdirini toplayan öğretmeni anlatır. Evliliğinin heyecanını kaybetmemesi, yapaylığa kaçmaması için elinden geleni yapan öğretmen, geçen yirmi altı yılın sonunda bunu büyük oranda başarır.

Öğrencilerinden dünyanın yedi harikasının neler olduğuna dair bir liste yapmalarını isteyen öğretmen, onlardan sırayla listelerini okumalarını ister. Bu okuma sırasında bir öğrenci dünyanın yedi harikası adı altında pek çok şeyin sayılabileceğini söyler. Görmek, duymak, dokunmak, tatmak, hissetmek, gülmek ve sevmek gibi vücut fonksiyonlarından oluşan bir liste yapılabileceğini belirtir. Bu cevap karşısında Ferhan Köroğlu'nun *“Dünyanın Yedi Harikası”* adlı eserindeki öğretmen ve diğer öğrenciler hayatta satın alamayacağımız, bizim için çok kıymetli olan şeyleri korumak için üzerimize düşen birtakım görevler olduğunu anımsarlar.

Fahri Kaya'nın "Güven" adlı hikâyesindeki öğretmenin sorumluluk anlayışı eserde şöyle anlatılır:

"... Fakat yeni öğretmen okuldaki sınıflara girmeden önce öğrenciler hakkında yaşlı öğretmenle konuşmak istedi. Bunun için okuldan ayrılan öğretmenin evini öğrenip onu ziyaret etti. Ders vereceği sınıflardaki öğrencilerle tek tek ilgilendi... Yeni Türkçe dersi öğretmeni aynı zamanda VII. sınıfın da sınıf yönetmeni olacaktı. Bunun için o bu sınıftaki öğrencileri için öteki sınıflardaki öğrencilere nisbetle daha çok ilgilendi..." (Kaya, ...: ...).

Selim İleri'nin "Sabahsız Geceler" adlı eserinde bir öğrenci öğretmenlerinin gözü önünde ağzından ve burnundan kan gelinceye kadar dövülür. Öğretmenlerin çoğu duruma tepkisiz kalırken İngilizce öğretmeni meslektaşlarının aksine öğrenciyle ilgilenir. Onu yerden kaldırır, toparlanmasına yardımcı olur.

Hayriye Öğretmenin bayramda kendisini ziyarete gelen Rıfat'ı okula başlaması için ikna etmeye çalışması Necati Tosuner'in "Sisli" adlı eserinde anlatılır: "... 'Hiç üzülme...' dedi, saçlarımı sevdi. 'Akıllı çocuksun sen, hemen yetişirsin arkadaşlarına.' Kalem ve mendil verdi bana. Evleri çok güzel. Sıcacık..." (Lekesiz, 1999: 541).

Selim İleri'nin "Kötülük" adlı eserindeki lise öğretmeni yatılı bir okulda görev yapar. Öğrencilerinin yemekhaneye giriş çıkışlarından oturma düzenlerine kadar her şeyleriyle yakından ilgilenir. Öğretmenin bu tavrı sorumluluk sahibi bir öğretmen olduğunu göstermesi bakımından önemlidir.

Mehmet Başaran'ın "Mutluluk mu..." adlı eserindeki Reşit Öğretmen bakkala giderken şunları düşünür:

"... Ama ben daha sekiz- on yaşındayken evimizin sorumluluğunu yüklenmişim yahu. Akşama kadar tarlada harmanda çalışırdım. Suçum neydi peki? Suçum muçun yok Reşit Buruk. Olsa olsa okkanın altına gidenlerden birisisin..." (Başaran, ...: 144).

Selim İleri'nin “*Türküsz*” adlı eserindeki edebiyat öğretmeni Suat, öğrencileri için bazı fedakârlıklarda bulunur. Hikâyede bu durum annesinin tepkisini çeker: “... *Kendine bak biraz, varsın öğrenciler çalıştıkları ölçüde öğrensinler şu baş cezasını, sen didinme bunca, hurpalama kendini...*” (İleri, 2003: 32).

“*Sol Anahtarı*” adlı hikâyede yeni gelen müzik öğretmeni öğrencilere alanıyla ilgili bir şeyler öğretmeye çalışır. Diğer öğretmenlerin derse ilgisiz olmaları nedeniyle yeni gelen öğretmenin bu çabası öğrencileri şaşırtır.

Görev yaptığı dağ köyünden ayrılacağı gün kendi iç hesaplaşma yapan Ferid Edgü'nün “*Son Ders*” adlı eserindeki öğretmen, içinden şunları geçirir:

“... *Bu arada çocuklar okumayı öğrendiler, bu arada çocuklar saymayı öğrendiler, bu arada çocuklar hesap yapmayı öğrendiler, bu arada çocuklar dünyanın döndüğünü öğrendiler, bu arada çocuklar bulaşıcı hastalıklardan korunmayı öğrendiler, bu arada çocuklar hastalık yapan mikropları öğrendiler, bu arada çocuklar temizliği öğrendiler, bu arada çocuklar diş fırçalamanın gereklerini öğrendiler, bu arada çocuklar kentleri, denizleri, asfalt yolları öğrendiler...*” (Edgü, ...:..).

Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın “*Hattı Üstüva*” adlı eserindeki coğrafya öğretmeni öğrencilerinin hepsine alanıyla ilgili bir şeyler vermek için sabırla çaba gösterir.

Dağ köylerinden birinde görev yapan Sevinç Çokum'un “*Asmalı Köyün Öğretmeni*” adlı eserindeki öğretmen sadece çocukların eğitimiyle ilgilenmez. Köyün ve köylünün her türlü işine yardımcı olur. Okulunda kendi çabalarıyla bir kitaplık oluşturur.

Yurt dışında özellikle Almanya'da yaşayan vatandaşlarımızın hikâyelerine yer veren yazarlarımız da olmuştur. Fakir Baykurt bu yazarlardan biridir. Bazı eserlerinde yurt dışındaki vatandaşlarımızın yaşadıklarına yer verir. “*Yazar*” adlı

eserinde Almanya’da öğretmenlik yapan İsmet Akdağ, buradaki Türk öğrencilerin sorunları ile ilgili yazılar yazması için bir yazar arkadaşını okula çağırır. Okulda öğrencilerle konuşan yazar, onlarla ilgili öyküler yazar. İsmet Öğretmen, hem bir yurттаş hem de öğretmen olarak bir sorumluluk örneği gösterir.

“*Babamın İşi*” adlı bir başka Fakir Baykurt hikâyesinde öğrencilerini müze gezisine götüreceğ olan Alman öğretmenler, onlara ailelerinden izin belgesi getirmelerini şart koşarlar. Bunun yanı sıra gezi ile ilgili bütün masraflar okul tarafından karşılanır. Öğretmenlerin sorumluluk sahibi olmalarını göstermesi açısından bu ayrıntılar önemlidir.

Fakir Baykurt, başarılı bir öğrenci olan Hatice’nin eğitimine devam etmesi konusunda ailesini ikna etmeye çalışan Alman öğretmenlerin çabasını ve sorumluluk anlayışlarını da “*Hatice’nin Mahkemesi*” adlı eserinde anlatır. Alman öğretmenler Hatice’nin ailesi tarafından evden kovulmalarına rağmen yine de amaçlarından vazgeçmezler. Sonunda aileyi ikna ederler.

Almanya’da işçi olarak çalışan Türk aile, kızlarını okuldan alınca öğretmen Frau Horbach ve okul müdürü bu duruma tepki gösterir. Öğrencinin evine kadar giderek babasıyla kızını tekrar okula göndermesi için konuşurlar. Fakir Baykurt “*Kaçtım Ne Yapayım?*” adlı eserinde de yine öğretmenleri sorumluluk sahibi kişiler olarak anlatır.

“Sevgi Yandı” adlı bir başka hikâyesinde de Fakir Baykurt yine mesleğinin gereklerini ayırım gözetmeksizin yerine getirmeye çalışan Alman öğretmenleri anlatır. Mustafa öğretmenleri tarafından geri zekalılar sınıfına gönderilmemek için düzenli olarak ders çalışır.

3.26. Şefkat Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Şefkat kavramı ile “acıyarak ve koruyarak sevme, sevecenlik” (Türkçe Sözlük, 2005: 1854) anlamları kastedilmiştir.

Bu anlamlardan hareketle bahsedilen değerle ilgili bulgulara rastlanan hikâyeleri ve bu hikâyelerin adlarını şöyle sıralamak mümkündür:

YAZAR	ESER	YAZAR	ESER
Sadık Yalsızuçanlar	Mektup	Fakir Baykurt	Yakantop
Fakir Baykurt	Adem ile Hakan	Osman Çeviksoy	Gül Mevsimi
Ferhan Köroğlu	Ben Okumayacağım	Samet Ağaoğlu	Babam
Feyza Hepçilingirler	Hoş Geldiniz Çocuklar	Reşat Nuri Güntekin	Sazan Köyü Öğretmeni
Sait Faik Abasıyanık	Köy Hocası ile Sığırtmaç	Nurettin Topçu	Köy Hocası
Melek Çe	Bu Öğretmen Çok Çılgın	Melek Çe	Televizyon Oyunu
Çağrı Gürel	Yaka	Nihat Malkoç	Gümüş İşlemeli Çaydanlığın Buğusu
Mustafa Oğuz	Kır Çiçeği Hüznü	Sadık Yalsızuçanlar	Tahakküm
Sırrı Er	Gurbet Kuşu	Hüzeyme Yeşim Koçak	Alfabe
Necdet Ekici	Gül Bitirmek İçin Toprak Olmak Gerek	Osman Çeviksoy	Bekleyiş
Taki Akkuş	Küçük Nur Ali	Latif Sarıyüce	Çocuk ve Ekmek
Ferhan Köroğlu	İyi Düşündünüz mü?	Leyla Ruhan Okyay	Düş
Ethem Baran	Berhudar Olasın	Osman Çeviksoy	Başlangıç
...	Fedakar Öğretmen	...	Sütçü Mehmet

Okula gitme yaşı gelmiş olmasına rağmen torununu okula göndermeyen Veligazi’yi köy öğretmeni bu konuda uyarır. Ona torununu

okula göndermesi gerektiğini söyler. Veligazi de torunun çok sevdiği ve okulda incineceğini düşündüğü için okula göndermek istemediğini söyler. Bunun üzerine Hüseyin Öğretmen, torununa şefkatli davranacağı konusunda Veligazi’yi ikna eder. Osman Çeviksoy’un “*Başlangıç*” adlı eserindeki Hüseyin Öğretmen köyde itibar sahibi biri olduğu için Veligazi onun sözüne inanır ve torununu okula gönderir.

Okul müdürünün öğrencilere karşı şefkatli tavrı Ethem Baran’ın “*Berhudar Olasın*” adlı eserinde dile getirilir:

“... Müdür şimdiye kadar gördüğü adamların hiçbirine benzemiyordu. İnsanın içindeki korkuyu alıp götüreren bir adamdı. Çocuğun üç numara kısa kesilmiş saçlarını okşamıştı. Çocuk, kafasında o sıcak elle çıkmıştı okuldan ve o sıcak el günler boyunca durmadan okşamıştı saçlarını...” (Uğur, 2004: 420).

Öğrencilerini çok seven Nebahat Öğretmen, içlerinden birine yaramazlık yaptığı için çok kızar ve kendisini tutamayarak tokat atar. Sonraki günlerde yaptığından pişman olan Nebahat Öğretmen, ders çıkışında öğrencisini yanına çağırır. Onu kucaklar, öper, başını okşar. Ayrıca ona hediye olarak bir kitap alır. Leyla Ruhan Okyay’ın “*Düş*” adlı hikâyesindeki Nebahat Öğretmenin bu tavrı şefkatli bir kişi olduğunu gösterir.

Tıp fakültesi öğrencilerine ders anlatan öğretmen, onlara bakımı zor bir hastayla ilgilenip ilgilenemeyeceklerini sorar. Sınıftan ses çıkmaması üzerine kendisinin bu işi zevkle yaptığını söyler. Kanıt olarak da öğrencilerine bu kişinin fotoğrafını gösterir. Fotoğrafını gösterdiği kişi kızıdır. Bir anne olarak zevkle onunla ilgilendiğini söyleyen kadın öğretmen, öğrencilerine anne ve babalarının da bir zamanlar kendileriyle böyle ilgilendiğini söyler. Ferhan Köroğlu’nun “*İyi*

Düşündünüz mü?” adlı eserindeki öğretmen, anlattığı bu olayla öğrencilerine şefkat dersi verir.

Latif Sarıyüce’nin “*Çocuk ve Ekmek*” isimli hikâyesindeki öğretmenin öğrencilerine şefkatli yaklaşımı eserde öğretmenin kendi cümleleriyle anlatılır:

“... Birinci sınıfta on, on beş kadar öğrenci vardı. Onlara sokulmak, yakın olmak beni mutlu eden uğraşlarımdan biriydi. Çoğu zaman el ele oyunlar oynar, kendilerinden öğrendiğim şarkıları birlikte söylerdik. Bu şarkılardan bir tanesi vardı ki, söylerken el çırpıp çırpıp ve yerimizde döne döne oynardık...” (Özçelik, 2007: 54).

Öğretmenlerinden bazıları Ali’ye kızarlar, bazen onu ve diğer öğrencileri cezalandırırlar. Fakat Nermin Öğretmen farklıdır. Öğrencilerini sever, onlara bir anne şefkati ile yaklaşır. Bu tutumundan dolayı öğrencileri de Taki Akkuş’un “*Küçük Nur Ali*” adlı eserindeki Nermin Öğretmeni severler.

Osman Çeviksoy’un “*Bekleyiş*” isimli eserindeki öğretmen ile öğrencileri arasındaki şefkat temelli sevgi bağı yine öğretmenin ağzından anlatılır. Köy öğretmeni olan kahraman, okuluna birkaç gün gidemez. Bu birkaç günün ardından gittiği okulda öğrencilerinden birinin karşılayışı öğretmeni duygulandırır:

“... Hoş geldin öğretmenim, deyip elimi öptü. Dayanamadı, sarıldı bana. Uzun süre bırakmadı. Uzun sürmüş ayrılıklardan sonra iki oğlumun sarılıp ‘Babacığım, canım babacığım!’ deyişleri gibi ‘Öğretmenim, canım öğretmenim!’ diyordu... Saçlarını sıvazladım. Çantamı yere bırakıp eğildim, üşümüş, kızarmış yanaklarını avuçlarıma içine aldım. Sevinç dolu gözleri ıslaktı. Ağlıyordu...” (Özçelik, 2007: 112).

Yoğun olarak çalıştığı günlerde evindeki çalışma odasına girmemesi konusunda uyardığı oğlunun sık sık onu rahatsız etmesini anlayışla karşılayan öğretmen, onun da ilgi istemeye hakkının olduğunu düşünür. Necdet Ekici, baba ile oğul arasındaki bu ilgi ikilemini “*Gül Bitirmek İçin Toprak Olmak Gerek*” adlı

eserinde işler. Eserde öğretmen, şefkatli kişiliğini oğluna sesleniş biçiminde ortaya koyar:

“... Bazen bakardım sana, dirseklerin masada, yanakların iki avucunda, daha bana sarılmadan, kuş tüyü öpücüklerini vermeden, yaptığın resimlerini göstermeden, boynun yana bükük karşımda öylece uyuyakalmışsın. Düşmenden korkar, usulca kucaklar, yatak odana taşırdım seni. İçgüdüsel sarılırdın. Koklardım seni. Alnına kelebek dokunuşunda bıraktığım öpücükler, yavaşça çekerdim yorganı üzerine...” (Özçelik, 2007: 130).

Teneffüse çıkan öğrencilerini izleyen Hüzeyme Yeşim Koçak’ın *“Alfabe”* adlı eserindeki Nihat Öğretmenin bu sırada aklından geçenler hikâyeye yansıtılır:

“... Öğrenciler teneffüste. İlkler, annesinin elinden tutmuş gelen ürkekler, bir alfabeyi dolduran cümlelere belki destanlara yazılı özgün harfler, eserler...”

Severek gülerek gururla seyrediyor. Manzara civıltılı...” (Özçelik, 2007: 149).

Öğretmen okulunu kazanan kahramanın annesiyle vedalaşması Sırrı Er’in *“Gurbet Kuşu”* adlı eserinde şefkat örneği niteliğindedir:

“... Annem yemenisinin ucuyla gözyaşlarını siliyordu. Canım annem. Bir tanecik çocuğunu gurbete göndermek onu ne kadar üzümüştür kim bilir? Evden çıkarken bana sarılıyor, ‘kara gözlü Selim’im, gurbet kuşum benim, sen olmadan anan nasıl duracak buralarda’ diyordu...” (Özçelik, 2007: 183).

Karadeniz kasabalarından birine tayini çıkan felsefe öğretmeni yeni atandığı okulun bulunduğu yere geldiği zaman çevredekilere okulun yerini sorar. Küçük bir çocuk kendisini yeni okuluna kadar götürür. Okula geldiklerinde felsefe öğretmeni çocuğa teşekkür eder ve onun başını okşar. Bu ilgiden memnun olan çocuk da öğretmenin elini öperek oradan uzaklaşır. Sadık Yalsızuçanlar’ın *“Tahakküm”* adlı eserinde anlattığı bu olay felsefe öğretmenin şefkat sahibi bir kişi olduğunu gösterir.

Öğrencilerini çocukları gibi seven Adem Öğretmen Hilal adlı öğrencisinin ölümüne üzülür. Bahçeden topladığı kır çiçeklerini onun sırasına bıraktıktan sonra öğrencilerini toplayarak Hilal'in ailesine taziyeye gider. Mustafa Oğuz'un "*Kır Çiçeği Hüznü*" adlı eserindeki Adem Öğretmen taziye yerinde Hilal'in babasına sarılarak ağlar. Bütün bu gelişmeler onun şefkat sahibi bir insan olduğuna kanıttır.

Mümtaz Öğretmen genç yaşta hayatını kaybeder. Arkasında bir aile bırakır. Büyük kızı Gülşah babasından çok etkilenir. Onun gibi öğretmen olmak ister. Sonunda babası gibi o da öğretmen olur. Gülşah'ın öğretmen olma isteğini Nihat Malkoç "*Gümüş İşlemeli Çaydanlığın Buğusu*" adlı eserinde şefkatini gösterir şekilde anlatır:

"... Geceleyin uykularında bile 'Ben öğretmen olmalıyım' diye sayıklayıp duruyordu Gülşah... Hem de bir ilkokul öğretmeni... Çünkü çocuklara duyduğu sevgiyi tarif etmek imkânsızdı. Nerde bir küçük çocuk görse kucığına alır, başını okşar, yanağına öpücük kondururdu..." (Özçelik, 2007: 228–229).

Asker öğretmen olarak görev yaptığı köy okulunda öğrencileri ile duygusal bir bağ kuran kahraman, köyden ayrılacağı gün zor anlar yaşar. Önce bir kaza sonucu hayatını kaybeden öğrencisinin okul bahçesindeki mezarını ziyaret eder. Öğrencileriyle tek tek kucaklaşıp vedalaşır. Kendi çocuğu gibi sevdiği Ömer'in babası vefat etmiştir. Ömer'in de ölümüyle iyice yalnız kalan aileyi köylüye emanet ettikten sonra oradan ayrılır. Çağrı Gürel "*Yaka*" adlı eserinde özellikle öğretmenin köyden ayrılacağı gün yaşadıklarından hareketle onun şefkatli bir insan olduğunu vurgular.

Okula yeni gelen öğretmen, sert duruşuyla öğrencilerde bir korku oluşturur. Ayrıca disiplinli bir kişiliğe sahip öğretmen, bu yönü nedeniyle de öğrencileri

kendisinden uzaklaştırır. Öğrenciler, öğretmenlerinin dış görünüşünden ve birkaç davranışından hareketle ön yargılı davranarak, onun kötü biri olduğuna karar verirler. Hayat bilgisi derslerinde onu sınıfta görene kadar bu düşünceleri değişmez. Melek Çe'nin birbirinin devamı niteliğindeki “*Bu Öğretmen Çok Çılgın*” ve “*Televizyon Oyunu*” adlı eserlerindeki öğretmen, derste onlara gülümser. Dersini oyunlaştırarak anlatır. Bazılarının başını okşar. Onlara karşı son derece anlayışlı davranır. Öğretmenin bu şefkatli tavrı öğrencileri ile arasındaki buzları eritir.

Hayat şartlarının oldukça zor olduğu bölgedeki köylerden birine öğretmen olarak atanan kahraman sadece eğitimle ilgili işlere bakmaz. Köyü ve köylüyü ilgilendiren her türlü işe dâhil olur. Bazı konularda köylüye yol gösterir, bazen kendisi de onlarla birlikte çalışır. Öğrencileri ile ayrı ilgilenir. Çocukları gibi gördüğü öğrencilerinden derste geride kalanlara özel ders verir. Köylünün kendisine getirdiği yiyecekleri sağlıklı beslenemeyen öğrencilerine yedirir. Hasta olan öğrencilerine ilaç getirtir. Maddi sıkıntısı olanlara kendince yardımlar yapar. Nurettin Topçu “*Köy Hocası*” ismiyle anlattığı bu öğretmenin hikâyesinde şefkatli kişiliğine yönelik ayrıntılara yer verir.

Sait Faik Abasıyanık da “*Köy Hocası İle Sığırtmaç*” adlı eserinde bir başka şefkatli köy öğretmenin hikâyesini anlatır. Köyde sığırtmaçlık yapan çocuğa bile okuma yazma öğretmeye çalışan öğretmeni öğrencilerinden birinin ölümü derinden etkiler:

“... İki maaşımı hastalığına harcadığım talebe, sonbaharla beraber ölmüştü. Artık hiçbir zekâ beni alâkadar etmiyor; küçük, nefes ve sığır kokulu sınıfın pencerelerini dağ rüzgarına açtırmak aklıma gelmiyordu...” (Uğur, 2004: 36).

Bir dağ köyünde öğretmenlik yapan Ömer, köyde başlayan hastalık salgını durdurabilmek için kasabaya iner. Amacı kasaba doktorunu alıp köye götürmektir. Doktor da hastadır. Yollar kapalı olduğu için başka kimseye haber gönderemeyen kasaba doktoru ölümü bekler. Ömer'in gelmesi ile her şey değişir. Ömer, doktoru kendi kendini ameliyat etme konusunda ikna eder. Kendisini ameliyat eden doktor kurtulur. Ömer ile doktor arasında bu olaydan sonra bir dostluk başlar. Doktor Ömer'in yanında kendisini bir kardeş kucağında gibi hisseder. Reşat Nuri Güntekin "*Sazan Köyü Öğretmeni*" adlı eserinde Ömer'in şefkatli tarafını doktordan hareketle açığa çıkarır.

Okulun açıldığı ilk gün öğrencilerini görecektir olmanın sevinciyle yerinde duramayan Sibel Öğretmenin bu durumu onun öğrencilerine karşı şefkatini göstermesi açısından önemlidir. Feyza Hepçilingirler'in "*Hoş Geldiniz Çocuklar*" adlı eserindeki Sibel Öğretmen öğrencilerini aydınlık geleceğin mimarı olarak görür. Sevinçlerini paylaşır, dertleriyle dertlenir.

Sert bir mizaca sahip hukuk profesörü Ahmet Bey'in belli etmese de şefkatli bir yönünün olduğunu oğlu Samet Ağaoğlu'nun "*Babam*" adlı eserinde anlatır: "... *Babam hayatımın en sert yüzü ve sesidir. Bu sertliğin, geçirdiğim bazı büyük hastalıklar esnasında, birdenbire derin bir şefkate tahavvül ettiğini kaç kere görmüştüm...*" (Ağaoğlu, 2003: 215).

Emine Öğretmenin sıkıyönetim döneminde yaşadıkları Ferhan Köroğlu'nun "*Ben Okumayacağım*" adlı eserinde verilir. Kocasını tutuklanan Emine Öğretmen bir yandan çocuğuna bakar bir yandan da görevini yürütmeye çalışır. Bakacak kimse olmadığı için onu evde bırakarak işe gider. Emine Öğretmenin bir anne için çok zor

olan bu durum karşısındaki tavrı iş yaşamındaki zorluklar ve çocuklarına duyduğu şefkat eserde birlikte verilir.

Hastanede nöbetçi olduğu bir günde öğretmenine mektup yazan hemşire onun birçok özelliğinin yanı sıra şefkatli bir insan olduğundan da bahseder. Sadık Yalsızuçanlar'ın “*Mektup*” adlı eserindeki bu öğretmen, öğrencisi tarafından kendilerine karşı gösterdiği sevecen tavrı ile hatırlanır.

Osman Çeviksoy'un “*Gül Mevsimi*” adlı eserindeki okul müdürü, öğrencisi Bedrettin'in kendisinininkine benzer bir hayat hikâyesinin olduğunu düşünür. Okul müdürü de Bedrettin gibi hayatta tutunabilmek bir yerlere gelebilmek için çok sıkıntı çeker. Aralarındaki benzerlik nedeniyle konuşma ve yardımcı olma isteğiyle onu odasına çağırır. Eserde okul müdürünün Bedrettin ile konuşma şeklinden şefkatli bir insan olduğu anlaşılır: “... *Şu okuldaki bütün çocuklar benim evlatlarımdır. Hepsini severim. Fakat seni bir başka severim. Çünkü sen benimkine benzer bir kader yaşıyorsun...*” (Çeviksoy, 2007: 23).

“*Sütçü Mehmet*” adlı eserdeki kahraman ise geçim sıkıntısı nedeniyle okula devam edemez ve çalışmak zorunda kalır. Sütçülük yaptığı sırada bir öğretmenle tanışır. Öğretmen onu tekrar okula kaydettirir. Sınıfındaki diğer öğrencilerle arasında yaş farkı olmasına rağmen öğretmenleri onun okuma çabasına saygı duyarlar ve ona şefkatle yaklaşırlar.

Eşine ve çocuğuna bayramlık alan Ömer Öğretmen parası yetişmediği için kendisine bir şey alamaz. Bu arada maddi durumu iyi olmayan bir öğrencisi aklına gelir. Arkadaşından borç alarak öğrencisine oğluna aldığı bayramlıkların aynısından alıp götürür. Onun bu şefkatli davranışı “*Fedakar Öğretmen*” adlı hikâyede anlatılır.

Fakir Baykurt yurt dışında yaşayan Türklerin hikâyelerini anlattığı eserlerinde Türk çocuklarına ders veren Alman öğretmenlerden de bahseder. “*Adem ile Hakan*” adlı eserinde öğretmen Frau Hilbert, Adem’i ödevini yapmadığı için azarlar. Daha sonra yaptığından pişman olur. Adem’in gönlünü almaya çalışır. Teneffüste bahçeye çıkar, Adem’in koluna girerek başını okşayarak onunla iletişim kurmaya çalışır. Alman öğretmenin şefkat sahibi biri olduğunu göstermesi açısından bu davranışları önemlidir.

Yine Fakir Baykurt’a ait “*Yakantop*” adlı hikâyede beden eğitimi öğretmeni Heike Werner, öğrencilerine derste yakantop oynatır. Takımının yenilmesi üzerine öğrencilerinden biri çok üzülür ve ağlamaya başlar. Bunun üzerine öğrencisinin yanına giden Heike Werner, onu teselli etmeye çalışır. Başını okşar ve iyi oynadığını üzülmemesi gerektiğini söyler. Onun öğrencisine karşı bu tavrı şefkatli bir insan olduğunu gösterir.

3.27. Titizlik Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Çalışmada titizlik kavramı ile planlı olma, düzenli hareket etme, kurallara uyma, ince ayrıntılara önem verme, davranışlarda ölçülü olma, ince düşünme, yapılan işe özen gösterme anlamları kastedilmiştir.

Bu bağlamda söz konusu değerle ilgili bulgulara rastlanan hikâyeler şunlardır:

YAZAR	ESER	YAZAR	ESER
Sadık Yalsızuçanlar	Mektup	Fakir Baykurt	Yakantop
Fakir Baykurt	Adem ile Hakan	Osman Çeviksoy	Gül Mevsimi
Ferhan Köroğlu	Ben Okumayacağım	Samet Ağaoğlu	Babam

Feyza Hepçilingirler	Hoş Geldiniz Çocuklar	Reşat Nuri Güntekin	Sazan Köyü Öğretmeni
Sait Faik Abasıyanık	Köy Hocası ile Sığırtmaç	Nurettin Topçu	Köy Hocası
Melek Çe	Bu Öğretmen Çok Çılgın	Melek Çe	Televizyon Oyunu
Çağrı Gürel	Yaka	Nihat Malkoç	Gümüş İşlemeli Çaydanlığın Buğusu
Mustafa Oğuz	Kır Çiçeği Hüzünü	Sadık Yalsızuçanlar	Tahakküm
Sırrı Er	Gurbet Kuşu	Hüzeyme Yeşim Kolçak	Alfabe
Necdet Ekici	Gül Bitirmek İçin Toprak Olmak Gerek	Osman Çeviksoy	Bekleyiş
Taki Akkuş	Küçük Nur Ali	Latif Sarıyüce	Çocuk ve Ekmek
Ferhan Köroğlu	İyi Düşündünüz mü?	Leyla Ruhan Okyay	Düş
Ethem Baran	Berhudar Olasın	Osman Çeviksoy	Başlangıç
...	Fedakar Öğretmen	...	Sütçü Mehmet

Edebiyat öğretmeni Seval Hanım “Çiçekler” adlı hikâyede öğrencilerine kitaplarını okuttuğu bir yazarı söyleşi için görev yaptığı okula davet eder. Yazarın karşılanması, ağırlanması, söyleşinin yapılacağı salonun düzeni, yazara sorulacak sorular ve yazarın okuldan uğurlanması konularında en ince ayrıntıya varana kadar düşünen, planlı hareket eden Seval Öğretmen sayesinde herkesin memnun kaldığı, sorunsuz bir söyleşi gerçekleşir.

Öğrencileri Korkut Öğretmeni şöyle anlatırlar:

“...lacivert ceketiyle gri pantolonu pek değişmiyordu. Annesi tarafından dokunduğu belli olan kazağı da pek çıkarmadı sırtından. En fazla üç adet gömleği vardı. Ancak elbisesini ütüsüz ve kirli, gömleklere yıkanmamış, kunduraları boyanmamış görmedik onu...” (Özçelik, 2007: 142).

Tayinin çıktığını öğrenen “Bir Küskün”deki edebiyat öğretmeni görev yaptığı okuldan ve öğrencilerinden ayrılmak istemese de tayin haberini alır almaz

hazırlıklara başlar. Ev bulunmasından yakacak alımına kadar her şeyi en ince ayrıntısına kadar planlar.

Erzurum Lisesi edebiyat öğretmeni, yazar olan arkadaşının kendisine kontrol etmesi için verdiği hikâyeyi titizlikle gözden geçirir. Hikâyenin kurgusunda hata bulamayan öğretmen, üslup olarak bazı sorunlarının olduğunu tespit ettiği hikâyeyi düzeltmesi için arkadaşına iade eder. “*Kitap Korkusu*”nda edebiyat öğretmenin davranışlarındaki titizlik edebi beğenisine de yansıtılmıştır.

Duygulu ve kibar olan edebiyat öğretmeni Münir Bey, “*Yüreğimdeki Cemre*”de titizliği ile de ön plana çıkarılır.

Osman Çeviksoy’un “*Başlangıç*” adlı eserindeki Hüseyin Öğretmen, köye gelir gelmez köylünün konuşmasından, köyün çevre düzenlemesine kadar her konuda bir düzen oluşturur. Önce ahır olarak kullanılan okulu temizletir, kısa sürede okul eğitim öğretime açılır. Yine cami avlusuna su götürülmesi, köyün eski çamaşırhanesinin yıkılıp yerine yenisinin yapılması, göletin tamiri gibi çalışmalar o, köye geldikten sonra yapılır. Hüseyin Öğretmenin köye getirdiği bu düzen anlayışı onun titiz kişiliğinin bir yansımasıdır.

Davranışlarındaki ve fikirlerindeki tutarlılığı ile bilinen Cihan Aktaş’ın “*Seçilen*” adlı eserindeki lise öğretmeni, evlenmeye karar verir. Evlenme niyetiyle tanıştığı bayanı bütün yönleri ile tanımaya çalışır. Bu amaçla bir araya geldikleri zaman lise öğretmeni, karşısındaki bayana onunla ilgili merak ettiği her şeyi sorar. Bazı konularda anlayamadıklarını tespit eden lise öğretmeni, ayrıca karşısındaki bayanın birkaç konuda aşırıya kaçan fikirlerinin olduğunu tespit eder. Anlaşmazlıkların ileride sorun olabilecek kadar ciddi olduğunu düşünür ve bu

bayanla evlenmekten vazgeçer. Öğretmenin tanışma sürecindeki bu tavrı onun titiz bir kişi olduğunu gösterir.

Ders yılının başlamasından önce okula başlayacak öğrencilerin kaydını yapan okul müdiresinin meslekî titizliği Füzûzan'ın "*Birinci Yaz Şarkıları*" adlı eserine konu olur. Müdire Hanım, okula başlama çağındaki çocukların yaşlarına dikkat ettiği gibi zihinsel olarak da okula başlamaya hazır olup olmadıklarını kontrol eder. Yaşı küçük olmasına rağmen bir çocuğu zihinsel olarak yeterli olduğu gerekçesiyle okula kaydeder.

Hüseyin Feyzullah, Tepebaşı'nda dolaştığı bir sırada gözüne tiyatro önünde bilet alan bir öğretmen ve öğrencisi takılır. Öğretmen, gayet şık giyimlidir. Hüseyin Feyzullah'a göre öğretmenin giyim kuşamına gösterdiği bu özen onun titiz bir kişi olduğunu gösterir. Sabahattin Kudret Aksal "*Hüseyin Feyzullah'ın Evlenmesi*" adlı eserinde bu olayla öğretmenin kişiliği ile ilgili titizlik vurgusu yapar.

Kendisini köyüne adayan öğretmen, tahsilini tamamladıktan sonra köyüne döner. Köyünün kalkınması için uğraşır. Necip Fazıl Kısakürek, onun bu amaçla yaptığı çalışmalarında gösterdiği titizliği "*Öğretmen Bey*" adlı eserinde anlatır:

"... *Bu köy, Anadolu'dan değil, cennetten bir köşe. Baklava biçimindeki taşların örgüştirdiği muntazam kaldırımları ve ağaçları arasında kuş kafesine benzeyen şirin evleriyle eşi bulunmaz bir bucak...*" (Uğur, 2004: 30).

Gülten Dayıoğlu'nun "*Yalan Üç Ayaklıdır*" adlı eserinde ise öğretmen, ders işlediği sırada gürültü yapan öğrenci kümesinin yanına gelir. Onlara gürültü yapmalarının nedenini sorar. Kaybolan bir kitap yüzünden gürültü yaptıklarını öğrendiği öğrencilerine gayet ölçülü davranışlarla müdahale eder. Ani ve aşırı tepkilerde bulunursa onların kişilik gelişimini olumsuz etkileyeceğinin bilincindedir.

Onun davranışlarındaki bu ölçülülüğü ve ince düşünceliliği titiz bir insan olduğunu gösterir.

Sınıfta top oynayan öğrencileri gören öğretmen, onlara bahçede oynamalarını söyler. Ayrıca onlara okul kurallarını da hatırlatır. Melek Çe'nin "*Jankat'a Ne Oldu?*" adlı hikâyesindeki bu öğretmen, kurallara bağlı ve kuralların uygulanmasına titizlik derecesinde özen gösteren bir kişi olduğunu anlatılan olayla ortaya koyar.

Nilüfer Öğretmenin not konusundaki titiz tavrı Ayhan Gültaş'ın "*Öğretmene Güven*" adlı eserinde anlatılır: "... *Tarih öğretmeni Nilüfer, not hususunda çok hassastı. Öğrencilerinin imtihan kağıtlarını titizlikle okuyup değerlendirdiği, ayrıca zayıf olanları yeniden gözden geçirdiği için hiç kimsenin itirazına tahammül edemezdi...*" (Uğur, 2004: 274).

İşinde gösterdiği titizlik sayesinde yöneticileri tarafından başarı belgesine layık gösterilen Zühtü Öğretmen, Naim Tirali'nin "*Başarı Belgesi*" adlı eserindeki öğretmen tipidir:

"... *Zühtü Ektöner de, fakülte günleri fakültesine gider, görev günlerinde ise okuldan beş dakika bile ayrılmazdı. Herhalde müdür yardımcılarının, baş muavinin ve hatta öyle sanıyordu ki, müdürün bile kendini sevmeleri bu yüzdendi. Yoksa işinde titiz olmasa, onun da kimi arkadaşları gibi, beş paralık değeri olmaz...*" (Uğur, 2004:191).

Denetim için geldiği okulda Veli Öğretmenin işindeki titizliğine şahit olan müfettiş konuyla ilgili izlenimlerini Muzaffer İzgü'nün "*Benim Sevgili Öğretmenim*" adlı eserinde dile getirir:

"... *Hele Veli öğretmenin planı öyle ince ayrıntılarına dek yazılmıştı ki öyle olur. Plan da uygun işleniyor. O denli güzel hazırlanmış ki, çocuklar birbirlerine sorular soruyorlar, yanıtını alıyorlar, krokiye işaretler yapıyorlar, haritada olayın yerini gösteriyorlar...*" (Uğur, 2004: 216).

Başöğretmenliğe yükselmesiyle beraber görevli bulunduğu okuldaki her şeyi baştan aşağıya değiştiren ve okula bir düzen getiren kahramanın titiz çabası Tahsin Yücel'in "*Büyükbaba*" adlı eserinde torununun ağzından anlatılır:

"... Ancak yükseliş yükselişti, büyükbabam, bu yıkıcı söylentilerden etkilenmek şöyle dursun, 'Ben bu göreve bileğimin gücüyle geldim!' diyerek rastlantıya bir devrim görüntüsü kazandırmak istemişti. Kazandırmıştı da pısrık görünüşünden hiç mi hiç umulmayan bir çabaya girişerek bahçedeki oyun alanlarından kafaların içine, önlük ve yakaların biçiminden kap kağıtların rengine değin her şeyi kapsayan bir şaşmaz düzen biçiminde beliren bir devrim gerçekleştirmiş... herkesi kurduğu düzenin bir parçası durumuna getirerek dilediği gibi yönlendirmeye başlamıştı..." (Uğur, 2004: 223).

İngilizce öğretmeni Ayşe, kılık kıyafetine olduğu kadar davranışlarına ve söylediklerine de son derece dikkat eden bir kadındır. Arkadaşlarının zorlaması ile gittiği bir buluşmada beklediği kişi vaktinde gelmeyince kalkıp gitmeyi düşünür. Yıldız Ramazanoğlu "*Son Leylek*" adlı eserinde bu durum karşısında Ayşe Öğretmeni titizliğini açığa vuracak bir biçimde konuşturur: *"... Değil mi ki beyefendi daha şimdiden titizlenmiyor, ilişkiyi doğru başlatma kaygısı gütmüyor. Belli ki bu iş olursa, bütün hafta sonu evde pijamalarla gezecek..."* (Edisyon, 2004: 43).

Hülya Aktaş "*Zil Çaldığında*" adlı eserinde bir köyde görev yapan öğretmenlerin halk ile iletişime gerekli özeni göstermemesini konu olarak işler. Eserde köydeki öğretmenler, havalı ve rahat tavırlarıyla köylünün tepkisini çekerler. Oysa yeni gelen öğretmen, öyle değildir. Davranışlarına titizlik ve ölçü hâkimdir. Bu sayede köylü ile kolayca kaynaşır:

Köylüler *"... Genellikle ailelerinden kopup bunca uzak diyarlara gelen bayan öğretmenlerin rahat hareketlerine alışmışlardı. Bunu yadırgamıyorlardı artık. Öğretmen dediğin halktan biri değildi ki!... Köye ilk gittiğinde alışık oldukları formatın dışında biri ile*

karşılaşmak şaşırtmıştı onları ama hoşlarına da gitmişti. Kendilerine benzeyen onlardan biriydi bu...” (Edisyon, 2004: 56).

Atatürk, Galatasaray Lisesi’ni ziyareti sırasında sınıfları dolaşırken bir sınıfa girer. Bu sınıfta yurttaşlık bilgisi öğretmeni ders anlatmaktadır. Ziyaret hakkında önceden bilgisi olan öğretmen, ders ortamını bu duruma göre ayarlamıştır. Her şeyi düşünüp, titizlikle dersine hazırlanan öğretmen, Atatürk’ü sınıfta sorunsuz bir şekilde ağırlar. Diğer sınıflarda birtakım sorunlar yaşanır. Haldun Taner’in “*Atatürk Galatasaray’da*” adlı eserindeki yurttaşlık bilgisi öğretmenin meslektaşlarından farkı titizliğidir.

Darülfünûn müderrisinin dış görünüşüne gösterdiği özen Çetin Altan’ın “*Ak Saçlı Ağabey*” adlı eserinin giriş kısmında verilir. Bu bilgiden hareketle öğretmenin titizliğe önem veren kişilik yapısına vurgu yapılır: “... *İnce yapılı, uzunca boyluydu. Ortadan ayırık, süt gibi beyaz saçları vardı. Gayet düzgün giyinirdi. İnce altın çerçeveli gözlükler takardı...*” (Semih, 1982: 151).

Birinci sınıfların öğretmeni olan Neriman Şimşek, ders yılının başında öğrencilerine sınıfta uyulmasını istediği kuralları hatırlatır. Füzûzan’ın “*İkinci Yaz Şarkıları*” adlı eserindeki Neriman Öğretmenin bu tavrı onun titiz yapısını göstermesi açısından önemlidir: “... *Çantalarınızı sıralarınızın içine koyacaksınız. Dağınıklık istemem. Düzenli olmayı muhakkak bileceğiz. Birbirimiz daha iyi tanıdıkça da bütün bunları aksatmadan yapacağız...*” (Füzûzan, 2003: 917).

Karadeniz kasabalarından birinde göreve başlayan öğretmen, öğrencilerinin yetersiz beslendiklerini ve temizlik alışkanlığı kazanmadıklarını tespit eder. Sorunlara çözüm bulabilmek için önlemler alır. Çocukları her sabah temizlik kontrolünden geçirir. Temizlenmeden gelenleri evlerine geri gönderir. Düzenli

beslenemeyen öğrencileriyle ayrıca ilgilenir. Rıfat Ilgaz'ın “*Keş*” adlı eserindeki öğretmenin bu titizliği bazı meslektaşları tarafından abartılı bulunur.

Nezihe Meriç'in “*Büyük Liman İçine de Pazar Kurulur Pazar*” adlı eserindeki emekli öğretmen titiz bir öğretmen, ev kadını ve annedir. Öğrencilerinin eğitilmiş bireyler olması için uğraştığı kadar çocuklarının terbiyesi ve ailesinin mutluluğu, beraberliği için de çaba harcar. Bütün bunların yanı sıra yazarlık yönünü de aynı titizlikle geliştiren öğretmen her bir alandaki başarısını disiplinine borçludur.

Bozkırdan enstitüye gelen çocuklara klasik müzik dinleten, onlarda müzik kulağı oluşturmaya çalışan Mustafa Öğretmen, hayatlarında uzun hava ve birkaç türkü dışında bir şey dinlememiş olan çocuklar için titiz bir çalışma yürütür. Müzik parçalarını bazen dinleterek bazen de söyleterek onlarda bir beğeni oluşturmaya çalışır. Osman Şahin'in “*Bozkırda Vivaldi*” adlı eserindeki Mustafa Öğretmen, özel yaşamında da titiz bir insan olduğunu giyimi başta olmak üzere dış görünüşüyle belli eder.

Bulunduğu ilçenin eğitim işlerinden sorumlu olan Adil Bey, sağlık problemleri nedeniyle doktora gider. Doktora gitmekle birlikte hocalara da muskalar yazdırır. Bu durumun sebebini soran arkadaşına maddi yaşantısının yanında manevi yaşantısını da ihmal etmediğini söyler. Fakir Baykurt'un “*Ağzı Eğri Adil Bey*” adlı eserindeki Adil Öğretmenin yaptığı davranış yaşamını dengede tutma konusundaki titizliğini göstermesi açısından önemlidir.

Adada zengin bir ailenin iki çocuğuna ders vermeye başlayan Hüseyin Cahit Yalçın'ın “*Muallim*” adlı eserindeki öğretmen, hem çalışıp hem de eğitimine devam etmektedir. Kimseye muhtaç olmadan eğitimine devam etmek istediği için çalışmaya başlayan öğretmenin bu ince düşüncesi ve hassasiyeti dikkat çekicidir.

Bilimsel bir çalışma için ülkemize gelen bir grup akademisyen çalışmalarıyla ilgili plan yapmak üzere toplanırlar. Toplandıkları yerde yaralı bir leylek görürler. Onunla ilgilenirler. Çevredekilerden neden uçamadığını öğrenirler. Konu dağılınca aralarından bir profesör müdahale eder. Bu konuyu bırakıp işlerine geçmeleri gerektiğini hatırlatır. Haldun Taner'in “*İznikli Leylek*” adlı eserindeki profesörün bu tavrı iş disiplini konusunda titiz bir insan olduğunu gösterir.

Okulun ilk gününde yeni gelen öğrencileriyle tanışacağı için sabırsızlanan Sibel Öğretmen, ilerleyen zamanlarda hepsinin eğitimi ile ayrı ayrı ilgilenir. Öğrencilerinin düşüncelerine önem verir. Meslek hayatında olduğu gibi özel hayatında da titiz bir kişiliği vardır. Feyza Hepçilingirler “*Hoş Geldiniz Çocuklar*” adlı eserinde Sibel Öğretmenin giyim kuşamına gösterdiği özenden, davranış tarzına kadar titizliğine vurgu yapar.

Tarih öğretmeni Cihangir'e göre öğrencilerine bugün doğru diye anlattığı şeylerin ortaya çıkacak belgelerle yarın yanlış olduğu anlaşılabilir. Yine bugün mazlum olarak tanıttığı kişilerin gerçekten öyle oldukları belli değildir. İlerde ortaya çıkabilecek bir belge bunun tam tersini gösterebilir. Yarın ortaya çıkabilecek yeni şeyler onu öğrencilerinin gözünde yalancı konumuna düşürebilir endişesiyle görevini bırakır. Samet Ağaoğlu'nun “.....” adlı eserindeki Cihangir Öğretmenin bu tavrı onun titiz bir insan olduğunu göstermesi açısından önemlidir.

Yine Samet Ağaoğlu “Babam” adlı bir başka eserinde hukuk profesörü Ahmet Bey'in titizliğini oğlunun ağzından anlatır:

“... Babamın ekseriya marazî denebilecek kadar hassas bir adam olduğunu yazmıştım. Aile hayatımızda bu hassasiyet ömrünün son senelerine doğru bilhassa artmıştı. Kendisine bir hafta geç mektup yazdığım zaman şiddetle müteessir olur, bunun sebeplerini aramağa çalışır,

baştan başa samimiyet dolu, insana sıcak bir hüznün veren mektuplarla şikayet ederdi...”

(Ağaoğlu, 2003: 229).

Tıp dünyasında saygın bir yere sahip olan göz hastalıkları profesörü, çalışma disiplini ile dikkat çeker. Sert mizaçlı bir görünüşü olan profesör, çevresindekilerle samimi olmaz. İşine gösterdiği titizliği bilen asistanları, profesörün verdiği görevleri en iyi şekilde yerine getirirler. Aziz Nesin’in “*Orjinal Mikrop*” adlı eserindeki profesör, benimsediği çalışma disiplinine ve bu konuda gösterdiği titizliğe çevresindeki insanları da uydurur.

Ferhan Köroğlu’nun “*Sıcacık Tarhana Çorbası*” adlı eserindeki akademisyen, doktora çalışması için yurt dışına gider. Evli olan akademisyen önceden giderek çalışma ortamını ve ailesiyle birlikte kalacağı yeri ayarladıktan sonra yurda döner. Daha sonra ailesi ile birlikte tekrar gider. Bu süre içerisinde her şeyi önceden en ince ayrıntısına kadar düşünen akademisyen titiz bir kişiliğe sahip olduğunu gösterir.

Titiz bir insan olan Kerim Öğretmenin bu özelliği Kemal Bilbaşar’ın “*Akrabalar Arasında*” adlı eserinde sık sık tekrar edilir. Hikâyede Kerim Öğretmen dış görünüşünden davranışlarına, aile içindeki tavırlarından sınıftaki ders işleme yöntemine kadar titiz bir öğretmen olarak tanıtılır.

Bir semttten başka bir semte giden trendeki yolcular arasında bulunan Ali Öğretmen, incecik bağlanmış kravatı, yakasında bir beyaz mendille dikkati çeker. Yolculuk sırasında kendisi gibi, emekli bir memurla sohbet eder. Ali Öğretmen, yanındaki yolcuya müdürlük yaptığı dönemde okula yeni gelen öğretmenlerin sadece sicillerine bakmakla yetinmediğini her gün okula getirdikleri gazeteye bile dikkat ettiğini söyler. Oktay Akbal “*Hey Vapurlar Trenler*” adlı eserinde Ali Öğretmenle ilgili verdiği bu bilgilerle onun titiz kişiliğine ışık tutar.

Felsefe öğretmeni Abbas, yeni aldığı kitapları ciltlemeden temizlemeden rafa yerleştirmeyiz. Evinde ve çalışma odasında her şey yerli yerindedir. Seyahat ve çalışma çantaları ayrı ayrıdır. Bu çantalar her zaman hazır halde evinin bir köşesinde durur. Yaşamdan ümidini kesmesine rağmen yaşamın estetiğinin farkında olan Nejat Turhan'ın “*Abbas*” adlı eserindeki öğretmen, bahsettiğimiz ayrıntılardan da hareketle titiz bir kişiliğe sahiptir.

Nezihe Meriç'in “*Çalgıcı*” adlı eserindeki öğretmenle Ömer Seyfettin'in “*Rütbe*” adlı eserindeki Hasan Öğretmen dünyanın bir estetik üzerine kurulu olduğunun bilincindedirler. Bu uyumun bozulması her şeyin düzeninin bozulacağı anlamına gelir. Söz konusu durumdan kaynaklanacak uyumsuzluk halinin dünyayı yaşanmaz hale getireceğinin farkında olan her iki öğretmen de bu yönleriyle titiz kişiler olduklarını ortaya koyarlar.

“*Çiyan Eller*” adlı hikâyedeki öğretmenin titizliği yazar tarafından vurgulanır:

“... -Ne güzel köy Tanrım, ne güzel köy, demişti öğretmen ilk gördüğünde. Sevinmişti için için. Köyü tanıdıkça emek verebileceği sorunlar kendi kendine. Yapacağı işleri sıraya koydu. Nisan günlerinde öğrencilerini bahçeye çıkardı...” (.....:25).

Selim İleri'nin “*Bütün İstanbul Bilsin*” adlı eserindeki resim öğretmeni, dersinde kullanılacak malzemelerin öğrencileri tarafından eksiksiz temin edilmesine özen gösterir. Malzemesi olmadan gelen öğrencileri dersinden bırakır. Onun bu davranışı mesleğindeki titizliğini göstermesi açısından önemlidir.

Yine Selim İleri'ye ait “*Türküsüz*” adlı hikâyedeki bayan edebiyat öğretmenin titizliği ağabeyi tarafından anlatılır:

“... Alışılmamış ilkeleri vardı. Sonra, o göze batıcı derli topluluğu, düzenliliği. O hiç şöyle dağınık saçlarla, bir gün olsun şöyle ütüsüz giysilerle, hatta kırışık çoraplarla gitmemişi okula...” (İleri, 2003: 35).

Fakir Baykurt'un yurt dışındaki Türk vatandaşlarının yaşadıkları olayları anlattığı eserlerinden olan “*Gitmez Olaydım İzne*” adlı hikâyede dil eğitimi veren Alman öğretmenin bu konudaki titizliği anlatılır. Verdiği dil eğitimi sırasında en ufak bir hatayı bile kabul etmeyen Alman öğretmenin bu tavrından dolayı Türk öğrenciler sıkıntı yaşarlar. Konuşma yapılarının Almanca için uygun olmaması onların bu dil öğrenmelerini zorlaştırır.

Yine Fakir Baykurt'a ait “*Sevgi Yandı*” adlı eserde, Türk işçi ailesinin çocuğu olan Mustafa, Alman öğretmenlerin kendisini geri zekalılar sınıfına atmaması için sürekli ders çalışır. Öğretmenlerin mesleklerindeki titizlikleri ve ciddiyetleri Mustafa üzerindeki etkilerinde kendisini hissettirir.

3.28. Toplumsallık Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Çalışmada toplumsallık değeri ile toplumu oluşturan kültür unsurlarını önemseme, koruma ve yaşatma, toplumsal dinamiklere duyarlı olma, toplumun değer yargılarını önemseme, toplum olmanın gereklerini yerine getirmeye çalışma, toplumsal sorunlara çözüm yolları arama, toplumun çıkarlarını koruma anlamları kastedilmiştir. Öğretmenler bu değere sahip olma ve bu değeri başkalarına kazandırma yönleri ile dikkate alınmışlardır.

Söz konusu anlamlarda toplumsallık değeriyle ilgili bulgulara rastlanan hikâyeleri ve bu hikâyelerin yazarlarını şöyle sıralamak mümkündür:

YAZAR	ESER	YAZAR	ESER
Ömer Seyfettin	Gurultu	Oktay Akbal	Hey Vapurlar Trenler
Ömer Seyfettin	Rütbe	Ömer Seyfettin	Niçin Zengin Olmamış

Osman Çeviksoy	Başlangıç	Sait Faik Abasıyanık	Semaver
Şükran Kurdakul	Cicibaba	Feride Çiçekoğlu	Son İstanbul
Necip Fazıl Kısakürek	Öğretmen Bey	Şevket Bulut	Eğitmen Bal Hasan
Celaledin Kurt	Hocaların Hocası	Nihat Malkoç	Gümüş İşlemeli Çaydanlığın Buğusu
Nurettin Topçu	Köy Hocası	Oktay Akbal	İki Çocuk
Sabahattin Ali	Asfalt Yol	Nezihe Meriç	Susuz IX
Reşat Nuri Güntekin	Sazan Köyü Öğretmeni	Hülya Aktaş	Zil Çaldığında
Suavi Kemal Yazgıç	Öznesiz	Nezihe Meriç	Susuz VII
Haldun Taner	Atatürk Galatasaray'da	Rıfat Ilgaz	Abbas Yolcu
Ferhan Köroğlu	Üç Önemli Ders	Rıfat Ilgaz	Keş
Nezihe Meriç	Umut'a Tezgah Kurmak	Nezihe Meriç	Çalgıcı
Osman Şahin	Bozkırda Vivaldi	Feyza Hepçilingirler	Hoş Geldiniz Çocuklar
Samet Ağaoğlu	Babam	Ömer Seyfettin	Yalnız Efe
Durali Yılmaz	Akrebın Dansı	Ferhan Köroğlu	Sevgili Öğretmenim
Ahmet Hikmet Müftüoğlu	Turhan Nasıl Çıldırdı?	Memet Baydur	Gün Gece/ Oyun Ölüm
Hulki Aktunç	Yek Yek Oynayanlar	Nursel Saygıner	Git Dağlardan Kar Getir
Samet Ağaoğlu	Öğretmen Gafur	Ümit Kaftancıoğlu	Birlik Duygusu
Samet Ağaoğlu	Strazburg Geceleri	Fakir Baykurt	Yazar

“Gün Gece/ Oyun Ölüm”de edebiyat öğretmenin toplumsal değerleri öğrencilerine aktarmak istemesi ve bu değerlerin bozulmadan korunması için duyarlık göstermesi şu sözlerle anlatılır:

“...Prenses! Bizim tarihimizde bir tane olsun prenses yoktur. Geleneklerimize aykırı bir kere... Hem çağdaş, hem özgür, hem de prenses... Eskiden yokmuş bu cins kandırmacalar. Bizim kuşak icat etti bu oyunları. Öğrencilerime bunları anlatmaya çalıştım. İki gün sonra veli şikâyetleri başladı; Edebiyat dersinde çocuklara örf ve âdetlerimize aykırı şeyler

söylüyormuşum. Allah'tan müdürümüz de benim gibi geleneklere bağlı, örf ve adetlerimize son derece bağlı bir adamdı da mesele fazla büyümeden kapandı...” (Uğur, 2004: 393).

Edebiyat öğretmeni Salim Bey, emekli olduktan sonra bir okulun karşısına kitapçı açar. Teneffüslerde ödev kâğıdı almaya gelen öğrencileri gördükçe eğitim sistemimiz ile ilgili endişelerini yanındaki arkadaşı ile paylaşır: “...*Biliyor musunuz genç dostum, kullandıkları atlaslar bile benim çocukluk çağlarımın aynı...*” (Aktunç, 2003: 49) “*Yek Yek Oynayanlar*”daki edebiyat öğretmeni toplumun geleceğini doğrudan ilgilendiren eğitim sisteminin işleyişi konusunda toplumun bir parçası olmanın verdiği sorumlulukla kafa yorar.

Konak Kasabası’nda Türkçe öğretmeni olarak çalışan Nursel Saygıner “*Git Dağlarda Kar Getir*” adlı eserde okula atandığı günden itibaren çevreyle ilgili birtakım gözlemler yapar. Bölgenin toplumsal ve coğrafi yapısı hakkında bilgi edinir. Sadece öğrencilerle değil velilerle de ilgilenir. Onlarla iletişimini canlı tutar. Bu iletişimden hareketle bazı çıkarımlarda bulunur. Elde ettiği çıkarımları ders işleyişine yansıtır. Toplumca kabul görmüş genel değerlere bölgenin benimsediği özel değerleri de katan öğretmen böylece dersinin teorisini toplumsal bir temele de dayandırır.

“*Öğretmen Gafur*”da insan ruhu hakkında geniş bilgi birikimine ve özgün fikirlere sahip olan edebiyat öğretmeni Gafur, birikimini çevresindekilerle paylaşır. İnsanların oluşturduğu toplum olgusu hakkında araştırmalar yapar. Toplumun sorunlarını ve bu sorunların çözümlerini tespit etmeye çalışır. Bir gün yolda karşılaştığı arkadaşına toplumun bütün hastalıklarını ortaya koyan bir roman yazacağını söyler.

Okulca yapılan çalışmaya öğrencilerden birinin mazereti nedeniyle katılmadığını öğrenen Türkçe öğretmeni Ali Rıza Bey “*Birlik Duygusu*” adlı eserde bu olay üzerine öğrencilerine toplumsallık vurgulu şu konuşmayı yapar:

“...Bilmelisiniz ki, unutmamalısınız ki, dalgınlıkla da olsa, ortak çalışmadan, işten, terlemekten ve üretmekten kaçınmak, yalnız okulumuzda suç değil, dünyanın en uygar ülkelerinde de suçtur. Arkadaşınızın işlediği suç, yalnız kendi yaşamıyla ilgili değildir; bu suç, toplumu da ilgilendirir. Düzen, birlik ilk yarayı böyle alır, sonra bu küçük çıban çevreye bulaşır, kangren olur, kanser olur, önü alınmaz boyutlar kazanır...” (Uğur, 2004:257).

Ahmet Hikmet Müftüoğlu “*Turhan Nasıl Çıldırdı?*” adlı eserinde bir dönem öğretmenlik yapan Turhan’ın toplumsal sorumluluk sahibi yönüyle ilgili yoğun anlatımlarda bulunur:

“... Babasına, Rusya’daki emlakini satarak, muamelatını tasfiye eyleyerek elde edeceği külliyetli nakit ile Dersaadet’e gelmesini yazdı. Bu sermaye ile asrî ve ulvî bir mektep açıp talebeye dinî ve millî terbiye, sınaî ve amelî tahsil vererek teşebbüs ve kifayyet sahibi imanlı ve becerikli, yılmaz ve yorulmaz gençler yetiştirecek, aynı zamanda bir şirket teşkiliyle memleketini, millettaşlarını yuvarlanmak üzere oldukları uçurumun derinliğinden haberdar eylemek için büyük bir ceride neşredecekti...” (Müftüoğlu, 2007: 73).

Semra Öğretmen, atandığı köye göreve başlamak için gittiğinde köyün çözülmesi gereken ciddi toplumsal sorunlarının olduğunu fark eder. Ferhan Köroğlu’nun “*Sevgili Öğretmenim*” adlı eserindeki Semra Öğretmen, tespit ettiği bu sorunlara kendi çabalarıyla çözümler getirir. Eserde bütün bu gelişmeler Semra Öğretmenin kendi anlatımıyla verilir:

“... Çalıştığım köy oldukça ilkel koşullara sahip. Köyde hâlâ ağalık sistemi, kan davası ve çokeşlilik devam ediyor. Erkekler sınırsız denebilecek haklara sahipken kadınlar ve kız çocuklarının hemen hemen hiçbir hakları yok. Kadınların kendilerini ifade hakları yok daha da kötüsü pek çok kadın böyle bir hakları dahi olduğunu bilmiyor. Bunun bilincinde olan

kadınlar ise köye ve köyün ağır geleneklerine dayanamıyorlar ve intihar ediyorlar. Köyde yaptığım bir araştırmaya göre son on yılda on genç intihar etmiş...” (Köroğlu,2006: 155).

Milletinin kaderi ve geleceği ile ilgili kaygılar taşıyan felsefe öğretmenin toplumsal düşünce tarzı Durali Yılmaz'ın “*Akrebin Dansı*” adlı eserinde ifade edilir. Felsefe öğretmeni yaşadığı toplumu tutsaklığı kabul etmeyişi ve gururu sebebiyle akrebe benzetir. Toplumun yapısı, tehlikelere açık tavrı onu derin düşüncelere sevk eder.

Medresede yaptığı öğretmenliğin yanı sıra cephede düşmana karşı savaş veren Yörük Hoca, bütün bunların sonunda bir köye yerleşir. Ömer Seyfettin'in “*Yalnız Efe*” adlı eserindeki Yörük Hoca toplumsal meseleler hakkında derin düşüncelere dalar:

“... Sivastopol savaşından sonra, Silistre bozgununu da görmüştü. O andan itibaren Anadolu da bozulmuştu. Eşkıyalık, zulüm, hakaret, hırsızlık, açlık, yağmacılık, alevsiz bir yangın gibi bu bin senelik anayurdunu yakıp tutuşturuyordu. Yörük Hoca bunu görürdü. Kötülüklerin önüne geçmek, bozulan dünyayı düzeltmek lâzımdı. Fakat nasıl? Gece gündüz bunu düşünür, bunu konuşur, bunu tekrarlardı...” (Seyfettin, 2006: 122).

Hukuk profesörü Ahmet Bey, içinde yaşadığı toplum tarafından oluşturulan geleneklere son derece bağlıdır. Onun bu bağlılığı Samet Ağaoğlu'nun “*Babam*” adlı eserinde oğlunun ağzından anlatılır. Ülkenin ve milletin zor durumda olduğu bir dönemde kurtuluş çaresi arayanlar arasında o da vardır. Bu amaçla ortaya koyduğu fikirlerin yasa dışı olması onun sürgün edilmesine sebep olur. Sürgündeyken ailesine yazdığı mektuplarda onun toplumsal kişiliği bir kez daha ortaya çıkar: “*... Asıl iş memleketin ve milletin kurtulmasıdır. Siz ona iman ediniz, ona dua ediniz. Türkler bu gibi şeylere tahammül ederler. Onun yaşaması ise irade i ilâhiyedir...*” (Ağaoğlu, 2003: 211).

İngilizce öğretmeni Sibel Derya'ya göre öğrencileri aydınlık geleceğin mimarları olacaklardır. Bu aydınlık geleceği inşa edebilmeleri için ise kendilerini düşünmeyi, bireysel çıkarları bir kenara bırakarak toplumsal değerleri benimsemeleri gerekmektedir. Kendisi bu konuda öğrencilerine örnek olur, yol gösterir. Feyza Hepçilingirler "*Hoş Geldiniz Çocuklar*" adlı eserinde Sibel Öğretmenin toplumcu düşünme yönüne vurgu yapar.

Mustafa Kurtdemir, Dicle Köy Enstitüsü'nün müzik öğretmenidir. Öğrencileri tarafından güvenilir, idealist, saygıdeğer biri olarak bilinir. Onun bir özelliği de toplumun yetiştirdiği yetenekli insanlara ve toplumsal değerlere sahip çıkmaktır. Zira Mustafa Öğretmen, bir gün kaval çalarak geçimini sağlayan ve yörede Zülküf Baba olarak bilinen ihtiyarı okula getirir. Onu okulda misafir eder. Öğrencilerine Zülküf Baba'nın bir sanatkâr yaptığı işin sanat olduğunu ve korunması gerektiğini söyler: "*... Aslında bana göre O, değerini yeterince bilemediğimiz seçkin bir halk sanatçısıdır. O bu toprakların Veyselî'dir...*" (Uğur, 2004: 141). Osman Şahin'in "*Bozkırda Vivaldi*" adlı eserinde Mustafa Öğretmenin toplumcu yönü de bu şekilde ortaya konur.

Toplumsal konularda birtakım düşüncelere sahip öğretmenin Nezihe Meriç'in "*Çalgıcı*" adlı eserinde bu düşünceleri seslendirilir. Öğretmen yanında arkadaşı olduğu halde sokakta yürürken bir taraftan da bu düşünceler zihninden geçer:

"... Dert bir. Toplumun bozuk yanı, kirli, kusurlu, içler acısı olan yanı her yönde bir. Sadece rivayet muhtelif. Şu anlatılan yaşam, yaşamın, yaşam savaşının, ekmek kavgasının bu yanı; ipekler, renkler, pullar, allıklar, pudralar, içki masaları, renkli fenerler arasında bir soyтары acısı ile görünüyor... Ama... 'Ama, gel beriye, dinle çalgıcıyı. Çalgıcı ömür. Şen mi şen. Dünyanın farkında değil çünkü: Çok da sevimli. Fıçı gibi bir şey..." (Meriç, 1998b: 10).

Nezihe Meriç'in "*Umut'a Tezgah Kurmak*" adlı hikâyesindeki Nesrin Öğretmen ise yürütülmekte olan eğitim sistemimizin verimsizliği, insanımızın ahlakî değerlerden yoksun yetişmesi, kültürel değerlerin sahipsiz bırakılması gibi toplumsal sorunlara çözümler arar. Kırk yaşında olmasına rağmen bu sorunlara çözüm bulabilme umuduyla tekrar öğrenci olmayı bile düşünür.

Karadeniz kasabalarından birinde göreve başlayan Rıfat Ilgaz'ın "*Keş*" adlı hikâyesindeki öğretmen, ilk olarak toplumsal yapıyla ilgili bilgiler edinir. Halkın ortak sorunlarını tespit eder: "*... İlk işim pedagoji öğretmenimizin öğrettiği gibi halkın sosyal durumunu incelemek oldu...*" (Uğur, 2004: 89). Tespitlerinin ardından halkın sorunlarına çözümler arayan öğretmen bu yaptıklarıyla toplumcu düşünceye önem veren bir insan olduğunu gösterir.

Ferhan Köroğlu "*Üç Önemli Ders*" adlı eserinde toplumsal yapıya bir başka bakış açısı getirir. Buradaki öğretmen, öğrencilerine insanın sosyal bir varlık olduğu gerçeğini ve toplum olma bilincini bir olayla kavratır. Yaptığı sınavda son soru olarak okuldaki hademenin ismini soran öğretmen öğrencilerine tepki göstermeleri nedeniyle açıklama yapar:

"... İş yaşamınız boyunca insanlarla karşılaşacaksınız. Hepsi birbirinden farklı insanlar. Ama hepsi sizin ilginiz ve dikkatinizi hak eden insanlar bunlar. Onlara sadece gülümsememiz ve "Merhaba" dememiz gerekse bile..." (Köroğlu, 2006: 166).

Haksızlığa tahammülü olmayan Abbas Öğretmen, açık sözlülüğünün de etkisiyle çevresindeki haksızlıklarla mücadele eder. Onun bu mücadelesini Rıfat Ilgaz "*Abbas Yolcu*" ismiyle hikâyeleştirir. Görevi gereği etrafındaki siyasi olaylara karışmaması gereken Abbas Öğretmen kendi çıkarından çok toplumun çıkarını düşündüğü için halkın hakkını gasp eden siyasilerle mücadele eder. Bu mücadele

sırasında birçok kez sürgüne gönderilir. Yine de toplumun çıkarlarını koruma amacından vazgeçmez.

Atatürk Galatasaray Lisesi'ni ziyareti sırasında sınıfları gezer. Öğretmenlerden dersler hakkında bilgiler alır. Bu arada Atatürk'ün okullarına gelmesini fırsat bilen bazı öğretmenler kişisel sorunlarını da dile getirirler. Haldun Taner'in "*Atatürk Galatasaray'da*" adlı eserinde yurttaşlık bilgisi öğretmeni diğer meslektaşları gibi kişisel sorunlarını anlatmaz. Atatürk'e dersiyile ilgili, eğitimle ilgili sorunlardan bahseder. Bu davranışıyla öğrencilerinin gözünde daha da kıymetlenir. Ayrıca onun bu davranışı toplumsal endişeler taşıdığını ve bu endişeleri giderme konusunda samimi çabalarının olduğunu gösterir.

Ailesinden, arkadaşlarından, bireysel duygu ve düşüncelerinden kendisini soyutlayan Meliha Öğretmen, birtakım toplumsal kaygılar taşır. Yerleştiği tek odada memleketinin durumunu düşünür. Toplumun gelecekteki sorumlu bireyleri olacak öğrencileri ile ilgilenir. Nezihe Meriç onun bu durumunu "*Susuz VII*" adlı eserinde işler.

Ülkesini ve milletini bir adım daha ileriye götürebilmek için çalışan Ayşe'nin idealist ve toplumcu kişiliği Suavi Kemal Yazgıç'ın "*Öznesiz*" adlı eserinde verilir. Ayşe yurt dışında eğitim alır ve akademik hayatta doçentliğe kadar yükselir. Bütün bunları toplumsal sorunlarımıza kendince çözümler üretebilmek ve insanlar arasında bir toplum bilinci oluşturmak için yapar.

Atandığı köyde kısa zamanda halkla kaynaşan, samimiyet kuran öğretmen, onların güvenini de kazanır. Hülya Aktaş "*Zil Çaldığında*" adlı eserinde öğretmenin halkla bu kadar çabuk kaynaşmasına bir açıklama getirir. Bu açıklama, öğretmenin toplumcu düşünceye sahip olduğunu göstermesi açısından önemlidir:

“... Kendilerine benzeyen, onlardan biriydi bu. Daha mütevazı ve daha halka yakın. Çocuklara da yaklaşımı candan ve sevecendi. Onlara kendi milli ve manevi değerlerini öğretiyor, şanlı tarihimizde iz bırakmış büyüklerimizi anlatıyordu...” (Edisyon, 2004: 56).

Savaş sırasında yaralanan Ömer, kendi yarasını tedavi ettikten sonra diğer arkadaşlarının yardımına koşar. Bir dağ köyüne öğretmen olarak atandığında köyde başlayan salgın hastalığın durdurulması için kış mevsiminde kasabaya doktor bulmaya gider. Kasaba doktorunun da hasta olduğunu görür. Doktoru kendi kendini ameliyat etmeye ikna eder. Doktorla birlikte köye vardıklarında başta öğrencileri olmak üzere köylü ile yakından ilgilenir. Reşat Nuri Güntekin’in “*Sazan Köyü Öğretmeni*” adlı eserinde Ömer Öğretmen, idealist ve toplumcu bir düşünce yapısına sahiptir. Davranışlarıyla bu düşünce yapısını destekler.

Kültür, toplumun oluşturduğu ortak değerler bütünüdür ve kültürün gelecek kuşaklara aktarılmasında dilin bir üstleniciliği vardır. Nezihe Meriç’in “*Susuz IX*” adlı eserindeki öğretmen, öğrencileri ile bir gösteri hazırlar. Gösteride birtakım değerlere vurgu yapılması öğrencilerin bu değerleri yaşayarak öğrenmesini sağlar. Ayrıca öğretmen gösteride kullanılan dilin özelliğinin bozulmamasına özen göstererek öğrencilere bir dil bilinci de kazandırmış olur.

Sabahattin Ali’nin “*Asfalt Yol*” adını verdiği eserindeki öğretmen, görev yaptığı yerdeki halkın sorunlarıyla yakından ilgilenir. Sadece eğitim öğretimde değil toplumsal hayatın sürdürülebilmesinde de etkili bir rol oynar:

“... Şimdilik hiçbir şeyden şikayetçi değilim. Yalnız bir yol meselesi var ki, bunu kendime iş edindim ve aylardır uğraşıyorum... Ben, hem bizim köyden, hem de başka köylerden vilayete müracaat ettirdim; yolun yaptırılmasının ne kadar lazım olduğunu dilim döndüğü kadar anlattım...” (Uğur, 2004: 44–45).

Oktay Akbal'ın “*İki Çocuk*” adlı eserindeki öğretmen ise toplumcu yanını geçmişten verdiği bir örnekle ortaya koyar:

“... ‘*Gitmediğin yer senin değildir*’ demiş yüz yıl mı ne kadar önce Halil Rıfat Paşa? İnsanlarını kurtaramadığın toprak senin midir? Yalnızlıklarına, çaresizliklerine bıraktığın insanlar senin midir?...” (Uğur, 2004: 188).

Toplumun sorunlarına masa başında çözüm bulunamayacağını savunan öğretmen, ancak toplum içerisinde yaşamakla bu konuda fikir sahibi olunacağını düşünür. Anadolu'nun köylerinden birine gönüllü olarak gider ve görev yapmaya başlar. Nurettin Topçu “*Köy Hocası*” adlı eserinde bu durumu kendi cümleleriyle ifade eder:

“... *Büyük şehirde köycülük ve milliyetçilik davasını dillerinden düşürmedikleri halde köyden habersiz köylüden uzak yaşayan sözde idealistlerin samimiyetine inanmamış, damarlarına sinen imanla buralara koşup gelmişti...*” (Uğur, 2004: 60).

Mümtaz Öğretmen, genç yaşta hayata veda eder. Arkasında kendisini örnek alan, kendisi gibi idealist ve toplumcu düşünen bir kız çocuğu bırakır. Nihat Malkoç'un “*Gümüş işlemeli Çaydanlığın Buğusu*” adlı eserinde Mümtaz Öğretmenin bıraktığı yerden bayrağı kızını alır:

“... *Büyük kızı Gülşah babasının hikâyesini en ince ayrıntılarına kadar annesinden dinledikten sonra mühendis olmaktan vazgeçmiş, öğretmen olmaya karar vermişti. O da babasının yolundan gidecekti. Çünkü onun bıraktığı boşluğu doldurmalıydı. İnsanların daha çok kazanmak, daha lüks yaşamak için birbirleriyle yarıştığı bu kapitalist dünyada birileri bu gidişata ‘dur’ diyebilmeliydi. Aksi takdirde hayat her geçen gün yaşanmaz hale gelecekti...*” (Özçelik, 2007: 228).

Hüsamettin Öğretmen, lisesi olmayan ilçeye lise yaptırabilmek için yoğun çaba sarf eder. Yaptığı girişimlerin sonucunda başarıya ulaşır. Onun bu konudaki çabasını Celaleddin Kurt “*Hocaların Hocası*” adlı eserinde anlatır:

“... Ne yazık ki o dönemde öğrenciler, Elbistan’da lise bulunmadığından ya Antep’e, ya da yakın vilayetlerden birine gidip geliyorlardı. Gidip gelirken de, bin bir zorluk ve meşakkatlere katlanıyorlardı tabii... Bu da Hüsamettin Hoca’yı çok düşündürüyordu. İlçesine mutlaka bir lise kurulmalıydı; lise kurma fikri O’nda bir rüya olmuştu...” (Özçelik, 2007: 161).

Uzun yıllar köyde öğretmenlik yaptıktan sonra emekli olup kasabaya oğlunun yanına yerleşen Hasan Öğretmen, köyde kaldığı süre içerisinde toplumsal değerlerin yaşatılmasında önemli bir role sahiptir. O köyden ayrıldıktan sonra köyün toplumsal yapısında bozulmalar meydana gelir. Şevket Bulut’un “Eğitmen Bal Hasan” adlı eserinde bu durumu köylülerden biri Hasan Öğretmene anlatır:

“... Bu millet, nasıl oldu da kendi topraklarından böyle soğudu? Eskiden jandarma gücüyle şehre gönderemediğin köylüyü, şimdi jandarma gücüyle köyde tutamıyorsun... O köy düşünleri, o keklük avları, o kış eğlenceleri gayri tarihe karıştı... Sen bizim köyün eğitmeniyken, uzun kış gecelerinde sinsin oynardık... Güreş tutardık... köy odasına toplanır; hikâyeler, destanlar anlatırdık... O Köroğlu, Battal Gazi destanları nerede kaldı, Bal Hasan?...” (Özçelik, 2007: 63).

Tahsilini tamamladıktan sonra köyüne dönen ve kendisini köyünün kalkınmasına adanmış öğretmeninin hikâyesini Necip Fazıl Kısakürek “Öğretmen Bey” adıyla anlatır:

“... Öğretmen Bey, 9 yıl önce bir çöplükten farksız olan bu köyün çocuğu ve 20 yaşında döndüğü köyüne kendisini vakfetmiş bir insan...”

... İlk işi, ziraat ve sınaî temellerden hangisi üzerine oturulacağı kestirilemeyen bir vatanda, kasabaların yalancı iş sahalarına göç edici köylü akımını kendi küçük kadrosu içinde durdurmak olmuş, kendi küçük kadrosunda toprakla köylüyü barıştırmıştır...” (Uğur, 2004: 30–31).

Feride Çiçekoğlu “*Son İstanbul*” adlı eserinde toplumsal yapıdaki bozulmaya, değerlerini kaybetmiş bir topluma karşı direniş gösteren felsefe öğretmeninin yaşadıklarını anlatır.

Kurtuluş savaşı ruhunu, toplum olma bilincini öğrencilerine kazandırmak isteyen tarih öğretmeni, derslerinde bu amaca yönelik etkili bir anlatım tarzı benimser. Tarih öğretmenlerinden dinlediklerinden sonra öğrenciler rüyalarında kendilerini cephede savaşan askerler olarak görürler. Şükran Kurdakul, “*Cicibaba*” adlı eserinde tarih öğretmenine toplumsal bilinç oluşturma görevi yükler.

Sait Faik “*Semaver*” adlı eserinde özel bir öğretmen tipinden bahsetmese de genel olarak öğretmenleri özlenen toplumu ortaya çıkarmak için fedakârlık gösteren tipler olarak tanıtır. Öğrencileri için sabahın erken saatlerinde yola çıkan öğretmenler, dinlenmek için bazen Haliç’te birer salep içerler.

Öğrencilerinin eğitimiyle yakından ilgilenen Osman Çeviksoy’un “*Başlangıç*” adlı eserindeki Hüseyin Öğretmen, onları toplumun bilinçli bireyleri olmaya hazırlar. Ayrıca görev yaptığı köyde gerek köylülerin eğitimi gerekse köyün çevre düzenlemesi ile ilgili çalışmalar yapar. Bütün bunlar Hüseyin Öğretmenin toplumsallık yönünü ortaya koyar.

Ülkenin savaş içerisinde olması, hayat şartlarının zorlaşması nedeniyle geçimini sağlamakta zorlanan lise öğretmeni, arkadaşının iş teklifini kabul eder. Öğretmenliği bırakarak tüccarlığa başlar. Kısa sürede zengin olur. Yaptığı işin halka un yerine kum satmak olduğunu, kendilerinin sattığı kumla yapılan ekmekleri yiyen insanların öldüklerini öğrenince hemen bu işi bırakır. Kazandığı her şeyi hayır kurumlarına bağışlayarak öğretmenliğe geri döner. Ömer Seyfettin “*Niçin Zengin Olmamış*” adlı hikâyesinde bu öğretmenin yaşadıklarını anlatır. Tüccarlığı sırasında

bir eğlenceden dönen öğretmen, sokakta kendisi yüzünden ölmüş insanların cesetleri ile karşılaşır. Hikâyede bu olay öğretmenin toplumcu yönünü vurgular bir şekilde verilir:

“... Evet insanları böyle açlıktan öldüren bizlerdik! Bize yol gösteren, bize müsaade edip, bizimle beraber çalanlardı!... Manyetize edilmiş gibi, ölü arayanların arkalarından yürüdüm. Henüz iki tane bulmuşlardı. Baktım. Ruhumdan zehirlendim. Bu ölüler yarım çıplaktı. İskeletlerinin üzerinde derileri kurumuştur. Hiç etleri yoktu... Dudaklarımı o kadar hızlı ısırılmışım ki, sıcak sıcak, çenemden kanların sızmaya başladığını duydum...” (Seyfettin, 2007d: 64).

Hasan Öğretmen, “Rütbe haysiyeti düşürür.” sözüyle ne anlatılmak istendiğini anlamayan öğrencisine bu konuda bir açıklama yapar. Sosyal hayatta hak etmedikleri yerlere gelen insanlar o konumun ağırlığı altında ezilirler. İnsanların dengesinin bozulması topluma yansır ve toplumda da bir dengesizlik oluşur. Bu açıklayıcı anlatımıyla Ömer Seyfettin’in “Rütbe” adlı eserindeki Hasan Öğretmen, konuya toplumsal bir bakış açısı kazandırır.

İstanbul’da sık sık elektriklerin kesildiği, insanların evlerine ya da işlerine yetişmek için birbirlerini ezerek toplu taşıma araçlarına binmeye çalıştığı bir zamanda trenle bir semtten başka bir semte seyahat eden yolcular arasında bulunan iki emekli memur birbirleriyle sohbet ederek yolculuklarını sürdürürler. Bunlardan emekli öğretmen Ali Bey, yol arkadaşına memleketin durumunun kötü olduğundan, bu durumu düzeltmek için bir şeyler yapılması gerektiğinden söz eder. Ali Öğretmene göre toplumdaki başıboşluk bir an önce önlenmelidir. Yetkililer dışında kim oldukları bilinmeyen insanlar topluma müdahale etmemelidir. Oktay Akbal “Hey Vapurlar Trenler” adlı eserinde Ali Öğretmeni toplumsal sorumluluk sahibi bir insan olarak konuşturur.

Fakir bir ailenin çocuğu olan öğretmen, evlenmeye karar verir. Evlilik hazırlıklarına başlar. Bu hazırlıklar sırasında her şey kültürümüze uygun olarak yürütülür. Ömer Seyfettin'in "*Gurultu*" adlı eserinde öğretmenin kültürel öğelere bu kadar bağlı olması onun toplumsal değerleri dikkate aldığını gösterir.

Yurt dışında öğrenim gören veya öğretmenlik yapan insanımızın yaşadıkları da zaman zaman hikâyelere konu olur. Fakir Baykurt'un "*Yazar*" adlı eserinde Almanya'da bir okulda öğretmenlik yapan İsmet Akdağ kahramanlar arasındadır. İsmet Öğretmen, buradaki Türk öğrencilerle yakından ilgilenir. Türk aileleri ziyaret ederek onların sorunlarını anlatan eserler yazar. Bütün bunlar İsmet Öğretmenin toplumsal sorumluluk sahibi bir vatandaş olduğunu gösterir.

Samet Ağaoğlu da "*Strazburg Geceleri*" adlı eserinde eğitim için yurt dışına giden bir akademisyenin orada yaşadıklarını anlatır. Akademisyen, edebiyat alanında doktora yaptıktan sonra felsefe doktoru olmaya çalışan bir Çinli ile aynı odada kalır. Çinli arkadaşı geceleri memleketindeki insanlar ve onların acıları için gözyaşı döker. Bu davranış akademisyeni de kendi toplumuyla ilgili derin düşüncelere sevk eder.

Selim İleri'nin "*Pastırma Yazı*" adlı eserindeki Doçent Necati öğrencilerini evine çağırarak onlarla kültür merkezli sohbetler eder. Toplum olmanın gerekliliğinden bölünmenin zarar getireceğinden bahseder. Evinin duvarlarına çarıklar, heybeler asar. Karısı da sofraya köy işi şallar örter. Misafir ettiği gençlere toplum olma ve kültürü yaşatma konusunda tavsiyelerde bulunur.

Mehmet Başaran'ın "*Mutluluk mu...*" adlı eserindeki Reşit Öğretmen, köy çocuğudur. Köylünün dikkate alınmasını, toplumsal yapı içerisine dâhil edilmesini ister. Hikâyede köylü şehirli karşılaştırması Reşit Öğretmenin iç konuşması şeklinde verilir:

“... siz kaç kişisiniz ulan? Nerde öbür yaştaşlarınız? Onlar köyde kasabada ne yapıyorlar şimdi? Tıpkı benim çocukluğumu, gençliğimi yaşayanlar? Bize ne, biz mi istedik öyle olsunlar? İstemediniz ama onları da düşünün. Düşünsek ne olacak, değişecek mi? Değişmeyecek ama değişmeye başlayacak. Bu kadar vurdumduymaz olamazsınız...” (Başaran, ...: 143).

“*Doktorun Kızı*” adlı hikâyedeki öğretmen öğrencilerinden toplum olarak eksikliğini hissettiğimiz bir konuyu tiyatro oyunu olarak sahnelemelerini ister. Böylece insanların söz konusu toplumsal durum hakkında düşünmelerini sağlamayı amaçlar.

Selim İleri'nin “Türküsüz” adlı eserindeki edebiyat öğretmeni kendisini toplumun refahına adanmış ve toplumla kaynaşmış bir tiptir:

“... Sınıflara girerdim sabahları. Yeni yeni öğrenciler, o coşkulu yürek atışları. Genç, mutlu, yarına güvenle bakan öğrenciler. Çocuklarım işte sayısız... Dünyada evlenmemiş on binlerce öğretmenden biri olmayı çoktan kabullenmiştim. Akşamları okuldan çıkınca biraz gezinmek, bir roman satın alıp ağır ağır okumak, dersime hazırlanmak yeter bana...” (İleri, 2003: 39).

Toplumsallık değeri ile ilgili bulgulara bakıldığında bu değerle ilgili başlangıçtaki anlam çerçevesi dâhilinde tespitler yapılmıştır. Öğretmenlerin başta eğitim olmak üzere toplumsal sorunlara çözümler üretmeye çalıştığı görülmüştür.

3.29. Tutumluluk Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Çalışmada tutumluluk değeri ile gereğinden fazla harcama yapmama, kaynakları ölçülü kullanma, davranışlarda abartıdan kaçınma anlamları kastedilmiştir. Öğretmenlerin kaynakları kullanmalarındaki ölçülü hareket

etmelerinin yanı sıra davranışlarında ve tavırlarında da ölçüyü korumaları dikkate alınmıştır. Yine çevrelerine bu değeri kazandırma çabaları da dikkate alınan bir diğer yöndür.

Tutumluluk değeri ile ilgili yukarıdaki anlamlarda bulgulara rastlanan hikâyeleri ve bu hikâyelerin yazarlarını şöyle sıralamak mümkündür:

YAZAR	ESER	YAZAR	ESER
Tahsin Yücel	Büyükbaba	Nezihe Meriç	Acıyı Aşmak
Füruzan	Tokat Bir Bağ İçinde	Melek Çe	Derya'nın Kumbarası
Fakir Baykurt	Ağzı Eğri Adil Bey	Nezihe Meriç	Büyük Liman İçine de Pazar Kurulur Pazar
Selçuk Baran	Haziran	Reşat Nuri Güntekin	Sönmüş Ocak
Zafer Altunkozaoğlu	Korkut Hoca	Fatma Gürel	Baharla Gelen
Halide Nusret Zorlutuna	Osman	Talip Apaydın	Bir Küskün
Memet Baydur	Gün Gece/ Oyun Ölüm	Samet Ağaoğlu	Öğretmen Gafur
Feyza Hepçilingirler	Hoş Geldiniz Çocuklar	Samet Ağaoğlu	Babam
Ömer Seyfettin	Yalnız Efe	Kemal Bilbaşar	Pazarlık
Ömer Seyfettin	Velinimet	Ömer Seyfettin	Niçin Zengin Olmamış

“*Gün Gece/ Oyun Ölüm*”de emekli edebiyat öğretmeni, komşusunun yaptığı israfa tepkisini şu sözlerle ortaya koyar:

“...Mücevhere pek düşkünmüş oğlan. Bilmem kaç milyon lirete tek taşlı bir yüzük almış kendine. Annesi hanımefendi çok kızmış. Haklıdır hanımefendi diyecek oldum. Haklı tabi dedi...” (Uğur, 2004: 386).

“*Bir Küskün*”deki edebiyat öğretmeni her geçen gün zorlaşan hayat şartlarına karşı ayakta kalabilmek için tutumlu olmak zorundadır. Bu gerçeği şu sözlerle anlatır:

“...Para yok ki şunları alayım. Aybaşını nasıl bulurum? Bir de taşınacağız şimdi. Bilmediğim bir yere. Gidip ev bulunacak, yakacak alınacak. Taşıtlara binilecek. Eşya götürülecek...”

...Yeni yeni baskılar, renk renk kitaplar. Her biri ayrı güzel. Bir tane olsun alamaz. Cüzdanının içindekini biliyor. Ayın kaç olduğunu da biliyor...” (Uğur, 2004: 205–206).

“Korkut Hoca” adlı hikâyedeki edebiyat öğretmenin öğrencilerine kazandırdığı alışkanlıklardan biri de tutumluluktur: *“...Hep Hazreti Eyüp sabriyle yaklaştı bizlere... Dersliğe her girdiğinde ışıkların gereksiz yere yanıyor olması da sinirlendiremedi onu... Girdi söndürdü, çıktı yaktık*

...Lise son sınıf daha farklıydı bizim için. En azından sınıfımızın lambalarını açık bırakmıyorduk güpegündüz...” (Özçelik, 2007: 142–145).

Korkut Hoca'nın giyim kuşamından da anlaşılan tutumluluğu bir öğrencisi tarafından şöyle anlatılır : *“...Lacivert ceketiyle gri pantolonu pek değişmiyordu. Annesi tarafından dokunduğu belli olan kazağı da pek çıkarmıyordu sırtından. En fazla üç adet gömleği vardı...”* (Özçelik, 2007: 142)

“Osman” adlı hikâyedeki Türkçe öğretmenine göre mutluluk insanın sahip olduğu maddi imkânlardan çok olgunluk seviyesi ile ilgilidir. Elindekilerin kıymetini bilen, tutumlu ve kanaatkâr insan mutluluğu yakalayabilir. Eğer insan bunu yapmazsa sürekli daha fazlasını ister bu da onu hırsının kurbanı yapar.

Anlayışlı ve güzel bir eşe sahip olmak, sağlıklı iki erkek çocuğun babası olmak, severek yapılan bir mesleğe sahip olmak *“Baharla Gelen”*deki Kemal Öğretmen için mutlu olmaya yetebilecek şeylerdir. Her geçen gün zorlaşan hayat şartlarına rağmen ayakta kalabilmenin ilk şartı kanaat ikincisi şartı ise tutumlu olmaktır.

Edebiyat öğretmeni Gafur, tutumlu bir insandır. Maddi anlamda gereksiz harcamadan kaçınırken davranışlarında da gereksiz uygulamalardan uzak durur. Konuşmasını gerektiren durumlarda konuşur. Onu dışında pek konuşmaz. “*Öğretmen Gafur*” adlı hikâyedeki edebiyat öğretmeni ile her yönüyle ölçülü bir kişilik çizilmiştir.

Ülkenin savaş içerisinde olduğu bir dönemde ailesinin geçimini sağlamak için son derece tutumlu harcama yapan lise öğretmenin hayat şartlarına karşı verdiği mücadele Ömer Seyfettin’in “*Niçin Zengin Olmamış*” adlı eserine konu olur. Öğretmenin karısı sürekli sökük diker. Eskileri sökerek onlardan yeni şeyler yapar. Buna rağmen evlerinde para edecek her şeyi satarlar. Öğretmen son olarak kitaplarını satar. Yine masrafları karşılamada zorlandığı bir dönemde ek iş yapmaya başlar. Ülkenin savaş içerisinde olması nedeniyle fiyatların yükselmesi öğretmenin tasarruf tedbirlerini etkisiz hale getirir.

Ömer Seyfettin bir başka tutumlu öğretmenin hikâyesini de “*Velinimet*” adlı eserinde işler. Hasan Öğretmen, arkadaşıyla dolaşmaya çıktığı bir gün yolda eski uşağı ile karşılaşır. Açlıktan çökmüş bir halde olan uşak ondan ekmek parası ister. Bunun üzerine Hasan Öğretmen, eski uşağına köpeğinin hikâyesini anlatır. Köpeği kendisine verilen kemiklerin hepsini bir günde yemez. Birazını toprağa gömer ve daha sonraki günlerde acıktığında onları çıkarıp yer. Hasan Öğretmen, uşağı anlattığı bu tutumluluk örneğinden sonra ona istediği para yerine çalışacağı bir iş verir. Para verirse onurunun kırılabileceğini ve dilencilığe alışacağını düşünür. Hasan Öğretmenin sözlerinden gerekli dersleri çıkararak uşak çalışarak kısa zamanda zengin olur.

Devlet tarafından verilen yardım malzemelerinin ihtiyaçtan fazlasını satarak öncelikli eksikleri gidermek, söküklükleri dikmek, eski elbiseleri söküp yeni bir şeyler yapmak Muhlis Öğretmenin ailesinin her geçen gün ağırlaşan ekonomik şartlara karşı aldıkları tasarruf önlemlerinden bazılarıdır. Kemal Başar'ın "*Pazarlık*" adlı eserindeki Muhlis Öğretmen tutumludur. Tutumlu olmak zorundadır çünkü yapacağı en küçük gereksiz harcama ona büyük bir ekonomik yük olarak geri döner.

Uzun süre medrese öğretmenliği yaptıktan sonra bir köye yerleşen Yörük Hoca, burada da köylülere ilmi sohbetler eder. Ömer Seyfettin'in "*Yalnız Efe*" adlı eserindeki Yörük Hoca köylüyü bilgilendirir. Köylüye kendince yol gösterir. Köylü civar köyleri verdiği borçlarla haraca bağlayan Eseoğlu'nun kötülüklerinden Yörük Hoca sayesinde kurtulur. Yörük Hoca köylüye tutumlu olmalarını öğütler ve kendisi de buna dikkat eder. Bu sayede Eseoğlu onların köylerine giremez.

Hareketli bir ömür geçiren hukuk profesörü Ahmet Bey, hiçbir anını boşa geçirmemeye çalışır. Sürekli çalışır, bir şeyler üretir ve elindeki zamanı en iyi şekilde kullanır. İmkânlarını değerlendirmede örnek bir tavır sergiler. Samet Ağaoğlu, tutumluluk ve başarı ile geçmiş bu ömrün hikâyesini "*Babam*" adlı eserinde anlatır.

İngilizce öğretmeni Sibel Derya titizliğinin, idealistliğinin yanı sıra gösterişi sevmeyen tutumlu bir kişiliğe sahiptir. Elindeki imkânları yerli yerinde kullanır. Zamanını ve olanaklarını israf etmez. Feyza Hepçilingirler "*Hoş Geldiniz Çocuklar*" adlı eserinde onun bu yönüne değinir. Nitekim okulun açıldığı ilk gün giyim tarzıyla tutumlu kişiliğini açıkça ortaya koyar: "... Özen göstererek giyindi, dikkatli; ama çarpıcı değil, gösterişsiz ve yalın..." (Uğur, 2004: 345).

Harcamalarında ve zamanı kullanma konusunda olduğu kadar davranışlarında da aşırılığa kaçmayan Remzi Öğretmenin hikâyesini Reşat Nuri "*Sönmüş Ocak*"

adıyla kemle alır. Kanaat sahibi, dürüst bir kişiliğe sahip olan Remzi Öğretmenin bu durumu hikâyede karısının ağzından anlatılır: “... *Kocam kendi halinde namuslu bir idadi muallimi. Gündüz talebeleriyle, gece vazifeleriyle meşgul ağır, sakin bir adam... Ne yüzünde, ne tabiat ve ruhunda hiçbir fevkaladeliği yok...*” (Nayır, 1982: 101).

Selçuk Baran’ın “*Haziran*” adlı eserinde Sevim Öğretmen her akşam rakı içmeye başlayan kocasını tutumlu olması konusunda uyarır: “*Böyle her akşam rakı içersen kirayı nasıl öderiz?*” (İslam, 1996: 133). Her zaman ölçülü harcama yapma taraftarı olan Sevim Öğretmene göre insan yakınmak yerine tutumlu hareket etmelidir.

Kendisinin öğretmen, kocasının da profesör olduğunu söyleyen Nezihe Meriç’in “*Büyük Liman İçine de Pazar Kurulur Pazar*” adlı hikâyesindeki kadın eve iki maaş girmesine rağmen ekonomik sıkıntı çektiklerini söyler. Ekonomik sıkıntıyı atlatmak için kadınlık adını verdiği yola başvurduğunu belirten bayan öğretmen, kadınlık kavramına yine kendince bir tanım getirir: “... *Örneğin, eskiyi yeni yapmak, dedesinin ceketinden toruna palto dikmek, televizyon seyrederken boş durmayıp yeni doğan bebeğe hırka örmek, falan...*” (Meriç, 1998b: 255).

Mesleğe köy öğretmeni olarak başlayan Adil Bey, ilçe eğitim sorumluluğuna kadar yükselir. Fakir Baykurt’un “*Ağzı Eğri Adil Bey*” adlı eserinde onun tutumluluğu ile ilgili bir olay aktarılır. İlçeye yeni gelen meslektaşını evinde misafir eden Adil Öğretmen, ona iki ciltlik bir kitap gösterir. Bu kitabın her bir cildinin onar kuruş olduğunu ciltlerinin ise dörder yüz kuruş olduğunu söyler. Böylesine ucuz kitaplara pahalı ciltler yapılmasının israf olduğunu söyler. Onun israf konusunda bu kadar ince düşünebilmesi tutumlu kişiliğinden kaynaklanır.

Derya adlı öğrencisinin kumbarasının olduğunu ve harçlıklarını biriktirdiğini öğrenen Melek Çe'nin "*Derya'nın Kumbarası*" adlı eserindeki öğretmen, sınıfta onun bu davranışından hareketle tutumlu olmanın önemine yönelik bir konuşma yapar: "... *Aferin Derya... Her zaman tasarruf etmek hayatımızın bir parçası olmalı. Zor zamanlarımızda biriktirdiğimiz her kuruşa ihtiyacımız olur çünkü...*" (Çe, 2006: 90).

Füruzan'ın "*Tokat Bir Bağ İçinde*" adlı eserindeki lise öğretmeni, çevresindekiler tarafından gerek davranışlarında gerekse konuşmalarında abartıdan uzak oluşuyla bilinir. Öğretmenin giyim kuşamına, hareketlerine, yaşam tarzına bir sadelik hâkimdir. İsraktan kaçınır. Onun bu özellikleri tutumlu bir kişi olduğunu göstermesi bakımından önemlidir.

Tatil yöresinde saatlerce deniz kenarında kitap okuyan genç profesör, suskunluğu ve rahatlığı ile dikkat çekmektedir. Nezihe Meriç'in "*Acıyı Aşmak*" adlı eserindeki bu profesör, gösteriştense uzak tavırları ve sadeliği ile tutumlu bir kişi olduğunu ortaya koyar. Ayrıca bilgisini çevresindekilerle paylaşırken gayet olgun bir tavır takınır. Gösteriştense uzaktır.

Davranışlarında ve konuşmalarında ölçülü başöğretmenin hikâyesini Tahsin Yücel "*Büyükbaba*" ismiyle kaleme alır. Eserdeki öğretmen, gösterişi sevmemekle birlikte sahip olduğu şeylerden de üst düzeyde yararlanmaya çalışır. Zamanı doğru ve verimli kullanma konusundaki hassasiyeti çevresindekilerce bilinir.

3.30. Vefa Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Vefa değeri Türkçe Sözlükteki “sevgiyi sürdürme, sevgi bağlılığı” (2005: 2084) anlamlarıyla dikkate alınmıştır. Öğretmenlerin çevrelerindeki insanlara duydukları sevgideki süreklilik tespit edilmiştir. Yine insanların hikâyelerdeki öğretmen kahramanlara karşı duydukları sevgideki kalıcılık da konunun bir diğer yönünü oluşturmaktadır.

Vefa değeri ile ilgili söz konusu anlamlarda bulgulara rastlanan hikâyeler ve bu hikâyelerin yazarlarını şöyle sıralamak mümkündür:

YAZAR	ESER	YAZAR	ESER
Bilge Karasu	Dutlar	Roni Margulies	İstanbul’un Yerlileri
Feyyaz Kayacan	Bana Bakın Benim Adım Gizlem ve Ben de Mutlu Olmak İstiyorum	Hasan Kallimci	O Gözler
Rıza Beşer	Akyazı’nın Kara Yazısı	Halit Ziya Uşaklıgil	Bravo Maestro
Ethem Baran	Berhudar Olasın	Cahit Zarifoğlu	Sizi Görmeliydim
Hulki Aktunç	Lodos Ertesi	Mehmet Semih	Bir Noktacık
Samet Ağaoğlu	Bir Gece Yarısı	Yusuf Atılgan	Yaşanmaz
Selçuk Orhan	Dünyanın Doğduğu Yer	Sabahattin Kudret Aksal	Hayriye Hanım
Ahmet Hamdi Tanpınar	Emirganda Akşam Saati	Feyyaz Kayacan	Lütfiye Abla’nın Unutkanlıkları
Burhan Günel	Kışın Hâli Başkadır	Adnan Özyalçiner	Çıplak Bir Ampulün Altında Olup Bitenler
Ethem Baran	Bahçe	Necip Fazıl Kısakürek	Öğretmen Bey
Şevket Bulut	Eğitmen Bal Hasan	Taki Akkuş	Küçük Nur Ali
Nihat Malkoç	Gümüş İşlemeli Çaydanlığın Buğusu	Çağrı Gürel	Yaka

Mehmet Ali Cengiz	Kasap Vehbi	Mehmet Ali Cengiz	Dağ Dağa Kavuşmaz Ammaaaa...
Melek Çe	Bu Öğretmen Çok Çılgın	Kemal Ateş	Okuduğum Okulda
Mevlüt Uluğtekin Yılmaz	Burhanettin Bey ve Oğlu	Sadık Yalsızuçanlar	Solgun Yapraktan Toprak Notları
Suavi Kemal Yazgıç	Öznesiz	Mehmet Seyda	Bayramlaşma
Füruzan	Gecenin Öteki Yüzü	Sevgi Özel	Kote
Ahmet Hamdi Tanpınar	Kitap Korkusu	Ferhan Köroğlu	Üç Önemli Ders
Aka Gündüz	İki Büyük İkramiye	Selçuk Baran	Haziran
Feyza Hepçilingirler	Hoş Geldiniz Çocuklar	Samet Ağaoğlu	Babam
Ferhan Köroğlu	Madalyon	Tacettin Şimşek	Kavak Yellerimiz Oyy!
Naci Gümüş	Öğretmenin Hikâyesi	Faik Baysal	No... No
Necati Tosuner	Sisli		

“...Yalnız sınıfta değil bütün okulda bu hocamıza tüm içtenliğiyle en çok bağlı olan, en çok değer veren bendim, yıllar geçti aradan, yıllar. Anamı babamı bile unuttum. Onu unutmadım hiç...” (Uğur, 2004: 161) “No... No” adlı hikâyede öğrencilerinden biri Recep Öğretmene olan sevgisini, bu sevgideki vefasını böyle anlatır.

Öğretmenlere duyulan sevgideki vefa çoğu zaman yüreklerde saklı kalsa da bazen bu vefakârlığın dile getirildiği anlar olur. “Öğretmenin Hikâyesi” adlı eserde öğretmen öğrencilerinin vefakârlığını şu sözlerle anlatır:

“...Uzundere’de öğretmenlik, Müdür Vekilliği ve Okul Müdürlüğü yaptığım yıllardan kalan yorgunluk, çektiğim sıkıntılar, geçen aylarda urdun değişik yerlerinden aldığım öğretmen olan öğrencilerimin gözlerimi yaşartan mektuplarıyla önemli bir boyut, bir anlam kazandı. Hayatımın en büyük manevi ödülünü aldım. Bu elektronik mektuplardan yüreğime bir

serinlik, gönlüme bir ferahlık vereni, Yalova'da Türkçe öğretmenliği yapan Aslı Gül Kaya'ya aitti..." (Özçelik, 2007: 122–123).

Şartların zor olduğu bölgelerde görev yapan öğretmenler için vefa bir dayanaktır, mücadelelerine devam edebilmeleri için öğretmenlere bir cesarettir. “*Kavak Yellerimiz Oyy!*” adlı hikâyede edebiyat öğretmeni arkadaşlarının vefakârlığını şu sözlerle anlatır:

“...Mektuplara “şiiirsiz ellerde duyusuz ve deyişsiz kaldım. Neredesiniz dostlar?” diye haşiyeler düşersiniz. Cevaplar gelir Ramazan’dan, Nuri’den, Yakup’tan, Temel’den. Kelimeleriniz yankısını bulmuştur. Kalbinize mukabil kalpler uzaklarda ve hep aynı sıcaklıktadır. Vefa bir semt adı değildir yalnızca...” (Özçelik, 2007:175)

Müzik öğretmeni Melike Yıldırım, öğretmenlik yaptığı süre içerisinde görev yaptığı okulları ve öğrencilerini unutmaz. Özellikle hayatını kurtardığı ve balet olmak isteyen Bartın’ı, onun bulunduğu sınıfı sık sık hatırlar. Ferhan Köroğlu’nun “*Madalyon*” adlı eserinde Melike Öğretmen yine o sınıfı hatırladığı sırada gözü televizyona takılır. Televizyon kanalı uluslararası bir bale yarışmasının görüntülerini yayınlamaktadır. Yarışmanın sonunda öğrencisi Bartın birinci olur. Madalyasını alırken Melike Öğretmene teşekkür eder. O da öğretmenini unutmamıştır.

Hukuk profesörü Ahmet Bey yoğun iş programına rağmen ailesini ve arkadaşlarını ihmal etmez. Onları unutmaz. Ömrünün son döneminde arkadaş toplantılarına ağırlık verir. Samet Ağaoğlu’nun “*Babam*” adıyla kaleme aldığı hikâyede bu durum oğlu tarafından dile getirilir:

“... Ölümünden önceki son beş ay müstesna olmak üzere babam tam altı sene kendi kendini dinlemek, nihayetsiz bir düşüşmenin muhtelif safhalarından ibaret olan geçmiş hayatını beş, on dostunun arasında hatırlamak ve nihayet bedeninin artık tamamen hakikat olan hıyanetine karşı koymakla geçirdi...” (Ağaoğlu, 2003: 226).

İngilizce öğretmeni Sibel Derya yaz tatilinin ardından büyük bir heyecanla dersine başlar. Tatil boyunca göremediği öğrencilerini görecek olmanın heyecanına, yeni gelen öğrencilerle tanışma heyecanı da eklenir. Feyza Hepçilingirler'in "*Hoş Geldiniz Çocuklar*" adlı eserindeki Sibel Öğretmen sadece okulda değil okul dışında da öğrencileri ile ilgilenir. Mezun olan öğrencilerle de iletişimi koparmaz. Öğrencileri de Sibel Öğretmenin bu ilgisine aynı şekilde karşılık verirler.

Yeni eve taşınan Sevim Öğretmen eski eşyalarını atmak istemez. Çünkü ya bir dostun hediyesidirler ya da hatırası vardır. Sevim Öğretmenin kocası bu durumdan memnun değildir. Selçuk Baran'ın "*Haziran*" adlı eserinde Sevin öğretmenin vefalı kişiliği kocasının sitemli konuşması ile verilir:

"...Nedir. Sevim, atması gerekli gibi görünen eşyalarından bir türlü vazgeçmemiştii. 'Çocukluğumda içinde yıkandığım leğen... Nasıl olur da atarım,' diyordu. 'Aaa genç kızlık karyolam... Dünyada vazgeçmem. Evet, iki kahve takımımız daha var ama bunları da en iyi arkadaşım armağan etti... O koltuk babamdan kalma... Rahmetli emekli olduktan sonra bütün gün gazete okurdu üzerinde. Yatak odası çok dar ama yine sığar bir köşeciğe. Modası geçmişse geçmiş, ne olacak, sandığın dibinde durur. İlk buluşmamızda giydiğim etek ceket bu, ne çabuk unuttun..." (İslam, 1996: 131).

Bir emekli öğretmenin vefalı öğrencileri ile olan hikâyesini Aka Gündüz "*İki Büyük İkramiye*" adıyla kaleme alır. Bulunduğu yerden Ankara'ya gitmeye karar veren öğretmen trenle yola çıkar. Yolda içecek suyu biter. Tren bir garda durur ama hemen tekrar hareket edeceği için öğretmen inip su alamaz. Garda bulunanlardan birine rica etmeyi düşünür. Bunun için etrafına bakarken biri matarasını alıp hemen su doldurur getirir. Su dolduran adam onun eski öğrencisi ve garın bulunduğu ilçenin kaymakamıdır. Vagondan başını uzatınca öğretmenini tanır. Hemen yanına koşup suyunu doldurur. Yola devam ederken trendeki arıza nedeniyle bir yerde mola verilir.

Burada da onu bir başka öğrencisi karşılar ve misafir eder. Bir önceki duraktaki kaymakamdan öğretmeninin geleceğini haber alır. Öğretmenini görmek için hemen gara koşar ve isteğine de ulaşır.

İnsanlara değer vermenin, onlarla iletişim içerisinde olmanın önemini Ferhan Köroğlu “*Üç Önemli Ders*” adlı eserinde farklı bir şekilde ortaya koyar. Öğrencilerini sınav yapan öğretmen onlara son soru olarak okuldaki hademenin adını sorar. Öğrenciler tarafından yapılan itirazlara ders niteliğinde bir cevap verir:

“... İş yaşamınız boyunca insanlarla karşılaşacaksınız. Hepsi birbirinden farklı insanlar. Ama hepsi sizin ilginiz ve dikkatinizi hak eden insanlar bunlar. Onlara sadece gülümsemeniz ve ‘Merhaba’ demeniz gerekse bile...” (Köroğlu, 2006: 166).

Ahmet Hamdi Tanpınar’ın “*Kitap Korkusu*” adlı eserinde Erzurum Lisesi Fransızca öğretmeni Abdülhakim Bey yine aynı liseden öğretmen arkadaşı tarafından vefalı biri olarak tanıtılır. Abdülhakim Öğretmenin hoşça giden yönleri çoktur, arkadaşlığı samimidir.

Askerliği sırasında samimi dostlar edinen akademisyen Murat, dostları ile iletişimini koparmaz. Sevgi Özel “*Kote*” adlı eserinde onun dostlarına karşı vefasını yine dostlarından birine anlattırır:

“... *Kote* ile ikimiz emekliyiz. Murat profesör olduğu için yaş sınırını omuzlayana dek çalışmaya kararlı. Aslında yaşlarımız birbirine yakın. En gencimiz Murat... Ben baba memleketine, kıyı kentlerinden birindeki evimize yerleştim... *Kote* ile Murat komşu oldular. Beni habersiz koymuyorlar. Sık sık gelip gidiyorlar. Çocuklarımız kaynaştı, eşlerimiz kardeş gibiler...” (Enver, 2003: 222).

Ailesini kaybeden iki öğrencisine sahip çıkan tarih öğretmeni, onlara kol kanat gerer. Füzûzan “*Gecenin Öteki Yüzü*” adlı eserinde bu öğrencilerden birini şöyle konuşturur: “... *Harika bir adamdı tarih öğretmenimiz. Hâlâ*

mektuplaşıyoruz...” (Füruzan, 2003: 793). Öğretmenlerinin gösterdiği vefaya sevgiye onlar da aynı şekilde karşılık verir.

Kurban Bayramında öğrenciler Fransızca öğretmenleri Hikmet Bey’i ziyarete giderler. Küçük bir evde tek başına yaşayan öğretmen kapıyı açtığı anda öğrencilerini karşısında görür. Yaşadığı şaşkınlık kısa sürede yerini sevince bırakır. Mehmet Seyda *“Bayramlaşma”* adlı eserinde öğrencilerin bu davranışlarını öğretmenlerine duydukları sevgiyi gösterir nitelikte işler.

Doçent Ayşe’nin ideallerine karşı gösterdiği vefalı tavrı Suavi Kemal Yazgıç’ın *“Öznesiz”* adlı eserinde anlatılır. Ayşe milletin makûs talihini yenmesine yardımcı olmak için yurt dışında eğitim alır. Her zaman davası için çalışır. Bir yandan da ailesi için yapması gerekenler vardır. Düşünmesi gereken eşi ve çocukları vardır. Onları da ihmal etmez.

Yıllarca öğretmenlik yaptıktan sonra günün birinde hastalanarak yatağa düşen kadın öğretmenin hikâyesini Sadık Yalsızuçanlar *“Solgun Yapraftan Toprak Notları”* adıyla kaleme alır. Hastaneye kaldırılan öğretmenin başucundaki oğlu onun öğrencileri ile olan anılarını hatırlar. Bu anılarda karşılıklı vefa duygusu yüklüdür: *“... Öğrencilerini hatırladım. Ziyaretine gelirlerdi. Annem için ne kadar değerli olduklarını şimdi daha çok anlıyordum...”* (Yalsızuçanlar, 2006: 242).

Kendisini insan yetiştirmeye adanmış idealist bir kişiliğe sahip Burhanettin Öğretmen Mevlüt Uluğtekin Yılmaz’ın *“Burhanettin Bey ve Oğlu”* adlı eserinin ana kahramanıdır. Eserde Burhanettin Öğretmenin yaşam hikâyesi anlatılır. İdealist kişiliğinin gereği olarak öğrencileri ile yakından ilgilenen Burhanettin Öğretmen hastalanıp yatağa düştüğünde öğrencileri ziyaretine gelir. Aralarında okuyup doktor olanlar da vardır. Öğretmenlerine minnet borçlarını kısmen de olsa ödeyebilmek için

onun tedavisi ile yakından ilgilenirler. Bütün bunlar hikâyede söz konusu değerle ilgili dikkat çeken bulgulardır.

Kemal Ateş'in "*Okuduğum Okulda*" adlı eserinde de doçent olduktan sonra mezun olduğu liseyi ziyaret eden öğretmen tipi canlandırılır. Öğretmenlerini görebilme ihtimali ile okula gelen doçent eski günlerini hatırlar. Arkadaşları ile yaşadıkları gözünde canlanır. Okul arkadaşlarından birinin bu okula müdür olarak atandığını öğrenince mutlu olur. Arkadaşıyla eski günlerden konuşurlar.

Hayat bilgisi dersinde öğrencilerine dersle ilgili birçok konudan bahseden öğretmen dersin sonunda onlara bir istiridyeye gösterir. Bu istiridyeyi arkadaşının kendisine hediye ettiğini söyler. Öğretmen arkadaşını hatırlattığı için istiridyeyi sürekli yanında taşır Melek Çe "*Bu Öğretmen Çok Çılgın*" adlı eserinde öğretmenin bu davranışıyla onun vefalı bir dost olduğunu ortaya koyar.

Oğlunu ziyaret etmek için gittiği Malatya'da tanıştığı öğretmen arkadaşına adresini veren Hüseyin Öğretmen Kütahyalıdır. Aradan geçen zaman içerisinde Malatyalı öğretmenin yolu Kütahya'ya düşer. Hemen aklına Hüseyin Öğretmen gelir. Telefonla Hüseyin Öğretmene ulaşır. Kısa bir süre içerisinde meslektaşının yanına gelen Hüseyin Öğretmen samimi bir şekilde misafirini karşılar ve ona Kütahya'yı gezdirir. Mehmet Ali Cengiz "*Dağ Dağa Kavuşmaz Ammaaaa...*" adlı eserinde her iki öğretmenin de vefalı birere dost olduğunu yansıttığı olaylarla ortaya koyar.

Mehmet Ali Cengiz "*Kasap Vehbi*" adlı bir başka hikâyesinde ise yine bir vefa örneği öğretmen tipi sergiler. Kasaplık yaparak geçinen Vehbi, kumar alışkanlığı nedeniyle birtakım sorunlar yaşar. Ailesi de bu sorunlardan etkilenir. Vehbi'nin çocuklarının gittiği okulun müdürü, onu bu durumdan kurtaracak bir yol bulur. Vehbi'yi okulda açılan arıcılık kursuna yazar. Böylece Vehbi boş

zamanlarında arılarla uğraşmaya başlar ve kumar alışkanlığından kurtulur. Kısa sürede zengin olur. Okul müdürünün kendisine yaptığı iyiliği hiç unutmaz. Her zaman onun sayesinde rahata kavuştuğunu söyler.

Çağrı Gürel'in "Yaka" adlı eserinde Ağrı dağı eteğinde bir köyde askerlik görevini yapan öğretmen anlatılır. Asker öğretmen olarak görev yaptığı bu köyü ve köy halkını oradan ayrılışından sonra da unutmayan öğretmen, köylülerle iletişimini koparmaz. Bir kaza sonucu hayatını kaybeden Ömer adlı öğrencisini okul bahçesinde bulunan mezarında ziyaret ettikten sonra Ömer'in annesi ve kardeşini de köylülere emanet eder. Öğretmenin gerek Ömer'in ailesini köylüye emanet etmesi gerekse köylü ile iletişimini köyden ayrıldıktan sonra da koparmaması onun vefalı bir insan olduğunu gösterir.

Mümtaz Öğretmen ve eşi Aliye arasındaki vefalı beraberlik Nihat Malkoç'un "Gümüş İşlemeli Çaydanlığın Buğusu" adlı eserinde dile getirilir:

"... Çocuklarını erken denebilecek bir saate yatırır, kendileri baş başa sohbet ederlerdi. Hatta zaman zaman biri kitap okur, orada anlatılanları beraberce mütalaa ederlerdi... Tavrı ve davranışlarında sadakatin ve vefanın en güzel örnekleri görülürdü..."
(Özçelik, 2007: 224).

Anlayışlı tavırlarıyla öğrencilerin sevgisini kazanan Nermin Öğretmen bu yaklaşım tarzı nedeniyle öğrencilerinin hatırlarında unutulmaz bir yerdedir. Taki Akkuş "Küçük Nur Ali" adlı eserinde Ali adlı öğrenciden hareketle bu durumu ortaya koyar. Ali Nermin Öğretmenini çok sever. Diğer öğretmenleri bazen ona kızarlar, hatta onu döverler. Nermin Öğretmen ise anlayışlıdır, sevecendir. Şefkatli bir yaklaşım tarzı benimser. Nermin Öğretmenin bu tavrı onun yıllar sonra bile öğrencisi Ali tarafından hatırlanmasını sağlar.

Uzun yıllar köy öğretmenliği yaptıktan sonra emekli olup kasabadaki avukat oğlunun yanına yerleşen Hasan Öğretmen köydeki dostlarını unutmaz. İşi nedeniyle kasabaya gelenlere yardımcı olur. Onları evinde misafir eder. Yanına gelenlere köydekilerin durumunu sorar. Şevket Bulut “*Eğitmen Bal Hasan*” adlı eserinde Hasan Öğretmenin vefalı kişiliğine işaret eden bu ayrıntılara yer verir.

Kendisini köyüne adayan öğretmenin hikâyesini Necip Fazıl Kısakürek “*Öğretmen Bey*” adıyla kaleme alır. Köyünü kalkındırma ve köylüsünü eğitime amacı ile eğitim almak için bir müddet şehirde kalan öğretmen burada kaldığı süre içerisinde köylü ile iletişimini koparmaz. Köylü ile sürekli mektuplaşarak onların durumu hakkında bilgi alır. Kendi durumuyla ilgili onlara bilgi verir.

Ethem Baran’ın “*Bahçe*” adlı eserindeki üniversite öğrencisi, ilkokul öğretmenini resim dersinde ona gösterdiği özel ilgiyle hatırlar. Bu sayede aradan uzun zaman geçmiş olmasına rağmen öğrenci öğretmenini sık sık hatırlar. Onu unutmaz.

Yıldızlara baktığı zaman ilkokul öğretmeni Müşerref Hanım’ı hatırlayan bir başka hikâye kahramanı da Adnan Özyalçın’ın “*Çıplak Bir Ampulün Altında Olup Bitenler*” adlı eserinde yer alır. Öğretmenin yıldız kümelerini bulmak için söylediği sözler kahramanın onu hala hatırladığını gösterir.

Öğretmen olan kocasının bir kaza sonucu bacaklarını kaybetmesi nedeniyle çalışmaya başlayan kadının hikâyesini Burhan Günel “*Kışın Hâli Başkadır*” adlı eserinde anlatır. Şehrin sokaklarında ayakkabı boyayarak ailesinin geçimini sağlayan kadının kocasına olan sevgisindeki vefası böylece ortaya çıkar. Kocasını zor durumunda yüz üstü bırakmaz.

Bir zamanlar Alman Kız Lisesi'nde edebiyat öğretmenliği yapan Feyyaz Kayacan'ın "*Lütfiye Abla'nın Unutkanlıkları*" adlı eserindeki kadın kahraman, oradan mezun olan öğrencileri ile sık sık görüşür. Hatta onları evlerinde ziyaret eder. Eski öğrencileri ile bilimsel konularda tartışmalar yaparlar. Öğretmenin bu davranışı vefalı olmanın yanında idealist bir kişiliğe de sahip olduğunu göstermesi açısından önemlidir.

Müzeyyen Öğretmen plajda karşılaştığı eski öğrencilerinden biri ile uzun süre sohbet eder. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın "*Emirgan'da Akşam Saati*" adıyla kaleme aldığı hikâyesinde bu sohbet anı ayrıntılı olarak anlatılır. Gerek Müzeyyen Öğretmen gerekse öğrencisi bu karşılaşmadan son derece memnun olurlar. Geçmiş günlerden bahsedeler. Anılarını tazelerler.

Uzun bir süre yalnız yaşadktan sonra vefat eden Hayriye Öğretmenin cenazesine eski eşi de gelir. Eski eşinin Hayriye Öğretmene gösterdiği bu vefalı tavrı cenazeye gelenler tarafından takdirle karşılanır. Sabahattin Kudret Aksal "*Hayriye Hanım*" adlı eserinde bu olayı anlatır.

Selçuk Orhan'ın "*Dünyanın Doğduğu Yer*" adlı eserinde de bir üniversite öğrencisinin ortaokuldaki Türkçe öğretmenini hatırlaması anlatılır. Türkçe öğretmenin derste üzerinde konuştuğu bir kelimeyi üniversitede bir ders sırasında duyan öğrenci birden Türkçe öğretmenini hatırlar. Bu hatırlama, öğrencinin ortaokul yıllarına ait anılarının gözünde canlanmasıyla genişler.

Devlet dairesinde çalışan memur karşılaştığı bir olay sırasında ilkokul öğretmenini ve onun sözlerini hatırlar. Yusuf Atılgan'ın "*Yaşanmaz*" adlı eserindeki bu memur öğretmenin derslerde söylediği şeylerin doğruluğuna bir kez daha inanır. Öğretmenine olan minnet duygusu artar.

Üniversiteyi bitirdikten sonra eğitimine yurt dışında devam eden kahramanın yirmi yedi yıl sonra yurda döndüğünde yaptığı ilk işlerden biri eski okuluna gidip öğretmenlerini sormak olur. Samet Ağaoğlu'nun "*Bir Gece Yarısı*" adlı eserinde kahramanın yaptığı bu davranış vefalı bir öğrenci olduğunu gösterir. Ayrıca aradan geçen uzun yıllara rağmen öğretmenlerin de hala hatırlanmaları yaptıkları işin hakkını verdiklerini gösterir.

Mehmet Semih'in "*Bir Noktacık*" adlı eserindeki hukuk fakültesi öğrencisi, eline ne zaman kalem alsın lise edebiyat öğretmenini hatırlar. Para yollaması için babasına telgraf göndereceği sırada yine aynı şey olur. Edebiyat öğretmeni aklına gelir. Lise yıllarında onun dersinde yaşadıklarını hatırlar. Hukuk fakültesi öğrencisinin bu tavrı edebiyat öğretmenine karşı gösterdiği sevgide vefalı olduğuna kanıttır.

Bir başka öğrenci de öğretmenin notları ve imzası olduğu için ödev defterini saklar. Hulki Aktunç'un "*Lodos Ertesi*" adlı eserindeki öğrencinin bu tavrı onun vefalı bir kişiliğe sahip olduğunu gösterir.

Klasik müziği seven hikâye kahramanı çevresinde kendisine bu konuda taraftar bulamaz. Etrafında kendisi gibi klasik müzik dinlemeyi seven bir insan yoktur. Yalnızca müzik öğretmeni bu konuda kendisiyle hemfikirdir. Dersinde çoğu zaman öğrencilerine klasik müzik dinletir. Cahit Zarifoğlu'nun "*Sizi Görmeliydim*" adlı eserindeki müzik öğretmenin bu beğenisi onun yıllar sonra bile öğrencisi tarafından hatırlanmasını sağlar.

Okula yeni başlayan öğrencinin okul korkusunu yenmesi öğretmeni sayesinde olur. Ethem Baran'ın "*Berhudar Olasın*" adlı eserinde öğretmen okul korkusu yaşayan öğrencisini samimi ve sıcak tavırlarıyla okula alıştıırır. Öğretmenin bu

yöndeki çabaları neticesinde okul korkusunu yenen öğrenci öğretmenin kendisine gösterdiği ilgiyi boşa çıkarmaz. Bayram günü öğretmenini ziyarete gider. Bu davranış onun öğretmenine karşı duyduğu minnettarlığın ve sevgisindeki vefanın göstergesidir.

Tanınmış ailelerin çocuklarına müzik dersi veren, önemli toplantılara sanatını icra etmek üzere çağırılan müzik öğretmeni ayrıca birçok öğrenci yetiştirir. “*Bravo Maestro*” adlı eserde müzik öğretmenin yetiştirdiği öğrencilerin hepsi olmasa da büyük bir kısmı onu unutmaz. Zor anlarında bazı öğrencileri onun yardımına koşar. Öğrencilerinin bu davranışı müzik öğretmeni mutlu eder.

Rıza Beşer’in “*Akyazı’nın Kara Yazısı*” adlı eserinde Veli adlı kahramanın yolu bir gün Akyazı’ya düşer. İlçeye geldiğinde bir öğretmen arkadaşının burada görev yaptığını hatırlar. Özlem gidermek ve arkadaşının durumunu öğrenmek amacıyla çalıştığı okula gider. Okula vardığında arkadaşının ilçeden ayrıldığını, başka bir yere tayininin çıktığını öğrenir. Veli’nin öğretmen arkadaşını görmek için gösterdiği çaba onun vefalı bir dost olduğunu gösterir.

Hasan Kallimci’nin “*O Gözler*” adlı eserinde de eski öğrencilerinden biri öğretmeni sokakta görünce tanır ve onun elini öper. Öğretmen ilk bakışta bu öğrencisini tanıyamaz; ancak daha sonra hatırlar. Astsubay olduğunu öğrendiği öğrencisinin bu başarısı onu mutlu eder. Aradan geçen yıllara rağmen bu öğrencisinin onu unutmamış olması sevinmesine neden olan bir başka olaydır.

Üniversiteden mezun olduktan sonra uzun süre görüşemeyen iki arkadaş bir pastanede karşılaşırlar. Aradan geçen zamanda ikisi de evlenip aile kurmuşlardır. Çocuklarıyla geldikleri pastanede birbirlerini görünce şaşırırlar ve şaşkınlıkları kısa sürede sevince dönüşür. Feyyaz Kayacan’ın “*Bana Bakın Benim Adım Gizlem ve*

Ben de Mutlu Olmak İstiyorum” adlı hikâyesinde bu iki okul arkadaşı uzun zaman sonra bu ilk karşılaşmalarında okul anılarından ve hocalarından bahsederler. Öğretmenlerine karşı hislerinde vefalı olmalarını göstermesi açısından onların bu konuşmaları önemlidir.

Bilge Karasu *“Dutlar”* adlı eserinde Türkiye’de müzik öğretmenliği yapan yabancı bir kadının yaşadıklarını anlatır. Giulia, ülkesinde çıkan karışıklıklar nedeniyle zor günler yaşar ve kocasını orada bırakarak Türkiye’ye gelmek zorunda kalır. Aradan geçen on yıl içerisinde kocasından haber alamamasına rağmen yine ona bağlı kalır. Hep bir gün çıkıp geleceğini düşünür. Müzik öğretmenin eşine duyduğu sevgideki bu vefalı tavrı örnek bir davranıştır.

İstanbul’u ve insanımızı anlatan Roni Margulies’in *“İstanbul’un Yerlileri”* adlı eseri de bizden bir şeyler anlatması nedeniyle çalışmada incelenen eserler arasındadır. Yazar burada liseden mezun olduktan sonra yurt dışına giden bir kahramanın yaşadıklarını anlatır. Liseyi bitirmesinin üzerinden on beş yıl geçtikten sonra İngiltere’de fizik öğretmenin damadı ile karşılaşan kahraman onun aracılığıyla öğretmene selam gönderir. Aradan geçen zamana ve yurt dışında olmasına rağmen öğretmenin bir yakınına görüp onu tanıyan kahramanın onun aracılığıyla öğretmene selam göndermesi vefalı bir insan olduğunu gösterir.

Necati Tosuner’in *“Sisli”* adlı eserindeki Rıfat, henüz okul çağında olmadığı halde bayramda aile dostları olan Hayriye Öğretmeni ziyarete gider. Öğretmen bu ziyarete çok memnun olur ve Rıfat’a hediyeler verir. Ayrıca Rıfat’ın okula başlamaya ikna olmasında da etkili olur.

3.31. Yardımseverlik Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Yardımseverlik kavramı çalışmada “kendi imkânlarını kullanarak ve isteyerek başkalarına yardım etme, bilgilerini başkalarıyla istekli olarak paylaşma, sahip olduklarına başkalarını karşılık beklemeden ortak etme, fedakârlıkta bulunma” anlamlarıyla kullanılmıştır.

Bu doğrultuda yardımseverlik değerlerinin yer aldığı eserleri ve bu eserlerde yardımseverlik değerine yer veren yazarları şöyle sıralayabiliriz:

YAZAR	ESER	YAZAR	ESER
Kemal Bilbaşar	Pazarlık	Orhan Duru	Kokteyl
Ömer Seyfettin	Bomba	Ömer Seyfettin	Rütbe
Ömer Seyfettin	Niçin Zengin Olmamış	Ömer Seyfettin	Velinimet
Fakir Baykurt	Camekanda Bir Gün	Ferhan Koroğlu	Ben Okumayacağım
Sabahat Emir	Hamsi ve Piyano	Mehmet Ali Cengiz	Kara Ziyaretteki Sırlar
Necip Fazıl Kısakürek	Öğretmen Bey	Hasan Kallıncı	O Gözler
Oyhan Hasan Bildirki	Telefon Zinciri	Fakir Baykurt	Keziban'a İzin
Erdal Öz	Babam Resim Yaptı	Hasan Özkılıç	Uzayıp Giden Tren Yolları
Cihan Aktaş	O Geçidin İzleri	Rıza Beşer	Akyazı'nın Kara Yazısı
Latif Sarıyüce	Çocuk ve Ekmek	Sadettin Kaplan	Aydın Öğretmen
Şevket Bulut	Eğitmen Bal Hasan	Necati Kanter	Kent Okulunda İlk Gün
Ümit Sorgunlu	Acılar Sevgiyle Biter	Celaleddin Kurt	Hocaların Hocası
Nihat Malkoç	Gümüş İşlemeli Çaydanlığın Buğusu	Mehmet Ali Cengiz	Kaymakamın Gözyaşları
Sırrı Er	Gurbet Kuşu	Abdullah Harmancı	Beni Almaya Gelen Bulut
Fakir Baykurt	Şoför Kamber	Osman Koca	Hasret

Çağrı Gürel	Yaka	Mehmet Ali Cengiz	Kasap Vehbi
Ertuğrul Fındık	Düdüklü Öğretmen	Melek Çe	Tilda Nerede, Ne Yapıyor?
Melek Çe	Ah Tilda!	Nurettin Topçu	Köy Hocası
Mehmet Seyda	Düşleme Oyunu	Oktay Akbal	İki Çocuk
Nezihe Meriç	Acıyı Aşmak	Reşat Nuri Güntekin	Sazan Köyü Öğretmeni
Sait Faik Abasıyanık	Köy Hocası ile Sığırtmaç	Sabahattin Ali	Asfalt Yol
Behzat Ay	Kalit Paylaşımı	Suavi Kemal Yazgıç	Öznesiz
Mehmet Rauf	Halil Hoca	Fakir Baykurt	Cemil Baba
Füruzan	Gecenin Öteki Yüzü	Nezihe Meriç	Umut'a Tezgah Kurmak
Sevgi Özel	Kote	Nezihe Meriç	Susuz VII
Necdet Ekinci	Yüreğimdeki Cemre	Ferhan Koroğlu	Üç Önemli Ders
Rıfat Ilgaz	Keş	Nezihe Meriç	Büyük Liman İçine de Pazar Kurulur Pazar
Fakir Baykurt	Mühür	Fakir Baykurt	Ağzı Eğri Adil Bey
Kenan Hulusi Koray	Otuz Kuruşa Yatak	Sevinç Çokum	Denizin Dalgası Saçlarını
Hüseyin Su	Gülşefdeli Yemeni	Nezihe Meriç	Dumanaltı
Orhan Kemal	Önce Ekmek	Aziz Nesin	Orjinal Mikrop
Samet Ağaoğlu	Babam	Feyza Hepçilingirler	Bize Gülmek Yaraşır
Ömer Seyfettin	Yalnız Efe	Ferhan Koroğlu	Dünyanın Yedi Harikası
Ferhan Koroğlu	Sevgili Öğretmenim	Ferhan Koroğlu	Madalyon
Halide Nusret Zorlutuna	Osman	Samet Ağaoğlu	Öğretmen Gafur
Zafer Altunkozaoğlu	Korkut Hoca	Talip Apaydın	Bir Küskün
Suavi Süalp	Cevdet Nazif	Zafer Altunkozaoğlu	Korkut Hoca
Sadık Yalsızuçanlar	Çiğ	Hulki Aktunç	Yek Yek Oynayanlar
Selim İleri	Eski Bir Kalbim	Talip Apaydın	Elif Kızın Elleri
...	Çiyan Eller	...	Doktorun Kızı
...	Sütçü Mehmet	...	Fedakar Öğretmen

Yardımsaver insanların özelliklerinden biri de fedakâr olmalarıdır. Hikâyelere bu açıdan baktığımızda “*Cevdet Nazif*” adlı hikâyede edebiyatı çok seven Cevdet Öğretmen bu alanda başta şiir türü olmak üzere birçok türde eser verir. Edebiyat sevgisi ondan bazen fedakârlık ister. İlk kitabını çıkarırken annesinin yüzüğünü satar, çok çalışmaktan hastalanır.

İhtiyaçlarını karşılamak zorunda olduğu bir ailesi ve hayata hazırlanmaları için yardımcı olmak zorunda olduğu öğrencileri olan öğretmen “*Bir Küskün*” adlı hikâyede çevresindekilere yardımcı olmak amacıyla bazı fedakârlıklarda bulunur. Vitrinde gördüğü kitapları maddi durumu uygun olmadığı için alamaz ve okuma alışkanlığından, kitap sevgisinden fedakârlıkta bulunur. Yine sırf öğrencilerini bırakmak istemediği için yaşam şartlarının oldukça kötü olduğu görev yerinden ayrılmak istemez. Böylece öğrencileri için kendi yaşamından fedakârlıkta bulunur.

Bazen de öğretmenlerin öğrencilerine yardım etmek amacıyla hayatlarını ortaya koyduklarını görülür. “*Korkut Hoca*” adlı hikâyede edebiyat öğretmeni okul çıkışında öğrencisini tartaklayan kasabanın kabadayısına canı pahasına karşı koyar. Öğrencisini kabadayının elinden kurtarır.

“*Yek Yek Oynayanlar*” adlı hikâyede yazar ile dost olan edebiyat öğretmeni Salim Bey emekli olduktan sonra bir kitapçı açar. Hemen her gün bu kitapçıda bir araya gelen iki dost duygularını, düşüncelerini, beklentilerini, eleştirilerini birbirleriyle paylaşırlar. Yazar öğretmen dostu ile aralarında olan bu paylaşımı şöyle anlatır:

“...Sabahları erkenden yaşlı dostumun kitapçı dükkânına geliyordum. Yardım etmeye çalışıyordum ona... Müşteri yokken de, birbirimize yardım ediyorduk. Susup sessizliği paylaşıyor, konuşup bildiklerimizi aktarıyorduk birbirimize...” (Aktunç, 2003: 43)

Öğrencileri kadar çevresindeki insanlara da her koşulda yardım eden öğretmenlerin bir örneğini de “Çiğ” adlı hikâyede görürüz. Hayatın anlamını arayan, yaşama nedeni ya da nedenleri üzerinde düşünen sosyoloji bölümü öğrencisine huzurevinde kalan emekli Türkçe öğretmeni yardımcı olur. Türkçe öğretmeni şiirleriyle sosyoloji öğrencisinin aradığı imgeyi bulmasında yol gösterici olur. Genç kahraman bir dönem Türkçe öğretmenin şiirleriyle hayatının anlamını bulmaya çalışır.

“Osman” adlı hikâyede eğitimine devam edebilmek için köyden kasabaya gelen Osman, kasabadaki okulda seviye olarak arkadaşlarından geri kalır. Bu durum Osman’ın öz güven sorunu yaşamasına neden olurken öğretmenlerinin birçoğunda da onun başarılı bir öğrenci olmadığı kanısını uyandırır. Gittikçe içine kapanan Osman’a Türkçe öğretmeni yardım elini uzatır. Osman ile yakından ilgilenen Türkçe öğretmeni yılsonunda bu çabasının karşılığını alır. Osman sınıfındaki çoğu öğrenciden daha iyi bir ortalama ile sınıfını geçer.

Yardımsızlık paylaşımcı olmayı gerektirir. Samet Ağaoğlu’nun “Öğretmen Gafur” adlı eserindeki Türkçe ile birlikte Fransızca ve Rusçayı da etkili olarak kullanan edebiyat öğretmeni Gafur üç dilde okuduğu eserlerden öğrendiklerini çevresindekilerle paylaşır. Özellikle insan ruhu hakkındaki paylaşımları çevresindekileri oldukça etkiler.

Üniversiteden mezun olduktan sonra kendi alanıyla ilgilenen öğrencilere yardımcı olmayı düşünen Melike Öğretmen mesleğe başladıktan sonra bu sözünü tutar. Ferhan Köroğlu’nun “Madalyon” adlı eserinde öyküsünü anlattığı müzik öğretmeni Melike müziğe ve dansa ilgisi olan öğrencilerle özel olarak ilgilenir. Onların bu yeteneklerini geliştirmelerinde yol gösterici olur.

Semra, Diyarbakır'ın bir köyüne sınıf öğretmeni olarak atanır. Köye gidip insanların eğitimsizliğini gördüğünde işinin zor olduğunu, yapması gereken çok iş olduğunu anlar. Ferhan Köroğlu Semra Öğretmenin yaptıklarını “*Sevgili Öğretmenim*” adıyla hikâyeleştirir. Kendilerini ifade edemeyen, öz güven eksikliği yaşayan çocuklarla bilgi ve tecrübelerini paylaşan Semra Öğretmen birçok batıl inanca sahip köylüye de bu inançları yıkma aşamasında yol gösterir. Gerek öğrencilerine gerekse köy halkına eğitilmiş, bilinçli bireyler olma konusunda yardımcı olur.

Öğrencileriyle ayrı ayrı ilgilenen öğretmen onlara derste bir konudaki bilgilerini liste halinde yazmalarını ister. Aralarından birinin yazmayıp düşündüğünü görünce yanına gider. Bir sorun olup olmadığını sorar. Listeyi doldurmakta zorlandığını söyleyen öğrencisine yardım teklifinde bulunur. Ferhan Köroğlu'nun “*Dünyanın Yedi Harikası*” adlı hikâyesindeki bu öğretmen mesleki sorumluluk başta olmak üzere birçok değere sahip bir insandır. Yukarıdaki olayda da görüldüğü üzere sahip olduğu değerlerden biri de yardımseverliktir.

Ömer Seyfettin, yıllarca medrese öğretmenliği yapan Yörük Hoca'nın yardımsever kişiliğini “*Yalnız Efe*” ismiyle kaleme aldığı eserinde ortaya koyar:

“... Zenginceydi. Elli sene dolaşmak, onu biraz para sahibi etmişti. Kumdere'nin ileri gelenlerinden sayılırdı. Köyün fakirlerine, dullarına ve öksüzlerine yardım eder, herkesin ölüsüne kendi sevabı için Mevlid okurdu. Dünyada hiçbir emeli kalmamıştı...” (Seyfettin, 2006: 122).

Sınıf öğretmeni Rasim Çakır ile görev yaptığı yerdeki halk arasında bir yardımseverlik bağı oluşur. Feyza Hepçilingirler'in “*Bize Gülmek Yaraşır*” adlı hikâyesinde Rasim Öğretmen halka ve öğrencilerine cehaleti yenme konusunda

yardımcı olurken onlarda Rasim Öğretmene ihtiyaçlarını karşılama konusunda yardımcı olurlar. Eserde bu durum Rasim Öğretmenin cümleleriyle verilir:

“... Nasıl benimsediler bizi, şaşarsınız. O ‘be’lerin, ‘yahu’ların, küfürlerin altında yatan pırıl pırıl bir yürekleri var. Böyle dostluğu ben anamdan, babamdan görmedim. Çocuk mu bakılacak koşarlar, birimiz mi hastalandı yanımızdadırlar...” (Hepçilingirler, 2000: 90).

Hukuk profesörü olan Ahmet Bey alanıyla ilgili geniş bilgi birikimine sahiptir. Bu birikimini girdiği derslerde öğrencileri ile paylaşır. Onların da alanla ilgili yeterli birikime sahip olmalarına yardımcı olur. Samet Ağaoğlu profesörün bu çabasını “*Babam*” adlı eserinde ayrıntılarıyla anlatır. Eser içerisinde profesörün kendi ağzından ve aynı bölümde okuyan oğlunun ağzından söz konusu çaba ile ilgili ifadeler yer alır:

“... Ankara Hukuk Fakültesi’nde babam, ekseriyeti Anadolu’nun muhtelif yerlerinden gelmiş talebelerin, işlenmemiş, saf, ateş tuğlası gibi yandıkça parlayan kafa ve gönüllerinde, kendi cumhuriyetçi ideallerinin aşılana bileceği en müsait mayayı bulmuştu...” (Ağaoğlu, 2003: 222)

“... Derslerime muntazam devam ediyorum. Sevdiğim mevzu olduğu için hevesle hazırlanıyorum. Talebe de şevkle takip ediyor. Kürsüye kadar gitmek için yol bulamıyorum...” (Ağaoğlu, 2003: 226).

Aziz Nesin’in “*Orjinal Mikrop*” adlı eserinde asistanlarının yardımıyla nadir rastlanan bir mikrobu tespit eden göz hastalıkları profesörünü anlatır. Tespitin arkasından mikropla ilgili bilgilerini genişleten profesör, mikrobun tespiti ve bilim dünyasına tanıtılması aşamasında ekibiyle örnek bir yardımlaşma sergiler. Ayrıca mikrobun sebep olduğu hastalıkların tedavisi konusunda da uzmanlara bir yardımcı olur.

Ayten, okulu ve okumayı çok seven bir öğrencidir. Öyle ki kırk derece ateşi olduğu halde hasta yatağından kalkıp okula gelir. Onun bu sevgisini ve azmini gören öğretmenleri okula devam etmesi konusunda ona yardımcı olurlar. Orhan Kemal “*Önce Ekmek*” adlı eserinde Ayten’in bu okuma azmini ve öğretmenlerinin ona yardım etmesini anlatır. Başta biyoloji öğretmeni olmak üzere öğretmenler Ayten’e ileriye dönük kararlar almasında yol gösterici olurlar.

Arkadaşları asılsız bir iddia yüzünden polis tarafından tutuklanan İlker Öğretmenin yardımseverliğini ve fedakârlığını Nezihe Meriç “*Dumanaltı*” adlı eserinde işler. Kendisi hakkında da tutuklama çıkarılan İlker Öğretmen buna rağmen tutuklanan arkadaşının ailesinin evine gider. Amacı arkadaşının annesinin telaşlanmasını önlemek, rahatlamasına yardımcı olmaktır. İlker Öğretmen yakalanma pahasına bu amacını gerçekleştirir. Onun bu davranışı yardımsever kişiliğindeki samimiyetini göstermesi açısından önemlidir.

Ergenlik çağındaki öğrencisine içinde bulunduğu bunalımlı dönemden kurtulması için yardımcı olan öğretmen, Hüseyin Su tarafından yazılan “*Gülşefdeli Yemeni*” adlı eserde yer alır. Öğrencisine bazı tavsiyelerde bulunan öğretmen ayrıca onunla iletişim içerisinde olarak sorunsuz bir dönem geçirmesinde yardımcı olur.

Biyoloji öğretmeni olan Nahide Hanım ilk çocuğunun dünyaya gelmesinden sonra görevini bırakır. Zamanla çocuklarının artması ile birlikte masraflar da artar. Sevinç Çokum “*Denizin Dalgası Saçların*” adlı eserinde eşine ailenin geçimini sağlama konusunda yardımcı olmak amacıyla tekrar çalışmaya başlayan Nahide Öğretmeni anlatır.

Kenan Hulusi Koray “*Otuz Kuruşa Yatak*” adlı eserinde bir grup arkadaşın birbirleriyle konuşmalarını yansıtır. Belediye Lokantası’nda yemek yedikten sonra

kaldıkları otele gelerek sohbet etmeye başlayan grup; iki tüccar, iki müteahhit ve bir öğretmenden oluşur. Öğretmen dışında herkes konuşur. Bu sırada içeriye bir çoban girer. Görevliye yaklaşarak otelde bir gece kalmak için ne kadar ücret istendiğini sorar. Cebindeki paranın otelde kalmaya yetmediğini görünce çoban bu gruba yaklaşarak onlardan kendisine yardım etmelerini ister. Zira geldiği yer çok uzaktadır ve dışarıda bardaktan boşanırcasına yağmur yağar. Otelde kalmaktan başka çaresi yoktur. Masadakilerden hiçbiri yardım etmeye yanaşmaz. Çoban ümidini kesip otelden ayrılmak üzere iken öğretmen kâtime çobanın yatak ücretinin eksik kalan kısmını öder. Diğer arkadaşlarının maddi durumlarının çok iyi olmasına rağmen öğretmen haricinde hiçbirinin bu yardıma yanaşmaması öğretmenin yardımseverlik konusundaki samimiyetini gösterir.

Adil Bey'in görev yaptığı ilçeye atanan öğretmen Fakir Baykurt'un "*Ağzı Eğri Adil Bey*" adlı eserinde meslektaşının yardımseverliğini kendi cümleleriyle anlatır:

"... Adil Bey, 'Evli misin?' diye sorduğu zaman, 'Tabii, çocuk da var.' dedim. Daha o anda eksikimi gediğimi düşünmeye başladı adam: 'Sen üzülme can, asıl görevimiz bu bizim.' Dedi.

Gerçekten ev buldu, soba aldı, tee dağların ardındaki istasyondan iskeleden pırtımızı taşıttı. Lambamızın gazına kadar..." (Baykurt, 2005: 42).

"*Mühür*" adlı eserinde de Fakir Baykurt Mehmet Öğretmenin yardımsever kişiliğini kendi cümleleriyle anlatır. Mehmet Öğretmen halasının oğlu Sadık'ın Düziçi'ndeki okulu kazanması için ona ders çalıştırmıştır:

"... Sadığı been, Sadığı ben çok iyi bilirim. Çok yardım ettim derslerine tatillerde. Kazansın sınavları da girsin Düziçi'ndeki okula diye. Ama kazanamadı başka... Çok istedim kazansın. Çok çaba harcadım..." (Baykurt, 1974: 441).

Emekli öğretmen sokakta karşılaştığı bir arkadaşının yardım talebini geri çevirmez. Aynı zamanda da yazar olan kadın öğretmenden arkadaşı Pazar yerlerini anlatan bir yazı yazmasını ister. Nezihe Meriç “*Büyük Liman İçine de Pazar Kurulur Pazar*” adlı eserinde sokakta iki arkadaş arasında geçen bu olayda kadın öğretmenin yardımsever kişiliğine vurgu yapar.

İlk görev yerinde salgın hastalık nedeniyle her yıl birçok insanın hayatını kaybettiğini gören öğretmen bu soruna bir çözüm getirmeye karar verir. Köylünün temizlik alışkanlığı olmadığı için salgın hastalıkların ortaya çıktığını düşünen öğretmen köylüye bu alışkanlığı kazandırmaya karar verir. Rıfat Ilgaz “*Keş*” adlı hikâyesinde öğretmenin köylüye temizlik alışkanlığı kazandırmak için yaptıklarını anlatır. Uzun uğraşlar sonucunda öğretmen amacına ulaşır. Böylece köy halkının daha temiz bir ortamda daha sağlıklı bir yaşam sürmesine yardımcı olur.

Ferhan Köroğlu “*Üç Önemli Ders*” adlı eserinde öğrencilerine paylaşımcı ve yardımsever olmaları gerektiğini farklı bir yöntemle anlatan öğretmen tipini işler. Sınavda öğrencilerine son soru olarak okuldaki hademenin adını soran öğretmen tepkiyle karşılaşır. Onun amacı öğrencilerinin çevrelerindeki insanların farkında olmalarını sağlamak ve onlarla küçük de olsa bir sevgi sözcüğünü paylaşmalarına sebepler oluşturmaktır. Bunun üzerine öğrencilerine soruyu niçin sorduğuna dair açıklama yapar:

“... İş yaşamınız boyunca insanlarla karşılaşacaksınız. Hepsi birbirinden farklı insanlar. Ama hepsi sizin ilginiz ve dikkatinizi hak eden insanlar bunlar. Onlara sadece gülümsemeniz ve ‘Merhaba’ demeniz gerekse bile...” (Köroğlu, 2006: 166).

Felsefe öğretmeni birtakım sorunları olan Seyit’e bu sorunları çözme konusunda yardımcı olmaya çalışır. Necdet Ekinci felsefe öğretmenin bu yardım

çabasını “*Yüreğimdeki Cemre*” adlı eserinde anlatır. Okul çıkışında Seyit’i evine çağıran öğretmen onu dinler ve anlamaya çalışır. Ona sorunlarından kurtulması için yollar gösterir, tavsiyelerde bulunur.

Ülkesine, insanlara faydalı olabilmek, onlara yardım edebilmek için büyük fedakârlıklarda bulunan idealist öğretmenin yaşadıklarını Nezihe Meriç “*Susuz VII*” adlı eserinde anlatır. Meliha öğretmen bu amaç uğruna ailesinden, arkadaşlarından, bireysel duygu ve düşüncelerinden en sonunda da kendisinden vazgeçmiştir. Onda insanlara yardım etmek, onların eğitime katkıda bulunmak isteği bireysel arzuların önüne geçmiştir.

Akademisyen Murat Özel askerliği sırasında nöbet saatini beklerken komutanlarından biri ondan bir konuda yardım ister. Karısının evde doğum yapmak üzere olduğunu ve kendisinin kışladan ayrılamayacağını söyleyen komutan Murat’tan karısının hastaneye kaldırılmasına yardım etmesini ister. Murat nöbet sırası kendisine gelmesine rağmen firar ederek kışladan çıkar ve komutanının karısına yardım etmeye gider. Murat’ın bu davranışı Sevgi Özel tarafından kaleme alınan “*Kote*” adlı hikâyede anlatılır.

Ailesiyle sevinci, yaşamı paylaşan Nesrin Öğretmen ceza evine girdiği zaman oradaki arkadaşlarıyla da sırlarını, sevincini, kederini, geçmişini, yiyeceğini, elbisesini paylaşır. Koğuş içerisinde Nesrin Öğretmen gibi diğer mahkûmlar da her konuda birbirlerine yardımcı olurlar. Böylelikle içinde buldukları sıkıntılı dönemi çabuk atlatırlar. Onların birlikte hayata tutunma çabaları Nezihe Meriç’in “*Umut’a Tezgah Kurmak*” adlı eserine konu olur.

İş arayan bir öğrencisine yardım eden tarih öğretmenin bu davranışı Füzûzan'ın “*Gecenin Öteki Yüzü*” adlı eserinde aynı öğrencinin kendisine nasıl iş bulduğunu soran komşusuna verdiği cevapla ortaya konur:

“... *Lisedeki öğretmenimin yardımlarıyla oldu. Tarih öğretmenim, buralıdır. Üstelik şaşacaksınız, kentin bu yakasında oturuyormuş. Birden bizim yöreye atamışlar. Öğrencileriyle şakalaşırdı. ‘Kimi kez ceza, adam olana iltifatmış meğer.’ derdi. Birçok arkadaşımızı yüreklendirmiştir okumamız için. Bu işi de bana o buldu mektup yazarak...*” (Füzûzan, 2003: 792–793).

Trafik polisiyle kavga eden Cemil Baba kendini ceza evinde bulur. Sıkıyönetim dönemi olması nedeniyle ceza evinin koşulları ağzına kadar tutuklu ile doludur. Cemil Baba’yı da böyle bir koğuşa koyarlar. Yatacak yer bulamadığı için kendisi gibi açıkta kalan bir mahkûmla sabaha kadar sohbet ederler. Ona üç çocuğunun olduğunu en büyük kızının doktor olduğunu söyler. Ayrıca küçük kızının da büyük kızının hocalarının yardımları sayesinde tıp fakültesine yerleştiğini anlatır. Yine aynı hocalar oğlunun polis olmasına yardım etmişler. Onların eğitim masraflarını üstlenmişlerdir. Fakir Baykurt, “*Cemil Baba*” adlı eserinde bu ayrıntıyı okuyucuyla paylaşarak öğretmenlerin yardımseverliğine vurgu yapar.

Köyünü Rusların işgal etmesi üzerine işgale boyun eğen köylünün aksine Halil Hoca tek başına düşmana karşı sonuna kadar direnir. Ruslara ağır kayıplar verdiren Halil Hoca vatanın düşmanlardan kurtarılmasında askerlerimize yardımcı olur. Bireysel olarak gösterdiği mücadele ve cesaret insanımızın cesaretlenmesinde ve bir araya gelmesinde etkili olur. Mehmet Rauf “*Halil Hoca*” isimli hikâyesinde Halil Hoca’nın vatanı için gösterdiği fedakârlığı destansı bir dille anlatır.

Doçent Ayşe ülkesinin ve milletinin makûs talihini yenmesine yardımcı olmak amacıyla yurt dışında eğitim görür. Bütün çabası, zorluklar karşısında gösterdiği

azim ve kararlılık hep bu amaç içindir. Suavi Kemal Yazgıç bu idealist kahramanının yaşadıklarını “*Öznesiz*” adıyla hikâyeleştirir.

Karadeniz kıyısında bir köyde sınıf öğretmenliği yapan kahraman okuldan sonraki vaktinin büyük bir kısmını köyün marangozunun yanında geçirir. Tahta işlerine meraklı olan öğretmen marangozdan bu konuda bilgi alır. Öğretmenin bu özelliğini Behzat Ay “*Kalıt Paylaşımı*” isimli hikâyesinde anlatır. Marangoz da öğretmene merak ettiği konularla ilgili sorular sorar. Okulda öğrencilerin eğitim seviyesinin yükselmesine yardımcı olan öğretmen köyde de başta marangoz olmak üzere köylünün eğitim seviyesinin yükselmesine yardımcı olur.

Sabahattin Ali’nin “*Asfalt Yol*” adlı hikâyesindeki köy öğretmeni sadece öğrencilerin eğitimi ile ilgilenmez. Köyün ve köylünün sorunlarıyla da ilgilenir. Sorunların çözümünde onlara yardımcı olur. Köylünün sorunlarının başında köy yolunun bozuk olması gelir. Öğretmen yetkili yerlere müracaat ederek köy yolunun asfaltlanmasını sağlar.

Okula gelmediği için okuma yazma bilmeyen ve köyde sığırtaçlık yapan çocuğa köy öğretmenin okuma yazma öğretme çabası Sait Faik Abasıyanık’ın “*Köy Hocası ile Sığırtaç*” adlı eserinin konusudur. Öğretmen köyün sığırtaçına bu konuda yardımcı olmakla birlikte hasta olan öğrencilerinden birine kendi parasıyla ilaç alır. Öğrencisinin tedavi masraflarını karşılar. Bütün bunlar öğretmenin yardımsever bir kişiliğe sahip olduğunu gösteren ayrıntılardır.

Savaş sırasında cephede yaralı arkadaşlarına yardımcı olan Ömer Öğretmen, atandığı dağ köyünde de köylülere her konuda yardımcı olur. Köyde başlayan salgın hastalık sırasında halka destek olur. Kış mevsiminde yolların kapalı olmasına aldırmadan kasabaya inip onlar için doktor getirir. Bu arada köye götürdüğü doktor

yine onun sayesinde kendi kendini ameliyat ederek ölümcül bir hastalıktan kurtulur. Öz güven kazanır. Ömer öğretmenin yardımsever kişiliğine yönelik bu olaylar dizisini Reşat Nuri Güntekin “*Sazan Köyü Öğretmeni*” adlı eserinde anlatır.

Gittiği tatil yöresinde insanlarla bildiklerini, yaşamı, yaşama sevincini paylaşan genç profesör bazen onlarla hüznü de paylaşır. Nezihe Meriç “*Acıyı Aşmak*” adlı eserinde profesörün bu paylaşımlarına değinir. Genç profesör çevresindekilere sorunlarını çözme konusunda yardımcı olmuş, onların kendilerine olan güvenlerinin pekişmesini sağlamıştır.

Bir başka öğretmen Oktay Akbal’ın “*İki Çocuk*” adlı eserinde valilik binasının kapısında karşılaştığı iki çocuğa yardım eder. Çocuklar anne ve babalarını kaybetmişlerdir. Hayatta kimsesi kalmayan bu iki kardeşi köylüler yuvaya yerleşmeleri için şehre gönderir. Evraklarındaki eksikler nedeniyle yuvaya alınmaları geciken çocukların sıkıntılarını valilikteki yetkililere anlatmalarında öğretmen onlara yardım eder.

Sınıf öğretmeni Mustafa Toraman birinci sınıftan itibaren öğrencilerine birtakım değerler aşılar. Bu değerlerden biri de yardımseverliktir. Her fırsatta onları bu konuda teşvik eden Mustafa Öğretmen söz konusu değerın kazanılması için uygun ortamlar geliştirerek bu tavrını destekler. Öğrenciler son sınıfa geldiklerinde artık diğer tüm değerlerle birlikte yardımseverliği de bir alışkanlık haline getirirler. Mehmet Seyda “*Düşleme Oyunu*” adlı eserinde Mustafa Öğretmenin bu yaklaşımını ele alır.

Nurettin Topçu “*Köy Hocası*” adlı eserinde öğretmenin yardımseverlik konusundaki çalışmalarını sıralar:

“... Maaşının büyük kısmını bu yolda harcamaktan çekinmiyordu. Kendisine köylünün yolladığı süt, yoğurt, yemiş gibi hediyeleri de iyi beslenmeyen çocuklara yedirip içiriyordu. Üçüncü sene evlendi. İdealini kendisi ile paylaşan karısı gönüllü olarak okulun küçük sınıflarını üzerine aldı. Bir muallim kadrolu köyde iki öğretmen olarak çalışmaya başladılar...” (Uğur, 2004: 61).

Sorunları yüzünden okula gidemeyen Tilda’yı okula başlatmak için yardım eden öğretmen onun geri kaldığı derslerini toparlamasına da yardımcı olur. Aynı şekilde öğrenciler de yeni arkadaşlarına yardımcı olabilmek için birbirleriyle yarışır. Bu yardım seferberliğini Melek Çe “*Ah Tilda!*” ve “*Tilda Nerede, Ne Yapıyor?*” adlı eserlerinde anlatır.

Şerife Öğretmenin yardımseverliği de Ertuğrul Fındık tarafından kaleme alınan “*Düdüklü Öğretmen*” adlı eserde öğrencisi İsmail aracılığıyla anlatılır: “... Galiba Şerife öğretmeni biraz da yardımseverliği ve sıcakkanlılığı dolayısıyla sevmişti. Okulun içinde bir melek gibi dolaşır ve herkese yardım etmek için uğraşır...” (Fındık, 2009: 38)

İlçede Kasap Vehbi olarak bilinen ve esnaflık yapan iki çocuk babası Vehbi çalışmasına rağmen geçim sıkıntısı çeker. Çünkü kazandığının yarısı ile kumar oynar. Onun bu alışkanlıktan kurtulmasına ilçedeki okulun müdürü yardımcı olur. Mehmet Ali Cengiz’in “*Kasap Vehbi*” adlı eserinde müdür, Vehbi’yi okulda açılan arıcılık kursuna kaydeder. Böylece Vehbi boş zamanlarında arılarla uğraşır ve kumardan uzaklaşır.

Ağrı dağının eteklerinde bulunan bir köyde asker öğretmen olarak görev yapan kahraman gerek eğitim gerekse hayat şartları açısından istenilen düzeyde olmayan yöre insanına yardımcı olur. Çağrı Gürel’in “*Yaka*” adlı eserindeki bu öğretmen iki derslikli köy okulunda önce öğrencilerine Türkçeyi öğretir. Daha sonra

onların eğitim seviyelerini yükseltir. Yine maddi sıkıntı içerisinde olan köy halkına da kendince yardımlar yapar.

Osman Koca “*Hasret*” adlı hikâyesinde öğrenciler aracılığıyla idealist bir öğretmen tipi çizer. Anlamını bilmedikleri bir kelime, içinden çıkamadıkları bir sorun karşısında öğrencilerin imdadına öğretmenleri yetişir. Öğrencilere göre öğretmenleri her şeyi bilen her şeyden anlayan kişidir. Ayrıca zor zamanlarında sürekli öğrencilerinin yanındadır.

Sıkıyönetim döneminde suçlu bulunan bir öğretmen hapse atılır. Öğretmenin ceza evinde yaşadıklarını Fakir Baykurt “*Şoför Kamber*” adıyla dile getirir. Kalacağı koğuşa getirildiğinde içerdekiler tarafından iyi bir şekilde karşılanır. Yatacak yerleri, yiyecek yemekleri olmayan koğuştakiler ellerinde olanı öğretmenle paylaşırlar. Onun bu ağır şartlara alışmasına yardımcı olurlar. Aradan geçen zaman içerisinde öğretmen de başta kendisine gösterilen yardımseverliği yeni gelenlere gösterir. Yeni gelenlerin aç kalmaması için sofradan doymadan kalkar.

Okul dışındaki zamanlarında da öğrencileri ile yakından ilgilenen öğretmenin hikâyesini Abdullah Harmancı “*Beni Almaya Gelen Bulut*” adıyla kaleme alır. Kimi zaman sokakta seyyar satıcılık yapan öğrencileri ile karşılaşan öğretmen kimi zaman da ilginç kıyafetler içerisinde kendinden büyük insanlarla arkadaşlık yapan öğrencileri ile karşılaşır. Seyyar satıcının sokaktan kurtulmasına yardım ettiği gibi yanlış arkadaşlar edinene de dikkatli olması konusunda uyarır.

Öğretmen okulunu kazanan Selim’e okula alışma döneminde okulun müdür muavini yardım eder. Okula ilk gün babasıyla birlikte gelen Selim’in müdür yardımcısının cesaretlendirici sözleri ile kendine güveni gelir. Sırrı Er “*Gurbet*

Kuşu” adlı eserinde Selim’in yeni okuluna alışma sürecinde müdür yardımcısının destekleyici tavrına değinir.

Kar fırtınasının okula ve köydeki evlere ciddi zararlar verdiği çetin bir kış günü öğretmen, yükseklerde bulunan ve binalarının yapı malzemesinin zayıf olduğu komşu köylerdeki okulların daha kötü durumda olabileceğini düşünür. O köylere ulaşmanın, oralardaki insanlara yardım etmenin çarelerini arar. Mehmet Ali Cengiz’in *“Kaymakamın Gözyaşları”* adlı hikâyesinde öğretmen, kaymakamla birlikte o köylere gider. Oralarda zor durumda olanlara yardım götürürler.

Genç yaşta vefat eden Mümtaz öğretmenin yardımseverliğini Nihat Malkoç *“Gümüş İşlemeli Çaydanlığın Buğusu”* adlı eserinde anlatır:

“... Mümtaz Bey öğretmenliği bir ideal olarak görüyordu... Anadolu’nun ücra köşelerine gidecek, kurutulmuş goncaları sulayacak, iri güller olmalarını sağlayacaktı. Nitekim öyle de yaptı. En ücra bir Anadolu köyünde on yılını feda etti. Gerçi yakın çevresindekiler ‘Senelerini heba ediyorsun’ derlerdi ona. O da bunu kabul etmez; ‘Heba değil, feda ediyorum feda!...’ diyerek ne kadar geniş ufuklu ve fedakar bir insan olduğunu cümle âleme gösterirdi...” (Özçelik, 2007: 227).

Lisesi olmayan bir ilçeye lise yaptırmak için uğraşan Hüsamettin Hoca’nın bu çabasını Celaleddin Kurt *“Hocaların Hocası”* adlı eserinde anlatır. İlçe halkını bu konuda teşvik eden Hüsamettin Hoca onların lise yapımı ile ilgili çalışmalarını yönlendirir.

Anne ve babası ayrı yaşayan, düzenli bir hayatı olmayan, yeni bir okula kayıt olan ve okulda uyum sorunu yaşayan Gökhan, bütün bu sorunlarla baş edemez ve ümitsizliğe düşer. Kendisini hayatın akışına bırakan Gökhan’a Metin Öğretmen yardım elini uzatır. İbrahim Eryiğit’in *“Ardında Kalsın Acılar”* adlı eserinde Metin Öğretmen Gökhan’ı sorunlarını çözmesi konusunda cesaretlendirir.

Ümit Sorgunlu'nun "*Acılar Sevgiyle Biter*" adlı eserinde okula yeni atanan öğretmene diğer öğretmenler küçümseyici ve alaycı gözlerle bakarlar. Ona yardım etmek bir yere onunla konuşmayı bile istemezler. Selin Öğretmen meslektaşlarından farklı olarak yeni gelen öğretmenle ilgilenir. Onunla konuşur ve okulla ilgili konularda ona yardımcı olur.

İsmail, kanser olan babasının vefat etmesi üzerine zor günler yaşar. Annesinin başka bir adamla evlenmesi onun için ikinci bir üzüntü olur. Gerek maddi gerekse ruhsal bakımdan zor durumda olan İsmail'e Munise Öğretmen yardımcı olur. Necati Kanter'in "*Kent Okulunda İlk Gün*" adlı eserinde Munise Öğretmen İsmail'i çocuk esirgeme kurumuna gönderir. Böylelikle İsmail hem eğitimini hem de yaşamını rahatça sürdürür.

Köyün kalkınması, köylünün eğitimi için yıllarca çaba veren Hasan Öğretmenin bu mücadelesi Şevket Bulut'un "*Eğitmen Bal Hasan*" adlı eserinde hikâyeleştirilir. Hasan Öğretmen, emekli olup kasabaya yerleştikten sonra da köylüye yardım etmeye devam eder. Kasabaya yolu düşen köylüleri evinde misafir eder. Onların kasabadaki işlerini halletmelerine yardım eder.

Yardımsaverliği abartılı seviyeye ulaşmış öğretmenin bu durumunu Sadettin Kaplan "*Aydın Öğretmen*" adlı eserinde anlatır. Aydın öğretmen, öğrencilerine olduğu kadar tanıdık tanımadık diğer insanlara da her konuda yardımcı olmaya çalışır: "... *Asık yüzlü, dalgın yürüyen birine rastlasa; tanıdık olsun olmasın, hemen ilgilenir, varsa derdine derman olmaya çalışırdı. Bu yüzden yadırgandığı da olurdu...*" (Özçelik, 2007: 86).

Anadolu köylerinden birinde öğretmenlik yapan kahramanın hikâyesini Hasan Latif Sarıyüce "*Çocuk ve Ekmek*" adlı eserinde anlatır. Zor şartlarda görev yapan

öğretmen, bir yandan eğitimi ile ilgilendiği öğrencilerinin bir yandan da maddi yaşama koşulları ile ilgilenir. Maddi durumu zayıf olan öğrencilerine kendisi yardım etmekle birlikte köylüyü de bu konuda işbirliğine çağırır.

Akyazı ilçesine yolu düşen Veli, ilçede görev yapan öğretmen arkadaşını görmek üzere onun çalıştığı okula gider. Okuldaki bir başka öğretmen Veli'ye arkadaşının tayininin çıktığını söyler. Yeni tanışmalarına rağmen Veli'yi misafir eder. Rıza Beşer'in "*Akyazı'nın Kara Yazısı*" adlı eserindeki öğretmenin bu davranışları onun yardımseverliği kişilik özelliklerinden bir haline getirdiğini gösterir.

Emekli olduktan sonra sahafılığa başlayan Hamdi Öğretmen, sürekli müşterisi olan, kitap okumayı seven öğrencilere kitap satın almalarında kolaylık sağlar. Cihan Aktaş "*O Geçidin İzleri*" adlı eserinde Hamdi Öğretmenin bu davranışını kişiliği hakkında bazı çıkarımlarda bulunulacak şekilde ortaya koyar. Uygun fiyatla verdiği kitaplarla hem insanların kitap okumasına yardımcı olan Hamdi Öğretmen hem de idealist bir eğitimci olduğunu ortaya koyar.

Hasan Özkılıç "*Uzayıp Giden Tren Yolları*" adlı eserinde bir öğretmenin eğitimine maddi imkânsızlıklar nedeniyle devam edemeyen gence yardım etmesini anlatır. Üniversitede görev yapan öğretmen aynı zamanda da dersane sahibidir. Üniversitede işçi olarak çalışan Ali'nin yeğenini üniversiteye giriş sınavlarına hazırlanması için dershanesine ücretsiz kaydeder.

Resim öğretmeni Behçet'in alanıyla ilgili yeteneği olan öğrencilerine resim alanında ilerlemeleri için yaptığı yardım Erdal Öz'ün "*Babam Resim Yaptı*" adlı eserinde anlatılır:

“... Resimci Behçet Hoca, sevdiğim öğretmenlerimden. Ortaokulda dört beş öğrenciyi gözüne kestirmişti; biri de bendim. Bizlerden altı kişilik bir topluluk oluşturmuştu... yağlı boya resmin inceliklerini bir bir öğretirdi bize...

Sanırım altı kişilik topluluğun en iyisi bendim. Yıl sonunda, yalnızca benim resimlerimden oluşan bir de sergi açtırmıştı bana Behçet Hoca. Tabloları kendi eliyle çerçevelemişti...” (Öz, 2001: 42-43).

Fakir Baykurt’un “*Keziban’a İzin*” adlı eserinde insanları eğitmek için köye gönderilen öğretmen köylülerin hayatta kalmak için yaşam mücadelesi verecek kadar maddi açıdan kötü bir durumda olduğunu görür. Her şeyi olduğu gibi bırakıp geri dönmek yerine kalıp onların bu durumdan kurtulmalarına yardım etmeye kara verir. Köyü yaşanabilir hale getirmek, köylünün eğitim seviyesini arttırmak için çalışmaya başlar.

İlçenin milli eğitim müdürlüğünde görevli öğretmenler birtakım incelemelerde bulunmak üzere ilçeye müfettişlerin geleceğini öğrenirler. Hasan Bildirki “*Telefon Zinciri*” adıyla öğretmenlerin bu haberin arkasından yaptıkları hazırlıkları hikâyeleştirir. Eksiklerini tamamlama konusunda birbirlerine yardımcı olan öğretmenler bu sayede kısa sürede evraklarını tamamlarlar. Müdürlük içerisindeki bu işbirliği ve yardımlaşma sonucu sorunsuz bir teftiş geçirirler.

Sınıf öğretmeni, beşinci sınıfa gelmelerine rağmen hala nüfus cüzdanları olmayan ve birbirleriyle kardeş olan iki öğrencisinin babalarını bu konuyla ilgili görüşmek üzere okula çağırır. Okula gelen baba karısıyla resmi nikâhı olmadığı için çocuklarının kimliğinin olmadığını söyler. Daha doğrusu söylemeye çalışır. Hasan Kallimci’nin “*O Gözler*” adlı hikâyesindeki baba, Doğu Anadolu’dan gelmesi sebebiyle Türkçeyi iyi konuşamaz. Türkçeyi iyi konuşamadığı için resmi nikâh işlemlerini başlatmaktan çekindiğini ve bu nedenle kızlarının kimliksiz olduğunu

öğretmene anlatır. Öğretmenden bu konuda kendisine yardımcı olmasını ister. Öğretmen de ona bu resmi işlemler sırasında yardım etmeyi kabul eder.

Necip Fazıl Kısakürek “*Öğretmen Bey*” adlı eserinde kendini köyüne adanmış bir öğretmenin hikâyesini anlatır. Başta idealistlik olmak üzere birçok değere sahip olan öğretmen, aynı zamanda yardımsever bir kişidir.

“... *Öğretmen Bey*, 9 yıl önce çöplükten farksız olan bu köyün çocuğu ve 20 yaşında döndüğü köyüne kendisini vakfemiş bir insan... Köyün ruh doktoru (imamı ve öğretmeni) o, madde doktoru o, inzibat memuru o, iktisat nâzımı o, sandık emini o, tek kelimeyle her iş yönünden güdücüsü ve akıl hocası o...” (Uğur, 2004: 30–31).

Köylüler tarafından hakkında ilginç şeyler anlatılan ziyareti merak eden öğretmen, gidip bu ziyareti görmeye karar verir. Komşu köyün öğretmeninden yardım ister. Mehmet Ali Cengiz’in “*Kara Ziyaretteki Sırlar*” adlı eserinde iki öğretmen zorlu bir yolculuğun sonunda ziyaretin bulunduğu bölgeye ulaşırlar. Komşu köyde görev yapan öğretmen meslektaşına bu yolculukta yardım eder. Birlikte gezilerini tamamlayıp tekrar köye dönerler.

Kardeş okul uygulaması ile merkezde bulunan bir okulun öğrencileri taşrada bulunan bir başka okulun öğrencilerine kırtasiye malzemesi yardımında bulunurlar. Sabahat Emir’in “*Hamsi ve Piyano*” adlı eserindeki söz konusu iki okulun öğretmenleri bu sayede hem birbirlerine daha iyi bir eğitim ortamı oluşturma konusunda yardımcı olurlar hem de öğrencilerine yardımseverlik değerini aşırlar.

Emine Öğretmenin ailesi ve işi için gösterdiği fedakârlığın anlatıldığı Ferhan Köroğlu’na ait “*Ben Okumayacağım*” adlı eserde Emine öğretmenin kişilik özelliklerinden biri de yardımseverliktir. Sıkıyönetim döneminde kocası tutuklanan Emine Öğretmen iki çocuğuyla ortada kalır. Bakıcı tutacak kadar parası olmadığı

için çocuklarından birisini annesinin yanına gönderir. Bu arada bir yandan hayat şartları ile mücadele ederek çocuklarıyla birlikte yaşamını sürdürmeye çalışırken bir yandan da ceza evindeki kocasına yardım eder. Serbest bırakılması için çareler arar. Ceza evinde kaldığı süre içerisinde kocasının ihtiyaçlarını karşılar.

Bir zamanlar kendisinin hizmetinde bulunan gençle sokakta karşılaşan Hasan Öğretmenin bu gence yaptığı yardımı Ömer Seyfettin “*Velinimet*” adlı eserinde dile getirir. Perişan bir halde Hasan Öğretmenin karşısına çıkan genç açlıktan ölmek üzere olduğunu söyler ve öğretmenden ekmek parası ister. Eğer gence para verirse onu dilencilğe alıştırmabileceğini düşünen Hasan Öğretmen gence başka bir şekilde yardım eder. Çalışacak bir iş bulur ve çalışarak ekmek parasını kazanmasını ister. Bu olaydan sonra çok çalışkan genç kısa sürede zengin olur. Daha sonra Hasan Öğretmene kendisine para değil de iş verdiği için teşekkür eder.

Öğrencilerinin iyi bir şekilde yetişmesi için gece yarılara kadar onlara ders notu hazırlayan lise öğretmeni karısının ve çocuğunun ihtiyaçlarını karşılamak için de öğretmenlik dışında ek işler yapar. Ömer Seyfettin’in “*Niçin Zengin Olmamış*” adlı eserinde lise öğretmenin öğrencileri ve ailesi için gösterdiği fedakârlık onun yardımsever kişiliğini ortaya koyar bir şekilde verilir.

Kıraathanenin bir köşesinde nargilesini içen Hasan Öğretmen, dalgın yürüyerek yoldan geçen eski öğrencilerinden birini görür. Ömer Seyfettin “*Rütbe*” adlı eserinin devamında Hasan Öğretmenin bu gencin dalgınlığının sebebini öğrenmesini ve ona yardımcı olmasını anlatır. Okuduğu kitaptaki bir cümleyi anlayamadığı için dalgın olan öğrencisine söz konusu cümlede ne anlatılmak istendiğini anlayabileceği şekilde anlatır.

“*Bomba*” isimli eserinde de Ömer Seyfettin eşkıyaların eline düşen kocasına kurtulması için yardım eden Magda’nın başından geçenleri anlatır. Magda kocasını kurtarmak için kendisine sarkıntılık eden eşkıyalara karşılık vermez. Onları içirip sarhoş ettikten sonra öldürür ve kocasını kurtarır.

“*Kokteyl*”, bir davet sırasında misafirler arasında bulunan fizik profesörünün alanıyla ilgili çevresindekilerce sorulan sorulara cevap verdiği Orhan Duru’ya ait bir eserdir. Profesör çevresine toplanan insanları bilimdeki gelişmeler hakkında bilgilendirirken ayrıca onların sordukları sorulara cevap vererek meraklarını giderir.

Kemal Bilbaşar da “*Pazarlık*” adlı eserinde Muhsin Öğretmenin ailesi ve öğrencileri için gösterdiği fedakârlığı ve yardımseverliği anlatır. Muhsin Öğretmen aile üyelerinin ihtiyaçlarının karşılanması konusunda onlara maddi açıdan yardım eder. Aynı zamanda onların sevgi, ilgi gibi ruhsal ihtiyaçlarını karşılamayı da ihmal etmez.

Selim İleri’nin “*Eski Bir Kalbim*” adlı hikâyesindeki Derya Öğretmen her türlü sorununda kendisinin yanına gelen arkadaşını hiç geri çevirmez. Onu sabırla dinler ve elinden geldiği kadarıyla yardımcı olmaya çalışır.

Köy kızlarına halı dokumayı öğreten Naciye Öğretmen onların birer halı tezgâhı sahibi olmalarına da yardım etmek ister. Talip Apaydın’ın “*Elif Kızın Elleri*” adlı eserinde köylüleri bu konuda ikna etmeye çalışır. Köyün diğer öğretmeninin de yardımıyla köyde halıcılığı geliştirmeyi amaçlarlar.

“*Çiyan Eller*” adlı hikâyedeki öğretmen görev yaptığı köydeki insanların yaşam şartlarına ayak uydurmalarına yardımcı olmaya çalışır:

“... Kahve, öğle dinlenmesinde çay, kahve içmeye gelen köylülerle doldu. Başları yağlıklı, hasır şapkalı, poşulu köylüler... Gözlerinde bir yılmışlık, bir eziklik. Umutsuzluk

içinde yaşadıkları her hallerinden belliydi. Bazıları, öğretmenin yöresinde toplandılar, ondan birer çay içebilmek için. Öğretmen onlara çay kahve söyledi. Âşık, peşin para alacağından dolayı sevinçliydi...” (...26).

Öğrencileriyle birlikte bir tiyatro oyunu sahnelemeye hazırlanan “*Doktorun Kızı*” adlı eserdeki öğretmen, bu hazırlığın her aşamasında öğrencilerine yardımcı olur. Oyunun sahneleneceği gün başrol oynayan öğrencisinin evine giderek ona moral verir.

“*Sütçü Mehmet*” adlı hikâyedeki kadın öğretmen mahallesinde süt satan, maddi durumu iyi olmadığı için okuyamayan Mehmet’in eğitimine devam etmesine yardımcı olur. Ona yol gösterir. Ekonomik anlamda da yanında olur. Sonunda Mehmet de kendisi gibi öğretmen olur.

“*Fedakar Öğretmen*” adlı hikâyedeki Ömer Öğretmen eşine ve çocuğuna bayramlık alır. Parası yetişmediği için kendisine bir şey alamaz. Bu arada maddi durumu iyi olmayan bir öğrencisi aklına gelir. Kuyumcu arkadaşından borç isteyerek bu öğrencisine oğluna aldığı bayramlıkların aynısından satın alır ve götürür.

Yine sıkıyönetim döneminde tutuklanarak ceza evine konan bir grup öğretmenin yardımseverlik hikâyelerini Fakir Baykurt “*Camekanda Bir Gün*” adıyla kaleme alır. Koğuştakiler kendilerine gelen her eşyanın fazlasını arkadaşlarına verirler. İhtiyaçlar işbirliği yapılarak karşılanır. Ailelerden gelen yiyecekler pay edilir. Birbirlerine her konuda bu şekilde yardımcı olan öğretmenlerin de aralarında bulunduğu insanlar tutuklu olmanın verdiği acıyı biraz daha az hissederler.

IV. SONUÇ

Araştırmada elde edilen bulgulardan hareketle hikâye türü, öğretmenlik mesleği, eğitim değerleri ve Türkçe eğitimi ile ilgili birtakım sonuçlara ulaşılmıştır. Bu bölümde söz konusu sonuçlara yer verilmiştir.

Yapılan inceleme sonucunda yenileşme dönemi Türk hikâyeciliğinde öğretmeni işleyen ve çalışma aracımıza dahil olan eserlerde; alçak gönüllülük, azim ve kararlılık, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, dil bilinci, doğruluk, dostluk, empati kurma, güvenilir olma, hoşgörü, idealistlik, merhamet, misafirperverlik, nezaket ve görgü, olumlu düşünme, örnek olma, özgünlük, öz güven, sabır, sağlıklı olma, samimiyet, saygı, sevgi, sorumluluk, şefkat, titizlik, toplumsallık, tutumluluk, vefa ve yardımseverlik değerleri tespit edilmiştir.

Hikâyelerde değerlerin dağılımı şu şekildedir: Alçak gönüllülük %2, azim ve kararlılık %3, bilimsellik %2, çalışkanlık %3, dayanışma %3, dil bilinci %2, doğruluk %1, dostluk %4, empati kurma %1, güvenilir olma %4, hoşgörü %3, idealistlik %6, merhamet %2, misafirperverlik %1, nezaket ve görgü %4, olumlu düşünme %3, örnek olma %2, özgünlük %2, öz güven %2, sabır %2, sağlıklı olma %2, samimiyet %2, saygı %5, sevgi %6, sorumluluk %10, şefkat %2, titizlik %3, toplumsallık %3, tutumluluk %2, vefa %3, yardımseverlik %6.

Hikâyelerde en çok sorumluluk değerine rastlanmıştır. İşlenme sıklığı bakımından bu değeri idealistlik, sevgi, yardımseverlik, saygı, dostluk, güvenilir olma, nezaket ve görgü değerleri takip etmektedir. En az işlenen değerler ise doğruluk, empati kurma ve misafirperverlik değerleridir. Bu değerlerin az işlenmiş olması öğretmenlerin söz konusu değerlere sahip olmaması anlamına gelmez.

Durumu yazarların diğer değerleri daha çok ön plana çıkarma istekleri nedeniyle bu değerlere vurgu yapmamaları şeklinde yorumlamak daha doğru olacaktır.

Şekil 2’de de görüldüğü üzere Yalnız Efe, Velinimet, Umut’a Tezgah Kurmak, Sevgili Öğretmenim, Öğretmen Bey, Osman, Niçin Zengin Olmamış, Madalyon, Köy Hocası, Korkut Hoca, Kitap Korkusu, Hoş Geldiniz Çocuklar, Gün Gece/ Oyun Ölüm, Gümüş İşlemeli Çaydanlığın Buğusu, Gecenin Öteki Yüzü, Denizin Dalgası Saçların, Büyük Liman İçinde de Pazar Kurulur Pazar, Bozkırda Vivaldi, Bir Küskün, Başlangıç, Baharla Gelen, Babam, Ağzı Eğri Adil Bey ve Acı Tatlı Günler adlı hikâyelerin her birinde 10 ve üzerinde değer tespit edilmiştir. Bu hikâyelerin yazarlarının arasında köy enstitüsü mezunlarının ve öğretmenlik yapanların oluşu dikkat çekicidir. Yine öykülerin çoğunluğunun Cumhuriyet döneminde kaleme alınmış olması ortak yönlerindedir.

Şekil 3’te en az değer tespit edilen 20 hikâyenin isimleri verilmiştir. Adem ile Hakan, Ağlayan Kiremitler, Anacık, And, Anlat Haydi Anneciğim, Ateş Çemberi, Ayran Çorbası, Babam ve Oğlum, Bahçe bu hikâyeler arasındadır.

Hikâyelerde en fazla sınıf öğretmenleri konu edilmiştir. Kısa bir zaman öncesine kadar okullaşma ve diğer eğitim aşamalarında ciddi sıkıntılar yaşıyor olmamız bu durum üzerinde etkili olmuştur diyebiliriz. Öğretmen açığımız ve branş anlamında sınıf öğretmenlerinin fazla olması öykülere de yansıtılmıştır. Sınıf öğretmenlerinden sonra öğretim üyeleri, edebiyat, Türkçe, matematik, tarih ve müzik öğretmenleri sırasıyla eserlerde yoğun olarak işlenmiştir.

Fen bilgisi, sosyal bilgiler, vatandaşlık bilgisi ve anaokulu öğretmenleri hikâyelerde en az işlenen branşlardır. Bu branşların yeni olmasının söz konusu durumda etkili olduğunu söylemek mümkündür. Daha önce bu branşlara ait dersler

diğer ilgili branş öğretmenleri tarafından verilmekteydi; fakat kısa bir süre önce bu özel alanlarda ders veren öğretmenler yetiştirilmeye başlandı. Dolayısıyla bu branş öğretmenlerinin öykülerde geniş yer bulmaları için henüz erkendir.

Hikâyelerde konu edilen öğretmenlerin cinsiyet dağılımına bakıldığında erkek öğretmenlerin çoğunluğu oluşturduğu tespit edilmiştir. Yine hikâyelerdeki öğretmenlerin büyük çoğunluğunun şehirde görev yaptıkları tespit edilmiştir. Taşrada görev yapan öğretmen sayısı şehirde görev yapanların yarısından daha azdır. Görev yapılan eğitim kademesi bakımından ise çoğunluğun ilköğretimde olduğu tespit edilmiştir. Hikâyelerdeki öğretmenlerin eğitim kademelerine göre dağılımı anaokulu, 2; ilköğretim, 202; lise, 91; üniversite, 44 şeklindedir. Eğitim veren kurumların tarihi gelişimi ile kuruluş olarak eski olan okullarda görev yapan öğretmenlerin hikâyelerdeki işlenişindeki paralellik dikkat çekicidir. Ayrıca edebiyatımızdaki hikâye türü eserlerde işlenen öğretmen tipinin çalışmanın örneklemini oluşturanlarında az bir kısmının yönetici olarak görev yaptığı genelinin öğretmen olarak çalıştığı tespit edilmiştir.

ÖNERİLER

Çalışma boyunca değerler eğitimi ile ilgili edinilen bilgilerden, tararılan hikâye türü eserlerden, incelenen öğretmen konulu hikâyelerden çıkarılan bulgulardan ve çalışmanın sonuçlarından hareketle alanla ilgili şu öneriler ileri sürülebilir:

- 1- Değerler eğitiminde metin türleri, özellikle de hikâye türü, etkili bir biçimde kullanılabilir.
- 2- Okul çağındaki kişilere içerisinde öğretmen kahramanların yer aldığı ve belli değerleri barındıran hikâyeler okutulabilir.
- 3- Eğitim değerlerinin öğrencilere benimsetilmesinde içerisinde öğretmen kahramanların yer aldığı metinlerden faydalanılabilir.
- 4- Milli Eğitim Bakanlığının hazırladığı yüz temel eser serisinde değer eğitimine katkı sağlayacak hikâye türü eserlere yer verilebilir.

KAYNAKÇA

- AKBABA-ALTUN, Sadegül (2003), “Eğitim Yönetimi ve Değerler”, Değerler Eğitimi Dergisi, Cilt 1, Sayı 1, Ankara: Eğitim Değerleri Araştırma Merkezi Yayınları.
- AKYÜZ, Yahya (2006), Türk Eğitim Tarihi, Ankara: PegemA Yayıncılık, s. 115-119, 10. Baskı.
- ALTUNYA, Hüseyin (2004), Reşat Nuri Güntekin ve Fakir Baykurt’un Romanlarında Öğretmen, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- ARIK, Mustafa (2006), Aka Gündüz’ün Hikâyelerinden Hareketle Kelime Gruplarının Türkçe Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- BOYNUKARA, Hasan (2005), “Hikâye ve Hikâye Kavramları”, Hece Dergisi Türk Öykücülüğü Özel Sayısı, Ekim- Kasım 2000, S. 46–47, s. 131–151, 2. Baskı.
- COŞKUN, Eyyup (2005), İlköğretim Öğrencilerinin Öyküleyici Anlatımlarında Bağdaşıklık, Tutarlılık ve Metin Elementleri, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- ÇETİŞLİ, İsmail (2004), Metin Tahlillerine Giriş 2 Hikâye Roman Tiyatro, Ankara: Akçağ Yayınları.
- ERCİLASUN, Bilge (1997), Yeni Türk Edebiyatı Üzerine İncelemeler 2, Ankara: Akçağ Yayınları.
- ERSEVER, Oya G. (1994), “Öğretmen Eğitiminde Kişilik Gelişimi ile Etkili Bir İletişim Modelinin Uygulanmasını İçeren Yeni Bir Eğitim Politikası: Açık Okul Sistemi”, (1999), Cumhuriyet Döneminde Eğitim II, Ankara: Milli eğitim Bakanlığı Yayınları, s. !75-185.
- FINDIKÇI, İlhami (1999), “Bilgi Toplumunda Eğitim ve Öğretmen”, Cumhuriyet Döneminde Eğitim II, Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, s. 200–212.
- FIRAT, Necla (2007), Okul Kültürü ve Öğretmenlerin Değer Sistemleri, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- GÜLER, Serdar (2001), Türk Romanında Öğretmen Tipi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- GÜREL, Perihan (2006), Öğretici Hikâyeler Yoluyla Düşünce ve Duygu Eğitimi Tanımlar ve Yöntemler, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- HENGİRMEN, Mehmet (2000), 2000 Yılında Türk Öykü Antolojisi I-II-III, Ankara: Engin Yayınevi.
- K., Tarık Dursun (2005), “Öykü Türünün Sizdeki Yazınsal Karşılığı Nedir? Öykülerinizi Nasıl Yazıyorsunuz?”, Hece Dergisi Türk Öykücülüğü Özel Sayısı, Ekim- Kasım 2000, S. 46–47, s. 365–393, 2. Baskı.
- KAPLAN, Mehmet (2001), Türk Milletinin Kültürel Değerleri, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- KAPLAN, Mehmet (2005), Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar 3 Tip Tahlilleri, İstanbul: Dergâh Yayınları, 6. Baskı.
- KARAKUŞ TAYŞI, Esra (2007), İlköğretim 5. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Hikâye ve Deneme Türü Metinlerindeki Okuduğunu Anlama Becerilerinin Karşılaştırılması (Kütahya İli Örneği), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- KARATAŞ, Evren (2005), Cumhuriyet Sonrası Türk Romanlarında Eğitim Sorunları ve Öğretmen, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- KAVRUK, Hasan (1998), Eski Türk Edebiyatında Mensûr Hikâyeler, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- KOÇ, Raşit (2006), Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkçenin Öğretimindeki Gelişmeler ve Aşamalar, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KODAL GÖZÜTOK, Türkan (2006), Atatürk Dönemi (1923–1938) Türk Hikâyeciliğinde Anadolu, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KOLCU, Ali İhsan (2006), Öykü Sanatı, Erzurum: Salkımsöğüt Yayınevi, 2. Baskı.
- KURTKAN, Âmiran (2000), Türk Milletinin Manevî Değerleri, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

- LEKESİZ, Ömer (1999), Yeni Türk Edebiyatında Öykü, İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- MACİT, Muhsin, SOLDAN, Uğur (2008), Edebiyat Bilgi ve Teorileri El Kitabı, Ankara: Grafiker Yayınları, 3. Baskı.
- ORAKÇI, Adem (1990), Reşat Nuri Güntekin'in Romanlarında Maarif Teşkilatı ve Öğretmen, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ORAKÇI, Adem (1997), Atatürk Devri Türk Romanında Öğretmen ve Eğitim, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ÖZLER, Ahmet (2006), İlköğretim 3., 4. ve 5. Sınıf Ders Kitaplarında Yer Alan Hikaye ve Masalların Eğitimsel İşlevleri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ŞEN, Ülker (2007), Millî Eğitim Bakanlığının 2005 Yılında Tavsiye Ettiği 100 Temel Eser Yoluyla Türkçe Eğitiminde Değerler Eğitimi Üzerine Bir Araştırma, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- TATLIDİL, Ercan (1993), Toplum Eğitim ve Öğretmen, İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- TATLIDİL, Ercan (1993), Toplum Eğitim ve Öğretmen, İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- TEMİZYÜREK, Fahri-BALCI, Ahmet (2006), Cumhuriyet Dönemi İlköğretim Okulları Türkçe Programları, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, s. 360-366.
- TÖRENEK, Mehmet (1987), 1908–1918 Arası Türk Hikâyeciliği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- TÜRER, Ali (2006), Eğitim Bilimine Giriş Türk Eğitim Sisteminin Gelişim Özellikleri, Sivas: Dilek Matbaası.
- ÜNAL, Ebru (2006), Öykülerin Türkçe Öğretimindeki İşlevi ve 6., 7., 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Yerinin İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hatay: Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ÖZ, Erdal (2007), Can Öykü Antolojisi 90 Yazar 90 Öykü, İstanbul: Can Yayınları, s. 9–10, 2. Baskı.

YAZICI, Kubilay (2006), “Değerler Eğitime Genel Bir Bakış”, Türklük Bilimi Araştırmaları, S. 19, s. 499–522.

İNCELENEN ESERLER

- ABASIYANIK, Sait Faik (...), “Köy Hocası İle Sığırtmaç”, Hüseyin Uğur (der.) (2004), *Onların Öğretmenleri*, Malatya: Medipres Matbaacılık, s. 35–38.
- ABASIYANIK, Sait Faik (...), “Plajdaki Ayna”, Ercan Enver-İdil Önemli (der.) (2003), *Yeni Bir Yüzyıl İçin Gençlere Türk Edebiyatından Öyküler 1*, İstanbul: İnkılâp Kitabevi, s. 75–82.
- ABASIYANIK, Sait Faik (...), “Semaver”, Selim İleri (der.) (1980), İlk Gençlik Çağına Öyküler, İstanbul: Kültür Bakanlığı Yayınları, s. 75–80.
- ABASIYANIK, Sait Faik (...), “Zemberek”, Mustafa Özçelik (der.) (2007), *Ben Öğretmenim Çocuklar*, Eskişehir: Odunpazarı Belediyesi Yayınları, s. 33–37.
- AĞAOĞLU, Samet (...), “Öğretmen Gafur”, Hüseyin Uğur (der.) (2004), *Onların Öğretmenleri*, Malatya: Medipres Matbaacılık, s. 72–80.
- AĞAOĞLU, Samet (2003), “.....”, *Bütün Öyküleri*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, s. 434-456.
- AĞAOĞLU, Samet (2003), “Babam”, *Bütün Öyküleri*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, s. 203–237.
- AĞAOĞLU, Samet (2003), “Bir Gece Yarısı”, *Bütün Öyküleri*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, s. 378–402.
- AĞAOĞLU, Samet (2003), “İlk Görüş”, *Bütün Öyküleri*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, s. 17–19.
- AĞAOĞLU, Samet (2003), “Strazburg Geceleri”, *Bütün Öyküleri*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, s. 20–22.
- AĞAOĞLU, Samet (2003), “Üniversite”, *Bütün Öyküleri*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, s. 26–29.
- AKBAL, Oktay (...), “Hey Vapurlar, Trenler”, Semih Gümüş (der.) (2003), *İstanbul Öyküleri*, İstanbul: Adam Yayıncılık, s. 117–140.
- AKBAL, Oktay (...), “İki Çocuk”, Hüseyin Uğur (der.) (2004), *Onların Öğretmenleri*, Malatya: Medipres Matbaacılık, s. 186–189.
- AKBAŞ, A. Vahap (...), “Bu, O mu?”, Mustafa Özçelik (der.) (2007), *Ben Öğretmenim Çocuklar*, Eskişehir: Odunpazarı Belediyesi Yayınları, s. 124–128.

- AKKUŞ, Taki (...), “Küçük Nur Ali”, Mustafa Özçelik (der.) (2007), *Ben Öğretmenim Çocuklar*, Eskişehir: Odunpazarı Belediyesi Yayınları, s. 91–96.
- AKSAL, Sabahattin Kudret (...), “Ev ve Ölü”, Semih Gümüş (der.) (2001), *Öykülerde İstanbul*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s. 185–193.
- AKSAL, Sabahattin Kudret (2005), “Hayriye Hanım” *Gazoz Ağacı ve Diğer Öyküleri*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 3. Basım s. 25–30.
- AKSAL, Sabahattin Kudret (2005), “Hüseyin Feyzullah’ın Evlenmesi” *Gazoz Ağacı ve Diğer Öyküleri*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 3. Basım s. 217–249.
- AKSAL, Sabahattin Kudret (2005), “Meydan” *Gazoz Ağacı ve Diğer Öyküleri*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 3. Basım, s. 54–57.
- AKTAŞ, Cihan (...), “O Geçidin İzleri”, Edisyon (der.) (2004), *Kapalı Öyküler*, İstanbul: Birun Kültür Sanat Yayıncılık, s. 11–26.
- AKTAŞ, Cihat (...), “Seçilen”, Ayşenur İslam (der.) (1996), *Hikâyemiz İnsanımız Kültürümüz-Modern Türk Hikâyesinden Seçmeler 2*, Ankara: Akçağ Yayınları, s. 465–478.
- AKTAŞ, Hülya (...), “Zil Çaldığımda”, Edisyon (der.) (2004), *Kapalı Öyküler*, İstanbul: Birun Kültür Sanat Yayıncılık, s. 53–58.
- AKTUNÇ, Hulki (2003), “Gözyaşları Aktıkça”, *Toplu Öyküler II*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, s. 211–213.
- AKTUNÇ, Hulki (2003), “Lodos Ertesi”, *Toplu Öyküler II*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, s. 284–286.
- AKTUNÇ, Hulki (2003), “Yek- Yek Oynayanlar”, *Toplu Öyküler II*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, s. 41–50.
- ALİ, Sabahattin (...), “Asfalt Yol”, Hüseyin Uğur (der.) (2004), *Onların Öğretmenleri*, Malatya: Medipres Matbaacılık, s. 43–51.
- ALTAN, Çetin (...), “Ak Saçlı Ağabey”, Mehmet Semih (der.) (1982), *Türk Mizah Hikâyeleri Antolojisi*, Ankara: Bilgi Yayınevi, s. 151–155.
- ALTUNKOZAOĞLU, Zafer (...), “Korkut Hoca”, Mustafa Özçelik (der.) (2007), *Ben Öğretmenim Çocuklar*, Eskişehir: Odunpazarı Belediyesi Yayınları, s. 139–145.

- APAYDIN, Talip (...), “Bir Küskün”, Hüseyin Uğur (der.) (2004), *Onların Öğretmenleri*, Malatya: Medipres Matbaacılık, s. 202–211.
- ASLANKARA, M. Sadık (...), “Özlenenler Düşler”, Hüseyin Uğur (der.) (2004), *Onların Öğretmenleri*, Malatya: Medipres Matbaacılık, s. 349–360.
- ATAS, Erendiz (...), Bahçivan, Ahmet zdemir (der.) (2002), *Cumhuriyet Dönemi Türk Hikâyesi*, İstanbul: Toker Yayınları, s. 115–122.
- ATEŞ, Kemal (...), “Okuduğum Okulda”, Hüseyin Uğur (der.) (2004), *Onların Öğretmenleri*, Malatya: Medipres Matbaacılık, s. 318–323.
- ATILGAN, Yusuf (2002), “Eylemci”, *Bütün ykleri*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2. Baskı, s. 89–94.
- ATILGAN, Yusuf (2002), “Tutku”, *Bütün ykleri*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2. Baskı, s. 23–32.
- ATILGAN, Yusuf (2002), “Yaşanmaz”, *Bütün ykleri*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2. Baskı, s. 57–60.
- AY, Behzat (...), “Kalıt Paylaşımı”, İsmail Parlatır vd. (der.) (2000), *Güzel Yazılar Hikâyeler 2*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2. Baskı, s. 226–231.
- AYDIN, Lütfiye (...), “Ciğerdeldi”, Hüseyin Uğur (der.) (2004), *Onların Öğretmenleri*, Malatya: Medipres Matbaacılık, s. 371–379.
- BALEL, Mustafa (...), “Anacık”, Ercan Enver-İdil önemli (der.) (2003), *Yeni Bir Yüzyıl İçin Gençlere Türk Edebiyatından ykler 1*, İstanbul: İnkılâp Kitabevi, s. 133–145.
- BARAN, Ethem (...), “Bahçe”, Taha Çağlaroğlu (der.) (2001), *Yeni yk Antolojisi*, Ankara: Yeni Kuşak Yayınları, s. 202–208.
- BARAN, Ethem (...), “Berhudar Olasın”, Hüseyin Uğur (der.) (2004), *Onların Öğretmenleri*, Malatya: Medipres Matbaacılık, s. 419–423.
- BARAN, Selçuk (...), “Haziran”, Ayşenur İslam (der.) (1996), *Hikâyemiz İnsanımız Kültürümüz-Modern Türk Hikâyesinden Seçmeler 2*, Ankara: Akçağ Yayınları, s. 126–137.
- BARBAROSOğLU, Fatma Karabıyık (...), “Söz Darmadağın”, Ayşenur İslam (der.) (1996), *Hikâyemiz İnsanımız Kültürümüz-Modern Türk Hikâyesinden Seçmeler 2*, Ankara: Akçağ Yayınları, s. 479–486.

- BAŞAR, Kürşat (...), “Dışarıda Kötülük Vardı”, Ahmet Özdemir (der.) (2002), *Cumhuriyet Dönemi Türk Hikâyesi*, İstanbul: Toker Yayınları, s. 134–150.
- BAYDAR, Oya (...), Elveda Alyoşa, Ahmet Özdemir (der.) (2002), *Cumhuriyet Dönemi Türk Hikâyesi*, İstanbul: Toker Yayınları, s. 156–163.
- BAYDUR, Mehmet (...), “Gün Gece/ Oyun Ölüm”, Hüseyin Uğur (der.) (2004), *Onların Öğretmenleri*, Malatya: Medipres Matbaacılık, s. 385–401.
- BAYKURT, Fakir (...), “Pil”, Ahmet Özdemir (der.) (2002), *Cumhuriyet Dönemi Türk Hikâyesi*, İstanbul: Toker Yayınları, s. 164–172.
- BAYKURT, Fakir (...), “Yaran Dede’nin Taşları”, Semih Gümüş (der.) (2002), *Türk Yazınından Seçilmiş Kısa Öyküler*, İstanbul: Adam Yayıncılık, 5. Baskı, s. 96–99.
- BAYKURT, Fakir (1974), “Bir Bunaltı Zamanı”, *İçerdeki Oğul*, İstanbul: Bilgi Yayınevi, s. 171–182.
- BAYKURT, Fakir (1974), “Bit”, *İçerdeki Oğul*, İstanbul: Bilgi Yayınevi, s. 108–126.
- BAYKURT, Fakir (1974), “Camekânda Bir Gün”, *İçerdeki Oğul*, İstanbul: Bilgi Yayınevi, s. 183–202.
- BAYKURT, Fakir (1974), “Cemil Baba”, *İçerdeki Oğul*, İstanbul: Bilgi Yayınevi, s. 41–50.
- BAYKURT, Fakir (1974), “Cezaevi Müdürü”, *İçerdeki Oğul*, İstanbul: Bilgi Yayınevi, s. 245–251.
- BAYKURT, Fakir (1974), “Futbolcu”, *İçerdeki Oğul*, İstanbul: Bilgi Yayınevi, s. 60–71.
- BAYKURT, Fakir (1974), “Kibrit Oyunu”, *İçerdeki Oğul*, İstanbul: Bilgi Yayınevi, s. 51–59.
- BAYKURT, Fakir (1974), “Mühür”, *İçerdeki Oğul*, İstanbul: Bilgi Yayınevi, s. 438–450.
- BAYKURT, Fakir (1974), “Şakirzat”, *İçerdeki Oğul*, İstanbul: Bilgi Yayınevi, s. 229–233.
- BAYKURT, Fakir (1974), “Şoför Kamber”, *İçerdeki Oğul*, İstanbul: Bilgi Yayınevi, s. 234–244.

- BAYKURT, Fakir (1986), “Âdem ile Hakan”, *Barış Çöreği*, İstanbul Remzi Kitabevi, 2. Basım, s. 69–78.
- BAYKURT, Fakir (1986), “Babamın İşi”, *Barış Çöreği*, İstanbul Remzi Kitabevi, 2. Basım, s. 126–133.
- BAYKURT, Fakir (1986), “Bayram Gezmesi”, *Barış Çöreği*, İstanbul: Remzi Kitabevi, 2. Basım, s. 29–37.
- BAYKURT, Fakir (1986), “Gitmez Olaydım İzne!..”, *Barış Çöreği*, İstanbul Remzi Kitabevi, 2. Basım, s. 184–192.
- BAYKURT, Fakir (1986), “Hatice’nin Mahkemesi”, *Barış Çöreği*, İstanbul Remzi Kitabevi, 2. Basım, s. 109–117.
- BAYKURT, Fakir (1986), “Kaçtım Ne Yapayım?”, *Barış Çöreği*, İstanbul Remzi Kitabevi, 2. Basım, s. 118–125.
- BAYKURT, Fakir (1986), “Sevgi Yandı”, *Barış Çöreği*, İstanbul: Remzi Kitabevi, 2. Basım, s. 19–28.
- BAYKURT, Fakir (1986), “Sütçü Köşeyi Döndü mü?”, *Barış Çöreği*, İstanbul Remzi Kitabevi, 2. Basım, s. 175–183.
- BAYKURT, Fakir (1986), “Yakantop”, *Barış Çöreği*, İstanbul Remzi Kitabevi, 2. Basım, s. 104–108.
- BAYKURT, Fakir (1986), “Yazar”, *Barış Çöreği*, İstanbul Remzi Kitabevi, 2. Basım, s. 7–12.
- BAYKURT, Fakir (2005), “Ağzı Eğri Adil Bey”, *Gönül Ustası*, İstanbul: Dünya Yayıncılık, s. 39–47.
- BAYKURT, Fakir (2005), “Heykel”, *Anadolu Garajı*, İstanbul: Remzi Kitabevi, s. 92–104.
- BAYSAL, Faik (...), “No... No”, Hüseyin Uğur (der.) (2004), *Onların Öğretmenleri*, Malatya: Medipres Matbaacılık, s. 159–170.
- BEKTAŞ, Habib (2001), “Sinekler”, *Ben Öykülere İnanırım*, İstanbul: Can Yayınları, s. 45–48.
- BENER, Vüs’at O. (...), “İlki”, Selim İleri (der.) (1980), *İlk Gençlik Çağna Öyküler*, İstanbul: Kültür Bakanlığı Yayınları, s. 142–151.
- BEŞER, Rıza (...), “Akyazı’nın Kara Yazısı”, Ahmet Özdemir (der.) (2002), *Cumhuriyet Dönemi Türk Hikâyesi*, İstanbul: Toker Yayınları, s. 207–214.

- BILDIRKİ, Oyhan Hasan (...), “Telefon Zinciri”, Hüseyin Uğur (der.) (2004), *Onların Öğretmenleri*, Malatya: Medipres Matbaacılık, s. 324–335.
- BİLBAŞAR, Kemal (...), “Küçük Balıkçı”, Mehmet Seyda (der.) (2007), *Cumhuriyet Öncesi Doğumlu Yazarlardan Çocuklara Hikâyeler*, Ankara: Elips Kitap, 3. Baskı, s.156–162.
- BİLBAŞAR, Kemal (1975), “Akrabalar Arasında”, *Cevizli Bahçe*, İstanbul: Tekin Yayınevi, s. 193–230.
- BİLBAŞAR, Kemal (1975), “Çancının Karısı”, *Cevizli Bahçe*, İstanbul: Tekin Yayınevi, s. 298–316.
- BİLBAŞAR, Kemal (1975), “Pazarlık”, *Cevizli Bahçe*, İstanbul: Tekin Yayınevi, s. 51–63.
- BİLBAŞAR, Kemal (1975), “Teşekkür Telgrafi”, *Cevizli Bahçe*, İstanbul: Tekin Yayınevi, s. 290–297.
- BİNYAZAR, Adnan (...), “Yol Ver Dağlar”, İlknur Özdemir (der.) (2002), *Yol Öyküleri*, İstanbul: Can Yayınları, s. 9–22.
- BOZFIRAT, Ayhan (1999), “Anlat Haydi Anneciğim..”, *Bütün Hikâyeleri*, İstanbul: Oğlak Yayıncılık, s. 35–38.
- BOZFIRAT, Ayhan (1999), “Eski Arkadaş”, *Bütün Hikâyeleri*, İstanbul: Oğlak Yayıncılık, s. 234–241.
- BOZFIRAT, Ayhan (1999), “Eyüp Otobüsü”, *Bütün Hikâyeleri*, İstanbul: Oğlak Yayıncılık, s. 189–199.
- BUĞRA, Tarık (...), “Gün Akşamlıdır”, Hüseyin Uğur (der.) (2004), *Onların Öğretmenleri*, Malatya: Medipres Matbaacılık, s. 135–142.
- BULUT, Şevket (...), “Eğitmen Bal Hasan”, Mustafa Özçelik (der.) (2007), *Ben Öğretmenim Çocuklar*, Eskişehir: Odunpazarı Belediyesi Yayınları, s. 62–72.
- BULUT, Şevket (...), “Üstün Başarılı Öğretmen”, Ömer Lekesiz (der.) (2001a), *Yeni Türk Edebiyatında Öykü*, İstanbul: Kaknüs Yayınları, Cilt 4, s. 195–208.
- BURAK, Cihat (...), “Geçmiş Zaman Olur ki”, Semih Gümüş (der.) (2003), *Beyoğlu Öyküleri*, İstanbul: Adam Yayıncılık, 2. Baskı, s. 34–46.
- CANAN, Nevzat (...), “Pasta”, Mustafa Özçelik (der.) (2007), *Ben Öğretmenim Çocuklar*, Eskişehir: Odunpazarı Belediyesi Yayınları, s. 187–193.

- CELÂL, Peride (...), “Kaçak”, Ercan Enver-İdil Önemli (der.) (2003), *Yeni Bir Yüzyıl İçin Gençlere Türk Edebiyatından Öyküler 1*, İstanbul: İnkılâp Kitabevi, s. 134–141.
- CENGİZ, Mehmet Ali (2007), “Bir Babanın Dramı”, *Öğretmene Benzer Birisi*, Malatya: Sezer Ofset, s. 68–75.
- CENGİZ, Mehmet Ali (2007), “Dağ Dağa Kavuşmaz Ammaaaa...”, *Öğretmene Benzer Birisi*, Malatya: Sezer Ofset, s. 79–81.
- CENGİZ, Mehmet Ali (2007), “Derin Derenin Kurtları Önünde Geçit Resmi”, *Öğretmene Benzer Birisi*, Malatya: Sezer Ofset, s. 82–84.
- CENGİZ, Mehmet Ali (2007), “Kara Ziyaretteki Sırlar”, *Öğretmene Benzer Birisi*, Malatya: Sezer Ofset, s. 15–17.
- CENGİZ, Mehmet Ali (2007), “Kasap Vehbi”, *Öğretmene Benzer Birisi*, Malatya: Sezer Ofset, s. 57–59.
- CENGİZ, Mehmet Ali (2007), “Kaymakamın Gözyaşları”, *Öğretmene Benzer Birisi*, Malatya: Sezer Ofset, s. 34–37.
- CENGİZ, Mehmet Ali (2007), “Ketim Hamit”, *Öğretmene Benzer Birisi*, Malatya: Sezer Ofset, s. 28–31.
- CENGİZ, Mehmet Ali (2007), “Öğretmene Benzer Birisi”, *Öğretmene Benzer Birisi*, Malatya: Sezer Ofset, s. 1–5.
- CEYHUN, Demirtaş (...), “Babam ve Oğlum”, Ercan Enver-İdil Önemli (der.) (2003), *Yeni Bir Yüzyıl İçin Gençlere Türk Edebiyatından Öyküler 1*, İstanbul: İnkılâp Kitabevi, s. 330–336.
- CUMALI, Necati (...), “Güvercinler”, Ayşenur İslam (der.) (1996), *Hikâyemiz İnsanımız Kültürümüz-Modern Türk Hikâyesinden Seçmeler 2*, Ankara: Akçağ Yayınları, s. 436–446.
- ÇE, Melek (2008), “Ah Tilda!”, *Çılgın Öğretmen*, İstanbul: Uğurböceği Yayınları, 3. Baskı, s. 93–96.
- ÇE, Melek (2008), “Atlata Bulmaca”, *Çılgın Öğretmen*, İstanbul: Uğurböceği Yayınları, 3. Baskı, s. 17–22.
- ÇE, Melek (2008), “Bilgi Yarışması”, *Çılgın Öğretmen*, İstanbul: Uğurböceği Yayınları, 3. Baskı, s. 33–38.

- ÇE, Melek (2008), “Bu Öğretmen Çok Çılgın”, *Çılgın Öğretmen*, İstanbul: Uğurböceği Yayınları, 3. Baskı, s. 49–53.
- ÇE, Melek (2008), “Derya’nın Kumbarası”, *Çılgın Öğretmen*, İstanbul: Uğurböceği Yayınları, 3. Baskı, s. 87–92.
- ÇE, Melek (2008), “Dünya’yı Kim Kurtaracak?”, *Çılgın Öğretmen*, İstanbul: Uğurböceği Yayınları, 3. Baskı, s. 83–86.
- ÇE, Melek (2008), “Haydi Çocuklar Ağaç Dikmeye!”, *Çılgın Öğretmen*, İstanbul: Uğurböceği Yayınları, 3. Baskı, s. 27–32.
- ÇE, Melek (2008), “Jankat’a Ne Oldu?”, *Çılgın Öğretmen*, İstanbul: Uğurböceği Yayınları, 3. Baskı, s. 23–26.
- ÇE, Melek (2008), “Kötü Bir Gün”, *Çılgın Öğretmen*, İstanbul: Uğurböceği Yayınları, 3. Baskı, s. 61–64.
- ÇE, Melek (2008), “Müzik Dersi”, *Çılgın Öğretmen*, İstanbul: Uğurböceği Yayınları, 3. Baskı, s. 54–60.
- ÇE, Melek (2008), “Öğretmenimiz En Çok Kimi Seviyor?”, *Çılgın Öğretmen*, İstanbul: Uğurböceği Yayınları, 3. Baskı, s. 71–76.
- ÇE, Melek (2008), “Öğretmenimiz Nerede?”, *Çılgın Öğretmen*, İstanbul: Uğurböceği Yayınları, 3. Baskı, s. 7–10.
- ÇE, Melek (2008), “Öyle Bir Kitap”, *Çılgın Öğretmen*, İstanbul: Uğurböceği Yayınları, 3. Baskı, s. 65–70.
- ÇE, Melek (2008), “Televizyon Oyunu”, *Çılgın Öğretmen*, İstanbul: Uğurböceği Yayınları, 3. Baskı, s. 39–42.
- ÇE, Melek (2008), “Tilda Nerede, Ne Yapıyor?”, *Çılgın Öğretmen*, İstanbul: Uğurböceği Yayınları, 3. Baskı, s. 77–82.
- ÇE, Melek (2008), “Tuhaf Sesler!”, *Çılgın Öğretmen*, İstanbul: Uğurböceği Yayınları, 3. Baskı, s. 11–16.
- ÇE, Melek (2008), “Uçan Sınıf”, *Çılgın Öğretmen*, İstanbul: Uğurböceği Yayınları, 3. Baskı, s. 43–48.
- ÇETİN, Duran (...), “Kiralık Ev”, Mustafa Özçelik (der.) (2007), *Ben Öğretmenim Çocuklar*, Eskişehir: Odunpazarı Belediyesi Yayınları, s. 211–218.
- ÇEVİKSOY, Osman (...), “Başlangıç”, Hüseyin Uğur (der.) (2004), *Onların Öğretmenleri*, Malatya: Medipres Matbaacılık, s. 380–384.

- ÇEVİKSOY, Osman (...), “Bekleyiş”, Mustafa Özçelik (der.) (2007), *Ben Öğretmenim Çocuklar*, Eskişehir: Odunpazarı Belediyesi Yayınları, s. 112–115.
- ÇEVİKSOY, Osman (2007), “Gül Mevsimi”, Kar Yağar Gül Üstüne, Ankara: Akçağ Yayınları, s. 21-33.
- ÇEVİKSOY, Osman (...), “Sana Seni Anlatmak”, Taha Çağlaroğlu (der.) (2001), *Yeni Öykü Antolojisi*, Ankara: Yeni Kuşak Yayınları, s. 48–66.
- ÇİÇEKOĞLU, Feride (...), “Son İstanbul”, Semih Gümüş (der.) (2003), *İstanbul Öyküleri*, İstanbul: Adam Yayıncılık, s. 185–193.
- ÇOKUM, Sevinç (...), “Asmalı Köyün Öğretmeni”, Hüseyin Uğur (der.) (2004), *Onların Öğretmenleri*, Malatya: Medipres Matbaacılık, s. 278–291.
- ÇOKUM, Sevinç (...), “Denizin Dalgası Saçların”, Ayşenur İslam (der.) (1996), *Hikâyemiz İnsanımız Kültürümüz-Modern Türk Hikâyesinden Seçmeler 2*, Ankara: Akçağ Yayınları, s. 262–273.
- DAYIOĞLU, Gülten (...), “Yalan Üç Ayaklıdır”, Mustafa Özçelik (der.) (2007), *Ben Öğretmenim Çocuklar*, Eskişehir: Odunpazarı Belediyesi Yayınları, s. 58–61.
- DÖLEK, Sulhi (...), “Uzmanlar”, Mehmet Semih (der.) (1982), *Türk Mizah Hikâyeleri Antolojisi*, Ankara: Bilgi Yayınevi, s. 263–267.
- DURU, Orhan (...), “Şişe”, Ömer Lekesiz (der.) (1999), *Yeni Türk Edebiyatında Öykü*, İstanbul: Kaknüs Yayınları, Cilt 3, s. 250–261.
- DURU, Orhan (2001), “Binyılbaşı”, *Yeni ve Sert Öyküler*, İstanbul: İş Bankası Yayınları, s. 141–145.
- DURU, Orhan (2001), “Kokteyl”, *Yeni ve Sert Öyküler*, İstanbul: İş Bankası Yayınları, s. 123–126.
- DURU, Orhan (2001), “Tuhafiye”, *Yeni ve Sert Öyküler*, İstanbul: İş Bankası Yayınları, s. 21–24.
- DURUEL, Nursel (...), “Ölüm Aralarında Kaldı”, Ayşenur İslam (der.) (1996), *Hikâyemiz İnsanımız Kültürümüz-Modern Türk Hikâyesinden Seçmeler 2*, Ankara: Akçağ Yayınları, s. 257–261.
- EKİCİ, Necdet (...), “Gül Olacaksın”, Mustafa Özçelik (der.) (2007), *Ben Öğretmenim Çocuklar*, Eskişehir: Odunpazarı Belediyesi Yayınları, s. 129–138.

- EKİCİ, Necdet (...), “Yüreğimdeki Cemre”, Hüseyin Uğur (der.) (2004), *Onların Öğretmenleri*, Malatya: Medipres Matbaacılık, s. 408–418.
- EMİR, Sabahat (2005), “Hamsi ve Piyano”, Bir Sepet Kiraz, İstanbul: Elips Kitap, s. 95-107.
- EMRE, İsmet (...), “Düş”, Taha Çağlaroğlu (der.) (2001), *Yeni Öykü Antolojisi*, Ankara: Yeni Kuşak Yayınları, s. 291–294.
- ER, Sırrı (...), “Gurbet Kuşu”, Mustafa Özçelik (der.) (2007), *Ben Öğretmenim Çocuklar*, Eskişehir: Odunpazarı Belediyesi Yayınları, s. 181–186.
- ERDİNÇ, Fahri (...), “Felek Yâr Olmadı”, Hüseyin Uğur (der.) (2004), *Onların Öğretmenleri*, Malatya: Medipres Matbaacılık, s. 131–134.
- ERTEM, Sadri (...), “Tedkik Seyahati”, Ayşenur İslam (der.) (1996), *Hikâyemiz İnsanımız Kültürümüz-Modern Türk Hikâyesinden Seçmeler 2*, Ankara: Akçağ Yayınları, s. 218–227.
- ERYİĞİT, İbrahim (...), “Ardında Kalsın Acılar”, Mustafa Özçelik (der.) (2007), *Ben Öğretmenim Çocuklar*, Eskişehir: Odunpazarı Belediyesi Yayınları, s. 156–159.
- ESENDAL, Memduh Şevket (...), “Dövüş”, Metin Celal (der.) (2001), *Türk Edebiyatından Öykü Antolojisi*, İstanbul: Alfa Yayınları, s. 29–34.
- ESENDAL, Memduh Şevket (...), “Feminist”, Yaşar Nabi Nayır (der.) (1982), *Tanzimattan Günümüze Türk Hikâye Antolojisi*, İstanbul: Varlık Yayınları, s. 52–57.
- FINDIK, Ertuğrul (2009), “Düdüklü Öğretmen”, *Düdüklü Öğretmen*, Ankara: Kipat Yayıncılık, 2. Baskı, s. 35–39.
- FINDIK, Ertuğrul (2009), “Leblebi Tozu ve Felsefe”, *Düdüklü Öğretmen*, Ankara: Kipat Yayıncılık, 2. Baskı, s. 11–15.
- Füruzan (...), “Parasız Yatılı”, Selim İleri (der.) (1980), İlk Gençlik Çağına Öyküler, İstanbul: Kültür Bakanlığı Yayınları, s. 267–274.
- Füruzan (...), “Sokaklarından Gemilerin Geçtiği Kent” , İsmail Parlatır vd. (der.) (2000), *Güzel Yazılar Hikâyeler 2*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2. Baskı, s. 166–206.
- Füruzan (2003), “Bir Evin Dıştan Görünüşü”, *Toplu Öyküler*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, s. 499–546.

- Füruzan (2003), “Birinci Yaz Şarkıları”, *Toplu Öyküler*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, s. 867–897.
- Füruzan (2003), “Gecenin Öteki Yüzü”, *Toplu Öyküler*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, s. 722–829.
- Füruzan (2003), “İkinci Yaz Şarkıları”, *Toplu Öyküler*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, s. 901–1028.
- Füruzan (2003), “Kanı Unutma”, *Toplu Öyküler*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, s. 635–663.
- Füruzan (2003), “Kış Gelmeden”, *Toplu Öyküler*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, s. 576–631.
- Füruzan (2003), “Temizlik Kolu”, *Toplu Öyküler*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, s. 462–482.
- Füruzan (2003), “Tokat Bir Bağ İçinde”, *Toplu Öyküler*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, s. 171–208.
- GÖKTULGA, Fahri Celal (...), “Hayalet”, Ömer Lekesiz (der.) (1997), *Yeni Türk Edebiyatında Öykü*, İstanbul: Kaknüs Yayınları, Cilt 1, s. 298–303.
- GÖKTULGA, Fahri Celal (...), “Kin”, Hüseyin Uğur (der.) (2004), *Onların Öğretmenleri*, Malatya: Medipres Matbaacılık, s. 12–15.
- GÜLDAŞ, Ayhan (...), “Öğretmene Güven”, Hüseyin Uğur (der.) (2004), *Onların Öğretmenleri*, Malatya: Medipres Matbaacılık, s. 273–277.
- GÜLER, Mehmet (...), “Soluk Renkli Bir Umut”, Hüseyin Uğur (der.) (2004), *Onların Öğretmenleri*, Malatya: Medipres Matbaacılık, s. 292–300.
- GÜLSÜN, Uğur (...), “Şair Olacaktıysın”, Taha Çağlaroğlu (der.) (2001), *Yeni Öykü Antolojisi*, Ankara: Yeni Kuşak Yayınları, s. 377–380.
- GÜMÜŞ, Naci (...), “Öğretmenin Hikâyesi”, Mustafa Özçelik (der.) (2007), *Ben Öğretmenim Çocuklar*, Eskişehir: Odunpazarı Belediyesi Yayınları, s. 116–123.
- GÜNDÜZ, Aka (...), “İki Büyük İkramiye”, Ayşenur İslam (der.) (1996), *Hikâyemiz İnsanımız Kültürümüz-Modern Türk Hikâyesinden Seçmeler 2*, Ankara: Akçağ Yayınları, s. 131–135.

- GÜNEL, Burhan (...), “Kışın Hali Başkadır”, İsmail Parlatır vd. (der.) (2000), *Güzel Yazılar Hikâyeler 2*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2. Baskı, s. 302–314.
- GÜNGÖR, Necati (...), “O Yolun Sonunda”, Metin Celal (der.) (2001), *Türk Edebiyatından Öykü Antolojisi*, İstanbul: Alfa Yayınları, s. 347–354.
- GÜNGÖR, Recep Şükrü (...), “Okul”, Mustafa Özçelik (der.) (2007), *Ben Öğretmenim Çocuklar*, Eskişehir: Odunpazarı Belediyesi Yayınları, s. 230–233.
- GÜNTEKİN, Reşat Nuri (...), “Bir İstifa”, Mustafa Özçelik (der.) (2007), *Ben Öğretmenim Çocuklar*, Eskişehir: Odunpazarı Belediyesi Yayınları, s. 26–29.
- GÜNTEKİN, Reşat Nuri (...), “Gamsız”, Mehmet Seyda (der.) (2007), *Cumhuriyet Öncesi Doğumlu Yazarlardan Çocuklara Hikâyeler*, Ankara: Elips Kitap, 3. Baskı, s. 104–110.
- GÜNTEKİN, Reşat Nuri (...), “Sazan Köyü Öğretmeni”, Hüseyin Uğur (der.) (2004), *Onların Öğretmenleri*, Malatya: Medipres Matbaacılık, s. 16–24.
- GÜNTEKİN, Reşat Nuri (...), “Sönmüş Ocak ”, Yaşar Nabi Nayır (der.) (1982), *Tanzimattan Günümüze Türk Hikâye Antolojisi*, İstanbul: Varlık Yayınları, s. 98–106.
- GÜREL, Çağrı (...), “Yaka”, Mustafa Özçelik (der.) (2007), *Ben Öğretmenim Çocuklar*, Eskişehir: Odunpazarı Belediyesi Yayınları, s. 252–255.
- GÜREL, Fatma (...), “Baharla Gelen”, Hüseyin Uğur (der.) (2004), *Onların Öğretmenleri*, Malatya: Medipres Matbaacılık, s. 301–311.
- GÜREL, Reşat (...), “Öğretmenliğin Ölümü”, Mustafa Özçelik (der.) (2007), *Ben Öğretmenim Çocuklar*, Eskişehir: Odunpazarı Belediyesi Yayınları, s. 109–111.
- GÜRPINAR, Hüseyin Rahmi (...), “Hattı Üstüva”, Hüseyin Uğur (der.) (2004), *Onların Öğretmenleri*, Malatya: Medipres Matbaacılık, s. 7–11.
- GÜRSEL, Nedim (...), “Yaz Gelmeden”, Semih Gümüş (der.) (1996), *Aşk Öyküleri*, İstanbul: Adam Yayınları, 3. Baskı, s. 136–140.
- Halikarnas Balıkcısı (...), “Alabandada”, Ömer Lekesiz (der.) (1998), *Yeni Türk Edebiyatında Öykü*, İstanbul: Kaknüs Yayınları, Cilt 2, s. 70–76.

- HARMANCI, Abdullah (...), “Beni Almaya Gelen Bulut”, Mustafa Özçelik (der.) (2007), *Ben Öğretmenim Çocuklar*, Eskişehir: Odunpazarı Belediyesi Yayınları, s. 246–248.
- HARMANCI, Mehmet (...), “Döne Çiçeği”, Mustafa Özçelik (der.) (2007), *Ben Öğretmenim Çocuklar*, Eskişehir: Odunpazarı Belediyesi Yayınları, s. 240–241.
- HEPÇİLİNGİRLER, Feyza (...), “Hoş Geldiniz Çocuklar”, Hüseyin Uğur (der.) (2004), *Onların Öğretmenleri*, Malatya: Medipres Matbaacılık, s. 343–348.
- HEPÇİLİNGİRLER, Feyza (2000), “Bize Gülmek Yaraşır”, *Sabah Yolcuları*, İstanbul: Remzi Kitabevi, 4. Basım, s. 81–101.
- ILGAZ, Afet (...), “Küçük Evim”, Ömer Lekesiz (der.) (1999), *Yeni Türk Edebiyatında Öykü*, İstanbul: Kaknüs Yayınları, Cilt 3, s. 494–500.
- ILGAZ, Rıfat (...), “Abbas Yolcu”, Mehmet Semih (der.) (1982), *Türk Mizah Hikâyeleri Antolojisi*, Ankara: Bilgi Yayınevi, s. 85–88.
- ILGAZ, Rıfat (...), “Keş”, Hüseyin Uğur (der.) (2004), *Onların Öğretmenleri*, Malatya: Medipres Matbaacılık, s. 92–99.
- İLERİ, Selim (1991), “Sabahsız Geceler”, *Hüzün Kahvesi*, İstanbul: Remzi Kitabevi, s. 112–121.
- İLERİ, Selim (1992), “Ağlayan Kiremitler”, *Kötülük*, İstanbul: Remzi Kitabevi, s. 65–72.
- İLERİ, Selim (1992), “Kötülük”, *Kötülük*, İstanbul: Remzi Kitabevi, s. 97–108.
- İLERİ, Selim (2001), “Bütün İstanbul Bilsin”, *Dostlukların Son Günü*, İstanbul: Doğan Kitap, 3. Baskı, s. 85–92.
- İLERİ, Selim (2001), “Müsamere”, *Dostlukların Son Günü*, İstanbul: Doğan Kitap, 3. Baskı, s. 115–127.
- İLERİ, Selim (2002), “Eski Bir Kalbim”, *Bir Denizin Eteklerinde*, İstanbul: Doğan Kitap, 4. Baskı, s. 57–61.
- İLERİ, Selim (2003), “Pastırma Yazı”, *Cumartesi Yalnızlığı*, İstanbul: Doğan Kitap, 4. Baskı, s. 76–98.
- İLERİ, Selim (2003), “Türküüz”, *Cumartesi Yalnızlığı*, İstanbul: Doğan Kitap, 4. Baskı, s. 102–110.

- İZGÜ, Muzaffer (...), “Benim Sevgili Öğretmenim”, Hüseyin Uğur (der.) (2004), *Onların Öğretmenleri*, Malatya: Medipres Matbaacılık, s. 212–219.
- İZGÜ, Muzaffer (2008), “Beden Eğitimi Dersinde”, *Yumurtadan Çıkan Öğretmen*, İstanbul: Bilgi Yayınevi, 17. Basım, s. 20–32.
- İZGÜ, Muzaffer (2008), “Sarı Zarf”, *Yumurtadan Çıkan Öğretmen*, İstanbul: Bilgi Yayınevi, 17. Basım, s. 33–46.
- İZGÜ, Muzaffer (2008), “Temsil”, *Yumurtadan Çıkan Öğretmen*, İstanbul: Bilgi Yayınevi, 17. Basım, s. 62–69.
- İZGÜ, Muzaffer (2008), “Yumurtadan Çıkan Öğretmen”, *Yumurtadan Çıkan Öğretmen*, İstanbul: Bilgi Yayınevi, 17. Basım, s. 7–19.
- KAFTANCIOĞLU, Ümit (...), “Birlik Duygusu”, Hüseyin Uğur (der.) (2004), *Onların Öğretmenleri*, Malatya: Medipres Matbaacılık, s. 255–258.
- KALLİMCİ, Hasan (...), “O Gözler”, Hüseyin Uğur (der.) (2004), *Onların Öğretmenleri*, Malatya: Medipres Matbaacılık, s. 336–342.
- KANTER, Necati (...), “Kent Okulunda İlk Gün”, Mustafa Özçelik (der.) (2007), *Ben Öğretmenim Çocuklar*, Eskişehir: Odunpazarı Belediyesi Yayınları, s. 97–102.
- KAPLAN, Mahmut (...), “Ayran Çorbası”, Taha Çağlaroğlu (der.) (2001), *Yeni Öykü Antolojisi*, Ankara: Yeni Kuşak Yayınları, s. 99–104.
- KAPLAN, Sadettin (...), “Aydın Öğretmen”, Mustafa Özçelik (der.) (2007), *Ben Öğretmenim Çocuklar*, Eskişehir: Odunpazarı Belediyesi Yayınları, s. 86–90.
- KARABULUT, Özcan (...), “Otel Odalarında”, Ercan Enver-İdil Önemli (der.) (2003), *Yeni Bir Yüzyıl İçin Gençlere Türk Edebiyatından Öyküler 1*, İstanbul: İnkılâp Kitabevi, s. 322–330.
- KARASU, Bilge (...), “Dutlar”, Ömer Lekesiz (der.) (1999), *Yeni Türk Edebiyatında Öykü*, İstanbul: Kaknüs Yayınları, Cilt 3, s. 466–480.
- KARATAŞ, Himmet (...), “Yayla Çiçeği”, Mustafa Özçelik (der.) (2007), *Ben Öğretmenim Çocuklar*, Eskişehir: Odunpazarı Belediyesi Yayınları, s. 242–245.
- KAVUKÇU, Cemil (...), “Çiçekler”, İlknur Özdemir (der.) (2003), *Yalancı Öyküler*, İstanbul: Can Yayınları, s. 9–24.

- KAYACAN, Feyyaz (...), “Gibiciler”, Ömer Lekesiz (der.) (1999), *Yeni Türk Edebiyatında Öykü*, İstanbul: Kaknüs Yayınları, Cilt 3, s. 174–214.
- KAYACAN, Feyyaz (1996), “Bana Bakın Benim Adım Gizlem ve Ben de Mutlu Olmak İstiyorum”, *Bütün Öyküler*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2. Baskı, s. 272–317.
- KAYACAN, Feyyaz (1996), “Lütfiye Abla’nın Unutkanlıkları”, *Bütün Öyküler*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2. Baskı, s. 318–327.
- KAYACAN, Feyyaz (1996), “Sen Olsaydın Ne Yapardın?”, *Bütün Öyküler*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2. Baskı, s. 253–259.
- KEMAL, Orhan (...), “Burhan Bey”, Hüseyin Uğur (der.) (2004), *Onların Öğretmenleri*, Malatya: Medipres Matbaacılık, s. 100–106.
- KEMAL, Orhan (...), “Önce Ekmek”, Ercan Enver-İdil Önemli (der.) (2003), *Yeni Bir Yüzyıl İçin Gençlere Türk Edebiyatından Öyküler 1*, İstanbul: İnkılâp Kitabevi, s. 129–133.
- KEMAL, Orhan (...), “Parkta”, Semih Gümüş (der.) (2002), *Türk Yazınından Seçilmiş Kısa Öyküler*, İstanbul: Adam Yayıncılık, 5. Baskı, s. 64–67.
- KEMAL, Yaşar (...), “Kalemler”, Hüseyin Uğur (der.) (2004), *Onların Öğretmenleri*, Malatya: Medipres Matbaacılık, s. 171–180.
- KERMAN, Zeynep vd. (1987), *Hikâyeciliğimizin 100. Yılında Yüz Örnek*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, s.
- KISAKÜREK, Necip Fazıl (...), “Öğretmen Bey”, Hüseyin Uğur (der.) (2004), *Onların Öğretmenleri*, Malatya: Medipres Matbaacılık, s. 31–34.
- KIYAFET, Hasan (...), “Kokulu Kalem”, Hüseyin Uğur (der.) (2004), *Onların Öğretmenleri*, Malatya: Medipres Matbaacılık, s. 259–261.
- KOCA, Osman (...), “Hasret”, Mustafa Özçelik (der.) (2007), *Ben Öğretmenim Çocuklar*, Eskişehir: Odunpazarı Belediyesi Yayınları, s. 249–251.
- KOCAGÖZ, Samim (...), “Yolun Üstündeki Kaya”, Hüseyin Uğur (der.) (2004), *Onların Öğretmenleri*, Malatya: Medipres Matbaacılık, s. 121–130.
- KOÇAK, Hüzeyme Yeşim (...), “Alfabe”, Mustafa Özçelik (der.) (2007), *Ben Öğretmenim Çocuklar*, Eskişehir: Odunpazarı Belediyesi Yayınları, s. 149–155.

- KORAY, Kenan Hulusi (...), “Güneş Balıkları”, Selim İleri (der.) (1980), İlk Gençlik Çağına Öyküler, İstanbul: Kültür Bakanlığı Yayınları, s. 45–57.
- KORAY, Kenan Hulusi (...), “Otuz Kuruşa Yatak” İnci Enginün (der.) (1983), *Kenan Hulusi Koray’dan Hikâyeler*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 2. Baskı, s. 293–295.
- KORAY, Kenan Hulusi (...), “Yeşil Gözlü Yaramaz”, Hüseyin Uğur (der.) (2004), *Onların Öğretmenleri*, Malatya: Medipres Matbaacılık, s. 39–42.
- KÖROĞLU, Ferhan (2006), “Annesiz Evime”, *Esin Kaynağı Öyküler*, Ankara: UYB Yayıncılık, s. 123–126.
- KÖROĞLU, Ferhan (2006), “Ben Okumayacağım”, *Esin Kaynağı Öyküler*, Ankara: UYB Yayıncılık, s. 115–119.
- KÖROĞLU, Ferhan (2006), “Dünyanın Yedi Harikası”, *Esin Kaynağı Öyküler*, Ankara: UYB Yayıncılık, s. 45–46.
- KÖROĞLU, Ferhan (2006), “İyi Düşündünüz mü?”, *Esin Kaynağı Öyküler*, Ankara: UYB Yayıncılık, s. 136–137.
- KÖROĞLU, Ferhan (2006), “Madalyon”, *Esin Kaynağı Öyküler*, Ankara: UYB Yayıncılık, s. 174–177.
- KÖROĞLU, Ferhan (2006), “Sevgili Öğretmenim”, *Esin Kaynağı Öyküler*, Ankara: UYB Yayıncılık, s. 155–158.
- KÖROĞLU, Ferhan (2006), “Sıcacık Tarhana Çorbası”, *Esin Kaynağı Öyküler*, Ankara: UYB Yayıncılık, s. 47–49.
- KÖROĞLU, Ferhan (2006), “Üç Önemli Ders”, *Esin Kaynağı Öyküler*, Ankara: UYB Yayıncılık, s. 166–167.
- KURDAKUL, Şükran (1987), “Cicibaba”, *Öyküler*, İstanbul: Cem Yayınevi, s. 5–13.
- KURDAKUL, Şükran (1987), “Kiralık Kasalar”, *Öyküler*, İstanbul: Cem Yayınevi, s. 141–146.
- KURDAKUL, Şükran (1987), “Sakallar”, *Öyküler*, İstanbul: Cem Yayınevi, s. 133–137.
- KURT, Celaleddin (...), “Hocaların Hocası”, Mustafa Özçelik (der.) (2007), *Ben Öğretmenim Çocuklar*, Eskişehir: Odunpazarı Belediyesi Yayınları, s. 160–163.
- KUTLU, Mustafa (2005), Mavi Kuş, İstanbul: Dergâh Yayınları, 7. Baskı.

- MALKOÇ, M. Nihat (...), “Gümüş İşlemeli Çaydanlığın Buğusu”, Mustafa Özçelik (der.) (2007), *Ben Öğretmenim Çocuklar*, Eskişehir: Odunpazarı Belediyesi Yayınları, s. 223–229.
- MARGULİES, Roni (...), “İstanbul’un Yerlileri”, Semih Gümüş (der.) (2001), *Öykülerde İstanbul*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s. 401–405.
- MERİÇ, Nezihe (...), “Dumanaltı”, Ömer Lekesiz (der.) (1998), *Yeni Türk Edebiyatında Öykü*, İstanbul: Kaknüs Yayınları, Cilt 2, s. 463–479.
- MERİÇ, Nezihe (1998a), “Dünyada Teknik Arıza”, *Toplu Öyküleri I*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, s. 13–19.
- MERİÇ, Nezihe (1998a), “Susuz III”, *Toplu Öyküleri I*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, s. 124–129.
- MERİÇ, Nezihe (1998b), “Acıyı Aşmak”, *Toplu Öyküleri II*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, s. 144–156.
- MERİÇ, Nezihe (1998b), “Büyük Liman İçine de Pazar Kurulur Pazar”, *Toplu Öyküleri II*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, s.249-260.
- MERİÇ, Nezihe (1998b), “Çalgıcı”, *Toplu Öyküleri II*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, s. 9–12.
- MERİÇ, Nezihe (1998b), “Giz”, *Toplu Öyküleri II*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, s. 299–302.
- MERİÇ, Nezihe (1998b), “Öğretmen”, *Toplu Öyküleri II*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, s. 63–67.
- MERİÇ, Nezihe (1998b), “Susuz IX”, *Toplu Öyküleri II*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, s. 191–196.
- MERİÇ, Nezihe (1998b), “Susuz V”, *Toplu Öyküleri II*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, s. 135–145.
- MERİÇ, Nezihe (1998b), “Susuz VI”, *Toplu Öyküleri II*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, s. 146–155.
- MERİÇ, Nezihe (1998b), “Susuz VII”, *Toplu Öyküleri II*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, s. 156–177.
- MERİÇ, Nezihe (1998b), “Susuz VIII”, *Toplu Öyküleri II*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, s. 178–190.

- MERİÇ, Nezihe (1998b), “Umut’a Tezgâh Kurmak”, *Toplu Öyküleri II*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, s. 75–116.
- MERT, Necati (...), “Park”, Ömer Lekesiz (der.) (2001a), *Yeni Türk Edebiyatında Öykü*, İstanbul: Kaknüs Yayınları, Cilt 4, s. 540–557.
- MÜFTÜOĞLU, Ahmet Hikmet (2007), “Turhan Nasıl Çıldırdı?”, *Çağlayanlar*, Ankara: Elips Kitap, 4. Baskı, s. 60–80.
- NESİN, Aziz (...), “Orjinal Mikrop”, Hüseyin Uğur (der.) (2004), *Onların Öğretmenleri*, Malatya: Medipres Matbaacılık, s. 116–120.
- OĞUZ, Mustafa (...), “Kır Çiçeği Hüznü”, Mustafa Özçelik (der.) (2007), *Ben Öğretmenim Çocuklar*, Eskişehir: Odunpazarı Belediyesi Yayınları, s. 219–222.
- ORAN, Bülent (...), “Bir Noktacık”, Mehmet Semih (der.) (1982), *Türk Mizah Hikâyeleri Antolojisi*, Ankara: Bilgi Yayınevi, s. 144–146.
- ORHAN, Selçuk (...), “Dünyanın Doğduğu Yer”, Edisyon (der.) (2004), *Kapalı Öyküler*, İstanbul: Birun Kültür Sanat Yayıncılık, s. 97–112.
- ÖZ, Erdal (2001), “Babam Resim Yaptı”, *Cam Kırıkları*, İstanbul: Can Yayınları, s. 41–45.
- ÖZAY, Mahmut (...), “137 Hüseyin”, Hüseyin Uğur (der.) (2004), *Onların Öğretmenleri*, Malatya: Medipres Matbaacılık, s. 52–56.
- ÖZEL, Sevgi (...), “Kote”, Ercan Enver-İdil Önemli (der.) (2003), *Yeni Bir Yüzyıl İçin Gençlere Türk Edebiyatından Öyküler 1*, İstanbul: İnkılâp Kitabevi, s. 217–224.
- ÖZKILIÇ, Hasan (...), “Uzayıp Giden Tren Yolları”, İlknur Özdemir (der.) (2002), *Yol Öyküleri*, İstanbul: Can Yayınları, s. 67–82.
- ÖZYALÇINER, Adnan (1996), “Çıplak Bir Ampulün Altında Olup Bitenler”, *Panayır/ Sur*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, s. 32–40.
- PEKŞEN, Fatma (...), “Peri Kızları da Sevindir”, Mustafa Özçelik (der.) (2007), *Ben Öğretmenim Çocuklar*, Eskişehir: Odunpazarı Belediyesi Yayınları, s. 207–210.
- RAMAZANOĞLU, Yıldız (...), “Son Leylek”, Edisyon (der.) (2004), *Kapalı Öyküler*, İstanbul: Birun Kültür Sanat Yayıncılık, s. 39–52.

- RASİM, Ahmet (...), “Okula Başlıyorum”, Mehmet Seyda (der.) (2007), *Cumhuriyet Öncesi Doğumlu Yazarlardan Çocuklara Hikâyeler*, Ankara: Elips Kitap, 3. Baskı, s. 34–48.
- RAUF, Mehmet (...), “Halil Hoca”, Rahim Tarım (der.) (2007), *Mehmet Rauf Seçme Hikâyeler*, İstanbul: Özgür Yayınları, s. 355–361.
- RAUF, Mehmet (...), “Mabud”, Rahim Tarım (der.) (2007), *Mehmet Rauf Seçme Hikâyeler*, İstanbul: Özgür Yayınları, s. 110–112.
- SABA, Osman (...), “Mesut İnsanlar Fotoğrafhanesi”, Semih Gümüş (der.) (2002), *Türk Yazınından Seçilmiş Kısa Öyküler*, İstanbul: Adam Yayıncılık, 5. Baskı, s. 54–58.
- SABA, Ziya Osman (...), “Bıraktığım İstanbul”, Semih Gümüş (der.) (2003), *İstanbul Öyküleri*, İstanbul: Adam Yayıncılık, s. 45–70.
- SABA, Ziya Osman (...), “O Sınıf”, Hüseyin Uğur (der.) (2004), *Onların Öğretmenleri*, Malatya: Medipres Matbaacılık, s. 81–91.
- SARIYÜCE, H. Latif (...), “Çocuk ve Ekmek”, Mustafa Özçelik (der.) (2007), *Ben Öğretmenim Çocuklar*, Eskişehir: Odunpazarı Belediyesi Yayınları, s. 54–57.
- SAYGINER, Nursel (...), “Git Dağlardan Kar Getir”, Ahmet Özdemir (der.) (2002), *Cumhuriyet Dönemi Türk Hikâyesi*, İstanbul: Toker Yayınları, s. 754–762.
- SEDES, Selami İzzet (...), “Bir Mektep Hatırası”, Mehmet Semih (der.) (1982), *Türk Mizah Hikâyeleri Antolojisi*, Ankara: Bilgi Yayınevi, s. 68–69.
- SELİMOĞLU, Zeyyat (...), “Eski Defterden Bir Bahar Öyküsü”, Hüseyin Uğur (der.) (2004), *Onların Öğretmenleri*, Malatya: Medipres Matbaacılık, s. 181–185.
- SEYDA, Mehmet (...), “Bayramlaşma”, Mehmet Seyda (der.) (2007), *Cumhuriyet Öncesi Doğumlu Yazarlardan Çocuklara Hikâyeler*, Ankara: Elips Kitap, 3. Baskı, s. 196–205.
- SEYDA, Mehmet (...), “Acı- Tatlı Günler”, Mehmet Seyda (der.) (2007), *Cumhuriyet Öncesi Doğumlu Yazarlardan Çocuklara Hikâyeler*, Ankara: Elips Kitap, 3. Baskı, s. 51-67.
- SEYDA, Mehmet (...), “Düşleme Oyunu”, Hüseyin Uğur (der.) (2004), *Onların Öğretmenleri*, Malatya: Medipres Matbaacılık, s. 143–154.

- SEYFETTİN, Ömer (...), “And”, Mustafa Özçelik (der.) (2007), *Ben Öğretmenim Çocuklar*, Eskişehir: Odunpazarı Belediyesi Yayınları, s. 19–25.
- SEYFETTİN, Ömer (2006), “Yalnız Efe”, *Yalnız Efe*, İstanbul: Alkım Yayınevi, s. 121–154.
- SEYFETTİN, Ömer (2007a), “Bomba”, *Bütün Hikâyeleri 1*, İstanbul: Üç Harf Yayınları, s. 9–33.
- SEYFETTİN, Ömer (2007b), “Elma”, *Bütün Hikâyeleri 2*, İstanbul: Üç Harf Yayınları, s.125–128.
- SEYFETTİN, Ömer (2007b), “Falaka”, *Bütün Hikâyeleri 2*, İstanbul: Üç Harf Yayınları, s. 9–18.
- SEYFETTİN, Ömer (2007b), “Kurbağa Duası”, *Bütün Hikâyeleri 2*, İstanbul: Üç Harf Yayınları, s. 129–138.
- SEYFETTİN, Ömer (2007c), “Rütbe”, *Bütün Hikâyeleri 5*, İstanbul: Üç Harf Yayınları, s. 75–82.
- SEYFETTİN, Ömer (2007ç), “Velinimet”, *Bütün Hikâyeleri 7*, İstanbul: Üç Harf Yayınları, s. 77–84.
- SEYFETTİN, Ömer (2007d), “Niçin Zengin Olmamış?”, *Bütün Hikâyeleri 9*, İstanbul: Üç Harf Yayınları, s. 54–66.
- SEYFETTİN, Ömer (2007e), “Gurultu”, *Bütün Hikâyeleri 10*, İstanbul: Üç Harf Yayınları, s. 75–85.
- SEZÂİ, Sami Paşazade (...), “Eski Bir Mektep”, Zeynep Kerman (der.) (1981), *Sami Paşazade Sezâî'nin Hikâye-Hatıra-Mektup ve Edebi Makaleleri*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, s. 224–228.
- SEZÂİ, Sami Paşazade (...), “İzmir'e Dair”, Zeynep Kerman (der.) (1981), *Sami Paşazade Sezâî'nin Hikâye-Hatıra-Mektup ve Edebi Makaleleri*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, s. 66–70.
- SEZÂİ, Sami Paşazade (...), “Musahabe”, Zeynep Kerman (der.) (1981), *Sami Paşazade Sezâî'nin Hikâye-Hatıra-Mektup ve Edebi Makaleleri*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, s. 62–66.
- SEZÂİ, Sami Paşazade (...), “Sihirli Dükkan”, Zeynep Kerman (der.) (1981), *Sami Paşazade Sezâî'nin Hikâye-Hatıra-Mektup ve Edebi Makaleleri*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, s. 220–223.

- SORGUNLU, Ümit Fehmi (...), “Acılar Sevgiyle Biter”, Mustafa Özçelik (der.) (2007), *Ben Öğretmenim Çocuklar*, Eskişehir: Odunpazarı Belediyesi Yayınları, s. 103–108.
- SOYAK, Murat (...), “Bir Umut”, Mustafa Özçelik (der.) (2007), *Ben Öğretmenim Çocuklar*, Eskişehir: Odunpazarı Belediyesi Yayınları, s. 234–239.
- SU, Hüseyin (...), “Gül Şefdeli Yemeni”, Ömer Lekesiz (der.) (2001b), *Yeni Türk Edebiyatında Öykü*, İstanbul: Kaknüs Yayınları, Cilt 5, s. 110–122.
- SÜALP, Suavi (...), “Cevdet Nazif”, Mehmet Semih (der.) (1982), *Türk Mizah Hikâyeleri Antolojisi*, Ankara: Bilgi Yayınevi, s. 160–161.
- ŞAHİN, Mustafa (...), “Emret Toprak”, Taha Çağlaroğlu (der.) (2001), *Yeni Öykü Antolojisi*, Ankara: Yeni Kuşak Yayınları, s. 225–234.
- ŞAHİN, Osman (...), “Bozkırda Vivaldi”, Hüseyin Uğur (der.) (2004), *Onların Öğretmenleri*, Malatya: Medipres Matbaacılık, s. 262–271.
- ŞAHİN, Osman (1999), “Koğuş Arkadaşları”, *Ay Bazen Mavidir Bütün Öyküleri 2*, İstanbul: Cumhuriyet Kitabevi, s. 348–358.
- ŞAHİN, Osman (1999), “Kolları Bağlı Doğan”, *Ay Bazen Mavidir Bütün Öyküleri 2*, İstanbul: Cumhuriyet Kitabevi, s. 233–295.
- ŞİMŞEK, Tacettin (...), “Kavak Yellerimiz Oyy!”, Mustafa Özçelik (der.) (2007), *Ben Öğretmenim Çocuklar*, Eskişehir: Odunpazarı Belediyesi Yayınları, s. 164–180.
- TANER, Haldun (...), “Atatürk Galatasaray’da”, Hüseyin Uğur (der.) (2004), *Onların Öğretmenleri*, Malatya: Medipres Matbaacılık, s. 107–115.
- TANER, Haldun (...), “Bir Motorda Dört Kişi”, Atilla Özkırımlı (der.) (2004), *En Güzel Türk Hikâyeleri 2*, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, 2. Baskı, s. 61–65.
- TANER, Haldun (...), “Dürbün”, Semih Gümüş (der.) (2003), *İstanbul Öyküleri*, İstanbul: Adam Yayıncılık, s. 71–83.
- TANPINAR, Ahmet Hamdi (...), “Kitap Korkusu”, Ahmet Özdemir (der.) (2002), *Cumhuriyet Dönemi Türk Hikâyesi*, İstanbul: Toker Yayınları, s. 808–817.
- TANPINAR, Ahmet Hamdi (2006), “Emirgân’da Akşam Saati”, *Hikâyeler*, İstanbul: Dergâh Yayınları, 6. Baskı, s. 275–308.

- Temel, Ali Ulvi (...), "İlişki", Taha Çağlaroğlu (der.) (2001), *Yeni Öykü Antolojisi*, Ankara: Yeni Kuşak Yayınları, s. 123–126.
- TİRALİ, Naim (...), "Başarı Belgesi", Hüseyin Uğur (der.) (2004), *Onların Öğretmenleri*, Malatya: Medipres Matbaacılık, s. 190–195.
- TOPÇU, Nurettin (...), "Köy Hocası", Hüseyin Uğur (der.) (2004), *Onların Öğretmenleri*, Malatya: Medipres Matbaacılık, s. 57–71.
- TOPRAK, Ömer Faruk (...), "Kırları Seven Öğretmen", Hüseyin Uğur (der.) (2004), *Onların Öğretmenleri*, Malatya: Medipres Matbaacılık, s. 155–158.
- TOSUNER, Necati (...), "Mary", Ercan Enver-İdil Önemli (der.) (2003), *Yeni Bir Yüzyıl İçin Gençlere Türk Edebiyatından Öyküler 1*, İstanbul: İnkılâp Kitabevi, s. 127–132.
- TOSUNER, Necati (...), "Sisli", Ömer Lekesiz (der.) (1999), *Yeni Türk Edebiyatında Öykü*, İstanbul: Kaknüs Yayınları, Cilt 3, s. 541–546.
- TURHAN, Nejat (...), "Abbas", Taha Çağlaroğlu (der.) (2001), *Yeni Öykü Antolojisi*, Ankara: Yeni Kuşak Yayınları, s. 295–312.
- UĞUR, Hüseyin (...), "Yolu Yokuş mu?", Hüseyin Uğur (der.) (2004), *Onların Öğretmenleri*, Malatya: Medipres Matbaacılık, s. 361–370.
- UŞAKLIGİL, Halit Ziya (...), "Eski Bir Refik", Metin Celal (der.) (2001), *Türk Edebiyatından Öykü Antolojisi*, İstanbul: Alfa Yayınları, s. 17–27.
- ÜNLÜ, Ali (2007), "Kişilik", *Kalemde Kalbe Erdem Öyküleri*, Konya: Esra Yayınları, s. 20.
- ÜRGÜP, Fikret (...), "Tenis Topu", Ömer Lekesiz (der.) (2001a), *Yeni Türk Edebiyatında Öykü*, İstanbul: Kaknüs Yayınları, Cilt 4, s. 18–25.
- YALÇIN, Hüseyin Cahit (...), "Muallim", Mustafa Özçelik (der.) (2007), *Ben Öğretmenim Çocuklar*, Eskişehir: Odunpazarı Belediyesi Yayınları, s. 11–18.
- YALSIZUÇANLAR, Sadık (...), "Örtünen", Edisyon (der.) (2004), *Kapalı Öyküler*, İstanbul: Birun Kültür Sanat Yayıncılık, s. 71–75.
- YALSIZUÇANLAR, Sadık (...), "Tahakküm", Mustafa Özçelik (der.) (2007), *Ben Öğretmenim Çocuklar*, Eskişehir: Odunpazarı Belediyesi Yayınları, s. 199–206.
- YALSIZUÇANLAR, Sadık (2005), "Çocuktan Al Haberi", *Hikmet Öyküleri*, İstanbul: Timaş Yayınları, s. 55–57.

- YALSIZUÇANLAR, Sadık (2005), “İlmin Kapısı”, *Hikmet Öyküleri*, İstanbul: Timaş Yayınları, s. 162–169.
- YALSIZUÇANLAR, Sadık (2006), “Ateş Çemberi”, *Bütün Öyküleri III*, İstanbul: Kapı Yayınları, s. 186–198.
- YALSIZUÇANLAR, Sadık (2006), “Çiğ”, *Bütün Öyküleri III*, İstanbul: Kapı Yayınları, s. 4–6.
- YALSIZUÇANLAR, Sadık (2006), “Habil-i Gayr-i Kabil”, *Bütün Öyküleri III*, İstanbul: Kapı Yayınları, s. 230–234.
- YALSIZUÇANLAR, Sadık (2006), “Kuş Uykusu”, *Bütün Öyküleri III*, İstanbul: Kapı Yayınları, s. 92–167.
- YALSIZUÇANLAR, Sadık (2006), “Solgun Yapraftan Toprak Notları”, *Bütün Öyküleri III*, İstanbul: Kapı Yayınları, s. 239–243.
- YALSIZUÇANLAR, Sadık (2007), “Mektup”, *Garip*, İstanbul: Kapı Yayınları, s. 95–100.
- YAZGAN, Bestami (...), “Yunus Emre Olmasaydı”, Mustafa Özçelik (der.) (2007), *Ben Öğretmenim Çocuklar*, Eskişehir: Odunpazarı Belediyesi Yayınları, s. 146–148.
- YAZGIÇ, Suavi Kemal (...), “Öznesiz”, Edisyon (der.) (2004), *Kapalı Öyküler*, İstanbul: Birun Kültür Sanat Yayıncılık, s. 113–120.
- YILMAZ, Durali (...), Akrebin Dansı, Ahmet Özdemir (der.) (2002), *Cumhuriyet Dönemi Türk Hikâyesi*, İstanbul: Toker Yayınları, s. 906–915.
- YILMAZ, Mevlüt Uluğtekin (...), “Burhanettin Bey ve Oğlu”, Hüseyin Uğur (der.) (2004), *Onların Öğretmenleri*, Malatya: Medipres Matbaacılık, s. 312–317.
- YİĞİTER, Ümran Nazif (...), “Dairemiz”, Ayşenur İslam (der.) (1996), *Hikâyemiz İnsanımız Kültürümüz-Modern Türk Hikâyesinden Seçmeler 2*, Ankara: Akçağ Yayınları, s. 367–377.
- YÜCEL, Tahsin (...), “Büyükbaba”, Hüseyin Uğur (der.) (2004), *Onların Öğretmenleri*, Malatya: Medipres Matbaacılık, s. 220–254.
- ZARİFOĞLU, Cahit (...), “Sizi Görmeliydim”, Ayşenur İslam (der.) (1996), *Hikâyemiz İnsanımız Kültürümüz-Modern Türk Hikâyesinden Seçmeler 2*, Ankara: Akçağ Yayınları, s. 222–232.

ZORLUTUNA, Halide Nusret (...), "Osman", Hüseyin Uğur (der.) (2004), *Onların Öğretmenleri*, Malatya: Medipres Matbaacılık, s. 25–30.

EKLER

Ek-1: Değerlerin Hikâyelere Göre Dağılımı

DEĞERLER	HİKÂYELER																													
	Alçak Gönüllülük	Azim/Kararlılık	Bilimsellik	Çalışkanlık	Dayanışma	Dil Bilinci	Doğruluk	Dostluk	Empati Kurma	Güvenilir Olma	Hoşgörü	İdealistlik	Merhamet	Misafirperverlik	Nezaket ve Görgü	Olumlu Düşünme	Örnek Olma	Özgünlük	Öz Güven	Sabır	Sağlıklı Olma	Samimiyet	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Şefkat	Tiizlik	Toplumsallık	Tutumluluk	
.....							X	X							X			X							X		X			
137 Hüseyin								X				X														X		X		
Abbas							X			X			X			X						X			X		X			
Abbas Yolcu							X			X										X					X				X	
Acılar Sevgiyle Biter								X							X	X						X								
Acı-Tatlı Günler	X		X		X	X		X				X			X		X	X				X		X	X					
Acıyı Aşmak	X									X						X						X							X	
Adem ile Hakan																										X				
Ağlayan Kiremitler																						X								
Ağzı Eğri Adil Bey				X			X	X		X	X	X		X								X	X		X	X		X	X	
Ah Tilda!					X																									
Ak Saçlı Ağabey																						X						X		
Akrabalar Arasında					X					X		X			X								X	X	X		X			
Akrebın Dansı								X												X				X					X	
Akyazı'nın Kara Yazısı								X															X	X						
Alabandada	X										X								X											
Alfabe													X		X					X		X					X			
Anacık																	X													
And							X																							
Anlat Haydi Anneciğim																									X					
Annesiz Evime		X									X	X	X									X		X	X					
Ardında Kalsın Acılar											X				X					X	X				X					
Asfalt Yol		X							X											X									X	
Asmalı Köyün Öğretmeni		X			X				X			X		X											X					
Atatürk Galatasaray'da	X											X			X										X		X	X		
Ateş Çemberi																										X				
Atlata Bulmaca					X													X						X						
Aydın Öğretmen								X		X	X	X	X		X										X					
Ayran Çorbası								X																						
Babam	X	X	X	X		X		X							X	X	X	X		X		X	X	X	X	X	X	X	X	
Babam Resim Yaptı										X		X													X					
Babam ve Oğlum																						X								
Babamın İşi					X																				X					
Baharla Gelen						X			X		X					X				X	X		X	X	X				X	

DEĞERLER																													
HİKÂYELER	Alçak Gönlülük	Azım/Kararlılık	Bilimsellik	Çalışkanlık	Dayanışma	Dil Bilinci	Doğruluk	Dostluk	Empati Kurma	Güvenilir Olma	Hoşgörü	İdealistlik	Merhamet	Misafirperverlik	Nezaket ve Görgü	Olumlu Düşünme	Örnek Olma	Özgünlük	Öz Güven	Sabır	Sağlıklı Olma	Samimiyet	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Şefkat	Titizlik	Toplumsallık	Tutumluluk
Ev ve Ölü															X								X	X					
Eylemci											X																		
Eyüp Otobüsü				X																									
Falaka										X																			
Fedakâr Öğretmen												X													X	X			
Felek Yar Olmadı																									X				
Feminist						X	X																						
Futbolcu								X				X																	
Gamsız												X												X					
Gecenin Öteki Yüzü											X	X	X				X		X				X	X	X				
Geçmiş Zaman Olur ki												X																	
Gibiciler				X																X									
Git Dağlardan Kar Getir	X		X			X												X					X	X					X
Gitmez Olaydım İzne																												X	
Giz																													X
Gözyaşları Aktıkça																													X
Gurbet Kuşu		X		X															X	X			X	X	X	X			
Gurultu																					X								X
Gül ile Sitemkar										X															X				
Gül Mevsimi		X		X					X	X							X						X	X		X			
Gül Bitirmek İçin Toprak Olmak Gerek											X	X			X					X						X			
Gülşefdeli Yemeni																										X			
Gümüş İşlemeli Çaydanlığın Buğusu				X				X				X					X							X	X	X			X
Gün Gece/Oyun Ölüm	X		X			X				X						X				X				X	X			X	X
Güven					X						X															X			
Habil-i Gayr-i Kabil																										X			
Halil Hoca																									X				
Hamsi ve Piyano					X																								
Hasret										X																			
Haşmet Öğretmen		X		X				X				X		X		X				X		X		X					
Hatice'nin Mahkemesi		X									X	X			X					X					X				
Hattı Üstüva																				X						X			
Hayalet				X																						X			
Haydi Çocuklar Ağaç Dikmeye!																X	X												
Hayriye Hanım																													
Haziran																				X				X					X
Hey Vapurlar Trenler																					X				X		X	X	X

DEĞERLER																													
HİKÂYELER	Alçak Gönlülük	Azım/Kararlılık	Bilimsellik	Çalışkanlık	Dayanışma	Dil Bilinci	Doğruluk	Dostluk	Empati Kurma	Güvenilir Olma	Hoşgörü	İdealistlik	Merhamet	Misafirperverlik	Nezaket ve Görgü	Olumlu Düşünme	Örnek Olma	Özgünlük	Öz Güven	Sabır	Sağlıklı Olma	Samimiyet	Sayı	Sevgi	Sorumluluk	Şefkat	Tıztılık	Toplumsallık	Tutumluluk
Turhan Nasıl Çıldırdı?						X						X																X	
Tutku							X		X																X	X		X	X
Türküsüz Uçan Sınıf				X				X			X	X			X									X	X			X	X
Umut'a Tezgâh Kurmak			X		X			X		X						X	X					X		X	X				X
Unutulmaz Şarkı																							X	X					
Uyumsuzlar										X																			
Uzayıp Giden Tren Yolları																							X	X					
Uzmanlar																										X			
Üç Önemli Ders															X										X				X
Üniversite																	X												
Üstün Başarılı Öğretmen														X															
Velinimet	X	X		X				X			X	X											X	X					X
Yaka										X													X	X		X			
Yakantop											X															X			
Yalan Üç Ayaklıdır															X										X		X		
Yalnız Efe							X		X					X			X				X			X	X			X	X
Yaran Dede'nin Taşları			X																										
Yaşanmaz																				X									
Yayla Çiçeği		X										X																	
Yaz Gelmeden											X																		
Yazar																										X			X
Yek-Yek Oynayanlar		X				X		X			X	X						X											X
Yeşil Gözlü Yaramaz										X		X											X	X	X				
Yol Ver Dağlar					X					X			X											X					
Yolu Yokuş mu?											X	X							X										
Yumurtadan Çıkan Öğretmen				X																					X				
Yunus Emre Olmasaydı																						X	X	X					
Yüreğimdeki Cemre						X									X												X		
Zemberek															X										X				
Zil Çaldığında	X	X										X														X	X	X	X
TOPLAM	22	39	24	44	39	30	14	52	12	54	43	75	31	15	50	34	26	22	30	29	28	30	62	105	123	28	42	44	20

Ek-2: Hikâyelerdeki Öğretmenlerin Branşlara Göre Dağılımı

BRANŞLAR	Almanca	Anaokulu	Beden Eğitimi	Biçki-Dikiş	Biyoloji	Coğrafya	Din Kültürü	Edebiyat	Felsefe	Fen Bilgisi	Fizik	Fransızca	İngilizce	Kimya	Matematik	Müzik	Öğretim Üyesi	Resim	Sınıf	Sosyal Bilgiler	Tarih	Türkçe	Vatandaşlık Bil.
HİKÂYELER																							
.....																					X		
137 Hüseyin																			X				
Abbas								X															
Abbas Yolcu																			X				
Acılar Sevgiyle Biter																			X				
Acı-Tatlı Günler																			X				
Acıyı Aşmak																	X						
Adem ile Hakan																			X				
Ağlayan Kiremitler																			X				
Ağzı Eğri Adil Bey																			X				
Ah Tilda!																			X				
Ak Saçlı Ağabey																	X						
Akrabalar Arasında																			X				
Akrebin Dansı								X															
Akyazı'nın Kara Yazısı																			X				
Alabandada																			X				
Alfabe																			X				
Anacık																			X				
And																			X				
Anlat Haydi Anneciğim																			X				
Annesiz Evime																							
Ardında Kalsın Acılar																							
Asfalt Yol																			X				
Asmalı Köyün Öğretmeni																			X				
Atatürk Galatasaray'da															X			X					X
Ateş Çemberi																			X				
Atlasta Bulmaca																			X				
Aydın Öğretmen																			X				
Ayran Çorbası																							
Babam																	X						
Babam Resim Yaptı										X				X	X	X		X					
Babam ve Oğlum																			X				
Babamın İş																			X				
BRANŞLAR	A	A	F	F	F	C	İ	F	F	F	F	F	İ	F	N	N	C	F	S	S	T	T	V

	A	A	F	F	F	C	F	F	F	F	F	F	F	F	K	Z	Z	C	F	S	S	F	F	Y	
HİKÂYESLER																									
Gül ile Sitemkar															X	X									X
Gül Mevsimi										X															
Gül Yetiştirmek İçin Toprak Olmak Gerek																						X			
Gülşefdeli Yemeli																									
Gümüş İşlemeli Çaydanlığın Buğusu																						X			
Gün Akşamlıdır																						X			
Gün Gece/Oyun Ölüm										X															
Güneş Balıkları																									
Güven																									X
Habil-i Gayr-i Kabil																		X							
Halil Hoca																						X			
Hamsi ve Pişano																						X			
Hasret																						X			
Haşmet Öğretmen																			X						
Hatice'nin Mahkemesi																						X			
Hattı Üstüva							X															X			
Hayalet										X															
Haydi Çocuklar Ağaç Dikmeye!																						X			
Hayriye Hanım																	X								
Haziran																						X			
Hey Vapurlar Trenler																						X			
Heykel																						X			
Hocaların Hocası																									
Hoş Geldiniz Çocuklar															X										
Hüseyin Feyzullah'ın Evlenmesi																						X			
İki Büyük İkramiye																						X			
İki Çocuk																						X			
İkinci Yaz Şarkıları																						X			
İlişki																						X			
İlk Görüş																			X						
İlki																									
İlmin Kapısı																									X
İstanbul'un Yerlileri												X		X	X							X			
İyi Düşündünüz mü?																			X						
BRANŞLAR	A	A	F	F	F	C	F	F	F	F	F	F	F	K	Z	Z	C	F	S	S	F	F	Y		

HİKÂYELER	Cinsiyete Göre		İdari Yapıya Göre		Eğitim Kademesine Göre				Konuma Göre	
	Erkek	Kadın	Şehir	Taşra	Anaokulu	İlköğretim	Lise	Üniversite	Yönetici	Öğretmen
.....	X		X			X				X
137 Hüseyin	X		X	X		X	X		X	X
Abbas	X		X				X			X
Abbas Yolcu	X			X		X				X
Acılar Sevgiyle Biter	X	X	X			X				X
Acı-Tatlı Günler	X		X			X				X
Acıyı Aşmak	X		X					X		X
Adem ile Hakan	X		X			X				X
Ağlayan Kiremitler				X		X				X
Ağzı Eğri Adil Bey	X			X		X			X	X
Ah Tilda!	X	X	X			X				X
Ak Saçlı Ağabey	X		X					X		X
Akrabalar Arasında	X		X			X				X
Akrebin Dansı	X		X				X			X
Akyazı'nın Kara Yazısı	X			X		X				X
Alabandada		X		X		X				X
Alfabe		X	X			X				X
Anacık	X		X			X				X
And	X		X			X				X
Anlat Haydi Anneciğim	X		X			X				X
Annesiz Evime										
Ardında Kalsın Acılar	X		X			X			X	X
Asfalt Yol	X			X		X			x	X
Asmalı Köyün Öğretmeni	X			X		X			x	X
Atatürk Galatasaray'da	X		X				X		X	X
Atlasta Bulmaca		X	X			X				X
Ateş Çemberi	X		X			X			X	
Aydın Öğretmen	X	X	X			X			X	X
Ayran Çorbası	X									X
Babam	X		X					X		X
Babam Resim Yaptı	X	X	X			X			X	X
Babam ve	X	X	X			X			X	X

Oğlum									
Babamın İşi	X		X			X			X
Baharla Gelen	X			X		X			X
Bahçe			X			X			X
Bahçivan		X	X			X			X
Bana Bakın Benim Adım Gizlem ve Ben de Mutlu Olmak İstiyorum	X	X	X					X	X
Başarı Belgesi	X		X				X		X
Başlangıç	X			X		X		x	X
Bayram Gezmesi			X			X			X
Bayramlaşma	X		X				X		X
Beden Eğitimi Dersinde	X		X			X		X	X
Bekleyiş	X			X		X		x	X
Ben Okumayacağım		X	X			X			X
Beni Almaya Gelen Bulut	X		X			X			X
Benim Sevgili Öğretmenim	X		X			X		X	X
Berhudar Olasın	X		X			X		X	X
Bıraktığım İstanbul	X		X				X	x	X
Bilgi Yarışması	X		X			X			X
Binyılbaşı	X		X					X	X
Bir Bunaltı Zamanı	X		X					X	X
Bir Evin Dıştan Görünüşü		X	X			X			X
Bir Gece Yarısı	X		X					X	X
Bir İstifa	X		X						X
Bir Küskün	X			X		X		X	X
Bir Mektep Hatırası	X		X				X		X
Bir Motorda Dört Kişi	X		X					X	X
Bir Noktacık	X		X				X		X
Bir Umut			X				X		X
Birinci Yaz Şarkıları		X	X			X		X	
Birlik Duygusu	X			X		X			X
Bit	X		X					X	X
Bize Gülmek Yaraşır	X	X	X			X			X
Bomba		X		X		X			X
Bozkırda Vivaldi	X			X			X		X
Bravo Maestro	X		X			X			X
Bu Öğretmen Çok Çılgın	X	X	X			X			X
Bu, O mu?	X		X				X		X
Burhan Bey	X		X				X		X

Burhanettin Bey ve Oğlu	X		X			X				X
Bütün İstanbul Bilsin	X	X	X			X				X
Büyük Liman İçinde de Pazar Kurulur Pazar	X	X	X				X	X		X
Büyükbaba	X		X			X			X	X
Camekânda Bir Gün	X		X					X		X
Cemil Baba	X	X	X					X		X
Cevdet Nazif	X	X	X				X		X	X
Cezaevi Müdürü	X		X			X				X
Cicibaba	X		X				X			X
Çiğerdeldi		X		X		X				X
Çalgıcı	X		X				X			X
Çancının Karısı	X			X		X			x	X
Çıplak Bir Ampulün Altında olup Bitenler		X	X			X				X
Çiçekler		X	X				X			X
Çiğ	X		X			X				X
Çıyan Eller	X			X		X			x	X
Çocuk ve Ekmek		X		X		X			x	X
Çocuktan Al Haberi	X		X			X				X
Dağ Dağa Kavuşmaz, Ammaaaa...	X		X			X				X
Denizin Dalgası Saçların		X	X				X			X
Derin Derenin Kurtları Önünde Geçit Resmi...	X			X		X			x	X
Derya'nın Kumbarası	X		X			X				X
Dışarıda Kötülük Vardı	X		X			X				X
Dikenli Terlikler										
Doktorun Kızı			X			X				X
Döne Çiçeği	X			X		X				X
Dövüş	X		X			X				X
Dumanaltı	X		X			X				X
Dutlar		X	X				X			X
Düdüklü Öğretmen	X	X	X			X				X
Dünya'yı Kim Kurtaracak?	X		X			X				X
Dünyada Teknik Arıza	X		X					X		X
Dünyanın Doğduğu Yer	X		X			X				X
Dünyanın Yedi Harikası		X	X			X				X
Dürbün	X		X					X		X

Düş		X	X			X				X
Düş İ.E.	X			X		X				X
Düşleme Oyunu	X		X			X				X
Düşleme Oyunu										
Eğitmen Bal Hasan	X			X		X			x	X
Elif Kızın Elleri	X	X		X		X			x	X
Eller										
Elma	X		X							X
Elveda Alyoşa		X	X					X		X
Emirgân' da Akşam Saati		X	X			X				X
Emret Toprak	X			X		X				X
Eski Arkadaş	X		X			X				X
Eski Bir Kalbim		X	X				X			X
Eski Bir Mektep	X		X				X			X
Eski Bir Refik	X		X			X				X
Eski Defterden Bir Bahar Öyküsü	X		X				X		X	X
Ev ve Ölü	X		X			X				X
Eylemci	X	X	X			X				X
Eyüp Otobüsü	X		X			X				X
Falaka	X		X			X				X
Fedakâr Öğretmen	X		X			X				X
Felek Yar Olmadı	X		X				X			X
Feminist	X		X			X	X			X
Futbolcu	X		X			X				X
Gamsız	X	X		X	X					X
Gecenin Öteki Yüzü	X		X				X			X
Geçmiş Zaman Olur ki		X	X				X		x	X
Gibiciler	X		X				X			X
Git Dağlardan Kar Getir		X		X		X				X
Gitmez Olaydım İzne	X		X				X			X
Giz		X	X			X				X
Gözyaşları Aktıkça	X		X			X				X
Gurbet Kuşu	X		X				X		x	X
Gurultu	X		X				X			X
Gül ile Sitemkar			X			X				X
Gül Mevsimi	X		X				X		X	X
Gül Yetiştirmek İçin Toprak Olmak Gerek		X	X			X				X
Gülşefdeli Yemeni			X				X			X

Gümüş İşlemeli Çaydanlığın Buğusu	X	X		X		X				X
Gün Akşamlıdır	X	X	X				X		X	X
Gün Gece/Oyun Ölümleri	X		X				X			X
Güneş Balıkları										
Güven	X		X			X				X
Habil-i Gayr-i Kabil	X		X					X		X
Halil Hoca	X			X		X				X
Hamsi ve Piyano	X	X	X			X				X
Hasret			X			X				X
Haşmet Öğretmen	X		X			X				X
Hatice'nin Mahkemesi	X		X			X				X
Hattı Üstüva	X		X			X				X
Hayalet	X		X				X			X
Haydi Çocuklar Ağaç Dikmeye!	X	X	X			X				X
Hayriye Hanım		X	X				X			X
Haziran		X	X			X				X
Hey Vapurlar Trenler	X		X			X			x	X
Heykel	X			X		X			x	X
Hocaların Hocası	X			X			X		X	X
Hoş Geldiniz Çocuklar		X	X				X			X
Hüseyin Feyzullah'ın Evlenmesi	X		X			X				X
İki Büyük İkramiye	X	X		X		X			X	X
İki Çocuk	X		X			X			X	X
İkinci Yaz Şarkıları		X	X			X				X
İlişki	X			X		X			x	X
İlk Görüş	X	X	X					X		X
İlki										
İlmin Kapısı	X			X		X				X
İstanbul'un Yerlileri	X	X	X				X			X
İyi Düşündünüz mü?		X	X					X		X
İzmir'e Dair		X	X			X				X
İznikli Leylek										
Jankat'a Ne Oldu?		X	X			X				X
Kaçak	X	X	X				X		X	X
Kaçtım Ne Yapayım?	X		X			X				X
Kalemler	X		X			X			X	X

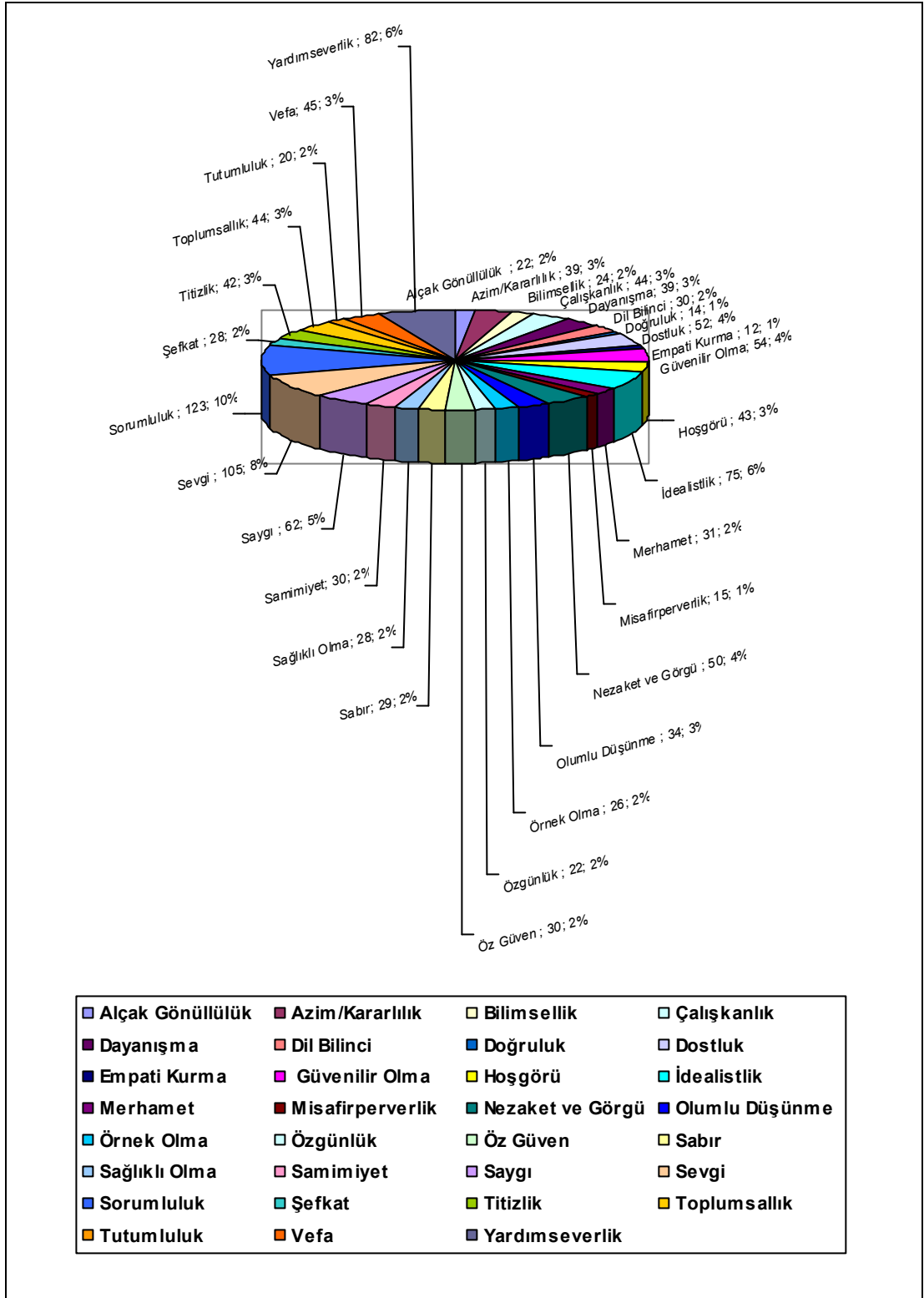
Kalıt Paylaşımı	X			X		X			x	X
Kanı Unutma	X			X		X			x	X
Kara Ziyaretteki Sırlar	X			X		X			x	X
Kasap Vehbi	X			X		X			X	
Kavak Yellerimiz Oyy!	X		X	X		X	X	X	X	X
Kaymakamın Gözyaşları	X			X		X			x	X
Kent Okulunda İlk Gün	X	X	X			X				X
Keş	X			X		X			X	X
Ketim Hamit	X			X		X			x	X
Keziban'a İzin	X			X		X			x	X
Kır Çiçeği Hüznü	X			X		X			X	X
Kırları Seven Öğretmen	X			X		X			X	X
Kış Gelmeden		X	X			X				X
Kışın Hali Başkadır	X		X			X				X
Kibrit Oyunu	X		X			X		X		X
Kin	X		X			X				X
Kiralık Ev	X			X		X			X	X
Kişilik	X		X					X		X
Kitap Korkusu	X		X				X			X
Koğuş Arkadaşları	X		X							X
Kokteyl	X		X					X		X
Kokulu Kalem	X		X			X				X
Kolları Bağlı Doğan	X		X					X		X
Korkut Hoca	X			X			X			X
Kote	X		X					X		X
Kötü Bir Gün	X	X	X			X			X	X
Kötülük	X	X	X				X			X
Köy Hocası	X			X		X			x	X
Köy Hocası ile Şğırtmaç	X			X		X			x	X
Köyün Bilgiç Dedesi	X			X		X				X
Kurbağa Duası	X			X			X		X	X
Kuş Uykusu		X		X		X				X
Küçük Balıkçı		X	X			X				X
Küçük Evim		X	X			X				X
Küçük Nur Ali	X	X		X		X			X	X
Leblebi Tozu ve Felsefe	X		X			X				X
Lodos Ertesi	X		X				X			X
Lütfiye Ablanın Unutkanlıları		X	X				X			X
Mabud	X		X				X			X

Madalyon		X	X			X				X
Mary	X	X	X			X				X
Mavi Kuş	X			X		X				X
Mektup	X		X			X				X
Mesut İnsanlar Fotoğrafhanesi	X	X	X					X		X
Meydan		X	X				X			X
Muallim		X	X			X				X
Musahabe	X		X					X		X
Mutluluk mu...	X		X			X				X
Mühür	X		X			X				X
Müsamere	X	X	X			X			X	X
Müzik Dersi		X	X			X				X
Niçin Zengin Olmamış	X		X				X			X
No...No	X		X				X		X	X
O Geçidin İzleri		X	X			X				X
O Gözler	X		X			X				X
O Sınıf	X		X				X	X	X	X
O Yolun Sonunda	X		X			X				X
Okuduğum Okulda	X		X				X		x	X
Okul	X		X				X		X	X
Okula Başlıyorum	X		X			X				X
Olaylar ve İnsanlar	X		X			X			X	X
Orjinal Mikrop	X		X					X		X
Osman	X		X			X				X
Otel Odalarında		X	X			X				X
Otuz Kuruşa Yatak	X			X		X				X
Öfke										
Öğretmen		X	X			X				X
Öğretmen Bey	X			X		X			x	X
Öğretmen Gafur	X		X				X			X
Öğretmene Benzer Birisi	X			X		X			x	X
Öğretmene Güven	X	X	X			X			X	X
Öğretmenimiz En Çok Kimi Seviyor?	X	X	X			X				X
Öğretmenimiz Nerede?		X	X			X				X
Öğretmenin Hikâyesi	X	X	X	X		X			x	X
Öğretmenliğin Ölümü	X		X				X		X	X
Ölüm Aralarında Kaldı	X	X	X	X	X	X	X			X
Önce Ekmek	X	X	X				X			X
Örtünen		X	X				X	X		X

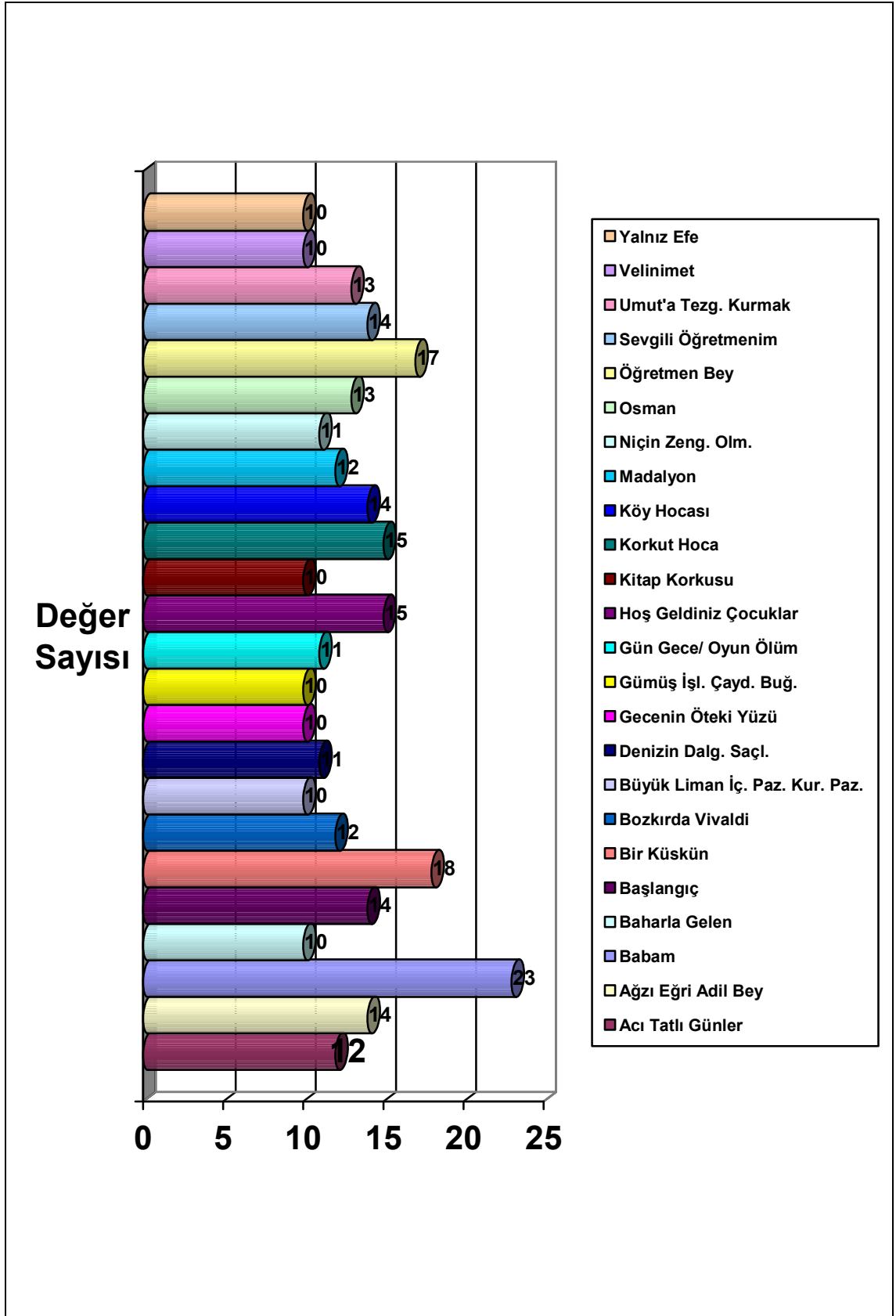
Öyle Bir Kitap	X		X			X				X
Özlenen Düşler	X	X	X	X		X			X	X
Öznesiz		X	X					X		X
Parasız Yatılı										
Park	X	X		X		X	X		X	X
Parkta	X		X				X			X
Pasta	X	X	X				X		X	X
Pastırma Yazı	X		X					X		X
Pazarlık	X		X			X				X
Peri Kızları da Sevinir	X		X			X				X
Pil	X		X			X				X
Plajdaki Ayna	X		X			X				X
Rütbe	X		X				X			X
Sabahsız Geceler		X	X							X
Sakallar	X		X			X				X
Sana Seni Anlatmak	X			X		X			x	X
Sarı Zarf		X	X			X				X
Sazan Köyü Öğretmeni	X			X		X				X
Seçilen	X		X				X			X
Semaver	X		X							X
Sen Olsaydın Ne Yapardın?	X		X				X			X
Sevgi Yandı	X	X	X			X				X
Sevgili Öğretmenim		X		X		X			x	X
Sıcacık Tarhana Çorbası	X		X					X		X
Sihirli Dükkan	X		X					X		X
Sinekler	X			X			X			X
Sisli		X	X			X				X
Sizi Görmeliydim	X		X				X			X
Sokaklarından Gemilerin Geçtiği Kent	X		X			X				X
Sol Anahtarı		X	X				X			X
Solgun Yapaktan Toprak Notları		X	X			X				X
Soluk Renkli Bir Umut	X		X				X			X
Son Ders	X			X		X			x	X
Son İstanbul			X				X			X
Son Leylek		X	X				X		X	X
Sönmüş Ocak	X			X			X			X
Söz Darmadağın		X	X			X				X
Strazburg Geceleri	X		X					X		X
Susuz III	X		X					X		X

Susuz IX		X	X			X				X
Susuz V	X	X	X	X			X		X	X
Susuz VI	X	X	X				X			X
Susuz VII		X	X				X			X
Susuz VIII		X	X				X		X	X
Sütçü Köşeyi Döndü mü?	X		X			X				X
Sütçü Mehmet	X		X				X	X	X	X
Şair Olacakmışsın	X	X	X			X	X			X
Şakirzat	X		X			X				X
Şıvga	X		X				X			X
Şişe	X		X					X		X
Şoför Kamber	X		X			X				X
Tahakküm	X	X	X	X			X	X	X	X
Tedkik Seyahati	X		X					X		X
Telefon Zinciri	X			X		X				X
Televizyon Oyunu	X		X			X				X
Temizlik Kolu		X	X			X				X
Temsil	X		X			X			X	X
Tenis Topu	X		X					X		X
Teşekkür Telgrafı	X		X			X				X
Tilda Nerede, Ne Yapıyor?	X		X			X				X
Tokat Bir Bağ İçinde		X	X				X			X
Tuhaf Sesler!		X	X			X				X
Tuhafiye	X		X			X				X
Turhan Nasıl Çıldırdı?	X		X			X	X			X
Tutku	X			X		X			X	X
Türkü Süz		X	X				X			X
Uçan Sınıf	X		X			X				X
Umut'a Tezgâh Kurmak		X	X				X			X
Unutulmaz Şarkı	X		X					X		X
Uyumsuzlar	X	X	X					X		X
Uzayıp Giden Tren Yolları	X		X					X		X
Uzmanlar	X		X					X		X
Üç Önemli Ders	X		X			X				X
Üniversite	X		X					X	x	X
Üstün Başarılı Öğretmen	X	X		X		X			X	X
Velinimet	X		X				X			X
Yaka	X			X		X			X	X
Yakantop	X		X			X				X
Yalan Üç Ayaklıdır		X	X			X				X
Yalnız Efe	X			X		X				X

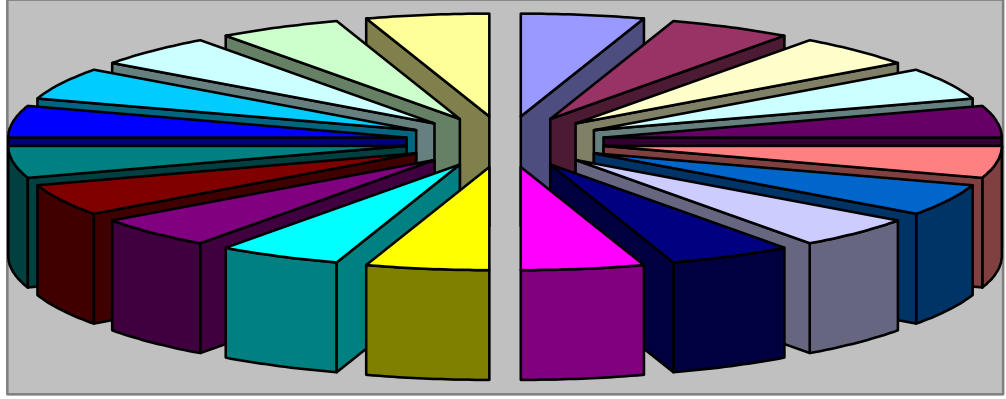
Yaran Dede'nin Taşları	X			X		X			x	X
Yaşanmaz	X		X			X				X
Yayla Çiçeği	X			X		X			X	X
Yaz Gelmeden		X	X				X			X
Yazar	X		X			X				X
Yek-Yek Oynayanlar	X		X				X			X
Yeşil Gözlü Yaramaz	X		X				X			X
Yol Ver Dağlar	X		X			X				X
Yolu Yokmuş mu?	X		X			X				X
Yolun Üstündeki Kaya	X			X		X			x	X
Yumurtadan Çıkan Öğretmen	X		X			X				X
Yunus Emre Olmasaydı	X			X			X			X
Yüreğimdeki Cemre	X			X		X			X	X
Zemberek	X		X				X			X
Zil Çaldığında		X	X			X			X	X
TOPLAM	270	109	272	79	2	202	91	44	90	332

Ek- 4/ Şekil 1: Değerlerin hikâyelerdeki işlenme sıklıkları

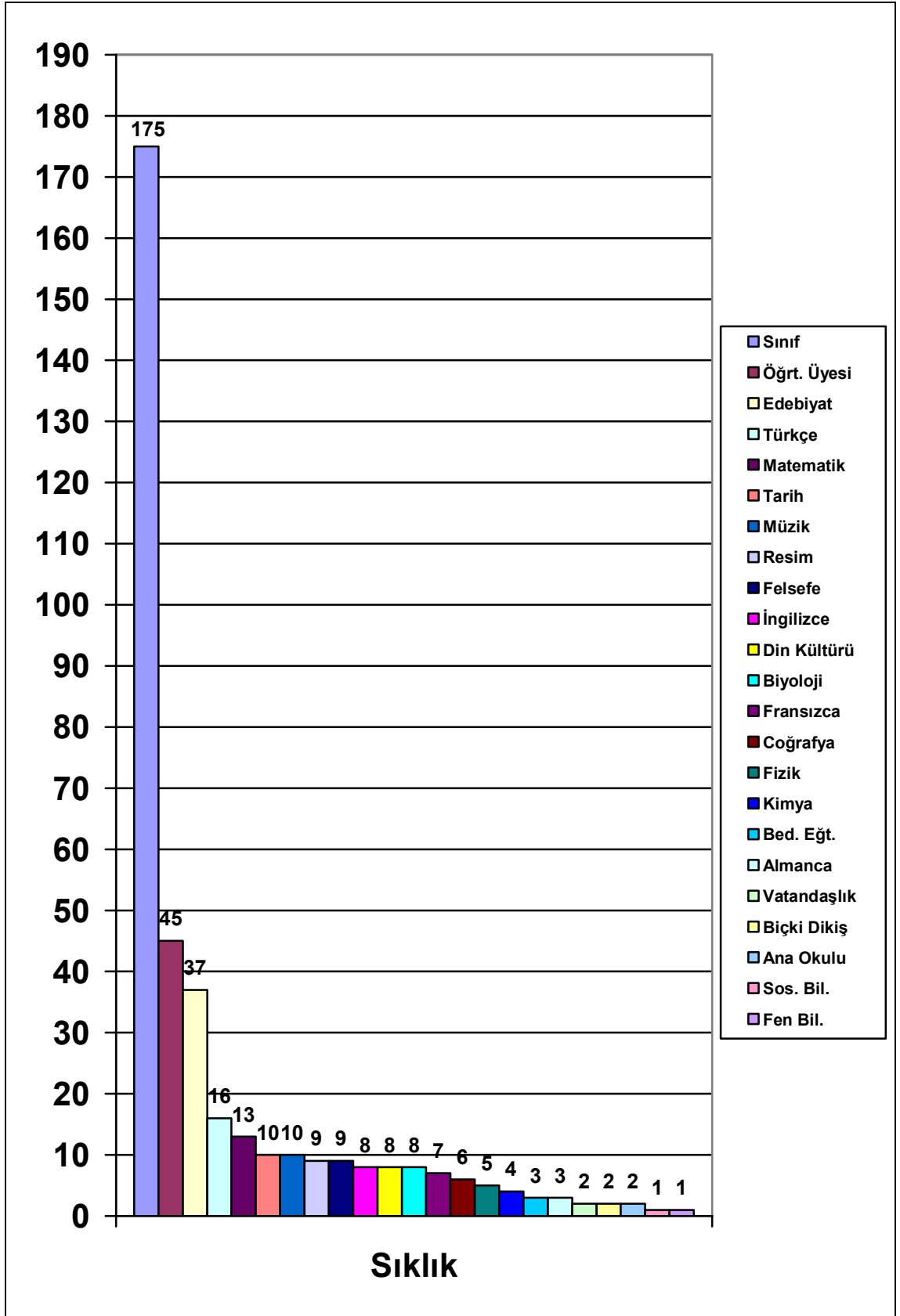

Ek- 5/Şekil 2: 10 ve üzeri değer tespit edilen hikâyelerin dağılımı

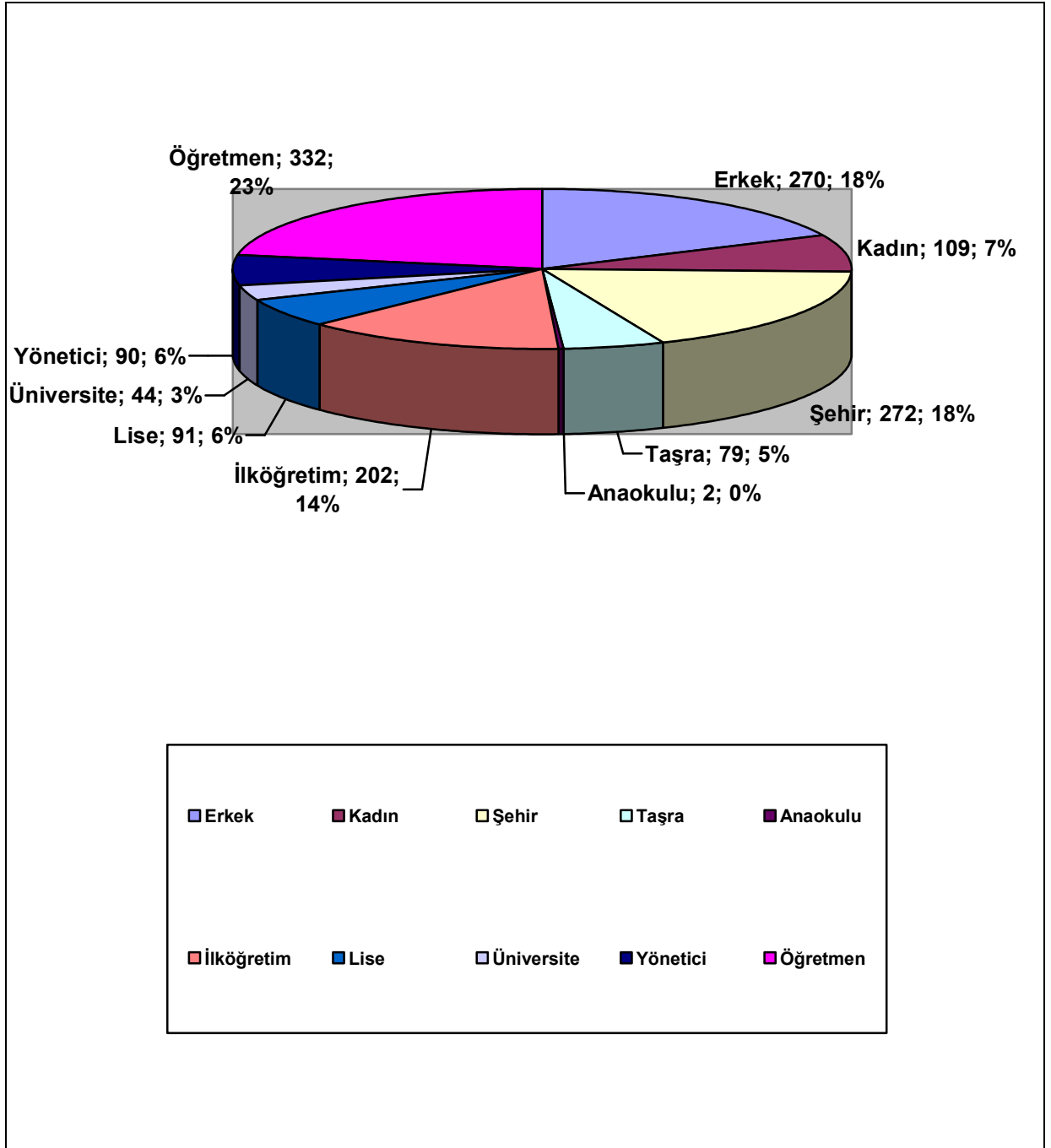

■ Adem İle Hakan	■ Ağlayan Kiremitler
■ Anacık	■ And
■ Anlat Haydi Anneciğim	■ Ateş Çemberi
■ Ayran Çorbası	■ Babam ve Oğlum
■ Bahçe	■ Bahçıvan
■ Bayramlaşma	■ Bir Gece Yarısı
■ Burhan Bey	■ Cemil Baba
■ Çancının Karısı	■ Dövüş
■ Eski Arkadaş	■ Eski Bir Mektep
■ Eski Bir Refik	■ Eski Deft. Bir Bahar Öyk.

Ek-6/ Şekil 3: En az bir (1) değer tespit edilen ilk 20 hikâyenin dağılımı

Ek-7/Şekil 4: Hikâyelerdeki öğretmenlerin branşlarının işleme sıklıklarına göre dağılımı

Ek-8/Şekil 5: Hikâyelerdeki öğretmen tiplerinin cinsiyete, idari yapıya, eğitim kademesine ve konumlarına göre dağılımı

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim/Raporum sadece İnönü Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporumun yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

21.06.2010

Mustafa EMEK